

שבוע פרשת אחרי־קדושים - בארץ הקודש

(15 - 21 April 18)

ל' ניסן - ו' אייר תשע"ח

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵינוּ,
וְצִאֲצֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲגֵךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְךָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפַּתְי דִּגְגְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׁדְךָ
לְבִהְמֶתְךָ, וְאֶכְלָתָה וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶּם,
וְסָרְתֶם וְעִבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִפֹּי יי בְּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל בְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִיִּיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אֲמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החדוש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מתווריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לח"י)) בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר וביט של צדקה".

קיו.

מזמור משני פסוקים רמו על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הללו את־יהוה פֿל־גוֹיִם שִׁבְחוּהוּ פֿל־הָאֲמִיִּם: ב פֿי גֹבֵר עָלֵינוּ | חֲסִדוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קיא.

בו יסופר גודל הבטחון שהיה לדוד והרבנה תחלות להשיי שקיים לנו מזה שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאִי יְהוָה פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחֹב יְהוָה: ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בִּשְׂנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטַח בְּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטַח בְּגִידִים: י פֿל־גוֹיִם סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה פֿי אֲמִילִם: יא סִבְבוּנִי גַם־סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה פֿי אֲמִילִם: יב סִבְבוּנִי כְּדִבְרֵים דַּעֲכוּ כַּאֲשֶׁר קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה פֿי אֲמִילִם: יג דַּחַח דַּחִיתִנִי לִנְפֹל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עָזִי וְזִמְרַת יְהוָה וַיהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רָנָה וַיִּשְׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יִמִּין יְהוָה רִוּמָמָה יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמוֹת בִּי־אֲחִיָּה וְאִסְפָּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: יח יִפֹּר יִפְרֹנִי יְהוָה וְלִפְנוֹת לֹא נִתְּנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אֲוִדָה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אֲוֹדֶךָ פֿי עֲנִיתִנִי וְתַהֲיִלִּי לִישׁוּעָה: כב אֶבֶן מַאֲסוֹ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה: כג מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגְלָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ: כה אֲנִי יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה הַצִּלִּיתָה נָא: כו בְּרוּךְ הֵבֵא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל | יְהוָה וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבַתֵּים עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלִי אַתָּה וְאֲוֹדֶךָ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְכֶךָ: כט הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיז מתוך "תהילות מנחם"

א-ב – הללו את הוי' כל גוים שבחחו כל האומים.

כי גבר עלינו חסדו ואמת הוי' לעולם הללויה

"אמת הוי' לעולם" – אחדות הוי'

ג. הפירוש ב"ואמת הוי'" הוא שענינו האמיתי שהוא אחדות פשוטה, "אמת הוי'", יומשך ויתגלה בתוך ה"עולם" – במציאות של ריבוי והתחלקות, ומצד זה נפעל שכל הריבוי הלזה הוא באחדות.

והענין בזה, "הוי'" הוא מלשון מהווה¹, וכמ"ש² "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", "את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותי"³, וזוהי נקודה המאחדת את כל פרטי הבריאה כולה, מאחר ש"הוי' אחד"⁴ ברא אותם.

המשך בעמוד עד

(1) זח"ג רנז, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

(2) בראשית א, א.

(3) פרש"י שם, יד.

(4) ואתחנן ו, ד.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיז, קיח ג
- (ג) מאמר ד"ה כי ביום הזה יכפר עליכם
שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ח ה
- (ד) משיחות שבת פרשת תזריע-מצורע ה'תשמ"ח יא
- (ה) משיחות שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר
ה'תשמ"ח יז
- (ו) לקוטי-שיחות פרשת אחרי כך יז כח
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל לו
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחרי-קדושים לז
- (ט) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת אחרי-קדושים לח
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי-קדושים עה
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת אחרי-קדושים עו
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אחרי-קדושים פה
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פח
- שיעורי רמב"ם**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אחרי-קדושים צא
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אחרי-קדושים .. קלח
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת אחרי-קדושים קנו
- (יז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף טו עד דף כא קנה
- (יח) נביאים וכתובים
ישעיה פרק ס-סא, איוב פרק מא-מב קפו
- (יט) משניות – מסכת כתובות
ביאור קהתי קפח
- (כ) עין יעקב מסכת תענית קצה
- (כא) מסכת זבחים עם ביאורים
מדף ב עד דף ח קצו
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן רכד
- (כג) שולחן ערוך הלכות סוכה
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רכז
- (כד) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רכז
- (כה) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי רלב
- (כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רלג
- (כז) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רלג
- (כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רלד
- (כט) ספר המאמרים – אידיש (מתורגם)
אדמו"ר מוהרי"צ רלו
- (ל) ספר השיחות ה'ש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהרי"צ רלט
- (לא) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ רמ
- (לב) ביאורים לפרקי אבות פרק ב רמב
- (לג) חומש לקריאה בציבור רמג
- (לד) קריאה התורה למנחת שבת-קודש רנב
- (לה) לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי-קדושים רנד
- (לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רנה

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

והשתלשלות המדרגות הרבות של היירדה נשתנתה הנשמה
ממהות למהות, היירדה גרמה שיחול בנשמה שינוי מהותי ותמורת
מצבה הנעלה כפי שהיתה במקורה ושורשה, כעת היא במצב אחר וירדה
להתלבש בגוף הגשמי של האדם בעולם הזה, ולכן צריך

להשיבה להחזיר את הנשמה
למקורה לדרגת האלוקות שהיא
השורש והמקור שלה כמו שהיתה
לפני היירדה, ולהעלות נפשו
בחזרה להגות להיות דבוקה
באלקים חיים, שתכלל
באור-אין-סוף ברוך-הוא שלא
תהיה מציאות לעצמה אלא כלולה
במציאות האלוקית כבתחלה כמו
בהתחלה, לפני היירדה.

ויש לומר, דמה שמבאר
אדמו"ר הזקן במאמר הנזכר
ב'לקוטי תורה' שתכן ענין
התשובה הוא להשיב להחזיר
את נפשו למקורה, הוא גם
בכדי לבאר מה שנאמר פאן
בפסוק זה, הפותח את המאמר
(בענין התשובה) "לפני הוי'
תטהרו", למעלה משם הוי'
פנ"ל, כי מה שכתוב במאמר
ששרש ומקור הנשמה למעלה
באלוקות הוא באור-אין-סוף
ברוך-הוא, יש לומר שהפונה
בזה היא לאור-אין-סוף
ברוך-הוא האור האלוקי הלא
מוגבל שלמעלה אפילו משם
הוי', וכיון שענין התשובה
הוא להשיב את נפשו
למקורה ושרשה הראשון, לפני
היירדה לגוף ולעולם הזה, נמצא
שענין התשובה הוא להשיב
את הנפש בחזרה למקורה
למעלה משם הוי', ולכן
נאמר פאן בפסוק זה (בענין
התשובה) "לפני הוי'", כי
התשובה לפי המשמעות הפנימית
שלה היא השבת הנפש למקורה
ושורשה שהוא למעלה משם
הוי'.

בפרשת השבוע, פרשת אחרי, נאמר:

כי ביום הזה היום העשירי בחודש תשרי, יום הכיפורים יכפר
הקדוש-ברוך-הוא עליכם בני ישראל לטהר אתכם גו' מהעוונות
לפני ה' תטהרו! ומבאר על זה בספר המכיל מאמרי חסידות של

אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה
(והמועדים) של החומשים ויקרא,
במדבר ודברים (ושיר השירים) והוא
ספר המשך לספר 'תורה אור' המכיל
מאמרי חסידות של אדמו"ר הזקן
לפרשיות התורה בחומשים בראשית
ושמות 'לקוטי תורה' פרשנותו
12 פרשת השבוע, פרשת אחרי
13 (החסידים) שפירשה הפרשה
14 החסידית, כפי שנהוג לקרוא למאמרי
15 החסידות של אדמו"ר הזקן בספרים
16 'תורה אור' ו'לקוטי תורה' של
17 (השבוע) "לפני הוי'"
18 פרושו דרגה גבוהה ביותר למעלה
19 באלוקות למעלה משם הוי'
20 ולפי זה 'לפני' פירושו כמו קודם, מעל.
21 ומביא בזה, ב'לקוטי תורה' שם
22 דענין התוכן הפנימי של התשובה
23 הוא להשיב להחזיר נפשו
24 האלקית של האדם השב בתשובה
25 למקור חצובה לאותה דרגה
26 ובחינה באלוקות שממנו הנשמה
27 נחצבה כמו שהיתה הנשמה
28 האלוקית שבאדם קדם שירדה
29 מלמעלה למטה בהשתלשלות
30 וירידת המדרגות דרגות רבות
31 וכל דרגה קשורה ואחוזת בחברתה
32 כמו חוליות של שרשרת האחויות זו
33 בזו ואחרי ירידות רבות מדרגה לדרגה
34 באה הנשמה לעולם הזה
35 להתלבש בגוף האדם
36 הגשמי, שאז קודם היירדה
37 היתה הנשמה כלולה בדרגה
38 ובחינה נעלית באלוקות במקור
39 ושרשא דכל עלמין, המקור
40 והשורש של כל העולמות, שהוא
41 אור-אין-סוף ברוך-הוא.
42 אלא שלאחר ירידתה של
43 הנשמה מלמעלה למטה

בס"ד. שבת פרשת אחרי- קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ח.

(הנחה בלתי מוגה)

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם גו'
לפני ה' תטהרו! ומבאר על זה ב'לקוטי
תורה' פרשנותו (החסידים) שפירשה של
(השבוע) "לפני הוי'" פרושו למעלה משם
הוי'. ומביא בזה, דענין התשובה הוא להשיב
נפשו האלקית למקור חצובה כמו שהיתה קדם
השתלשלות וירידת המדרגות לעולם הזה
להתלבש בגוף האדם הגשמי, שאז היתה
כלולה במקורא ושרשא דכל עלמין, אור-אין-
סוף ברוך-הוא. אלא שלאחר ירידתה
והשתלשלות המדרגות נשתנתה ממהות למהות,
וירדה להתלבש בגוף האדם בעולם הזה, ולכן
צריך להשיבה למקורה כמו שהיתה, ולהעלות
נפשו להגות להיות דבוקה באלקים חיים,
שתכלל באור-אין-סוף ברוך-הוא כבתחלה.

ויש לומר, דמה שמבאר במאמר שתכן ענין
התשובה הוא להשיב את נפשו למקורה,
הוא גם בכדי לבאר מה שנאמר פאן (בענין
התשובה) "לפני הוי' תטהרו", למעלה משם
הוי' פנ"ל, כי מה שכתוב במאמר ששרש
הנשמה הוא באור-אין-סוף ברוך-הוא, יש לומר
שהפונה בזה היא לאור-אין-סוף ברוך-הוא
שלמעלה משם הוי', וכיון שענין התשובה הוא
להשיב את נפשו למקורה ושרשה, נמצא שענין
התשובה הוא להשיב את הנפש למעלה משם
הוי', ולכן נאמר פאן (בענין התשובה) "לפני
הוי'", כי התשובה היא השבת הנפש למעלה
משם הוי'.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ובאור הענין (מה ששרש הנשמה הוא למעלה משם הוי')
2 הוא, דהנה אנו אומרים⁴ בברכת 'אלוקי נשמה' בנוסח ברכות השחר,
3 נשמה שנתת בי כל יחודי אומר, שהנשמה שאתה, הקדוש-ברוך-הוא,
4 נתת בחוכי, טהורה היא, אתה בראתה כו', דהינו שהנשמה
5 מצד-עצמה כפי שהיא לפני
6 הירידה למטה היא בבחינת
7 "טהורה היא", שלמעלה
8 מ"אתה בראתה" כלומר, הנשמה
9 נעשית 'נברא' רק בשלב מאוחר יותר,
10 לאחר התחלת הירידה, אבל מתחילה
11 היא דבוקה באלקות וכלולה באין-סוף
12 ואינה מציאות בפני עצמה. והינו
13 שבחינה זו ד"טהורה היא"
14 שהיא הבחינה של הנשמה מצד עצמה,
15 היא בחינת אלקות שלמעלה
16 מפל ענין התהוות העולם.
17 בחינה נעלית באלקות שלמעלה מכל
18 ענין הבריאה של העולם הגשמי שבו
19 האלקות היא בהעלם והסתר ולא
20 עוד לא זו בלבד שהנשמה היא
21 למעלה מהתהוות העולם עצמו, אלא
22 שהיא גם למעלה מבחינת
23 האלקות המהיה את העולם
24 ושייכות, דבוקה ונכללת באין-סוף
25 שלמעלה מהבחינה שממנה היא
26 התהוות העולם, ויבנה גופא עצמו,
27 הנשמה היא לא רק למעלה מהדרגות
28 הנמוכות באלקות המהווה את
29 העולמות אלא הוא למעלה גם
30 מבחינה הכי נעלית באלקות
31 המהיה את העולם, כפי
32 שממשך ומבאר.
33 דהנה באלקות המהיה את
34 העולם ישנן כמה דרגות,
35 כלומר, יש דרגות ובחינות באלקות
36 שלמעלה משייכות לעולמות כלל
37 ובאלקות המהווה את העולמות עצמה
38 יש דרגות שונות, עד כמה האלקות
39 שייכות לעולמות ישנה בחינת
40 אלקות השייכות ממש לעולם,
41 והשייכות שלה לעולמות היא ישירה
42 שהוא בחינת שם אלקים,
43 השם שקשור בצמצום והגבלת האור האלוקי והתאמתו לגדרי העולמות
- 1 וכמו שכתוב⁵ בתורה על בריאת העולם בראשית ברא אלקים,
2 וישנה בחינת אלקות שאינה שייכת ממש לעולם, שהוא
3 בחינת שם הוי', השם שקשור בענין ההארה והגילוי מכל-מקום
4 גם בחינה זו של שם הוי' יש לה איזו שייכות במידה מסויימת
5 לעולם, שהרי נקרא הוי' על
6 שם שמהיה את העולם,⁶
7 וכתוב⁷ בהמשך סיפור הבריאה
8 ביום עשות הוי' אלקים ארץ
9 ושמים, הרי מפורש בתורה
10 שעשית ארץ ושמים שייכת
11 לא רק לשם אלקים אלא גם
12 לשם הוי'.
13 ומזה שגם שם הוי' שייך לענין
14 התהוות העולמות נמצא, שזה
15 שהנשמה שרשה ומקורה, קודם
16 הירידה למטה, בבחינת "טהורה
17 היא" שלמעלה מ"אתה
18 בראתה" הרי זה למעלה לא
19 רק מהעולם עצמו, ענין
20 הבריאה, ולא רק משם אלקים
21 שבו נברא העולם, אלא שהוא
22 שורש הנשמה, למעלה גם משם
23 הוי', כי גם שם הוי' שייך
24 לענין ההתהוות כמבואר לעיל.
25 ובאור הענין בעמק יותר,
26 הנה ידוע ששם הוי' הוא שם
27 העצם השם המתניחס לעצמיות
28 האלקות ושם המפרש השם שבו
29 הכינוי לקדוש-ברוך-הוא הוא בפירוש
30 ולא ברמז ויש לו גדרים הלכתיים
31 מיוחדים היכן ומתי מותר לבטא אותו
32 ועוד ושם המיוחד⁸ השם המיוחד
33 לאלקות, והינו שהוא שם הוי'
34 השם הכי נעלה מבין כל השמות
35 שבהם נקרא הקדוש-ברוך-הוא, ולכן
36 צריך לומר שמה ששם הוי'
37 שייך לענין ההתהוות, הרי זה
38 לא מפני שמצד מהותו ועניינו יש לו
39 שייכות לעולמות כי מצד עצמו הוא
40 למעלה מעולמות אלא השייכות שלו
41 לעולמות היא רק מפני שהוא
42 שם בלבד ולא העצם עצמו וכל
43 ענין של התפשטות, התגלות והארה מהעצם הוא כבר מחוץ לעצם, וכיון

(4) בברכות השחר. (5) בראשית א, א. (6) זח"ג רנז, סע"ב. פרדס שער א פ"ט. שעהיה"א פ"ד. (7) בראשית ב, ד. (8) סוטה לח, א. סנהדרין ס, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב. פרדס שער יט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שאינו עצמיות ומהות האלוקות עצמה אלא ענין של התגלות מהעצם, יש לו
 - 2 שייכות לעולמות.
 - 3 ובזה לאחר שנתבאר עד כמה שם הוי' נעלה מהעולמות ויבן עמק
 - 4 הענין, ועד כמה מופלא ונעלה הדבר מה ששרש הנשמה הוא
 - 5 בבחינת "טהורה היא" הנשמה היא בבחינת "טהורה היא" שלמעלה
 - 6 שלמעלה משם הוי' (השיף) כמבואר
 - 7 להתהוות העולם כמבואר
 - 8 (לעיל), כי שרש הנשמה הוא
 - 9 בעצמותו יתברך, שהוא
 - 10 למעלה מכל שמות וגלויים
 - 11 ואילו שם הוי', עם כל המעלה
 - 12 וההפלאה שלו, הרי הוא 'שם' ולא
 - 13 עצמותו בעצמו.
 - 14 והנה ענין הנ"ל מה
 - 15 שמשיבים מחזירים את הנפש
 - 16 לשרשה, על-ידי עבודת התשובה,
 - 17 הוא ענין של עליה לנשמה
 - 18 גם ביחס למעמדה ומצבה למעלה,
 - 19 קודם הירידה, כפי שממשיך ומבאר.
 - 20 ונקודת הבאור בזה, שמה
 - 21 שגם לפני-זה היינו קודם שירדה
 - 22 למטה להתלבש בגוף גשמי בעולם
 - 23 הזה היתה הנשמה משרשת
 - 24 בעצמותו, הרי זה כפי
 - 25 שהנשמה היא למעלה, בדרגה
 - 26 ובמצב שבו הייתה בחיותה למעלה
 - 27 מה-שאין-פן מה שמשיבים
 - 28 את הנפש לשורשה ומקורה
 - 29 אחר-כך, אחרי הירידה למטה,
 - 30 הפונה בזה היא שגם כמו
 - 31 שהנשמה נמצאת למטה,
 - 32 נשמה מלבשת בגוף, הנה גם
 - 33 בדרגה זו עצמה ובמצב הזה
 - 34 עצמו, מבלי להיפרד מהגוף נהיה
 - 35 "והרוח תשוב אל האלקים"
 - 36 אשר נתנה"9 והנשמה חזרה
 - 37 ומתעלית לשורשה ומקורה.
 - 38 והענין הוא, דהנה ענין זה
 - 39 שהשבת הנפש לשרשה
 - 40 נעשה נפעל ומתבצע על-ידי
 - 41 עבודת הנשמה למטה, מה
 - 42 שהיא הנשמה המלוכשת בגוף
 - 43 ונמצאת בעולם הזה עושה דירה
- לוי יתברך מקום ראוי לגילוי והשגת השכינה של הקדוש ברוך הוא
- בתחתונים¹⁰ בעולם הזה הגשמי, העולם התחתון שאין תחתון למטה ממנו. שתכן ענין עשית העולם לדירה לו יתברך, הוא שגם בתחתונים בעולם הגשמי שמצד מהותו הוא העלם והסתור על האור האלוקי והחיות האלוקית, יאיר עצמותו יתברך¹¹ עצם המהות של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו בלי כל צמצומים, ללא כל הגבלות וללא כל העלמות והסתרים, וכמו שבדירת האדם כפשוטה, הרי עצם האדם ולא רק איוה ענין חיצוני שלו דר בדירה, כן הוא גם בזה שהעולם נעשה דירה לו יתברך, פירוש הדברים הוא שגם בתחתונים בתוך גדי המציאות הגשמית, מתגלה עצמותו יתברך ולא רק התגלות והארה ממנו בלי כל צמצומים, ללא כל הגבלות וללא כל הסתרים, וכמו שכתוב¹² בנבואת ישעיהו לגבי התגלות האלוקות שתהיה לעתיד לבוא, בימות המשיח, ולא יכנה ולא יתכסה ולא יסתתר עוד מוריד, הקדוש-ברוך-הוא ומבאר בתניא¹³ (ובארכה בכמה מקומות) שלא יכנה פירשו שלא יתפסה ממוך בכנה ולבוש אלא, כאמור, יתגלה בגילוי מוחלט ללא צמצומים.
- ועל-ידי עבודה זו שהנשמה ממשיכה ומביאה לידי גילוי את עצמותו יתברך למטה, הנה על-ידי-זה נעשית עליה גם בנשמה עצמה, שמשיבים אותה לשרשה בעצמותו יתברך. ומזה מוכן שמה שהנשמה חוזרת לשרשה, הרי זה כפי שהנשמה היא מלבשת בגוף, ועם היותה נשמה בגוף היא מתעלית לשורשה ומקורה העליון לפני כל הירידות שהרי זה שהנשמה המשיכה וגילתה את עצמותו יתברך, הרי

(9) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. (10) ראה תניא פל"ו. (11) ראה ד"ה מי יתכן תקס"ה (סה"מ תקס"ה כרך ב, ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד. (12) ישעי' ל, כ. (13) פל"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הַמִּשְׁכָּה וְהַגִּילּוֹי הִיא בְּתַחְתּוֹנִים, בתוך גְּדֵרֵי הַמִּצִּיאוֹת הַגִּשְׁמִית
2 הַתַּחְתּוֹנָה, וְלִכֵּן גַּם הַשָּׂכָר שֶׁמִּגִּיעַ לַנֶּשְׁמָה עֲבוּרָה זֹאת
3 הוּא גַם-כֵּן עַל-דֶּרֶךְ-זֶה, וְהַשָּׂכָר דּוֹמֶה לַפְּעוּלָה שֶׁעֲבוּרָה הַשָּׂכָר נִתֵּן,
4 לְהִיּוֹת "וְהָרוּחַ הַנִּשְׁמָה תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נָתַן",
5 לַהֲתַעֲלוֹת לַשּׁוֹרֶשׁ וּמִקּוּרָה הָעֲלִיּוֹן,
6 גַּם בְּהִיּוֹתָהּ לְמִטָּה, נִשְׁמָה
7 מְלַבֶּשֶׁת בְּגוֹף גִּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה
8 הַתַּחְתּוֹן.
9 וְזֶהוּ עֲנִיֵּן הָעֲלִיָּה הַגְּדוּלָּה
10 וְהַנְּפִלָּה שֶׁנַּעֲשֶׂה נִפְעֻלָּת בְּנִשְׁמָה
11 עַל-יְדֵי יְרִידָתָהּ בְּגוֹף, שָׁגָם
12 בְּדִרְגָּה זֹאת שֶׁהַנֶּשְׁמָה נִמְצְאָה
13 לְמִטָּה מְלַבֶּשֶׁת בְּגוֹף, וְלִכְאוּרָה
14 הִיא נִתּוֹנָה בְּהַגְבָּלוֹת וִישׁ עֲלֶיהָ
15 הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרִים, מִכָּל-מִקּוֹם נִהְיָה
16 אֲצִלָּה "וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל
17 הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נָתַן",
18 וּבְעֲלִיָּה זֹאת הַתַּתְּעֻלוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה
19 לַשּׁוֹרֶשׁ וּמִקּוּרָה לַמַּעֲלָה בְּאִלּוּקוֹת
20 יִשְׁגָּם שְׁנֵי עֲנִיָּנִים וְהַתַּתְּעֻלוֹת בָּאָה
21 לְיָדֵי בִּטּוּי בִּשְׁנֵי דְבָרִים.
22 עֲנִיֵּן אֶחָד, שֶׁזֶּה הַעֲבוּרָה שָׁגָם
23 בְּהִיּוֹת הַנֶּשְׁמָה לְמִטָּה מְלֻבֶּשֶׁת
24 בְּגוֹף גִּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, הָרִי הִיא
25 חוֹזֶרֶת לְהִיּוֹת דְּבוּקָה בְּשׁוֹרֶשׁ
26 וּמִקּוּרָה הָעֲלִיּוֹן בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ
27 ("וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים
28 אֲשֶׁר נָתַן") הָרִי זֶה מוֹרָה
29 עַל תּוֹקֶף וְעֹצְמַת הַתְּקַשְׁרוּתָהּ
30 בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וְלִכֵּן הִיא
31 מְסוּגֶלֶת לְהִיּוֹת דְּבוּקָה בַּעֲצָמוֹת
32 הָאִלּוּקוֹת גַּם כִּשְׁהִיא לְמִטָּה וּבְגוֹף
33 גִּשְׁמִי. וְעַל-דֶּרֶךְ הַמִּבְאָר
34 בְּתַנְיָא¹⁴ עֲנִיֵּן הַחֲטָא, שָׁגָם
35 אֲפִילוֹ בְּשִׁעַת הַחֲטָא הִיָּתָה
36 הַנִּשְׁמָה כְּאִמְנָה אֶתוֹ יִתְבָּרַךְ
37 וְלִמְרוֹת שֶׁכַּמֶּעֶשֶׂה בְּפוּעַל הָאָדָם עוֹשֶׂה
38 מַעֲשֶׂה שְׁהוּא נִגְדַּר רִצּוֹן ה', הַנִּשְׁמָה
39 עֲצָמָה נִשְׁאֶרֶת בְּנִאמְנוֹת לֵאלֹקִוּת,
40 שֶׁ"אִמְנָה" וְ"אֶתוֹ" בִּיטוּיִם אֵלֶּה
41 בְּסִפְרֵי הַתַּנְיָא הַמְדִּירְגִּישִׁים אֶת הַנִּאמְנוֹת
42 וְהַדְּבִיקוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה בְּאִלּוּקוֹת כָּל מִצְוָה עַל תּוֹקֶף וְעֹצְמָה
43 הַתְּקַשְׁרוּתָהּ שֶׁל הַנִּשְׁמָה שֶׁנִּשְׁאָר תּוֹקֶף זֶה גַּם בְּשִׁעַת הַחֲטָא,
- וּמִזֶּה מִכֵּן שֶׁהַדְּבִיקוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה בְּאִלּוּקוֹת קִימָה גַּם בִּשְׁעַת הַחֲטָא מוֹכֵחַ
גַּם עֲנִיֵּן יְרִידָתָהּ לְמִטָּה, שֶׁזֶּה שָׁגָם בְּהִיּוֹת הַנֶּשְׁמָה
לְמִטָּה וְלִכְאוּרָה הִיא בְּרִיחֻק מֵאִלּוּקוֹת, כָּל זֹאת נַעֲשֶׂה "וְהָרוּחַ
תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נָתַן" וְהַנִּשְׁמָה חוֹזֶרֶת לְהִיּוֹת דְּבוּקָה
בְּשׁוֹרֶשׁ וּמִקּוּרָה, הָרִי זֶה מוֹרָה
עַל תּוֹקֶף הַתְּקַשְׁרוּתָהּ לְמִטָּה, נִשְׁמָה מְלַבֶּשֶׁת
בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שׁוֹת הַתְּקַשְׁרוּת
כָּל כֵּן חֻקָּה וְכָל כֵּן תְּקִיפָה שְׁשׁוּם דְּבָר
לֹא פּוֹעֵה בָּהּ.
וְעִנִּיֵּן שְׁנֵי, שֶׁהַעֲבוּרָה הִנֵּ"ל
עֲבוּרָה הַתְּשׁוּבָה שֶׁעַל יְדֵי הַנִּשְׁמָה
חוֹזֶרֶת לַמִּקּוּרָה הָעֲלִיּוֹן פּוֹעֶלֶת יֵשׁ
לֵה שִׁפְעָה גַּם עַל הַגּוֹף,
וּפְעוּלָתָהּ הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל עֲבוּרָה
הַתְּשׁוּבָה, הַשְׁבָּת הַנִּפְשׁ לַמִּקּוּרָה,
בְּגוֹף הִיא לֹא כְּאִפְּסֵן שֶׁהַגּוֹף
מִתְבַּטֵּל וְחוֹדֵל לְהַתְקִיִּים, אֲלֵא גַּם
כְּמוֹ שֶׁהַגּוֹף נִשְׁאָר
בְּמִצִּיאוֹתוֹ, עִם כָּל הַגְּדִירִים וְכָל
הַהַגְבָּלוֹת שֶׁל הַגּוֹף כְּמִצִּיאוֹת גִּשְׁמִית,
הָרִי הַנֶּשְׁמָה פּוֹעֶלֶת וּמִשְׁפִּיעָה
עָלָיו, וְהִנֵּנוּ, מֶה שֶׁעוֹשֶׂה
כָּלשׁוֹן רַבְּנוּ הַזֶּקֶן בְּסִפְרֵי הַתַּנְיָא,
"גּוֹפּוֹ טָפַל וּבִטֵּל לַנִּשְׁמָה וְנִפְשׁוֹ
עָקַר"¹⁵ וּמוֹכֵחַ שֶׁבִּיטוּל הַגּוֹף
לַנִּשְׁמָה פּוֹעֵל עָלָיו וּמִשְׁפִּיעַ עָלָיו.
וְיֵשׁ לְקֹשֶׁר זֶה עֲנִיֵּן הַפְּעוּלָה
וְהַהִשְׁפָּעָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה עַל הַגּוֹף הַגִּשְׁמִי
עִם הַמִּבְאָר בְּ"לְקוּטֵי תוֹרָה"
פְּרָשָׁת קְדוּשִׁים¹⁶
(הַחֲסִידִי'שֶׁע פְּרָשָׁה הַפְּרָשָׁה
הַחֲסִידִי' שֶׁל הַפְּרָשָׁה הַשְּׁנִיָּה
בְּשָׁבוּעַ הַזֶּה) עַל הַפְּסוּק¹⁷
הַמְדַּבֵּר עַל אִסּוּר הַאֲכִילָה מִפִּירוֹת
עֲרֵלָה כִּי תִבּוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ
וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל גֹּי',
דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵחַ, דִּהְיָה
סֵדֶר הַדְּבָרִים שֶׁל דִּינֵי הַתּוֹרָה
בְּאֲכִילַת פִּירוֹת הָעֵץ בִּשְׁנוֹתָיו
הָרִאשׁוֹנוֹת הוּא כְּסֵדֶר
הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת שֶׁל הַדְּבָרִים
לְמִטָּה מִמִּצְוַת אִסּוּר מוֹחֵלֶת
קוֹדֶשׁ, כְּפִי שֶׁהַכְּתוּב מְפָרֵט, תְּחִלָּה
בְּשִׁלּוֹת רִאשׁוֹן שֶׁל קִיּוֹם הָעֵץ "שִׁלַּשְׁ

ביאור בדרך אפשר

באלוקות), **הָרִי הֵם** מעשי החול **"לִשְׁם שְׁמוֹת"**, כמו למשל אכילה
כדי שיהיה לאדם כוח ללמוד ולהתפלל, עיסוק בפרנסה כדי להשתמש בכסף
לענייני תורה ומצוות ו**עַל-דֶּרֶךְ הַנֵּל שְׁפּוּעַל** התעלות הנשמה למקורה
ושורשה על ידי עבודת התשובה יש לה פעולה והשפעה **גַּם עַל הָאוֹר**

48 לְהִיּוֹת "גּוֹפּוֹ טָפֵל וּבָטֵל לְנִשְׁמָה

49 וּנְפֹשׁ עֶקֶר׃
 50 וַיְהִי־רָצוֹן שְׁעַל־יְדֵי הַדְּבוּר
 51 בְּעֵינֵינוּ אֵלּוּ, כּוֹלֵל פְּרִטֵּי הַהִלְכוֹת
 52 שֶׁל פִּירוֹת הָאֵילָן וְאִכִּילַת פִּירוֹת הַשֵּׁנָה
 53 הַרְבִּיעִית בִּירוּשָׁלַם נָבֹא לְקִיּוֹם
 54 מִצֹּת הַתְּלוּיֹת בְּאָרֶץ בְּפֶעַל,
 55 שָׁהָ יִהְיֶה לְעֵת־לָבָא, בִּימֹת
 56 הַמְּשִׁיחַ וּבִמְתְּכִלִּית הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁאֵזַע
 57 יִהְיֶה "כָּל יוֹשְׁבֵיהָ עָלֶיהָ"
 58 וּבִמְצַב הַזֶּה קְדוּשַׁת הָאָרֶץ הִיא
 59 בְּשִׁלְמוֹת, וְזֶה לֹא הִיָּה גַם בְּזִמָּן
 60 בֵּית שְׁנֵי, כִּי אַחֲרֵי חוּרְבֵן בֵּית
 61 רָאשֹׁן וְגֻלוֹת בָּבֶל לֹא כָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 62 חֲזְרוּ לָאָרֶץ (וְגַם יֵשׁ לְעֵין הָאֵם
 63 הִיָּה בֶן בְּזִמָּן בֵּית רָאשֹׁן
 64 לְאַחֵר שֶׁגָּלוּ עֲשָׂרַת הַשְּׁבָטִים
 65 הָאֵם בְּאוֹתוֹ זְמַן כֹּאשֶׁר לְמַעֲשֵׂה לֹא כָל
 66 בְּנֵי נְבוּזַרְאֲדַן הָיוּ הָרָצִי הַבְּנוּיִם הָרָצִי

הַכּוֹרֵךְ בַּעֲנִינִים אֱלֹהִים, הֵיטָה בְּשִׁלִּימוֹת), מֶה-שְּׂאִיז-כֶּן ⁶⁷

68 לַעֲתִיד-לָבֹא בִּימֹת הַמֶּשִׁיחַ שְׁאֵז
 69 יִהְיֶה "כָּל יוֹשְׁבֵיהָ עָלֶיהָ" שֶׁהִיו
 70 יֵיהֱיוּ קִיבוֹץ גְּלוּיֹת מְכֹל כְּנַפְּוֹת הָאָרֶץ.
 71 וּבְכִפְרֵט שֶׁהַדְּבוּר בְּעֶנְיָנִים אֱלוֹ
 72 הוּא בְּפָנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, תּוֹרַת
 73 הַחֲסִידוֹת, שֶׁהוּא עֲנִין שֶׁל הַפְּצַת
 74 הַמַּעֲנִינוֹת חוּצָה, שֶׁהִיו עֲנִין זֶה
 75 הַפְּצַת וְהַתְּפִשּׁוֹת הַמַּעֲנִינוֹת שֶׁל תּוֹרַת
 76 הַחֲסִידוֹת בֹּא לִידֵי בִּטּוּי גַּם בִּכֵּךְ
 77 שֶׁמֶאֱמָר הַנ"ל ב'לְקוֹטִי
 78 תּוֹרָה' הוּא בְּכָרֶשֶׁת "אַחֲרֵי",
 79 בִּה מוֹפִיעַ הַפְּסוּק הָאִמּוֹר עַל מַעֲלַת
 80 הַתְּשׁוּבָה "כִּי יוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר... לִפְנֵי ה'"
 81 וְיִשְׁנֶנּוּ בָּזֶה כְּמֵאֵמֶר הַנּוֹכַח גַּם
 82 בְּאוֹר מִה'צִמְחָה צֶדֶק",²²
 83 וְלֵאחֲרָיו נִדְפֵס גַּם בִּיאֹר עַל

מאמר זה גם **מֵאֲדָמוֹר** הַאֲמָצִי²³, וְשִׁירָה גַם לִלְג' בַּעֲמֹר יוֹם
ההילולא של רבי שמעון בן יוחאי החל בימים אלה שֶׁעֲנִינוּ הוּא גִלּוּי
פְּנִימִיּוֹת הסודות של הַתּוֹרָה²⁴, שֶׁלֹּכֵן גַּם הַשְׂמַחָה שְׂבֻחָה

כי ביום הזה יכפר עליכם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

22 **שְׁבָחוּהוּ**, בעבודת ה' הכוונה שגם אם אין הבנה והשגה באלוקות ואין אפילו
23 הודאה והסכמה לאמת האלוהית, יש לפחות הודאה שצריך להודות. **וְשָׁבוּעַ**
24 **הַחֲמִישִׁי שֶׁל סְפִירַת הָעֵמֶר, בְּחִינַת הָכִי תַּחְתּוֹן**, שכן המידות
25 הפנימיות של האדם מסתיימות במידת ההוד, ובהוד עצמה ב'הוד שבהוד' כי
26 יסוד ומלכות תפקידן הוא התקשרות
27 והשפעה לזולת והן "לבר מגופא" –
28 מחוץ לגוף עצמו **וְהָרִי זֶה** דווקא
29 הבחינה התחתונה שבמידות, הודאה,
30 **מִתְקַשֵּׁר עִם בְּחִינַת הָכִי**
31 **עֲלִיּוֹנָה**, כי על ידי ההודאה אפשר
32 להתחבר גם למה שלמעלה מהבנה
33 והשגה, הבחינה העליונה **שְׁלֹמֶעֱלָה**
34 **גַּם מְגֵדָר עֲלִיּוֹן כּו'**, כי לגביה
35 מעלה ומטה שווים, **שְׁמַחָה**
36 **לְמַעְלָה מִכָּל מְדִידָה**
37 **וְהַגְבֵּלָה²⁶**, **וְעַל־יְדִיּוֹה** לימוד
38 והפצת פנימיות התורה, עניינו של יום
39 ל"ג בעומר הילולא דרשב"י, **בָּאִים**
40 **לְגַאֲלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְׁלָמָה**,
41 **וְשִׁמְחַת עוֹלָם** שמחה נצחית **עַל**
42 **רֵאשִׁים²⁷**.

1 שמחת הילולא דרשב"י ביום ל"ג בעומר, **הִיא שְׁמַחָה גְלוּיָה, שְׁזָהוּ**
2 **הַחֲלוּקִים הַהִבְדֵּל בֵּין ז' בְּאֶדָר ל"ג בְּעֵמֶר, שְׁז' בְּאֶדָר הִיא**
3 **מִתְחַלָּה עֲנִין הָפְכִי כו'**, **בְּאֶדָר הִיא מִתְחַלָּה עֲנִין**
4 **הָפְכִי כו' וְרַק אַחֲרֵכֶּךָ נַעֲשֶׂה שְׁמַחָה כו'**, כמאמר חכמינו ז"ל
5 בגמרא (במסכת מגילה) "כיוון שנפל
6 פור בחורש אדר, שמח (המן) שמחה
7 גדולה. אמר: נפל לי הפור בירח שמת
8 בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר
9 מת ובשבעה באדר נולד". ופירש רש"י
10 "כדאי הוא יום הלידה שיכפר על
11 המיתה", היינו שבתחילה היחס ליום
12 הסתלקות משה רבינו היה כדבר בלתי
13 רצוי שבו אין מזלם של ישראל גובר
14 ולכן המן שמח, ורק אחר כך התהפך
15 הדבר והתברר שהוא יום מסוגל
16 לישראל, כי הוא גם יום לידת משה,
17 **מִה־שְׁאֵי־נֶפֶשׁ ל"ג בְּעֵמֶר הִיא**
18 **גַּם מִתְחַלָּה עֲנִין שֶׁל שְׁמַחָה**
19 **גְלוּיָה²⁵** כי רשב"י ציווה לשמוח
20 ביום הסתלקותו, **וְעוֹד זֹאת שְׁל"ג**
21 **בְּעֵמֶר הוּא בְּסְפִירַת הוֹד**

ראשם²⁷.

תו"ח שמות רחצ, ב. המשך תרס"ו ע' ריט. סה"מ תש"ד ע' 211. 25) ראה ביאורי הזהר להצ"צ, ח"ב ע' תכה. ובכ"מ.
26) ראה סידור עם דא"ח שער הל"ג בעומר דש, א ואילך. ועוד. 27) ישע"י לה, י. נא, יא.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

18 שנאמר "ונתן מים חיים **אֶל כָּלִי**" הוא בְּדוֹקָא - שצריך לעשות
19 כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר **עֲלִיוֹ**,
20 בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך
21 **לְעֵרְבָן** - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
22 מדוע דרשו שהנאמר "אל כלי" בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה
23 ו'עליו' בא לומר שיערבם יחד, ו**אֵימָא** להיפך, שמה שנאמר **עֲלִיוֹ**
24 **דוֹקָא** - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן
25 את המים, ומה שנאמר **אֶל כָּלִי** ללמדנו **שֶׁתְּהֵא חֵידָתָן בְּכָלִי** -
26 ללמדנו שלא יטול המים מהמעין בכלי אחד ויעבירו לכלי שבו
27 עושה את המי חטאת, אלא צריך לטול המים מן המעין באותו כלי
28 שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש
29 לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את האפר, שכן **כֹּה**
30 **מְצִינוּ בְּכָל מָקוֹם** - לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת
31 **הַמְבַּשֵּׁר** - את האפר נותן **לְמַעַלָּה**. ולכן מסתבר ללמוד **שֶׁאֵף בָּאן**
32 - לגבי פרה, דינו כן **שֶׁמְבַשֵּׁר לְמַעַלָּה** - שנותן את המים תחילה
33 ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל כלי' לעכב בסדר הנתינה,
34 ומ'עליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

1 צריך שיתן **עָפָר עַל גִּבִּי מִים** - ולא מים על העפר, **אֵף בָּאן** -
2 באפר פרה אדומה צריך שיתן **הָעָפָר עַל גִּבִּי מִים**. ומאותה גזרה
3 שוה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה אדומה, ו**כֹּה בָּאן** - באפר
4 פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם הקדים את **הָעָפָר לְמִים**
5 **בְּשֵׁר, אֵף לְחֵלָן** - לגבי סוטה, אם הקדים את **הָעָפָר לְמִים**, בדיעבד
6 **בְּשֵׁר**. שואלת הגמרא, ו**הָתֵם** - באפר פרה, מִנְּהֵן שאם הקדים את
7 האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, **תְּרִי קְרָאִי בְּתִיבֵי** בפרה אדומה
8 שלכאורה סותרים זה את זה, **בְּתִיב** "ונתן עֲלִיוֹ מִים חַיִּים", **אֵלְמָא**
9 - משמע שנותן את **הָאֵפָר בְּרִישָׁא** ועליו נותן את המים, ו**בְּתִיב**
10 **מִים חַיִּים אֶל כָּלִי, אֵלְמָא** - משמע שנותן את **הַמִּים בְּרִישָׁא** אל
11 הכלי, ואין דבר בכלי החוצץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. **הָא**
12 **בְּיַצֵּד** מקיימים את שתי המשמעויות הללו, אם **רָצָה** ליתן תחילה
13 **זֶה** - המים **נִתֵּן**, ואם **רָצָה** ליתן תחילה **זֶה** - האפר, **נִתֵּן** וכשר.
14 אלא שלומדים בגזירה שוה מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו
15 יתן את האפר. מבארת הגמרא, ו**רַבְּנָן** הסוברים לגבי מי סוטה שאף
16 בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים פסול, סוברים שגם לגבי אפר
17 פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת הפסוקים באופן זה, שמה

בס"ד. משיחות שבת פרשת תזריע-מצורע ה'תשמ"ח

(תרגום מאידיש)

מאן דבעי למהוי חסידא לקיים כו' מילי דאבות" 30
 שזה נתנה תורה לרשותו ובחירתו של האדם, 31
 "שיבור לו האדם", ועל זה באה ה"עצה טובה" 32
 שהדרך הישרה שיבחר תהי' "כל שהיא תפארת 33
 לעושי' כו'", כמבואר במפרשי המשנה 10, ובארוכה 34
 - בהל' דעות 11 וב'שמונה פרקים' 12 להרמב"ם, 35
 ש"הדרך ישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה 36
 מכל הדעות שיש לו לאדם זה וכו' 13, "המעלות 37
 הממוצעות" 14, שזהו "תפארת לעושי' ותפארת לו 38
 מן האדם". 39

אבל עדיין צריך ביאור: מדוע נותנים את 40
 הבירור וההחלטה בנוגע ל"דרך ישרה" בדברי 41
 הרשות, לרגש ודעת האדם? 42

ויתירה מזה: איך יכולים לסמוך על האדם 43
 שהוא קרוב אצל עצמו 15, ו"יצר לב האדם רע 44
 מנעוריו" 16, ופשוט שלא בכל פעם הוא ראוי לדעת 45
 מהי ה"דרך ישרה"?! הרי בכדי שהאדם הקרוב 46
 אצל עצמו וכו' לא "יתעה" (ועד לפעמים - בדרך 47
 שאינה מתאימה או אפילו הפכית מהתורה) 17, ויהי' 48
 לו 'מורה דרך' המראה לו את ה"דרך ישרה" היכן 49
 ללכת - ניתנה לו התורה (תורה מלשון הוראה) 18. 50

איך אפשר לומר "שיבור לו האדם" - "האדם", 51
 לאו דוקא צדיק או עכ"פ אדם כשר, אלא "האדם" 52
 סתם, הכולל בפשטות את כל אדם?! 53

(9) תויו"ט שם.

(10) רע"ב. רמב"ם.

(11) פ"א.

(12) פ"ד. נסמן בפיה"מ להרמב"ם כאן.

(13) הל' דעות שם ה"ד.

(14) פיה"מ להרמב"ם שם.

(15) סנהדרין ט, ב. י, א. יבמות כה, ב.

(16) נח ת, כא.

(17) וראה ר"ן לנדרים שם (בעין יעקב) שמטעם זה נאמר גם 17
 "תפארת לו מן האדם" - "שגם אחרים מפארים ומשבחים אותו", 18
 כי "אם היא ישרה רק בעיניו, גם דרך אויל ישר בעיניו". אבל 19
 לפי"ז צריך ביאור: (א) למה נאמר "תפארת לעושי'" (ב) ועיקר: 20
 ההכרעה איזו דרך הישרה תלוי' בדעת התורה ולא בדעת בני 21
 אדם, שהרי גם אחרים (שמפארים ומשבחים אותו) יכולים לטעות 22
 כו'. 23

(18) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. ספר השרשים שלו ערך ירה.

גור"א ר"פ בראשית. וראה זח"ג נג, ב.

א. במשנה הראשונה בפרקי אבות שלומדים 1
 בשבת זו! [לפי המנהג "לומר פרקי אבות, פרק 2
 אחד בכל שבת שבין פסח לעצרת"] איתא; "רבי 3
 אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל 4
 שהיא תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם". 5
 וצריך להבין: 6

(א) מהי השאלה (ע"פ תורה) "איזו היא דרך 7
 ישרה" - הרי מובן בפשטות ש"דרך ישרה" היא 8
 כמו שכתוב בתורה (ובפרט במשנה - ועד ב'שולחן 9
 ערוך"), ומקרא מלא דיבר הכתוב "כי ישרים דרכי 10
 ה' 11", "פיקודי ה' ישרים גו' 12"?! 13

(ב) וביותר תמוה: הלשון במשנה הוא "איזו 12
 היא דרך ישרה שיבור לו האדם" 13. ולכאורה: היתכן 14
 שמוסרים אל האדם שהוא לבד יברר ("שיבור" 15
 מלשון "שיבורר" 16) ויחליט בשכלו מהי ה"דרך 17
 ישרה"?! הרי לזה ניתנה התורה! 18

(ג) עד"ז אינו מובן המענה על השאלה ("איזו 17
 היא דרך ישרה שיבור לו האדם") - "כל שהיא 18
 תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם", "שיהא נוח 19
 לו ויהיו נוחין בני אדם ממנו" 20; איך זה שייך 21
 שההחלטה "איזו היא דרך ישרה" תהי' תלוי' מה 22
 שהאדם מרגיש שהיא "תפארת" ו"נוח" (לו 23
 ולאחרים)?!

ובפרט שהלשון (המדויק) במשנה הוא "כל 24
 שהיא תפארת לעושי'", היינו, כל דבר ש"נוח לו 25
 כו" - זוהי "דרך ישרה"! 26

ב. לכאורה הי' אפשר לומר, שבמשנה לא 27
 מדובר אודות דברים שנצטוונו עליהם בתורה, אלא 28
 אודות דברי הרשות 8, וכתוכן מסכת אבות ד"האי 29

(1) פרק ב' משנה א'. וכ"ה בנדרים כב, סע"ב.

(2) ולהעיר שבמשנה תיכף לאח"ז נקרא בשם "רבי יהודה 2
 הנשיא" (ראה שבת לב, ב (וש"נ) ש"רבי יהודה הנשיא, היינו 3
 רבי"). ואכ"מ.

(3) הושע יד, י.

(4) תהלים יט, ט.

(5) ועד"ז במאמר רבי, בתמיד כה, א.

(6) רע"ב לאבות כאן. ועוד.

(7) ראה תויו"ט כאן.

(8) ב"ק ל, א.

27 אבל כאשר לאחר אמרם "נעשה" הוסיפו
 28 "ונשמע" - מוכח, שה"נשמע" הוא (גם) ענין בפני
 29 עצמו.²⁷
 30 ד. והביאור בזה: שלימות העבודה בקיום
 31 התורה ומצוותי' היא, שבנוסף להענין ד"נעשה"
 32 (קבלת עול) יבין האדם וירגיש ("נשמע") בשכלו
 33 ומדותיו הטוב והיוקר וההכרח כו' של תורה
 34 ומצוות.
 35 ויתירה מזה - (לא רק הנשמה, נפש האלקית,
 36 אלא) גם הנפש הבהמית תבין ותרגיש הטוב
 37 שבתורה ומצוות, וכפי שהוא במצות אהבת ה'
 38 (הכוללת את כל המצוות²⁸) - שצריך להיות
 39 "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
 40 מאדך"²⁹, "בכל לבבך - בשני יצריך"³⁰.
 41 ולכן אמרו בניי "נעשה ונשמע", שקיומם
 42 תומ"צ יהי' לאחר ההתחלה ד"נעשה" (כלי קשר
 43 לשכל כו') גם "ונשמע", שבשכלם יובן ההכרח
 44 והיוקר דתומ"צ.
 45 אבל ענין זה (ששכל האדם יבין היוקר
 46 דתומ"צ) הוא שלב שני בעבודת ה'. ולכן בפעם
 47 הראשונה אמרו בניי "כל הדברים אשר דיבר ה'
 48 נעשה", שיקיימו ציווי הקב"ה בעשי' בלבד³¹,
 49 בקבלת עול. ולאחרי זה, בא השלב השני "כל אשר
 50 דיבר ה' נעשה ונשמע", שקיום התומ"צ הוא באופן
 51 שגם השכל מבין את העילוי דתומ"צ.
 52 ה. עפ"י יובן מה שהמשנה אומרת "איזו היא
 53 דרך ישרה שיבור לו האדם":
 54 שלימות העבודה היא, שקיום המצוות [ה"דרך
 55 ישרה", "פיקודי ה' ישרים גו'"] יהי' באופן "שיבור
 56 לו האדם", שיקיימם לא רק בדרך קבלת עול, אלא
 57 גם שהאדם בשכלו יבין (ויבחר) כי זוהי הדרך
 58 הישרה.
 59 וה"דרך ישרה שיבור לו האדם" היא "כל שהיא
 60 תפארת לעושי'", שקיום התומ"צ יהי' באופן

27 וכמוכח גם מזה ש"קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע" (שבת, שם).

28 שרש כל רמ"ח מצוות-עשה (תניא פ"ד). גם מצוות-עשה דיראה שהיא שורש כל שס"ה מל"ת (תניא שם).

29 ואתחנן ו, ה.

30 ברכות נד, א במשנה.

31 כמודגש בברכת המצוות קודם לקיומן: "קדשנו במצוותיו וציוונו".

1 ג. ויש לומר הביאור בזה:
 2 אף שעיקר היסוד של כל התורה ומצוותי' הוא
 3 קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול המצוות¹⁹ -
 4 מ"מ מצינו שלפני מתן-תורה אמרו בניי "נעשה
 5 ונשמע"²⁰, לאחר שאמרו "נעשה"²¹ - לא רק
 6 "נעשה" כל מה שהקב"ה יצוה (קבלת עול), אלא
 7 גם "נשמע" מלשון הבנה²².
 8 ולכאורה אינו מובן: קיום המצוות צריך להיות
 9 (לא מצד חיוב השכל, אלא) מצד ציווי הקב"ה²³ -
 10 ומדוע הוסיפו "ונשמע" (מלשון הבנה)?
 11 ובפרט שההוספה "ונשמע" לכאורה גורעת
 12 ומקטינה את העול ד"נעשה" (קיום ציווי הקב"ה
 13 מצד קבלת עול)?
 14 הגם שבאמרם "נעשה" לפני "נשמע", "הקדימו
 15 נעשה לנשמע"²⁴, הדגישו שהעיקר הוא ה"נעשה"
 16 - אעפ"כ, ישנה גם הבנה, ויתירה מזה: יש צורך
 17 להבהיר ש"נעשה" קודם. ולמה שינו והוסיפו גם
 18 "נשמע"?
 19 ואף שיש חיוב על כאו"א ללמוד תורה בהבנה
 20 והשגה ("נשמע") ולהתבונן בשכל האדם "כפי
 21 כחו"²⁵, "כפי מה שהיא יכולה להשיג ולידע"²⁶,
 22 מ"מ הרי זה גופא מה שלומד תורה בהבנה והשגה
 23 ה"ז מצד ציווי הקב"ה [כמו מצוות מעשיות,
 24 שקיומן מצד ציווי הקב"ה], נמצא שהלימוד בתורה
 25 הוא רק פרט ב"נעשה" (קיום בקבלת-עול דוקא
 26 עוד ציווי של הקב"ה).
 19 ראה ברכות יג, א במשנה.
 20 משפטים כד, ז.
 21 שם, ג.
 22 כמו "שמע ישראל" (ואתחנן ו, ד) מלשון הבנה; "דבר
 23 כי שומע עבדך" (שמואל א ג, ט"ו), ועוד.
 23 ראה שיעור רמב"ם ביום זה (סוף הל' מאכא"ס) "קדושה
 וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה". ועפ"י י"ל: (א
 מה שמביא גם סיום הכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים) כי
 קדוש אני" (דלא כבסהמ"צ סוף שורש ד), שה"התקדשתם גו"
 הוא לשמה - מפני "כי קדוש אני", "לשם הקב"ה". (ב לשון
 "וממרק נפשו" לאחר "קדושה וטהרה" (דלכאורה מירוק הוא
 לפני ומביא לקדושה וטהרה) - כי אפילו במצב של קדושה
 וטהרה יתירה, הרי בערך להעבודה "לשם הקב"ה" עדיין יש צורך
 במירוק, וע"ד רבב על בגד של תלמיד חכם, שבערך לדרגתו ה"ז
 פגם כו' (אף שבערך לדרגת ע"ה, אין זה פגם כלל) - שבת קיד,
 א. ועוד דוגמאות לזה - נתבארו בארוכה בהתוועדות (ועד לקודש
 דקד"ק לגבי פרה אדומה - חגיגה יח, ב ואילך).
 24 שבת פח, א.
 25 ל' הרמב"ם סוף הל' מעילה. וראה שם סוף הל' תמורה.
 26 ל' אדה"ז בהל' ת"ת פ"א ס"ד.

32 שלהם לתענוגי עולם הזה, ועד ששובר אותם. וזה
33 מביא סו"ס לשינוי וזיכוכ בגוף ונה"ב, שגם מצד
34 הנה"ב יהי "שיבור לו האדם" – באופן אמיתי,
35 שירצה לקיים תומ"צ.

36 הדרך הזו היא גם דרך ע"פ תורה, שתביא סו"ס
37 לזיכוכ הגוף ונה"ב³⁵, אבל אין זו "דרך ישרה" מצד
38 "אשר עשה האלקים את האדם ישר"³⁶ כי דרך זו
39 קשורה ובאה כתוצאה מן החורבן (בית המקדש),
40 ובלשון הרמב"ם³⁷ – שימי התעניות ("שכל ישראל
41 מתענים בהם") הם "מפני הצרות שאירעו בהן, כדי
42 לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה כו"³⁸ על
43 החטאים שגרמו לחורבן, ועד"ז בנוגע לתענית
44 פרטי, ה"ז "בזמן שתבוא צרה" ר"ל הבאה "בגלל
45 מעשיהם הרעים כו"³⁸, שזה מביא לתשובה
46 ולתיקון החטא, אבל לא בדרך ישרה [ולכן]³⁹
47 התכלית לעתיד-לבוא, כאשר הענינים יהיו
48 (בתכלית ה)שלימות – "כל⁴⁰ הצומות האלו עתידים
49 ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים
50 להיות יום-טוב וימי ששון ושמחה כו"⁴¹].

51 וכידוע שע"פ עבודה הרגילה, ההנהגה "שלא
52 יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב
53 בדירה נאה כו"⁴² היא כפס"ד הרמב"ם⁴² – "דרך
54 רעה ואסור לילך בה" וה"הולך בדרך זו נקרא
55 חוטא, שהרי הוא אומר בנזיר וכיפר עליו מאשר

1 שיראה איך שתומ"צ הם תפארת ויופי המפארים
2 ומייפים את האדם המקיימם – "תפארת לעושי".
3 וזה עדיין לא מספיק, אלא צריך להיות גם
4 "ותפארת לו מן האדם" – שהרגש והחיות שיש לו
5 בתומ"צ הוא עד כדי כך, עד שגם אנשים שמסביבו
6 רואים על-ידו את היופי שבתומ"צ.

7 ו. ויש להוסיף, שזהו גם מהרמזים וטעמים
8 שמשנה זו היא התחלת פרק שני בפרקי אבות:
9 תחילת פרק ראשון היא "משה קיבל תורה
10 מסיני ומסרה כו" – ההדגשה שקיום ההוראות
11 צריך להיות מצד זה שמשנה קבלם מסיני
12 (מהקב"ה)³² – בדוגמת "ויען כל העם" בפעם
13 הראשונה "כל הדברים אשר דיבר ה' נעשה", לקיים
14 ולעשות ציווי הקב"ה;

15 ואח"כ באים לפרק שני, השלב השני בעבודת
16 ה', ולכן ההתחלה בפרק זה היא – ההדגשה שצריך
17 להיות (גם) "שיבור לו האדם", שהאדם בוחר
18 בשכלו³³ – בדוגמת מענה בני" בפעם השני" "כל
19 אשר דיבר ה' נעשה ונשמע".

20 ז. ויש לבאר הלשון "איזו היא דרך ישרה
21 שיבור לו האדם" בעומק יותר, שב"יבור לו האדם"
22 גופא, ישנם כמה ובכללות – שתי דרכים, וה"דרך
23 ישרה" היא "כל שהיא תפארת כו".

24 והענין בזה: בכדי לנצח את הנפש הבהמית
25 והיצר שיכול לרצות שיהודי יעבור על רצונו של
26 הקב"ה ר"ל, ולפעול שתומ"צ יהיו באופן "שיבור
27 לו האדם" – ישנם בכללות שתי דרכים:

28 הדרך הראשונה היא, שהוא נכנס במלחמה³⁴ עם
29 היצה"ר, ועם החושך שהיצה"ר רוצה להביא, עי"ז
30 שמתעסק בתעניות וסיגופים וכיו"ב, שמענה את
31 הגוף והנה"ב, עד שמחליש את הרצון והתאוה

(32) ראה רע"ב לריש מס' אבות.

(33) ועפ"ז יש לומר הביאור בהמשך המשנה "והוי זהיר
במצוה קלה כבחמורה כו" : דלכאורה אין זה מילתא דחסידותא
– אלא שתוכן המשנה קאי לא בנוגע ל"נעשה" (קבלת עול),
שמצד זה אין חילוק בין קלה וחמורה, אלא בנוגע ל"נשמע",
שניתן לשיקול דעת והרגש האדם, יש חילוק (ע"פ שכל כו) בין
קלה וחמורה. ולכן אומרים (לא שאין חילוק ביניהם, אלא שיש
חילוק גדול ביניהם, זו קלה וזו חמורה, ומ"מ) "הוי זהיר במצוה
קלה כבחמורה", כי שלימות העבודה היא שגם ה"נשמע" (כפי
שהוא ענין בפ"ע) צ"ל חדור עם קבלת עול ד"נעשה".

(34) ובה כמה אופנים, כי אין דיעותיהם שוות ואין הזמנים
שוים.

(35) ועפ"ז יש לומר שגם דוד המלך שאמר (תהלים קט, כב)
"לבי חלל בקרבי, שאין לו יצה"ר כי הרגו בתענית" (תניא פ"א)
ה' לו העבודה ד"ואהבת גו' בכל לבבך, בשני יצריך" (דפשיטא
שלא חסר לו במצוה זו) – כי גם ע"י עבודה בדרך תענית נעשה
זיכוכ בנה"ב.

אלא מ"מ ה' אברהם בדרגה נעלית יותר ש"עשה מיצר הרע
טוב" (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה), משא"כ דוד (ש"לא ה' יכול
לעמוד בו והרגו בלבבו"), אף שהי' לו אהבה "בכל לבבך, בשני
יצריך", אמר "לבי חלל בקרבי", כי לא הפכו לטוב (כמו אברהם),
כי-אם כפה אותו לטוב, "שיש בידי לנפול" (רש"י ד"ה ולבי –
ברכות סא, ב), "כפה אותו לעשות רצון בוראו" (פני משה
בירושלמי שם). ואכ"מ.

(36) קהלת ז, כט.

(37) הל' תעניות רפ"ה.

(38) שם רפ"א.

(39) וראה שמונה פרקים להרמב"ם פ"ד.

(40) רמב"ם סוף הל' תעניות. דבפשטות (ובפרט – ע"פ טעמא
דמילתא) האלו המפורשים בקרא, וכ"ש שאר תעניות.

(41) אבל אין זה דרך ישרה, מכיון שמקודם היו הצרות
והצומות, ורק לאחר"ז הם נהפכים לששון ושמחה. ודרך הישרה
היא – שהעבודה מלכתחילה היא שגם נה"ב מרגשת ה"תפארת"
דתומ"צ, כדלקמן בפנים.

(42) הל' דעות רפ"ג. וראה גם שמונה פרקים להרמב"ם שם.

לשמה"⁴⁷, ולימוד תורת החסידות יתן לו את
ההסברות והרגשות האמיתיים, שגם הגוף ונה"ב
ירגישו איך שתומ"צ הם טוב עבור יהודי, ועד
שעי"ז יהפוך את הנה"ב.

ח. ע"פ הנ"ל בנוגע לחילוק בין פרק ראשון
(דפרקי אבות) לפרק שני - יומתק, שאת הפרק
הראשון לומדים (בכל שנה) ב(שבת האחרון
(ד'חודש הראשון (חודש ניסן), ואת הפרק השני
(בשבת הראשון ד'חודש השני (חודש אייר):

הנקודה של חודש ניסן היא - יציאת מצרים,
שיצי"מ לא באה ע"י עבודת האדם ("ואת ערום
ועריה"⁴⁸) כ"א מלמעלה. והנקודה של חודש אייר
היא - ספירת העומר, ספירת (ועבודת) האדם, ועד
לביורו וזיכוך נה"ב⁴⁹.

וזה מתאים עם שני פרקים הנ"ל:

ההדגשה בפרק הראשון (שלומדים בחודש
הראשון) היא - "משה קיבל תורה מסיני", קיום
המצוות מצד הציווי שמלמעלה; וההדגשה בפרק
השני (שלומדים בחודש השני) היא - "דרך ישרה
שיבור לו האדם" עבודת המטה.

ט. ויש לומר, שזהו גם הרמז והשייכות לפרשת
השבוע, תזריע (מצורע), שקוראים בדרך כלל
בחודש אייר, ובכו"כ שנים (כבשנה זו) בשבת
שלומדים פרק שני בפרקי אבות:

התוכן ד"א(שה כי) תזריע"⁵⁰ (לשון נקבה)
מדגיש את העבודה מלמטה למעלה. ובלשון
החסידות - אתערותא דלתתא, כפי שאדמו"ר
הזקן⁵¹ מבאר את המאמר⁵² "אשה מזרעת תחילה,
יולדת זכר", ש"איש" ו"אשה" מרמזו כביכול על
הקב"ה וכנס"י, וכש"אשה מזרעת תחילה", התחלת
העבודה באתערותא דלתתא, אזי "יולדת זכר",
העבודה היא בת-קיימא, כי זה בא מן היהודי
עצמו, "שיבור לו האדם".

ולהוסיף, ש"אשה" קאי גם על דרגת "מקבל"
שיש בכאו"א, אפילו בתינוק שזה-עתה נולד (כולל

1 חטא על הנפש, אמרו חכמים⁴³ ומה אם נזיר שלא
2 פירש אלא מן היין צריך כפרה, המונע עצמו מכל
3 דבר ודבר על-אחת-כמה-וכמה, לפיכך ציוו חכמים
4 שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעתו
5 התורה בלבד כו', לא דיך מה שאסרה תורה כו'.

6 [ומה שמצינו אצל כמה צדיקים (שאצלם
7 העבודה ב"דרך ישרה") שפירשו את עצמם מכמה
8 ענינים וכו', יש לומר אחד הטעמים בזה, שהם
9 הגיעו לדרגה נעלית כזו שהפרישה מהדברים
10 הגשמיים לא היתה אצלם ענין של צער, כ"א חלק
11 מהטבע שלהם].

12 והדרך השני', שהיא ה"דרך ישרה", היא -
13 שיהודי מתעסק בהוספת אור וטוב וקדושה
14 דתומ"צ, ואינו עוסק רק בשבירת הגוף ונה"ב, אלא
15 שמסביר להם את הטוב כו' שבתומ"צ לעצמם
16 ("תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם"), ועד
17 שהם מצד עצמם ירגישו ויבינו, ומנצל אותם גופא
18 להוספה בתומ"צ, אכילה ושתי' לשם שמים וכו'.
19 ואזי בדרך ממילא "נדחה" החושך והרע דנה"ב, ועד
20 שנתברר.

21 וזוהי ה"דרך ישרה"⁴⁴ - כמודגש במיוחד ע"פ
22 שיטת החסידות, ובפרט חסידות חב"ד - שבדורות
23 אלו אין הדרך לעשות ריבוי תעניות⁴⁵, אלא דוקא
24 "עזוב תעזוב עמו"⁴⁶, וחסידות חב"ד מסבירה את
25 היוקר וההכרח דתומ"צ באופן ד"יתפרנסון מיניה",
26 עד שגם הנה"ב יוכל להבין, כמדובר כמ"פ
27 בארוכה.

28 ולכן, אומרת תורת החסידות, ה"דרך ישרה"
29 עבור יהודי, שבעמדו במעמדו ומצבו (עם גוף
30 ונה"ב, אע"פ שהם עדיין לא מבוררים) ילמדם
31 תורה, כולל - תורת החסידות, בתחילה "שלא
32 לשמה", ואח"כ יבוא "מתוך שלא לשמה בא

(43) תענית יא, סע"א. וש"נ.

(44) ולהעיר מלשון אדה"ז בשער ספר התניא (תושב"כ של חסידות חב"ד) שה"ספר לקוטי אמרים . . . ספר של בינונים . . . מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאד, בדרך ארוכה וקצרה בעוה"י, וכו' ג"ל פקדים, "דרך ארוכה וקצרה" (וביאור ה"דרך ישרה" שבאבות הוא במשנה אחת) - כי בתניא המדובר ע"ד עצות בעבודת ה' וב"דבר" הזה, ובמילא במלחמת היצר וכו'. וראה הקדמת המלקט בארוכה.

(45) ראה אגה"ת פ"ג.

(46) ל' הכתוב - משפטים כג, ה. וכתורת הבעש"ט עה"פ (כתר שם טוב, הוספות סט"ז), וראה הוספות לאו"ת להה"מ סקצ"א.

(47) פסחים נ, ב. וש"נ. וראה רמב"ם סוף הל' תשובה.

(48) יחזקאל טז, ז.

(49) ראה קונטרס משיחת ש"פ שמיני. וש"נ.

(50) שם הפרשה, שמורה על תוכן כל הפרשה.

(51) לקו"ת ריש פרשתנו.

(52) ברכות ס, א, וש"נ.

ואע"פ שסדר הנ"ל הוא שלב שני בעבודת ה' -
 יש עד"ז אצל כאו"א בכל יום, "מיד" כשניעור
 משנתו: לפני לימוד התורה צריך להיות נטילת
 ידים ("אסור להוציא דברי תורה מפיו בידים
 מטונפות"⁵⁸), בנוסף לזה צריך לברך ברכת התורה
 וכו'. ואעפ"כ "מיד כשניעור משנתו"⁵⁹ הרי
 "מבשרי" גופא, מזה שמרגיש שהוא חי, ה"ז
 מעורר אצלו להודות להקב"ה, "מודה אני לפניך
 כו' שהחזרת בי נשמת".

יא. ונשאלת השאלה; מכיון שנמצאים בעולם,
 מלשון 'העלם והסתור' (שהתורה אינה עדיין
 בגלוי), ושם גופא "יצירתו של אדם אחרי כל
 בהמה חי' ועוף", ועד ש"יתוש קדמך"⁶⁰, איך יש
 בכחו שמ"יצירתו" יבוא ל"תורתו"?

יהודי שהשלב הראשון בעבודת ה' ("נעשה")
 יש לו כבר בשלימות, והגיע כבר לשלב השני
 ("נעשה ונשמע") - מובן שמ"יצירתו" יכול לבוא
 ל"תורתו", אבל ההוראה "כשם שיצירתו כו' כך
 תורתו" ה"ה (ככל הוראות התורה) לכאו"א, ועד
 לזה שעדיין לפני נטילת ידים (ברוחניות), ואיך יש
 לו הכח על הנ"ל?

וכדי לתרץ שאלה זו, מביא רש"י את בעל
 המאמר "אמר ר' שמלאי":

ר' שמלאי אומר בגמרא⁶¹, שתינוק במעי אמו
 "מלמדין אותו כל התורה כולה", וזה ש"בא מלאך
 וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה", אינו
 מבטל ח"ו וח"ו את התורה שלמד, כ"א שמכסה
 ומעלים רק (לפי שעה), והתורה שלמד נותנת לו
 כח ללמוד תורה לאחר שיצא לאויר העולם⁶²
 [כמובן גם בפשטות: כשמישהו שכח דבר שלמד
 פעם, יכול להיזכר בזה כאשר לומד זאת שנית],
 ויתירה מזה - מצד נשמתו שהיא "חלק אלקה

1 תינוק בדיעות), שעדיין אינו מאיר אצלו כח
 2 ההשפעה שלו, ה"ה מיד מקבל; גם אצלו יש הכח
 3 לפעול "תזריע"⁵³.

4 י. ובפרטיות יותר: עה"פ "אשה כי תזריע"
 5 פירש"י: "א"ר שמלאי, כשם שיצירתו של אדם
 6 אחר כל בהמה חי' ועוף במעשה בראשית, כך
 7 תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חי' ועוף".

8 וצריך להבין: התורה קדמה למעשה בראשית,
 9 ועד שמעשה בראשית נברא ע"י התורה, "אסתכל
 10 באורייתא וברא עלמא"⁵⁴ - וא"כ היתכן שכאן
 11 הסדר הוא להיפך, "כשם שיצירתו כו' כך
 12 תורתו"⁵⁵?

13 וע"פ הנ"ל, י"ל הביאור בזה:

14 סדר הבריאה (כפי שהעולם נברא ע"י הקב"ה)
 15 היא בדרך מלמעלה למטה, שהתורה קדמה, וע"י
 16 "אסתכל באורייתא - ברא עלמא".

17 ועד"ז הוא גם בעבודת האדם, כפי שהעבודה
 18 היא עדיין בשלב הראשון, "נעשה" לבד (קיום
 19 התומ"צ בדרך קב"ע). אבל האדם מצד עצמו, אינו
 20 מרגיש עדיין בשכלו ובמדות לבו וכו' את העילוי
 21 שבתומ"צ - שאז מעשי האדם (אינם "באים" ממנו,
 22 מהאדם, אלא) מיוסדים ו"נבראים" מציווי ודיני
 23 התורה.

24 תכלית השלימות בעבודת האדם היא (כנ"ל) -
 25 "נעשה ונשמע", שגם מצד מציאותו (שכלו ומדותיו
 26 וכו') תורגש ותאיר האמת של התורה.

27 ולכן אומר רש"י (בפרשת תזריע, שענינה
 28 עבודה מלמטה למעלה, כנ"ל) "כשם שיצירתו של
 29 אדם כו' כך תורתו כו'", שמיצירתו (מציאות)
 30 גופא, לומד (ובא ל)תורה⁵⁶, וע"ד מ"ש⁵⁷ "ומבשרי
 31 אחזה אלקה".

האדם", ולאח"ז "דע מה למעלה ממך" כפירוש הידוע ד"מה
 שלמעלה הוא מן" (לקו"א להה"מ סקצ"ח. או"ת שלו קיב, ב.
 וראה ס' השיחות תש"ד ע' 23).

(57) איוב יט, כו.

(58) טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ס"א ס"ו.

(59) סידור אדה"ז בתחילתו.

(60) ויק"ר ריש פרשתנו. סנהדרין לח, א.

(61) נדה ל, ב.

(62) ראה לקו"ת שלח מד, א. ראה יח, ג.

(53) משא"כ "וילדה" (התוצאות ופירות מפעולות שלו) שיין
 רק לאחר זמן. ועאכ"כ השלימות ד"וילדה זכר", שמעלתו דאיש
 דרכו לכבוש (יבמות סה, ב. קידושין לה, א) תהי' רק כשנעשה
 בן עשרים (איש צבא), או עכ"פ בן י"ג.

(54) זח"ב קסא, סע"א ואילך. ועוד.

(55) ואף שלא נאמר "מפני שיצירתו כו' לכן תורתו כו'" -
 הו"ל לשנות הסדר ולכתוב "כשם שתורתו כו' כך יצירתו כו'".

(56) להעיר גם מזה שבפרק ראשון דאבות - ההתחלה היא
 "משה קיבל תורה כו'" ולאח"ז "על שלשה דברים העולם עומד";
 משא"כ בפרק שני דאבות - ההתחלה היא "דרך ישרה שיבור לו

17 לו את הטוב והיוקר וההכרח שבתומ"צ, באופן
18 שיבין וירגיש בשכלו ומדותיו, "דרך ישרה שיבור לו
19 האדם".
20 יג. ויה"ר שמהלימוד בפרק שני בפרקי אבות,
21 ילכו ב"דרך ישרה", בלי כל מלחמות ובלי כל
22 מניעות מחושך הגלות, לבית המקדש השלישי,
23 ומ"אשה כי תזריע", מעשינו ועבודתנו בזמן
24 הגלות, נפעל⁶⁵ "וילדה זכר"⁶⁶, ה"שיר חדש"
25 דלעת"ל⁶⁷ בלשון זכר⁶⁸, עי"ז שתהי' גאולה נצחית
26 שאין אחרי' גלות⁶⁹,
27 ובמהרה בימינו ממש, ובעגלא דידן.

1 ממעל ממש⁶³ שם אינו מגיע ענין השכחה, כי אין
2 שכחה לפני כסא כבודך⁶⁴.
3 ולכן יש בכחו, באיזה מצב שרק יהי', אפילו
4 בהעלם של העולם, לגלות את האמת של התורה,
5 ושל מציאות העולם, ושל שכלו ומדותיו.
6 יב. אחת ההוראות שלמדים מזה:
7 כשמתבוננים אליבא דאמת, ורואים איפוא
8 נמצאים בעבודת ה', יכולים ליפול מאד ברוח כו'.
9 ועד"ז כאשר הולכים לדבר אודות יהדות
10 ומעיינות התורה עם יהודי שנמצא ב"חוצה",
11 בעולם הזה הגשמי והחומרי, ועד ליהודי שלכאורה
12 כל הזמן הי' ב"חוצה", כי קיבל חינוך-יהודי לא
13 טוב (או בכלל לא נתחנך) ר"ל, יכולים לחשוב,
14 איך יוכלו לפעול עליו.
15 ועי"ז בא הלימוד מהמשנה בפרק זה, שכל
16 יהודי, בכל מעמד ומצב שנמצא, יכולים להסביר
(63) תניא רפ"ב.
(64) ראה ברכות לב, ב. וראה ה' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"י.

(65) ראה תניא רפ"ז.
(66) ראה אוה"ח הק' ריש פרשתנו. הובא באוה"ת פרשתנו ע'
תצא ואילך. ע' תתט ואילך.
(67) אוה"ת שם ע' ע. ע' תצה ואילך. ע' תתט ואילך.
(68) מכילתא בשלח טו, א.
(69) ראה תורה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שישי עמ' ב

25 שהן שוות בשלמים. מה שלמים בין זביחה בין שאר עבודות לא
26 חלקת בהן למצות, שיש לעשותן לשמן ואם נעשו שלא לשמן אינם
27 עולים לשם חובה, אף פסח לא תחלוק בו בין זביחה לשאר עבודות
28 לעצב, וכשנעשתה אחת מעבודותיו בשינוי קודש או בשינוי
29 בעלים הרי הוא פסול לגמרי. (משום שנאמר הוא בזביחה אינו אלא
30 לעצב).
31 שוב שואלת הגמרא: אלא 'הוא' שנאמר לאחר 'ואמרתם זבח פסח'
32 למה לי, הרי כבר למדנו שמחשבת שלא לשמה מעכבת בפסח
33 מהדיקש 'זאת התורה'.
34 משיבה הגמרא: כתוב זה נצרך לפדתניא, נאמר בפסח 'הוא'
35 בשחיטה לעצב, ושינוי קודש ושינוי בעלים פוסלים בו. אבל אשם
36 שלא לשמו כשר, שכן לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקטרת
37 אימורין, והרי הוא (האשם) עצמו אפילו אם לא הקטירו את
38 האימורין שלו כלל הוא פסח, על כן לא יתכן שהקטרה שלא
39 לשמה תפסלנו.
40 דנה הגמרא במקור פסול חטאת שלא לשמה. שואלת הגמרא:
41 חטאת מנול - מנין לנו דין לשמה בחטאת.
42 משיבה הגמרא: למדנו זאת ממה דכתיב (ויקרא ד לו) 'ושחט אותה
43 לחטאת', ומכאן שצריך שתהא שחיטה לשם חטאת.
44 שוב שואלת הגמרא: אשכחן - הלא מכתוב זה למדנו רק על
45 שחיטה, אך קבלה מנול - מנין לנו בה דין לשמה.
46 משיבה הגמרא: למדנו דין לשמה בקבלת דם החטאת, ממה דכתיב
47 בה

1 זה 'ואמרתם זבח פסח הוא' [א לעצב בין הקא והקא - שבין שינוי
2 קודש ובין שינוי בעלים פוסל בפסח.
3 שוב שואלת הגמרא: ואשכחן - הלא מ'ואמרתם זבח פסח' למדנו
4 רק על זביחה, אך שאר עבודות הדם של קבלה הולכה וזריקה, מנול
5 ששינוי פוסל בהן.
6 משיבה הגמרא: הואיל ונלי נלי - מכיון שגילה הכתוב ב'ואמרתם
7 זבח פסח הוא' ששינוי קודש ושינוי בעלים פוסל בשחיטה, יש
8 ללמוד מכך שהם פוסלים גם בשאר עבודות.
9 מביאה הגמרא שיטה נוספת במקור פסול שינוי קודש ושינוי
10 בעלים בפסח: רב אשי אמר, 'הואיל ונלי נלי' לא אמרין, אלא
11 בשאר [עבודות] בפסח מנול ששינוי קודש ושינוי בעלים פוסלים
12 בהן, מהדיקש למדנו זאת. דהרי כתיב (ויקרא ד לו) 'זאת התורה לעולה
13 ולמנחה' וגו' ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים. ותניא,
14 'קרביהם' שנאמר בכתוב שלאחריו (שם לו) 'ביום צותו את בני
15 ישראל להקריב את קרבניהם', זה כבוד ומעשר ופסח, שאף הם
16 בכלל היקש 'זאת התורה'. נמצא שהקישו הקריב את הפסח
17 לשלמים. מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בענין למצוה
18 - כשם שבשלמים יש מצוה להקריבם לשם זבח ולשם בעלים ואם
19 לא הקריבם לשם אינם עולים לשם חובה, אף כל הזבחים
20 ובכללם פסח בין דין שינוי קודש בין דין שינוי בעלים נאמר בהם
21 למצוה. ומעתה מיותרים הכתובים 'ועשית פסח' ו'ואמרתם זבח
22 פסח' ללמדנו ששינוי קודש בכל העבודות ושינוי בעלים בשחיטה
23 מעכבים בפסח ופוסלים אותו לגמרי. ובשלמים - ושוב יש להקיש
24 פסח לשלמים, להשוות דין שחיטה לדין שאר עבודות בפסח כשם

בס"ד. משיחות שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ח.

ללמוד חומש עם פירוש רש"י⁸, החל מדרך הפשט,¹⁹
ועד ל"ענינים מופלאים"⁹ ו"יינה של תורה"¹⁰,
כדלקמן.²¹

ב. התחלת פרשת "אחרי" - "וידבר ה' אל
משה, אחרי מות שני בני אהרן גו' דבר אל אהרן
אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש גו'".²⁴

וצריך להבין: מהו הלימוד וההוראה בעבודתו
של כאו"א מישאל מהציווי (לאהרן) בקשר
ובשייכות לכניסה אל הקודש (ש"א יבוא בכל עת
אל הקודש וגו') - הרי זה ענין השייך לכהן גדול
בלבד, ולא לכהנים סתם, ועאכ"כ שאין זה שייך
לכל ישראל?!

לכאורה, ה' אפשר לבאר הלימוד וההוראה
לכאו"א מישאל - ע"פ פירוש רש"י:

רש"י מעתיק התיבות "וידבר ה' אל משה אחרי
מות שני בני אהרן וגו'", ומפרש; "מה ת"ל, ה'
רבי אלעזר בן עזרי' מושלו, משל לחולה שנכנס
אצלו רופא, אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב
בטחב, בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב
בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר
מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן".

ולכאורה יש לומר, שמזה למדים הוראה כללית
בנוגע לאופן הזירוז בקיום התומ"צ - שלא מספיק
לומר הציווי בלבד, אלא יש להוסיף ולומר גם
התוצאה כו', "שלא כו' כדרך כו'", ש"זה זרזו יותר
מן הראשון".

ג. אמנם, כד דייקת שפיר, אין לפרש ההוראה
באופן האמור, כי נוסף לכך שהוראה זו (מאופן
הזירוז) אינה שייכת כ"כ לתוכן הציווי ("אל יבוא
גו'"), הרי גם פרטי המשל (באופן הזירוז גופא)

א. ידוע¹ פתגם רבינו הזקן ש"צריכים לחיות
עם הזמן" - "לחיות" עם חלק התורה השייך
במיוחד לזמן זה, פרשת השבוע. כלומר, נוסף לכך
שצריכים "לחיות" עם ההוראות שמצד הזמן
עצמו², צריכים "לחיות" גם עם פרשת השבוע,
ללמוד ממנה הוראות בחיי האדם, כלשון הכתוב³
והח"י יתן אל לבו".

ובשבוע זה שקורין שתי פרשיות כפי שהן
מחוברות - "אחרי" "קדושים" - צ"ל (גם) לימוד
והוראה משתיהן, הוראה בתוכן אחד, בהתאם
לחיבור שתי הפרשיות לפרשה אחת (בשבת אחת,
זו' קרואים בלבד).

ולכל לראש - יש להתעכב על לימוד והוראה
מהתחלת הפרשה (הן התחלת פרשת "אחרי", והן
התחלת פרשת "קדושים")⁵, כולל גם הביאור
בפירוש רש"י, "פשוטו של מקרא"⁶, לימוד השייך
לכאו"א מישאל, מ"בן חמש למקרא"⁷, עד
לגדולים בשנים ובידיעת התורה, שגם הם צריכים

(1) "היום יום" ג' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(2) ובנד"ד: (א) כללות הענין דיום השבת, (ב) שבת דימי
ספה"ע (וראה לקמן הערה 29), (1) י"ג אייר* - (1) ערב פסח
שני*, (2) העילוי המיוחד דמספר י"ג, בגימטריא "אחד***",
(ד) השבת שממנו מתברך ל"ג בעומר (ביום החמישי), יום
שמחתו של רשב"י (וראה לקמן ס"י), (ה) וכל זה - בשנת הקהל
(וראה לקמן ס"ח), ושנת תש"מ ותש"מ.

(3) קהלת ז, ב.

(4) להעיר ממאד"ל (קידושין ל, ב) ראה חיים כו' זו תורה -
נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ תז"מ בתחילתה.

(5) דאף שכאשר אחרי-קדושים מחוברים קורין התחלת פ'
קדושים לקרא הרביעי (ולרביעי גופא - באמצע הקריאה,
בהמשך אחד לסוף פ' אחרי) - אין זה מבטל ואפילו לא גורע
ח"י את החשיבות המיוחדת להתחלת פ' קדושים כשקורין אותה
בפ"ע.

(6) פירש"י בראשית ג, ח.

(7) אבות ספ"ה.

(8) להעיר מהחיוב דקריאת שנים מקרא ואחד תרגום,
ש"הקורא ב' פעמים מקרא ובפעם הג' חזר ולומד כל הפרשה
עם פירש"י. . . ה"ז מועיל יותר מהתרגום, שהוא מפרש יותר,
ולכן "כל ירא שמים יש לו לקרות התרגום וגם פירש"י" (שו"ע
אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ב).

(9) של"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

(10) "היום יום" כ"ט שבט.

(*) יום ה'אירצייט" דהו"ח וכו' ישראל אר' לייב - אחיו של - יבלח"ט
- כ"ק אדמו"ר שליט"א. וראה בארוכה שיחת ש"פ אחו"ק תשמ"ה -
הקשר וההשייכות דפ' אחו"ק לשמו של בעל האירצייט.

(**) אף שבמנחה בערב פסח שני אומרים תחנון (סידור אדה"ז לפני
למנצח יענן).

(***) להעיר מפתגם החסידים אודות ימי ההילולא דהצ"צ ואדמו"ר
מהר"ש ב"ג בחודש (י"ג ניסן וי"ג תשרי) - "אחד באחד יגשו ורוח
לא יבוא ביניהם" (לשון הכתוב - איוב מא, ח).

28 רחמנא-ליצלן, אלא גם בענינים שענשם קל, הכי
29 קל.

30 (ג) יתירה מזה - לא זו בלבד שאין שייכות לפרטי
31 המשל הנ"ל ("חולה שנכנס אצלו רופא", "שלא
32 תמות כדרך שמת פלוני"), אלא אדרבה - יש
33 להמנע מלהזכירם¹⁸ משום "אל יפתח אדם פיו
34 כו"¹⁹?

35 ד. ויובן בהקדים שאלה בכתוב עצמו:
36 הן אמת שרש"י צריך להביא משל מענין של
37 מיתה ("שלא תמות כדרך שמת פלוני") מכיון
38 שבכתוב נאמר "אחרי מות שני בני אהרן" - אבל
39 עדיין אין זה מתרץ את השאלה בכתוב עצמו: מכיון
40 שמדובר אודות ציווי לאהרן - בוודאי יקיים
41 הציווי²⁰ גם ללא אזהרה של עונש, ומדוע הוצרך
42 הכתוב להדגיש "אחרי מות שני בני אהרן", אזהרת
43 עונש, ועד לעונש הכי חמור דהעדר החיים, ומאי-
44 שנא מכו"כ ציוויים לאהרן (ואפילו לכל ישראל)
45 שלא נאמר בהם אזהרת עונש כלל?

46 ויש לומר הביאור בזה - בפנימיות הענינים²¹:
47 מיתת שני בני אהרן, היתה "בקרבתם לפני ה'
48 וימותו" - "שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת
49 הקודש, ובזה מתו . . הגם שהיו מרגישים במיתתם,
50 לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות כו' עד כלות
51 נפשותם מהם"²², כלומר, שאין זה (רק) ענין של
52 עונש, כי-אם תוצאה מגודל חיבתם והתקרבותם
53 לה' עד כלות הנפש.

54 וזהו גם הפירוש ד"חולה" - למעלותא -

1 מתאימים רק לתוכן הכתוב, ואינם מתאימים
2 להוראה על-דבר הזירוז בנוגע לקיום התומ"צ:

3 האזהרה במשל "שלא תמות כדרך שמת פלוני",
4 היא - בהתאם לתוכן הענין ד"אחרי מות שני בני
5 אהרן", שלכן, "ואל יבוא גו'", "שלא ימות כדרך
6 שמתו בניו"¹¹.

7 וה"משל לחולה שנכנס אצלו רופא", "חולה"
8 דייקא, הוא - בהתאם למצבם של אהרן ובניו (וכן
9 כללות עם ישראל) בגלל המאורע דמיתת נדב
10 ואביהוא, דוגמת "חולה", עד כדי כך, שהי' צורך
11 בציווי מיוחד לאהרן ובניו "ראשיכם אל תפרעו
12 וגו'"¹², "אל תערבבו שמחתו של מקום"¹³ (ובנוגע
13 לכל ישראל - מפורש בקרא "ואחיכם כל בית
14 ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה'"¹⁴).

15 אבל, בנוגע להוראה על-דבר הזירוז בקיום
16 התומ"צ - הרי:

17 (א) אין שייכות למשל "לחולה שנכנס אצלו
18 רופא" - כי ציווי התורה ניתנו לכל-לראש ל"אדם
19 ישר"¹⁵, אדם בריא, בנפשו בדעותיו וכו'¹⁶ (שלא
20 יבוא מלכתחילה לידי חולי), ש(גם אצלו) צ"ל
21 הזירוז עי"ז שאומרים לו "שלא כו' כדרך כו", אבל
22 אין זה באופן ד"חולה שנכנס אצלו רופא", כי אינו
23 חולה, ואינו זקוק לרופא, כי-אם תוספת זירוז
24 בשמירת בריאות הנפש¹⁷.

25 (ב) ואין צורך בהדגשה "שלא תמות כדרך שמת
26 פלוני" - כי הזירוז ע"י הזכרת העונש שייך גם
27 בענינים שאין בהם עונש הכי חמור, העדר החיים,

(11) פירש"י עה"פ.

(12) שמיני יו"ד, ו.

(13) פירש"י עה"פ.

(14) כלומר, שכל ישראל יבכו את השריפה כו' (כפי שמתחייב מצד שריפה שבישראל), אף שלאהרן ובניו נאסר כדי שלא לערבב שמחתו של מקום, אבל בנוגע לעצם הענין שמיתת שני בני אהרן גרמה צער גדול כו' (חולי) אצל כל ישראל - הרי זה מובן מאליה, ואין צורך בציווי, כפשוט.

ועפ"ז יומתק לשון רש"י "מכאן שצרתן של ת"ח מוטלת על הכל להתאבל בה", ולא "מפני כו" - כי, אין כוונת רש"י לבאר טעם הבכי' (כשם שאין כוונת הכתוב לצוות על הבכי', אלא להתירה כו'), כי-אם ש"מכאן (למדים) שצרתן של ת"ח כו", לימוד בנוגע למק"א (נוסף על הסברא שבדבר).

(15) קהלת ז, כט.

(16) ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ב.

(17) ועי' מ"ש בכמה ענינים "וכל העם ישמעו ויראו" (שופטים יז, יג) - תוספת זירוז כו', ללא כל קשר למצב של חולי דוקא.

(18) ושאינו בנוגע לפירוש תוכן הכתוב - דאף שתוכן הנמשל ("זה זירוז יותר מן הראשון") מובן גם ע"פ משל מאדם בריא ובעונש קל כו', מ"מ, מכיון שרש"י (וראב"ע) מביא משל לבאר פירוש הכתוב "ידבר גו' אחרי מות שני בני אהרן וגו'", "הי' . . מושלו" (משל לפסוק זה), לכן מדייק בפרטי המשל בהתאם לפרטי הנמשל בכתוב זה.

(19) ברכות יט, סע"א. ויש"נ. וראה פירש"י ישעי' א, יו"ד: "מכאן אמרו אל יפתח אדם פיו כו". ואף שהבן חמש למקרא לא למד עדיין פירש"י בישעי' (ואא"פ ללמוד זה מהפסוקים בחומש ובנביאים שלפניו, שהרי רש"י מדגיש "מכאן אמרו כו") - בוודאי יודע זה מאופן החינוך דאביו ורבו כו' בנוגע לדיבורו, כפשוט. (20) ובתכלית השלימות, "להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל" (פירש"י ס"פ צו), היינו, לא רק שלילת שינוי ("שלא שינה" - פירש"י בהעלותן ח, ג), אלא אפילו לא הטי' בלבד (ראה שיחת ש"פ צו שנה"ז).

(21) בהבא לקמן - ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 120 ואילך.

(22) אוה"ח ריש פרשתנו (אחרי).

ומכיון שכן, מובן, שאצל כאו"א מישראל
יכולה להיות מדת האהבה והצמאון להקב"ה
בעילוי אחר עליוני²⁹, עד לדרגא ד"חולת"³⁰
אהבה³¹, ועד כדי כך, שהי' צורך לשלול אצלו
הענין ד'כלות הנפש'!

ונמצא, שההוראה מהתחלת פרשת "אחרי",
ופירוש רש"י, היא (בעיקר) - לא בנוגע להדגשת
אזהרת עונשין כו"³², אלא אדרבה - בנוגע לדרגא
נעלית בעבודת ה', "חולת אהבה", שלכן צ"ל
אזהרה מיוחדת "ואל יבוא בכל עת אל הקודש",
כי-אם למלא תפקידו ושליחותו בבירור עוה"ז
התחתון לעשותו דירה לו ית'.

ו. ובכל הנ"ל ניתוסף הדגשה יתירה בהמשך
הקריאה בשבת זו - התחלת פרשת "קדושים":
"וידבר גו' דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת
אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם" -
ציווי לכל ישראל שצריכים להיות "קדושים", עד
לקדושה נעלית כזו שיש לה ערך ודמיון לקדושתו
ית', כמ"ש "כי קדוש אני", היינו, שקדושתו ית'

1 כמ"ש²³ "כי חולת אהבה אני", היינו, שאהרן ובניו
2 היו במעמד ומצב ד"חולת אהבה", מצד גודל
3 האהבה והתשוקה להקב"ה שלא יוכל לרוות
4 הצמאון כו', עד כדי מצב של חולי, "חולת
5 אהבה"²⁴.

6 ומכיון שהיו במעמד ומצב ד"חולת אהבה",
7 לכן הוצרך להוסיף בציווי "ואל יבוא בכל עת אל
8 הקודש" "שלא ימות כדרך שמתו בניו" ("אחרי
9 מות שני בני אהרן") - (בעיקר) לא בתור אזהרת
10 עונש (עד לעונש הכי חמור), אלא בתור חלק
11 מהציווי, היינו, שגודל האהבה והצמאון להקב"ה
12 ("חולת אהבה") לא יביא אותו למצב של כניסה
13 אל הקודש "בכל עת", שע"ז יכול וקרוב לבוא
14 למצב ד"בקרבכם לפני ה' וימותו", כלות הנפש,
15 אלא באופן שישאר נשמה בגוף למלא תפקידו
16 ושליחותו בעולם, לעשות לו ית' דירה בתחתונים
17 דוקא.

18 ה. עפ"ז מתורצת גם השאלה בנוגע ללימוד
19 והוראה מענין זה לכאו"א מישראל:

20 אהבת ה' - הו"ע השייך לכאו"א מישראל²⁵,
21 כפי שאומר כאו"א מישראל²⁶ בקריאת שמע
22 (פעמיים בכל יום) "ואהבת²⁷ את ה' אלקיך בכל
23 לבבך גו"²⁸. ומובן בפשטות גם לקטן שבקטנים,
24 אשר להיותו "מאמין בן מאמין שהקב"ה זון
25 ומפרנס לכל", גם אביו ואמו, ועל-ידם גם אותו -
26 אזי אוהב את הקב"ה שמטיב עמו כו'.

(29) ובהדגשה יתירה בימי ספה"ע - שענינם תשוקה וצמאון
כו' (ראה ר"ן סוף מסכת פסחים (ממדרש אגדה)). וראה הערה
הבאה.

ובזה ניתוסף שלימות מיוחדת בשנה זו, שהתחלת הספירה
(והתחלת כל שבוע דהספירה) היא ביום ראשון בשבוע - כדאינא
במדרש "קה"ר פ"א, ג ובמת"כ) "אימתי הן תמימות כו'", היינו,
שכאשר "שבע שבתות תמימות תהיינה" הן גם "תמימות" ביחס
לימי השבוע, אזי ענין ה"תמימות" הוא בתכלית השלימות.

ובפרט בשבת זו - לאחר שששלם שבוע הד' דהספירה,
ונכנסים לשבוע ה', שבו חל ל"ג בעומר (ומתברך משבת זו),
יום החמישי בשבוע החמישי, הוד שבהוד, שבו "תשלום וסוף
לעיקר המדות", היינו, שנשלם עיקר הענין דספה"ע (סידור עם
דא"ח) שער הל"ג בעומר דש, א ואילך).

(30) להעיר ש"חולה" בגימטריא מ"ט, "לפי שחסר ממנו שער
הנו"ן" (חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר
אחת" (ר"ה כא, ב. ושי"ג), ולזה אירע לו החולי" (טעמי המצוות
להאריז"ל פ' וירא. וראה לקו"ת ברכה צו, ב. ד"ה חמשים שע"ב
תרנ"א), ודוגמתו במ"ט ימי הספירה - שבהם נעשית המשכת מ"ט
שע"ב בלבד, מתוך תשוקה וצמאון ("חולה") לגילוי שער הנו"ן
ביום החמישים (ראה לקו"ת במדבר יו"ד, ד ואילך. ובכ"מ).

(31) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ג: "אהבה הראוי' הוא
שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו
קשורה באהבת ה', ונמצא שוגה בה תמיד כאילו חולה חולי
האהבה", ומסיים (ה"ה): "כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים
וכלל עמי הארץ . . . מגלים להם זו זה מעט מעט ומרגיזין אותן
לענין זה בנחת כו'".

(32) ראה לקמן ס"ח.

(23) שה"ש ב, ה.

(24) ועפ"ז מובנים גם שאר פרטי המשל, "אל תאכל צונן ואל
תשכב בטחב" - כמבואר בארוכה בלק"ש שם.

(25) לא רק "אהבה מסותרת שבלב כללות ישראל שהיא
ירושה לנו מאבותינו" (תניא רפ"ח), אלא גם אהבה גלו' ברגש
הלב.

(26) גם הקטנים, ש"מלמדין את הקטנים לקרותה כו' כדי
לחנכו במצוות" (רמב"ם הל' ק"ש רפ"ד), ועד ש"משיחיל לדרב
מלמדו תורה צוה לנו משה ופסוק ראשון מפרשת שמע ישראל"
(רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. הל' ת"ת לאדה"ז בתחילתן), ובמילא,
עוד לפני שנעשה "בן חמש שנים למקרא" יודע ואומר גם הפסוק
"ואהבת את ה' אלקיך".

(27) ואתחנן ו, ה.

(28) וגם נשים שפטורות מק"ש (רמב"ם הל' ק"ש שם) - הרי,
נוסף לכך שכבר נהגו נשי ישראל לומר ק"ש (לא רק פסוק ראשון,
קבלת עול מלכות שמים (ראה שו"ע אדה"ז או"ח ריש סי' ע)
אלא כל הפרשה), חייבות הן במצות אהבת ה', אחת משש
המצוות ש"חיובן תמידי לא יפסק מעל האדם אפילו רגע בכל
ימיו" (אגרת המחבר בריש ספר החינוך).

נזיקין" (וכיו"ב)), אלא - "מפני שרוב גופי תורה
תלוין בה"³⁹, כלומר, ציווי בענין כללי שבו תלוין
גופי תורה,

כמובן בפשטות שקיומם של גופי תורה⁴⁰ תלוי
בציווי הכללי⁴¹ "קדושים תהיו כי קדוש אני".

ח. ומכאן באים להדגשה נוספת בהאמור לעיל
(ס"ה) אודות הלימוד וההוראה מהתחלת פרשת
"אחרי" - שלא זו בלבד ש(בעיקר) אין כאן הוראה
על-דבר הזירוז בקיום התומ"צ ע"י אזהרת עונשין,
מכיון ש(בעיקר) לא מדובר כאן אודות אזהרת
עונשין (כי-אם אודות דרגא נעלית בעבודת ה'
(כנ"ל ס"ה)), אלא יתירה מזה, שיש (בהתחלת
פרשת "קדושים") הוראה ברורה שהזירוז בקיום
התומ"צ צ"ל ע"י הדגשת הענין החיובי:

"פרשה (שנאמרה ב"הקהל" מפני) שרוב גופי
תורה תלוין בה" - "קדושים תהיו כי קדוש אני",
כלומר, כשמקהילים את בני" כדי לדבר עמהם
אודות "גופי תורה", הרי התחלת הדיבור בזה צ"ל
(לא באזהרת עונשין, אלא) בהדגשת גודל מעלתם
של ישראל - "קדושים תהיו כי קדוש אני"⁴², שגדלה
מעלתם ביותר וביותר, עד לעילוי שהוא בדוגמת
מעלת קדושתו של הקב"ה!

ויש להוסיף בדרך אגב - ובאמת, אין זה ענין
ש"בדרך אגב", אלא ענין עיקרי ביותר - שכאן
רואים את גודל הפעולה ד"הקהל" (כפי
ש"מרעישים" במשך כל השנה, 'שנת הקהל'),
שלכן "פרשה . . שרוב גופי תורה תלוין בה"
נאמרה בהקהל", כי המעמד ד"הקהל" מעורר
ומביא לשמירת וקיום "גופי תורה", כלשון

1 ("קדוש אני") היא הטעם וההסברה לציווי על
2 קדושתם של ישראל ("קדושים תהיו")³³.

3 ועד כדי כך, שהציווי על ענין הקדושה
4 ("קדושים תהיו") נאמר כהקדמה למתן-תורה -
5 "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"³⁴.

6 ומזה מובן גם שבכוחו וביכולתו של כאו"א
7 מישראל להגיע לדרגת הקדושה דכהן גדול³⁵ -
8 "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", "כהנים גדולים"³⁶
9 - שאז יש צורך להזהירו ש"אל יבוא בכל עת אל
10 הקודש" (כנ"ל).

11 ז. ויש להוסיף בזה - ע"פ פירוש רש"י
12 בהתחלת פרשת "קדושים":

13 רש"י מעתיק התיבות "דבר אל כל עדת בני
14 ישראל", ומפרש: "מלמד שנאמרה פרשה זו
15 בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלוין בה".

16 ולכאורה, דרוש ביאור והסבר:

17 מהו הענין המיוחד בפרשה זו, לגבי שאר
18 פרשיות שיש בהם כו"כ גופי תורה - ובלשון
19 המדרש³⁷ "ג' פרשיות הכתיב לנו משה רבינו
20 בתורה, וכל אחת ואחת מהן יש בה מששים
21 ששים"³⁸ מצוות. ואלו הן, פרשת פסחים ופרשת
22 נזיקין ופרשת קדושים", ואעפ"כ, לא מצינו הדגשה
23 זו ("נאמרה כו' בהקהל") בפרשת פסחים ופרשת
24 נזיקין?!

25 והביאור בזה - בדיוק הלשון "רוב גופי תורה
26 תלוין בה", ולא "כלולין בה" (וכיו"ב):

27 המעלה המיוחדת של פרשת "קדושים" (שלכן
28 "נאמרה פרשה זו בהקהל") היא - לא מפני שכוללת
29 ריבוי גופי תורה, היינו, שיש בה ריבוי פרטי-דינים
30 (שהרי ענין זה מצינו גם ב"פרשת פסחים ופרשת

(39) ע"ד מארז"ל (ברכות סג, א) "איזוהי פרשה קטנה שכל
גופי תורה תלוין בה - בכל דרכיך דעהו".

(40) ומש"נ "רוב גופי תורה תלוין בה", ולא "כל גופי תורה
תלוין בה" - הרי זה מפני שיש כו"כ ציוויים שנאמרו לפני פ'
קדושים, ועכצ"ל שיכולים לקיימם גם לולי וקודם הציווי
"קדושים תהיו".

(41) ראה גם ספהמ"צ להרמב"ם שורש ד': "קדושים תהיו,
והתקדשתם והייתם קדושים, הם ציוויים לקיים כל התורה, כאילו
אמר ה' קדוש, בעשותך כל מה שצויתך עליו".

(42) ויתירה מזה: אפילו בענינים ד"סוד מרע", כמו "הווי
פרושים מן העריות ומן העבירה" (פירש"י ר"פ קדושים) - לא
מתחילים באזהרת העונשים (משל לחולה כו' שלא כו' כדרך
כו", ועכ"פ אזהרה כללית, כפי שנדרש בכ"מ "אני ה'", "נאמן
ליפרע" (ר"פ וראו ובפירש"י)), כי-אם בהדגשת גודל מעלתו של
ישראל, "קדושים תהיו כי קדוש אני".

(33) ולהעיר מהפירוש הפנימי במחז"ל (ויק"ר פרשתנו
(קדושים) פכ"ד, ט) "יכול כמנוי ת"ל כו" - "יכול כמנוי"
בניחותא (מאור עינים עה"פ (מו, ב). וראה אוה"ת עה"פ).

(34) יתרו יט, ו.

(35) וכפס"ד הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) "לא שבט לוי
בלבד, אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו כו' הרי זה
נתקדש קודש קדשים" - דרגת הקדושה דכה"ג, כמ"ש (דה"א כג,
יג) "ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים".

(36) בעה"ט יתרו שם. וראה אגדת בראשית פע"ט [פ].

(37) ויק"ר פרשתנו (קדושים) פכ"ד, ה. וש"נ.

(38) ודעה נוספת - "שבעים שבעים, ולא פליגי, מאן דעבד .

. ע' כלל עמה כו" (ויק"ר שם).

אלא הגישה אליו צריכה להיות מתוך תנועה של
אהבה וקירוב דוקא, "אוהב את הבריות ומקרבן
לתורה"⁴⁹, "ימין מקרבת"⁵⁰, להסביר לו היוקר של
כאו"א מִישראל, "קדושים תהיו כי קדוש אני", ועד
כדי כך, שהקב"ה מבקש ממנו ומתחנן אליו,
כביכול, שיקיים תומ"צ⁵¹, "אם בחוקתי תלכו"⁵²,
"אין אם אלא לשון תחנונים"⁵³ (כולל גם ההבטחה
אודות יעודים גשמיים⁵⁴, "בחוקתי תלכו גו' ונתתי
גשמיכם בעתם וגו'"),⁵⁵ וכל הברכות האמורות
בפרשה⁵⁶), ובפשטות - לתת צדקה, להניח תפילין,
וכיו"ב, עד לקיום כל עניני תומ"צ.

וזוהי ההוראה שלומדים מפרשת השבוע,
"אחרי-קדושים" - שעיקר העבודה צ"ל בקו
ד"עשה טוב", "קדושים תהיו כי קדוש אני", הן
בנוגע לעצמו והן בנוגע לפעולה על הזולת ("דבר
אל כל עדת בני ישראל", "בהקהל"), ועד לשלימות
הקדושה, דרגת הקדושה דכה"ג, שעבודתו
מאהבה, "חולת אהבה", עד שיש צורך להזהירו
ש"אל יבוא בכל עת אל הקודש", שלא תכלה נפשו
כו' מגודל אהבתו לה', אלא שיפעל בעולם, לעשות
לו ית' דירה בתחתונים.

המשך השיחה יופיע בדבר מלכות לפרשת אמור

(49) אבות פ"א מ"ב.

(50) ומ"ש "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" (סוטה
מז, א) - הרי זה לאחרי ההקדמה ד"ימין מקרבת" שלפניו,
כבמאורע דאלישע וגיהוי (בסוטה שם), שהדחי' היתה לאחר
ריבוי זמן שהי' תלמידו, וכפשוטו, התנהג עמו באופן של קירוב,
והחידוש במאמר זה - שגם כאשר יש צורך בענין של דחי'
(לאחרי שהפעולה בדרך קירוב לא הועילה ככל הדרוש), אזי צ"ל
התנהגה ד"שמאל דוחה וימין מקרבת": (א) דחי' רק בשמאל, יד
כהה"ח, (ב) ולאחרי הדחי' בשמאל צ"ל (עוה"פ) תנועת הקירוב,
ובימין דוקא, "ימין מקרבת" (וראה לקו"ש ח"ז ע' 73 ואילך).
(51) ועי"ז ניתוסף, כביכול, בקדושתו של הקב"ה, כידוע הפי'
בדחז"ל (ויק"ר שבעה ערה 33) "כי קדוש אני, קדושתו למעלה
מקדושתכם" - ש"קדושתו למעלה" היא "מקדושתכם" (מאור
עינים עה"פ מו, סע"ד. מז, ב"ד). אוה"ת עה"פ.

(52) ר"פ בחוקותי.

(53) ע"ז ה, סע"א.

(54) כהוראת חז"ל (פסחים נ, ב. ושל"נ) "לעולם יעסוק אדם
כו' שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", "מתוך" דייקא,
ה"תוך" (הפנימיות) דשלא לשמה גופא (ראה לקו"ש ח"ב ע' 50).
(55) כדרכו של הבעש"ט - שהשתדל תחילה בטובתם
הגשמיים של ישראל, ואח"כ עוררם בעניני תומ"צ (ראה "התמים"
ח"ב ע' מד).

(56) ויתירה מזה - אפילו פרשה שנאמרה בה ה"תוכחה"
(ענינים בלתי-רצויים יותר מאשר "שלא כו' בדרך כו'"), הרי זה
רק לאחר הקדמת ריבוי ברכות.

1 הכתוב⁴³ "הקהל את העם גו' ושמרו לעשות את כל
2 דברי התורה הזאת". ומזה מובן עד כמה צריכה
3 להיות ההשתדלות בפעולה ד"הקהל" (בכל הזמנים
4 כולם, שהרי ההוספה בעניני התומ"צ זמנה בכל עת
5 ובכל שעה⁴⁴, ובפרט) ב'שנת הקהל' - זמן
6 המוכשר ומסוגל ביותר לפעולות ד"הקהל את העם
7 גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת"
8 (להיותה לאחר שנת השמיטה, שבה הוסיפו עוד
9 יותר בלימוד התורה כו') - לא רק ביום השבת⁴⁵
10 או יומי דפגרא, אלא לנצל כל הזדמנות כדי לפעול
11 בהענין ד"הקהל".

12 ובאותיות פשוטות: ידוע בדברי ימי ישראל,
13 שהיו שתי שיטות בעבודת ה' ⁴⁶: (א) להדגיש
14 ביותר את הענין ד"סור מרע", ע"י האזהרה ותיאור
15 העונשין לאחר מאה ועשרים שנה וכו' וכו', (ב)
16 להדגיש בעיקר את הענין ד"עשה טוב", היוקר
17 והעילוי דלימוד התורה וקיום המצוות, וגודל
18 מעלתו של כאו"א מִישראל שניתנה לו הזכות הכי
19 גדולה לקיים תומ"צ⁴⁷ (ובדרך ממילא הי' נפעל
20 (הרבה, או כולו) הענין ד"סור מרע"⁴⁸, ללא צורך
21 (כ"כ) באזהרת עונשין).

22 ובמשך הדורות נבחנו שתי השיטות, וראו את
23 התוצאות בפועל ממש - שהשיטה להדגיש בעיקר
24 את הענין ד"עשה טוב" הצליחה יותר, לא רק
25 באיכות, אלא אפילו בכמות.

26 ועאכו"כ כשמדובר אודות הפעולה עם הזולת,
27 עד ליהודי שנמצא ב"חוצה" - בוודאי שהגישה
28 אליו אינה יכולה להיות מתוך "איומים"
29 ו"הפחדות" אודות עונשין וכיו"ב, שהרי עי"ז
30 דוחים אותו שלא ירצה לשמוע המשך הדברים כו',

(43) וילך לא, יב.

(44) ובמיוחד בימינו אלו, אשר לאחר כל אריכות הגלות,
"כלו כל הקיצין", עדיין לא בא משיח צדקנו - יש להוסיף עוד
פעולה ועוד פעולה ב"מעשינו ועבודתינו" כדי לקרב ולזרז את
הגאולה.

(45) ראה יל"ש ר"פ ויקהל. שו"ע אדה"ז או"ח סר"צ ס"ג.

(46) ראה לקו"ד ח"ב ריח, א ואילך. וראה גם "אור החסידות"
(קה"ת תשל"ה) ע' 113 ואילך. ושל"נ.

(47) כלשון המשנה (מכות כג, ריש ע"ב) - שאומרים בסיום
והותם פרקי אבות - "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך
הרבה להם תורה ומצוות".

(48) ועפ"ז, פירוש הכתוב "סור מרע ועשה טוב" הוא - "סור
מרע" עי"ז שלפנ"ז נעשה כבר "ועשה טוב" (כפי שמצינו דוגמתו
בכ"מ - ראה לדוגמא: פירש"י ויקרא א, טו. ועוד).

השלמות לשיחות דלעיל

בסעיף א, אודות לימוד ההוראות שמצד הזמן עצמו (שנימנו בהערה 1):

1 וכידוע תורת הבעל-שם-טוב¹ שבכל דבר - אפילו בעניני העולם, ועל-אחת-כמה-וכמה בענינים
2 השייכים לתורה ומצוות, כולל שינויי הזמנים כו' - יש הוראה ולימוד לאדם בנוגע לתכלית בריאתו, "אני
3 נבראתי לשמש את קוני"², ומכיון שיש הוראה ולימוד, צריכים לחפש, ואז בוודאי ימצאו ("יגעתי
4 ומצאתי"³) ההוראה והלימוד באופן המובן ושייך לכל אחד ואחד מישראל.

5 [ולהעיר, שמכיון ש"אני נבראתי לשמש את קוני", היינו, שתיכף ומיד בתחילת בריאתו, כשיוצא לאויר
6 העולם⁴, ישנו כבר הענין ד"נבראתי לשמש את קוני" - הרי הוראות אלו (משינויי הזמנים כו') שייכים
7 (ופועלים) גם אצל תינוק שזה-עתה יצא לאויר העולם, ועל-אחת-כמה-וכמה לאחר שגדל כו', עד לזמן
8 שנעשה בר-מצוה (ובת-מצוה)].

9 והעיקר - (לא רק למצוא הלימוד וההוראה, אלא) קיום בפועל ממש, שעל-ידי-זה יתוסף בכל עניני
10 יהדות, תורה ומצוותיה, כולל ובמיוחד - על-פי ציווי והוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - שיתוסף
11 בהפצת התורה והיהדות, עד להפצת המעיינות חוצה, שענין זה (הפצת המעיינות חוצה) שייך במיוחד
12 לל"ג בעומר (שמתברך משבת זו), כי ענינו של רשב"י - גילוי פנימיות התורה, ובאופן ד"מחצתי ואני
13 ארפא⁵, ביטול המחיצה שבין נגלה דתורה לפנימיות התורה⁶, כולל גם - שעניני פנימיות התורה הם
14 בגילוי ממש, גם במקום ה"חוצה".

בהערה 1, בענין ערב פסח שני:

15 ולהעיר, ש'פסח שני' הובא גם ב'מגילת תענית'⁷, והרי "הימים האלה הכתובין במגילת תענית, אסורין
16 בין לפניהם כו"⁸. ואף ש'בטלה מגילת תענית'⁹, ובמילא, בטל גם איסור תענית כו' "לפניהם", בערב
17 'פסח שני' (כמודגש גם במנהג אמירת תחנון בערב 'פסח שני') - הרי, מובן וגם פשוט, שגם לאחר
18 ש'בטלה מגילת תענית' ניכר רישומם של הימים הכתובים במגילת תענית, ובמילא, גם הימים שלפניהם.

19 בענין מספר י"ג: ולהעיר מחשיבות ענין המספר, עד כדי כך, שלומדים מזה גם עניני הלכה. ומזה
20 מובן גם בנידון-דידן - שמספר י"ג בימי החודש יש בו מעלה מיוחדת, ולדוגמא: י"ג אדר (ערב פורים),
21 ומזה מובן גם בנוגע ל"ג אייר.

22 בענין הקשר דה'צמח צדק' ואדמו"ר מהר"ש: ועוד ועיקר - שאדמו"ר מהר"ש היה ממלא-מקומו של
23 ה'צמח צדק' (עם היות שכל ששת בניו של ה'צמח צדק' היו שייכים לזה כו', כמובן גם מהתוארים
24 שכתב עליהם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו ב"הקריאה והקדושה").

בסעיף ה, שכל אחד ואחד מישראל, גם קטן, יכול להיות "חולת אהבה":

25 ואדרבה - בנוגע לקטן, מכיון שהרצון שלו הוא בתוקף גדול יותר (כפי שרואים במוחש, שכאשר
26 רוצה דבר מסוים - מבקש בכל התוקף, ובוכה כו'), הרי גם המצב ד"חולת אהבה" קרוב יותר.

כי "הנגלות יהיו גלויים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחילה בלי שכתה כו" - מוסיף ומבאר ש"אפשר וקרוב הדבר שידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית .. ולכן א"צ לעסוק בהם כלל".

(7) פרק ב.

(8) ר"ה יט, רע"א. וש"נ.

(9) שם יח, ב ואילך.

(1) "היום יום" ט' אייר. כש"ט הוספות סקכ"ז קכט. וש"נ.

(2) משנה וברייתא סוף מס' קידושין.

(3) מגילה ו, רע"ב.

(4) משא"כ בהיותו במעי אמו - שאינו שייך לפעולה בעולם.

(5) האזינו לב, לט. וראה המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה.

(6) ועד לתכלית השלימות שבזה - לעתיד לבוא, כמ"ש רבינו

הזקן באגה"ק (סו"ס כו) בנוגע ללימוד התורה לעתיד-לבוא [לאחרי הביאור הראשון, שניקד הלימוד יהי בפנימיות התורה,

אלא מאי, ש"הקטן חושק ואוהב דברים קטנים פחותי הערך, לפי ששכלו קטן וקצר להשיג דברים יקרים יותר מהם¹⁰, אבל אף-על-פי-כן, על-ידי החינוך המתאים יכולים לפעול אצלו הרצון לדברים נעלים כו', כידוע¹¹ סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות אביו, כ"ק אדמו"ר נשמתי-עדן, שבהיותו בן ארבע או חמש שנים, נכנס אל זקנו ה'צמח צדק' בשבת-קודש פרשת וירא, והתחיל לבכות, באמרו: מפני מה נראה ה' אל אברהם אבינו, ולנו אינו נראה...

ומזה מובן, שעל-ידי החינוך הראוי, יכולים לפעול אצל ילד קטן, בן ארבע או חמש שנים, שרצונו יהיה בגילוי אלקות, עד שיבכה על שה' אינו נראה אליו¹², שזהו תוכן הענין ד"חולת אהבה".

בסעיף ח, בענין "הקהל":

ומכאן המענה לאלו ש"תואנה הם מבקשים", ושואלים: מדוע "מרעישים" כל-כך אודות הענין ד"הקהל" במשך השנה כולה - בה בשעה שמדובר אודות ענין שהיה בבית-המקדש, ובתחילת השנה (בחג הסוכות) בלבד?!

והמענה לזה - כפי שהודגש כמה פעמים - שאין הכוונה לגדר מצות "הקהל", כ-אם להתעוררות בעניני תורה-ומצוות שנעשית כתוצאה מזה שמקדילים כמה וכמה מישראל יחדיו, כמודגש בפירוש רש"י זה - ש"פרשה שרוב גופי תורה תלויין בה, נאמרה בהקהל דוקא".

ומכאן באים לצורך "להרעיש" בענין "הקהל":

מכיון שמשיח צדקנו עדיין לא בא - הרי זו הוכחה שעדיין חסר משהו ב"מעשינו ועבודתינו", ואם-כן צריך להוסיף ב"מעשינו ועבודתינו", עוד פעולה ועוד פעולה כו'.

[אין הכוונה לומר שהחסרון במעשינו ועבודתינו בתור סיבה לעיכוב הגאולה, הוא ענין המובן בשכל - מכיון שהאמת היא שאין זה מובן בשכל, והרי על-פי תורה צריך להיות (לא רק "נעשה", אלא) גם "נשמע"¹³, נשמע ונבין, כלומר, ההתחלה היא אמנם ב"נעשה" ("הקדימו נעשה לנשמע"), לקיים בפועל עוד לפני שמבין בשכל, אבל לאחר הקיום בפועל, צריך להשתדל להבין בשכלו, וכשאינו מבין, צריך לעשות "טומל" [=רעש] שיסבירו לו... ועוד ועיקר - בנידון-דין - לעשות כל מה שביכלתו לבטל את הגלות ולהביא בפועל את הגאולה (שאו לא יצטרך הסברים על עיכוב הגאולה), על-ידי ההוספה ב"מעשינו ועבודתינו"].

ומכיון שפעולת "הקהל" מביאה להתעוררות מיוחדת ב"מעשינו ועבודתינו", הרי השאלה היא - לא מדוע מרעישים אודות "הקהל" בשנה זו דוקא, אלא להיפך - מדוע לא הרעישו אודות "הקהל" בשנה שעברה, שגם אז היתה ההוראה מפרשת "קדושים" אודות העילוי ד"הקהל" ביחס ל"גופי תורה"!

[והתירוץ שיש לומר "בדוחק" על-כל-פנים - מכיון שאז לא היתה נתינת-כח המיוחדת שנוספה בשנה זו, לאחר שנת השמיטה, שנה שלימה שבה הוסיפו בלימוד התורה (לא רק בארץ ישראל, שבה מקיימים מצות שמיטה כפשוטה, אלא גם בחוץ-לארץ, כמדובר כמה פעמים)].

ו"אין צועקין על העבר", אבל מכאן ולהבא - יש לנצל כל הזדמנות אפשרית "להקהיל" כמה וכמה מישראל כדי לעוררם אודות קיום "גופי תורה", וכל עניני התורה, כולל גם הענינים שמ'דברי סופרים', עד למנהגי ישראל כו'.

והעיקר - שעל-ידי-זה זוכים בקרוב ממש ל"הקהל" האמיתי על-ידי הקב"ה - שקיבל על עצמו את ההתחייבות ואת הזכות לקיים הבטחתו "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"¹⁴, לארצנו הקדושה, לירושלים עיר-הקודש ולבית-המקדש, שאז יהיה לימוד הציווי "ואל יבוא בכל עת אל הקודש"¹⁵ באופן

(14) ישע"י כז, יב.

(15) להעיר מהשק"ט אם אהרן ה' יכול להכנס אל הקודש בכל עת שירצה - ע"י הבאת הקרבנות המיוחדים שנאמרו בפרשה (ראה התועדויות תשמ"ו ח"ב ס"ע 843 ואילך. ורש"י). ואכ"מ.

(10) תניא רפ"ו.

(11) "היום יום" ט' חשוון. ובכ"מ.

(12) ראה לקו"ש חט"ו ע' 129 ואילך.

(13) ראה שיחת ש"פ תז"מ ס"ג-ד. ורש"י.

1 השייך למעשה בפועל אצל כל אחד ואחד מישראל (להיותו "ממלכת כהנים", "כהנים גדולים"), אשר
2 לימוד הנוגע למעשה בפועל הוא באופן נעלה יותר מלימוד ענין שאינו נוגע למעשה בפועל (כמבואר
3 ב'המשך תרס"ו'¹⁶).

שם, שהדיבור אודות עונשין, דוחה משמיעת המשך הדברים:

4 ובפשטות: כשפוגשים יהודי בפעם הראשונה, ומתחילים לדבר עמו אודות העונשים שיקבל לאחר
5 מאה ועשרים שנה - הרי, במקרה הטוב ביותר, שפגש אדם 'עדין', יאמר לו "א' גוֹטן טָאג" ... וימשיך
6 בדרכו.

7 ואם פגש אדם שאינו כל-כך 'עדין' - יטיח לעומתו ויאמר לו: 'מי שְׂמָךְ... מי אתה בכלל לומר לי
8 מה לעשות, חיים אנו במדינה דמוקרטית שכל אחד מתנהג כרצונו, ומי אתה להתערב באורח החיים
9 שלי? !

10 ונמצא, שלא זו בלבד שלא פעל מאומה, הרי אדרבה - גרם לפלוני לבזותו!

11 ואפילו אם לא איכפת לו בזיון זה - אף שצריכים לחפש אדם כזה שלא איכפת לו שפלוני מבזהו,
12 אבל גם אם נמצא כבר אדם כזה שלא איכפת לו - אין זה מקטין את חומר איסור בזיון חברו, ואם-כן
13 יש להשתדל שלא לגרום לפלוני שיכשל בזה.

בסעיף יא, אודות קבלת החלטות טובות ביום השבת:

14 ומעלה מיוחדת בזה - מכיון שביום השבת "כל מלאכתך עשויה"¹⁷, "מלאכתך" דייקא, מה-שאינ-כן
15 "מלאכת שמים", עניני העבודה בתורה ומצוות, שביום השבת נעשית באופן נעלה יותר, ביתר שאת
16 וביתר עוז.

17 ומעלה נוספת ביום השבת לאחר חצות, "רעוא דרעוין" - כשמדברים אודות הפעולות בעניני ל"ג
18 בעומר - זמן השייך במיוחד לפנימיות התורה (כידוע מנהג אמירת 'דברי-אלקים-חיים' בזמן "רעוא
19 דרעוין"¹⁸), תורתו של רשב"י, שבה הכניס את עצמותו, כמאמר¹⁹ "אנא נפשי כתבית יהבית".

* * *

20 יג. מאמר דיבור-המתחיל "כי ביום הזה יכפר עליכם" גו'.

* * *

21 יד. נהוג בכל התוועדות ביום השבת-קודש ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ענין
22 בהערות אאמו"ר על הזוהר, הלכה בשיעור היומי ברמב"ם, ומשנה בפרקי אבות שלומדים בשבת זו.
23 בנוגע לפירוש רש"י - דובר לעיל אודות פירוש רש"י בתחילת פרשת "אחרי" ובתחילת פרשת
24 "קדושים", הן בנוגע לדרך הפשט, והן בנוגע ל"יינה של תורה", כולל גם הלימוד וההוראה בעבודת
25 האדם, כנ"ל בארוכה.

26 טו. בהערות אאמו"ר¹ מובא מאמר הזוהר² "אחרי מות שני בני אהרן, רבי יצחק פתח: עבדו את ה'
27 ביראה וכו' וכתוב עבדו את ה' בשמחה וגו'", ותוכן הענין (על-פי המבואר בהערות אאמו"ר) - בענין
28 התכללות היראה בשמחה (אהבה), חסד וגבורה.

(19) שבת קה, א - ע"פ גירסת הע"י.

(16) ע' תו. וע' תכ ואילך.

(1) לקוטי לוי"צ ריש פרשתנו (אחרי — ע' ערה, ואילך).

(17) מכילתא ופירש"י יתרו כ, ט. שו"ע אדה"ז או"ח שש"ו

(2) נו, א.

סכ"א.

(18) ספר המנהגים חב"ד ס"ע 34. וש"נ.

וּיש לקשר זה עם כללות ענין ספירת העומר - בירור המדות כפי שהן כלולות זו מזו, ולדוגמא: במדת
החסד - חסד שבחסד וגבורה שבחסד, ובמדת הגבורה - חסד שבגבורה וגבורה שבגבורה, וכיוצא בזה
בשאר המדות.

וּיש להוסיף בכל זה - על-פי פרטי ביאור אאמו"ר, כולל גם הדיוק בשמותיהם של בעלי המאמר,
שיש להם שייכות למדות אלו, חסד או גבורה כו', וביחד עם זה, דרשו כולם על פסוק אחד, בפרשה
אחת וכו' - כמובן לכל מי שמעיין בפנים.

טז. ובהמשך להמדובר אודות ענין "עבדו את ה' בשמחה" - יש להזכיר אודות אלו שהכינו משקה
המשמח (שמחה אמיתית ופנימית) עבור מסיבות והתועדויות בקשר לעניני יהדות, תורה ומצוותיה, כולל
ובמיוחד - פתיחת בתי חב"ד, בתי תורה תפילה וגמילות-חסדים, בתים הכוללים ומאחדים כל שלושת
הקוין (על-דרך תוכן ביאור אאמו"ר על התכללות המדות).

וכרגיל - יעלו למעלה (לאחרי העליה ברוחניות) ויכריזו על המאורעות שעבורם הכינו את המשקה,
ויוזמינו את המסובים כאן, ויתחילו בזה על-ידי-זה שיאמרו "לחיים", ויענו להם "לחיים ולברכה" או
"לחיים טובים ולשלום" (נהרא נהרא ופשיטה").³

והעיקר - שפעולות אלו, בשלושת הקוין תורה עבודה וגמילות-חסדים, בתי חב"ד וכו', ימהרו ויזרזו
עוד יותר את בנין בית-המקדש השלישי במהרה בימינו ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה לכמה וכמה, וביניהם, גם עבור הפעולות עם יהודי רוסיה, ומסיבת
קבלת פנים להרב יוסף שי' ביגון (שהי' נוכח בהתועדות, וגם דיבר - על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר
שליט"א - בהתלהבות אודות יהודי רוסיה). ואחר-כך התחיל לנגן "והריקותי לכם ברכה"].

* * *

יז. בשיעור היומי ברמב"ם מדובר אודות פרטי דיני שבועת העדות, ומסיים: "הנה למדת שאין העדים
חייבים בשבועת העדות אלא על-פי עשרה דברים".⁴

והנה, ענין ה"עדות" בעבודת האדם לקונו ("והחי יתן אל לבו") הוא - שהקב"ה אומר על בני-ישראל
אתם עדיי⁵, היינו, שמציאותם של ישראל היא "עדות" (כביכול) על מציאותו של הקב"ה.

והענין בזה: בני-ישראל הם "המעט מכל העמים"⁶ - פסוק שנאמר עוד בהיותם במדבר,
ועל-אחת-כמה-וכמה לאחרי הירידה בזמן הגלות, הקשיים והרדיפות שהיו מנת חלקם של בני-ישראל
בכל הדורות, עד לגלות האחרון ובפרט בדור האחרון כו' - "לא תקום פעמיים צרה".⁷

ולכן, כאשר אומות העולם רואים שלמרות כל זה נשאר עם ישראל חי וקיים, ואדרבה "כאשר יענו
אותו כן ירבה וכן יפרוץ"⁸, ועל-אחת-כמה-וכמה כשרואים שעומדים בכל התוקף על עניני יהדות, תורה
ומצוותיה - הרי זו ההוכחה ("עדות") הטובה ביותר על מציאותו של הקב"ה, ובלשון הכתוב⁹ - "אני
הוי' לא שנית, ואתם בני יעקב לא כליתם".

וענין זה מודגש ביותר במדינה ההיא - שלאחרי ריבוי שנים (למעלה מיובל שנים) שלא הניחו
ליהודים לעסוק בתורה ומצוות, גדל דור חדש של יהודים גאים ביהדותם!

ועל-דרך-זה בנוגע למדינה זו - שלאחרי הרדיפות שהיו ליהודים מעבר לים, נמלטו ובאו למקום
חדש שאין בו רדיפות על עניני יהדות, שזהו ענין של עליה, אבל לאידך גיסא, מכיון שעד אז לא היו

(6) ואתחנן ז, ז.

(7) ל' הכתוב - נחום א, ט. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה

55. וש"נ.

(8) שמות א, יב.

(9) מלאכי ג, ד.

(3) "היום יום" כ"ט אד"א. וראה סה"מ תרפ"ז בהוספות ס"ע

רמד ואילך.

(4) הל' שבועות פ"ט הי"ג.

(5) ישע' מג, יו"ד. שם, יב. זח"ג פו, א. וראה לקו"ש חי"ט

ע' 190. וש"נ.

- 1 יהודים במקום זה, יש כאן גם ענין של ירידה - לחצי כדור התחתון, והכוונה בזה - ככל עניני ירידות -
2 כדי לבוא לעליה גדולה יותר, "ואנכי אעלך גם עלה"¹⁰, "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"¹¹.
3 ומזה מובן, שענין "אתם עדי" הוא בהדגשה יתירה גם במדינה זו - בעצם היותם בחצי כדור התחתון,
4 ועל-אחת-כמה-וכמה על-ידי קיום תורה ומצוות, ואפילו בעסקם והצלחתם בעניני פרנסה, כפתגם אדמו"ר
5 מהר"ש¹² שפרנסת בני-ישראל בזמן הזה (בימיו, ועל-אחת-כמה-וכמה בימינו אלה) היא על-דרך ובדוגמת
6 ה"מן", "לחם מן השמים"¹³.
7 אמנם, בימינו אלו - בוודאי נסתיימה כבר כללות עבודתם של ישראל בענין "אתם עדי" במשך כל
8 זמן הגלות, ובלשון חכמינו ז"ל¹⁴ "כלו כל הקיצין", ואס-כן צריך להתבטל ענין הגלות, "דאָלאַי גלות",
9 ותיכף ומיד ממש, כך שלא יצטרכו לצעוק "עד מתי", מכיון שברגע שלפני-זה בא משיח צדקנו!

* * *

- 10 יח. הביאור בפרקי אבות - נכלל בשיחות דלעיל סעיף ט. ובסיום הענין, בפירוש "מלך מלכי המלכים
11 הקדוש ברוך הוא" - אמר:
12 ויש להוסיף בפירוש "הוא" - על-פי המבואר בענין "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"¹⁵, שענין
13 זה קשור עם הגילוי בחג הפורים - "אסתר מן התורה מנין, שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"¹⁶,
14 גילוי הכי נעלה, "עד דלא ידע"¹⁷, ובלשון הידוע¹⁸ - "תכלית הידיעה שלא נדעך".
15 ולהעיר מהפתגם הידוע של כ"ק אדמו"ר נשמתו-עדן¹⁹ (אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו)
16 שכאשר יושב ולומד 'לקוטי תורה'²⁰ אזי ידעתינו הייתיו...
17 והנה, לפני תחילת אמירת ולימוד פרק שלישי (כבכל הפרקים) אומרים את המשנה²¹ "כל ישראל כו'
18 שנאמר²² ועמך כולם צדיקים גו'", שבזה מודגשת מעלתם של ישראל שכולם שייכים ל"עולם הבא",
19 עולם התחייה²³ דלעתיד-לבוא; ומסיימים במשנה²⁴ "רצה הקב"ה לזכות את ישראל כו' שנאמר²⁵ ה' חפץ
20 למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר", דקאי (גם) על הלימוד שאינו נוגע למעשה בפועל²⁶, אלא באופן ד"דרוש
21 וקבל שכר"²⁷, ששלימותו - לעתיד-לבוא.
22 ויהי-רצון - והוא העיקר - שלאחרי סיום פרק שלישי, נבוא לבחינת 'רביעי', רגל הרביעי שבמרכבה,
23 בחינתו של דוד המלך²⁸, דוד מלכא משיחא, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

- 24 יט. לפני הסיום - יש להזכיר עוד פעם אודות ההכנות לל"ג בעומר ב"שטורעם" המתאים, בכל מקום
25 ומקום, ועל-ידי כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, כל חד וחד לפום שיעורא דיליה.

(10) ויגש מו, ד.
(11) לך-לך טו, יד.
(12) אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' קלט. סה"מ תש"ט ע'
21 (הב').
(13) בשלח טז, ד.
(14) סנהדרין צז, ב.
(15) וילך לא, יח.
(16) חולין קלט, ב.
(17) מגילה ז, ב.
(18) ראה בחינות עולם ח"ח פ"ב. עיקרים מ"ב ספ"ל. של"ה קצא, ב.
(19) ראה סה"ש ה"ש"ת ע' 26, תש"ג ע' 63. תש"ה ע' 85.
(20) ולהעיר שבהתחלת* הלקו"ת — בדורשים דפ' פקודי —
מבואר הענין דהשגת השלילה כו'.
(21) סנהדרין ר"פ חלק.
(22) ישע"י ס, כא.
(23) ראה לקו"ש ח"ז ע' 344. וש"נ.
(24) מכות כג, רע"ב.
(25) ישע"י מב, כא.
(26) ראה חולין סו, ב. וש"נ.
(27) סוטה מד, א. וש"נ.
(28) זהר ח"א רמח, ב. ח"ג רסב, ב.

(*) אף שההתחלה ממש היא בדרוש פ' בשלח. — וצ"ע בטעם הדבר, שהרי הדרושים עד פ' ויקהל (כולל גם דרושי פ' בשלח) נכללו ב"תורה אור" (אף שגם בדרושים בלקו"ת בפרשיות שלאח"ז, מצינו עניינים שנבארו בתו"א, ולפעמים, העתקת שורות כו'). ואכ"מ.

- וּיש להוסיף ולהזכיר גם את המאמר "כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק"²⁹,
ובנידון-דין, שגם כאשר הפעולה בזה נראית כ"דחק", עבודה קשה, ואפילו כאשר כן הוא המצב לאמיתו
(לא רק שנראה כך), הרי מכיון שמדובר אודות ענין בלתי-רגיל הקשור עם רבי שמעון בן יוחאי, "כדאי
הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק", להתייגע בפעולות אלו גם באופן של "דחק".
- ובוודאי יפרסמו את הדברים האמורים בכל מקום ומקום, בכל עיר ועיר וכו', כולל ובמיוחד - בארצנו
הקדושה. ועוד ועיקר - שהפעולות בכל זה יהיו מתוך שמחה, בהתאם לתוכנו של ל"ג בעומר - יום
שמחתו של רשב"י.
- [כולל - שגם ההכנות בימים שלפני-זה נעשים מתוך שמחה, כטבע האדם שהידיעה שהולך ומתקרב
יום שמחה, פועלת כבר רגש של שמחה. ולהעיר, שגדולה מזו מצינו - פתגם רבותינו נשיאנו³⁰ "טַרְאֲכָט
גוט וָועט זײַן גוט". כלומר, שהמחשבה בהווה פועלת על העתיד (לא רק שהמחשבה על העתיד פועלת
על ההווה), אלא שבענין זה יש צורך בנתינת-כח של נשיא בישראל, אשר "הנשיא הוא הכל"³¹, ואם-כן
הרי הוא גם בעל-הבית על "הכל", ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לעניני בני-ישראל, ועד ש"בעלותו" היא
באופן ש"מונח בקופסא"].
- שמחה בפועל ממש, לא רק בדיבור וכו', ועד כדי כך, שמצד שמחתו של רשב"י, שוללים אפילו
אמירת "נחם" (ראף שזו תפילה בקשר לביטול ענין הגלות, מכל-מקום מודגש בה ענין היפך השמחה
כו'), כידוע³² הסיפור באחד שאמר "נחם" בל"ג בעומר, ונענש על זה בעונש הכי חמור דהיפך החיים,
רחמנא-ליצלן.
- ולהעיר, שהאמור בענין השמחה בל"ג בעומר בקשר לשלילת היפך החיים, הוא גם ביחס ל"מאן
דנפיל מדרגיה איקרי מית"³³, ("נפיל" מדרגיה" דייקא, נפילה ביחס לדרגה שלו)אף שנמצא עדיין בדרגה
נעלית לגבי שאר כל אדם³⁴).
- ויתירה מזה - לא רק ביחס לדרגה שלו בהווה, אלא אפילו ביחס לדרגה שיכול וצריך להתעלות אליה
- כראוי ל"חסיד של רבי שמעון בן יוחאי" - הנה גם דרגה זו נקראת כבר דרגתו ("דרגיה"), ולכן צריך
להיות ענין החיים באופן השולל את ענין "נפיל מדרגיה איקרי מית" גם ביחס לדרגה זו, ועד שזוכים
לתכלית השלימות בענין החיים - "מחיה חיים יתן לך חיים"³⁵, חיים נצחיים דלעתיד-לבוא.
- ובהתאם לכך - יש לסיים בניגון של שמחה הקשור עם הגאולה, "שיבנה בית-המקדש במהרה
בימינו", וניגון הקשור עם תוכן ענין "בחד קטירא אתקטרנא" (דרגתו של רבי שמעון בן יוחאי) - "ניַעַט
ניַעַט ניקאָווא, קָראַמי יִיווא אַדְנאָווא".
- [השלח-ציבור שי' ניגן "יהי רצון כו' שיבנה בית-המקדש במהרה בימינו". "ניעט ניעט ניקאָווא".
כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

(29) ברכות ט, א. וש"נ.

(30) לקו"ד ח"א קנט, ב. ועוד.

(31) פירש"י חוקת כא, כא.

(32) פע"ח שער ספה"ע פ"ז. הובא בעט"ז או"ח סתצ"ג.

(33) ראה זח"ג קלה, ב. לקו"ש ח"י ע' 211. וש"נ.

(34) ראה תניא חינוך קטן.

(35) יומא עא, א. וראה סה"מ תשי" ע' 44.

לקוטי-שיחות פרשת אחרי כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

בלשון "חטאתי" לבד (מבלי לומר "עויתי ופשעתי")²²
מספיק על כל העבירות, אפילו על "זדונות" ו"מרדים"²³
— ולכאורה: מדוע יספיק הוידוי "חטאתי"²⁴
(שמשמעותו שהוא עבר בשוגג) גם על מרדים²⁵
וזדונות?²⁶

ב.

שלימות הוידוי

אף על פי ש"עיקר הוידוי" הוא אמירת "חטאתי"²⁷
ובזה יוצא ידי חובת "מצות וידוי" — אמנם לכתחילה,²⁸
כדי לקיים בשלימות את מצות הוידוי, צריך לומר
(כנזכר לעיל מהרמב"ם) "אנא השם חטאתי עויתי
פשעתי כו' והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני
חוזר לדבר זה". יתירה מזו: בספר המצות¹⁰ אומר
הרמב"ם, שבוידוי כולל גם בקשת כפרה ("ויבקש
כפרה"¹¹).

נמצא איפוא, שבוידוי יש שני עניינים: (א) "עיקר
הוידוי" (או "מצות הוידוי") שלזה מספיק לומר סתם
"חטאתי". (ב) שלימות הוידוי, שבזה נכללים עוד כמה
פרטים (כנ"ל).

בדומה לכך מוצאים גם בנוגע לכללות מצות
התשובה: היא כוללת את מצות התשובה, ושלימות
במצות התשובה (כדלקמן סעיף ה' ואילך בארוכה);
ויש לומר, כי מאחר וענין הוידוי הוא (לא פרט

א.

האומר "חטאתי" - יצא חובת וידוי

1 בנוגע לוידוי הכהן הגדול על השעיר המשתלח
2 נאמר בפסוק¹: "והתודה עליו את כל עונות בני ישראל
3 ואת כל פשעיהם לכל חטאתם". מפסוק זה לומד רבי
4 מאיר² אשר סדר הוידוי הוא "כיצד מתודה) עויתי
5 פשעתי וחטאתי". חכמים² חולקים על רבי מאיר —
6 בנימוק כי "עוונות אלו הזדונות", "פשעים אלו
7 המרדים" ו"חטאתם אלו השגגות", ו"מאחר שהתודה
8 על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות?
9 (בתמיה)"; ולכן לדעת חכמים סדר הוידוי הוא
10 "חטאתי ועויתי ופשעתי".

11 ביחס לוידוי אשר מחוייב כל אחד לומר בעת
12 שהוא עושה תשובה, פוסק הרמב"ם³: כיצד מתודין,
13 אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי
14 כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר
15 לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי.

16 אך⁴ בהמשך הדברים מביא הרמב"ם (בנוגע לוידוי
17 בו חייב כל אחד ביום-הכפורים) "הוידוי שנהגו בו כל
18 ישראל, אבל אנחנו חטאנו (כולנו) והוא עיקר הוידוי".
19 וכך גם נפסק בטור⁵ וברמ"א⁶, ובלשון אדמו"ר הזקן
20 בשולחן⁷: אם.. אמר סתם חטאתי יצא ידי מצות וידוי.
21 צריך להבין: מסתימת לשון הנ"ל משמע שהוידוי

(9) אבל להעיר מראב"ע פשרתנו (טז, ל): חטאת שם כלל ע"כ תמצא
על השגה ועל הודון.

(10) מ"ע עג. וכ"ה בחינוך מצוה שסד. יראים ס"י שסג (בוידוי בעת
הבאת חטאת). ובחובת הלבבות שער התשובה רפ"ד ב"גדרי התשובה":
שיתודה בהם ויבקש המחילה עליהם. ועד"ז בחבור התשובה להמאירי
(מאמר א' פ"ח) בארבעה "תנאי התשובה". וברס"ג (בס' האמונות
והדעות מ"ה פ"ה) בד' "עניני התשובה" הזכיר רק "בקשת כפרה" (ולא
— וידוי**).

ולהעיר מאגה"ת לאדה"ז פ"א: "לא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג כו'
רק הוידוי ובקשת מחילה***. ובסהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה
רפ"א: הוידוי הנק' בקשת מחילה כדאי ברמב"ם פ"א כו'***.

(11) כ"ה בהוצאת קאפח. ובדפוסים לפנינו: ויבקש המחילה.

(1) פשרתנו טז, כא.

(2) יומא לו, ב.

(3) הל' תשובה פ"א ה"א.

(4) שם פ"ב ה"ח. ע"פ יומא פז, ב.

(5) או"ח סתר"ז.

(6) שם ס"ג (אבל להעיר משל"ה הובא במג"א שם).

(7) שם סעיף ד.

(8) בלח"מ הל' תשובה פ"ב שם כתב שצריך לומר גם עוינו פשענו
אלא שהרמב"ם סמך על מה שמפרש לעיל רפ"א*. וראה גם פר"ח או"ח
שם סק"ג (בסופו). פרמ"ג שם א"א סק"ה. מנ"ח מצוה שסד.
אבל בשו"ע אדה"ז (וכן בטור ורמ"א שם) מוכרח שכוונתו רק
ל"חטאתי" (שהרי אינו מוזכר כלל עויתי פשעתי בעיקר הוידוי). וראה ג"כ
כד הקמח ע' וידוי מדרו"ל.

(*) ובפרט שבכ"כ דפוסים וכת"י (נסמנו ב"ספר המדע" לרמב"ם ירושלים תשכ"ד) הגירסא "אבל אנחנו חטאנו כול' (או: וגו')".

(**) ולא מנה וידוי במנין המצות שלו (ראה ביאור הרי"ף פנרלא להסמ"צ רס"ג פרשה מב).

(***) ב"בקשת מחילה" לכאורה כוונתו רק להרמב"ם (בסהמ"צ) ולא להסמ"ג, שהרי בסמ"ג (מ"ע טז) לא נזכר (בפירושו) בקשת מחילה. וראה שוה"ג שלאח"ז.

(****) וצנ"ק שחרי ברמב"ם שם לא נזכר "בקשת מחילה". ואולי הכוונה ל"אנא (השם)" שברמב"ם (ועד"ז בסמ"ג) שם. ולהעיר ממנ"ח שם (ע"ד אמירת "אנא השם").

בתשובה לתלות ולא ביום־הכפורים לכפר ולא ביסורין
למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת כו".

שואלים על כך המפרשים: הרי גם ר' אלעזר בן
עזריה מונה ארבעה חלוקי כפרה, ומדוע אומר
ש"שלשה הן"?

נאמרו על כך שני ביאורים:

(א) המהרש"א¹⁶ מפרש (וכך נאמר בפירוש
בירושלמי¹⁷), אשר תשובה עצמה, מכיוון שהיא צריכה
להיות "עם כל אחד ואחד", אין היא נחשבת כאחד
החילוקים בכפרה¹⁸; "חילוקי כפרה" הם רק שלושה:
יום־הכפורים, יסורים ומיתה.

(ב) פירושו של ה"עקידה"¹⁹ – שב"חילוקי כפרה"
נמנים רק אלה אשר "האדם יתכפר בהם בחייו" (לפי
ש"אין המתים נכנסים למנין חלוקי כפרה אלא בעלי־
תשובה שהם חיים²⁰); ולכן אין חילול השם נמנה
בחשבון ה"חילוקי כפרה"²¹, כי חילול השם הוא דבר
ש"לא יכופר עד ימותו".

אחד הקשיים²² בפירוש המהרש"א הוא: לפי
פירושו יוצא, שהשינוי והחידוש של ר' אלעזר בן

צדדי (בתשובה, אלא) – שהתשובה שבלב צריכה
להיאמר בדיבור¹² – לכן בהכרח שגם בוידוי יהיו שני
ענינים אלו: (א) "עיקר הוידוי" המבטא את עיקר
התשובה (או בלשון אדמו"ר הזקן באגרת התשובה¹³:
מצות התשובה); (ב) שלימות¹⁴ הוידוי, בו מתבטאת
שלימות¹⁴ התשובה – ובזה נדרשים כל הפרטים הנ"ל
בוידוי.

ג.

"חלוקי כפרה" – שלשה או ארבעה

כדי להבין זה, יש להקדים ולבאר את מחלוקת
התנאים¹⁵ אודות "חילוקי כפרה":

"שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה
ברומי שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל
דורש. אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר
על עשה ושם אינו זו משם עד שמוחלין לו כו' עבר
על לא־תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום־
הכפורים מכפר כו' עבר על כריתות ומיתות בית־דין
ועשה תשובה, תשובה ויום־הכפורים תולין ויסורין
ממרקין כו' אבל מי שיש חילול השם בידו אין כח לא

(12) ועד שרק מצות וידוי נמנה במנין המצות להרמב"ם, כמשנת
בארוכה במ"א נלקו"ש ח"ה ע' 18 ואילך. חידושים וביאורים בש"ס
סי"ח. – נדפס גם בלקו"ב לתניא ח"ב ע' מב ואילך. ועיי"ש (ולקו"ב ס"ע
מא ואילך) שזהו הביאור במ"ש הרמב"ם (שם פ"ב ה"ג) ד"כל המתודה
בדברים ולא גמר בלבו לעווב ה"ז דומה לטובל ושרץ בידו כו' – כי
ע"י דוגמא זו מוכן איך שוידוי ענינו ביטוי התשובה שבלב בדיבור,
עיי"ש].

(13) פ"א.

(14) להעיר מהמבואר (לקו"ד ח"א ג, סע"א ואילך. סה"מ תש"ד ע'

30) בענין יתודה בלחש בעת תקיעת שופר.

(15) יומא פו, א. וראה ירושלמי סוף יומא (וש"ג) – בשינוי (כדלקמן
בפנים והערה 17). אבות דר"ג פכ"ט, ה. מדרש משלי פ"י. וראה תוספתא
יומא פ"ד, ט. מכלילת יתרו כ, ז.

(16) חרא"ג שם. וכ"ה בפסקי הרי"ד יומא שם.

(17) שם (ג' ה' חוץ מן התשובה").

(18) כפשוטו לשון הגמרא "ג' הן ותשובה עם כל אחד", וכפשוטו
ד"ה א"ל יומא שם (כמ"ש בחדא"ג שם) – "אבל תשובה אינה מן
החלוקין שהיא צריכה לכולן". וראה שוה"ג ה' להערה 21.

(19) פרשטנו שער סג ד"ה ועתה ראה. הובא בתוספות יוהכ"פ
(למהר"ם חביב) יומא שם ד"ה שאל (ושם, שכן מפרש בכס"מ הל'
תשובה ספ"א, עיי"ש). וכן מוכח דעת מנורת המאור בהקדמה לנר ה'.

(20) תוספות יוהכ"פ שם.

(21) ואף שתשובה "צריכה לכולן" (לשון רש"י שם) – מ"מ אפשר

(*) ובלא"ה"כ מוכרח לפרש כן בתוספתא (ומכילתא) שם שמונה ארבעה חלוקי כפרה כו' (גם) עבר על עשה כו'.

(**) ענין תניא ח"א פ"א: אם שב בתשובה הראוי' כו' בשלשה חלוקי כפרה כו'.

(***) וכן משמע בפרש"י שם ד"ה חלוקי כפרה ("שחלוקין בכפרת"). ד"ה א"ל ("שיש עבירה שהיא צריכה לזה ואינה צריכה לזה"). אבל ראה הערה 18.

(****) וכן בתוספתא יומא שכותב "אבל" בבבא דחילול השם – אין מקום לשעות שלא נכלל בה"חלוקי כפרה. שהרי מפורש שם "ארבעה חלוקי כפרה".

ומה שמדגיש (בירושלמי ותוספתא שם) "אבל" – הוא מכיון שסו"ס חילול השם שונה מג' בבית שלפנ"ו בענין עיקרי. כבפנים (וראה תוס' יוהכ"פ שם באו"א קצת).
ועוד י"ל ואכ"מ.

למנותה בה"חלוקי כפרה", כי: (א) מכיון דבמ"ע צריך רק תשובה, הרי
זה התשובה לבד מכפרת הוי חלוקה בפ"ע. וראה גם פסקי הרי"ד שם.
(ב) בפרט את"ל דבכל אחד מהחלוקי כפרה צ"ל התשובה באופן אחר
(בעבירות חמורות – תשובה חזקה יותר וכו') **, הרי ודאי דזה שבמ"ע
תשובה לבד מכפרת הוי חלוקה בפ"ע (מכיון שאינה דומה תשובה זו
להתשובה שצ"ל בשאר חלוקי כפרה). (ג) ודוחק קצת – "חלוקי כפרה"
פירושו (לא דברים המכפרים, כ"א) חלוקי העבירות *** בנוגע (לא לעונש
שלהם, קרבנם וכו' – כ"א) לכפרתם, שהם ד'.

(22) נוסף ע"ז שרק לפירוש העקידה מודגש בלשון ראב"ע גופא מה
הם הג' חלוקים – כי תיכף לאחריו אמרו "ג' הן כו'" מונה הג' חלוקים
ע"כ על עשה כו' ל"ת כו' כריתות ומיתות ב"ד כו", ואח"כ מסיים "אבל
(המורה) על ענין חדש שלפעמים אינו במשך להקדמו. וראה גם תוס'
יוהכ"פ שם) מי שיש חילול השם בידו כו'":

משא"כ לפירוש המהרש"א נמצא, ש"ג' הן" קאי – לא על הבבא
שבאה תיכף לאחריו, כ"א מתחיל מהבבא "עבר על ל"ת כו'" (ומפסיקה
ביניהם הבבא "עבר על עשה כו'")!

נאוף שגם בירושלמי הלשון – (א) "ג' הם כו'" ולא קאי על הבבא
שלאח"ז "עבר על מ"ע כו'" (כנ"ל בפנים והערה 17), (ב) גבי חילול
השם "אבל מי שנתחלל בו ש"ש כו'".

הרי שם מפורש "חוץ מן התשובה" ואין מקום לטעות ד"עבר על
מ"ע כו'" נכלל בג' ה"ם ****: משא"כ בבבלי, אם כוונתו כן הול"ל
(לא "תשובה עם כל אחד", כ"א) "חוץ מן התשובה" (כבירושלמי).

מזה מובן, שאדמו"ר הזקן לומד, שבדברי ר' אלעזר בן עזריה "שלשה הן" – כוונתו לשלול (לא) "עבר על מצות עשה כו'", (כפירוש המהרש"א, אלא) חילול השם (כפירוש ה"עקידה").

לכאורה: מה נוגע ב"אגרת התשובה" – בה מבאר אדמו"ר הזקן את "מצות התשובה" ועבודת התשובה על פי נגלה ועל פי הסוד כו' – להקדים אשר רק "שלשה חלוקי כפרה הם" ובהדגשה אשר חילול השם אינו בכלל?

ניתן לומר, כי היא הנותנת: בכך שמביא את "חלוקי כפרה" מיד בתחילת 'אגרת התשובה' מדגיש אדמו"ר הזקן, ששלימות התשובה היא מה שמביאה כפרה [שלכן מביא באגרת התשובה²⁹ גם עניני תעניות וכו' הנדרשים לגמר כפרה – לפי שכל זה נכלל בתכלית ושלמות התשובה], וכדלקמן סעיף ז'.

ובזה שמדגיש, שישנם רק "שלשה חלוקי כפרה, וחילול השם אינו בכללם – כוונתו להסביר, כי ענין הכפרה המהוה חלק מ(שלימות) מצות התשובה (שלכן יש לבאר ב"אגרת התשובה") – כלומר כפרה תכליתית התשובה – הוא רק בכפרה זו הנעשית מחיים (ולא כפרה על חילול השם הבאה לאחר מיתה), לפי שאחד מעיקרי מצות התשובה הוא – שעניינה הוא מחיים דוקא, כדלקמן סעיף ח'.

ה.

"עצם התשובה" – עזיבת החטא

והביאור בכל זה: מיד לאחר שמביא את הברייתא של סוף יומא, אומר אדמו"ר הזקן ב('אגרת התשובה'): והנה מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד. שיגמור בלבו בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה כו' ולא יעבור עוד מצות המלך כו'.

מדיוק הלשון "מצות התשובה מן התורה היא

עזריה (ש"שלושה הן" – ולא "ארבעה חילוקי כפרה") אינו ענין הנוגע להלכה, ואינו חידוש בענין הכפרה – כי הן השואל ר' מתיא בן חרש והן העונה ר' אלעזר בן עזריה הנם בשיטה אחת, שכאשר "עבר על עשה" די בתשובה לבדה – והחילוק ביניהם מסתכם רק בחשבון הדברים, האם גם תשובה נמנית בין חילוקי הכפרה או לא²³;

עוד יש להבין: מהו בסיס המחלוקת בין ר' מתיא בן חרש (שכדבריו נאמר בתוספתא²⁴) הסובר ש"ארבעה חילוקי כפרה" מאחר ותשובה בכללם, ובין ר' אלעזר בן עזריה הסובר ש"שלושה הן"?

מכח שאלות אלה, לומד ה"עקידה" שב"שלושה הן" שולל ר' אלעזר בן עזריה את חילול השם, ובוה מחדש, שכפרה היא מחיים דוקא, אבל לאחר מיתה "לא שייכא ביה [=לא שייכת בו] כפרה"²⁵.

אך גם לפירושו של ה"עקידה" דרוש ביאור: מכיוון וגם בחילול השם הוא רק ש"לא יכופר עד ימותו", אבל גם לדעת ר' אלעזר בן עזריה על-ידי מיתה ישנה כפרה על-כל-פנים²⁶ עבור הנשמה, ו"אין מזכירין לו דבר כו' לענשו על זה חס-ושלום בעולם הבא"²⁷ – אם כן, סוף כל סוף מה ההבדל להלכה²⁸ בין דעת ר' מתיא בן חרש ור' אלעזר בן עזריה?

ד.

תשובה קשורה בכפרה הנפעלת מחיים

אדמו"ר הזקן כותב בתחילת 'אגרת התשובה': "תניא בסוף יומא שלשה חלוקי כפרה הם ותשובה עם כל אחד", ומביא אחר כך את שלושת הפיסקאות – "עבר על מצות-עשה כו' עבר על מצות לא-תעשה כו' עבר על כריתות ומיתות בית-דין כו'" – ומסיים "עד כאן לשון הברייתא" – ולא מביא כלל את הפיסקא אודות חילול השם (ואפילו לא מרמזה על-ידי הוספת "וכו'" לאחר הפיסקא "עבר על כריתות ומיתות בית-דין").

(23) אבל ראה שירי קרבן לירושלמי סנהדרין ר"פ חלק.

גם אפשר לומר דלרמב"ח כיון שהתשובה בכאור' היא באופן אחר (כנ"ל הערה 21) אפשר למנות תשובה בחזקת כפרה, משא"כ לראב"ע כיון שהתשובה היא בעיקרה ובנקודה שווה בכאור'א לכן אינה מה'חלוקי כפרה'.

אבל – ה"ז דוחק גדול לומר שהתשובה בכהנ"ל נחשבות לאחת כיון ששווה היא בנקודתה (משא"כ בהבדלה). ומלשון אדה"ז (נעתק לעיל בשו"ג ה' להערה הנ"ל) מוכח, שגם לראב"ע דג' חלוקי כפרה הן יש חילוק באופן התשובה בכ"א מהחלוקי כפרה.

(24) שם. ומזה מובן דלא בטלה דעו זה גם לאחר מענה ראב"ע.

(25) לשון העקידה שם.

(26) בעקידה שם: "לא זכרו בו כפרה.. כי אחר המות אינו הוא עצמות האדם.. אבל הוא במציאות נבדל מהראשון". אבל צריך ביאור, שהרי עיקר האדם הוא נשמתו (ועוד שהכפרה לאחר מיתה – נוגעת גם להגוף, כמדר"ל (סנהדרין צא, ריש ע"ב) "מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד"). ולכן נראה ככפנים.

(27) לשון אדה"ז – אגה"ת רפ"ב.

(28) ודוחק גדול לומר דנפק"מ בנוגע להגוף כשיקום בתחיה"מ.

(29) פ"ב"ג.

ויתירה מזו יש לומר: אין זאת אלא שרצה הקדוש-
ברוך-הוא שבשעה שהאדם יעשה תשובה – יכפר לו.
[ולכן, אפילו רבינו יונה, הכולל ב"יסודות
התשובה" חרטה על העבר ויודוי (כנ"ל סעיף ה') –
עם זאת אין הוא מונה³⁶ ביניהם בקשת כפרה. מכיוון
שבקשת כפרה היא ענין של תפלה, בעשיית תשובה גם
מבקשים מהקדוש-ברוך-הוא שיכפר על החטאים³⁷;
אך אין היא מגדרי התשובה].
יתירה מזו: כפרה אינה אפילו תוצאה הכרחית
מהתשובה – ועל-אחת-כמה-וכמה שלגמרי אינה
מעכבת בתשובה³⁸; כמוכח מזה, שישנן עבירות כמו
"בא על הערוע והוליד ממנה ממזר" – שאינו מתכפר
אפילו על-ידי יום-הכפורים ויסורים כו'³⁹, ואף על פי
כן, מיד כאשר עושה תשובה הוא מפסיק להיות רשע,
ונחשב "עושה מעשה עמך"⁴⁰.

ז.

כפרה - תכלית ומבוקש בתשובה

עם זאת, מביא אדמו"ר הזקן ב"אגרת התשובה" גם
ענינים הקשורים לכפרה (כנ"ל סעיף ד'). שמזה מובן,
שגם הכפרה נוגעת במצות התשובה.
והענין בזה: בתשובה ישנם שני ענינים: א) התשובה
עצמה, שהאדם עושה, וענינה הוא – מכאן ולהבא כנ"ל.
ב) התכלית⁴¹ והמבוקש (ומסובב⁴²) מהתשובה,
שהקדוש-ברוך-הוא יכפר לו על עוונותיו, עד שיהיה
"מרוצה וחביב לפניו יתברך כקודם החטא"⁴³. ומצד זה
צריכים להיות (ביחד עם "עזיבת החטא") גם שאר
גדרי התשובה – חרטה על העבר, ויודוי וכו'⁴⁴.

עזיבת החטא בלבד" מובן בפשטות, שאדמו"ר הזקן
שולל בזה את כל שאר הענינים (חוץ מ"עזיבת
החטא") – גם חרטה ויודוי.
– בספר "חובת הלבבות"³⁰ נאמר אמנם, כי גם
החרטה והיודוי, בנוסף לעזיבת החטא (וקבלה על
להבא), הנם מגדרי התשובה; וכ"תנאי גדרי התשובה"
מונה שם³¹ עשרים ענינים (וגם רבינו יונה ב'שערי
תשובה'³² מונה את שלושת הדברים כ"יסודות
התשובה", ועשרים ענינים כ"עיקרי התשובה"³³);
אך מזה שאדמו"ר הזקן אומר שמצות התשובה
היא "עזיבת החטא בלבד" מוכח, כי דעתו היא: הגם
שחרטה ויודוי הנם מ"גדרי התשובה" ו"יסודות
התשובה" – עם זאת אינם עצם³⁴ התשובה. עצם
התשובה הוא "עזיבת החטא בלבד"³⁵, ולכן על-ידי
עזיבת החטא בלבד יוצאים ידי חובת מצות
התשובה.

ו.

תיקון העבר אינו מעצם התשובה

הטעם מדוע מצות התשובה היא בעיקר (לא
החרטה על העבר כו', אלא) ההחלטה גמורה בלב על
להבא, לא לעבור יותר על שום חטא – הוא לפי
שמצות התשובה צריכה להתבטא בכך שתפעל על
האדם מכאן ולהבא: שיחדל מלהיות רשע ויהיה צדיק
גמור; אך לא בנוגע לעבר, שיימחל ויתכפר לו החטא
שעשה בעבר.
זאת אומרת: בפועל באה על-ידי התשובה (גם)
כפרה על העבר, אך אין זה חלק מעצם התשובה.

"קובץ תשובות" (ירושלים תשל"ג) תשובה כא. בית אלקים (להמבי"ט)
שער התשובה פ"ב.

(39) חגיגה ט, א (במשנה). יבמות כב, ב.

(40) יבמות שם.

(41) אף שנקודתה – כבכל המצות – לקיים זה שציונו לעשות תשובה.
(42) ואף שנעטם התשובה היא "עזיבת החטא בלבד" (שאינה שייכת
לכאורה לכפרה), כנ"ל סעיף ו' – מ"מ, הכפרה היא מסובבת מעצם
התשובה (שלכן יכולה היא להיות המבוקש ותכלית שלה), כי ע"י עזיבת
החטא נעשה (כדוגמת) מציאות אחרת (ויתרה מזו מציאות הפכית: צדיק
– הופך לרשע) – ואיך יענישוהו או אפילו יזכירוהו דבר וחצי דבר* ע"ז
שנעשה אחר (ע"ד שינוי השם דמבטל גזר דין – סמ"ג (מ"ע טז) ור"ן
הובאו בחדא"ג מהרש"א לר"ה טז, ב).

(43) וי"ל שלכן ס"ל להרמב"ם ועוד, שבקשת כפרה היא בכלל היודוי
וגדרי התשובה (ראה לעיל ס"א והערה 10 ובהנסמן בהערה 34) – כיון
שווה התכלית והמבוקש של תשובה.

(30) שער התשובה רפ"ד.

(31) פ"ה.

(32) שער א' בעיקר הח' (סי"ט). ועד"ז ברס"ג וחובר התשובה דלעיל
הערה 10.

(33) שער א' ס"י ואילך.

(34) ו"ל מעין דוגמא בהלכה – בלעז"ז: משהו איסור – למ"ד חצי
שיעור מותר (לאוכלו וכו') מה"ת.

(35) להעיר מלשון הרמב"ם הל' תשובה (פ"ב ה"ב): ומה היא
התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא
יעשה עוד כו' וכן יתנחם על שעבר כו'. וראה לקמן הערה 51.

(36) משא"כ ברס"ג הנ"ל. ולהעיר אשר בחובת הלבבות ומאירי שם
הזכירו בקשת מחילה ב"גדרי (תנאי) התשובה".

(37) עיי"ש פ"א "העיקר הט"ו התפלה. יתפלל אל השם ויבקש רחמים
לכפר את כל עונותיו", עיי"ש.

(38) עיין מנ"ח מצוה שסד (ומוכיח כן מש"ס קידושין מט, ב. עיי"ש.
וראה חלקת מחוקק לשו"ע אה"ע סלי"ח סקמ"ד). ועיי"כ תשובת חת"ס

כפי שהיא מלובשת בגוף, עד שהוא מזכך את הגוף 20
עצמו⁴⁹, שיהיה כלי לאלוקות. 21

מכך מובן גם בנוגע ל"מצות התשובה": העובדה 22
שהמבוקש בה ותכליתה הוא "כפרה" – הוא (בעיקר) 23
הכפרה הנעשית בנשמה כפי שהיא מלובשת בגוף 24
ובגוף עצמו⁵⁰; אך לא הכפרה הנעשית כתוצאה מכך 25
ש"מיתה ממרקת" (למרות שגם ענין זה, שתהיה כפרה 26
על-ידי מיתה, נעשה על-ידי תשובה). 27

זהו איפוא החידוש של ר' אלעזר בן עזריה האומר 28
"שלשה הן": ר' מתיא בן חרש מדבר אודות עניני כפרה 29
בתור כפרה. ולכן מונה ארבעה חלוקי כפרה, גם חילול 30
השם, כי גם במקרה זה ישנה כפרה עבור הנשמה, 31
על-כל-פנים לאחר צאתה מן הגוף; 32

אך רבי אלעזר בן עזריה⁵¹ מדבר אודות ענין 33
הכפרה הקשור למצות תשובה⁵² (או יתירה מזו: הוא 34
מדבר ביחס לענין התשובה עצמה, כיצד על-ידי 35
תשובה נעשה "ונקה" – "מנקה הוא לשבין"⁵³), ולכן 36
מונה רק שלשה חלוקי כפרה – אלה מהם שכפרתם 37
מחיים, לפי שרק כפרה זו היא ביטוי לפעולה 38
(העיקרית) של מצות התשובה⁵⁴ (ושל המצוות בכלל), 39
כנ"ל. 40

1 [ברם, אף שהמבוקש בתשובה הוא כפרה (על
2 העבר), עם זאת, כאמור, גם כאשר התשובה אינה
3 מביאה לכפרה, אין זה מעכב את מצות התשובה
4 ואפילו לא את פעולתה ותוצאתה העיקרית⁴⁴ (שהיא
5 מכאן ולהבא)].

ח.

קיום המצוות ופעולתן - לנשמה שבגוף

6 לאור המבואר עד כה, ניתן להבין את שיטתו של
7 ר' אלעזר בן עזריה, המשמיט את "חילול השם"
8 מחילוקי הכפרה:
9 כידוע, קיום המצות הוא דוקא בעולם הזה כנשמות
10 בגופים, ולא בגן-עדן לאחר צאתם מהגוף. וכדרשת
11 רז"ל על הפסוק⁴⁵ במתים חפשי.

12 וכשם שקיום המצות הוא בהיות הנשמה בגוף, כך
13 הוא גם בנוגע לפעולה ותוצאה העיקרית של קיום
14 המצוות (אין הכוונה כאן לשכר הבא לאחר הקיום,
15 לנשמה בגן-עדן, אלא:) כאשר האדם מקיים את תכלית
16 בריאתו – אני נבראתי לשמש את קוני⁴⁶, ואתם תהיו
17 לי ממלכת כהנים וגוי קדוש⁴⁷ – הרי בלשון החסידות
18 הוא נעשה בצוותא וחיבור עם השם מְצַנָּה המצוות
19 ("מצוה" מלשון "צוותא"⁴⁸), הוא ממשיך אור בנשמה

(44) וע"ד זה (ולא ממש) מצינו בתפלה, שענינה בקשת צרכיו (רמב"ם
ריש הל' תפלה. ועוד), שיש בה ב' ענינים: א) המצוה שעל האדם –
לבקש ולהתפלל כו', ב) המבוקש דהתפלה, שהקב"ה ימלא בקשתו: ומ"מ
גם כשידוע שלא תמולא בקשתו – כי עליו נאמר (ישעי' א, טו. רמב"ם
הל' תשובה פ"ז ה"ז) "גם כי תרבו תפלה אינני שומע" – הרי פשוט
שבתפלתו מקיים מצות התפלה. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 119.

(45) תהלים פח, ו. שבת ל, א. וש"נ.

(46) קידושין בסופה.

(47) יתרו יט, י.

(48) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ד"ה רבי אומר ה"ש"ת ספ"א ואילך. ועוד.

(49) עיין תניא פל"ז.

(50) ונפק"מ גם באופן התשובה – שצ"ל באופן ששייך להגוף*
ותשובת רמב"ם ש"געה בכ"י עד שיצתה נשמתו" (ע"ז יז, סע"א) הייתה
ע"ד הוראת שעה (ראה תניא ספמ"ג, מאמרי אדה"ז תקס"ב ע' ז', **). (ג).
וראה המשך תער"ב פש"ב: וגם לא ע"י סיגופים ותעניות ששורבים הגוף
(ראה תורת הבעש"ט – היום יום ע' כג).

ואולי י"ל שהוא טעם הפנימי למ"ש אדה"ז הענין ד"אסור לו
להרבות בתעניות כו" באגרת התשובה (פ"ג). וי"ל דמ"ש שם (בנוגע
למספר הצומות העודפים על רנ"ב וכו') "יפרה בצדקה" הוא בדוקא (ולא
שיכול לפדותם בצדקה). ואכ"מ.

(51) להעיר אשר ה' כהן, איש החסד ונשיא ועשיר בבהמות (שבת
נד, ב), משא"כ רמב"ת שמוכר בתור ראש ישיבה (סנה' לב, ב. – ולהעיר

מתנחומא – באבער – הוספה לפ' חוקת).

(52) שלכן מדגיש "ותשובה עם כל אחד".

(53) יומא שם. ואת"ל ש"שאל רמב"ח כו" הוא המשך הברייתא
"מנקה הוא לשבין כו" (כדמשמע קצת ג"כ בע"י שם. ס' המוסר (לר"י
כלץ) פ"ב) – יומתק ביותר מה שאדה"ז מפרש דראב"ע בבבלי מפרש
הג' חלוקי כפרה בשייכות לתשובה (ככפנים), כי הוא המשך הברייתא
ד"מנקה הוא לשבין כו": משא"כ בירושלמי שלא הובאה שם התחלת
הברייתא, חלוקי הכפרה אינם בשייכות לענין התשובה, ולכן גם ראב"ע
מודה שחילול השם הוא בכלל חלוקי כפרה.

[ומה שראב"ע מונה רק ג' חלוקי כפרה (ולא ד', כרמב"ח) – יש
לומר, שמונה רק החלוקות שהכפרה בהן היא חידוש, מכיון שבאה
מלמעלה (משא"כ בכפרה שמצד תשובה, אין בה חידוש (כ"כ), מכיון
שהאדם שב ותיקן עונותיו. ע"ד מש"כ בצפצ"נ (להרימ"ט) רלג, ב). ועוד
י"ל ואכ"מ].

(54) וי"ל שנפק"מ גם בפועל. כי לפי ראב"ע [שהכפרה שהיא תכלית
התשובה היא מחיים דוקא], ועי"פ הכלל דאין לך דבר שעומד בפני
התשובה [שהכוונה בזה לא רק שנעשה צדיק, כ"א שיכול לתקן החטא,
כפרה, כדמוכח באגה"ת רפ"ד וספ"ט] – צריך לומר, שגם בחילול השם
אפ"ל כפרה מחיים (ע"י אופנים שונים – כמבואר בשע"ת לר"י שער א'
עיקר הי"ז (סמ"ז). שער ד' ס"ה. שם סט"ו. וראה זח"ג קכ, סע"ב ואילך.
ועוד].

(* להעיר מד"ה אחרי מות, תרמ"ט (קה"ת, תשכ"ב) בפ"י בקרבנות ג' רצוא בלי שוב. וראה אדה"ז ריש פרשתנו.

(** ומוש"כ בל"ת ובס' הליקוטים להאריך"ל תהלים לב – הוא לתרץ במה בא לעוה"ב ובמה יתכסה.

מבקש מהקדוש־ברוך־הוא מחילה על כך (דבר) 26
המחוייב לפי כמה דעות⁵⁷). 27

ובזה מובן מדוע באמירת "חטאתי" לבד יוצאים 28
ידי חובת מצות וידי גמ' על הזדונות – לפי שבוה 29
מבטא האדם את "מצות התשובה מן התורה (ש)היא 30
עזיבת החטא בלבד". 31

י.

המספרים שלוש וארבע – אורות וכלים

כל הענינים בנגלה דתורה, גופי תורה – קשורים 32
עם נשמתא דאורייתא⁵⁸, ויתירה מזו – משתלשלים 33
מענינים בפנימיות ("נשמת") התורה. ומזה מובן, ששתי 34
השיטות בברייתא – שלשה או ארבעה חלוקי כפרה – 35
יש דוגמתם בפנימיות התורה – על פי קבלה וחסידות. 36
בענינים של המספרים שלוש וארבע⁵⁹, מבאר 37
הצמח־צדק⁶⁰ כי ב"כלים" ישנם שלוש בחינות, 38
וב"אורות" – ארבע בחינות (שלוש בחינות אורות 39
המתלבשים בכלים, והדרגא הרביעית – אורות הנעלים 40
מהתלבשות בכלים). 41

לכן, נחלקים העולמות באופן כללי לשלוש דרגות: 42
בריאא יצירה ועשיה – לפי שהעולמות ענינים כלים 43
(ועולם האצילות שעינקו אורות, אינו נכלל במנין זה). 44
ועל פי זה יובנו שיטותיהם של ר' מתיא בן חרש 45
ור' אלעזר בן עזריה: 46

מובא בקבלה⁶¹ שארבעה חלוקי כפרה הם כנגד ד' 47
עולמות אבי"ע (=אצילות, בריאה, יצירה ועשיה) 48
"מצוות עשה" – עשיה, "מצוות לא־תעשה" – יצירה, 49

ומשום כך, ב"אגרת התשובה", בה מבאר אדמו"ר 1
הזקן את ענין הכפרה הקשור לתשובה, מביא הוא 2
"שלשה חלוקי כפרה" וחילול השם אינו בכללם. 3

ט.

"חטאתי" מבטא (רק) קבלה על להבא

כשם שבתשובה ישנם שני ענינים אלה – (א) 4
תשובה עצמה, שעיקרה הוא מכאן ולהבא. (ב) שלימות 5
התשובה, המביאה את התיקון והכפרה על העבר – כך 6
גם בנוגע למצות הוידי (שעניינה שהתשובה שבלב 7
באה ונמשכת בדיבור, כנ"ל סעיף ב') אשר גם בה יש 8
שני ענינים אלה: 9

(א) עיקר ("מצות") הוידי היא אמירת "חטאתי", 10
לפי שבוה מתבטאת "מצות התשובה"⁵⁵ – קבלה על 11
להבא⁵⁶: מכיוון והוא מכיר בעובדה שהמעשה שעשה 12
היה חטא, ממילא כוונת הדבר שהוא מחליט שלא 13
לעשות כן פעם נוספת. 14

אך עדיין לא משתמעת כאן חרטה נכונה על העבר, 15
מאחר ובאמירתו "חטאתי" – המתייחס בעיקר 16
ל"שוגג" – אין הוא מודה שעבר עבירה ברצון 17
ובידיעה, וכי הוא באמת אשם בכך (אין זאת אלא שעל 18
ידו – אך בלי ידיעתו – נגרמה תקלה בעולם, עבירה 19
והעברה על מצות המלך מלכו של עולם, וגם על כך 20
יכולים להיות לו כמה תירוצים); ובשעה שאין הוא 21
מרגיש אשם בכך, אין הדבר מעורר אצלו שום רגש 22
של חרטה. 23

(ב) שלימות מצות הוידי – שהוא מבטא בדיבור 24
(את שלימות התשובה) – חרטה על העבר, ועד שהוא 25

ואולי י"ל דזה שחילול השם – שפירושו "מחטא אחרים" (רש"י
ד"ה חה"ש יומא שם) – אין לו כפרה מחיים הוא ע"ד מ"ש רש"י (ד"ה
השתא יבמות כב, ב – לענין העון הדוליד ממזר שאינו יכול לתקון)
ד"ענו גלוי ונוכר (כל זמן שממזר קיים): "וא"כ י"ל, שעי"ז שמחזיר
בתשובה אותם שהחטא ומקדש ש"ש בהם, שעי"ז שוב אין "עונו גלוי
ונוכר", יש לו כפרה*. ועדמ"ש בשע"ת לאדהאמ"צ (ח"ב מב, סע"ד.
וראה גם ח"א נד, סע"ד) ה"מעשה שהי' בבע"ת א'.. ומתו פתאום.. כל
ממזרים הנולדים מעונו כו".

(55) אלא שמ"מ, גם "עיקר הוידי" אינו מעכב במצות התשובה
עצמה (שהיא עזיבת החטא, קבלה בלב) – ראה קרית ספר ריש ה'ל'

תשובה. מנ"ח דלעיל הערה 36.
(56) ובזה יומתק זה שהרמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ג) מביא הדוגמא
ד"טובל ושרץ בידו" למי ש"מתודה בדברים ו)לא גמר בלבו לענוב" (ולא
הזכיר כאן "חרטה" כדלעיל ה"ב) – ראה לעיל הערה 12.
(57) נסמנו לעיל הערה 10.
(58) ראה חז"ג קנב, א.
(59) להעיר מצפצפ"נ עה"ת ר"פ ויצא.
(60) דרוש ג' מיני אדם ס"י (אוה"ת בלק ע' תתקעט ואילך). עיי"ש
בהבא לקמן.
(61) שער הגלגלים הקדמה כא.

(*) ומה שמיתה ממזקת – אף שהעון עדיין "גלוי ונוכר" – כי ע"י מיתה בטלה (וראה עקידה – הרבא בהערה 26) מציאות החוטא. במכש"כ מהנ"ל בהערה 39. ולהעיר
שבכלל אין להנעיש הנשמה (או הגוף) בפ"ע. כמש"ל "חזק" ו"סומא" כו' (מההדרין צא. סע"א ואילך). ולהעיר מההסברה בזה דהאשה קונה א"ע במיתה הבעל (משנה
ריש קידושין) – שהוא (מפני דין – שהמיתה מתירה, או) מפני מציאות טבעי – שבטלה מציאות הבעל – צפנ"ז מהד"ת סא. אב"ב.
ולכאורה צ"ע עפ"י גם בבא על העורה והוליד ממזר (או קודם השבת הגזילה – אף שיצאה מרשותו) צ"ל מיתה ממזקת (שהרי בטלה מציאות החוטא). ומרש"י וכי'
משמע שנא"פ לו להתכפר "כל זמן שממזר קיים"? ואולי י"ל שקיים חלק העוונות שלו בהוליד שהוליד (וכח הנעש' שלו בהגזילה).
– ולהעיר מזה"ג מד, ב שלכאורה משמע שהפסוק "כיכור העון הזה לכם עד תמותן" קאי גם על הוליד ממזר (אלא שמוסיף שם שצריך גם גיהנם).

מהמובא בסעיף הקודם) – כי סכום המספר שלוש
מורה על אורות, וארבע – על כלים⁶⁶:

כידוע, נחלקים עשר הספירות לארבע בחינות:
חכמה; בינה; זעיר-אנפין ומלכות⁶⁷; שלושת הבחינות
הראשונות, הנן בבחינת "משפיע" ומלכות היא בחינת
"מקבל" (שלכן עיקר הכלים הוא במלכות).

לפי זה מורים שלושת הבחינות הראשונות (חכמה;
בינה; זעיר-אנפין) על אורות (משפיע)⁶⁸, והבחינה
הרביעית – ארבע⁶⁹ (מלכות) – על כלים (מקבל)⁶³.
וכך הוא גם בעולמות [אשר ארבעת הבחינות הנ"ל
הנם כנגד ארבעת העולמות⁷⁰]: מספר שלוש מורה על
אצילות בריאה ויצירה, והמספר ארבע – על כל
ארבעת העולמות, גם עשיה.

נמצא, שגם המספר שלשה חלוקי כפרה שבירושלמי
(בו מצות עשה – שכנגד עשיה – אינה נמנית) מתאים
על פי קבלה⁷¹ – לפי ששלושת הבחינות מורות
(לפירוש זה) על אצילות בריאה ויצירה, שכנגדם:
חילול השם; כריתות ומיתות בית-דין; ומצוות לא-
תעשה⁷².

יב.

דווקא "עשיה" קשורה ל"אצילות"

כל הפירושים בענין אצות בתורה שייכים זה לזה⁷³
– ומכאן, ששני הפירושים הנ"ל [האם ב"שלשה הן"
שולל ר' אלעזר בן עזריה חילול השם (אצילות), או
מצות עשה (עשיה)], אף שהם נראים כפירושים
סותרים, לאמיתו של דבר יש שייכות ביניהם:

דל"ת... כרעי דל"ת לגבי גימ"ל" (כמבואר בגמרא שם, כ"א) גם במספר
דג' וד'. וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 322 ואילך.

(69) וגם: במלכות יש ד' בחינות (ג' הנשפעות בה ובח' המקבל):
ביסוד (ראה הערה הקודמת) – ג' (שכונס בתוכו ג' בחי' חכמה בינה
וד"א).

(70) לקו"ת מסעי צה, א. ושי"נ.

(71) ע"פ המבואר לעיל (הערה 48) בשיטת הירושלמי, דזה שראב"ע
מונה ג' חלוקי כפרה (ולא – תשובה), הוא מפני שמונה רק החלוקות
שהכפרה באה מלמעלה (ולא מצד עבודת האדם עצמו) – יש להתאים גם
ביאור שיטת הירושלמי ע"פ קבלה שבפנים (שג' חלוקי כפרה הם כנגד
מספר האורות, משפיע), עם ביאורו ע"פ נגלה.

(72) ע"פ המבואר בפנים – דלכבלי ג' חלוקי כפרה קאי על כלים,
ולירושלמי על האורות – י"ל, שהוא כחלוק דתלמוד בבלי וירושלמי
בכלל, שבבבלי נוגע ענין הכלים ובירוש' ענין האור (ראה בארוכה לקו"ש
המתורגם) חט"ו ע' 381 ואילך, ושי"נ.

(73) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 35. ועוד.

1 "כריתות ומיתות בית-דין" – בריאה, "חילול השם" –
2 אצילות.

3 ר' מתיא בן חרש מדבר אודות האור, אשר בו ישנם
4 ד' בחינות, לכן מונה ארבעה חלוקי כפרה; ואילו ר'
5 אלעזר בן עזריה מדבר אודות הכלים, ולכן מונה רק
6 שלשה חלוקי כפרה (ואינו מונה חילול השם שהוא
7 כנגד אצילות⁶²).

8 הדבר מתאים עם הביאור על-פי נגלה בדעת ר'
9 אלעזר בן עזריה – שאינו מונה חילול השם לפי
10 שהמירוק שלו הוא על-ידי מיתתו – יציאת הנשמה
11 מהגוף,

12 וטעם זה עולה בקנה אחד עם הביאור על פי קבלה,
13 משום שמציאות הנשמה בגוף נמשכת⁶³ מענין (והיא
14 בדוגמת⁶⁴) אורות וכלים (נשמה – אורות, וגוף –
15 כלים); ולכן אין נמנית כאן הכפרה על חילול השם
16 שכנגד אצילות, להיתוו אור שלמעלה מהתלבשות
17 בכלים.

יא.

ארבע מורה על בחינת ה"מקבל"

18 דובר לעיל שבירושלמי [ולפי המהרש"א כך גם
19 הפשט בבבלי], מונה ר' אלעזר בן עזריה יום-הכפורים
20 יסורים ומיתתו, ולא תשובה.

21 ובהתאם לביאור האמור על פי קבלה – הוא מונה
22 אצילות בריאה ויצירה ולא עשיה (שמצות עשה
23 (תשובה⁶⁵) הוא כנגדה).

24 והביאור בזה: לפעמים מבואר (באופן שונה

(62) ובוזה יומתק מה שכתוספתא יומא שם מונה ד' חלוקי כפרה ומ"מ
כותב בבבא הדי' (ח"ה ש) "אבל" (כנ"ל הערה 22 בשוה"ג) – כי עולם
האצילות, גם כשנמנה במנין העולמות, הוא נבדל מג' עולמות ב"ע.

(63) ראה שעה"ה א"פ פ"ו (פא, רע"א) דנשמה היא משם הוי' והגוף
משם אלקים.

(64) ראה אוה"ת בלק שם: ומבשרי אחזה ציור גוף האדם שהוא הכלי
נחלק לג' בחי' אלו... ג' בחי' מהאור המלוכשים בג' בחי' דכלים נק' גר"ן
אבל בחי' הרביעית שבהאור נק' נשמה לנשמה.

(65) שדוקא היא (משא"כ י"כ וכו') אפשרית רק בעוה"ז (ראה מצות
התשובה בסה"מ צ"ה צ"צ – פ"ד).

(66) ראה צפע"נ הנ"ל בהערה 54 ממו"נ ח"ב פ"י.

(67) כנגד ד' אותיות שם הוי' – אנה"ת פ"ד. ובכ"מ.

(68) וי"ל שרמז במד"ל (שבת קד, א) "גימ"ל דל"ת – גמול דלים",
ומבואר בתו"א (נט, א. ביאורו"ז בלק קד, ו ואילך. אוה"ת ויחי שפג, א)
דגימ"ל קאי על יסוד (שגמול) ודל"ת (מקבל) מלכות.

וע"פ המבואר בפנים (והערה הבאה) י"ל שמרומז [לא רק בשמות
האותיות (גימ"ל – גמול, דל"ת – דלים) ותמותן ("כרעי" דגימ"ל לגבי

עולמות בריאה יצירה עשיה – היא למטה מ"ארבע".²⁷
 ומבואר על כך בחסידות⁷⁸, ש"לא פליגי [=אין הם
 חולקים] כלל כי שרש ג' עולמות בריאה יצירה עשיה
 הם מג' ראשי ראשים דוקא שהם למעלה מאצילות".³⁰
 ועל פי זה נמצא, ששני הפירושים בבחינת שלוש
 [ג' המורה על כלים וג' המורה על אורות] שייכים זה
 לזה, ואדרבה: אמיתית ענין האור, שהוא נעלה לגמרי
 מכלים, הם ה'תלת ראשי ראשין' שלמעלה מאצילות,³⁴
 ואור זה "לוקחים" דוקא על-ידי בחינת ג' המורה על
 הכלים שלמטה מאצילות.⁷⁹

יד.

כפרה על הנשמה בגוף - מבחינת "יחידה"

כשם ששלושת העולמות בריאה יצירה עשיה
 קשורים עם "תלת ראשי ראשין" שלמעלה מאצילות,³⁸
 כך גם ה"שלושה חלוקי כפרה" – שענינם כפרה על
 הנשמה שבגוף דוקא (שלכן אין ר' אלעזר בן עזריה
 כולל בהם חילול השם כנ"ל) – קשורים עם דרגא
 הנעלית מארבעת בחינות הנשמה: נפש; רוח; נשמה;
 חיה – דרגא המופשטת מהגוף, מקיף הרחוק, יחידה
 – עד כפי שהיא מאוחדת עם "יחיד", ניצוץ נברא עם
 ניצוץ בורא, כביכול⁸⁰.

לפי שדוקא על-ידי העבודה בנשמה למטה בגוף
 וקיום התורה ומצוות בגשמיות דוקא – וכנ"ל (סעיף
 ח') שגם מצות התשובה צריכה להיעשות (ככל
 המצוות) נשמה בגוף דוקא – נעשית העליה בנשמה
 לדרגה נעלית מכפי שהייתה קודם ירידתה, למעלה
 מבחינת "טהורה היא" (אצילות⁸¹).

(משיחות י"ט כסלו)

והתועודיות שלאח"ז תשכ"ט)

1 על הפסוק⁷⁴ "ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"
 2 נאמר בלקוטי-תורה⁷⁵, שבתבת "אף" (לשון ריבוי)
 3 מרבה הפסוק ענין נוסף ונעלה יותר מ"בראתיו גו'" –
 4 בחינת אצילות; והריבוי של "אף" נאמר ב"עשיתיו"
 5 דוקא, לפי שהגילוי של אצילות⁷⁶ מגיע על-ידי
 6 העבודה בעשיה דוקא.

7 וזוהי השייכות של שני הפירושים הנ"ל – לפי
 8 שדוקא "עשיה" קשורה עם "אצילות".

יג.

הקשר בין הפירושים במספר "שלוש"

9 ויתירה מזה יש לומר: שייכות שני הפירושים היא
 10 (לא רק בסוג הרביעי שר' אלעזר בן עזריה שולל –
 11 אצילות או עשיה – אלא) גם בשלושת הסוגים שהוא
 12 כן מונה; כלומר שלושת הבחינות המורות על כלים
 13 (כפירוש אדמו"ר הזקן והבבלי) קשורות עם שלושת
 14 הבחינות המרמזות על אורות (כבירושלמי).

15 הביאור בזה: אודות מספר שלוש-עשרה (מדות
 16 הרחמים) מובאים בפרדס⁷⁷ שני פירושים: א) עשר –
 17 מורה על עשר הספירות דאצילות, ושלוש – על "תלת
 18 [=שלושה] ראשי ראשין" שלמעלה מאצילות. ב) עשר
 19 – עשר הספירות, שלוש – שלושת העולמות בריאה
 20 יצירה עשיה שלמטה מאצילות.

21 [ושני הפירושים מתאימים לשני הביאורים הנ"ל
 22 ב"שלוש" ו"ארבע": עשר הספירות דאצילות נחלקות
 23 לארבע בחינות כנ"ל; ואם כן, לפי הפירוש הראשון,
 24 שבשלוש הכוונה ל"תלת ראשי ראשין" שלמעלה
 25 מאצילות, נמצא, שבחינת "שלוש" נעלית מבחינת
 26 "ארבע"; ואילו לפי הפירוש השני בחינת "שלוש" –

(80) ראה ע"ח ש' דרושי אבי"ע רפ"א הובא ונתבאר בד"ה ועתה אם
 נא, תרע"ח.

(81) בלקו"ת בלק שם מבואר שעליית הנשמה היא לבחי' הרביעית
 [אצילות]. אלא ששם מבאר ע"פ האופן שאצילות הוא בחי' כתר, וחכמה
 – בריאה]. אבל בלקו"ת ראה (כו, א"ב) יו"כ (סט, א ואילך) מפורש
 ככפנים. ובהמשך תרס"ו (ד"ה קדש ישראל) שעליית הנשמה היא בבחי'
 שלמעלה גם מבחי' טהורה היא שקודם הצמצום. עיי"ש.

(74) ישע"י מג, ז.

(75) ר"פ בלק.

(76) ובאצילות גופא – "אצילות שבאצילות" (לקו"ת שם סט, סע"ג).

(77) שער עשר ולא תשע פ"ז.

(78) ד"ה גדולה מילה תרכ"ו. ולהעיר גם מריש וסוף ד"ה כל המאריך

ה'ש"ת. עיי"ש.

(79) ולהעיר מהמבואר במ"א דבחי' "אף" (שנאמר גבי "עשיתיו")

מרבה גם בחי' שלמעלה מאצילות (ואצילות שבאצילות).

בראשית לו, לגילד: וימת בלע וימלך תחתיו יוכב בן
זרח מבצרה: וימת יוכב וימלך תחתיו השם מארץ
התימני:

קלו

לעתיד יבולע המות, דבשרשו הוא מז' מלכי דתהו, ורמז
בפי' (ישעי' כו, יט) "יחיו מתיד" בגי' בלע יוכב השם"

הנה שרש המיתה¹ הוא מתהו, מהז' מלכים דתהו
שמתו וכו', וכל ענין עבודת האדם למטה הוא לתקן
כל זה.

ורק לעתיד כשיתוקן הכל כתיב² בלע המות לנצח.

והיינו שכתוב³ יחיו מתיד נכלתי יקומון הוא הג'
מלכים הראשונים⁴ דעת חסד וגבורה, שהם בל"ע יוכב⁵
חש"ם מספרם⁶ מתי"ך במכוון.

"ואח"כ כתיב "נכלתי יקומון", הוא מה שיתתקנו
האחוריים דחו"ב שהם בחי' נובלות, נובלות חכמה
נובלות בינה, והיינו נכלתי מלשון נובלות, ומפני
שבהאחוריים דחו"ב לא הי' מיתה ח"ו רק ביטול
וירידה בלבד לכן אין צריך לכתוב בהם יחיו כי לא מתו,
רק יקומון, שיקומו מירידתם.

לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל עמוד יח

(3) שם כו, יט.

(4) ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות פרק ד. לעיל סימן קכג.
קכו. קלד. קלה. לקמן סימן קמב.

(5) בל"ע (בגי' 102), + יוכב"ב (20), + חש"ם (348) = 470, וכן
מתיד = 470.

(1) ראה ילקוט לוי יצחק עה"ה חלק א' סימן יא. יב.

(2) ישעי' כה, ח. [ראה גם לעיל סימן קיג].

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' ב

דנה הגמרא במקור דברי רבא שגט שנכתב בסתם פסול. שואלת
הגמרא: ונבי גט דסתמא פסול, מנלן – מנין לנו דין זה שמכוחו
הקשה רבא מדוע סתמא בקדשים כשר.
מנסה הגמרא להוכיח דין זה: איילמא – אם תאמר שמקורו הוא
ממא דתנן – ממא ששינו במשנה בגיטין (כד), אדם שרצה לגרש
את אשתו, והיה עובר בשוק ושמע סופרים מקרין לפני תלמידיהם
ומכתיבים להם, איש פלוני גירש פלונית ממקום פלוני, ואמר אותו
אדם וזה שמי וזה שם אשתי ואגרש בגט זה, פסול גט זה מלגרש
בו, משום שלא נכתב לשם גירושיו אשה זו. והרי גט זה לא נכתב
לשם אשה אחרת, אלא נכתב בסתם, ומכאן שסתמא בגט פסול.

דוחה הגמרא: לעולם יתכן שגט שנכתב בסתמא שלא לשם אשה
מסוימת כשר, והאופן שבו פוסלת המשנה את הגט דילמא הוא
כדרך פפא. דאמר רב פפא בביאור דברי המשנה, הקא – כאן
במשנה, בסופרים העשויין להתלמד את מלאכת כתיבת הגט
עסקינן – אנו עוסקים, ולא איכתוב [נכתב] גט זה לשם פרישות
כלל, ועל כן הוא פסול. אבל גט שנכתב לשם גירושין, אפילו שלא
נכתב לשם אשה מסוימת אלא בסתמא למי שירצה לגרש בו,
עדיין יתכן שהוא כשר.
שוב מוכיחה הגמרא: אלא מהא – מהמשך דברי המשנה האמורה
יש להוכיח שסתמא בגט פסול.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' א

צריכות להיעשות לשם אוכלין בקרבן פסח, ויתכן שאף לא נאמר
בהן דין שינוי בעלים בכל הקרבנות.
משיבה הגמרא: נאמרה זביחה בשינוי קודש, ונאמרה זביחה בשינוי
בעלים, מה זביחה האמורה בשינוי קודש לא חלקת בין זביחה לשאר
עבודות אלא כולן צריכות להיעשות לשם הזבח, אף זביחה
האמורה בשינוי בעלים לא תחלק בהן בין זביחה לשאר עבודות,
וכולן צריכות להיעשות לשם הבעלים.
דוחה הגמרא: איכא למיפדה מה לשינוי קודש, שכן הוא חמור יותר
משינוי בעלים בכך שפסולה בגופה – בגוף הקרבן, מה שאין כן
בשינוי בעלים שאין פסולו בגוף הקרבן אלא הוא פסול צדדי.
וכן חמור שינוי קודש בכך שישנו בכל ארבע עבודות הדם, שכן
התרבו כולן לדין שינוי קודש מדרשות הכתובים שהובאו לעיל.
מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו אלא באופן שחשב בשעת

השחיטה לזרוק את הדם שלא לשם הבעלים, אבל אם חשב על
השחיטה עצמה שתהיה שלא לשם הבעלים, אין בזה משום שינוי
בעלים. שכן משמעות 'לשם בעלים' היא לשם שיתכפרו הבעלים
ולא איש אחר, והכפרה אינה אלא בזריקה.
וכן חמור שינוי קודש בכך שישנו אף לאחר מיתה, שאדם
שהפריש קרבן ומת והביאו היורשים את קרבנו שינוי קודש
פוסל בו, ועל היורשים להביא מירושת אביהם קרבן אחר. מה
שאין כן בשינוי בעלים שאינו נוהג אלא בחיי הבעלים, אבל
לאחר שמתו כבר אינם בעלים על הקרבן, ושוב לא שייך בו
דין שינוי בעלים.
וכן חמור שינוי קודש בכך שישנו בקרבנות ציבור בקרבנות יחיד,
מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו שייך אלא בקרבנות יחיד ולא
בקרבנות ציבור, שהרי כל אדם מישראל נחשב לבעלים עליהם.

לז מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחרי־קדושים

קראת אמי, כתבת ערות אחותך לא תגלה וישראל קראת אחותי כו', לזה קורין אלו העריות לומר להקב"ה שלא יגלה ערותינו בין שרי העובדי כוכבים בעת החתימה כו' ע"ש.

והיינו כי הגלות ויסורים נק' גילוי ערות כנסת ישראל כמ"ש ביחזקאל סי' ט"ז ל"ז וגיליתי ערותך אליהם יעו"ש דתרגם יונתן ואגלי בהתתיך להון ויחזון כל עמא קלונך וע' בהושע סי' ב' י"א ובישעי' סי' מ"ז ה', וזהו הפי' שמבקשים ממנו ית' שלא יגלה עוונותינו כי אם אדרבה יכסה על פשעינו כמ"ש ביחזקאל סי' הנ"ל פסוק ח' ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ות"י ואעדת חוביכון. וזהו ענין יום כיפורים לשון כיסוי שמסיר עוונותינו היפך וגיליתי ערותך, וזהו כנ"ל בענין כסית כל חטאתם. אור התורה אחרי עמוד שיא (בהוספות)

יח, טו – ערות כלתך לא תגלה אשת בןך היא לא תגלה ערותה

ג. בזהו פרשתינו (עא:): אמר ר' יהודה מחציפותא' צדקת חדא נפקא כמה טבאן לעלמא, ומאן היא תמר וכו', והכי אוקימנא תמר אוקימת מלה לתתא, ופרחת פרחין ואניצת ענפין, ומבואר במפרשים (הרמ"ק ומקדש מלך ועי' בליקוטי תורה מאריז"ל פ' וישב), דהכוונה דע"י מעשה תמר עם יהודה בא שורש מלכות בית דוד ומשיח, שבא מפרץ בנה.

ויל' דהטעם דהזוהר מביא זה בפ' אחרי, דהרי בפ' בפרשתינו כתוב "ערות כלתך לא תגלה", וכדי שלא להוציא לעז ח"ו על מלכות בית דוד ומשיח, ע"כ מביא הזוהר דאדרבה ע"י מעשי' הטובים, יצאו ממנה פרחים טובים שמהם נשתלשלה מלכות בית דוד ומשיח.

ואם תאמר הא גופא שאלה, דהאיך התיר יהודה לבוא על כלתו, ויל' דמרומו בפ' גופא התירוץ, דהכתוב מדייק "אשת בןך", ולא "ערות בןך" (ועיין בפרש"י), דהרי מבואר בפרשת דרכים דרך האתרים – דרוש ראשון – דער ואונן שמשו שלא כדרכם (ביבמות לד'), ובבני נח אין האשה נקנית אלא כדרכה ע"ש באריכות. וא"כ מעולם לא הי' אישות בין ער ואונן עם תמר, ומוותרת היא ליהודה, ואדרבה דזכתה לשלשלת הקדושה דדוד ומשיח (עיין מכות כג: ממני יצאו כבושות ובפרש"י, ועיין ב"ר פפ"ה הקב"ה עסק לברוא אורו של משיח ע"ש).

זרע יצחק

טז, כב – ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה ושלה את השעיר במדבר

א. בגמ' יומא סו: שאלו את ר"א בנוגע השעיר, דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו, א"ל כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא) וכו', ובגמ' שם מסיים דהטעם דלא ענה להם ר"א הדין מפני שלא שמע מפי רבו.

ויש לבאר דמה ענה להם ר"א כן יאבדו כל אויביך ה', מה הקשר של תפלת ושירת דבורה להשעיר הנשתלח לעזאזל. ויש לומר עפ"י המבואר במפרשים (עיין אברבנאל, עקידת יצחק שער לו, ובמהרש"א בגמ' שם) דהשעיר מרמז על עשו כמ"ש איש שעיר וכו', וכן על שר שלו הס"ם, ובעיקר מרמז על גלות עשו הוא אדום מלכות הרביעי היא גלות רומי (עי' רש"י סוף פרשת וישלח).

ומבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים דבזמן שיבוא משיח אז האומות כולם מודים על טעותם, דת המוסלמים ודת הנוצרים, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והיתה לה' המלוכה, וביום ההוא יהי' ה' אחד וישמו אחד.

וזהו שאמר ר"א, כששאלו, השעיר שדחפו למטה ולא מת, ענה להם כן יאבדו וכו', דהשעיר שנפל הוא רמז אל נפילת האומות לע"ל, היינו לא שיחרבו וימותו כל האומות כשיבוא משיח, אלא כמ"ש לעיל ברמב"ם שכל האומות יחזרו בתשובה ויאמינו בה' אלקי עולם, אלא יהי' להם נפילה ולא מיתה.

וזהו שהביא הפסוק "כן יאבדו כל אויביך ה'", דאופן אבידת אומות העולם לע"ל, יהי' ע"ד השאלה ששאלו לו, היינו, "דחפו ולא מת", דלא יהי' מיתה לכל האומות לע"ל כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', אלא יהי' כמשל "דחפו" דיהי' להם נפילה במלכותם, למטה, ולא מיתה.

והשעיר מרמז לעשו, הרומים, וכמבואר באברבנאל על ישעי' דקאי על דת הנוצרי, דלע"ל כולם, כל האו"י יפסיקו מלהאמין במשיח שקר שלהם, ויאמינו בה' אלקי עולם, והי' ה' למלך על כל הארץ.

פרי דוד

יח, ט – ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה

ב. כתב הש"ך סוף פרשת אחרי, טעם למה קורין פרשת עריות במנחה דיום הכפורים בשם מדר"א שאומרים להקב"ה אתה כתבת ערות אמך לא תגלה אמך היא, וישראל

(1) [תרגום ללה"ק:] מחציפות של צדקת אחת, יצאו כמה טובות בעולם כו', וכך ביארנו כי תמר העמידה ועשתה פעולה למטה, ועי"ז יצאו ממנה פרחים והניצה ענפי הקדושה וכו'.

האריה בשורשו – גבוה יותר מהשור, כי פני אריה אל הימין כו' . . ידוע שכל הגבוה ביותר נופל למטה מטה ביותר ולכן האריה ששורשו גבוה יותר, בנפילתו למטה נעשה חיה טמאה, מה שאינך השור . . להיותו למטה מפני אריה, לכן גם לאחר השבירה אינו נפרד מן הקדושה, אלא הוא בהמה טהורה.

ממאמר שבת פרשת אחרי־קדושים, ה'תשכ"ח

♦ יום ראשון ל' ניסן ♦

א ומליל יי עם משה בְּתַר דְּמִיתוּ תְרִין בְּנֵי
אֶהֱרָן בְּקִרְבֵּיהֶן אִשָּׁתָא נִזְכְּרִיתָא קָדָם יי
ומיתו:

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי
אֶהֱרָן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיָּמָתוּ:

לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות
בדרך שמת פלוני. זה וזו יותר מן הראשון, לך
נאמר: "אחרי מות שני בני אהרן".

כ"א וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן
וְגו'. מה תלמוד לומר? הנה רבי אלעזר בן עזריה
מושלו משל לחולה שנכנס אצלו רופא. אמר לו:
אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו ע' 117)

קדשה, לעניני העולם - להבדיל בין הטמא לטהור.
ולאחר־מכן מגיעה פרשת אחרי - העוסקת בדני יום־כפור
- לאחר ש'אדם שמע את מצוות התורה, ונכשל בהם, אל
לו להתנאש, בגלל שישנו יום הכפור, ביום זה "יכפר"
עליכם לטהר אתכם".

פרשת אחרי
סדר הפרשיות מתחלת חמש ויקרא ועד פרשת אחרי, הוא
בסדר מלמעלה למטה: ראשית מגיעות ויקרא, צו וחלק
מפרשת שמיני - בהם מדבר על עניני קדשה בלבד,
המשפן, בגדי הכהונה, הקרבנות וכו'. לאחר־מכן שמיני,
תזריע ומצריע - פרשיות שעוסקות בהבדלה שבין עניני

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז ע' 117)

החולה היא לקרר את גופו. רק אזהרה ופחד שאם יעשה
כך ימות בדרך שמת פלוני, גורמת לחולה שלא לעשות
דברים אלו.

על־דרך־זה בענין אהרן והכהנים, תשוקתם הטבעית של
הכהנים להתעלות ולהתקרב אל ה' היא כל־כך עצומה,
שאזהרה לבדה לא תועיל. רק הפחד שהם ימותו בדרך
שמותו בני אהרן, היא תגורם להם להתגבר על תשוקתם
הטבעית.

וַיְדַבֵּר ה' . . אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן (טז, א) מִשָּׁל
לְחֹלָה שְׁנֹכְנֵס אֶצֶל רֹפֵא . . וְאָמַר לוֹ: אֵל תֹּאכַל צֹנָן
וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב, שְׁלֹא תָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוֹנִי . .
לִכְּךָ נֹאמַר 'אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן' שְׁלֹא יָמוּת בְּדֶרֶךְ
שְׁמָתוֹ בְּנִי. (רש"י) בדרך כלל אדם חולה, סובל מחם גבוה,
ולכן יש לו תשוקה גדולה לצנן את גופו ע"י אכילת דברים
צוננים, ושהות במקומות קרים. אזהרה לבד שלא יאכל
צונן ולא ישכב במקומות קרים, לא תועיל, כי תשוקתו של

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 117)

פאכילת מאכל צונן. **שכיבה בטחב** – כנגד האסור להכנס
לקדש הקדשים ללא קרבנות (אפלו ביום כפור). כי
השהיה שם ללא הקרבת קרבנות דומה לשהיה של חולה
במקום קר, ללא אכילת מאכל צונן.

אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב (רש"י טז, א) **אכילת
צונן** – כנגד האסור להכנס לקדש הקדשים בכל יום
(מלבד יום כפור) אפלו לשם הקרבת קרבנות. כי הקרבנות
נמשלים ללחם ולמאכל, והקרבנות שלא פדיו כמותו

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי שיחות כרך ג, עמוד 987 – מתוך 'לקראת שבת')

חטאים של בני אהרן

ואינו מובן: מה מוסיפה תיבת "וימותו" על הנכתב קודם
"אחרי מות שני בני אהרן"?

אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני־יהוה וימתו:
(טז, א)

ספורנו

אהרן.. ואל יבא.. ולא ימות". ו"אחרי
מות שני בני אהרן" אמר למשה "דבר
אל אהרן.. ואל יבא", שלא יכנס יותר
ממה שצוה "ולא ימות", בדרך שמתו
בניו בהיותם הורסים לעשות קטרת
יותר ממה שצוה. וזה 'לזרוז יותר מן
הראשון. תורה ב

ויאמר.. דבר אל אהרן אחיך". ומפני
שהאריך בספור "אחרי מות", לא כתב
'ויאמר אליו', אבל חזר והזכיר האל
יתברך האומר ומשה השומע. אבל
לדברי קצת מרבתינו ז"ל היו שני
דבורים, ויהיה שיעור הכתוב: "וידבר
ה' אל משה ויאמר" אליו "דבר אל

טז (א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי
מוֹת. הנה תיבת "וידבר" בלשון הקדש
לא תפל ברב על חלקי הדבור, אבל
תפל על משך הדבור בכללו, ולכן
אחר לשון הדבור יבא ברב לשון
האמירה הפרטית. אמר, אם בן:
"וידבר ה' אל משה אחרי מות.."

עוד צריך להבין: מבין הדברים שעליהם נענשו בני אהרן, מונה המדרש כדלהלן: נכנסו לפני ולפנים [לקודש הקדשים], מחוסרי בגדים היו [לא לבשו את כל בגדי הכהונה שחייבים ללבושם בעת עשיית העבודה], לא היו להם בגדים, לא היו להם נשים.. וצריך להבין, היכן מרומזים הם בפסוק?

וגם לומר הביאור בזה: תורת החסידות מבארת (עיי' באור החיים' הקדוש), שהחטא של שני בני אהרן לא היה חטא בפשוטו חס-ושלום, אלא חטאם התבטא בכך שנתנו שדבקותם העצומה בהקב"ה תביאם לידי כלות הנפש בפועל. וזהו פירוש "בקרבתם לפני ה' וימותו" שקירובם

אל ה' היה באופן המביא ל"וימותו", וזה נחשב לחטא, כי בד בבד עם הרצון להתפשט מהגשמיות ולהדבק באלקות - "רצוא", צריכה להיות גם התנועה ד"שוב", העבודה דנשמה בגוף והתעסקות בענייני העולם.

ועל-פי-זה יובן שכל העניינים שנאמרו על חטא בני אהרן נרמזים בפסוק, שכולם ענינם הוא שהיה להם 'רצוא ללא שוב' "בקרבתם לפני ה' וימותו": נכנסו לפני ולפנים – ענין הרצוא. מחוסרי בגדים – נכנסו ללא לבושים המרמזים על לבושי המצות (עיי' תניא פרק ה) שנתלבשו בגשמיות העולם. לא היו להם נשים ונשים – לא עסקו במצות פריה ורביה שמטרתה להמשיך נשמות בגופים.

בואמר יי למשה מלל עם אהרן אחוד ולא יהי עלל בכל עדן לקודשא מגיו לפרכתא לקדם פפרתא די על ארונא ולא ימות ארי בעננא אנא מתגלי על בית פפרתא:

(ב) ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אל-פני הכפרת אשר על-הארן ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת:

נראה שם עם צמוד ענני. ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא, וזהו פשוטו; ומדרשו: לא יבא כ"אם בענן הקטרת ביום הפפורים.

וה"ו ויאמר ה' אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא • שלא ימות בדרך שמתו בניו. ולא ימות • שאם בא, הוא מת. כי בענן אראה • כי תמיד אני

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ג פרשת אחרי)

על ידי ה"ואל", הלא, ביטול עצמי - כשהרצון הוא לא בקירוב האישי לקדוש-ברוך-הוא, אלא רק למלא את רצון העליון - אזי "יבוא אל הקודש".

(ג) בזאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה:

בכל עת, כ"אם ביום-הפפורים, כמו שמפרש בסוף הפרשה: "בהחדש השביעי בעשור לחודש".

וה"ו בזאת • גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון. בזאת יבא אהרן וגו' • ואף זו, לא

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א כרך ב עמ' 215)

האמתי בקדש הקדשים, והוא שייך לקדשה זו. וכפסק הרמב"ם: "כל איש . . אשר נדבה ורחו . . נתקדש קדש קדשים" (וימתק על פי המספר בנביא, שהחביאו את יואש בעלית קדש הקדשים שש שנים).

בזאת יבא אהרן אל הקדש (טז, א) בכל שעה שהוא רוצה לנס ינס, רק שינס בסדר הזה (ויקרא רבה) משמע, שמקומו האמתי של אהרן הוא בקדש הקדשים. והנה, כל יהודי הוא 'כהן גדול', כדאייתא ב'בעל הטורים' על הפסוק "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", ואם כן, מקומו

ספורנו

כהן גדול להכנס לפניו עד אחר הקרבת העולה (לחן פסוק יד), אכל יכנס להקטיר הקטרת תיכף אחר שהיטת החטאת. תורה ד

שמואל" (שמואל א ג, ד). תורה ג
(ג) בזאת יבא.. בפר בן בקר. בהקדשת פר לחטאת ואיל לעלה, ולבישת הבדים שאין בהם צבע ולא ציור מלאכותי. כי אמנם לא יאחר

(ב) כי בענן אראה. בזה הדור לדבר למשה, ובשאר הדורות לקרוא למוכנים לנבואה, בענין שמואל באמרו "ושמואל שכב בהיכל ה' אשר שם ארון אלהים, ויקרא ה' אל

~ נקודות משיחות קודש ~

זו אשתו, אינה יכולה להיות כלל הפניסה לפני ולפנים, כי תכלית ה"רצוא" היא -שיומשך ב"שוב". וכן גם היה ביציאה מלפני ולפנים - מיד ביציאה מקודש הקדשים, היה מתפלל אותו כהן גדול תפילה על "פרנסת עמך בית ישראל" - פרנסה בעניני העולם - בגשמיות.

"זאת" לפי ביאור הזוהר - הוא יראה וביטול, ו"דא תרעא לאעלאה", כשישנה ההקדמה של "זאת", יראה וביטול, הרי גם אם "יבוא אהרן אל הקודש" (רצוא), יפנס "לפני ולפנים", לא יפריע לו הדבר ל"וכפר גו' ובעד ביתו - זו אשתו", אל ה'שוב' לעניני עולם (ואדרבה, אם חסר ה"ביתו

(ד) פתנת-בד קדש ילכש ומכנסים-בד יהיו על-בשרו ויבאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם:

ד פתונא דבוצא קידשא ילכש ומכנסין דבוין יהון על בסרה ובהמנא דבוצא יסר ובמצנפתא דבוצא יחת ברישה לבושי קידשא אנון ונסחי במיא ית בסרה וילבשנן:

ראחתתה'. ורחץ במים. אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו (יומא ל'), וחמש פעמים היה מחליף מעבודת פנים לעבודת חוץ, ומחוץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב, ובכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הכיור.

ז"י פתנת-בד וגו'. מגיד שאינו משמש לפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ שיש בהם זהב, לפי שאין קטגור נעשה סגור (ר"ה כה), אלא בארבעה, ככהן הדויט, וכלן של בויץ. קדש ילכש. (ת"כ) שיהיו משל הקדש. יצנף. פתגומו: יחת ברישה, יניח בראשו, כמו (בראשית לט טו): "ותנח בגדו",

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסי' כ"ו בע"ס)

"ורחץ במים את בשרו" - יש לרחץ ולנקות את הבשר, וכן להדיח את ה'את', הטפל לבשר, דהינו ההרגלים השונים שמקורם ב'בשריות', ולהפך זאת ל'בשר קדש'. "ולבשם" - ארזא אפשר ללבש את 'בגדי הקדש'.

בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם (טז, ד) בגדים - רומזים למחשבה ודבור, שנקראו לבושים לנפש. "בגדי קדש" - מחשבה ודבור בענינים של תורת החסידות.

ה ומן פגשתא דבני ישראל יסב תרין צפירי עזין לחטאתא ודבר חד לעלתא:

(ה) ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה:

ויקרב אהרן ית תורא דחטאתא די לה ויכפר עלוהי ועל אנש ביתה:

(ו) והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו:

בעדו ובעד ביתו (יומא ל', ת"כ) מתודה עליו עונותיו ועונות ביתו.

ז"י את-פר החטאת אשר-לו. האמור למעלה. ולמדרך כאן, שמשלו הוא בא ולא משל צבור. וכפר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ג פרשת אחרי)

ולפנים", גם אז יש התאמה בין "ביתו" לדרגתו שלו, ועוד יותר:

זכותו ותפקידו של נשי ישראל היא להשפיע על בעליהן ובניהן, שלגביהם תהיה הפניסה אל הקודש קשורה עם היציאה מהקודש.

בקניסת הכהן הגדול ביום הפיפורים לקודש הקדשים, היה נוגע ה"ביתו - זו אשתו".

והרמז בזה: בכדי שהפניסה אל הקודש תהיה פראוי, שאז היא מביאה ל"יציאה בשלום", שזהו תכלית הפניסה - הרי זה תלוי בנשי ישראל. שגם כאשר הבעל נמצא "לפני

ספורנו

לרב טמאתו לא יאות לזבח ומטמא משלחו. תורה ו

עזים שני שעירי עזים לחטאת. הראשון על חטאים במקדש, והמשתלח על שאר חטאי צבור, אשר

(ד) בגדי קדש הם. בכמותם יראו המלאכים אל הנביאים, כי הם נראים אז בלבושי הדידים. תורה ה

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - טז - פרשת אחרי-קדושים מא

אחר-כך בהסתדרות שלהם כו' - אלא אדרבה, עליהם להסביר לבעליהן ולבניהן, שדוקא על-ידי ההוספה בתורה ומצוות, "בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו", יתוסף ב"ונתתי גשמים בעתם וגו'".

נשי ישראל לא צריכות לחשש, שאם הבעל יאריך בתפילתו בשעה או יותר, או אם ימשיך בלימודו בשעה או יותר, יחסר בענינים השמיים; כן אין מקום לדאגה, שאם יחזכו את הילדים ללמוד תורה יום שלם, תחסר

ו יוסב ית תרין צפירין ויקים יתהון קדם יי
בתרע משפן זמנא :

(ז) ולקח את-שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה
פתח אהל מועד:

ח ונתן אהרן על תרין צפירין עדבא עדבא
חד לשמא דיי ועדבא חד לעזאזל :

(ח) ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות גורל אחר
ליהוה וגורל אחר לעזאזל:

"לעזאזל", משתלח לעזאזל. עזאזל • (יומא סז, ת"כ)
הוא הר עז וקשה, צוק גבה, שנאמר: "ארץ גזרה",
חתוכה.

ז"י • ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות • מעמיד
אחד לימין ואחד לשמאל, ונותן שתי ידיו בקלפי,
ונוטל גורל בקימן וחדרו בשמאל, ונותן עליהם את
שפתוב בו "לשם", הוא לשם, ואת שפתוב בו

ט ויקרב אהרן ית צפירא די סליק עלוהי
עדבא לשמא דיי ועבדנה חטאתא :

(ט) והקריב אהרן את-השעיר אשר עלה עליו
הגורל ליהוה ועשהו חטאת:

ז"י • ועשהו חטאת • בשמניח הגורל עליו, קורא לו שם, ואומר: "לה' חטאת".

י וצפירא די סליק עלוהי עדבא לעזאזל
יתקם כד חי קדם יי לכפרא עלוהי לשלח
יתה לעזאזל למדברא :

(י) והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד-חי
לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל
המדברה:

למיתה אם לחיים, לכך נאמר: "יעמד-חי" — עמידתו
חי עד שישתלח; מכאן, ששליחותו למיתה. לכפר
עליו • שיתודה עליו, כדכתיב: "והתודה עליו וגו'".

ז"י • יעמד-חי • כמו "יעמד חי", על-ידי אחרים;
והרגומו: "יתקם כד חי". מה תלמוד לומר? לפי
שנאמר: "לשלח אתו לעזאזל", ואיני יודע שלוחו אם

יא ויקרב אהרן ית תורא דחטאתא די לה
ויכפר עלוהי ועל אגש ביתה ויכוס ית
תורא דחטאתא די לה :

(יא) והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר
בעדו ובעד ביתו ושחט את-פר החטאת אשר-לו:

מתכפרים בו, (ת"כ) וכל כפרתן אינה אלא על טמאת
מקדש וקדשיו, כמו שנאמר: "וכפר על-הקדש
מטמאת וגו'".

ז"י • וכפר בעדו וגו' • (ת"כ) ודוי שני עליו ועל אחיו
הכהנים, שהם כלם קרויים ביתו, שנאמר: (תהלים קלה)
"בית אהרן ברכו את-ה' וגו'". מכאן, שהכהנים

ספורנו

(יא) וכפר בעדו, כפר בא בקבלה (וימא
לה) ששתי הכפרות "בעדו" הם כפרת
דברים בודדי, ולפיכך הם קדם שחיטת
החטאת. תורה יב

(ט) ועשהו חטאת. הגורל יעשה את
השעיר חטאת, כאמרו ז"ל: הגורל
עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת
(וימא מ, ב). תורה י

(ח) גרלות. כי הגורל, בפרט על ידי
איש חסידו, הוא "כאשר ישאל איש
בדבר האלהים", כאמרו "בחק יוטל
את הגורל, ומה' כל משפטו" (משלי טו,
א). תורה ט

יב וַיִּסַּב מְלֵי מַחֲתֵיתָא גּוֹמְרִין דְּאַשָּׁא מַעְלוֹי
מִדְּבַחָא מִן קֳדָם יי וּמְלֵי חֲפְנֵיהִי קְטֹרֶת
בּוֹסְמִין דְּקִיקִין וְזַעַל מְגִיז לְפָרְכָתָא:

(יב) וְלָקַח מְלֵא־הַמִּחְתָּה גִּחְלִי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ
מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמִלֵּא חֲפְנָיו קְטֹרֶת סָמִים דָּקָה וְהֵבִיא
מִבֵּית לְפָרְכָתָא:

היא, שְׁנָאֻמֶּר (שמות ל לו'): "וְשִׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הַדֶּק"? אֵלָּא
שְׁתָּהּא דָּקָה מִן הַדָּקָה, שְׁמַעְרַב יוֹם־הַכַּפּוּרִים הִיא
מְחֻזְרָה לַמִּכְתָּשֶׁת.

כז"י • מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ • הַחִיצוֹן (יזמא כה) • מִלִּפְנֵי ה' •
מִצַּד שְׁלִפְנֵי הַפֶּתַח, וְהוּא צַד מַעְרָבִי. דָּקָה • (יזמא שם)
מֵה תִלְמוּד לומֵר "דָּקָה", וְהֵלֵא כָּל הַקְטֹרֶת דָּקָה

יג וַיִּתֵּן ית קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיָּא עַל אֲשָׁתָא לְקֳדָם
יי וְחָפִי עֲנָא קְטֹרֶתָא ית כְּפָרְתָא דִּי עַל
סְהֻדָּתָא וְלֹא יָמוּת:

(יג) וַיִּתֵּן אֶת־הַקְטֹרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפָּה
עֵנָן הַקְטֹרֶת אֶת־הַכְּפָרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֲדוּת וְלֹא
יָמוּת:

כז"י • עַל־הָאֵשׁ • שְׁבִתוֹךְ הַמִּחְתָּה. וְלֹא יָמוּת • הָא אִם לֹא עֲשָׂאָה בְּתַקְנָהּ, חֵיב מִיתָה.

יד וַיִּסַּב מִדְּמָא דְתוֹרָא וְיָדֵי בְּאַצְבָּעָה עַל
אִפִּי כְּפָרְתָא קְדוּמָא וְלִקְדָם כְּפָרְתָא יָדֵי
שְׁבַע זְמָנִין מִן דְּמָא בְּאַצְבָּעָה:

(יד) וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וְהִזָּה בְּאַצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכְּפָרֶת
קְדוּמָה וּלְפָנֵי הַכְּפָרֶת יִזָּה שְׁבַע־פְּעָמִים מִן־הַדָּם
בְּאַצְבָּעוֹ:

כז"י • וְהִזָּה בְּאַצְבָּעוֹ • הִזָּהָ אַחַת בְּמִשְׁמַע. וּלְפָנֵי הַכְּפָרֶת יִזָּה שְׁבַע • הָרִי אַחַת לַמַּעֲלָה וְשְׁבַע לַמַּטָּה.

טו וַיּוֹסֶס ית צְפִירָא דְחִטָּאתָא דִּי לְעֻמָּא
וְזַעַל ית דְּמָה לְמַגִּיז לְפָרְכָתָא וְיַעֲבֹד לְדְמָה
כְּמָא דִּי עֲבַד לְדְמָא דְתוֹרָא וְיָדֵי יִתָּה עַל
כְּפָרְתָא וְלִקְדָם כְּפָרְתָא:

(טו) וְשָׁחַט אֶת־שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לָעֹם וְהֵבִיא
אֶת־דָּמּוֹ אֶל־מִבֵּית לְפָרְכָתָא וַעֲשֵׂה אֶת־דָּמּוֹ כְּאֲשֶׁר
עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכְּפָרֶת וּלְפָנֵי
הַכְּפָרֶת:

הגורל לשם. כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר • אַחַת לַמַּעֲלָה
וְשְׁבַע לַמַּטָּה.

כז"י • אֲשֶׁר לָעֹם • מֵה שְׁהִפֵּר מִכֹּפֶר עַל הַכֹּהֲנִים,
מִכֹּפֶר הַשְּׁעִיר עַל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַשְּׁעִיר שֶׁעָלָה עָלָיו

טז וַיִּכְפֹּר עַל קוֹדֶשָׁא מְסוּאָבֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּמִמְרִידֵיהוֹן לְכָל חֲטָאֵיהוֹן וְכֵן יַעֲבֹד לְמִשְׁפַּחַן
זְמָנָא דְשָׁרִי עֲמַהוֹן בְּגוֹ סוּאָבְתָהוֹן:

(טז) וַיִּכְפֹּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד
הַשֹּׁכֵן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאֹתָם:

חטאתם", וְחִטָּאתָא הִיא שׁוּגְגָה. וּמִפְּשָׁעֵיהֶם • אִף
הַנִּכְנָסִין מִזִּיד בְּטִמְאָה. וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד •

כז"י • מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • (ט"ז) עַל הַנִּכְנָסִין לְמִקְדָּשׁ
בְּטִמְאָה, וְלֹא נֹדַע לָהֶם בְּסוּף, שְׁנָאֻמֶּר: "לְכָל־

א. תורה יג
(טו) הַחֲטָאת אֲשֶׁר לָעֹם. אַחֵר
שֶׁהַשְּׁלִים לְכַפֵּר בַּעֲדוֹ בְּחִטָּאתוֹ, בְּעֵינֵינוּ
"הַתְּקוּשָׁשׁוֹ וְקוּשָׁיו" (צפניה ב, א), וְעַם זֶה
נִרְאָה אֶת פְּנֵי הַמִּלֶּךְ. תורה טז

בְּקִטְרֶת, כְּמוֹ הַעֲנָן אַחֵר הַתְּמִידִים,
כְּאִמְרוּ "עֵלֶת תְּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֹנֵעַד לָכֶם שְׁמִדָּה"
(שמות כט, מב). וּבְזֹה טַעַם בְּנֵי אֶהְרֹן
וְהַקְרִיבוּ "אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם" (לעיל י

(יב) וְלָקַח מְלֵא הַמִּחְתָּה. כִּי תִיכַף
שֶׁנֶּחֱשַׁט חֲטָאת וְהַתְּנִידָה וְסָר עֲוֹנוֹ,
נַעֲשֶׂה מוֹכֵן לְאוֹר בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ. וְהִנֵּה
הַמֶּלֶךְ יִרְאֶה לְכָל מוֹכֵן לְאוֹרוֹ, כְּאִמְרוּ
"כִּי בְּעֵינֵי אֶרְאֶה" (פסוק ב). וְרִאיוֹ לְכַבְּדוֹ

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - טז - פרשת אחרי-קדושים מג

(יזמא טז) כָּשֶׁם שֶׁהָיָה מְשֻׁנֵּיהֶם בַּפָּנִים אַחַת לַמַּעֲלָה | אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעָה לַמַּטָּה. הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ
וְשִׁבְעָה לַמַּטָּה, כָּךְ מָזָה עַל הַפְּרֻכָּת מִבְּחוּץ מְשֻׁנֵּיהֶם | טַמְאֵתָם • אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם טַמְאִים, שְׂכִינָה בִּינֵיהֶם.

(יז) וְכָל-אָדָם לֹא-יִהְיֶה | בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר
בְּקֹדֶשׁ עַד-צֵאתוֹ וְכַפֵּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדַת בֵּיתוֹ וּבַעֲדַת
כָּל-קֹהֶל יִשְׂרָאֵל:

(יח) וַיֵּצֵא אֶל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי-יְהוָה וְכַפֵּר עָלָיו
וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר וְנָתַן עַל-קַרְנוֹת
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"י • אֶל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי-ה' • זֶה מִזְבֵּחַ הַזֶּהב, | הַמִּזְבֵּחַ וְלַחוּץ, וַיִּתְחִיל מִקְרָן מִזְרְחִית צְפוֹנִית (יזמא
(מ) • וְכַפֵּר עָלָיו • וְזֶה הִיא כְּפָרְתוֹ? "וְלָקַח מִדָּם
הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר" – מְעַרְבִין זֶה לַתּוֹךְ זֶה.

(יט) וְהָיָה עָלָיו מִן-הַדָּם בְּאַצְבָּעוֹ שִׁבְעַת פְּעָמִים
וְטָהֲרוּ וְקִדְּשׁוּ מִטַּמְאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י • וְהָיָה עָלָיו מִן-הַדָּם • אַחֵר שְׁנֵתָן מִתְּנוֹת בְּאַצְבָּעוֹ עַל קַרְנוֹתָיו, מָזָה שִׁבְעָה הִזְאוֹת עַל גִּגּוֹ (ת"ס) • וְטָהֲרוּ •
מִמָּה שֶׁעֲבָר • וְקִדְּשׁוּ • לְעֵתִיד לְבָא.

(כ) וְכָל־הַמִּכְפֵּר אֶת-הַקֹּדֶשׁ וְאֶת-אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת-
הַמִּזְבֵּחַ וְהַקָּרִיב אֶת-הַשְּׂעִיר הַחַי:

(כא) וְסִמָּךְ אֶהְרֹן אֶת-שְׁתֵּי יָדָיו עַל-רֹאשׁ הַשְּׂעִיר
הַחַי וְהִתְוֹדָה עָלָיו אֶת-כָּל-עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֶת-כָּל-פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל-חַטָּאתָם וְנָתַן אִתָּם עַל-
רֹאשׁ הַשְּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד-אִישׁ עֹתִי הַמִּדְבָּרָה:

כ"י • אִישׁ עֹתִי • (יזמא טז) הַמּוֹכֵן לְכָךְ מִיּוֹם אֶתְמוֹל.

(כב) וְנִשָּׂא הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת-כָּל-עֲוֹנוֹתָם אֶל-אֶרֶץ
גִּזְרוֹרָה וְשִׁלַּח אֶת-הַשְּׂעִיר בַּמִּדְבָּר:

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ כֹּז עמ' 124)
עֲבָרָה קִלָּה (שְׁמִתְכַּפֶּרֶת בְּלִי תְּשׁוּבָה) כְּחֻמְרוֹהָ (שְׁמִתְכַּפֶּרֶת
רַק לְשָׁבִים). אֶף יוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר עַל הָאָדָם ("בְּיוֹם הַזֶּה
יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם"), וְזֶה שֶׁלֹּא שָׁב הוּא 'מִנְגִּיד' לְכַפֶּרָה זֶה וּמִעֲכָבָה
מִלְּחוּל עָלָיו, בְּלִי הַבְּדֵל בֵּין קִלָּה לְחֻמְרוֹהָ.
וְנִשָּׂא הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גִּזְרוֹרָה (טז),
כב) הַרְמַב"ם פֶּסֶק, שֶׁהַשְּׂעִיר מְכַפֵּר עַל עֲבֻרוֹת קְלוֹת גַּם בְּלִי
תְּשׁוּבָה, וְאֵלּוּ יוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר רַק לְשָׁבִים. וְזֶה לְבָאֵר, דִּהְיָה
הַשְּׂעִיר מְכַפֵּר עַל הָעֲבָרָה ("וְנִשָּׂא . . . עֲוֹנוֹתָם"), וְלֹא הָרִי

(כג) **וְכָא אֶהְרֵן אֶל-אֶהֱל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת-בְּגָדֵי הַכֹּהֵן**
אֲשֶׁר לְבָשׁ בְּבָאוּ אֶל-הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחֵם שָׁם:
 כג וַיֵּיעוֹל אֶהְרֵן לְמִשְׁפַּחַן זִמְנָא וַיִּשְׁלַח יָת
 לְבוּשֵׁי בּוֹצָא דִּי לְבָשׁ בְּמַעְלָה לְקוּדְשָׁא
 וַיַּצְנַעְנֵנּוּ תַּמָּן:

הַפְּנִימִיִּים וְקִטְרַת שֵׁל מַחְתָּה בְּבִגְדֵי לָבָן, וְאֵילוּ וְאֵיל
 הָעֵם וּמִקְצַת הַמוֹסְפִין בְּבִגְדֵי זָהָב, וְהוֹצֵאת כַּף
 וּמַחְתָּה בְּבִגְדֵי לָבָן, וְשִׁירֵי הַמוֹסְפִין וְתִמִּיד שֵׁל בֵּין
 הָעֶרְפִּים וְקִטְרַת הַהִיכָל שֶׁעַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי בְּבִגְדֵי
 זָהָב. וְסֹדֶר הַמִּקְרָאוֹת, לְפִי סֹדֶר הָעֲבוֹדוֹת, כִּף הוּא:
 "וַיִּשְׁלַח אֶת-הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר", "וְרִחֵץ אֶת-בִּשְׂרוֹ בַּמִּים
 וְגו'", "וַיִּצָּא וַעֲשֵׂה אֶת-עֲלֹתוֹ וְגו'", "וְאֵת חֶלֶב
 הַחֹטֵאת וְגו'", וְכָל הַפָּרָשָׁה עַד "וְאַחֲרֵי-כֵן יָבוֹא
 אֶל-הַמִּחְנֶה", וְאַחֲרֵי-כֵן: "וְכָא אֶהְרֵן". וְהִנִּיחֵם
 שָׁם. מְלַמֵּד שֶׁטַעֲנוּנֵין גְּנוּזָה וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן
 אַרְבָּעָה בְּגָדִים לְיוֹם כְּפוּרִים אַחֵר.

כ"ג וְכָא אֶהְרֵן אֶל-אֶהֱל מוֹעֵד. אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ
 שְׂאִין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה, וְנִתְּנוּ טַעַם לְדַבְרֵיהֶם
 בְּמִסְכַּת יוֹמָא (דף ל"ב), וְאָמְרוּ: כָּל הַפָּרָשָׁה כְּלָה נֶאֱמָרָה
 עַל הַסֹּדֶר, חוּץ מִ'בִּיאָה' זוֹ שֶׁהִיא אַחֵר עֲשִׂית עוֹלָתוֹ
 וְעוֹלַת הָעֵם וְהַקִּטְרַת אֲמוּרֵי פֶר וְשְׁעִיר שְׁנַעֲשִׂים
 בַּחוּץ בְּבִגְדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל וּמִקְדֵּשׁ וּפּוֹשְׁטֵן וְלוֹבֵשׁ
 בְּגָדֵי לָבָן. וְכָא אֶל-אֶהֱל מוֹעֵד. לְהוֹצִיא אֶת הַכַּף
 וְאֵת הַמַּחְתָּה, שֶׁהַקִּטְרִיר כִּף הַקִּטְרַת לְפָנֵי וְלַפְּנִים.
 וּפָשַׁט אֶת-בְּגָדֵי הַכֹּהֵן. אַחֵר שֶׁהוֹצִיָּאם, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי
 זָהָב לְתִמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים. וְזֶהוּ סֹדֶר הָעֲבוֹדוֹת:
 תִּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זָהָב, וְעֲבוֹדַת פֶּר וְשְׁעִיר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כח עמ' 224)

הַמַּעֲשִׂים" (רמב"ם). מוֹבֵן אֲפּוֹא, שֶׁגַּם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֲצֻמוֹ
 צָרִיךְ לְהִגָּע לְהַתְחַדְּשׁוֹת כְּזֹל; וְלָבֵשׁ בְּכָל שָׁנָה בְּגָדִים
 חֲדָשִׁים, שֶׁכֵּן הוּא נִהְיָ אָדָם חֲדָשׁ וְנִעְלָה יוֹתֵר, וּבְגָדֵי הַשָּׁנָה
 הַקּוֹדֶמֶת אֵינֶם רְאוּיִים לוֹ עוֹד.

וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ . . לְיוֹם כְּפוּרִים אַחֵר (רש"י טז, כג) עֲבוֹדַת
 הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם כְּפוּר הַבִּיאָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְתִשְׁבּוּבָה, וְכִף
 נִתְכַּפְּרוּ עֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְהִנֵּה יְדוּעַ, שֶׁבַעל תִּשְׁבּוּבָה אֲמַתִּי נִהְפָּךְ
 כְּבִיכּוֹל לְאִישׁ אַחֵר: "אֵינִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁעָשָׂה אוֹתָן

כֹּד וְנִסְחֵי יָת בְּסִרְהָ בְּמִיא בְּאַתֵּר קִדִּישׁ
 וְיִלְבָּשׁ יָת לְבוּשׁוֹהִי וְיַפּוֹק וְיַעֲבֹד יָת עֲלֹתָהּ
 וְיֵת עֲלַת עֲמָא וְיַכְפֵּר עֲלוּהִי וְעַל עֲמָא:

(כד) **וְרִחֵץ אֶת-בִּשְׂרוֹ בַּמִּים בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ**
אֶת-בְּגָדָיו וַיִּצָּא וַעֲשֵׂה אֶת-עֲלֹתוֹ וְאֶת-עֲלַת הָעֵם
וְכִפֹּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי הָעֵם:

לְיוֹם, אָבֵל הָרֵאשׁוֹנָה הֵימָּה בַּחִיל. וְלָבַשׁ אֶת-
 בְּגָדָיו. שְׁמוּנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יְמֹת
 הַשָּׁנָה. וַיִּצָּא. מִן הַהִיכָל אֶל הַחֹצֵר שֶׁמִּזְבֵּחַ הָעוֹלָה
 שָׁם. וַעֲשֵׂה אֶת-עֲלֹתוֹ. אֵיל לְעוֹלָה הָאֲמוּר לְמַעְלָה:
 "בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֵן וְגו'". וְאֶת-עֲלַת הָעֵם. (יִרְמָא ע"ג)
 "וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה" הָאֲמוּר לְמַעְלָה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְגו'".

כ"ד וְרִחֵץ אֶת-בִּשְׂרוֹ וְגו' (יִרְמָא ל"ב) לְמַעְלָה לְמִדְּנוֹ
 מִ"וְרִחֵץ אֶת-בִּשְׂרוֹ וְלָבַשׁ", שֶׁכִּשְׁהוּא מִשְׁנָה מִבְּגָדֵי
 זָהָב לְבִגְדֵי לָבָן, טַעוֹן טְבִילָה. שֶׁבְּאוֹתָהּ טְבִילָה פָּשַׁט
 בְּגָדֵי זָהָב שֶׁעָבַד בָּהֶן עֲבוֹדַת תִּמִּיד שֶׁל שַׁחַר, וְלָבַשׁ
 בְּגָדֵי לָבָן לְעֲבוֹדַת הַיּוֹם; וְכֵאֵן לְמִדְּנוֹ, שֶׁכִּשְׁהוּא
 מִשְׁנָה מִבְּגָדֵי לָבָן לְבִגְדֵי זָהָב, טַעוֹן טְבִילָה. בְּמָקוֹם
 קָדוֹשׁ (ת"כ, יִרְמָא ש"ס) הַמִּקְדֵּשׁ בְּקִדְשֵׁת עֲזָרָה, וְהִיא הֵימָּה
 בִּגְגֵי בֵּית הַפָּרֹהֶ, וְכֵן אַרְבַּע טְבִילוֹת הַבָּאוֹת חוּכָה

ספורנו

שְׁקוּדָמַת בְּכָל מָקוֹם לְעֹלָה, כְּמוֹ שֶׁבָּא
 בַּקִּבְלָה.
וְכִפֹּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי הָעֵם. כִּפְרַת
 הַרְהוּרִי הֶלֶב הָרְאוּיָה לְנִקְיֵי כְּפִים וְכִרִי
 לְכָב, וְזֶה בְּעֹלָה. תוֹרָה כ"ה

וַעֲשֵׂה אֶת עֲלֹתוֹ. אַחֵר שֶׁכִּפֵּר בַּעֲדוֹ
 בַּחֲטָאוֹת (פסוק ו) וּבַעֲדֵי הָעֵם בְּשִׁמְתִי
 חֲטָאוֹת (פסוקים ט, טו, כ"א), שֶׁגַּם שְׁעִיר
 הַמִּשְׁתַּלַּח נִקְרָא "חֲטָאֵת", כְּאֲמָרוֹ "שְׁנֵי
 שְׁעִירֵי עֲזִים לְחֲטָאֵת" (פסוק ד). וְשִׁנְיָהֶם
 יִקְדָּמוּ לְעֹלַת הָעֵם, כְּמִשְׁפָּט כָּל חֲטָאֵת

(כג) **וְהִנִּיחֵם שָׁם.** כִּי הַקְרִיבִם לְפָנֵי ה'

וַיִּקְדְּשׁוּ קִדְשׁוֹ יִתְרָה, וְלֹא יָאוֹת אֶפְלוֹ
 לְכַהֵן גָּדוֹל אַחֵר שֶׁעֲבָרָה שְׁעַת
 מַעֲלָתוֹ. תוֹרָה כד

(כד) **וְרִחֵץ אֶת בִּשְׂרוֹ.** אַחֵר שֶׁסָּמַךְ עַל
 הַשְּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח.

♦ יום שני א' אייר ♦

(כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ: כה וְיֵת תִּרְבָּא דְחֲטָאֹת יִסַּק לְמִדְבָּחָא :

כ"י- וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת • אַמּוּרֵי פֶר וְשִׁעִיר. יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ • עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דָּאלוּ בִּפְנִימֵי כְּתִיב: "לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קֶטֶר זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה" (שמות ל ט).

(כו) וְהִמְשַׁלַּח אֶת־הַשְּׁעִיר לְעֹזָאזֹל יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרִחֵן אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה: כו וְיִמְשִׁילַח אֶת־הַשְּׁעִיר לְעֹזָאזֹל יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרִחֵן אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה:

(כז) וְאֵת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר הֻבֵּא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא אֶל־מִחוּץ לַמִּחְנֶה וְיִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֹרֹתָם וְאֶת־בָּשָׂרָם וְאֶת־פְּרִשָּׁם: כז וְאֵת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר הֻבֵּא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא אֶל־מִחוּץ לַמִּחְנֶה וְיִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֹרֹתָם וְאֶת־בָּשָׂרָם וְאֶת־פְּרִשָּׁם: כ"י- אֲשֶׁר הֻבֵּא אֶת־דָּמָם • לְהִיכָל וּלְפָנָי וּלְפָנִים.

(כח) וְהִשְׂרַף אַתָּם יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרִחֵן אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה: כח וְיִמְשִׁילַח אֶת־הַשְּׁעִיר לְעֹזָאזֹל יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרִחֵן אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה:

(כט) וְהִיִּתָּה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְכָל־מְלֹאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ הַיּוֹרֵחַ וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: כט וְהִיִּתָּה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְכָל־מְלֹאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ הַיּוֹרֵחַ וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

(ל) כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְמַחַר אַתְּכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ: ל אַגְרֵי בַיּוֹמָא הַדִּין יִכְפֹּר עֲלֵיכֻן לְדַבָּחָא יִתְכֻן מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם קָדָם יְיָ תִּדְפֹּק:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כט עמ' 338)

לפני ה' תטהרו (טז, ל) | **לפני ה' תטהרו**, אף על פי שיש כתב הרמב"ם: "כל הבהמות הקרבים ביום זה, חמש עשרה". וקשה, מדוע נקט "בהמות", ולא "קרבות". ויש לומר, שרקז רמז לנו שביום כפור נפעל החבור של תכלית העלוי עם הדרגה הפחותה ביותר. שכן "לפני ה'" קשור בעקר עם התחלת שם הוי' ופנימיותו, האותיות י"ה, מספר ט"ו; ומתכלית העלוי של שם הוי' נמשך לדרגה הנמוכה ביותר - חמש עשרה **בהמות**.

(כט) **לחקת עולם**. אף על פי שיש מקדש לעבודה, מכל מקום צריך שתקינו גם שביתה וענוי. תורה ל (ל) **כי ביום הזה יכפר**. והטעם שתצטרכו עם זה גם לשביתה וענוי הוא, כי אמנם הכהן בעבודתו יכפר בלבד, ועננו הכפור הוא הקטנת החטא והקנתו לקבל סליחה.

לפני ה' תטהרו. אבל השגת הטהרה והסליחה הגמורה תהיה "לפני ה'" בלבד, וזה בודוי ותשובה, שהוא לבדו ידע אמתתם, ובשביל כך, תורה לא

(לא) שבת שבתון היא לכם וענינתם את-נפשתיכם
לשבת שבתא היא לכוון ותענון ית
נפשתיכון קנס עלם:
חקת עולם:

(לב) וכפר הכהן אשר-ימשח אתו ואשר ימלא
את-ידו לכהן תחת אביו ולבש את-בגדי הכהן
בגדי הקדש:

כ"י • וכפר הכהן אשר-ימשח וגו' • (כ"ח) כפרה זו
של יום-הכפורים אינה כשרה אלא ככהן גדול, לפי
שנאמרה כל הפרשה באהרן, הצרף לומר ככהן גדול
הבא אחריו שיהא כמוהו. ואשר ימלא את-ידו •
(כ"ט) אין לי אלא המשוח בשמן המשחה, מרבה

(לג) וכפר את-מקדש הקדש ואת-אהל מועד ואת-
המזבח וכפר ועל הכהנים ועל-כל-עם הקהל
יכפר:

(לד) והיתה-זאת לכם לחקת עולם לכפר על-בני
ישראל מפל-חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר
צוה יהוה את-משה: פ

כ"י • ויעש כאשר צוה ה' וגו' • כשהגיע יום-
הכפורים עשה כסדר הזה; וילהגיד שבחו של אהרן,

~ נקודות משיחות קודש ~
(לקוטי שיחות כרך I עמ' 131)
שלא היה לובשן לגדלתו (רש"י טז, לד) יש לשאל, מדוע
נאמר שכן זה בבגדי הלבן, לא בבגדי הזהב. ויש לומר,
דהנה לגבי בגדי הזהב אין חידוש בקך שלא לבשם לגדלתו,
שהרי לא היו מיוחדים לו (גם הכהן הגדול הבא אחריו יכול

יז (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

(ב) דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל-כל-בני ישראל
ואמרת אליהם זה הדבר אשר-צוה יהוה לאמר:

ספורנו
(יזא פו, א). תורה א
יז (ב) זה הדבר. כשאמר "והזרתם את
בני ישראל מטמאתם" (לעיל טו, לא),
הזהיר שנפרשים גם כן מטמאת רוח
הטמאה והשדים. תורה ג
(לב) ואשר ימלא את ידו.. ולבש. אף
המרבה בגדים בלבד יכפר. תורה לג
(לד) והיתה זאת לכם לחקת עולם
לכפר. שהיום עצמו יכפר אף על פי
שלא יהיה מקדש ועבודה, כאמרם:
תשובה תולך, ויום הכפורים מכפר
(לא) שבת שבתון היא לכם. על הפך
"הן ביום צמכם תמצאו חפץ" (ישעיהו נח,
ג).
חקת עולם. וגם בזמן שאין בית
המקדש קנים תשמרו שבייתה
וענוי. תורה לב

(ג) אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ-כֶשֶׁב אוֹ-עֶזוּ בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה:

כ"י- אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ-כֶשֶׁב • בַּמִּקְדָּשִׁין הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁנָאֹמֶר: "לְהַקְרִיב קָרְבָּן". בַּמַּחֲנֶה • (זבחים קו) חוּץ לַעֲזָרָה.

(ד) וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יַחֲשֹׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שִׁפְךָ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

כ"י- דָּם יַחֲשֹׁב • כְּשׁוֹפֵךְ דָּם הָאֵדָם, שְׁמִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. דָּם שִׁפְךָ • (ת"כ) לְרַבּוֹת אֶת הַזֹּרֵק דָּמִים בַּחוּץ.

(ה) לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים עַל-פְּנֵי הַשֹּׁדֶה וְהֵבִיאוּ לַיהוָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל-הַכְּהֵן וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם:

כ"י- אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים • אֲשֶׁר הֵם רְגִילִים לְזִבְחָה.

(ו) וְזָרֵק הַכֹּהֵן אֶת-הַדָּם עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:

וְזָרֵק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִדְבַּחַת דִּי בַּתֵּרַע מִשְׁכַּן זִמְנָא וְנִסַּק תִּרְבָּא לְאַתְקַבְּלָא כְּרִיעָא קָדָם יי:

~ נְקוּדוֹת מִשְׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (רשימות חוברת קמ"ד)

נָתַן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְדָם וּבִשָּׁר כְּבָשָׂרוֹ שֶׁל גּוֹף יְהוּדִי, שֶׁקָּדוֹשׁ הוּא, כִּינּוּ שֶׁהִלַּחַט וְהִתְלַהֲבוּת בְּעֵינָיו הָעוֹלָם אֵינוֹ מְקַרָּח. מִהֲשֹׁאֵין-כֵּן הַבִּשָּׂר עֲצָמוֹ מְקַרָּח הוּא, שֶׁכֵּן נָתַן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְקֹדֶשׁ.

וְזָרֵק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם (יז, ו)

דָּם מִסְמָל חַיִּית וְחַמִּימוֹת ("כִּי נִפְשׁ הַבִּשָּׂר בְּדָם הִיא"), וְהוּא קָרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ לְרַמֵּז שֶׁהִלַּחַט וְהִתְלַהֲבוּת יֵשׁ לְשֹׁמֵר רַק לְדַבְּרִים שֶׁבִּקְדָּשָׁה. וְלָכֵן הַדָּם אֶסוּר בְּאֲכִילָה, הֵינּוּ שְׁלֹא

(ז) וְלֹא-יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת-זִבְחֵיהֶם לְשַׁעִירִם אֲשֶׁר הֵם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה-זֹּאת לָהֶם לְדֹרֹתָם:

וְלֹא יִדְבְּחוּ עוֹד יֵת דְּבִחֵיהוֹן לְשַׁדִּין דִּי אַנְיָן טַעֲנָן בְּתַרְיָהוֹן קָנִים עָלֵם תְּהִי דָא לְהוֹן לְדִרְיָהוֹן:

כ"י- לְשַׁעִירִם • לְשַׁדִּים, כְּמוֹ (ישעיה יב כא): "וְשַׁעִירִים יִקְדּוּ-שָׁם".

ספורנו

(ד) דָּם יַחֲשֹׁב. כְּמוֹ שֶׁהִיָּה הָעֵנָן קָדָם הַמִּבּוֹל, שְׁלֹא הָתַר לָהֶם לְהֵרֵג בְּעֲלֵי חַיִּים לְאֻכְלָם. תוֹרָה ה

(ז) חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת. שְׁלֹא יִזְבְּחוּ לְשַׁעִירִים אִף עַל פִּי שְׁלֹא הָיוּ מִקְבְּלִים אוֹתָם לְאֻלּוֹה בָּשׂוּם פָּנִים, אֲבָל הָיוּ חֹפְצִים בְּחִבְבָּרָתָם לְהִיּוֹת הַשִּׁדִּים לָהֶם מִשְׁתָּרִים, וּמִסִּיעִים בְּעַסְקֵיהֶם אוֹ שְׁלִיחוֹתָם אֶל אֶרֶץ רְחוֹקָה, כְּמוֹ

שֶׁהוֹכִירוּ עַל יוֹסֵף שִׁידָא, וְעַל שִׁידָא דְּהוּנָה שְׂכִיחַ בִּי רַב אָשִׁי. אִמְנָם בְּדַבְּרֵי הַשִּׁדִּים אֲשֶׁר לֹא נִזְכָּרָה בְּרִיאָתָם רָאוּי לְהַתְּבוּנָה, שֶׁהֵם ז"ל קְרָאוּם "מְזִיקִים", וְהוֹכִירוּ שֶׁהֵם אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים פָּרִים וְרִבִּים וּמֹתִים, וְעַם כָּל זֶה רוֹאִים וְאֵינָם נִרְאִים. וְכָל אֵלּוֹ לֹא יֵאָדָּו בָּהֶם וּזְלָתִי בְּהִיוֹתָם מְרַבֵּים מִעֲצָמִים דְּקִיָּם נִגְעָדִי הַמֶּרְאֶה. וּבְהִיוֹתָם אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים,

יְהִיָּה בְּהִכְרַח מְזוּנָם עֲצָם מְרַבֵּב דֵּק מְאֹד שִׁישְׁתַּנָּה לְעֲצָם הַנּוֹזֵן. וְאֵין בְּמִרְכָּבִים אֲצִלָּנוּ יוֹתֵר דֵּק מְאוּתוֹ אֲד הַדָּם אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יִתְהַוֶּה רוּחַ נוֹשָׂא לְכַח הַחַיּוּנִי. וְזֶה הַכֹּחַ הַנּוֹשָׂא בּוֹ הוּא נִפְשׁ הַחַי בְּאֲשֶׁר הוּא חַי. וּבְהִיּוֹת שְׁנֵי הַכֹּחַ לֹא יִהְיֶה בְּלִתִּי זֶה הַנּוֹשָׂא, יִקְרָא זֶה הַנּוֹשָׂא לְפַעֲמִים "נִפְשָׁ", כְּאֶמְרוּ "כִּי הַדָּם הוּא הַנִּפְשָׁ" (רִבִּים יב, כג). וּבְהִיּוֹתוֹ

♦ יום שלישי ב' אייר ♦

ח וְלֵהוֹן תִּימָר גִּבֹּר גִּבֹּר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן
גִּיּוֹרָא דִּיתְגִּירִין בִּינִיכּוֹן דִּי נִסַּק עֲלֵתָא אוּ
נְכִסְתָּ קוּדְשִׁיא :

(ח) וְאַלֵּהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
אֲשֶׁר־יִגּוֹר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה אוֹיְבֹכֶם :

ט"ו אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה • לְחַיֵּב עַל הַמִּקְטִיר אֵיבָרִים בַּחוּץ [עין פרא"ם] כְּשׁוֹחֵט בַּחוּץ, שָׁאם שָׁחַט אָחַד וְהָעִלָּה
חִבְרוּ, שְׂגִיֵּהֶן חִיבִין (ת"כ. חולין קט) •

ט וּלְתַרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא לֹא אִיתְגַּה מְעַבְד
יְתָה קָדָם יִי וְיִשְׁתַּיְצִי אֲנָשָׁא הֵהוּא מַעֲמָה :

(ט) וְאַל־פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיֹאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ
לְיִהוּהָ וְנִכְבַּרְתָּ הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ :

ט"ז וְנִכְבַּרְתָּ • זִרְעוּ נִכְבַּרְתָּ וְיִמְיוֹ נִכְבַּרְתִּין •

י וְגִבֹּר גִּבֹּר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא
דִּיתְגִּירִין בִּינִיכּוֹן דִּי יִיכּוֹל כָּל דְּמָא וְאֵתָן
רוּגְזִי בְּאֲנָשָׁא דִּיכּוֹל יֵת דְּמָא וְאֲשִׁיזִי יְתָה
מַגּוּ עֲמָה :

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם
אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנִתְּתִי פָנָי בְּנַפְשׁ הָאֲכִלָּת
אֶת־הַדָּם וְהִכְבַּרְתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּה :

י"א וְנִתְּתִי פָנָי • (ת"כ) פָּנָאִי שְׁלִי, פּוֹנָה אֲנִי
מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ •

ט"ז כָּל־דָּם • לְפִי שְׁנֵאמַר: "בְּנַפְשׁ יִכְפֹּר", יְכּוֹל לֹא
יְהֵא חֵיב אֱלָא עַל דָּם הַמִּקְדָּשִׁים? תִּלְמוּד לומר:

י"א אֲרִי נֶפֶשׁ בְּסָרָא בְּדָמָא הִיא וְאֵנָּה יְהִיבָתָהּ
לְכוֹן עַל מַדְבָּחָא לְכַפֵּרָא עַל נַפְשִׁיתִיכּוֹן אֲרִי
דְּמָא הוּא עַל נַפְשָׁא מְכַפֵּר :

(יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם
עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הַדָּם הוּא
בְּנַפְשׁ יִכְפֹּר :

ט"ז כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר • שֶׁל כָּל בְּרִיָּה, "בְּדָם הִיא" תְּלוּיָהּ, וּלְפִיכּוֹ נִתְּתִיו עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ הָאָדָם;
תְּבֵא נֶפֶשׁ וְתִכְפֹּר עַל הַנֶּפֶשׁ •

יב עַל כֵּן אִמְרִית לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אִנְשׁ
מִנְכּוֹן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא וְגִיּוֹרָא דִּיתְגִּירִין
בִּינִיכּוֹן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא :

(יב) עַל־כֵּן אִמְרִיתִי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם
לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם :

ט"ז כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם • לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים •

ספורנו

ונתן טעם לזה באמרו "כי נפש הבשר
בדם היא" (פסוק יא), כי אמנם הכח אשר
הוא הנפש החיוני, הוא נשוא בחלק
האדמי והדק שבדם, ואותו החלק האדמי
הנושא, הנקרא גם כן "נפש", הוא
בעצם כל הדם. והוסיף ואמר "ואני
נתתיו לכם על המזבח" (פסוק יא), ואני לא
בחרתי בו לכפר מפני היותו אהוב
אצלי, אלא בהיותו נפש בצד מה, וכפר
על הנפש, בענין הקטר שאר אברי
הנקרב לכפר על אברי המקריב. תורה ח

אותו להתחבר עמם. וקצתם היו
אובלים אצל בית מקוה דמים, בחשכם
ששעירים ירקדו שם, כדי למשוך
אהבתם והתחברות עמם. וכאשר
קדשנו האל יתברך, והרחיק את עמו
כפי האפשר מדרך אחרי ערב בלתי
מועיל, הרחיק מהם את השדים
והכרתם, בהיותם "מוזיקים" באמת, כמו
שקראו אותם רז"ל. ואסר את הדם
וענש עליו ברת (פסוק י), כמו שענש
מיתו על אכילת עץ הדעת (בראשית ב, יז).

מזון לשדים, הנה המקריב להם דם
אשר בו זה העצם, שאין פח בדם
לקחתו, באמרו: "כל מידי דצייר
וחתים וכייל ומני - לית לו רשותא
למשקל מניה" יקנה אהבתם, והאוכלו
יקנה מזג נוטה לטבעם ויאהבו חברתו.
וכאשר היו רבים חפצים בחברת
השדים ואהבתם, כדי שישמרוהו
בהשגת הערב הבלתי מועיל, אשר
תאותו נקנית באכילת עץ הדעת, היו
מגוישים דם למנחה לשדים, ואוכלים

(יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשִׁפְףָה אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְּהוּ בַּעֲפָר:

כ"י • אֲשֶׁר יֵצֵד • (ת"כ. חולין פד) אין לי אלא ציד, אגוזין ותרגולין מניין? תלמוד לומר: "ציד", מפל-מקום.

אם כן, למה נאמר: "אשר יצוד"? שלא יאכל בשר, אלא בהזמנה זאת. אשר יאכל. פרט לטמאים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות כרך לז, עמוד 52 – מתוך 'לקראת שבת')

ביסווי הדם בחיי האדם

בשביל הנאת גופו, אלא כדי לעבוד את הבורא. וזהו תוכן מצות פיסוי הדם, שבעניני חולין צריכים לכסות את הדם, שלא יהיה ניכר בהם חיות. ועל־פי־זה יש לבאר הטעם שפיסוי הדם צריך להיות בעפר דוקא – כי עפר מורה על שפלות והכנעה "ואנכי עפר ואפר", "ונפשי עפר לכל תהיה", וכאשר האדם עוסק בדברי הרשות, צריך לעורר בנפשו הבטול וההכנעה, להיות חרד שלא להמשיך אחר תאוות הלב (לעסוק בדברי הרשות בשביל הנאת הגוף), אלא כל פונתו תהיה רק לשם שמים. אף כאשר האדם חדור כולו בקדושה, וגם דברי הרשות שלו הם חלק מעבודת ה' שלו, מובן שגם עסקי החולין שלו יכולים להיות בחיית והתלהבות, ואין צריך לכסות הדם כיון שהחיות שלו היא בקדושה שבדבר, ותו לא. וזה נרמז בזה שבהמת חולין אינה צריכה פיסוי דם, מאחר שרוב מיני בהמות ראויין למזבח.

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשִׁפְףָה אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְּהוּ בַּעֲפָר: (יז, ג)

צוה. . . לכסות כל דם בחיה ועוף כי לא יתקרב דם על המזבח, כי גם בעופות לא יקרב מהם רק שני מינים בלבד וגם הם אינם נשחטים, אבל בבהמות רוב המצויים נשחטים לשם הנקבד, ודמים לכפר ואין ראוי לכסותו. ולא חשש לכסות דם החולין בבהמה, כי אין חולין במדבר וגם אחרי כן על הרוב יצוה. (רמב"ן בפרשתנו)

ויש לבאר הענין בעבודת האדם:

"דם" הוא ענין החיות, "הדם הוא הנפש", ותכליתו הוא להשתמש בו בעניני קדושה, שכל דבר שבקדושה צריכים לעשותו בחיות והתלהבות גלויה דוקא. מה שאין כן בעניני חול – דברי הרשות של האדם, צריכים לעשותם בלי חיות, "בלא לב ולב", ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים" דוקא לא

(יד) כִּי־נִפְשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל־בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נִפְשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא כָּל־אֲכָלְיוֹ יִפְרֹת:

כ"י • דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא • דָּמוֹ הוּא לוֹ בְּמָקוֹם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָהּ בּוֹ. כִּי־נִפְשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא.

(טו) וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּטְרֵפָה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר וּכְכֶם בְּגִדְיוֹ וְרֹחֶץ בָּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:

ספורנו

(יג) כִּי יֵצֵד צִיד. בהיות מקום הציד על הרוב שומם, ומובן להמציא שם שדים, כאמרו "ושכנו שם בנות יענה, ושעירים ירקדו שם" (שעיהו יג, כא), אסר להניח שם דם מגלה, וצוה לכסותו בעפר להסיר הכנת המצא השדים שם. ואמר, תורה יד

(יד) כִּי נִפְשׁ כָּל בֶּשֶׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא. "כי נפש" בעל חי הוא "דמו". רוצה לומר, האד הנפשי "בנפשו", עם הבה החיוני הנשוא בו. וזה, כי אמנם הדם האדני והדק שבו הוא נושא לכה החיוני, ובהיותו הדק שבגרמים הנפסדים הוא מוזן לשדים בלי ספק

ולמבקשים חברתם. ואמר לבני ישראל. ובלעדי זאת אף על פי שהתרת לבני נח, אסרתיו לישראל למעלה בפרשת צו (ו, טו), מפני שהיה נפש החי בחייו, ומשיב הנוזן ממנו אל טבעו הבהמי. תורה טו (טו) וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה

נכתבה אלא לדרש. וכן שנינו: יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בבית הכליעה? תלמוד לומר "טרפה" – מי שיש במינו טרפה. יצא עוף טמא, שאין במינו טרפה.

נ"י א' אשר תאכל נבלה וטרפה. בנבלת עוף טהור דבר הכתוב, שאין לה טמאה אלא בשעה שנבלעת בבית הכליעה. ולמדך כאן, שטמאה באכילתה ואינה מטמאה במגע, ו"טרפה" האמורה כאן, לא

(טז) ואם לא יכבם ובשרו לא ירחץ ונשא עונו: פ טז ואם לא יצבע ובשרה לא יסחי ויקבל חובה:

ירחץ ונשא עונו. על רחיצת גופו ענוש פרת, ועל כבוס בגדים במלקות.

נ"י א' ונשא עונו. אם יאכל קדש או יכנס למקדש, חייב על טמאה זו ככל שאר טמאות. ובשרו לא

א ומליל יי עם משה למימר:

יח (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם בני ישראל ותימר להון אנא יי אלהיכם:

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אני יהוה אלהיכם:

לנתק בעריות בימי עזרא, לפיכך בא עליהם בגזרה: "אני ה' אלהיכם" – דעו מי גוזר עליכם, דיין להפרע ונאמן לשלם שכר.

נ"י א' אני ה' אלהיכם. אני הוא שאמרת בימי (שמות כ): "אנכי ה' אלהיך", וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי. רבי אומר: גלוי וידוע לפניו שסופן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יב עמ' 89)

ואף שדברים שבעל-פה אסור לאמן בכתב, התירו זאת משום "עת לעשות לה" הפרו תורתך". הרי שרבי מפרש פסוק שאמר דוד על זמן כתיבת המשנה; ואף כאן אצל לשיטתיה ומפרש שפונת הכתוב היא לזמן עזרא.

רבי אומר. . שסופן לנתק בעריות בימי עזרא (רש"י יח, ב) בדרך הפשט קשה לומר שפונת הכתוב היא למאדע שיצאע זמן רב אחר כך, וכדי לתרץ קצת קשי זה, אומר רש"י דבר בשם אומרו. דהנה, רבי סדר וכתב את המשנה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין לקוטי שיחות כרך יב, עמוד 83 ואילך - מותך 'קראת שבת')

'קבלו גזרותי' גם בשמנוגדות לשכל

המנוגדת לסברא המתבקשת, הזהירם על קבלת הגזרות. והטעם ש'עריית' הוי בגדר גזרה הוא: תכלית הנשואין הוא "פרו ורבו", ועד שנעשים ל"בשר אחד" בתולדותיהם, ועל כן מוכן שיש שלמות בזה כאשר האשה היא "שאר בשרו" של האיש. ובפרט דחזינו שכל קיום העולם תלוי בכך שבני אדם הראשון התחתנו עם אחיותיהם, ואף ביעקב מצינו שנשא אחיות והיתה מטתו שלמה, וכן עמך נשא דודתו, ונולדו אהרן מרים ומשה. אם-כן נמצא שהסברא נותנת כי קרבה בנשואין צריכה להיות מעלה ולא איסור, ומוכנת ה"גזירה" בכך ש"איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וגו'", ולכן הקדימה התורה "אני ה' אלקיכם" - מעתה קבלו גזרותי.

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אני יהוה אלהיכם: אני הוא שאמרת בימי א' אני ה' אלקיך וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי (יח, ב. ובפירוש רש"י). וצריך ביאור, לכאורה תוכן קבלת המלכות ("קבלתם עליכם מלכותי") הוא שמקבל על עצמו כל מה שיצאנה המלך, כולל גם גזירות, ומדוע אם כן מוחלק רש"י "קבלתם עליכם מלכותי" (ובנוסף לך) מעתה קבלו גזרותי"? והביאור בזה: יש מקום לומר שבקבלת מלכות שמים, שקבלו בני ישראל בהר סיני, קבלו רק מצות המובנות בשכל, או לכל הפחות שאינן מנגדות לשכל, אבל לא קבלו גזירות שמנוגדות לשכל. ולכן, לפני שהקב"ה צוה על העריות שהם בגדר גזרה

ספורנו

(טז) ונשא עונו. כפי שיחטא בטמאתו, אם שיאכל קדש או יגע בלבד או טמא טהרות של חלין. תורה א

המתים" (דברים יח, יא), 'זה המרעב עצמו והולך ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טמאה' (סנהדרין סח, ב). תורה טז

ומרפה. אחר שכתב ענין אסור הדם המושך חברת השדים, דבר על אוכל נבלה וטרפה המוכן אל שתשרה עליו רוח טמאה, באמרם "וידרש אל

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת אחרי-קדושים, תשל"א)

ובכלל ועיקר: תכלית הנישואין הוא שיהיה פרו ורבו, ונעשו ל"בשר אחד" - בילדיהם, הרי מובן שזהו בשלימות יותר כשהאשה היא שאר בשרו של האיש. ובדיני עריות נהפוך הוא, והתחלתם: איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו גו'!

ועוד: ברא הקב"ה את העולם באופן שקיימו היה תלוי בזה שבני אדם הראשון ישאו אחיות שלהם, נעקב נשא אחיות והיתה מטתו דוקא שלימה, עמרם נשא דודתו ונולדו מרים אהרן ומשה, שעלפי כל זה - האיסור ד"כל שאר בשרו" הרי הוא על-דרך פירוש רש"י בענין העקידה "אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, והזרת ואמרת קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער". לכן בא ציווי מיוחד על קבלת ה"גזירות" בכללות, ואחר-כך בא הציווי על ה"גזירה" הפרטית, על העריות.

ג כעובדי עמא דארעא דמצרים די יתבתין פה לא תעבדון וכעובדי עמא דארעא דכנען די אנא מעל יתכון תמן לא תעבדון ובנימוסיהון לא תהכון:

ובחקתיהם לא תלכו • מה הניח הכתוב שלא אמר? אלא אלו נימוסות שלהן, דברים החקוקין להם, כגון טרטיאות ואצטדיאות. רבי מאיר אומר: אלו דרכי האמורי שמנו חכמים.

ד ית דיני תעבדון וית קימי תשרון להלכא להון אנא יי אלהכון: ללכת

שעטנו וטהרת מי חטאת, לכך נאמר: "אני ה'", גורתי עליכם, אי אתם רשאים להפטר! • ללכת בהם • אל תפטר מתוכם, שלא תאמר: למדת חכמת ישראל, אלף ואלמד חכמת האמות.

ה ותשרון ית קימי וית דיני די יעבד יתהון אנשא ויחי בהון לחיי עלמא אנא יי: יעשה

לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים ושמירה לחקים. וחי בהם • לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת! • אני ה' • נאמן לשלם שכר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התועודיות כרך ב עמוד 288. עלפי ביאורי החומש)

וחי בהם - לא שימזות בהם (תורת כהנים)

יש לתמוה: מאחר שנאמר בכתוב במקורש "וחי בהם" - מה

והטעם דהציווי על העריות נקרא "גזירה": דבר מובן הוא, שבנוגע לנישואין, מעלת היוחסין תופסת מקום חשוב ועיקרי, ובפרט כשהבא להשתדך הוא בר יחוס נעלה. וכמו שלמדנו וראינו שהתורה האריכה ביוספה של אשת אהרן, שנשא את "אלישבע בת עמינדב אחות נחשון" - לבאר שהיתה מצויינת ביוספה, בהיותה (בת עמינדב וגם) אחות נחשון [וכדפירש רש"י: "מכאן למדנו, הנושא אשה צריך לבדוק באחיה"]; וכן אברהם כששלח את אליעזר לקחת אשה לבנו ליצחק, אמר לו "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק", כי בנות ארצו ומולדתו מיוחסות הן, בהיותן ממשפחת אברהם. ולפי זה, הסביר נותנת שהשדוך הכי טוב לאיש המיוחס הוא - ממשפחתו, וכל הקרוב אליו יותר, הגון ומתאים יותר לענין השדוך.

(ג) כמעשה ארץ-מצרים אשר ישבתם-בה לא תעשו וכמעשה ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו:

ז"ל • כמעשה ארץ-מצרים • (ת"כ) מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקלקלים מכל האמות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקלקל מן הכל. אשר אני מביא אתכם שמה • מגיד שאותן עצמין שכבשו ישראל, מקלקלים יותר מכלם • (ת"כ).

(ד) את-משפטי תעשו ואת-חקתי תשמרו בהם אני יהוה אלהיכם:

ז"ל • את-משפטי תעשו • אלו דברים האמורים בתורה במשפט, שאלו לא נאמרו, היו כדאי לאמרן. ואת-חקתי תשמרו • דברים שהם גזרת המלך, שיצא הרע משיב עליהם: למה לנו לשמרן? ואמות העולם משיבין עליהן, כגון: אכילת חזיר ולבישת

(ה) ושמרתם את-חקתי ואת-משפטי אשר אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ס

ז"ל • ושמרתם את-חקתי • לרבות שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם (ת"כ). דבר אחר: לתן שמירה ועשיה לחקים, ושמירה ועשיה למשפטים,

ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה)

מוסיף על כך המדרש במלים "לא שימוז בהם"? ויש לפרש, שפגנת המדרש להזהיר את האדם ש"לא מוזה" אפילו מרב אהרן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת אחרי, שבת הגדול, י"ב ניסן, התשכ"ז)

מתוך חיות ולהט גם בענין החוקים. ובהסיפור הידוע, שפאשר כבוד-קדושת מורי וחמי אדמו"ר לקח "מלמד" עבור בנותיו, טען המלמד שיילמד עמהם רק ענינים שעל-פי שכל, אבל לא יספר להם אודות ענינים שהם למעלה מהשכל והטבע, כמו סיפורים מבהילים מהבעל-שם-טוב ואדמו"ר הזקן וכו'. ואמר לו אדמו"ר נשמתו-עדן, שאין לעשות כן, אלא מיד בהתחלת החינוך צריך להדגיש את היסוד - שהקב"ה משדד את המערכות על-ידי ענינים שהם למעלה מהטבע. וכן הוא בנדון-דידן - שצריך להיות חיות ולהט ולהכריז ברחובות ("שרייען אין די גאסן") אודות ענין ה"חוקים" שהם למעלה מן השכל.

וזהו גם תוכן הפירוש "ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים" - שהקיום של חוקים ומשפטים צריך להיות באופן שונה, וכמובא הפתגם של כבוד-קדושת מורי וחמי אדמו"ר, שגם המצוות ד' משפטים צריך לקנין (לא מצד חוב השכל, אלא) מתוך אותה "קבלת עול" שבה מקיימים המצוות ד' חוקים, "שהן גזרת המלך", שזהו תוכן הענין ד' שמירה ועשייה למשפטים". וכידוע גם בענין "קרבת אלקים לי טוב", שפאשר העבודה היא מצד הרגש עצמו, אין זה תכלית הפנה כו'.

הלשון שמירה - פירושו (גם) מלשון המתנה, כפי שהבן חמש למקרא' זכר פירוש רש"י בפרשת וישב על הפסוק "ואביו שמר את הדבר", "היה ממתינ ומצפה מתי יבוא". וכיון שהפסוק מדייק לומר "ושמרתם את חקותי", בלשון שמירה דוקא - יש בזה גם המשמעות של המתנה וציפייה, שזה מורה על החיות וההתלהבות ("קאך") והעריבות ("געשעמאק") שצריכה להיות בדבר.

וזהו מה שמסיים רש"י בפירוש הפסוק "ואת חקותי תשמרו", דקאי על "דברים שהן גזירת המלך כו'", "אי אתם רשאים ליפטר", וכן בהמשך הפתוב: "ללכת בהם", "אל תפטר מותכם, שלא תאמר למדתי חכמת ישראל, אלא ואלמד חכמת האומות" - שלא מדובר כאן אודות עצם הלימוד והקיום, אלא אודות החיות וההתלהבות בזה. יהודי יכול לטעון: כיצד יכולים לדרוש ממנו שתהיה לו חיות והתלהבות ("ער זאל זיך קאכן") ב"חוקים" שאין עליהם טעם?! - הוא יכול לעסוק בלהט ולדבר עם גוים רק אודות "משפטים", שמובנים על-פי שכל, ובלשון הפתוב: "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"; אבל לא בנוגע לחוקים. ואדרבה - טוען הוא - להרעיש בנוגע ל"חוקים" הרי זה 'חילול השם'!!! ועל זה אומרים לו: "אי-אתה רשאי להפטר"; עליך לעסוק

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת אחרון-של-פסח תשמ"ז, התנועדות תשמ"ז כרך כ עמ' 451)

ה"נחי בהם" (שעשית מצוה ממשיכה בחיות) בחוטי הציצית הגשמיים ממש.

נחי בהם (יח, ה)

מספר שאצל הבעל-שם-טוב התנועעו חוטי הציצית מעצמם, כאלו היו דבר חי. כי אצל הבעל-שם-טוב נתגלה

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסי' י' בשבט)

צדק, אמר לה: על קיום המצוות נאמר "נחי בהם", הינו שיש להכניס חיות במצוות. כדי לעשות זאת מוכרחים להיות בעל כח, בריאים וחזקים, ולהיות בשמחה. וסים ואמר: אינך חובת להתפלל לפני האכילה. מוטב לאכל בשביל התפלה, מלהתפלל בשביל האכילה!

הרבנית רבקה, זוגתו של כבוד קדושת אדמו"ר המהר"ש, חלתה פעם, והרופא צוה עליה לאכל תיכף בקומה משנתה. הרבנית, שלא רצתה לטעם קדם התפלה, נהגה להתפלל תחלה בהשקמה, ורק לאחר מכן לאכל פת שחרית. כשנודע הדבר לחותנה, כבוד קדושת אדמו"ר ה'צמח-

(ו) איש איש אל-כל-שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה: ם

כ"י - לא תקרבו • להזהיר הנקבה פזר, לכה נאמר לשון רבים. אני ה' • נאמן לשלם שכר.

(ז) עֲרוֹת אָבִיךָ וְעֲרוֹת אִמְךָ לֹא תִגְלֶה אִמְךָ הִוא
לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: ם

ז"י • עֲרוֹת אָבִיךָ • (סנהדרין נד) זו אשת אביך. או אינו
אלא כמשמעו? נאמר כאן: "עֲרוֹת אָבִיךָ", ונאמר
להלן (לקמן ט): "עֲרוֹת אָבִיו גִּלָּה". מה להלן אשת אביו,
אף כאן אשת אביו. וְעֲרוֹת אִמְךָ • להביא אמו שאינה
אשת אביו.

ח עֲרוֹת אִמְתְּ אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אָבִיךָ
היא: ם
ז"י • עֲרוֹת אִשְׁתְּ-אָבִיךָ • לרבות לאחר מיתה.

ט עֲרוֹת אֶחָתְךָ בִּתְ-אָבִיךָ או בִּתְ-אִמְךָ מוֹלֶדֶת
בֵּית או מוֹלֶדֶת חוץ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן: ם

ז"י • בִּתְ-אָבִיךָ • אף בת אנוסה כמשמעו. מוֹלֶדֶת
בֵּית או מוֹלֶדֶת חוץ • בין שנולדה מאותה שאומרים
לו לאביך: קים את אמה, ובין שאומרים לו: הוצא
את אמה, כגון: ממזרת או נתינה.

י עֲרוֹת בִּתְ-בְּנֶךָ או בִּתְ-בְּרָתְךָ לֹא תִגְלֶה
עֲרוֹתֶיהָ אֲרִי עֲרוֹתֶיהָ אֲנִי: ם
ז"י • עֲרוֹת בִּתְ-בְּנֶךָ וְגו' • (יבמות צו) בבתו מאנוסתו -
הכתוב מדבר. ובתו ובת בתו מאשתו, אנו למדין
מ"עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה" שנאמר בהן "לֹא תִגְלֶה", בין

י"א עֲרוֹת בִּתְ-אִשְׁתְּ אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֶחָתְךָ
הוא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: ם
ז"י • עֲרוֹת בִּתְ-אִשְׁתְּ אָבִיךָ • למד שאינו חייב על אחותו משפחה ונכרית, לכה נאמר: בִּתְ-אִשְׁתְּ אָבִיךָ,
בראייה לקדושין.

י"ב עֲרוֹת אֶחָת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שָׂאֵר אָבִיךָ הִוא: ם
ז"י • עֲרוֹת אֶחָת אָבִיךָ • למד שאינו חייב על אחותו משפחה ונכרית, לכה נאמר: בִּתְ-אִשְׁתְּ אָבִיךָ,
בראייה לקדושין.

י"ג עֲרוֹת אֶחָת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שָׂאֵר אָבִיךָ הִוא: ם
ז"י • עֲרוֹת אֶחָת אָבִיךָ • למד שאינו חייב על אחותו משפחה ונכרית, לכה נאמר: בִּתְ-אִשְׁתְּ אָבִיךָ,
בראייה לקדושין.

י"ד עֲרוֹת אֶחָת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שָׂאֵר אָבִיךָ הִוא: ם
ז"י • עֲרוֹת אֶחָת אָבִיךָ • למד שאינו חייב על אחותו משפחה ונכרית, לכה נאמר: בִּתְ-אִשְׁתְּ אָבִיךָ,
בראייה לקדושין.

ספורנו

כבועלה. ולזה אסר אחות האב שהיא
במדרגה ראשונה אצל האב, והתיר
בת האב שהיא במדרגה שנית אצלו.
ואסר אשת האב (פסוק טו) ואשת הודד
(פסוק יז) אפלו לאחר מיתת בעליהן אף
על פי שאינן שאר בשר כלל, מפני
שהן נחשבות במדרגת בעליהן. ועל
זה הדרך נראה היות אסור כל
העצמות. תורה ז

הזה כאשר יהיו חושבים שניהם
שחבורם בלתי אסור, ירבה ההרהור
והחבור ביניהם לתענוג בלכד, ובכן
יזנו ולא יפרצו ומלאה הארץ זמה.
ולכך אמר "לגלות ערוה", כי אמנם
תענוג הגלוי בלכד הוא המכון ברב.
ובכן אסרה תורה בשאר בשר כל
יוצא נרף, והקרובים לזה הקו
במדרגה אחת. ומדרגות הקרבה
תחשבם התורה מן האיש, והאשה

ודדתו, וכמו שאמרו ז"ל על נשואי
בת אחותו. וזה יצדק כאשר יהיו
הפועל והמתפעל מכונים להפיק רצון
קונם בלכד. אפס, כי זה יקרה על
המעט, כי אמנם מה שיקרה בכל המין
האנושי או ברבו בזה, הוא שיהיו
מכונים לתענוג בלכד, כאמרו "הן
בעוון חוללת, ובחטא תמתני אמי"
(תהלים טו, ז). ובהיות שאר הבשר מוכן
מאד, וההרהור והתענוג בו רב מאד,

(יג) עֲרוֹת אַחוֹת־אִמֶּךָ לֹא תִגְלֶה כִּי־שָׂאָר אִמֶּךָ
הוא: ם

(יד) עֲרוֹת אַחִי־אִבֶּיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב
דִּדְתָךְ הוא: ם

כ"י • עֲרוֹת אַחִי־אִבֶּיךָ לֹא תִגְלֶה • ומה היא עֲרוֹתָ? "אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב" •

(טו) עֲרוֹת כֻּלְּתְּךָ לֹא תִגְלֶה אִשָּׁה בְנֶךָ הוּא לָא
תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ם

כ"י • אִשָּׁה בְנֶךָ הוּא • לֹא אִמְרִיתִי אֶלָּא בְּשִׁישׁ לְבִנְךָ אִישׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאַנוּסָה וְשִׁפְחָה וְנִכְרִית (סנהדרין עה) •

(טז) עֲרוֹת אִשְׁת־אִחֶיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אִחֶיךָ
הוא: ם

(יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת־בִּתְּבָנָהּ
וְאֶת־בִּתְּבָתָּהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הִנֵּה
זָמָה הוא:

כ"י • עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ • (יבמות צח) לֹא אָסַר הַכֹּתוּב
אֶלָּא עַל־יְדֵי גִשׁוּאֵי הָרָאוּנוּהָ, לְכַךְ נֶאֱמַר: "לֹא תִקַּח",
לְשׁוֹן קִיּוּחַ, וְכֵן לְעִנְיַן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה
וְאֶת־אִחֹתָהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ

(יח) וְאִשָּׁה אֶל־אִחֹתָהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ
עָלֶיהָ בַּחֲיָהּ:

כ"י • אֶל־אִחֹתָהּ • (קידושין ג) שְׁתִּיחֶן כְּאַחַת. לְצֻר •
לְשׁוֹן צָרָה, לְעִשׂוֹת אֶת זֶה צָרָה לָזֶה. בַּחֲיָהּ • לְמִדָּה

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (לְקוּשֵׁי שִׁיחוֹת כִּדָּה ע"מ 144)
וְאִשָּׁה אֶל אִחֹתָהּ לֹא תִקַּח לְצֻר (יח, יח) "בְּכָאן יִפְרֹשׁ
הַכֹּתוּב טַעַם הָאִסּוּר . . הֵן רְאוּיוֹת שְׁתִּיחִינָה אוֹהֲבוֹת זֶה אֶת
זֶה, לֹא שְׁתִּיחִינָה צָרוֹת" (רמב"ן), "וְלָכֵן לֹא אָסַרָה זִוְלָתִי בַּחֲיָהּ

(יט) וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִידָת טַמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת
עֲרוֹתָהּ:

(יז) זָמָה הוּא. חֲבוּר נולד מִהֲרָהוּר
עֲבָרָה בְּלִבָּד. תוֹרָה יח
(יח) לֹא תִקַּח לְצֻר. אָמַר, כִּי לוֹלָא זֶה
לֹא הָיָה אוֹסֵר אַחוֹת אִשָּׁה, מֵאַחַר
שְׂאִינָה יוֹצֵאת יָרֵךְ הָאִשָּׁה, וְשִׁהָאִשָּׁה
עֲצָמָה מִתְרַת. אֲבָל אָסַר אוֹתָהּ בְּיָד
שְׁלֹא תִדְּוִינָה צָרוֹת. וְלָכֵן לֹא אָסַרָה
זִוְלָתִי בַּחֲיָהּ אַחוֹתָהּ, וְלֹא כֵן בְּכָל שְׂאֵר
הָעֲרִיּוֹת. תוֹרָה יט

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת אחרי-קדושים

נה

(כ) וְאֶל-אִשְׁתּוֹ עָמִיתָ לֹא-תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְזָרָע לְטִמְאַה־בָּהּ:

כּוּבְאִתּוֹת חֲבָרָךְ לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְזָרָע לְאִסְתָּאבָּא בַּהּ:

(כא) וּמִזֶּרְעֶךָ לֹא-תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

כּא וּמִזְרַעְךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ:

כ"י לְמַלְךְ • עֲבֹדַת אֱלִילִים הִיא שְׁשֻׁמָּה 'מַלְךְ', וְזוֹ הִיא עֲבֹדַתָּהּ, שְׁמוֹסֵר בְּנוֹ לְפָמָרִים, (סַנְהֶדְרִין סד) וְעוֹשִׁין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֶּן בְּרִגְלָיו בֵּין

שְׁתֵּי מְדוּרוֹת הָאֵשׁ. לֹא-תִתֵּן • זוֹ הִיא מְסִירָתוֹ לְפָמָרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ • זוֹ הַעֲבֵרַת הָאֵשׁ.

♦ יום רביעי ג' אייר ♦

(כב) וְאֶת-זִכְרֵךְ לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הִוא:

כּב וְעַם דְּכוּרָא לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִתְתָּא תוֹעֵבָתָא הִיא:

(כג) וּבְכָל-בִּהְמָה לֹא-תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְטִמְאַה־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא-תַעֲמֹד לְפָנַי בַּהֲמָה לְרַבְעָה תָּבֵל הִוא:

כּג וּבְכָל בִּהְמָה לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְאִסְתָּאבָּא בַּהּ וְאִתְתָּא לֹא תִקּוּם קֳדָם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בַּהּ תִּבְלָא הִוא:

כ"ג תָּבֵל הִוא • לְשׁוֹן קֹדֶשׁ וְעֲרוּהּ וְנֹאֹף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל-תִּבְלִיתָם" (יִשְׁעִיָּה י כח). דְּבַר אַחֵר: "תָּבֵל הִוא", לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעֲרֻבֹב זָרַע אָדָם וְזָרַע בִּהְמָה.

(כד) אֶל-תִּטְמְאוּ בְּכָל-אֲלֹהִי כִּי בְּכָל-אֲלֹהִי נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם:

כּד לֹא תִסְתַּאֲבוּן בְּכָל אֱלֹהִין אֲרִי בְּכָל אֱלֹהִין אִסְתָּאבוּ עִמָּמָא דִּי אֲנָא מִגְּלִי מִן קֳדָמִיכוֹן:

(כה) וּתִטְמָא הָאָרֶץ וְאִפְקֹד עֹנֶהָ עָלֶיהָ וּתְקַא הָאָרֶץ אֶת-יֹשְׁבֵיהָ:

כּה וְאִסְתָּאבַת אֶרְעָא וְאִסְעֵרִית חוּבָהּ עָלֶיהָ וְזִרְקִינַת אֶרְעָא יָת יִתְבָּהָא:

(כו) וְשִׁמְרֹתֶם אֹתָם אֶת-חֻקֹּתַי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֲזֻרָּה וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

כּו וְתִשְׁתַּרְוּן אֲתוֹן יָת קֳנָמִי וְיָת דִּינִי וְלֹא תַעֲבֹדוּן מִכָּל תוֹעֵבָתָא הָאֵלִין וְצִיבָא וְגִזְרָא דִּיתְגַּזְרִין בִּינִיכוֹן:

ספורנו

(כא) וּמִזֶּרְעֶךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ. כִּי אִמָּנִים בְּהַקְרִיבָךְ לֹא לִי יִתְבָּרַךְ שְׂאֵר בְּעַלִּי חַיִּים וְלְמַלְךְ תִּקְרִיב אֶת הַבֶּן, הֵנָּה יֵרָאָה מִזֶּה שִׁיחָהּ הַמֶּלֶךְ רַב הַמַּעֲלָה מִמֶּנּוּ חֹס וְשָׁלוֹם.

אֲנִי ה'. לֹא שְׁנִיתִי, שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לַהֲיוֹת "אֱלֹהֶיךָ" בְּאִמָּרִי לְאַבְרָהָם "לַהֲיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזָרְעֶךָ אַחֲרָיִךְ" (בְּרֵאשִׁית י"ז).

וּמִפְּנֵי שֶׁדָּבַר עַל הָעֲרִיּוֹת לְהַקְשִׁיר הַזָּרַע שִׁיחָהּ רָאוּי לְחֹל עָלָיו שְׁמוֹ

הַגָּדוֹל, דְּבַר עַל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיוּ עוֹבְדָיו חוֹשְׁבִים לְהַקְשִׁיר בְּעִבְדוּתוֹ אֶת שְׂאֵר הַזָּרַע אֶל הַהֲצֻלּוֹת. וְאָמַר, כִּי בְּעִבְדוּתוֹ יִהְיֶה חֲלוּל הַשֵּׁם, וְגוֹרֵם לְסֻלּוֹק שְׂכִינְתוֹ מֵעַל שְׂאֵר הַזָּרַע. תוֹרָה כב

(כב) אֶל תִּטְמְאוּ בְּכָל אֲלֹהִים. אִפְלוּ בְּקִרְיָה לְגִלּוֹת עֲרוּהָ.

כִּי בְּכָל אֲלֹהִים נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם. כִּי תַחֲלֹל פְּשָׁעֵי הַגּוֹיִם בְּעֲרִיּוֹת לֹא הָיָה בְּגִלּוֹי עֲרוּהָ מִמֶּשׁ, אֲבָל הָיָה בְּקִרְיָה

בְּלִבָּךְ. תוֹרָה כה

(כג) וּתִטְמָא הָאָרֶץ. וּמִן הַקְרִיבָה בָּאוּ לִידֵי כָף שֶׁנִּטְמָאָה הָאָרֶץ בְּגִלּוֹי עֲרִיּוֹת מִמֶּשׁ. תוֹרָה כו

(כד) וְשִׁמְרֹתֶם אֹתָם אֶת חֻקֹּתַי. שְׁלֹא "תִּקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּהָ".

וְאֵת מִשְׁפָּטַי. לְהַעֲנִיֵּשׁ אֶת הַחוּטָאִים. וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת. וּבָזֶה הָאָפֶן לֹא תַעֲשׂוּ שׁוֹם אַחַת מִחֻקֹּת הַתּוֹעֵבוֹת. תוֹרָה כז

(כו) **בִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנֹשֵׁי־הָאָרֶץ**
אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמֵא הָאָרֶץ:

(כח) **וְלֹא־תִקְיָא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאָתְכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר**
קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם:

ה"י • וְלֹא־תִקְיָא הָאָרֶץ אֶתְכֶם • מִשָּׁל לָכֵן מָלָךְ
 שֶׁהֶאֱכִילָהּ דָּבָר מְאֹס שְׂאִין עֹמֵד בְּמַעְיָו אֵלָּא
 מְקִיאוֹ, כִּן אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵינָה מְקִימַת עֹבְרֵי עֲבָרָה.

(כט) **בִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלָּה**
וְנִכְרְתוּ הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשִׂוֹת מִקֶּרֶב עִמָּם:

ה"י • הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשִׂוֹת • הַזָּכֵר וְהַנְּקֵבָה בְּמִשְׁמַע.

(ל) **וּשְׁמִרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת**
הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

ה"י • וּשְׁמִרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרְתִּי • לְהַזְהִיר בֵּית־דִּין עַל
 כִּךְ. וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • הָאֵם
 תִּטְמְאוּ, אֵינִי אֱלֹהֵיכֶם וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, וּמָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 100)

הַנִּגּוּד שֶׁל שָׂכָר, שְׁמוּרָה עַל הַנָּאָה מֵעֲבֻדַּת יִשְׂרָאֵל. **כָּלָהּ**
 – הַנִּגּוּד שֶׁל פְּרָעוֹן, שְׁמוּרָה עַל קֶשֶׁר בֵּין ה' לִישְׂרָאֵל ("רַק
 אֶתְכֶם יַדְעִיתִי . . עַל כֵּן אֶפְקֹד . . אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם"); כַּאֲשֶׁר
 מִתְבַּטֵּל קֶשֶׁר זֶה, שֶׁהוּא חֲיִינוּ, הַתּוֹצָאָה הִיא כָּלָה ר"ל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 101)

לְהַתְיַאֵשׁ וּלְחַשֵּׁב שְׂאִין לוֹ עוֹד תִּקְוָה לִגְרָם נַחַת רוּחַ לַה'
 ("אֵין לִי הַנָּאָה בָּכֶם"). אֵלָּא, עָלָיו לְהַתְבּוֹנֵן בְּכִךְ שֶׁהִקְבִּ"ה
 שׂוֹאֵל אוֹתוֹ, כְּבִיכּוֹל: "מָה הַנָּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם"? וּלְחַפֵּשׁ דְּרָךְ
 לְשׁוּב וּלְהִתְקַרֵּב אֵלָיו וּלְגָרֵם לוֹ נַחַת רוּחַ.

(כו) **בִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ**
אֲנֹשֵׁי הָאָרֶץ. בִּי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא
 נִשְׁמְרוּ מִהִקְרִיבָהּ, וְלֹא עָנְשׂוּ אֶת
 הַחוֹטְאִים בְּגִלּוֹי עֲרִיזוֹת, עָשׂוּ "אֶת כָּל
 הַתּוֹעֵבֹת", בִּי "מִרְעָה אֶל רְעָה וַצֹּאוּ".
 וְכֵן תַּעֲשׂוּ אִתְּכֶם אִם לֹא תִשְׁמְרוּ אֶת כָּל
 "חֻקֹּתֵי. וּמִשְׁפָּטֵי" אֵלָּה. לָכֵן שְׁמְרוּ
 אוֹתָם! תּוֹרָה כח

אֶחָת מֵאֵלֶּה רָאוּי לַעֲנֹשׁ כִּכְרָת. תּוֹרָה ל
 (ל) **וּשְׁמִרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרְתִּי, לְבִלְתִּי**
עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבֹת. שְׁמְרוּ גַם
 אֶת הַמִּצְוֹת שְׂצוּיֹתֵי לְשִׁמְיָהּ וְגִדְרָהּ
 שֶׁלֹּא תִבְשְׁלוּ בְּכָל אֵלָּה, כִּמּוֹ אִסּוּרֵי
 מֵאֲכָלוֹת (פֶּרֶק יא) וְטִמְאַת נִדָּה וְנִזְבָּה (פֶּרֶק
 טו) וְיִוָּלְדֵת (פֶּרֶק יב) וְיוֹלָתָם, וְכִנּוּהָ הָאֶפֶן
 "לֹא תִטְמְאוּ בָהֶם". תּוֹרָה א

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות נרץ כב עמ' 101)

ופרש בספר התניא (פרק כ"ז) שמתרת בריאת הרשע היא "שיעשה הרע שלו יום ואור". הדבר להגיע לקר היא על־ידי־זה שהרשע יתבונן בעבדה שהקב"ה שואל אותו כפי־כול: "מה הנאה יש לי בך"? כלומר - אין ספק שישנה הנאה (שכן זוהי מטרת בריאתו של הרשע), ואולם דרוש חפוש מדקדק כדי לגלותה.

ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם (יה, ל)
הא אם תטמאו - איני אלקיכם, ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם (רש"י)
לקאורה, הנה לו לומר "אין לי הנאה בכם" (על משקל "איני אלקיכם"), ולמה אמר "ומה הנאה יש לי בכם"?
כתוב (משלי טז): "כל פעל ה' למענהו, וגם רשע ליום רעה",

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חסלת פרשת אחרי

א ומליל יי עם משה למימר:

יט (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

ב מלל עם כל פנשטא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אנא יי אלהכוד:

(ב) ודבר אל־כל־עדת בני־ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם:

מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה: (לקמן כא) "אשה זנה וחללה וגו'" - "אני ה' מקדשכם"; (שם) "ולא יחלל זרעו... אני ה' מקדשו"; (שם) "קדשים יהיו... אשה זנה וחללה וגו'".

כ"י ודבר אל־כל־עדת בני־ישראל • (ויקרא רבה. ת"כ)
מלמד שנאמרה פרשה זו בהקלה מפני שרוב גופי תורה תלויין בה. קדשים תהיו • הווי פרושים מן העריות ומן העברה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאמרה

~ נקודות משיחות קודש ~

שנפשו של אדם מחמדתו, ועד כדי כך הוא תקף התאנה, שבמנחה דיום־הכפורים, קרוב לנעילה, קורין בתורה פרשת עריות, כדי להבהיר ולשלל ענין זה.

בפירוש "קדושים תהיו", כתב הרמב"ן (וכן הובא בכמה מקומות בבסידות) שקאי על הצווי של "קדש עצמך במתן לך", שזוהי דרגא גלית בעבודה, שפורש עצמו אפלו מדברים המתרים. אבל פרוש רש"י - פשוטו של מקרא - הוא: "הווי פרושים מן העריות".

וזהו גם שאסור עריות הוא עון חמור ביותר, וכפי שמבאר ה'צמח־צדק' בלשון המשנה "חמש־עשרה נשים כו'", שחמש־עשרה בגימטריא "ה", לפי שחטא עריות פוגם בשם "ה".

והינו, שנוסף לך שהקדשה בפגשת קדושים קשורה עם כח המעשה ("גופי תורה"), הנה בכח המעשה גופא מדבר לא אודות קדשה בדברים המתרים (כפרוש הרמב"ן), ששרשם מקלפת נגה, אלא אודות פרישות מן העריות, שהם דברים האסורים ששרשם משלש קלפות הטמאות, ובשלש קלפות הטמאות גופא - הרי זה תקף וקשי הקלפה, "ערות הארץ".

וכמוכן גם מגדל הענש שבפרישות, פי מכיון שהענש הוא לפי ערך הפגם, הרי מגדל הענש מובן גם גדל הפגם. אף דוקא בפרישות מן העריות, מתבטא ענין "קדושים תהיו", ודוקא על־ידי־זה באים לקדשה של "קדוש אני", קדשת העצמות, כאמור, שהגבוה גבוה ביותר נמשך דוקא על־ידי המטה מטה ביותר.

וכפי שמצינו שמצד תקף הקלפה שבפרישות, הרי זה באפן

ספורנו

באר עתה באמרו "כי קדוש אני ה' אלהיכם", וראוי שתדמו אלי כפי האפשר בעיון ובמעשה. ולהשיג זה ההדמות באר שנצטרף לשמר את המצות הכתובות בלוח הראשון, שכל הכונה בהם היא לחיי עולם בלבד, כמו שבאר בסופם באמרו "למען יארכון ימיהם" (שמות כ, יא), כאשר התבאר במקומו. והתחיל לבאר ענין כבוד אב ואם, ואמר, תורה ג

הנבזה, וטמאת החטאים, באמרו "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" (לעיל טו, לו), ומחברת השדים, ורוח הטמאה, ומטמאת העריות (פרק יח) באמרו "אל תטמאו בכל אלה" (לעיל יח, כד), אמר עתה שהכונה בכל אלה האזהרות היא שיהיו קדושים, וזה כדי שידמו ליוצרים כפי האפשר, כמו שהיתה הכונה בבריאת האדם, באמרו "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (בראשית א, כו), וזה

יט (ב) ודבר אל כל עדת... קדשים תהיו. אחר שהשרה שכינתו בישׂראל לקדשם לחיי עולם, כמו שהיתה הכונה באמרו: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ו), ובאמרו "כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים, והייתם קדשים" (לעיל יא, מד), והבדילם מטמאת המאכלות והזרע בטמאת הנדה, והנגעים הנמשכים ממנה, ומטמאת

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות ח"ו ע' 322)

היא רק לאדם שנמצא בדגא רוחנית נעלית, ומקום כָּרַת את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת ישראל" – גם מצוה זו חלה על כל אדם מישאאל. וטעם הדבר – "כי קדוש אני": מצאנו שהקב"ה הוא אלקיו של כל אחד ואחת מִיִּשְׂרָאֵל – חל עליו הצווי לקדש את עצמו כפי להדמות להקב"ה.

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב)
בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסור אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי – שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן)
אדם יכול לחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות",

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 432)

התורה **תלויים** בצווי הכללי "קדושים תהיו". ובלשון הרמב"ם: "היה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו". ולא נקט "שכל גופי תורה", כי יש מצוות שנאמרו לפני פְּרַשְׁתֵּנוּ, ועל פרחך שנתן לקימן גם בלי צווי כללי זה.

מפני שרוב גופי תורה תלויין בה (רש"י יט, ב)
אמרו רז"ל, שיש ג' פרחות המכילות ששים מצוות: פסחים, נזיקין ופרשטנו. ודוקא פרשטנו נאמרה בהקלה, שכן לא זו בלבד שהיא **מכילה** דינים רבים, אלא רב דיני

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התוועדות תשמ"ח ח"ג ע' 283)

מקהילים יהודים כפי לזרזם בקיום התורה והמצוות ("גופי תורה") – הדרך לקר אינה באמצעות אזהרות וענשים וכדומה, אלא על ידי פתיחה בסגנון חיובי, בהדגשת מעלתו של ישראל – "קדושים תהיו, כי קדוש אני!"

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב) **מלמד שנאמרה פְּרַשְׁתָּה זו בהקלה, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה** (רש"י)
יש ללמוד מכאן הוראה לכל מקום ולכל זמן: כפאשר

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החדש אייר, ה'תשכ"ו)

"יכול פמוני כו' קדושתו למעלה מקדושתכם", שגם "קדושתו למעלה" נעשית על-ידי "קדושתכם".

(ג) **איש אמו ואביו תיראו ואת־שבתת־י תשמרו**
אני יהוה אלהיכם:
גבר מן אמה ומן אביו תהיו דחלין וית יומי שבאי די לי תטרוני אנא יי אלהכון:

בדברים. ואת־שבתת־י תשמרו. סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזרתך על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת'! אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. **אני ה' אלהיכם**. (יבמות)
אתה ואבך חבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. (ב"מ לב. קידושין לה) איזהו מורא? לא יושב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתר את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא.

כ"י: **איש אמו ואביו תיראו**. כל אחד מהם, תיראו אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת כהנים. קידושין כט)
אין לי אלא איש, אשה מנין? כשהוא אומר: "תיראו", הרי כאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. אמו ואביו תיראו. כאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו

(ד) **אל־תפנו אל־האלילים ואלהי מפכה לא תעשו**
לכם אני יהוה אלהיכם:
ד לא תתפנו בטר טעון ודחלן דמתכא לא תעבדון לכוני אנא יי אלהכון:

כ"י: **אל־תפנו אל־האלילים**. לעבדם. (י"ט). **אלילים** לשון 'אל' – כלא הוא חשוב. ואלהי מפכה.

ספורנו

(ג) **איש אמו ואביו תיראו**. להורות שלא יהיה הכבוד בהם על אפן שיהיה לבו גם בהם, אף על פי שיכבדם במאכל ובמשקה ובמלבוש, כמו שהזכירו ז"ל באמרו: יש מאכיל (ג) **אל תפנו אל האלילים**. באר, לאביו פסיוני וטורדו מן העולם (קדושין לא, א). אבל יהיה כבודו להם במכבד נוראים אצלו למעלתם עליו. ואחר כך באר ענין שבת באמרו "ואת שבתת־י תשמרו". שלא על שבת בראשית

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי־קדושים

לְאַחֲרֵיכֶם וְלֹא אַחֲרֵיכֶם. וְאִם תֹּאמַר: לֹא תַעֲשֶׂהוּ לְעֶצְמְכֶם, אֲבָל אַחֲרֵיכֶם עוֹשִׂין לָכֶם! הֲרִי כָּבֹד נִאֲמַר (שמות כ א): "לֹא יִהְיֶה לָּךְ" – לֹא שָׁלַף וְלֹא שָׁל לְאַחֲרֵיכֶם.

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ: ה' וְאֵרִי תִפְסֹן נִכְסֹת קוֹדֶשֶׁיךָ קָדָם יְיָ לְרַעְיוֹן לְכוֹן תִּפְסְגָה:

כִּי תִזְבְּחוּ וְגו' • לֹא נִאֲמַרְהָ פֶּרֶשֶׁה זֹו אֵלָּא לְלַמֵּד שֶׁלֹּא תִהְיֶה זְבִיחַתֵּן אֵלָּא עַל־מִנַּת לְהַאֲכִיל בְּתוֹךְ הַזֶּמֶן הַזֶּה. שָׂאם לִקְבֹּעַ לָהֶם זֶמֶן אֲכִילָה, הֲרִי כָּבֹד נִאֲמַר (לעיל ז טו): "וְאִם נָדָר אוֹ נִדְבָה זֶבַח קָרְבָּנוּ וְגו'". לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ • תַּחֲלַת זְבִיחַתוֹ תִּהְיֶה עַל־מִנַּת נַחֲת־רוּחַ, שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם לְרִצְוֹן, שָׂאם תַּחֲשֹׁבוּ עָלֶיךָ מִחֲשַׁבַּת פֶּסוּל, לֹא יִרְצָה עֲלֵיכֶם לִפְנֵי. לְרִצְוֹנְכֶם • אִפְצִימִנְטוֹ, זֶהוּ לִפִּי פֶּשׁוּטוֹ; וְרַבּוּתִינוּ לְמַדּוֹ (חולין יג) מִכָּאֵן לְמַתְעַסֵּק בְּקִדְשֵׁים - שֶׁפֶּסוּל, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּתְפַּנּוּ לְשַׁחֵט.

(ו) בָּיּוֹם זֶבַחְכֶּם יֹאכֵל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתָר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֶף: וּבְיוֹמָא דִּיתְנַכֵּס יִתְאַכֵּל וּבְיוֹמָא דְבִתְרוּהִי וּדְאִשְׁתָּאֵר עַד יוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוּרָא תִּתְקַד: •

כִּי בָּיּוֹם זֶבַחְכֶּם יֹאכֵל • כִּשְׁתִּזְבַּחְהוּ, תִּשְׁחַטּוּהוּ עַל־מִנַּת זֶמֶן זֶה שֶׁקִּבַּעְתִּי לָכֶם כָּבֹד.

(ז) וְאִם הֵאָכַל יֹאכֵל בָּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה: וְאִם אִתְאַכֵּלָא יִתְאַכֵּל בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה מִרְחֵק הוּא לֹא יִהְיֶה לְרַעְיוֹן:

כִּי וְאִם הֵאָכַל יֹאכֵל וְגו' • אִם אֵינּוּ עֹנִין לְחוּץ לְזֶמְנֵנוּ, שֶׁהֲרִי כָּבֹד נִאֲמַר (לעיל ז טו) "וְאִם הֵאָכַל יֹאכֵל מִבִּשְׂרֵי־זֶבַח שְׁלָמֵי וְגו'", תִּנָּהוּ עֹנִין לְחוּץ לְמִקְוָמוֹ. יָכוֹל יִהְיֶה חֲבִיבִים כֶּרֶת עַל אֲכִילָתוֹ? תִּלְמֹד לֹאֲמַר (שם): "וְהִנֵּפֶשׁ הֵאָכַל מִמֶּנּוּ עֹנָה תִּשָּׂא", מִמֶּנּוּ וְלֹא מִחֲבֵרוֹ, יִצָּא הַנִּשְׁחָט בְּמִחֲשַׁבַּת חוּץ לְמִקְוָמוֹ. פְּגוּל • מִתְּעַב, כִּמוֹ (ישעיה סה ד): "וּמִרְקַ פְּגָלִים כָּלֵיָהֶם".

(ח) וְאֲכָלֹי עֹנּוֹ יִשָּׂא כִּי־אֶת־קֹדֶשׁ יְהוָה חָלַל וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ: ח' וְדִיִּכְלָנָה חוֹבָה יִקְבֹּל אֵרִי יֵת קוֹדֶשֶׁא דִּיִּי אַחֲל וְיִשְׁתִּיבִי אֲנָשָׁא הֵיחִיא מֵעַמָּה:

כִּי וְאֲכָלֹי עֹנּוֹ יִשָּׂא • בְּנוֹתָר גִּמּוּר הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְאֵינּוּ עֹנוֹשׁ כֶּרֶת עַל הַנִּשְׁחָט חוּץ לְמִקְוָמוֹ, (זכריה כא) שֶׁכָּבֹד מַעֲטוֹ הַכְּתוּב. וְזֶהוּ בְּנוֹתָר גִּמּוּר מְדַבֵּר. וּבְמִסְכַּת 'פֶּרֶתוֹת' לְמַדּוּהוּ מִ'גִּזְרָה שְׁוֵה'.

(ט) וּבִקְצֶרְכֶם אֶת־קִצְרֵי אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לִקְצֹר וּלְקַט קִצְרֵיךָ לֹא תִלְקַט: ט' וּבְמִחְצָדְכוֹן יֵת חֲצָא דְאֶרְעֻכוֹן לֹא תִשְׁבִּי פֶּאֶתָא דְחֻקְלָךְ לְמַחְצֵי וּלְקֻטָּא דְחֻצְדָּךְ לֹא תִלְקַט:

כִּי לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ • שְׁנֵינִים פֶּאֶה בְּסוּף שְׂדֵהוּ (ת"כ). וּלְקַט קִצְרֵיךָ • שְׁבָלִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת

פֶּאֶה ח' ♦

ספורנו

אתם. באר, שאחר שקבלנו אותו לאלהים, ראוי לנו ללכת בדרךך, לעשות צדקה ומשפט. וממני הצדקה הם לקט שבתה ופאה האמורים בענן. וזה באר באמרו – **אני ה' אלהיכם.** כלומר, ומכיון שאני אלהיכם, וכל ארחותי חסד ואמת, ראוי לכם לשמר מיני הצדקה אלה הרצויים לפני. ואחר כך באר מיני

ביציאת מצרים באמרו "זה אלי ואניוהו; אלהי אבי וארממנהו" (שמות טו, ב), לא בלבד אמר שישמרו מצותיו וירוממוהו כראוי למקבל למלך, ושיתפללו אליו לבדו בכל צרותם, אלא הוהיר עם זה שיוחסו על כבודו מאד, באפן שלא יחללו את קדשיו אפלו במחשבה. תורהו (ט"ו) **ובקצרכם. לעני ולגר תעזב**

שבאשר הוהיר ואמר "לא תעשה לך פסל" (שמות כ, ד), לא בלבד אסר לקבלם עליו לאלהים, אלא אסר אפלו לכבדם ולעשות "מסכה" בשעות ידועות, להשיג בה הצלחות קנינים מרמים וזולתם. תורהה (ה) **וכי תזבחו.** באר, שבאשר אמר "אנכי ה' אלהיך" (שם כ, ב) שיקבלו לאלוהי אותו לבדו, כמו שקבלו

(י) וְכַרְמְךָ לֹא תַעֲזוֹלֵל וּפְרֵט כְּרַמְךָ לֹא תִלְקֹט לַעֲנִי וְלִגְרֵךְ תַּעֲזוֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"י - לא תעזולל - לא תטל עזללות שפחה, והן נפרות. איזהו עזללת? כל שאין לה לא כתרף ולא נטרף (פאה) ופרט כרמך - גרגרי ענבים הנושרים בשעת

(יא) לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא-תִכְחֲשׂוּ וְלֹא-תִשְׁקְרוּ אִישׁ יָדָא לֹא תִגְנְבוּן וְלֹא תִכְדְּבוּן וְלֹא תִשְׁקְרוּן אֲנִי שְׁמָא דְאַלְהֵךְ אֲנָא יי:

כ"י - לא תגנבו - אזהרה לגונב ממון, אבל "לא תגנב" שבפשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות; דבר הלמד מענינו, דבר שחביב עליו מיתת בית-דין. וְלֹא-תִכְחֲשׂוּ - (ב"ק קט) לפי שגאמר (ויקרא ה כב) : "וְכַחֲשׁ-כֹה", משלם קרן וחמש. למדנו ענש, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תכחשו" - ולא תכחשו.

(יב) וְלֹא-תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקַר וְחָלַלְתָּ אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

כ"י - ולא תשבועו בשמי - למה נאמר? לפי שגאמר (שמות כ ז) : "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא". יכול לא יהא חיב אלא על שם המיוחד? מנין לרבות כל

(יג) לֹא-תַעֲשֶׂק אֶת-רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא-תִלִּין פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֹתָךְ עַד-בֹּקֶר:

כ"י - לא תעשק - (ת"כ) זה הכובש שכר שכיר. לא-תלין - לשון גזילה, מוסב על הפעלה. עד-בוקר - בשכיר יום הכתוב מדבר, שייציאתו מששקעה חמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא

(יד) לֹא-תִקַּל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן וַיֵּרֶא מֵאֲלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

כ"י - לא תקלל חרש - אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז) : "כַּעֲמֹךְ לֹא

ספורנו

המשפט, שקצתם בין פרטי ההמון, וקצתם בין שופט להמון, וקצתם בין ראשי העם. ועל המין אשר בין פרטי ההמון וההיר שלא יזיק אדם את חברו בממון, וזה באמרו, תורה יא (יא) לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו. שכל באמרו, תורה יב (יב) ולא תשבועו בשמי לשקר. להפטר הוסיף ואמר - וחללת את שם אלהיך. כלומר, עם זה שתזיק לחברך בהפטרך מחיובו לשקר, הנה תחלל את שם אלהיך. אחר כך הזהיר שלא יזיקוהו בחולל כבודו, וזה באמרו, תורה יג (יד) לא תקלל חרש. ואחר כך הזהיר שלא יגרם בגזיקו, וזה באמרו

שיעור יומי ליום חמישי ד' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי-קדושים סא

בַּחַיִּים (ת"כ). וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל • (ת"כ) לִפְנֵי הַסּוּמָא בְּדָבָר, לֹא תִתֵּן עֲצָה שְׂאִינָה הוֹגְגֶת לוֹ. אֵל תֹּאמַר: מִכּוֹר שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוּר, וְאַתָּה עוֹקֵף עָלָיו וְנוֹטְלָה הִמָּנּוּ. וְיִרְאֶתָּה מֵאַלְהֶיךָ • לִפִּי שֶׁהִדְבַּר הַזֶּה אֵינוֹ מִסּוּר לִבְרִיּוֹת לִידַע אִם דַּעְתּוֹ שֶׁל זֶה לְטוֹבָה

או לרעה, ויכול להשמיט ולומר: לטובה נתפונתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללב של אדם העושהו ואין שאר הבריות מפירות בו, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק כו, עמוד 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טובת המתייעץ בלבד

שהייעץ פונתו לגרום נזק לחברו, "שיקפחוהו לסטים" או "שישתרב", והאיסור לגרום נזק לחברו, אנו כבר יודעים מאיסורים אחרים, כמו איסור עשיית בור וכיוצא בזה. מה-שאין-כן הדוגמא ד"מכור שדך וקח לך חמור" אינה דוקא להזיק את חברו, שהרי יכול להיות שחברו צריך חמור יותר ממה שצריך שדה, ואם כן אין הדבר מוכרח שעצה זו היא בשביל להזיק את חברו. וזהו מה שמוסיף האיסור "לפני עור לא תתן מכשול" שאפילו אם לא יזיק את חברו על-ידי עצתו, אסור למעץ לערב בזה שיקולים פרטיים, וכונתו צריכה להיות אף ורק לתת "עצה שהוגנת לו", לטובת חברו בלבד.

ולפני עור לא תתן מכשול

לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו (יט, יד. ובפירוש רש"י) בתורת כהנים' על הפסוק הובאו עוד דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו", כמו "אל תאמר לו צא בהשקמה כדי שיקפחוהו לסטים, צא בצעהרים בשביל שישתרב (שיפחה שרב ושמש. (קרבן אהרן ל'תורת כהנים' שס)).". ויש לעין מדוע לא הביא רש"י דוגמאות אלו, והביא רק את הדוגמא ד"מכור שדך וקח לך חמור". ויש לומר בפשטות: הדוגמאות ד"צא בהשקמה" או "צא בצעהרים" הם למקרים

♦ יום חמישי ד' אייר ♦

טו לא תעשו עול במשפט לא-תשא פני-דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:

טו) לא-תעשו עול במשפט לא-תשא פני-דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:

והעשיר חייב לפרנסו, אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בנקייתו. ולא תהדר פני גדול. שלא תאמר: עשיר הוא זה, בן גדולים הוא זה, היאך אבישנו ואראה בבשתו? ענש יש בדבר! לכן נאמר: "ולא תהדר פני גדול". בצדק תשפט עמיתך • כמשמעו. דבר אחר: הרי דן את חברך לכף זכות (סנהדרין לב).

כ"י) לא-תעשו עול במשפט • מלמד שהדין המקלל את הדין קרוי עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, שהעול קרוי תועבה, שנאמר (דברים כה טו): "כי תועבת ה' וגו' כל עשה עול". והתועבה קרויה שקץ וחרם, שנאמר (שם ז כו) "ולא-תביא תועבה אל-ביתך והיית חרם כמהו. שקץ תשקצנו וגו'". לא-תשא פני-דל • (כ"ב) שלא תאמר: עני הוא זה

טז לא תיכול קורצין בעמך לא תקום על דמא דחברך אנא יי:

טז) לא-תלך רכיל בעמך לא תעמוד על-דם רעך אני יהוה:

לרגל מה יראו רע, או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים 'הולכי רכיל', הולכי רגילה, אשפיימנ"ט

כ"י) לא-תלך רכיל • אני אומר על-שם שכל משלחי מדנים ומספרי לשון הרע, הולכים בבתי רעיהם

ספורנו

שהלשינו דוד לשאול. ומפנו ימשך לעמד על דמו ולהצקם ולגטר, כמו שהעיד הנביא באמרו "אנשי רכיל היו כך למען שפך דם" (יחזקאל כב, ט). והורח ב'כל גדול' על אלה באמרו, תורה טו

יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב, וכל הדומים לאלה. ואחר כך אמר החלק הנופל בין השופטים ובין ראשי העם, והוא הרכילות והשנאה למלך, בענין דואג וחבריו

ולפני עור לא תתן מכשול. שאף על פי שלא תזיק בידים, הנה תגרום הנזק. ואחר כך באר חלק המשפט הנופל בין השופטים להמון, ואמר, תורה טו (טו) לא תעשו עול במשפט. שלא

בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל-שֵׁם שְׁמַחֲזֹר תְּמִיד בְּעִירוֹת, וְקָרָא
 'רוֹכֵל' לְשׁוֹן רוּגֵל. וְתַרְגּוּמוֹ: "לֹא תִכּוֹל קוֹרְצִין",
 כְּמוֹ (דניאל ג ח) : "וְאַכְלוּ קֹרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדָא"; "אֲכַל בַּהּ
 קֹרְצָא בִּי מִלְכָּא". נִרְאֶה בְּעֵינֵי, שֶׁהִיא מְשַׁפֵּט לְאָכַל
 בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ דְּבָרֶיהָ שׁוֹם הִלְעָטָה, וְהָיָה גִמְרָה חֲזוּקָה,
 שֶׁדְּבָרֶיהָ מְקַיֵּם וּמַעֲמִיד עַל הָאֱמֶת, וְאוֹתָהּ הִלְעָטָה
 נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קֹרֵץ בְּעֵינָיו" (משלי ו
 א), שֶׁכֵּן דָּרָךְ כָּל הוֹלְכֵי רֵכִיל לִקְרֹץ בְּעֵינֵיהֶם וּלְרַמֵּז
 דְּבָרֵי רֵכִילוֹתָן, שֶׁלֹּא יִבְיִנוּ שְׁאֵר הַשּׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד
 עַל-דֵּם רָעָף • לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ
 (ת"כ), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בְּנֶהֱרָה, וְחִיָּה אוֹ לִסְטִים בָּאִים עָלָיו.
 אֲנִי ה' • נֶאֱמַר לְשֵׁלֶם שְׂכָר, וְנֶאֱמַר לְהַפְרֵעַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק לב, עמוד 120 – מתוך 'לקראת שבת')

לא תעמוד על דם רעף – גדר חיובי

כַּנ"ל, אֵלֶּה מִדְּבָר כָּאֵן בְּמַצֵּב מִיּוֹחַד הַנּוֹתֵן מְקוֹם לוֹמַר
 שְׁמִתָּה לְאָדָם **לַעֲמֹד** וּלְהִתְעַכֵּב מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא צִוְיָה
 הַכְּתוּב "לֹא תַעֲמֹד וְגו'".
 וְהֵיכָן כְּשֶׁחִבְרוּ נִמְצָא בְּמַצֵּב שֶׁל סִפְנָה כְּזוֹ שֶׁהִצִּילָהּ כְּרוּכָה
 בְּסִפְּהָ סִפְנָה לְחִיּוֹ שֶׁל הַמַּצִּיל, הִיָּה מְקוֹם לוֹמַר שֶׁבְּמִקְרָה
 כְּזוֹ יָכוֹל לְהִתְעַכֵּב וּלְעֲמֹד מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא הַכְּתוּב
 וּמִזְהִיר "לֹא תַעֲמֹד וְגו'" שֶׁאֲסוּר לַעֲמֹד אֲלֵא יֵשׁ לְהַצִּיל
 הַחֵבֶר, אֲלֵא-אִם-כֵּן יֵשׁ סִפְּהָ בְּ"אֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", הֵיכָן אִם
 פְּעוּלַת הַהִצָּלָה יָכוֹלָה לִגְרוֹם סִפְנָה לְמַצִּיל בְּאִפְסָן שֶׁהִיא
 מְטִילָה סִפְּהָ בְּאִפְשָׁרוֹת הַהִצָּלָה, שְׂאֵז אֵין בְּזָה חִיּוּב. וְזֶהוּ
 דִּיּוּק לְשׁוֹן רַש"י "וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק כ"ב ע' 125)

טְבִיעָה רוֹחֲנִית. יֵשׁ לְדַעַת, אִיפּוֹא, שֶׁעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָת
 חֲלָה הַחוּבָה לַעֲסֹק בְּהַצִּילָתָם שֶׁל יְהוּדִים אֵלוֹ - שֶׁכֵּן עֲצֵם
 הַעֲבָדָה שֶׁנִּזְדָּמֵן לוֹ לְרֹאוֹת וּלְדַעַת שֶׁיִּשְׁנֵם יְהוּדִים הַנִּמְצָאִים
 בְּסִפְנָה שְׂכָזוֹ, מוֹכִיחָה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ הַכּוֹחוֹת הַדְּרוּשִׁים לְהַצִּילָם!

תּוֹכִיחַ יוֹ לֹא תִשְׁנִי יָת אַחֲרָךְ בְּלִפְנֵי אוֹכְחָה תּוֹכִיחַ יָת
 חֲבֵרְךָ וְלֹא תִקְבֵּל עַל דֵּי לֵה חוֹבָא:

בְּלַע"ז. וְרִאֲיָה לְדְבָרֵי, שֶׁלֹּא מְצִינוּ 'רֵכִילוֹת' שְׂאֵין
 כְּתוּב בְּלִשׁוֹן 'הִלְכָּה': "לֹא תִלָּךְ רֵכִיל", "הִלְכֵי רֵכִיל
 נִחַשְׁתָּ וּבִרְזָל" (ירמיהו ו כח); וְשְׂאֵר לְשׁוֹן הָרַע אֵין כְּתוּב
 בּוֹ הִלְכָּה, (תהילים קא ה) "מִלְשָׁנִי בִסְתֵר רַעְהוּ", (שם קכ ג):
 "לְשׁוֹן רַמְיָה", (שם יב ד): "לְשׁוֹן מִדְּבַרְתָּ גְדֻלוֹת". לְכָף
 אֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהִלְשׁוֹן הוֹלָךְ וּמִרְגָּל, שֶׁהִכְפֵּה נִחַלְפָה
 בְּגִימָ"ל, שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמוֹצְאֵיהֶם מִמְּקוֹם אֶחָד
 מִתְחַלְּפוֹת זֶה כְּזוֹ; בִּי"ת בְּפִ"א, וּגִימָ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף
 בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלִמָ"ד, וְזו"ן בְּצ"ד". וְכֵן (שמואל ב יט כח):
 "וַיִּרְגֵּל בְּעַבְדֶּךָ", רָגַל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלֵי רַעְהוּ, וְכֵן
 (תהילים טו ט): "לֹא רָגַל עַל-לִשְׁנִי", וְכֵן רֵכִיל, הַסּוֹחֵר
 וּמִרְגָּל אַחֵר כָּל סוֹחֲרָה, וְכָל הַמּוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהִתְקַשֵּׁט

לא תעמוד על דם רעף

לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ, וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (יט, טז. ובפירושו רש"י)
 וְצִוְיָה לְהִבִּין, הֵרִי פִנְתָּ הַכְּתוּב הִיא לְחִיב אֵת הָאָדָם **לַעֲשׂוֹת**
 כָּל מַה שְׁבִיבְכֵלְתוֹ לְהַצִּילָתָהּ חֲבֵרוֹ - וּמִדּוּעַ זֶה נֶאֱמַר בְּלִשׁוֹן
 שְׁלִילָה, וְלֹא בְּלִשׁוֹן חִיּוּב - לְהַצִּיל הַחֵבֶר, עַל-דָּרָךְ שֶׁמְצִינוּ
 בְּמִצְוֹת הַצִּלָּתָהּ מִזֶּמֶן חֲבִירוֹ, "עֲזוּב תַּעֲזוּב עִמּוֹ" "הַשֵּׁב
 תִּשְׁיָבֵנוּ לוֹ" וְכו'?

וְיִבֵּן בְּהַקְדָּם הַקּוֹשֵׁי, דְּלִכְאוּרָה דִּין זֶה נִלְמַד בְּקַל-וְחִמּוֹר
 מִהַחִיּוּב דְּהַצִּילָתָהּ מִזֶּמֶן חֲבִירוֹ, וּמִפְּנֵי מַה הִצִּירָה לְהַכְתֵּב הַצִּוְיָה
 דְּ"לֹא תַעֲמֹד וְגו'?" וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזוּהִי פִנְתָּ רַש"י בְּפִירוּשׁוֹ
 "לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְכו'", כְּלוֹמַר אֵין פִּנְתָּ הַכְּתוּב לְחַדֵּשׁ אֵת
 עֲצֵם הַחִיּוּב דְּהַצִּילָתָהּ חֲבִירוֹ מִסְּפִנְתָּ מוֹת (הַנִּלְמַד מִקַּל-וְחִמּוֹר

לא תעמוד על דם רעף (יט, טז) לראות בְּמִיתָתוֹ וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ

(רש"י) עֲצֵם הַעֲבָדָה שֶׁנִּזְדָּמֵן לָךְ "לְרֹאוֹת
 בְּמִיתָתוֹ" שֶׁל אָדָם - מוֹכִיחָה שֶׁ"אֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", וְכֵן
 לְשֵׁם כָּף זְמַן לָךְ הַקֶּבֶ"ה לְרֹאוֹת זֹאת. וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְלַמֵּד
 הוֹרָאָה לְדוֹרָנוּ: בְּדוֹרָנוּ נִמְצָאִים רַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסִפְנָת

(י) לֹא-תִשְׁנֵא אֶת-אֲחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הוֹכֵחַ
 אֶת-עַמִּיתְךָ וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:

כִּי-יֹא-וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא • לֹא תִלְבִּין אֶת פְּנֵיו בְּרַבִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק א, עמוד 431)

כִּי אֲדַמּוּ"ר הַרְי"צ נִהַג לִקְרֹב כָּל אָדָם, אֲפִילוֹ יְהוּדֵי כְּזֶה
 שֶׁעָלָיו נִפְסַק בְּשִׁלְחוֹן עֲרוּרָה שֶׁלְּגִבּוֹי לֹא חָל הַדִּין שֶׁל "לֹא
 תַעֲמֹד עַל דָּם רַעָף".
 וְטַעֲמוֹ וְנִימוּקוֹ עִמּוֹ:
 אֲרַבְעָה חֲלָקִים הֵם בְּשִׁלְחוֹן עֲרוּרָה, וְחוֹשֵׁן מְשַׁפֵּט הוּא

הַחֲלָק הַרְבִּיעִי. בְּחוֹשֵׁן מְשַׁפֵּט עֲצֻמוֹ יֵשׁ יוֹתֵר מֵאַרְבַּע־
 מֵאוֹת סִימָנוֹת, וּפְרָטֵי הַדִּינִים הָאֲמוּרִים מוֹפְעִים בְּסִימָנוֹת
 הָאֲחֵרוֹנִים שָׁבוּ. כְּשִׁילְמוֹדוֹ וְיִקְיָמוֹ אֵת כָּל דִּינֵי הַשּׁוֹלְחָן
 עֲרוּרָה, מִתְחִילַת 'אוֹרַח חַיִּים' עַד לְסִימָנוֹת אֵלוֹ, אוֹ-אֵז יִהְיֶה
 מְקוֹם לַעֲסוֹק גַּם בְּדִינִים אֵלוֹ...

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסיים כ"ז אייר)

... רק מי שמקיים פראוי "לא תשנא" - יכול לקיים פגדרש "הוכח תוכיח".

(יח) **לֹא־תִקֶּם וְלֹא־תִטּוֹר אֶת־בְּנֵי עַמּוֹךְ וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ**
כַּמּוֹךְ אֲנִי יְהוָה:
 יח לא תקום ולא תטור תשר דבכו לבני עמך
 ותרחם לחברך כמותך אנא יי:

מגלך! אמר לו: הא לך, ואני כמותך שלא השאלתני – זו היא נטירה, שנטור האיקה בלבד, אף-על-פי שאינו נוקם. **וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כַּמּוֹךְ** • (ח"ט) אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה.

כ"י • **לֹא־תִקֶּם** • (יזמא כג) אמר לו: השאלני מגלך! אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאלני קרדמך! אמר לו: אני משאלך, פדרך שלא השאלתני – זו היא נקימה. ואיזו היא נטירה? אמר לו: השאלני קרדמך! אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאלני

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק יז, עמוד 215 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מצות אהבת ישראל בדרך הפשט

"וְאֶהְבֵּת" מצוה בפני-עצמה, אלא הכלל של המצות שבין אדם לחברו.

ואם פן: א. כבר מציינו בכמה מקומות שהתורה מפרשת הן את הכלל והן את הפרטים שנובעים מהכלל, ומתורצת קשיא הב'.

ב. מפיון שמצות "וְאֶהְבֵּת" – "כמוך" היא הציווי הכללי לקיים את כל המצות שבין אדם לחברו, הרי קיום מצוה זו הוא על-ידי קיום "הפרטים" שהם המצות שבין אדם לחברו.

ומפיון שהמצות שבין אדם לחברו הם דברים שבמעשה, ללא כל התייחסות לרגש האדם, הרי הוא יכול לקיים או להמנע מעשייתו בכל עת, וממילא אין קשיא האיר אפשר לצוות על אהבת כל אחד מישראל "כמוך", כי ציווי זה הוא הציווי הכללי לקיים את כל המצות שבמעשה שבין אדם לחברו.

וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כַּמּוֹךְ

זה כלל גדול בתורה (יט, יח. ובפירוש רש"י)

יש לעיין, מה מוסיף בהבנת הפתוב, זה שמצות "וְאֶהְבֵּת" היא "כלל גדול", שלכן מביאו רש"י בפרוש?

ויש לבאר, דהנה הקשה הרמב"ן האיר שף לצוות על כל אדם שיאהב את כל אחד מישראל "כמוך", הרי "לא יקבל לב האדם שיאהוב את חברו פאהבתו את נפשו"?

ועוד יש להקשות, אם נצטוינו לאהב כל אחד מישראל "כמוך", מדוע צוה התורה גם על שאר ציוויים שבין אדם לחברו כמו צדקה, גמילות חסד, אסור גנבה, גזלה, נקמה, נטירה וכיוצא בזה, הרי מובן מאליו שפשאדם יקים את הצווי לאהב כל אחד מישראל כגופו, ודאי יקים את כל המצות האלו?

וזהו שמפרש רש"י "זה כלל גדול בתורה", שבה מתרץ ב' קשיות אלו בחדא מחתא. שבדרך הפשט אין מצות

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החדש אייר, ה'תשכ"ז)

צריכה לחדור בבשר הלב, צריכה גם אהבת ישראל לחדור בבשר הלב, באופן ד"שמועה טובה תדשן עצם", ואינה דומה השמחה שמצד הנשמה לשמחה שהיא גם מצד הגוף, כן שיש צורך במציאות הגוף, אלא שצריך להיות "גופם טפל".

וזהו גם הענין ד"גדולה לגימה שמקרב" – שזהו ענין של שמחה עבור הגוף (ולא עבור הנפש, שהרי שמחת הנפש אינה מזשמיות, אלא מרוחניות שבגשמיות), ודוקא על-ידי שמשמחים את הגוף (כמו השמחה שעל-ידי בשר

בנוגע לאהבת ישראל, מבאר רבינו הזקן בתניא, ש"העושים גופם עיקר ונפשם טפלה, אי-אפשר להיות אהבה ואחווה אמיתית ביניהם כז", אלא צריך להיות נשמתם עיקר וגופם טפל.

ומזה מובן, שלצורך אמיתית הענין דאהבת ישראל, די בכך שהגוף הוא טפל, אבל אין צורך לבטל לגמרי את מציאות הגוף. ואדרבה, יש צורך במציאות הגוף, שהרי האהבה צריכה להיות נמשכת למטה מטה עד שתורגש בבשר הלב הגשמי, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שפשם שאהבת ה'

ספורנו

יצוה אלא הראוי והטוב, אף על פי שלא נתפרסם טעם המצוה, אמר, תורה יט

החקים, כי אמנם השומרם למען לא יחטא לו, לא יהיה זה אלא שכבר הפיר גדלו ושאין ראוי למרות את דברו, ושכבר הפיר טובו וידע שלא

וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כַּמּוֹךְ. אהוב בעד רעך מה שהיית אהב בעדך אם היית מגיע למקומו. ובהיות שמכלל יראת האל יתברך היא שמירת

ש"מִשְׁקָה" הוא דְּבַר הַמָּאוֹס וכו', אָבֵל אֵין צוֹרֵךְ לְדַבֵּר עַל זֶה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהָיָה "פֶּרֶשׁ שְׁבִתְכֶם לֹא קָאָמֹר", כִּיֹּן שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה קִירוֹב הַדַּעַת כּו'.
(וס״ס כ"ק אדמו"ר שליט"א): "זאל זײן לחיים ולברכה!"

זײן, "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא בײן", אַזײ אֵינוּ מְבַלְבֵּל אֶת הַנֶּשְׁמָה, וְאֶדְרָבָה כּו'.
וְלָכֵן, בְּהַתְעַדוּת חֲסִידִית - נוֹהֲגִים חֲסִידִים לומר "לחיים"
[אם כִּי לֹא הִרְבֵּה... וְכִנְדוּעַ שִׁיחַת כ"ק מו"ח אדמו"ר]

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, ה'תשכ"ז)

על-ידי קיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך", נעשה הענין ד' ברכנו אבינו פולנו כְּאֶחָד בְּאוֹר פִּנְיָךְ.

יט את קומי תטרון בעירך לא תרכב ערובין
חקלך לא תזרע ערובין ולבוש ערובין
שעטנז לא יסק עלך:

(יט) אֶת-חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ בְּהַמֶּתֶךָ לֹא-תִרְבִּיעַ פְּלִאִים
שְׂדֶךָ לֹא-תִזְרַע פְּלִאִים וּבִגְדֵי שְׁעִטָּנוֹ לֹא
יַעֲלֶה עָלֶיךָ:

שֶׁהוּא שׁוֹע, טוֹי וְנוֹז. וְאוֹמֵר אָנִי: 'נִזּוֹ' לְשׁוֹן דְּבַר הַנִּמְלָל וְשׁוֹזֵר זֶה עִם זֶה לְחַבְרוֹ. מִישׁט"ר בְּלַע"ז,
כְּמוֹ: (מו"ק יב) 'חֲזִין לְנֶאֱזִי דְאִית בְּהוֹן', שְׁאֵנוּ מְפָרְשִׁים לְשׁוֹן כְּמוֹשׁ, פְּלִישְׁטֵר"א. וְלְשׁוֹן "שְׁעִטָּנוֹ", פֶּרֶשׁ מִנַּחֵם: מַחְבֶּרֶת צֶמֶר וּפִשְׁתִּים.

כ"ט אֶת-חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ • וְאֵלּוּ הֵן: בְּהַמֶּתֶךָ לֹא תִרְבִּיעַ פְּלִאִים וּגו'. חֻקִּים אֵלּוּ גְזֻרוֹת מֶלֶךְ, שְׁאֵין טַעַם לְדַבֵּר. וּבִגְדֵי פְלִאִים • לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שְׁנֵאָמַר: "לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעִטָּנוֹ צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו". יָכוֹל לֹא יִלְבַּשׁ גִּזְי צֶמֶר וְאֵנִיצִי פִשְׁתָּן? תִּלְמוּד לומר: "בְּגֵד". מִזֵּין לְרִבּוֹת הַלְבָדִים? תִּלְמוּד לומר: "שְׁעִטָּנוֹ". דְּבַר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 227)

לשני חלקים; אֶחָד שֶׁיֵּךְ לְבַעַל הַשָּׂדֶה וְאֶחָד שֶׁיֵּךְ לַעֲנִיִּים.
פְּלִאִים – ה' הַבְדִּיל אֶת הַצִּמְחִים לַמִּינִים שׁוֹנִים. וְהַבְדִּילָה הַרוֹחֲנִית שֶׁל פֶּאֶה וְלָקֶט הִיא הַמְקוֹר וְהַסִּבָּה לְהַבְדִּילָה הַגִּשְׁמִית שֶׁל פְּלִאִים.

שְׂדֶךָ לֹא תִזְרַע פְּלִאִים (יט, יט) וְקִשָּׁה, לָמָּה הַקָּדִים פֶּאֶה וְלָקֶט לְכָל־אִים, אֵף שֶׁזִּירְעָה קוֹדֶמֶת לְקִצְרָה. וְיֵשׁ לומר, דְּהִנֵּה הַצִּדִּיק הַשֹּׁהַב בֵּין פֶּאֶה וְלָקֶט וְכָל־אִים הוּא - שְׁמִירָה עַל הַבְדִּילָה שֶׁקֵּבַה ה'. **פֶּאֶה וְלָקֶט** – ה' הַבְדִּיל אֶת יָבוֹל הַשָּׂדֶה

כּוּגְבֵר אֲרִי יִשְׁכּוּב עִם אֶתְמָא שְׂכֵבַת זִרְעָא וְהִיא אֶתְמָא אֶחֱדָא לְגַבֵּר וְאֶתְפִּרְקָא לֹא אֶתְפִּרְקָת בְּכִסְפָּא אוֹ חֲרוּמָא לֹא אֶתְהִיבַת לֵה בִשְׁטֵר בְּקִרְתָּא תְּהִי לֹא יוֹמֶתוֹן אֲרִי לֹא אֶתְחַרְרַת:

(כ) וְאִישׁ כִּי-יִשְׁכַּב אֶת-אִשְׁהוֹ שְׂכֵבַת-זֶרַע וְהוּא שִׁפְחָה נִחְרַפֶּת לְאִישׁ וְהַפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חִפְשָׁה לֹא נִתְּנָה לָהּ בְּקִרְתָּא תְּהִי לֹא יוֹמֶתוֹ בִּי-לֹא חִפְשָׁה:

מִיתָה, כִּי לֹא חִפְשָׁה וְאֵין קְדוּשָׁיָה קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין. וְרַבּוֹתֵינוּ (בְּרִיתוֹת יא) לְמַדּוּ מִכָּאן, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּמִלְקוֹת יֵהָא בְּקִרְיָא, שֶׁהַדִּינִים הַמְלָקִין קוֹרִין עַל הַלּוֹקָה (דְּבָרִים כח נח"ט): "אִם-לֹא תִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת וְגו'... וְהַפְלֵא ה' אֶת-מִכְתָּרְךָ וְגו'". **כִּי-לֹא חִפְשָׁה** • (מכּוֹת כג) לְפִיכָף אֵין חֵיב עָלֶיהָ מִיתָה, שְׁאֵין קְדוּשָׁיָה קִדּוּשִׁין. הָא אִם חִפְשָׁה – קְדוּשָׁיָה קִדּוּשִׁין וְחֵיב מִיתָה.

כ"ט נִחְרַפֶּת לְאִישׁ • מִיעֲדַת וּמִיחַדַּת לְאִישׁ, וְאֵנִי יוֹדֵעַ לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא. וּבִשְׁפִחָה כְּנַעֲנִית (קִדּוּשִׁין ו) שֶׁחֲצִיָּה שִׁפְחָה וְחֲצִיָּה בֶּת חוֹרִין הַמֶּאֱרִסֶּת לְעֶבֶד עֲבָרִי שְׁמֵתָר בִּשְׁפִחָה, הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה • פְּדוּיָה וְאֵינָה פְּדוּיָה, וְסֵתָם 'פְּדוּיוֹן' בְּכֶסֶף (ת"כ, גִּישׁוֹן לט). אוֹ חִפְשָׁה • בִּשְׁטֵר. בְּקִרְתָּא תְּהִי • הִיא לּוֹקָה וְלֹא הוּא. יֵשׁ עַל בֵּית-דִּין לְבַקֵּר אֶת הַדְּבַר, שֶׁלֹּא לְחִיבּוֹ

ספורנו

הַחֲטָא אֵינוּ אֵלָּא שְׁחָלַל אֶת קִדְשׁ ה' לְבַעַל חֲצִי שִׁפְחָה. וּבְהִיּוֹת הַפֶּעַל הַזֶּה נִגְדַּר כְּבוֹד הָאִישׁ הַפּוֹעֵל, לֹא נִגְדַּר כְּבוֹד הָאִשָּׁה הַמְתַּפְּעֶלֶת, אֵין סִפְקָ שֶׁהִיא הִרְגִּילָתָהּ, וְרִאיוֹנָה לְלִקּוֹת. וְהִנֵּה הַמְּזוּד בָּזֶה, שֶׁעָשָׂה זֶה הַסְכָּלוֹת לְחַלֵּל אֶת עֲצָמוֹ, הוּא קָרוֹב לְשׁוּגָה, וּמִקְרִיב אֶשֶׁם עַל חֲלוּל הַקֶּדֶשׁ. תוֹרָה כּא

אֶמְנֵם עַל עֲנִין שִׁפְחָה חֲרוּפָה, עִם הִיּוֹתוֹ חֹק שֶׁהִיא לּוֹקָה וְהוּא אֵינוּ לּוֹקָה, וְשֶׁהוּא מְבִיא קֶרֶבֶן עַל הַמְּזוּד, וְשִׁמְי אֵלּוּ לֹא יִקְרוּ בְּכָל שְׁאָר מִצְוֹת שְׁבִתוֹרָה, מִכָּל מְקוֹם נִתֵּן קֶצֶת טַעַם לְדַבֵּר בְּאִמְרוֹ, תוֹרָה כ
(כ) **כִּי לֹא חִפְשָׁה**. כְּלומר, הַחֲטָא נִקַּל בָּזֶה שֶׁלֹּא תִפְשׁוּ קְדוּשֵׁי הַמֶּאֱרָס, וְעַקֵּר

(יט) **אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ**. וְהוֹפִיר חֻקִּים בְּמִלְאֵכַת הַמִּרְעָה וּבַעֲבוּדַת הָאֲדָמָה וּבְמִלְבוּשׁ (פסוק נז), וּבְמִשְׁגָּל (פסוקים כ כב) וּבְמִאֲכָל וּבְמִשְׁתָּה (כג כד) וּבְהִנָּחַת הַעֲתִידוֹת (כו), שֶׁבְּכָל אֵלֶּה הָיְתָה הַנִּהְיָגַת חַיֵּיהֶם אִז. וְהִנֵּה רַב מִה שְׁאִסְרָם הֵם עֲנִינִים מְגֻדִים לְכַוֵּנַת הַטָּעַב הַמְכַנְנָת מֵאֵת הָאֵל יִתְעַלָּה הַמִּסְדֵּרוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות שבח-קודש פרשת אחרי-קדושים תשמ"ח)

הדרך השנייה. כאשר מקהילים יהודים כדי למסור להם 'גופי תורה', יש לפתוח בהדגשת גודל מעלתם של ישראל - "קדושים תהיו כי קדוש אני" (היינו, שקדושתם של ישראל קשורה לקדושתו יתברך ונובעת ממנה). ואכן, שפי השיטות נבחנו במרוצת הדורות, והתברר כי השיטה השנייה השיגה הצלחה רבה יותר.

"פרשה זו נאמרה בהקלה, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה" (ויקרא-רבה)
הבא לעורר את הקהל לתשובה ומעשים טובים - שתי דרכים לפניו. דרך אחת, להדגיש את חומרת האסורים ולתאר את העונש עליהם. דרך שנייה, להבליט את היוקר והעילוי של התורה ומצוותיה ואת גודל מעלת היהודי. מדברי המדרש פאן, נמצאנו למדים כי יש להעדיף את

כא וייתי ית אשמה קדם יי לתרע משפן
זמנא דכר לאשמא :

(כא) והביא את אשמו ליהוה אל-פתח אהל מועד
איל אשם:

כב וכפר עליו כהנא בדכרא דאשמה קדם
יי על חובתה די חב וישתבך לה מחובתה
די חב :

(כב) וכפר עליו הפהן באיל האשם לפני יהוה
על-חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר
חטא: פ

כ"י- ונסלח לו מחטאתו אשר חטא • (גישין לט. כריתות ט) לרבות את המזיד כשוגג.

כג וארי תעלון לארעא ותצבון כל אלן
דמיכל ותרחקון רחקא ית אבה תלת שנין
יהי לכון מרחק לאבדא לא יתאכל:

(כג) וכי-תבאו אל-הארץ ונטעתם פל-עץ מאכל
וערלתם ערלתו את-פריו שלש שנים יהיה לכם
ערלים לא יאכל:

(ח"ס). יכול, אם הצניעו לאחר שלש שנים יהא מתר?
תלמוד לומר: "יהיה", בהיותו יהא.

כ"י- וערלתם ערלתו • ואטמתם אטימתי; יהא
אטום ונסתם מלהנות ממנו. שלש שנים יהיה
לכם ערלים • מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 103)

כאן שני דינים, וערלתם . . את פריו - אסור על הפרות.
יהיו לכם ערלים - חובה על האדם לספור שלש שנים
לפני אכילת הפרות. ומאחר שהספירה מטלת עליו, היא
מתחילה משעת פעלתו - הנטיעה.

מאימתי מונה לו, משעת נטיעתו (רש"י יט, כג) וקשה,
אולי מתחילה הספירה מעת שהעץ מתחיל להניב פרות.
ויש לומר, דהנה "יהיה לכם ערלים" מיותר לכאורה, שהרי
כבר נאמר "וערלתם . . את פריו". ומזה למד רש"י שיש

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 993 - מתוך 'לקראת שבת')

מחבר לא בטל

כלל הוא בכל התורה כלה שהמעוט בטל ברב. ואם כן יש
לשאל: מפיון שעם ישראל הם "המעט מפל העמים"
(ואתחנן ז, יז), האין יש כח בידם שלא להתערב ולהבטל
בתוך מדבר העמים?
ועל-זה כתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם
היום" (ואתחנן ד, ז). שמפיון שעם ישראל קשורים ומאחדים
תמיד עם הקב"ה, וכל הזמן הם בבחינת "מחבר", הנה
אי-אפשר שיתבטלו חס-ושלום ויתערבו באמות, אלא גם
בתוך ה"שבעים זאבים" הם חיים וקיימים, ו"עם לבדד
ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג, ט).

שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: (יט, כג)

שנינו (ערלה פרק א משנה ו) "נטיעה של ערלה כו', שנתערבו
בנטיעות, הרי זה לא ילקט, ואם לקט יעלה באחד ומאתים".
כלומר, הדין הוא שערלה שנתערבה הרי זו עולה באחד
ומאתים, אף זהו רק בדיעבד, כי "אין מבוטלין אסור
לכתחלה". אמנם בטול אסור הערלה הוא רק לאחר
שלקט מן המחבר, ולכן לכתחלה "לא ילקט", מה-שאין-כן
כשמחבר לקרקע, אינה בטלה גם באחד ומאתים, כי
"מחבר לא בטל" (ראה בכל זה, מפרשים בערלה שם).
ויש לפרש זה בדרך הדרוש:

(כד) **וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעִית יִהְיֶה כָּל־פְּרִיו קֹדֶשׁ הַלֹּלִים** כד וּבִשְׁמַת רְבִיעֵמָה יִהְיֶה כָּל אִפֶּה קֹדֶשׁ תִּשְׁבֶּחֶן קֹדֶם יי:
לִיהוָה:

כד) אֵלֶּא בְּפִדְיוֹן, אִף זֶה כֵּן. וְדָבָר זֶה "הַלֹּלִים לַה" (ויקרא כד ל): "וְכָל־מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וְגו' קֹדֶשׁ לַה". מֵה מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֵינּוּ נֶאֱכָל חוּץ לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם (קידושין

(כה) **וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁת תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִיו לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:** כה וּבִשְׁמַת חֲמִישִׁמָה תִּיכְלוּ יֵת אִפֶּה לְאוֹסָפָא לְכוּן עַל־לִמָּה אָנָּה יי אֶלְהִכוּן:

כז) לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ • הַמַּצּוּה הַזֹּאת שֶׁתִּשְׁמְרוּ, תִּהְיֶה לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ, שֶׁבִּשְׁכָּרָה אֲנִי מְבַרֵךְ לָכֶם פְּרוֹת הַנְּטִיעוֹת. הִנֵּה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: דְּבָרָה תוֹרָה כְּנֶגֶד יֵצֵר הָרַע, שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם:

(כו) **לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ:** כו לֹא תִיכְלוּן עַל דָּמָא לֹא תִנְחָשׁוּן וְלֹא תַעֲוֹנוּן:

כז) לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם • לְהַרְבֶּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין' (ס) אֲזַהֲרָה שֶׁלֹּא יֹאכַל מִבֶּשֶׂר קֹדְשִׁים לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזַהֲרָה לֹאֲכַל מִבְּהֵמַת חֵלִין טָרֵם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה, וְעוֹד הִרְבֶּה. לֹא תִנְחָשׁוּ • (סנהדרין

(כו) **לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֵת פֶּאת זִקְנְךָ:** כז לֹא תִקְפוּן פֶּאתָא דְרִישְׁכוֹן וְלֹא תִחַבֵּל יֵת פֶּאתָא דְדִקְנָךְ:

כז) לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֹאשְׁכֶם • (מכות כ) זֶה הַמַּשְׁוֶּה צִדְעֵיו לְאַחֲרֵי אֲזָנוֹ וּלְפָדְחָתוֹ, וְנִמְצָא הֶקֶף רֹאשׁוֹ עַל סָבִיב, שֶׁעַל אַחֲרֵי אֲזָנוֹ עֲקָרִי שֶׁעָרָו לְמַעַלָּה מִצִּדְעֵיו הִרְבֶּה. פֶּאת זִקְנְךָ • (מכות כא) סוֹף הַזֶּקֶן

(כח) **וְשָׂרֵט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרֹכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָכֶם אֲנִי יְהוָה:** כח וְחִבּוּל עַל מִית לֹא תִתְּנוּן בְּבִסְרְכוֹן וְרוּשְׁמִין חֲרִיתִין לֹא תִתְּנוּן כֹּחוֹן אָנָּה יי:

כז) וְשָׂרֵט לְנֶפֶשׁ • כֵּן דִּרְכָן שֶׁל אֲמוּרָיִים, לְהִיּוֹת מִשְׁרִטִין בְּשָׂרָם כְּשֶׁמֶת לָהֶם מֵת. וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע • (מכות כא) כְּתַב הַמַּחֲקָה וְשִׁקּוּעַ, שֶׁאֵינּוּ נִמְחָק לְעוֹלָם, שֶׁמִּקְעָקְעוֹ בְּמַחַט וְהוּא מִשְׁחִיר לְעוֹלָם. קַעֲקַע •

ספורנו

(כח) **שָׂרֵט לְנֶפֶשׁ.** בְּמַחֲשִׁיבִים מֵאֵד מִיתַת הָאָדָם וּמִתְאַבְּלִים מֵאֵד עָלֶיהָ. וְכֵן בְּ - **כְּתַבְתָּ קַעֲקַע.** לְתַת אוֹת בְּבִשְׂרֵנוּ מְלַבֵּד אוֹת הַבְּרִית, תוֹרָה כֵּט קֹדֶשׁ לְעַבְדּוֹ, אָמַר, תוֹרָה כֹּז (כו) **לֹא תִקְפוּ.** וְצִוָּה שֶׁלֹּא נִחַלְלֵם בְּהִקְפַּת הָרֹאשׁ כְּמַעֲשֵׂה שׁוּטִים וְשִׁבּוּרִים אוֹ בּוֹמְרִים, וְלֹא בְּגִלּוֹחַ הַזֶּקֶן, בְּאִמְרָם 'הִדְרַת פָּנִים זָקֵן' (שבת קנב, א), וְלֹא בְּ - תוֹרָה כח

(כו) **לֹא תֹאכְלוּ עַל הֶדֶם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ.** כָּל אֵלֶּה הֵיוּ דְרָכִים אֲצִלֵּם בְּהַגְדַּת עֲתִידוֹת, בְּסוּרָם מִדְּרָכֵי רוּחַ טְהוֹרָה וּנְבוּאָה לְדְרָכֵי רוּחַ הַטְּמָאָה. וּבִהְיוֹת מִדְּרָכֵי יִרְאַת הָאֵל וּבְכוּדוֹ שֶׁלֹּא נִחַלֵּל גּוֹפּוֹת עַמּוֹ אֲשֶׁר

(כט) **אֶל־תַּחֲלִל אֶת־בִּתְּךָ לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֹּאָה הָאָרֶץ זִמָּה:**
כט לא תחל את בִּתְּךָ לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ
אָרֶץ וְתִתְּמָלִי אָרֶץ עֲצַת חֹטְאִין:
ומִלֹּאָה הָאָרֶץ זִמָּה:

כ"י אֶל־תַּחֲלִל אֶת־בִּתְּךָ לְהִזְנוֹתָהּ • בְּמוֹסַר בְּתוֹ פְּנוּיָהּ לְבִיָּאָה שְׁלֵא לְשֵׁם קְדוּשִׁין. וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ • אִם אֶתָּה עוֹשֶׂה בֶן, הָאָרֶץ מִזְנֶה אֶת פְּרוּתֶיהָ לַעֲשׂוֹת

(ל) **אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:**
ל יֵת יוֹמִי שְׂבִיָּא דִּילִי תִטְרוּן וּלְבִית מִקְדָּשִׁי תִהוֹן דִּחְלִין אָנָּה יי:
על־פי שְׂבִיָּא מִזְהִירָם עַל הַמִּקְדָּשׁ – "אֶת שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ" – אֵין בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דִּוְחָה שְׂבִית.

(לא) **אֶל־תִּפְּנֶוּ אֶל־הָאֲבֹת וְאֶל־הַיְדֻעָנִים אֶל־תִּבְקָשׁוּ לְטַמְּאָה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:**
לא לא תִּפְּנֶוּ בְּתֵר בְּדִין וּדְכוּרֵי לא תִתְּפַעֵן לְאִסְתַּמְּאָה בְּהוֹן אָנָּה יי אֶל־הַכּוֹן:

כ"י אֶל־תִּפְּנֶוּ אֶל־הָאֲבֹת • אֲזַהֲרָה לְבַעֲל־אוֹב וְיִדְעוֹנִי (סנהדרין סה). בַּעֲל־אוֹב, זֶה פִּיתוּם הַמִּדְבָּר מִשְׁחִיו. וְיִדְעוֹנִי, מְכַנֵּס עֲצָם חַיָּה שֶׁשְּׁמָהּ 'יְדוּעַ' לְתוֹךְ פִּיו, וְהַעֲצָם מִדְבָּר. אֶל־תִּבְקָשׁוּ • לְהִיּוֹת

(לב) **מִפְּנֵי שִׁיבָה תָּקוּם וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן מֵאֻלְהִיד אֲנִי יְהוָה:**
לב מִן קָדָם דְּסִבֵּר בְּאֻרִּיתָא תָּקוּם וְתִהְיֶה אִפִּי סָבָא וְתִדְחַל מֵאֻלְהִיד אָנָּה יי:

כ"י מִפְּנֵי שִׁיבָה תָּקוּם • (ת"כ. קידושין לב) כֹּחַ זָקֵן אֲשֶׁמָּא? תִּלְמוּד לֹמַר: "זָקֵן", אֵין זָקֵן אֶלָּא שְׁקֵנָה חֲכָמָה. וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן • אֵיזְהוּ הַדּוּר? לֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ וְלֹא יִסְתֵּר אֶת דְּבָרָיו. כֹּחַ יַעֲצִים עֵינָיו כְּמוֹ

♦ יום שישי ה' אייר ♦

(לג) **וְכִי־יִגְוֹר אֹתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אוֹתוֹ:**
לג וְאֵרִי יִתְגַּדֵּר עִמָּךְ גֵּיּוֹרָא בְּאַרְעִיכֹן לֹא תוֹנוּן יִתֵּה:
כ"י לֹא תוֹנוּ • אוֹנָא דְּבָרִים; לֹא תֹאמַר לוֹ: אֲמַשׁ הָיִיתָ עוֹבֵד עֲבֹדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אֶתָּה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שְׁנִתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

ספורנו
א. תורה לב
(לב) מִפְּנֵי שִׁיבָה תָּקוּם. אָבֵל תִּהְיֶה קְדוּשִׁי עֲלִיוֹן, וּמִהֶם הַשִּׁיבָה בְּרִב, בְּאִמְרוֹ "עֲטַרְת תִּפְאֶרֶת שִׁיבָה, בְּדֶרֶךְ צִדִּיקָה תִּמְצָא" (משלי טו, לא).
וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן. וְהֵם תוֹפְשֵׁי הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: אֵין זָקֵן אֶלָּא מִי שְׁקֵנָה חֲכָמָה (דוּשִׁין לב, ט). וְאַחֲרֵי שֶׁהִזְהִיר עַל כְּבוֹד הַקְּדוּשִׁים, הִזְהִיר מִלְּבוֹזוֹת אֶת הַשְּׁפִלִים, וְאָמַר, תּוֹרָה לֹג
(לג) וְכִי יִגְוֹר אֹתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא דְרִישַׁת הָאוֹבוֹת אֲצִל הָאֲמוֹת דְּרִישָׁה אֱלֹהִית בְּעַד הַחַיִּים אֶל הַמֵּתִים, אִמְרוּ, תּוֹרָה לֹא
(לא) אֶל תִּפְּנֶוּ אֶל הָאֲבֹת. אֶל תִּפְּנֶוּ אֱלֹהִים, אָבֵל תִּתְּנוּ עֶרֶף וְלֹא פָּנִים, אֵין צְרִיךְ לֹמַר שְׁלֹא תִכְבְּדוּם.
אֶל תִּבְקָשׁוּ לְטַמְּאָה בָּהֶם. אֶל תִּבְקָשׁוּ אוֹתָם כְּדִי לְהִטְמֵא בָּהֶם, אָבֵל תִּבְקָשׁוּ לְדַעַת טִיבָם לְהוֹרוֹת, בְּאִמְרוֹם ז"ל "לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת" (דברים יח, ט) אָבֵל אֶתָּה לְמַד לְהִבִּין וּלְהוֹרוֹת (שִׁבְת עה,
(כט) (אֶל תַּחֲלִל אֶת בִּתְּךָ לְהִזְנוֹתָהּ). וְלֹא בְּהִזְנוֹת הַבַּת אֶפְלוּ פְּנוּיָהּ, אֲשֶׁר הוּא חֲלוּל לָהּ וְלֹאֲבִיהָ, בְּעֶנְיָן "כִּי תַחֲלִל לְנוֹת, אֶת אֲבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת" (לחין בא, ט). וְאַחֲרֵי שֶׁהִזְהִיר מִהַעֲנִינִים הַמְּחַלֶּלִים, צִוָּה לְכַבֵּד אֶת הַיָּמִים וְהַמְּקוֹמוֹת וְהָאֲנָשִׁים הַקְּדוּשִׁים, וְאָמַר, תּוֹרָה ל
(ל) אֶת שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ. שֶׁהֵם הַשְּׂבִית וְכָל מִקְרָא קֹדֶשׁ.
וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ. וְהוּא כָּל מְקוֹם מִקְדָּשׁ לְתוֹרָה, לְהַפְלֶה וּלְעַבְדוּהָ. וּבִהְיוֹת

(לד) בְּאֶזְרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר וְהַגֵּר אִתְּכֶם
וְאֶהְבֵת לוֹ כְּמוֹד פִּי-גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"י - פִּי-גֵרִים הֵייתֶם • מום שִׁבְדָּה אֶל תֹּאמַר לַחֲבֵרְךָ • אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהֶיךָ וְאֵלֶיךָ אֲנִי.

(לה) לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל
לֵאמֹר לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל
וּבַמִּשְׁוֹרָה:

כ"י - לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט • אם לִדִּין, הָרִי כָכָר
נֹאמַר: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט", וּמֵהוּ "מִשְׁפָּט"
הַשְּׁנוּי כָּאֵן? הִיא הַמִּדָּה וְהַמִּשְׁקָל וְהַמִּשְׁוֹרָה; מִלְּמַד
שֶׁהַמִּדָּה נִקְרָא דִּין, שָׁאֵם שֶׁקֶר בַּמִּדָּה, הָרִי הוּא
כְּמִקְלָקֵל אֶת הַדִּין, וְקִרְוֵי עוֹל, שְׁנֵאֵי וּמִשְׁקָן, חָרָם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 150)

לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט, בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה (יט).
(לה) מִצְוֹת-עֲשֵׂה לְצַדִּיק הַמֵּאֲזִינִים • וּלְצַדִּיק בְּחֻשְׁבוֹנוֹ
בְּשִׁעֲת עֲשִׂיתוֹ (רמב"ם) בַּמִּדָּה חֲסֵדָה יֵשׁ שְׁתֵּי תְּנוּעוֹת
מִגְדּוֹת. מִחַד גִּיסָא - עֲצֵם פְּעֻלַת הַמִּדָּה מוֹרָה עַל

(לו) מֵאֲזִינִי צַדִּיק אֲבִי-צַדִּיק אִיפֹת צַדִּיק וְהִין צַדִּיק
יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אִתְּכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

כ"י - אֲבִי-צַדִּיק • הֵם הַמִּשְׁקֻלוֹת שֶׁשׁוֹקְלִין כְּגִגְדָן.
אִיפֹת • הִיא מִדַּת הַיָּבֶשׁ. הִין • זֶה הִיא מִדַּת הַלֵּחַ.
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אִתְּכֶם • עַל-מִנַּת כֶּן. דְּכָר אַחֵר: אֲנִי

(לז) וְשִׁמְרַתֶם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי
וְעִשִּׂיתֶם אִתָּם אֲנִי יְהוָה: פ

לו וְחֻשְׁרֵינוּ יֵת כָּל קִימֵי וְיֵת כָּל דִּינֵי וְתַעֲבִידוּ
יִתְהוֹן אָנָּה יי:

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

אֲנִי ה' • בָּאֵר, שֶׁכָּל שְׁמִירַת הַחֻקִּים
וְהַמִּשְׁפָּטִים רְאוּי שְׁתִּיזָה בְּלִי תוֹסֶפֶת
וּבְלִי גִרְעוֹן. כִּי אֲמַנָם מַעֲשֵׂי ה'
וּמִצְוֹתָיו הֵם בְּתַכְלִית שְׁלֵמוֹת, אֲשֶׁר
עָלְיוּ אֵין לְהוֹסִיף וּמִקְנֵנוּ אֵין
לְגַרֵעַ. תוֹרָה א

מדות הֵלַח וְהַיָּבֶשׁ וּמִשְׁקֻלוֹתָם. תוֹרָה לו
(לז) וְשִׁמְרַתֶם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְאֶת כָּל
מִשְׁפָּטַי. תַּעֲשִׂנוּ בָּהֶם וְתַכִּירוּ הֵיוֹתֶם
הַגּוֹנִיִּים.
וְעִשִּׂיתֶם אִתָּם. וּבָזָה הָאֶפֶן תַּעֲשׂוּ
אוֹתָם.

תוֹנוּ אֹתוֹ. אֶפְלוּ אוֹנָאֵת דְּכָרִים.
וְהוֹסִיף וְאָמַר, תוֹרָה לו
(לה) לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה
בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה. וְזֶה, כִּי בְהִיּוֹת
בְּכָלל אוֹנָאָה גַם אוֹנָאֵת מִמוֹן, הִתְהוֹר
מִן הָאוֹנָאָה הַכְּלָלִית לְאֶזְרַח וְלִגֵּר, וְהֵם

(ב) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזֵּרְעוֹ לַמֶּלֶךְ מֹות יוֹמֶת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמָהּוּ בְּאֶבֶן:

כ"י- וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר • עֲנֹשִׁין עַל הָאֲזָרוֹת • מֹות יוֹמֶת • (ת"כ) בְּבֵית-דִין; וְאִם אֵין כֹּחַ לְבֵית-דִין, עִם הָאָרֶץ מְסִיעִין אוֹתָן • עִם הָאָרֶץ • (ת"כ) עִם שְׂבָגֵינוּ

(ג) וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת-פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכַּרְתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עִמּוֹ כִּי מִזֵּרְעוֹ נָתַן לַמֶּלֶךְ לְמַעַן טַמְא אֶת-מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת-שֵׁם קָדְשִׁי:

כ"י- אֶתֵּן אֶת-פָּנַי • (ת"כ) פָּנַי שְׁלִי, פִּזְנָה אֲנִי מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ • בְּאִישׁ • וְלֹא בַצָּבוֹר, שְׁאִין כָּל הַצָּבוֹר נִכְרַתִּין • כִּי מִזֵּרְעוֹ נָתַן לַמֶּלֶךְ • (ת"כ, סנהדרין סד) לִפִּי שְׁנֵאָמַר: "מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּכְתּוֹ בְּאֵשׁ", כֵּן-בְּנוֹ וּכְן-כְּתוֹ מִנֵּין? תִּלְמוּד לומר: "כִּי מִזֵּרְעוֹ נָתַן לַמֶּלֶךְ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 323)

פִּזְנָה אֲנִי מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ (רש"י כ, ג) כֵּן פִּרְשׁ גַּם בְּפִרְשַׁת "אַחֲרֵי" עַל "וְנִתְּתִי אֶת פָּנַי בְּנֶפֶשׁ הָאוֹקֶלֶת אֶת הָדָם". וְהִזְרֹף לְחֹזֶר עַל זֶה כָּאן, כִּי בְּפִרְשַׁת "אַחֲרֵי" מְדַבֵּר בְּעֵסְקוֹ שֶׁל ה', הֵינִי הַקִּרְבַּת קִרְבָּנוֹת בְּמִקְדָּשׁוֹ לְרִיחַ נִיחַח

(ד) וְאִם הָעֵלֶם יַעֲלִימוֹ עִם הָאָרֶץ אֶת-עֵינֶיהָ מִן הָאִישׁ הַהוּא בְּתֵתוֹ מִזֵּרְעוֹ לַמֶּלֶךְ לְבַלְתִּי הַמִּית אוֹתוֹ:

כ"י- וְאִם הָעֵלֶם יַעֲלִימוֹ • אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה; אִם הָעֵלִימוּ סִנְהֶדְרִי קִטְנָה, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה.

ספורנו

כ (ב) אֲשֶׁר יִתֵּן מִזֵּרְעוֹ לַמֶּלֶךְ. אַחַר שְׂבָאָר הַכּוֹנֵה הָאֲלֹהִית לְקוֹדֵשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעַן יִדְמוּ אֵלָיו כְּפִי הָאֶפְשָׁר, וְהוֹרָה אוֹתָם אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר בָּהֶם תּוֹשֵׁג הַתְּכֵלִית הַמְּכֻנֶּנֶת מֵאֵת הָאֵל יִתְעַלֶּה, וְהוֹהִיר מִהֶפְכָּה, דָּבָר בְּעֵנֶשׁ הַמְּטַמְּאִים בְּאַחַד מִג' מִיָּנִי טַמְאוֹת הַמִּנְגְּדוֹת לְקֹדֶשׁ הַנּוֹכְרֶת. הָאֲחֹת הִיא הַטְּמָאָה בְּדַעוֹת, כְּעֵנִין הַמֶּלֶךְ שְׂאִמֹר בּוֹ "לְמַעַן טַמְא אֶת מִקְדָּשִׁי" (פסוק ג), וְכַעֲנִין הָאוֹבוֹת וְהִידְעוֹנִים (פסוק ו) שְׂאִמֹר עֲלֵיהֶם לְמַעַל "אֵל תִּבְקָשׁוּ לְטַמְאָה בָּהֶם" (יט, לא). וְהַשְׁנִית, הִיא

הַטְּמָאָה בְּזֵרַע, וְזֶה בְּעֵרִיּוֹת שְׂאִמֹר עֲלֵיהֶם לְמַעַל "אֵל תִּבְקָשׁוּ לְטַמְאָה בָּהֶם" (יט, לא). וְהַשְׁנִית, הִיא הָאָרֶץ (לעיל יח, כד). וְהַשְׁלִישִׁית, הַטְּמָאָה בְּמַאֲכָלוֹת הָאֲסוּרוֹת, שְׂאִמֹר עֲלֵיהֶם בְּסוֹף זֹאת הַפִּרְשָׁה "אֲשֶׁר הַבְּדִלְתִּי לָכֶם לְטַמְא" (פסוק כה). אֲמָנָם בְּפִרְשַׁת אִמֹר דָּבָר עַל הַטְּמָאָה בְּמֵת, וְחִלּוֹל הַזֵּרַע, וְהַמּוֹמִין, וְהַמַּעֲלִלָה, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם עֲנִין וּלְתִי בְּקָדָשִׁים בְּלָכָד. וְהַתְּחִיל לְדַבֵּר בְּמִלָּה, וְאָמַר "עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמָהּוּ בְּאֶבֶן". וְזֶה יַעֲשֶׂה הַקְּמוֹן בְּקִנְיָאָם לְכָבוֹד קוֹנָם, וְזֶה כְּשִׁישׁ

עֲדִים וְהַתְּרָאָה. תוֹרָה ג (ג) וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא. אִם לֹא יִשׁוּב מִרְשָׁעוֹ בְּאֶפֶן שְׂלֹא תִהְיֶה מִיתָתוֹ בְּפִרְתּוֹ. וְהִכַּרְתִּי אוֹתוֹ. וְזֶה בְּהִכָּרֵם יוֹכֵן לְחַיִּי עוֹלָם, אַחֲרֵי שֶׁרְגֻמוֹהוּ בְּאֶבֶן, שְׁאִין לְהִכָּרִיתוֹ עוֹד בְּעוֹלָם הַחַיִּים. לְמַעַן טַמְא אֶת מִקְדָּשִׁי. לְסַלֵּק הַשְּׂכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל, וְרָאוּי שֶׁהֵם יִרְגְּמוּהוּ. וְלַחֲלֹל אֶת שֵׁם קָדְשִׁי. לְפִיכָךְ אֶתֵּן פָּנַי בּוֹ אֶף עַל פִּי שְׂאִינָה עֲבוּדָה וְרָה. תוֹרָה ד

(ה) וְשִׁמְתִּי אֹנִי אֶת־פָּנַי בְּאִישׁ הֵהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ
וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת כָּל־הַיָּגִים אַחֲרָיו לְזִנּוֹת אַחֲרֵי
הַמִּלֵּךְ מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

תלמוד לומר: "אתו" – אותו בהפְּרַת ולא כַּל
הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִפְרַת אֵלָּא בִּיסוּרִין. לְזִנּוֹת אַחֲרֵי
הַמִּלֵּךְ • (ח"כ) לְרַבּוֹת שְׁאָר עֲבוֹדַת אֱלִילִים שְׁעֲבָדָהּ
בָּכָה, וְאַפְלוּ אֵין זֶה עֲבוֹדָתָהּ.

כ"י • וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי מִשְׁפָּחָה
מָה חֵטְאָהּ? אֵלָּא לְלַמֶּדֶךָ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה שְׁשִׁי
בָּהּ מוֹכֵס שְׂאִין כָּל־מִכְסִּין, שְׁכָל־מִחְפִּין עָלָיו.
וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ • לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שְׁנֵאמַר
"וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ", יָכוֹל יִהְיֶה כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִפְרַתָּהּ?

וְנֶאֱמַר דִּי יִתְפַּנֵּי בְּתַר בְּדִין וּדְכוּרֵי לְמַטְעִי
בְּתַרְיָהוֹן וְאַתָּן יֵת רִיגְזִי בְּאַנְשָׁא הֵהִיא
וְאַשְׁיָצִי יִתְהָּ מִגֹּז עֲמָהּ:

(ו) וְהִנָּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֲבֹת וְאֶל־הַיָּדְעָנִים
לְזִנּוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְּתִי אֶת־פָּנַי בְּנֶפֶשׁ הֵהוּא וְהִכְרַתִּי
אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

וְהִתְקַדְּשׁוּן וְהִיָּתָם קְדִישִׁין אֲרִי אָנָּה יי
אַלְהֵכֶם:

(ז) וְהִתְקַדְּשׁוּן וְהִיָּתָם קְדִישִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה
אַלְהֵיכֶם:

כ"י • וְהִתְקַדְּשׁוּן • זֶה פְּרִישׁוֹת עֲבוֹדַת אֱלִילִים.

♦ שבת קודש ו' אייר ♦

ח וְתַטְרִינן יֵת קִנְמִי וְתַעֲבָדִין יִתְהוֹן אָנָּה יי
מִקְדָּשְׁכֶּם:

(ח) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְעַשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה
מִקְדָּשְׁכֶּם:

ט אֲרִי גִבֹּר גִּבֹּר דִּי יִלּוּט יֵת אֲבוּהִי וְיֵת אִמָּהּ
יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלָא אֲבוּהִי וְאִמָּהּ לֹט קִטְלָא
חֲזִיב:

(ט) בִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלָל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ
מוֹת יוֹמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו בּוֹ:

שְׁנֵאמַר בְּהֵם: "בְּאַכֵּן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם".
וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: כְּמוֹ "דְּמוֹ בְּרָאשׁוֹ" אֵין נֶעֱנֵשׁ
עַל מִיתָתוֹ אֵלָּא הוּא, שֶׁהוּא גֵרֵם לַעֲצָמוֹ שִׁיְהָרֵג.

כ"י • אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל • (ח"כ, סנהדרין פה) לְרַבּוֹת לֹאֲחֹר
מִיתָה. דְּמִיו בּוֹ • זֶה סְקִילָה, וְכֵן כָּל מְקוֹם שְׁנֵאמַר:
"דְּמִיו בּוֹ", "דְּמִיָּהֶם בָּם", וְלַמִּדְנֵי מֵאוֹב וְיָדְעוּנִי,

ספורנו

לְעֲבוֹדָתִי. תורה ט
(ט) כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלָל. וְהָאוֹת
עַל שְׂאֵנִי מִקְפִּיד כָּל כֶּף שֶׁתִּהְיֶה
הַקְדָּשָׁה בְּזָרַע, שְׁהָרִי עֲנִשְׁתִּי מִיִּת
בֵּית דִּין אֶת הַמִּקְלָל הוֹרִי, שְׁזֶה יִקְרָה
עַל הָרִב בְּהִיּוֹת פְּסוּל בְּזָרַע, כִּי אִזּוֹ הוּא
בְּלֹתִי מוֹכֵן אֵל מָה שְׁכָתוֹב "שְׁמַע בְּנִי
מוֹסֵר אֲבִיךָ" וְכו' (משלי א, ח). וְאִישׁ כְּזֶה
לֹא יִשְׁמֵר חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים, כִּי לֹא
יִקְבָּלֻם מֵאֲבִיו וּמֵאִמּוֹ כָּלֵל. תורה י

אֲחִירָךְ" (בראשית יז, ז) – וְלִזְרַע הַמִּיָּחֵס
אֲחִירָךְ, כְּמוֹ שֶׁבָּאָרוֹ ז"ל. תורה ח
(ח) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְעַשִּׂיתֶם
אֹתָם. וְכֵן הָאָפֶן שֶׁתִּתְקַדְּשׁוּ בְּפִרְיָשָׁה
מִן הָעֲרִיּוֹת תִּשְׁמְרוּ וְתַעֲשׂוּ לְדוּרוֹת. כִּי
אִם לֹא תִתְקַדְּשׁוּ אֹתָם, יִמְרוּ גַם הַבָּנִים
בְּלִי סֶפֶק בְּהִיּוֹתָם נוֹלָדִים בְּחֵטָא, כְּעִנְיָן
"הֵן בְּעוֹן חוֹלְלֵתִי" (תהלים נא, ז).
אֲנִי ה' מִקְדָּשְׁכֶּם. כִּי אֲמַנֵּם מָה
שְׁאֲסַרְתִּי בְּעֲרִיּוֹת הוּא לְקַדְּשְׁכֶּם

(ה) וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ. כִּי לֹא תִהְיֶה הַעֲלָמַת
עֵינֵי עַם הָאָרֶץ וּזְלָתִי מִיַּד מִשְׁפַּחְתּוֹ
הַמְחֻזָּקִים בְּיָדוֹ. תורה ו
(ז) וְהִתְקַדְּשׁוּ. בְּפִרְיָשָׁה מִן הָעֲרִיּוֹת.
וְהִיָּתָם קְדוּשִׁים. שִׁיְהִיָּה הַזָּרַע מוֹכֵן
לְשֵׁרוֹת שְׁכִינָה בְּתוֹכוֹ, כְּאֶמְרָם ז"ל
'שְׂאִין הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה אֵלָּא עַל
מִשְׁפָּחוֹת מִיָּחֶסֶת בִּישְׂרָאֵל'.
כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. שְׁאֲמַרְתִּי
לְאַבְרָהָם "לִהְיוֹת לָךְ לֵאלֹהִים וּלְזָרַעְךָ

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף
חֲבֵרָה יִתְקַטֵּל יִתְקַטֵּל גַּיְסָא וְגִיפְתָּא:
אֶת־אִשְׁתּוֹ רָעָהוּ מוֹת־יוּמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת:

כ"י • וְאִישׁ • פָּרַט לְקָטָן. אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת־אִשְׁתּוֹ
אִישׁ • (קידושין יט. סנהדרין נב) פָּרַט לְאִשְׁתּוֹ קָטָן. לְמַדְנוּ שְׁאִין
לְקָטָן קְדוּשִׁין. וְעַל אִיזוֹ אֶשְׁת־אִישׁ חִיבָתִי לָךְ?
אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אֶשְׁת־רָעָהוּ • פָּרַט לְאִשְׁתּוֹ עוֹבֵד

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲבִיו עִרוֹת אֲבִיו
גָּלָה מוֹת־יוּמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם:
י"א וְגֵבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם אִתָּא אָבוּהִי עֲרִיתָא
דְּאָבוּהִי גָלִי יִתְקַטֵּל אִתְקַטְלוּן תְּרוּיָהוֹן
קָטָל אִתְּבִין:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוּמָתוֹ שְׁנֵיהֶם
תָּבֵל עֲשׂוֹ דְּמִיהֶם בָּם:
י"ב וְגֵבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם כַּלְתָּהּ יִתְקַטֵּל
יִתְקַטְלוּן תְּרוּיָהוֹן תָּבֵל עָבְדוֹ קָטָל אִתְּבִין:

כ"י • תָּבֵל עֲשׂוֹ • גָּנָא. לְשׁוֹן אַחֵר: מִכְלָבְלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֵּן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 188)

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלְתּוֹ . . תָּבֵל עֲשׂוֹ דְּמִיהֶם בָּם
(כ, יב) וְקָשָׁה, אִיךָ נִשְׂא וְיִהְיֶה אֶת תַּמְרוֹ כַּלְתּוֹ (רָאָה רִשִּׁי)
וַיֵּשֶׁב לַח, כּוֹ: "וְלֹא יִסָּף, לֹא פֶסֶק". וַיֵּשֶׁב לִזְמַר, דְּהִנֵּה טַעַם
הָאִסּוּר הוּא "תָּבֵל עֲשׂוֹ", "מִכְלָבְלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֵּן".

(יג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זָכָר מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה תוֹעֵבָה
עֲשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוֹ דְּמִיהֶם בָּם:
י"ג וְגֵבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם זָכָרָא מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה אִתְּמָא
תוֹעֵבָתָא עָבְדוֹ תְּרוּיָהוֹן יִתְקַטֵּל אִתְּבִין קָטָל אִתְּבִין:

כ"י • מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה • (סנהדרין נה) מִכְּנִיס בְּמִכְחֹל בְּשׁוּפְרָתָא.

(יד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הוּא
בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֵן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכָם:
י"ד וְגֵבֶר דִּי יִסָּב עִם אִתְּמָא וְזִמָּה אִתְּמָא
חֲטָאִין הִיא בְּגוֹרָא יִקְדוֹן זִמָּה וְיִתְהֵן וְלֹא
תְּהִי עֲצַת חֲטָאִין בִּינִיכּוֹן:

כ"י • יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֵן • (סנהדרין עה) אִי אִתָּהּ יָכוֹל
לִזְמַר אֲשֶׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה יִשְׂרְפוּ, שְׁהִרִי נִשְׂאָה בְּהִתְרָא
וְלֹא נִשְׂאָה עָלָיו, אֲלֹא אִשָּׁה וְאִמָּהּ הִתְיַבֵּין כָּאֵן

(טו) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוּמָת
וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ:
טו וְגֵבֶר דִּי יִתֵּן שְׁכָבְתָּהּ בְּבִיעִירָא יִתְקַטֵּל
יִתְקַטֵּל וְזִמָּה בְּעִירָא יִתְקַטֵּל:

כ"י • וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ • אִם אָדָם חָטָא, בְּהֵמָה
מָה חָטָא? אֲלֹא מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תִּקְלָה עַל יָדָהּ,
לְפִיכָף אָמַר הַתּוֹב: תִּסְקַל. קַל־וְחִמְרָא לְאָדָם, שְׂיִדְעַ
לְהִבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע וְגוֹרָם רָעָה לְחַבְרוֹ לַעֲבֹר עֲבֵרָה.
כִּי־צָא בְּדִבְרֵי אִתָּהּ אוֹמַר (דברים יב ב): "אָבִד תִּאֲבָדוֹן

אֶת־כָּל־הַמָּקוֹמוֹת", הִרִי דְּבָרִים קַל־וְחִמְרָא: וְזִמָּה
אִילָנוֹת, שְׂאִינָן רוֹאִין וְאִינָן שׁוֹמְעִין, עַל שְׂבָאָה תִּקְלָה
עַל יָדָם, אָמַרָה תוֹרָה: הַשְׁחַת, שָׂרָף וְכָלָה, הַמָּטָה
אֶת חֲבֵרֵי מִדְּרָף חַיִּים לְדִרְכֵי מִיתָה, עַל־אֶחָת־כֶּמֶה־
וְכֶמֶה.

טז וְאֵתְּמַתָּ דִּי תִקְרַב לְכָל בְּעִירָא לְמַשְׁלֵט בֵּיהּ
וְתִקְטָלוּ יֵת אֶתְמַתָּ וְיֵת בְּעִירָא יִתְקַטְּלָא
יִתְקַטְּלוּן קְטָלָא חִיבִין:

(מז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כָּל-בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ
וְהִרְגָתָ אֶת-הָאִשָּׁה וְאֶת-הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ
דְּמִיָּהם בָּם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 168)

ב"תועלת וְתקון" שמוגיע לסוס ממה שהוא מוכנה לאדם:
"ברית הסוס... אינו בשביל התועלת המגיע לו, כִּי-אם
זהו דרך טפל, כדי שלא לקפח שוכר כל בריה, אלא...
בשביל טובת האדם" (לקוטי תורה).

מפני שבאה לאדם תקלה על ידה (רש"י כ, טו) והיגו,
שאין זה בגדר ענש, אלא הבהמה נבראה לשמש את
האדם, וכאשר איננה משמשת אותו אלא גורמת לו תקלה
- אין מקום למציאותה בעולם. וכן הוא לגבי השוכר

י וְגִבֵּר דִּי יִסֵּב יֵת אֶתְמַתָּ בֵּת אַבִּוּי או בֵּת
אִמָּה וְיִחְזִי יֵת עֲרִימָה וְהִיא תִחְזִי יֵת עֲרִימָה
קָלָנָא הוּא וְיִשְׁתַּיְצוּן לְעִיגֵי בְּנֵי עֲמַהוֹן עֲרִימָה
אֶתְמַתָּ גְּלִי חוּבָה יִקְבֵּל:

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִקַּח אֶת-אֲחֹתוֹ בֵּת-אָבִיו או-בֵּת-אִמּוֹ
וְרָאָה אֶת-עֲרוּתָהּ וְהִיא-תִּרְאֶה אֶת-עֲרוּתוֹ חֹסֶד הוּא
וְנִכְרְתוּ לְעִיגֵי בְּנֵי עַמָּם עֲרוֹת אֲחֹתוֹ גְּלָה עוֹנוֹ יִשָּׂא:

חֹסֶד עֲשֶׂה הַמָּקוֹם לְבָנוֹת עוֹלָמוֹ מִמֶּנּוּ, שְׁנֶאֱמַר (תהלים
פס): "עולם חֹסֶד יִבְנֶה".

כ"י חֹסֶד הוּא • לְשׁוֹן אֲרָמִי: חֲרָפָה, 'חסודא'.
וּמִדְרָשׁוֹ (סנהדרין נח): אִם תֹּאמַר: קִין נָשָׂא אֲחֹתוֹ!?

יח וְגִבֵּר דִּי יִשְׁכּוּב יֵת אֶתְמַתָּ סוֹאֲבֵתָא וְיִגְלִי
יֵת עֲרִימָה יֵת קָלָנָה גְּלִי וְהִיא תִגְלִי יֵת
סוֹאֲבֵת דְּמִקָּא וְיִשְׁתַּיְצוּן תַּרְוִיחָהוֹן מִגּוֹ
עֲמַהוֹן:

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִשְׁכַּב אֶת-אִשָּׁה דָּוָה וְגָלָה אֶת-
עֲרוּתָהּ אֶת-מִקְרָהּ הַעֲרָה וְהוּא גִלְתָּה אֶת-מִקְוֹר
דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמָּם:

אֶת. וְהַעֲרָא זֶה נִחְלָקוּ בֵּה רַבּוּתֵינוּ (יבמות נח). יֵשׁ
אוֹמְרִים: זֶה נְשִׁיקַת שֹׁמֵשׁ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הַכְּנָסַת
עֲטָרָה.

כ"י הַעֲרָה • גְּלָה, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרוּה", גְּלוּי הוּא,
וְהִנָּא יוֹרְדַת בַּתְּכָה לְשֵׁם דְּכָר, כְּמוֹ "זַעֲוָה" מִגְזֵרַת
(אסתר ה ט): "וְלֹא-קָם וְלֹא-זָע", וְכֵן "אֲחֻהָ" מִגְזֵרַת

יט וְעֲרִיט אֶסֶת אִמָּהּ וְאַחַת אֲבִיוָּהּ לֹא תִגְלִי
אֲרִי יֵת קְרִיבָה גְּלִי חוּבָהוֹן יִקְבֵּלוּן:

(יט) וְעֲרוֹת אֲחֹת אִמָּהּ וְאֲחֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה בִּי
אֶת-שְׂאֵרֵי הָעֵרָה עֹנָם יִשָּׂאוּ:

אֲחִי אָבִיו לֹא הִזְהֵר אֲלָא עַל אִשֶּׁת אֲחִי אָבִיו מִן
הָאֵב.

כ"י וְעֲרוֹת אֲחֹת אִמָּהּ • שְׁנָה הַפְּתוּב בַּאֲזִיזָתוֹ.
לֹאמַר שֶׁהִזְהֵר עֲלֵיהֶן, בֵּין עַל אֲחֹת אָבִיו וְאִמּוֹ מִן
הָאֵב, בֵּין עַל אֲחִיוֹתֵיהֶן מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרוֹת אִשֶּׁת

כ וְגִבֵּר דִּי יִשְׁכּוּב יֵת אֶתְמַתָּ אֶח אַבִּוּי עֲרִיט
אֶח אַבִּוּי גְּלִי חוּבָהוֹן יִקְבֵּלוּן בְּלֹא וְלֹד
יָמוּתוּן:

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גְּלָה
חֲטָאָם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:

בְּשָׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלּוּ: "עֲרִירִים יָמָתוֹ", "עֲרִירִים יִהְיוּ";
"עֲרִירִים יָמָתוֹ", אִם יִהְיוּ לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, לֹא יִהְיוּ
לוֹ כְּשִׁימּוֹת, לְפִי שְׁקוּבָרָן בְּחַיָּו; "עֲרִירִים יִהְיוּ",
שָׂאֵם אֵין לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא
עֲבָשׁוֹ.

כ"י אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ • (יבמות נח) הַמִּקְרָא הַזֶּה
בָּא לְלַמֵּד עַל 'כֶּרֶת' הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בְּעִנְשׁ
הַלִּיכַת עֲרִירִי. עֲרִירִים • כְּתִירוֹתָם: בְּלֹא וְלֹד; וְדוּמָה
לוֹ (בראשית טו ב): "וְאֶנְכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יֵשׁ לוֹ בָּנִים -
קוֹבָרָן, אֵין לוֹ בָּנִים - מֵת בְּלֹא בָּנִים. לְכָף שְׁנָה

כא וְגִבֵּר דִּי יִסֵּב יֵת אֶתְמַתָּ אֶחָהּ מִרְחָקָא הִיא
עֲרִימָתָא דְּאֶחָהּ גְּלִי בְּלֹא וְלֹד יִהְיוּ:

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשֶּׁת אָחִיו נָדָה הוּא
עֲרוֹת אָחִיו גְּלָה עֲרִירִים יִהְיוּ:

שיעור יומי לשבת קודש ו' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כ - פרשת אחרי-קדושים

נשי"א נדה הוא • השכיבה הזאת מנדה היא ומאוסה. ורבותינו דרשו, לאסור הערצה בה כנדה, שהערצה מפרשת בה: "את מקורה הערה".

(כב) ושמרתם את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי ועשיתם אתם ולא-תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה:

(כג) ולא תלכו בחקת הגוי אשר-אני משלח מפניכם כי את-כל-אלה עשו ואקץ בם:

נשי"א ואקץ • לשון מאוס, כמו (בראשית כו): "קצתי בחיי", כאדם שהוא קץ במזונו.

(כד) ואמר לכם אתם תירשו את-אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה אלהיכם אשר-הבדלתי אתכם מן-העמים:

(כה) והבדלתם בין-הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף הטמא לטהר ולא-תשקצו את-נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר-הבדלתי לכם לטמא:

נשי"א והבדלתם בין-הבהמה הטהרה לטמאה • אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונפרין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין

(כו) והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי:

נשי"א ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי • אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של נבוכדנאצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מנין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בכשר חזיר!' "אי אפשי ללבש כלאים!" אבל יאמר:

כז ותהיו קדמי קדשין ארי קדוש אגא יי ואפרשית יתכון מן עממיא למהוי פלחין קדמי:

אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי? תלמוד לומר: "ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי", שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עלי על מלכות שמים.

(כז) ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה. ממיני הטמאים "אשר

הבדלתי לכם" מן הטהורים "לטמא", הנפש, וזה באכילתם, לא במגע בענין שיהיה השקוץ מטמא את ובמשא בלבד. תורה כז

פִּי-יְהוָה בָּהֶם אוֹב וְגו'. פֶּאן נֵאמַר בָּהֶם
'מִיתָה', וְלִמְעֻלָּה 'כֶּרֶת': עֲדִידִים וְהִתְרָאָה – בִּסְקִילָה,
 מִזִּיד בְּלֹא הִתְרָאָה – בְּהִכָּרֶת, וְשִׁגְגָתָם – חֲטָאתָ.
 וְכֵן בְּכָל חֵיבֵי מִיתוֹת שֶׁנֶּאמַר בָּהֶם 'כֶּרֶת':

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רמט - רנב

המשך מעמוד ג

(10) משיחת כ"ה תשרי התש"נ (יחידות כללית).

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי־קדושים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ל' ניסן פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום רביעי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שני - א' אייר פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט	יום חמישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח
יום שלישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז	יום שישי - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד
שבת קודש - ו' אייר פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

ליקוטי אמרים

- 1 וְהִנֵּה, בְּאַהֲבָה יֵשׁ גִּם-בֶּן שְׁתֵּי מִדְּרָגוֹת: – כלליות: "אַהֲבָה
2 רַבָּה" וְ"אַהֲבַת עוֹלָם". "אַהֲבָה רַבָּה" הִיא "אַהֲבָה
3 בְּתַעֲנוּגִים", – אהבה ותענוג מאלקות – לא שהאהבה מייצגת
4 "מבוקש" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד
5 עם הקב"ה או להכלות
6 באלקות, אלא האהבה
7 עצמה משמעה תענוג
8 ודביקות באלקות, וְהִיא
9 שְׁלֵהֶבֶת הָעוֹלָה מְאֹלִיָּה, –
10 – לא שהאדם יוצר
11 ומדליק בקרבו אהבה זו,
12 אלא אהבה זו באה אליו
13 מעצמה, וּבָאָה מִלְמַעְלָה
14 בְּבַחֲנִית מִתְּנָה לְמִי
15 שֶׁהִיא שְׁלֵם בְּיָרָאָה, – מִי
16 שהיראה אצלו בשלימות,
17 נותנים לו מתנה מלמעלה,
18 שיגיע
19 בתענוגים; כְּנֹדָע –
20 בידוע הפירוש על מִאֲמָר
21 רַבּוֹתֵינוּ וְ"לֹא: "דְּרָבּוּ
22 שֶׁל אִישׁ לְחֹדֶר אַחֵר
23 אִשָּׁה", – שפירושו
24 בעבודת ה'; הוּא: שְׁאַהֲבָה
25 נִקְרָאת "אִש" וְ"זָכָר",
26 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹¹: "זָכָר –
27 חֲסִדוֹ", – שבדרך רמז
28 משמעו, שבחינת חסד
29 ("חסדו") ואהבה, היא בחינת "זָכָר", וְ"אִשָּׁה – היא בחינת יָרָאת
30 ה'"¹², – שבלשון הפסוק "אשה יראת ה'" – מרומזת השייכות
31 של "אשה" ל"יראה", כְּנֹדָע; – והוּא "דרכו של איש לחזור אחר
32 אשה", בחינת האהבה ("איש") באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו
33 לחזור") במקום שבחינת יראה ("אשה") היא בשלימות, וּבְלִי
34 קְדִימַת הִירָאָה אִי אֲפֹשֶׁר לְהִגִּיעַ לְאַהֲבָה רַבָּה זֶה, כִּי אַהֲבָה
35 זֶה הִיא מִבְּחִינַת אֲצִילוּת, דְּלִית תִּמְן קִיצוּץ וּפִירוּד ח"ו
36 וְשְׁלֹם. – שאין בו בעולם האצילות שום דבר של התנתקות
37 והתפרדות כי אין שם דבר נפרד ומנותק מאלקות, שיהיה
38 מורגש למציאות לעצמו, אלא הכל שם בטל במציאות
39 לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה שמ"אצילות" איננה יכולה
40 לשירות, במי שהיראה אצלו איננה בשלימות, מי שעדיין מרגיש
41 את עצמו למציאות איזו שהיא, ואינו בטל לגמרי לאלקות. אִךְ
42 "אַהֲבַת עוֹלָם" – המדרגה השניה באהבה, הִיא הַקְּבָאָה
43 מִהֶתְבֹּנֶה וְדַעַת בְּגִדְלַת ה' אֵין-סוּף פְּרוּד־הוּא, הַמְּמַלֵּא כָּל
- עֲלָמִין – הממלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית
ומצומצמת בהתאם להרכבו של כל נברא, וְסוּבָב כָּל עֲלָמִין,
– ומחיה את כל העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה
מצומצמת לפי ערך כל עולם ונברא שהיא מחיה, וְכֵלָא קָמִיָּה
כֵּלָא מְמַשׁ חֲשִׁיב, – הכל
לגבי הקב"ה, אינו נחשב
לכלום ממש, וְכַבִּטּוּל
דְּבִיבּוּר אַחֵר מְמַשׁ, וְכַבִּטּוּל
הַמְּשַׁבֵּלֶת
בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ – בשעה
שהדיבור נמצא עדיין
במחשבת הנפש, או
בְּחִמְדַּת הַלֵּב כְּנֹזָכָר
לְעִיל¹³, אֲשֶׁר עַל-יָדֵי
הֶתְבֹּנְנוּת זֶה מְמִילָא
תַּתְּפִּשֵׁט מִדַּת הָאַהֲבָה
שְׁכַנְפִּשׁ מְלֻבוּשִׁיָּה, –
בהם היא מלובשת,
כלומר: שיותר לא תהיה
לו אהבה לדברים שאותם
אהב (שבאהבתו לאותם
דברים, היתה מדת
האהבה שבנפשו מלובשת
בהם), וכל אהבתו תהיה
להקב"ה בלבד, דְּחִינּוּ
שֶׁלֹא תַתְּלַבֵּשׁ – מדת
האהבה, בְּשׁוּם דְּבָר
הַנָּאָה וְתַעֲנוּגִים גִּשְׁמִי או
רוחני לְאַהֲבָה אוֹתוֹ, – את ה"דבר גשמי או רוחני", וְלֹא
לְחַפְּזֵי כָּלָל – "חפץ" משמעו רצון פנימי, שוֹם דְּבָר עֲוֹלָם,
כִּלְתִּי ה' לְבָדוֹ, – כל אהבתו ורצונו הפנימי יהיו להקב"ה
בלבד, שהוא מקור החיים שֶׁל כָּל הַתַּעֲנוּגִים, שְׁכָלָם – כל
התענוגים, כְּטִלִים בְּמַצִּיאוֹת וְכֵלָא מְמַשׁ קָמִיָּה חֲשִׁיב, –
לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו", כל התענוגים בטלים
במציאות ואינם נחשבים לכלום ממש, וְאֵין עֶרֶךְ וְדִמְיוֹן כָּלָל
בֵּינֵיהֶם – בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור החיים"
של כל התענוגים, חֲסִד וְשְׁלֹם, כְּמוֹ שֶׁאֵין עֶרֶךְ לְאֵין וְאִפֹּס
הַמְּחַלֵּט לְגַבִּי חַיִּים נִצְחִיִּים, – כך אין ערך ודמיון כלל בין כל
תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים
שממקור החיים, מהקב"ה – התבוננות זו תעורר בו את הרצון,
שלא לרצות את כל התענוגים, אלא לרצות את מקור כל
התענוגים, שהוא: אלקות, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁴: "מִי לִי בְּשָׂמִים,
וְעִמָּךְ לֹא חֲפָצַתִּי בְּאָרְצִי", – כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל

16 שִׁנְפִּשׁוּ מְלֻבָּשֵׁת כָּלֵל בְּשׁוּם תַּעֲנוּג גִּשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי - יָכוֹל
17 - גַּם הוּא, לְהִלָּחִיב נַפְשׁוֹ כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וּשְׁלֹחַת עֶזָּה וְלֶחֶב
18 הָעוֹלָה הַשְּׁמִימָה, עַל־יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת הַנּוֹכְרֹת לְעִיל, - עַל
19 יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת בַּעֲנִינִים הָאֲמֹרִים, יַעֲוֹר גַּם הוּא בִּקְרֹבוֹ אֲהָבָה
20 לֹחֶטֶת לַהֲקַבֵּה, כְּמוֹ
21 שִׁיתְּבָאָר לְקָמָן. - בִּיחֹס
22 לַמְדִּירִיגָה הַעֲלִיזוֹנָה יוֹתֵר
23 שֶׁל אֲהָבָה, לַמְדֹנָה, שֶׁהִיא
24 יֹכֹלָה לַהֲיוֹת רַק בְּמִי
25 שֶׁהִירָאָה הִיא בְּשִׁלְמוֹת,
26 וְאִילוּ בִּיחֹס לַמְדִּירִיגָה
27 הַשְּׁנִיָּה שְׁבֵאֲהָבָה (לַמְרוֹת שֶׁעַל פִּי סֹדֵר, צִרִּיךְ גַּם כֵּן לַהֲיוֹת
28 קוֹדֵם יִירָאָה וְלֹאֲחִירָאָה אֲהָבָה) יוֹסֵבֵר לַהֲלֹךְ, עַל יוֹצֵא מִן הַכֹּלֵל,
29 שְׂיוֹכֵל לַהֲגִיעַ לַאֲהָבָה זֶה בְּלִי הַקְדָּמָה הִירָאָה. וְכֵן אֹמֵר רַבֵּנוּ
30 הַזֶּה:

ליקוטי אמרים

1 וְלִבְכִי צוּר לִבְכִי וְגו' וְכַמ"ש לְקָמָן וְגַם מִי שֶׁאֵין מִדַּת
2 אֲהָבָה שֶׁבִּנְפִשׁוֹ מְלֻבָּשֵׁת כָּלֵל בְּשׁוּם תַּעֲנוּג גִּשְׁמִי אוֹ
3 רוּחָנִי יָכוֹל לְהִלָּחִיב נַפְשׁוֹ כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וּשְׁלֹחַת עֶזָּה
4 וְלֶחֶב הָעוֹלָה הַשְּׁמִימָה ע"י הַתְּבוֹנָנוֹת הַנּוֹכְרֹת לְעִיל כַּמ"ש לְקָמָן
5 לַאֲיוֹה דְּבֵר שְׁהוּא, כִּדִּי
6 לַהֲעִיבֵר אֶת מִדַּת הָאֲהָבָה מִדֶּם לֹאֲלֻקוֹת, וּמִמִּילָא קֶשֶׁה לוֹ
7 בַּהֲרַבָּה לַעֲוֹר בִּקְרֹבוֹ רִגְשׁ שֶׁל אֲהָבָה - אֶף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל גַּם
8 הוּא לִיצוֹר בִּקְרֹבוֹ אֲהָבָה לֹחֶטֶת לַהֲקַבֵּה, עַל־יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת
9 הָאֲמֹרִים. וּבִלְשׁוֹן ה'תניא': וְגַם מִי שֶׁאֵין מִדַּת אֲהָבָה

יום שני א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, ל"ח]:

57 באהבה להקב"ה. אך - ענין זה שהאהבה באה לפני היראה, והוא
58 - רק, דרך מקרה והוראת שעה, בהשגחה פרטית מאת ה',
59 לצורך שעה, - כדי שהרשע ובעל העבירה יתעורר באהבה
60 להקב"ה ולהיפך לבעל תשובה, כמעשה דרכי אלעזר בן
61 דודי'א¹⁶. - שהיה רשע
62 ובעל עבירות - ולפתע
63 חזר בתשובה מתוך אהבה
64 להקב"ה, עד שנשמתו
65 יצאה בתשובתו. הרי
66 שהיתה בכך משום
67 הוראת שעה. כמו
68 שכתוב¹⁷, שר' אלעזר בן
69 דודי'א היה גלגל של
70 יוחנן כהן גדול, ששימש
71 שמונים שנה ככהן גדול
72 ונעשה צדוקי'א¹⁸ - ועל־ידי
73 שנשמתו גולגלה בר'
74 אלעזר בן דודי'א (שהיה
75 מקודם, כאמור, רשע
76 ובעל עבירות, ולאחר מכן

1 דבר שהוא טפל ובטל לך - אין חפצי בו, כלל שארי ולבכי,
2 צור לבכי וגו', וּכְמוֹ שִׁיתְּבָאָר לְקָמָן¹⁵. - פִּרְטִי אֹפְנִי
3 הָאֲהָבָה אֲלֵיהֶם מְגִיעַ יְהוּדִי עַל יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת בְּגִדְלוֹת ה', כֵּן
4 הָאֲמֹרִים הוּא בְּמִי שִׁישׁ לוֹ רִגְשׁ שֶׁל אֲהָבָה לְדַבְרִים מְסוּיִימִים,
5 וְהַתְּבוֹנָנוֹת פּוֹעֵלֶת בּוֹ
6 שְׁמֵדָה הָאֲהָבָה "תתפשט"
7 מְעִינִי הָעוֹלָם, וְתַהֲדִיחַ
8 לֹאֲלֻקוֹת בִּלְבַד. אִךְ, מִי
9 שֶׁבִּטְבַּעַו הוּא קָר, וְאֵין בּוֹ
10 שׁוּם רִגְשׁ שֶׁל אֲהָבָה
11 לַאֲיוֹה דְּבֵר שְׁהוּא, כִּדִּי
12 לַהֲעִיבֵר אֶת מִדַּת הָאֲהָבָה מִדֶּם לֹאֲלֻקוֹת, וּמִמִּילָא קֶשֶׁה לוֹ
13 בַּהֲרַבָּה לַעֲוֹר בִּקְרֹבוֹ רִגְשׁ שֶׁל אֲהָבָה - אֶף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל גַּם
14 הוּא לִיצוֹר בִּקְרֹבוֹ אֲהָבָה לֹחֶטֶת לַהֲקַבֵּה, עַל־יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת
15 הָאֲמֹרִים. וּבִלְשׁוֹן ה'תניא': וְגַם מִי שֶׁאֵין מִדַּת אֲהָבָה

ליקוטי אמרים

5 והנה בחי' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה, כפי
6 הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל חסדים וגבורות
7 שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד
8 ולהתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה
9 תשובה מאהבה הנולדה בלבו בזכרו את ה' אלהיו ומ"מ
10 היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות
11 והעלם דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא
12 בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה
13 בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א
14 בן דודי'א. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה
15 בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה
16 והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ בסור
17 מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלהית באור התורה
18 אֶת ה' אֱלֹהָיו. - שְׁלֹמֹת

19 שֶׁעַד עֵתָּה הִיָּה רִשְׁעִי וְעַל עֲבִירוֹת וְלֹא הִיָּתָה לוֹ יִרְאָתָה ה' - בְּכֹל
20 זֹאת נִוצַרְתָּ בּוֹ אֲהָבָה לַהֲקַבֵּה הַמְּבִיאָה אוֹתוֹ לַתְּשׁוּבָה; וּמִכָּל־
21 מְקוֹם הִירָאָה נִסְיָן כָּלִילָה בָּהּ - בֵּאֲהָבָה זֶה עֲצָמָה, מִמִּילָא,
22 רַק שֶׁהִיא - הִירָאָה, בְּבִחִינֵי קְטָנוֹת וְהָעֵלֶם, - בְּתוֹךְ הָאֲהָבָה,
23 דִּהְיִינוּ יִרְאָתָה חֲטָא - בִּלְבַד, לְמַרְדּ בּוֹ חֶסֶד וְשִׁלּוּם, וְהָאֲהָבָה
24 הִיא בְּהִתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמוֹחוֹ. - בִּלְבּוֹ וּבְמוֹחוֹ הוּא מְרַגֵּשׁ רַק

15. בפרק מח. 16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאריז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מכ' מו"ח אדמו"ר בזה - ובפרטיות במדרי' האהבה - הנדפס בסוף קונו' העבודה - דכוונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה - דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבזה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב

ליקוטי אמרים

6 נסתרה] – כלומר בתחילה
7 נדרש אור של תורה
8 ומצוות בנפש האדם, ורק
9 לאחר מכן ביכולת האדם
10 להגיע לאור האהבה.

1 ומצותיה, ואחר כך
2 יאיר עליה אור האהבה
3 [כי "ואהבת" בגימטריא
4 ב' פעמים "אור", כידוע
5 ליוצאי חן: – חכמה

ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת
בגימטריא כ"פ אור כידוע ל"ח]:

יום שלישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

47 משתווים כל בני ישראל – אותה צורה של תפילין ואותו אופן
48 של הנחה שזה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי
49 הנחות ביותר בישראל. מה שאין כן בדחילו ורחימו – שונה
50 הדבר ביחס ליראה ואהבה, שהם לפי הדעת את ה' שבתם
51 ולב, – בכך שונה אחד מן

52 השני: יש מי שידיעתו
53 באלקות גדולה ועמוקה
54 יותר ולכן יראתו ואהבתו
55 את ה' גדולות יותר, ויש
56 אשר ידיעתו פחותה יותר,
57 ולכן גם יראתו ואהבתו
58 את ה' הן במדרגה פחותה
59 יותר, פנוקר לעיל. בפרק
60 הקודם הסביר רבנו הזקן,
61 שההבדל בין "אהבה רבה"
62 ל"אהבת עולם" הוא:
63 "אהבה רבה" היא אהבה
64 הבאה מלמעלה, והאדם
65 בעבודתו לא היה יכול אף
66 פעם להגיע אליה, ואילו
67 "אהבת עולם" היא אהבה

68 שאדם מגיע אליה על-ידי העבודה של השגה והתבוננות
69 בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו הזקן שקיימת אהבה כזו הכוללת
70 בתוכה את שתי המדרגות האמורות: יש בה מדרגת "אהבה
71 רבה", בכך שהיא באה לכל יהודי בנשמתו מלמעלה בתור
72 ירושה מן האבות, אך כדי לגלות אהבה זו, יש להזדקק להבנה
73 ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת "אהבת
74 עולם", שכאמור, מתגלה על-ידי עבודת האדם. ובלשון
75 ה"תניא": אך אחת היא אהבה הפלולה מכל בחינות
76 ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", – ישנה אהבה יחידה
77 ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדרגות "אהבה רבה"
78 ו"אהבת עולם", והיא שונה לכל נפש מישראל, וירשה לנו
79 מאבותינו; – בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן
80 האבות, ישנה אהבה זו. והינה, מה שכתב הוהר על פסוק:
81 "נפשי אויתך בליה וגו'" – [וה"והר⁵ מדייק, שלפי פירושו
82 הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדויקת: אם מדובר על הנפש

11 פרק מד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות
12 הכלליות שבאהבה: – "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. – אדם בכוחות
13 עצמו, אינו מסוגל להגיע על-ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה
14 זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך – הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך
15 של מתנה; – "אהבת עולם",

16 הבאה על-ידי התבוננות
17 בגדלות ה', על-ידי שיהודי
18 מתעמק ומבין גדלות ה' – הוא
19 מגיע לאותה אהבה.
20 והנה, כל מדרגת אהבה
21 משתי מדרגות אלו:
22 "אהבה רבה" ו"אהבת
23 עולם" – נחלקת לשתי
24 בחינות ומדרגות לאין
25 קץ, – ישנן אינסוף
26 מדרגות של אהבה, גם
27 במדרגת "אהבה רבה"
28 וגם במדרגת "אהבת
29 עולם", כל חד לפנים
30 שיעורא דליה, – כל אחד
31 לפי שיעורו, מדרגת

32 האהבה בכל אחד היא בהתאם לדרגתו הרוחנית; כמו שכתב
33 הוהר הקדוש על פסוק: "נודע בשערים בעלה"² –
34 ש"בעלה" דא קרשא בריה"הוא, – הקב"ה נקרא "בעל" של
35 כנסת ישראל – ו"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" – דאיהו
36 אתידע ואתדבק – הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" –
37 לכל חד לפנים מה דמשער בליה וכו". – לכל אחד כפי
38 שהוא "משער" ו"תופס" בלבו. כך, ששני אנשים שעומדים
39 שניהם באותה מדרגה כללית של אהבה, ובכל זאת קיים הבדל
40 בדרגות הפרטיות. ולכן נקראים דחילו ורחימו – יראה
41 ואהבה, "הנסתרות לה" אליהינו³, – כי מדרגת האהבה של
42 יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות ואין הוא עומד
43 באותה מדרגה, ותורה ומצוות – הן "הנגלות לנו ולבנינו"
44 לעשות כו", – ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל אחד,
45 כי תורה אחת ומשפט אחד לכלנו, בקיום כל התורה
46 ומצוות בבחינת מעשה, – בעשיית וקיום כל התורה והמצוות,

(ז, א. יג, א). ומוכן ג"כ דיצאה נפשו בכבי' – דאין שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה". 1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח. 4. ישע' כו, ט. 5. חלק ג; סח, א.

אני מתאנה ותאב לאור אינסוף ברוך-הוא, - שהוא, חיי
החיים האמיתיים, להמשיכו בקרבי עלידי עסק התורה
בהקיצה משנתי בלילה, - את אור אינסוף, חיי החיים
האמיתיים, תאב אני להמשיך בקרבי עלידי התורה, דאורייתא
וקדשא-בריה-הוא בלא
חד, - שכן התורה

והקב"ה הם דבר אחד, ועלידי לימוד תורה
אמשיך בקרבי אור איך סוף - כלומר: דרגת
האהבה הנידונה עתה מביאה את האדם ללימוד
התורה, שעלידי הלימוד מתאחדים ומתדבקים
בהקב"ה. וכמו שבחיות האלקית, המחיה את
העולם בכלל, ישנה התחדשות תמידית
("המחדש בטובו בכל יום

תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו
בעיניך כחדשים" - הרי שהאהבה והתשוקה לחיות האלקית
שאדם ממשיך בקרבו עלידי לימוד התורה, צריכה להיות, כמו
זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות מחודשת, שאז התשוקה
לחיות היא חזקה וגלויה. כמו שכתב הוהר שם: "דבעי בר
נש מרחימותא דקדשא-בריה-הוא למיקם בכל לילה,
לאשתדלא בפלחניה עד צפרא בו". - מחמת אהבתו
להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק בעבודתו, עבודת
ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי אויתך" -
האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש שהקב"ה
הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו של
יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה עלידי התבוננות
עמוקה ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו - כפי שיוסבר
בהמשך הפרק.

בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי איתך", כלומר:
נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אויתך" - אני
תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו,
כמדובר בעדו, ואומר "אויתך" - כלומר: אני תאב לך? - ומפרש
ה"זוהר" שהמלה "נפשי"

מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה ואומר יהודי: "נפשי" - מפני שאתה הוא הנפש שלי, לכן - "אויתך" - אני תאב לך. "דירחים" לקדשא-בריה-הוא רחימותא דנפשא ורוחא - על יהודי לאהוב את הקב"ה אהבת נפש ורוח, כמה דאתדבקו אליו בנפשא, וגופא רחים לון וכו'. - כמו שהנפש והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. וזהו שכתוב: "נפשי איתך", כלומר: מפני שאתה ה' "נפשי" וחי האמיתיים, לכן "אויתך", - אני תאב לך; פרוש, שאני מתאנה ותאב לך כאדם המתאנה לחיי נפשו, וכשהוא חלש ומעונה מתאנה ותאב שתשוב נפשו אליו, - שלאמתו של דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו רואים, שאדם יוותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמידי" - אינו תענוג, אדם אינו חש ומרגיש בתענוג תמידי, לכן אין הוא מרגיש בתענוג הגדול שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף, ואין החיות אז אצלו בהתגלות כמו שצריך להיות - אז הוא חש בתשוקה לחיים. וכן כשהוא חלש לישן - שאז החיות היא בהתעלמות, שכן "שינה" אחד מששים במיתה⁶, ולכן האדם אז, מתאנה וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו - כך

יום רביעי ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

מסתרת נספן בכל נפש מישראל בידשה מאבותינו, היא, מה שכתוב ב'רעיא מהימנא': "כברא דאשתדל בתר אבוי ואמיה, דרחים לון יתיר

מנרמיה ונפשיה ורוחיה בו", - עבודתו של משה רבנו להקב"ה היתה, כעבודת בן לאביו ואמו, שהוא אוהב אותם יותר מאשר את עצמו, את

ואהבה רבה וגדולה מזו, - עוד ישנה אהבה רבה, שהיא למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה להקב"ה בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא

חיי החיים, אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד מירושל, בירושל מן בירושל מאבותינו היא מ"ש בר"מ כברא דאשתדל בתר אבוי ואמיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה בו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא

ליקוטי אמרים

31 כָּבֵל דָּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לֹון וְכוּ'. – התפשטותו של משה
32 רבנו ישנה בכל דור ודור להאיר לבני ישראל שבאותו דור.
33 ומכיוון שבכל דור ישנה התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל
34 יהודי, הרי שמהתפשטות הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה
35 אהבה, שישנה בכל יהודי

36 בירושלם מאבותינו, כאופן
37 אהבתו של משה רבנו.
38 רק שְׁהֶאֱרָה זו – מנשמת
39 משה רבנו לכל אחד
40 מישראל בכל דור, הִיא
41 בְּבִחִינַת הַסֵּתֶר הַסֵּתֶר וְהַעֲלָם
42 גְּדוֹל בְּנִפְשוֹת כָּל בֵּית
43 יִשְׂרָאֵל, וְלִהְיוֹצֵיא אֶהְבָּה
44 זוּ הַמִּסְתָּרִת מִהַעֲלָם
45 וְהַסֵּתֶר אֶל הַגָּלוּי,
46 לְהִיּוֹת בְּהַתְגַּלּוּת לְבוֹ
47 וּמִחוּ – שֶׁאֵהְבָה זוּ תֵהִיָּה
48 מורגשת במוח – לֹא
49 נִפְלָאֵת וְלֹא רְחוּקָה
50 הִיא, אֶלָּא קְרֹוב הַדָּבָר
51 מֵאֵד בְּפִיָּד וּבִלְבָבָהּ. –

52 מהי משמעות הקירבה על-ידי הפה ועל-ידי הלב? – דְּהִינּוּ,
53 לְהִיּוֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בִּנְיָן לְבוֹ וּמִחוּ, –
54 שהרי, "קול מעורר הכוונה" – הדיבור והקול מעוררים את כוונת
55 הלב והמוח, לְהַעֲמִיק מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּחַיֵּי הַחַיִּים אִי־סוֹף בְּרוּךְ
56 הוּא, כִּי הוּא אֲבִינוּ מִשֵּׁשׁ הָאֲמִתִּי וּמִקּוֹר חַיִּינוּ, וְלְעוֹרֵר
57 אֵלָיו הָאֱהָבָה בְּאֱהָבַת הַבֵּן אֶל הָאָב. וְכִשְׁרִיגִיל עֲצָמוֹ בֵּן
58 תָּמִיד – הָרִי הַתְּרִגִּל נַעֲשֶׂה טָבַע. – אותו רגש, שהקב"ה הוא
59 אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שכן אהב את אביו – נעשה
60 בו דבר טבעי.

1 גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זהר" מסיים שם: הוא מוסר את נפשו
2 עבור אביו ואמו, לפדות אותם משביים – עבודה ואהבה כאלו,
3 היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה
4 מסותרת כזו – כִּי הֵלֵא אָב אָחֵד לְכָלְנוּ. – כלומר: כמו במשה
5 רבנו שאהבתו היתה מפני
6 שהקב"ה הוא אביו, כך יש

7 גם בכל יהודי סוג אהבה
8 כזו, שהרי הקב"ה הוא
9 אביו של כל יהודי. –
10 אהבה זו היא למעלה
11 מהאהבה הקודמת, שהרי
12 אהבת "נפשי איתיך",
13 שבהיותה כמו אהבה
14 לחיים, מחייבת רק באותה
15 מדה שהיא קשורה לחיים,
16 אך אינה מחייבת מסירות
17 נפש שהיא ההיפך מחיים;
18 ואילו, האהבה, אודותה
19 אנו לומדים כעת, מחייבת
20 גם מסירות נפש, כמו
21 אהבת בן לאביו ולאמו

22 שאינה מדודה באופן שחייו קודמים לחייהם, אלא אהבתו
23 אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור
24 אביו ואמו. וְאֵף כִּי מִי הוּא זֶה וְאִיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְנֶשֶׁת
25 לְהַשִּׁיג אֶפְלוֹ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מִמְדֵּרְגַת אֶהְבָּה "רַעֲיָא
26 מְהִימָנָא", – מאהבת משה רבנו, כיצד, איפוא, אומרים, שלכל
27 יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? –
28 התשובה לכך היא: מִכָּל־מְקוֹם תָּרִי אֶפְסָ קָצֵהוּ וְשִׁמְיָן מִנְהוּ
29 מֵרֵב טוֹבוֹ וְאִזְרוּ – של משה רבנו, מֵאֵד לְכָלְלוֹת יִשְׂרָאֵל
30 כָּבֵל דֹּר וְדֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתִקּוּנִים⁹, דְּאֶתְפַּשְׁטוּתִיהָ

יום חמישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו':

69 מְסַתֶּרֶת". – מבחינת הנשמה הרי טבעה בה אהבה זו באמת
70 לאמיתה, רק שְׁתוּעֵלֶת – עבודתו המביאה את יִצְיָאָתָהּ אֶל
71 הַגָּלוּי – הרי זה, כִּדְרִי
72 לְהִבְיָאָה לִידֵי מַעֲשֶׂה, –
73 להביא לידי כך שהאהבה
74 תעורר את המעשים
75 שבאדם, שבהיותה
76 מוסתרת ונעלמת אין

61 וְאֵף אִם נִדְמָה לוֹ לְכַאוּרָה שֶׁהוּא בֶּת דְּמִיּוֹנִי – שבאמת
62 אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש
63 להתרחק מדמיונות, בכל
64 זאת – לֹא יְחוּשׁ, – אל
65 יחוש מכך, מֵאֲחֵר
66 שֶׁהוּא אֲמֵת לְאֲמִתּוֹ
67 מִצֵּד עֲצָמוֹ – בלעדי
68 עבודתו, בְּבִחִינַת "אֶהְבָּה" ¹⁸

ליקוטי אמרים

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא
בת דמיוני לא יחוש מאחר אמת לאמיתו מצד
עצמו בבחי' אהבה מסותרת רק שתועלת יציאתה אל
הגילוי כדי להביאה לידי מעשה שהוא עסק התורה

8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה – דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול – פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדובר ג"כ באהבה זו – כמבואר בקונ' עה"ת, עבודה) – וכזה מוכן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו – דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו – הו"ל ככרא כו' דרחים לון כו', – אלא דמשה בתור רועה ממשיך דעת (ואתפשטותו) – ג"כ בזה, ומעיקר מהותו – חכ' וביטול) ואהבה – היא מאברהם".

44 ה"מחשבה טובה". וְהַנְחָת רוּחַ - שהוא גורם להקב"ה בלימוד
45 התורה ובקיום המצוות, הוא, כְּמִשְׁלַל שְׂמֵחַת הַמֶּלֶךְ מִבְּנֵי
46 שָׂבָא אֱלֹוֵי בְצָאָתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים בְּנוֹכַר לְעִילָי, - שכן,
47 בהיותה לברשה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי
48 (שהוא בנו של הקב"ה)
49 של המלך) בכלא, ועל ידי
50 תורה ומצוות היא יוצאת
51 מהכלא ומתחברת
52 להקב"ה, דבר הגורם נחת
53 רוח רבה להקב"ה, כמו,
54 למשל, בשעה שכן המלך
55 משתחרר מכלאו ושב אל
56 אביו המלך. או לְהִיּוֹת לוֹ
57 דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים בְּנוֹכַר
58 לְעִילָי. - ה'נחת' רוח' באה
59 מכך, שעל ידי לימודו
60 תורה וקיומו מצוות,
61 מתבצעת כוונתו ותשוקתו
62 של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה בתחתונים, ב"עולם הזה",
63 בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו תתגלה האלקות על
64 ידי העבודה של תורה ומצוות - וכשאדם מבצע כוונה זו - הוא
65 גורם נחת רוח למעלה. הרי למדנו, שהאהבה בבחינת "כברא
66 דאשתדל" (רגש אהבה להקב"ה כאהבת הכן לאביו), יכולה
67 לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו)
68 לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האהבה לאבינו
69 הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האהבה של "נפשי
70 אויתך", שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אהבה
71 כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של
72 "דיבור" אודותה, באופן שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו
73 האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": וְהִנֵּה, גַם - ביחס
74 לְבַחֲנִית - האהבה האמורה, של "נִפְשִׁי אוֹיְתֶךָ" הַנוֹכַר לְעִילָי
75 - קְרוֹב הַדָּבָר מֵאֵד לְהוֹצִיאָהּ מִתְּהַעֲלֵם אֶל הַגִּילּוֹי, עַל־יְדֵי
76 הַהֲרָגַל תְּמִיד בְּפִי וּלְבֹו שְׁוִי. - שגם הלב ירגיש ויחוש במה
77 שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו האמיתיים¹². אֵךְ אִם
78 אֵינוֹ יוֹכֵל לְהוֹצִיאָהּ - את האהבה, אֶל הַגִּילּוֹי בְּלִבּוֹ,
79 אֲפִי־עַל־פִּי־כֵן - מצד האהבה הוא יִכּוֹל לְעַסֵּק בְּתוֹרָה
80 וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹן, עַל־יְדֵי צִיּוֹר עֲנִין אַהֲבָה זֶו בְּמַחֲשָׁבָה
81 שְׂבִמְחוֹ, - כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה -
82 וְ"מַחֲשָׁבָה טוֹבָה הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא מְצַרְפָּה כו": -
83 למעשה, ועל־ידיה יכולות תורתו ומצוותיו לעלות למעלה
84 בספירות העליונות, כמו שהן עולות כשהוא מקיים תורה
85 ומצוות מתוך אהבה גלויה בלב.
86 בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה

1 בכוחה להביא לידי מעשה, שְׁהוּא - המעשה הוא עֲסָק בְּתוֹרָה
2 וְהַמִּצְוֹת שְׁלֹוֹמֵד וּמִקְנֵם עַל־יְדֵי־הָ, - על־ידי התגלות
3 האהבה, וזאת כְּדִי לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו וּתְפָרֶךְ בִּבְנֵי
4 הָעוֹבֵד אֶת אָבִיו. - כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה
5 גלויה זו, ללמוד תורה
6 ולקיים מצוות, כדי לגרום
7 נחת רוח להקב"ה שהוא
8 אבינו האמיתי. ומכיוון
9 שמבחינת הנשמה,
10 האהבה היא באמת, הרי
11 גם כשהיא איננה
12 בהתגלות מתוך אמת
13 לאמיתה, והיא נראית
14 כדמיונית בלבד - אין הוא
15 צריך לחשוש מכך, מכיוון
16 שגם היא, הרי מביאה
17 אותו ללימוד התורה
18 ולקיום המצוות מתוך
19 אותה כוונה. וְעַל זֶה אָמְרוּ - חכמינו ז"ל¹⁰: "מַחֲשָׁבָה טוֹבָה -
20 הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא מְצַרְפָּה לְמַעֲשָׂה", - הוא מצרף ומאחד
21 את המחשבה הטובה למעשה, לְהִיּוֹת גִּדְפִין לְפָרְחָא - להיות
22 "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה והמצוות למעלה,
23 בְּנוֹכַר לְעִילָי. - בפרק ט"ז. כלומר: אם המשמעות של "מחשבה
24 טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא כמו שמפרשים בפשטות -
25 שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל סיבה (שאין הוא אשם
26 בה) לא היה בידו לעשותה - נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו
27 עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו
28 הכתוב כאילו עשאה". מהלשון "מַצְרָפָה למעשה" משמע
29 שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה הטובה בעצם שום שייכות
30 למעשה - והקב"ה מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה.
31 בפרק ט"ז הוסבר שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם
32 שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה נותנת חיות במעשה
33 המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד עושה דבר מתוך
34 אהבה - הוא עושה זאת בחיות. ואילו, כשהאהבה איננה
35 בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון המוח בלבד, באופן
36 שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, מצד עצמה, שום
37 שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו לעשות
38 דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה לאותו דבר, הרי
39 הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה החיות, כי
40 המחשבה מנותקת מאד מלתת חיות באותו מעשה) - ולכן, על
41 הקב"ה לצרף ולאחד את ה"מחשבה טובה" למעשה, וזה פועל
42 שה"מחשבה טובה", האהבה והיראה שבמחשבה, תעלה את
43 התורה והמצוות (הבאות בסיבתה), לעולם ולמדריגה של

10. קדושין מ, א. 11. בסוף פרק מ"א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: " (באהבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אבינו - ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חיי - ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו) - לאחר שהי' מעונה (כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?".

בנשמתו של יהודי (כפי שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות),
ולכאורה היה צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך
האהבה והיראה (הכלולה באהבה) – תעלנה ב"עולם היצירה"
בלבד, כפי שהדבר באהבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר
כך? – דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן
רק במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן
מעלות אז את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר
כך? – כי, למרות שאהבות אלו הן כמו טבעיות, אבל הן באות
לידי התגלות, דוקא על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא
"מקור החיים" שלנו והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות
זו, הן נחשבות כמו אהבה ויראה האבות מהתבוננות, והן מעלות
את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה.
ובלשון ה'תניא':

יום שישי ה' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות,
שמכיוון שקיים במוחו "ציור" של אהבה – הביא הדבר לכך
שיקיים את התורה והמצוות, אז גם התורה והמצוות הבאות
כתוצאה מכך עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות

עצמן, כאמור, **אָכַל**

בְּשֶׁהֶן – שתי האהבות,

בְּהַתְּגַלּוּת לְבָוִי –

שהתבוננות מעוררת בו

את האהבה בהתגלות

ובהרגשת הלב, **נִקְרָא** –

אז, **"רְעוּתָא דְּלִבָּא"**

בְּזִמְרָה, – לא אהבה

טבעית, אלא "רצון הלב" –

דרגה נעלה של אהבה

ורצון הלב, **וּמִקְוָמֶן**

בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה,

– ששם מקום המדות

השכליות, **וְלִשְׁם הֵן**

מַעֲלֹת עֲמֻתָּהּ הַתּוֹרָה

וְהַמִּצְוֹת הַבָּאוֹת

מִמֶּהֶנּוּ, – שקיים אותן

מתוך אהבה זו. טעמו של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות

שכאמור, הן בעצם כמו "טבע" בנשמתם של בני ישראל? – **מִפְּנֵי**

שִׁיעִיָּאתָן מִתְּהַעֲלֵם וְהַסֵּתֵר הַלֵּב אֶל בְּחִיַּת גִּלּוּי הָיָא עַל־יְדֵי

הַדַּעַת וְהַקִּיעַת הַמַּחֲשָׁבָה בְּחִזּוֹק וְהַתְּבֻנָּנוּת עֲצוּמָה מְעֻמָּקָא

דְּלִבָּא יְתִיד וְתִדִּיר – מתוך עומק הלב במדה מרובה ותדירה

בְּאִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא אֵיךְ הוּא – הקב"ה, **חֵינּוּ מִמֶּשׁ וְאִבְינּוּ**

הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ־הוּא. – ומכיוון שזה בא על ידי התבוננות עמוקה

וחזקה כזו – **וּמִדַּעַת זֹאת** – והרי ידוע, **מֶה שֶׁכְּתוּב**

בְּתַקְוָנִים¹³: כִּי בְּעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה מְקַנָּא תַּמָּן אִמָּא עֲלִיָּא,

והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה
והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים
הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות
מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנן טבע אהבה
ויראה – הרי כשם שמקומה של מדרגת יראה ואהבה "טבעיות",
הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות – כך מעלות היראה
והאהבה את התורה והמצוות לספירות שב"עולם היצירה"; ואם
היראה והאהבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל וההבנה
בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא
עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה) –
עולות אז התורה והמצוות לספירות "עולם הבריאה". להלן
יסביר רבנו הזקן, שהאהבה של "נפשי אויתך" והאהבה של
13 "כברא דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתייהן הן "טבעיות"

ליקוטי אמרים

והנה ב' בחי'

אהבות אלו אף שהן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע

בנפשותינו וכן היראה הכלולה בהן שהיא לירא

מליפדד ח"ו ממקור חיינו ואבינו האמיתי ב"ה אעפ"כ

אינן נקראות בשם דחילו ורחימו טבעיים אלא כשהן

במוחו ומחשבתו לבד ותעלומות לבו ואז מקומן ב"ה

דיצירה ולשם הן מעלות עמהן התורה והמצוות הבאות

מחמתן ובסיבתן. אבל כשהן בהתגלות לבו נק' רעותא

דלכא בווהר ומקומן ב"ה דבריאה ולשם הן מעלות

עמהן התורה והמצוות הבאות מחמתן. מפני שייציאתן

מההעלם והסתר הלב אל בחי' גילוי היא ע"י הדעת

ותקיעת המחשבה בחזק והתבוננות עצומה מעומקא

דלכא יתיר ותדיר בא"ה ב"ה איך הוא חיינו ממש

ואבינו האמיתי ב"ה ומודעת זאת מ"ש בתיקונים כי

27 **וְהֵנָּה, ב' בְּחִינּוֹת אֲהָבוֹת אֵלּוּ**, – אהבת "נפשי אויתך" – מה

28 שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו

29 האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אוהב את

30 הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אביו האמיתי, **אֵף שֶׁהֵן יִרְשָׁה**

31 **לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, וְכֵמוֹ**

32 **טָבַע בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, וְכֵן**

33 **הִירָאָה הַכְּלוּלָה בָּהֶן**, – 1

34 היא גם כן ירושה לנו 2

35 מאבותינו וכמו טבע בנו, 3

36 **שֶׁהָיָא לִירָא מִלְּפָדֵד** 4

37 **חֶסֶד וְשֵׁלוֹם מִמֶּקֶר חֵינּוּ** 5

38 **וְאִבְינּוּ הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ** 6

39 **הוּא** – מתוך הרגש 7

40 שהקב"ה הוא מקור חיינו 8

41 – קיים מורא, המונע את 9

42 האדם מלעשות עבירות, 10

43 כדי שלא יהיה נבדל 11

44 מהקב"ה, מקור חיינו. 12

45 ומתוך הרגש שהקב"ה 13

46 הוא אבינו האמיתי – קיים 14

47 המורא, שלא לעשות

48 עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו האמיתי – הרי

49 למרות ששתי האהבות והיראה האמורות, הן כמו "טבע"

50 אצלנו – **אֵף־עַל־פִּי־בֵן אֵינֶן נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם "דְּחִילוֹ וְרַחֲמֵי"**

51 **מִבְּעִיִּים**, – יראה ואהבה טבעיות, **אֲלָא בְּשֶׁהֶן בְּמוֹחוֹ**

52 **וּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְבַד וְתַעֲלֻמוֹת לְבָוִי**, – בטרם באו לידי גילוי, **וְאִזּוֹ**

53 **רַק אִזּוֹ כִּשְׁהֵן בַּהֲעֵלֶם הַלֵּב, מִקְוָמֶן בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִירָה,**

54 **שֶׁם הַמֶּקֶם וְהַמְּדִירָגָה, אֲלִיהֶן שֵׁיכוֹת הַמִּדּוֹת הַטְּבַעִיּוֹת,**

55 **וְלִשְׁם** – לעשר ספירות "עולם היצירה", **הֵן מַעֲלֹת עֲמֻתָּהּ**

56 **הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַבָּאוֹת מִמֶּהֶנּוּ וּבְסִתְּנָהּ**. – כלומר: כאשר

שיפורטו להלן: ולא עוד, - לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי
איותיך" ו"כברא דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה
הבאה מהתבוננות, אלא - יתירה מזו, שש' בחינות אהבות
אלו הנזכרות לעיל - הן כלולות מן בחינת "אהבה רבה",
וגדולה ומעלה מ"דחילו
ורחימו שכליים", -
מיראה ואהבה שכליות
הבאות משכל והתבוננות
בגדלות ה' אשר האהבה
- הבאה מהתבוננות,
נקראת לעיל בשם
"אהבת עולם". - כלומר
- לשתי האהבות
האמורות ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה
מ"אהבת עולם" - ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א,
מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא
ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם
מקומה של "אהבת עולם", וזוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה
שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם
מ"אהבת עולם" - שלא זו בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא
ב"עולם הבריאה", מחמת שהיא מתגלה על ידי התבוננות, אלא
יש בה ענין נעלה בהרבה, שמחמתו, מקומה היא ב"עולם
האצילות". - ובכל זאת, יסביר רבנו הזקן, על האדם להשתדל,
להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני שאהבה כזו מצטיינת
בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשונו ה"תניא":

1 - שוררת ומאירה בו בחינת "אימא עילאה" שהוא ספירת
2 ה"בינה" של "עולם האצילות", שהיא - בעבודת ה',
3 ההתבוננות באור אינסוף חיי החיים ברוך הוא, וכמאמר
4 אליהו: - ב"פתח אליהו" שב"תיקוני זוהר"¹⁴: "בינה - לבא ובה
5 הלב מבין". - "בינה" היא
6 לב, ובה הלב מבין. כלומר:
7 ההתבוננות והשגת המוח
8 מאירות בלב, הרי
9 שההשגה וההתבוננות
10 באור אינסוף הן ענין שיש
11 לו שייכות ל"עולם"
12 הבריאה, בו מאירה
13 ספירת הבינה של "עולם
14 האצילות" - ולכן מקומן של אהבות אלו - המתגלות על ידי
15 התבוננות כזו - הוא ב"עולם הבריאה", ולשם הן מעלות את
16 התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד
17 שבאהבות "נפשי איותיך" ו"כברא דאשתדל" (כבן המשתדל)
18 ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם
19 מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות
20 שגם הן הן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור,
21 אלינו בירושה מן האבות. - לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק
22 בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם
23 זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה
24 מלמעלה) - בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע לאהבה
25 הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים

יום שבת קודש ו' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכוונתו:

וכשהאהבה נוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה' - יש בה יותר
להב שלהבת ורשפי אש מאשר לאהבה הבאה בעצם בירושה,
למרות שגם התגלותה
באה על ידי התבוננות; כי
יש יתרון ומעלה
לביחית אהבה כרשפי
אש ושלחבת עזה וכו',
הבאה מהתבוננות ודעת
הבאה מהתבוננות ודעת
הוא, - כלומר: בהפלאה
גדלות ה', על שתי
בחינות אהבה הנזכרות
לעיל כאשר אינן
כרשפי אש ושלחבת
כו', - אלא הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של קרבת
הקב"ה לישראל, בהיותו "מקור חיינו" ו"אבינו האמיתי"¹⁶,

רק שאעפ"כ צריך לטרוח בשכלו להשיג ולהגיע גם
לביחית "אהבת עולם" הנזכרת לעיל, הבאה מהתבוננות
ודעת בגדלות ה', -
אהבה זו נוצרת כולה
מהתבוננותו של יהודי
בגדלות ה', ולא כמו
בשתי האהבות האמורות
הבאות בעצם בירושה מן
האבות, ורק התגלותן היא
על ידי התבוננות, וזאת -
כרשפי אש ושלחבת עזה וכו' הבאה מהתבוננות ודעת
הבאה מהתבוננות ודעת
הוא, - כלומר: בהפלאה
גדלות ה', על שתי
בחינות אהבה הנזכרות
לעיל כאשר אינן
כרשפי אש ושלחבת
כו', - אלא הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של קרבת
הקב"ה לישראל, בהיותו "מקור חיינו" ו"אבינו האמיתי"¹⁶,

ליקוטי אמרים

14. הקדמה לתיקוני זוהר יז, א. 15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א, ב" ר"י, 2 - נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדלות אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה:

23 ותכליתו, - כל תכלית בריאתו של אדם, היא הרי, לַמַּעַן דַּעַת
24 אֶת כְּבוֹד ה' וְיִקַּר תַּפְאֶרֶת גְּדֻלָּתוֹ, אִישׁ אִישׁ כְּפִי אֲשֶׁר
25 יוּכַל שָׂאתָ, - להבין את גדלות ה', כְּמֹו שְׂכֵתוֹב בְּדַעֲיָא
26 מְהִימָנָא פְּרִשְׁתָּ בָּא: "בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעוֹן לִיָּה וְכוּ", וְכַנּוּדְעִי:
27 - תכלית בריאתו של
28 האדם היא, כדי שיכירו
29 וידעו את גדלות ה', וכפי
30 שהדבר ידוע; הרי
31 שבהתבוננות עצמה יש
32 משום מעלה ותכלית,
33 והתבוננות בגדלות ה'

ליקוטי אמרים

על הכסף וכו' כמ"ש לקמן וגם כי זה כל האדם
ותכליתו למען דעת את כבוד ה' ויקר תפארת גדולתו
איש איש כפי אשר יוכל שאת כמ"ש בר"מ פ' בא בגין
דישתמודעון ליה וכו' וכוונדע:

34 ישנה במדה מרובה יותר באהבה הבאה כולה מהתבוננות,
35 מאשר ישנה בשעת התעוררות שתי האהבות האמורות; שכן,
36 להתעוררות שתי האהבות האמורות נדרשת רק ההתבוננות
37 שהקב"ה הוא חיי החיים והוא החיים האמיתיים - או (באהבה
38 של "כברא דאשתדל") שהקב"ה הוא אבינו האמיתי. ואילו,
39 באהבה הנוצרת כולה מהתבוננות - נדרשת התבוננות גדולה
40 ועמוקה יותר, והבנה יתירה בגדלות ה'. עד שבכך מתבצעת
41 יותר כוונתו של הקב"ה "בגין דישתמודעון ליה" - שנבראים
42 תהיה להם השגה בגדלות ה'. והרי בכך טעם נוסף, מדוע שלא
43 להסתפק באהבות הבאות בירושה מן האבות, אלא לטרוח
44 להגיע לאהבה הבאה מהתבוננות בגדלות ה'.

1 ומעלה זו של אהבה כרשפי אש, היא: פְּתִירוֹן וּמַעֲלַת הַזֶּהב
2 עַל הַכֶּסֶף וְכוּ', כְּמֹו שְׂתִיבָאָר לְקַמְן¹⁷. - מעלת הזהב כנגד
3 הכסף אינה מתבטאת רק בכך שזהב שווה יותר מכסף, אלא
4 המעלה היא בעצם תכונתו של הזהב, שיש בו התנוצצות
5 ה"שובה" את נפש האדם
6 - כך גם האהבה הנוצרת
7 מהתבוננות, שמעלתה
8 מתבטאת בלהב השלהבת
9 וברשפי האש שבה - אין
10 זה אומר שהיא מדריגה
11 נעלה יותר באהבה -
12 שהרי, להיפך, האהבה הבאה מלמעלה נעלה יותר ונקראת
13 "אהבה רבה" - אלא, עצם ענין להב השלהבת שבאהבה זו,
14 והשתפכות הנפש שהיא יוצרת עד לידי כלות הנפש - זהו
15 יתרונה של אהבה זו. - זהו טעם אחד, מדוע אין לו לאדם
16 להסתפק בשתי האהבות האמורות, שהן בעצם בירושה מן
17 האבות - אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת כולה
18 מהתבוננות בגדלות ה'. עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין
19 זה רק מצד האהבה עצמה, רק מצד ההתבוננות המביאה אהבה
20 זו, כי התבוננות זו היא "תכלית" כשלעצמה, שכן בכך מתבצעת
21 כוונת הקב"ה בבריאת העולמות, שהנבראים ישיגו ויכירו
22 בגדלותו של הקב"ה. ובלשון ה"תניא": וְגַם כִּי זֶה כָּל הָאָדָם

ב' התבוננות, בכלל: א) בהפלאה - ומביאה - גילוי או הולדה - דצמאן ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות - בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) - מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי - תוצאותי ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקונ' עה"ח פ"ב. 17. בפרק נ.

אגרות קודש

ב"ה, י"ג אייר, תשי"ג
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מכתבי אליהם בטח נתקבל בעתו, ולפלא קצת שלא נתאשר, ע"ע, קבלתו.

מאשר הנני קבלת מכתביהם מט' וכ"ג ניסן - אף כי באיחור זמן קצת - והיום נתקבל המברק שלהם, שעניתי עליו וז"ל, "הדפסת הרשימה דליקוט למ"ד והקדמת קונטרס עיין ח"י"ת כדאית, בברכה, חתימתני". ומובן אשר מההקדמה צריכים להשמיט השייך להקונטרס.

נהניתי ממ"ש אף כי בקיצור אודות פעולותיהם בחדש ניסן בחג הפסח, ובודאי אשר בל"ג בעומר הבע"ל יעשו זה בפרסום המתאים ע"ד דאשתקד, אלא שבכל ענין של קדושה הרי ידוע פסק רז"ל דמעלין בקדש.

מוסג"פ סקריפ בתור השתתפותי בהוצאות הבטאון.

המשך בעמוד פז

יום ראשון

יום רביעי

ל ניסן, ר"ח, טו לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קמה־קנ.

תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא - בראשי חדשים ומועדי אנ"ש - צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלגה מלכה - אצל אנ"ש שיחיו בבתייהם הפרטיים.

יום שני

יום חמישי

א אייר, ב דר"ח, טז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האָט געזאָגט אמאָל פאר'ן טאָטען - אין א פארבריינגען ספירה־צייט אין די יאהרען תרנ"א-נ"ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאָל ציילען. דער וואָרט איז דעם טאָטען זייער געפעלען געוואָרען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאָג, דארף מען וויסען וואָס מ'האָט אויפגעטאָן און וואָס מ'דארף ווייטער טאָן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מאָרגען זאָל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אַמרו בְּנוֹכָחוֹת אָבא - בְּהִתְעוּדוֹת שֶׁל יְמֵי הַסְפִּירָה בְּשָׁנִים תַּרְנ"א-נ"ג - חֲסִידֵי אֲדָמוֹר הִזְקֵן הָיוּ תְּמִיד סוֹפְרִים. הַפֶּתֶחַ מֵאֵד מֵצֵא חֵן בְּעֵינֵי אָבא, וְאָמַר: זוֹהִי עֲנִינָה שֶׁל "עֲבוּדָה"; הַשְּׁעוֹת צְרִיכוֹת לִהְיוֹת סְפוּרוֹת, וְאִזּוֹ הֵימִים סְפוּרִים. כְּשֶׁעוֹבֵר יוֹם, צָרִיךְ לְדַעַת מַה פֻּעַלוֹ וּמַה יֵּשׁ לַפֶּעַל בְּעֵתִיד.. יֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל תְּמִיד שֶׁה'מְחַר' יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר "יָפֶה" מֵאֲשֶׁר 'הַיּוֹם'.

יום שליש

יום ששי

ב אייר, יז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמו"ר - בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האָט עס אמאָל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האָט געמאַכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געוואָרען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאָגט דעם צ"צ: האָ, וואָס זאָגט איהר, ער מאַכט גוט. דער צ"צ האָט איהם געענטפערט: וואָס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הולדת את אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] - בשנת תקצ"ג.

בגיל שבע, אדמו"ר ה'צמח צדק' בחנו פעם. הסבא כל כך הצליח, שהמלמד שלו התפעל מאוד, לא היה מסוגל להתאפק, ואמר ל'צמח צדק': הא, מה אתם אומרים? הוא מצליח! ענה לו ה'צמח צדק': מה יש להתפעל ש'תפארת שבתפארת' מצליחה?

יום
רביעי

שבת

ג אייר, יח לעומר

ה'תש"ג

הפסוק: ויהי דבר גו' ה'לדרש אתי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: יח-כב.

תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שותים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תאגם ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה, וכמו שהרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגנב: (א) הצנע לכת (ב) מעמיד עצמו בסכנה (ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול (ד) עמל בטרחא גדולה, (ה) זריזות (ו) בוטח ומקנה (ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

יום
חמישי

יום ראשון

ד אייר, יט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: כג-כח.

תניא: פרק מז. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח ושלל לספר שערות ראש תינוק עד מלאות לו שלש שנים. גזירות השערות – אפשר ערענעש [=תספרת] (של תינוק) – הוא דבר גדול במנהגי ישראל. ועקרו הוא בהחנוך והשאת פאות הראש. ומיום הגזירה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת טלית קטן וברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

יום
שישי

יום שני

ה אייר, כ לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.

תהלים: כט-לד.

תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב: יורדת נשמה לעולם ותייה שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות.

שבת
קודש

יום שלישי

ו אייר, כא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.

תהלים: לה-לח.

תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך .

ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אמרו רבותינו זכרונם-לברכה: "אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", ופרשו הוד כבוד קדשת אבותינו רבותינו הקדושים, דבר תורה כזה, שעושה אותו – את המאזין – למהלך. ענין ההלך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעלוי אחר עלוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעליה זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, לעשות טובה ליהודי בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

המשך מעמוד פד

בנוגע לשאלתם מהו ענין העיקרי בכוונת ארגון אגודת חב"ד וצעירי אגו"ת. הנה תמיהני על השאלה בזה, כי ידוע אשר חסידים צריכים להתעסק בהפצת תורת החסידות דרכי' ומנהגי' וזה עיקר ענינם אלא שמפני המצב מיוחד דזמננו זה ובפרט במקום מיוחד, מובן מעצמו שעליהם להשתדל ג"כ בחיזוק היהדות בכלל וקביעות שיעורי תורה ברבים בתורת הנגלה ובמקום שאין אנשים כו', ולהורות הגבולות באיזה מקום יעבדו בסוג הא' ובאיזה מקום בסוג הב', מובן אשר בזה צריכים להחליט על אתר. והרי גם בזה הורו לנו נשיאנו, ובפרט בדור האחרון את הדרך אשר עבד במס"ע בחיזוק היהדות והתורה בכלל, אבל מובן ופשיטא שעבודתם בתור נשיאי חב"ד היתה בהפצת תורת החסידות מנהגי' והדרכותי' וכו', ובגישה המתאימה, הנה אדרבה העבודה בסוג א' מסייעה לעבודה בסוג חבירו.

מ"ש שקשה להטיל עבודה על האברכים בעלי משפחות, הנה פשוט הדבר שצריך להטיל עליהם עבודה, כי גם על זה קאי מרז"ל יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם הבעה"ב, ובמילא זהו טובתם של האברכים יותר מאלו המקבלים מהם, אלא שטיב העבודה כמותה וענינה בזה צריך להתחשב במדה ידועה עם מצבו הפרטי של כאו"א.

במ"ש שמעטים העובדים והמשתתפים בעבודתם במקומות לבד תל אביב וספריא, הנה אחת העצות להמשיך את החברים החדשים יותר בהעבודה, היא לעשות למשפיעים בעירם וסביבתם, אשר בזה נפתרות שתי השאלות, חוסר באנשים על אתר, ואיך לקרב יותר את אלו שנסתפחו עליהם זה מקרוב. מובן אשר בעבודה אחראית צריך להיות הנבחר ג"כ אחראי, אבל לא אלמן ישראל, ובלי ספק אשר בכל מקום ומקום ימצאו ירא שמים ובעל רגש של אחריות, אחריות אשר, עכ"פ, אם לא ידעו מה לעשות, ישאלו ויחקרו בזה. וכידוע הנהגת הגאון הרגובי בנתינת סמיכות, שהי' מדקדק שיהי' ירא שמים, באמרו שלמצוא אחד שהוא יהי' שבע רצון מידיעותיו בתורה קשה הדבר.

אבל אם יהי' בטוח בהיראת שמים של הנסמך, הרי זה ערובה שאם לא ידע לא יפסוק הדין עד שיחקור וידרוש וימצא הפסק.

בשאלתם אם כדאי לחזור ולהדפיס שיחה או מאמר, מאלו שכבר נדפסו, הנה לכאורה כיון שהוצאתם מצומצמה, אין תכלית בהו"ל עוד הפעם מה שנדפס בלעד, ובפרט שכשולחים ע"י הבית דואר איזה ענין של דפוס, הרי זהו ענין שפעולתו חלושה במאד מאד להמשיך עי"ז אנשים יותר בהעבודה.

בענין לימוד התניא ע"י שיעור ברדיו, נכון הוא, ובלבד שיהיו בטוחים שההסברה וההטעמה יהיו מתאימים להענינים, ואם כדבריהם יהי' זה בלה"ק הרי קל יותר להזהר בזה...

ת"ח על ששלחו לכאן קטע העתונים במ נדפס מכתבי לחג הפסח. ובטח גם על להבא יתנהגו ככה, ות"ח מראש.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש המחכה לבשו"ט.

הצלה מטומאה בכלי צמיד פתיל שניקב יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ח

רימון?

ולכן לדעת התוספות כלי גדול שניקב 'במוציא רימון' נפסל ואינו מציל מטומאה אף שהנקב פחות מרוב הכלי ורוב הכלי שלם, ואילו כלי קטן שנפחת רובו, אפילו ניקב פחות מ'במוציא רימון' נפסל ואינו מציל מטומאה.

וה'משנה אחרונה' (כלים יז, א) מבאר את שיטת רש"י והרמב"ם:

כלי גדול, היינו ששימושו מיועד לדברים גדולים מרימון, ולכן נקב 'במוציא רימון' עדיין אינו מבטל את תשמישו ואינו בטל מתורת כלי, ומציל בפני הטומאה, ורק אם נפחת ברובו ואינו ראוי לתשמישו, נפסל ואינו מציל. ואילו כלי קטן המיועד לדברים קטנים מרימון, הרי כאשר ניקב 'במוציא רימון' (אף שהוא שלם ברובו) אינו ראוי לתשמישו ובטל מתורת כלי, ולכן אינו מציל מטומאה, וכלי קטן ביותר שנפחת ברובו, אף שהנקב קטן ממוציא רימון, בטל מתורת כלי ואינו מציל מטומאה.

הלכות טומאת מת פרק כב, הלכה ג: כלי חרש מציל בצמיד פתיל, עד שניקב במוציא רימון; ובגדול, עד שניפחת רבו.

כלי חרס בצמיד פתיל מתי אינו מציל בפני הטומאה? לדעת הרמב"ם ולדעת רש"י (שבת צו, א ד"ה ברברבי) כלי גדול אינו מציל מפני הטומאה רק אם נפחת ברובו, אבל נפחת פחות מרוב הכלי, אפילו אם הנקב הוא 'במוציא רימון' עדיין מציל, ואילו כלי קטן אם ניקב 'במוציא רימון' אינו מציל, אבל פחות מ'מוציא רימון' גם אם הנקב הוא רוב הכלי (שהרי הכלי קטן), מציל.

והתוספות (שם ד"ה הא ברברבי, לפי הסבר המהרש"א) הקשו על חלוקה זו בין כלי גדול לכלי קטן: אם בכלי גדול נקב ברוב הכלי פוסל ואינו מציל מטומאה, מדוע לא יפסל כלי קטן שנפחת ברובו? והרי אדרבה, כלי גדול שנפחת ברובו, נשאר בו יותר מאשר בכלי קטן ועם זאת נפסל, ואם כן כלי קטן כל שכן שיפסל כשנפחת ברובו אף אם לא נפחת 'במוציא

יום שני א' אייר ה'תשע"ח

האם העובר נחשב 'משא'?

לאשה מעוברת לצאת לרשות הרבים בשבת, והרי היא מוציאה משא מרשות לרשות? ('קבא דקשייטא', ו).

ויש לומר כי איסור הוצאה בשבת הוא רק במשא גמור, אך העובר שבמעי האשה, אפילו אם הוא נחשב כגוף נפרד מהאם, הרי הוא טפל אליה ודינו כתכשיט שמותר לצאת בו, אך בפרה אדומה כל משא פוסל ('קבא דיישובא' ע' נד).

ויש שביארו את דברי הרמב"ם באופן אחר: עליית הזכר פוסלת את הפרה רק אם הדבר נעשה ברצון הבעלים, אך אם גילה דעתו שאינו מעונין בכך, כגון שהעמיד שומר שלא יעלה עליה זכר והשומר לא שמר כראוי ועלה עליה זכר, הרי היא כשרה, אך אם הפרה התעברה על ידי הזכר, בוודאי נוח לו בכך והיא נפסלת אפילו באופן זה.

וזהו שכתב הרמב"ם "אין צריך לומר שהמעוברת פסולה", היינו שאם התעברה על ידי עליית הזכר בוודאי נוח לבעלים בכך ועל כן נפסלת (משנה אחרונה פרה שם).

הלכות פרה אדומה פרק א, הלכה ז: עֶלָה עָלֶיהָ זָכָר - פְּסוּלָהּ; וְאִין צָרִיךְ לומר שְׁהַמְעֵבֶרֶת פְּסוּלָהּ.

מלשון הרמב"ם משמע שבפרה מעוברת יש יותר טעם לפסול מאשר בפרה שעלה עליה זכר ולא התעברה. ויש להבין: הרי הפסול של פרה מעוברת הוא מחמת עליית הזכר, ומדוע העיבור מוסיף סיבה לפסול?

ויש לומר כי פרה מעוברת פסולה מטעם נוסף, מלבד עליית הזכר - מאחר והיא נושאת את עוברתה, היא נפסלת כדין פרה שעשתה מלאכה (תוספות יום טוב פרה ב, א).

ובכך יש לפרש את מחלוקת רבי אליעזר וחכמים (פרה שם) בדין פרה מעוברת. לדעת רבי אליעזר העובר נחשב כחלק מהאם ('עובר ירך אמור') ואין היא נושאת גוף אחר וכשרה. ואילו לדעת חכמים העובר נחשב גוף נפרד והאם נושאת גוף אחר ופסולה ('ר"ש ורע"ב פרה שם).

אך לכאורה יש להקשות על כך: אם כן, כיצד מותר

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ח

היכן מקום שריפת הפרה האדומה?

המשחה שהוא ממזרחת של ירושלים. ואם כן מה שכתב הרמב"ם ששורפים את הפרה חוץ לחר ה'בית' (מחזק למחנה ליה) הוא לאו דוקא והכוונה חוץ לירושלים (מחזק לשלש מחנות).

אך ה'שפת אמת' (זבחים שם) מבאר:

משמעות הגמרא (שם) היא שרק לדעת רבי שמעון שריפת הפרה היא מחוץ לשלש מחנות, כי הוא לומד מ'גזירה שוה' שדין שריפת פרה אדומה שווה לדין שריפת פר ושעיר של יום הכפורים שהיא מחוץ לשלש מחנות, אבל לדעת חכמים אין ללמוד מ'גזירה שוה' ששריפת הפרה היא חוץ לשלש

הלכות פרה אדומה פרק ג, הלכה א: אִין שוֹרְפִין אֶת הַפְּרָה אֶלָּא חוּץ לְחַר הַבַּיִת, שְׁנֵאמַר: "וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה"; וּבְחֵר הַמִּשְׁחָה הָיוּ שוֹרְפִין אוֹתָהּ. וכתב ה'כסף משנה':

בגמרא (זבחים קה, ב) אמרו ששריפת פרה אדומה שנאמר בה "והוציא אותה אל מחוץ למחנה" היתה מחוץ לשלש מחנות, היינו חוץ לירושלים (בית המקדש - מחנה שכניה, הר הבית - מחנה ליה, שאר ירושלים - מחנה ישראל. ראה הל' בית הבחירה פ"ז הי"א). וכן מפורש במשנה (פרה פ"ג מ"ו) ששרפו את הפרה בהר

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פט

והכוונה למחנה לוי (זכחים קז, ב). ואף שריפת הפרה שהיא "מחוץ למחנה" הכוונה למחנה לוי, כדברי הרמב"ם (הל' בית הבחירה שם) "מפתח הר הבית עד פתח העזרה... כמחנה לוי". ומוסיף ה'שפת אמת':

כתב הרמב"ם "בהר המשחה היו שורפין אותה". ואם הר המשחה הוא מחוץ לירושלים (ראה זכריה יד, ד) יש לומר שאף אם עשו כך, מעיקר הדין אפשר היה לשורפה אף בירושלים, מחוץ להר הבית.

מחנות. וכן פסק הרמב"ם ששריפת הפרה אינו מחוץ לירושלים (חוץ לשלש מחנות) אלא חוץ להר הבית (מחנה לוי). וכעין זה ביאר ה'מרכבת המשנה', והוסיף: לכאורה, אם אין למדים מ'גזירה שוה' ששריפת הפרה היא חוץ לשלש מחנות, מניין לנו שהנאמר 'והוציא אותה אל מחוץ למחנה' משמעו חוץ להר הבית (מחנה לוי) ולא חוץ לעזרה (מחנה שכניה), היינו בהר הבית?

אלא יש ללמוד מאיסור 'שחוטי חוץ' (שחיטת קרבנות מחוץ למקדש) שנאמר בו "אשר ישחט מחוץ למחנה" (ויקרא יז, ג)

כלי סדוק לקידוש מי חטאת ולנטילת ידיים יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ח

(נתינת האפר על המים שהתמלאו בכלי) ולא חילק בין סוגי הכלים השונים. ומשמע מדבריו שאפילו כלי המיועד למאכלים נפסל בנקב בשיעור הקטן (ראה לחם משנה הל' ברכות שם).

ובטעם החילוק יש לבאר כי בקידוש מי חטאת שהוא מדאורייתא הכלי נפסל תמיד בנקב קטן, אך בנטילת ידיים שהיא מדרבנן הקילו שנקב בשיעור הקטן של 'כונס משקה' פוסל בכלי המיועד למשקים ולא בכלי המיועד למאכלים (צמח צדק י"ד סי' קעו, ה).

ויש להוסיף כי לצורך כשרות הכלי למי חטאת אין די בכך שיש עליו שם 'כלי' אלא עליו להיות ראוי למלא את יעודו – 'ונתן עליו מים חיים אל כלי' ואם המים נשפכים ממנו ואין ראוי למים, הרי הוא פסול אע"פ שלא בטל ממנו שם כלי.

אך בנטילת ידיים כשרות הכלי תלויה רק בכך שיש עליו שם 'כלי', ואם ניקב בשיעור שעדיין שם כלי עליו, כשר אף אם המים נזולים ממנו מעט (משנת חיים – שבת, סי' לה).

הלכות פרה אדומה פרק ו, הלכה ו: כָּלִי חָרָשׁ שֶׁנֶּקֶב בְּכֹנֶס מִשְׁקָה, אֵין מְקַדְּשִׁין בו.

דינו של כלי שניקב נוגע לכמה תחומים בהלכה ומצאנו התייחסויות שונות לכך בדברי הרמב"ם.

בטומאה: כלי שנסדק בטל מתורת כלי ושוב אינו מקבל טומאה. ושיעור גודל הסדק נקבע בכל כלי על פי ייעודו המקורי, כפי שמפרט הרמב"ם בהל' כלים (פ"ט ה"א וא"לך). כלי המיועד לאחסון מאכלים יוצא מתורת כלי על ידי נקב בגודל זית. המיועד למשקים – בנקב בשיעור 'כונס משקה', היינו שכאשר מניחים אותו על משקה יכנס המשקה לכלי דרך הנקב. וכן הלאה.

בנטילת ידיים: כלי שנשבר פסול לנטילת ידיים. וכתב הרמב"ם (הל' ברכות פ"ו ה"א), ששיעור השבר הפוסל את הכלי לנטילה מקביל לדיני טומאה. כלומר, כל שבר המטהר את הכלי מטומאה, פוסל אותו לנטילת ידיים.

ובקידוש מי חטאת כותב הרמב"ם כאן שנקב בשיעור 'כונס משקה' פוסל את הכלי למילוי מי חטאת ולקידוש המים

האם יש שיעור להזאה? יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ח

מהמים הכשרים שהרי הזאה מועלת "כל שנגע בו מן המים כל שהוא"?

ומתיר המהר"י קורקוס (מובא בכס"מ כאן): לדעת הרמב"ם ההזאה אינה צריכה שיעור על גוף האדם, היינו שגם כמות קטנה ביותר של מים שיבואו על גופו מטהרת אותו, אך מכל מקום צריך שיהא שיעור במים כדי לטבול בהם את גבעולי האזוב שבהם מזים, ולכן כאשר המים מעורבים עם מים פסולים ההזאה פסולה, כי אין על האזוב שיעור שלם של מים טהורים. ויש מתרצים:

אמנם כאשר המים אינם מעורבים הרי הם כשרים בכל שהוא, אך כשהמים מעורבים עם מים אחרים בטלה חשיבותם ושוב אינם כשרים בכל שהוא אלא צריכים שיעור (תפארת ישראל פרה פ"ט מ"א, כונו ב).

הלכות פרה אדומה פרק ט, הלכה ח: מִים מְקַדְּשִׁין שֶׁנֶּתְעַרְבּ בָּהֶם מִים אֲחֵרִי כֹל שֶׁהָאֵל... הָרִי אֵלֶּי פְּסוּלִין.

בגמרא (זכחים פ, א) נחלקו תנאים בדבר: רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלים. ובטעמם של חכמים אמרו בגמרא שלדעתם משקה המתערב במשקה אחר נבלל ומתערב עמו לגמרי וכל טיפה וטיפה מעורבת משני המשקאות (כי 'יש בילה'), וכן לדעתם 'הזאה צריכה שיעור', וממילא כאשר מזים מהמים המעורבים אין שיעור שלם מהמים הכשרים שהרי מעורבים בהם גם המים הפסולים.

ולפי זה יש סתירה לכאורה בדברי הרמב"ם: להלן (פ"י ה"ח) פסק שהזאה אינה צריכה שיעור אלא "כל שנגע בו מן המים כל שהוא – טהור", ואם כן מדוע פסק כאן כחכמים שהמים המעורבים פסולים, והרי אע"פ שכל טיפה מעורבת גם מהמים הפסולים, די בכך שיש בה גם

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ח

הזאת מי חטאת שאינה מכוח אדם

דליכא כוחו כלל" (רש"י שם), אבל כאשר המים הותזו על החרס וחזרו וניתזו למחט (מיצה עליה) הרי הם מכוח המזה וההזאה כשרה, כדינו של רבא שהזורק אבן בכותל וחזרה לאחר מכוחו היא באה.

וכיון שהרמב"ם פוסק (הל' רוצה פ"ג ה"ב) כרבא ש"הזורק צרור בכותל וחזרה האבן לאחוריה והרגה חייב... שמכחו היא באה", איך כתב כאן שהספק הוא שמא 'מן החרש נמצה עליה' ובגללו נפסלת ההזאה, והרי זריקה החוזרת לאחר מכוחו היא באה והזאה כשרה היא?

ויש שכתבו (ערוך לגר סנהדרין שם, כתר המלך) שהגרסה הנכונה ברמב"ם היא: "ספק מן החרש נמצא עליה - הוייתו פסולה" כפירוש רש"י, שהמים נמצאו על המחט והספק הוא שמא הגיעו לשם מחמת שיפוע החרס ולא מכוח המזה כלל.

והרש"ש (סנהדרין שם) נקט שגרסת הרמב"ם שלפנינו נכונה כי לשון הגמרא "ספק על החרס היזה ומיצה עליה" משמעו שהמים הגיעו על ידי כוח המזה ובאופן כזה ההזאה כשרה אבל הרמב"ם שינה וכתב "ספק מן החרש נמצה (לשון נפעל)", היינו שמאליהם נתמצו המים והגיעו אל המחט ולא מכוח המזה ולכן הזאתו פסולה.

הלכות פרה אדומה פרק יב, הלכה ג: מַחַט שְׁהִיא נִתְּנָה עַל הַחֶרֶשׁ, וְהָיָה עָלֶיהָ, סֶפֶק עַל הַמַּחַט הָיָה, סֶפֶק מִן הַחֶרֶשׁ נִמְצָה עָלֶיהָ - הָיְתָה פְסוּלָה.

הזאת מי חטאת צריכה לבוא מכוח הזאת אדם ולכן מחט טמאה שהיתה על החרס והזו עליה מי חטאת אך לא ידוע האם המים באו על המחט מכוח המזה או נפלו על החרס ומשם הותזו על המחט, אין הם נחשבים כבאים מכוחו של האדם שהיזה. ועל כך שנינו (פרה פ"ב מ"ב): "ספק על המחט היזה, ספק על החרס היזה ומיזה עליה - הזאתו פסולה".

והקשו אחרונים (מים חיים להפ"ח, רעק"א גליון הרמב"ם):

לדעת רבא (סנהדרין ע"ז, ב), הזורק אבן בכותל וחזרה לאחוריה והרגה אדם חייב מיתה, כי האבן חזרה לאחר מכוח הזורק. והגמרא מקשה מהלכה זו שהזאת מי חטאת על המחט נפסלת שמא היתה ההזאה על החרס ומשם הותזו המים על המחט ואין זה נחשב כמים שבאו מכוח המזה, ומתרת: במקום "ספק על החרס היזה ומיזה עליה" יש לגרוס במשנה "ומצא עליה". כלומר, הספק שבגללו ההזאה נפסלת הוא שמא 'ומצא עליה' והמים שעל המחט לא הותזו אלא הגיעו לשם כי "היה מדרון והלכה הזאה על המחט,

שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ח

הסגר המצורע

פשה", ואם הכהן הראשון צריך לסמן את הנגע - הרי גם השני יוכל לדעת אם פשה הנגע?

ב. שיחבוש את הנגע בבד וכדר', כדי לסגור ולהגן עליו שלא יוסר על ידי מכה או שפשוף וחיכוך.

וה'משנה למלך' (להלן פ"ד ה"ז) פירש שההסגר ענינו אמירת הכהן לבעל הנגע שהוא מוסגר וצריך להמתין לבדיקה אחר שבעת ימים, אך אין צורך לעשות פעולה כל שהיא.

ועוד דנו ראשונים האם הסגר המצורע הוא בתוך המחנה או מחוץ לשלוש מחנות. לדעת רש"י (מו"ק ז, א) מצורע מוסגר אינו צריך לצאת מחוץ לשלוש מחנות, אך כתבו התוספות (שם, ד"ה אמר) שרש"י חזר בו שהרי מפורש (מגילה ח, ב) שלענין שילוח מחוץ למחנה, המוסגר והמוחלט שווים.

והקשה המאירי (מגילה שם): "שמא תאמר אם המוסגר טעון שילוח, היאך אתה קוראהו מוסגר, והרי מחוץ למחנה הוא?" ותיירץ: "אפשר שבבית שחוף למחנה הוא עומד".

הלכות טומאת צרעת פרק א, הלכה י: לֹא יִהְיֶה כָּהֵן שֹׁעֵר לָבֵן וְלֹא מַחִיָּה - יִסְגֵּר שְׂבָעַת יָמִים.

לדעת רש"י (בפרושו עה"ת ויקרא יג ד) הכהן סוגר את בעל הנגע בתוך הבית שלא ייראה החוצה עד סוף שבעת הימים. ובתוספת הרא"ש (מו"ק ז, ב) הוסיף כי לשיטת רש"י הכוונה שהוא סגור בבית "ואין אדם נכנס אליו, דהיינו הסגר, שיהא סגור בבית כל שבעת הימים" אך העיר שמשמעות לשון הפסוק "והסגירו..." את הנגע" היא הסגר הנגע ולא הסגר האדם, ולכן פירש שההסגר הוא באחד משני דרכים אלו:

א. שיסגור את הנגע על ידי סימון בצבע סביב הנגע, "כדי שיהא ניכר אם פשה, כי הפשיון מטמא בכל שהוא, וההכנס שבחכמים אי אפשר לו לעמוד בטביעת עין על פשיון כל שהוא אם לא יעשה סימן סביב". [וכתב ה'מנחת חינוך' (מצוה קטט), שלדעת הרמב"ם אינו מסמן סביב הנגע שהרי כתב להלן (פ"ט ה"ד) "מת הכהן שראהו תחילה... רואהו כהן אחר, ואין השני יכול לטמאו בפשיון, שאין יודע אם פשה או לא

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' ב

8 לחובת נדרך. ומכאן שאף אם קרב הזבח שלא לשמו הרי הוא
9 כשר כנדרבה.
10 מפרשת הגמרא את הצורך בשתי הדרשות האמורות: וְאִי־צִיָּטִיר
11 גם 'מוֹצֵא שְׁפָתָיו', וְאִי־צִיָּטִיר גם את ההיקש של 'זאת התורה', כדי
12 ללמוד דין לשמה בקרבנות. משום דא' כְּתִיב דְּחִמְנָא רַק 'מוֹצֵא
13 שפתיו' בלא ההיקש האמור (וְהָיָה אֱמִינָא)

1 ומדוע שנינו במשנתנו שהם כשרים.
2 מתרצת הגמרא: מקור משנתנו הוא ממה דאָמַר קָרָא (דברים כג כד)
3 'מוֹצֵא שְׁפָתָיו תִּשְׁמָר וְעֵשִׂית פִּאֶשֶׁר נִדְרָךְ וְגו' לֹא אֶלְהִיךָ נִדְבָה,
4 וכי הָיָה נִדֵּר הוּא נִדְבָה, הֲלֹא נִדֵּר הוּא, ומדוע פתח הכתוב בלשון
5 נִדֵּר וְסִיִּים בלשון נִדְבָה, אֲלֹא כוונת הכתוב היא, אִם פָּמָה שְׁנִדְרָתָ
6 עֵשִׂית וְהִקְרַבְתָּ לְשִׁמּוֹ יֵהָא נִדֵּר וְעַלָּה לְשִׁם חוּבְרָךְ 'באשר נדרת',
7 וְאִם לָאוּ - אִם לֹא תִקְרִיבְנוּ לְשִׁמּוֹ יֵהָא קֶרְבֵּן זֶה נִדְבָה, וְלֹא יַעֲלֶה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - ל' ניסן אייר תשע"ח

נעשה בכוונה מתחילת יצירת הכלי אין דינו כנקב שנעשה בידי אדם בכלי שלם שמתמא (כלומר, שאינו מציל) בכל שהוא (כסף משנה).

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ח

הלכות טומאת מת

פרק אחד ועשרים

(1) יבאר דין הכלים המצילים מצמיד פתיל, ואם כלי חרס מציל באוהל, כלים המצילים באוהל כמה צריך שיהיה בדפנס, ואם מצילים חוץ לאוהל אם סמכם לאוהל, קורה שיש בה פתח טפח והיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה וקדירה תלויה בקורה, בור שבתוך הבית וטומאה בבית וכלי בבור, חרות הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו והפרח שלו מכסה פי החרות, חרות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו והיתה טומאה בין הבית והחרות, תנור ישן בתוך חדש וסרידה על פי החדש או להיפך, קדירה שכפאה על פי החבית ומרח דפנותיה עם החבית.

- 1 א. מניין לצמיד פתיל שמציל באהל המת? שנאמר:
- 2 וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא.
- 3 הא יש צמיד פתיל עליו - טהור. ומפי השמועה
- 4 למדו, שאין הכתוב מדבר אלא בכלי חרש בלבד,
- 5 כלי שאינו מטמא אלא דרך פתחו²; לפיכך, אם היה
- 6 פתחו סתום ומקף צמיד פתיל - הציל על כל
- 7 שבתוכו. קל וחמר לכל הכלים שאין מקבלין
- 8 טמאה³ שצילו בצמיד פתיל. והם: כלי גללים⁴,
- 9 כלי אבנים, כלי אדמה, וכלי עצמות הדג ועורו
- 10 ועצמות העוף, וכלי עץ הבא במדה⁵, ונסרים של
- 11 עץ שהן פשוטים ואינם כלים, וגלמי כלי מתכת⁶. כל
- 12 אלו מצילין בצמיד פתיל. אם הדברים שבתוך הכלי
- 13 המקף נצלו, קל וחמר לפלוטין ולכלים שתחת
- 14 האהלים⁷. מה בין אהלים לכלים שמצילין בצמיד
- 15 פתיל? שהכלים אינם מצילין אלא בצמיד פתיל,
- 16 והאהלים מצילין בכסוי בלבד.

(2) אבל לא מגבו. הדרשה מסתמכת על המלה "פתוח". ואומר רבינו שאין כאן דרשה גמורה אלא מפי השמועה למדו. (3) לא מתוכם ולא מגבם. (4) עשויים מרפש בקר מיובש. (5) שמחזיק ארבעים סאה. (6) בברייתא חולין כה, א אמרו: "גולמי כלי עץ טמאין, פשוטין טהורין; גולמי כלי מתכת טהורין, פשוטין טמאים". גולמי כלים = כלים שלא נגמרה מלאכתם, ואף על פי שיש להם בית קיבול; פשוטים = כלים שאין להם בית קיבול, אבל מלאכתם נגמרה. (7) שאוהל מפסיק בינם ובין הטומאה.

- 17 ב. משפך שפפהו⁸ - מציל בכסוי⁹. אף על פי
- 18 ששקצתו נקוב ונקב קטן¹⁰ - הרי הוא כסתום¹¹.

(8) הניחו ופיו הרחב למטה. (9) הדבר שהמשפך מונח עליו חשוב כמכוסה. (10) הפה הצר. (11) מפני שנקב זה

- 19 ג. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל, אם היו בהן
- 20 טפח על טפח על רום טפח וכפאן על פיהם על
- 21 הארץ, אף על פי שלא מרח בצמיד פתיל מן
- 22 הצדדין - הרי אלו מצילין כל מה שתחתיהן עד
- 23 התהום, מפני שהן באהל והאהל מציל. אלא אם כן
- 24 היה הכלי כלי חרש, שאין אהלי כלי חרש מצילין.
- 25 פיצד? חבית¹² שפפויה על פיה, אף על פי שמרחקה
- 26 בטיט מן הצדדין - כל מה שתחתיה טמא; שנאמר:
- 27 צמיד פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. הדביק
- 28 פיה לכתל ומרחקה מן הצדדים¹³ - מצלת¹⁴ על כל
- 29 מה שבתוכה ועל כל שפנגדה בכתל. ואם לא מרח
- 30 מן הצדדין - אינה מצלת; שאין כלי חרש מציל
- 31 משום אהל¹⁵, כמו שבארנו. אבל שאר כל הכלים
- 32 המצילין בצמיד פתיל שהיו פיותיהן דבוקות בדפני
- 33 הבית - מצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהן מצילין
- 34 משום אהל. לפיכך¹⁶ צריך שיהיה בדפן הכלי¹⁷
- 35 טפח¹⁸, שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד
- 36 שיהיה להן דפן [טפח]. היה לכלי דפן חצי טפח,
- 37 והיה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפח, והדביק זה
- 38 לזה¹⁹, אף על פי שיש שם חלל טפח - אינו מציל,
- 39 עד שיהיה טפח במקום אחד²⁰.

(12) של חרס. (13) סביב כל הפה והידקו לכותל. (14) זה אינו בכלל "על גביו" שנתמעט בספרי. (15) וצמיד פתיל אינו מציל בלי מירוח. (16) מפני שמציל מדין אוהל. (17) גובה הדופן. (18) מראש דופנו עד שוליו, כי אין אוהל פחות מטפח. (19) דופן הכלי לשפה ונוצר ריווח טפח בין שולי הכלי לדופן האוהל. (20) בדופן האוהל או בכלי.

- 40 ד. כשם שמצילין מבפנים²¹ עם דפנות האהל, כך
- 41 מצילין חוץ לאהל אם סמכן לאהל, שהרי האהל
- 42 נעשה כסוי מפל מקום. פיצד? כלי מתם²² שיש לו
- 43 דפן טפח, שהניחו²³ על גבי יתדות²⁴ חוץ לאהל
- 44 וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה תחתיו²⁵ -
- 45 כלים שבתוכו טהורין²⁶. ואם היה סמוך לכתל חצר
- 46 או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאינן פתל אהל²⁷;
- 47 ולפיכך כלים שבתוך הכלי טמאים, שהרי האהלו
- 48 על הטמאה²⁸.

(21) בתוך אוהל הטומאה. (22) כלי גדול שמחממים בו מים. (23) על צידו. (24) ומרוחק טפח מן הקרקע. (25) תחת המיחם. (26) אף על פי שדופן התחתון של האוהל מאהיל עליהם מפני שהם מונחים באהל אחר.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לדות. ניש מבדילים בין "חדות" ו"דות" ואומרים, שחדות הוא בניין סביב חפירה לא עמוקה ודות בנוי על גבי קרקע חלקה, אולם מפירושו של רבינו משמע שחדות ודות אחד הם]. (45) שאם תינטל המנורה יפול הכיסוי לתוך הדות. (46) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.

ח. החדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו, והיתה טמאה בין שפת הכלי ושפת החדות או בתוך החדות - הבית טמא; שאין האהל שבתוך הבית מונע הטמאה, כמו שבארנו. היתה טמאה בבית - כלים שבבתלי החדות, אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורים⁴⁷, ואם לאו - טמאים⁴⁸. ואם היו בתלי החדות רחבים משל בית⁴⁹ - בין כך ובין כך⁵⁰ טהורים, מפני שאין מקבלי הבית. וכשם שמציל⁵¹ החדות בתוכו, כך מציל בבתליו. כבר בארנו, שהתנור הישן⁵² הרי הוא ככל הכלים שהן מביאים את הטמאה ואין נעשין אהלם, ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו אלא אם כן היה מקף צמיד פתיל, כשאר כלים המצילים. וכן בארנו, שהתנור החדש⁵³ אינו ככלים לענין זה, אלא נעשה אהל, ולפיכך מציל על מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד פתיל, כאהלם. וכסוי התנור הוא נקרא סרידא.

(47) כמו ביב קמור בפרק כ הלכה ז. והמדובר, כשהמקום שבו הכלים אינו פתוח לחלל הדות ולא לבית ברוחב טפח. (48) כותלי הבור אינם מצילים, שהרי אינם אוהל. (49) כגון שחלל הדות מרחיב והולך עד מחוץ לכתלי הבית ושם בנוי חלק מכתלי הדות, וכלים בכתלים שמחוץ לבית. (50) בין שיש שם פותח טפח ובין שאין שם פותח טפח. (51) פיסקה זו משלימה את הנימוק למה הכלים טהורים אם אין פותח טפח ואינה משמיעה דין חדש. (52) תנור של טיט שהוסק באש אף על פי שטרם השתמשו בו. (53) שנתייבש אבל לא הוסק.

ט. תנור ישן בתוך החדש⁵⁴ וסרידא על פי החדש, והרי הכסוי נשען על פי התנור הישן⁵⁵ - רואין: אם כשינטל הישן תפל הסרידא⁵⁶ - לא הציל, וכל שבתוכו⁵⁷ טמא⁵⁸; ואם לאו - הפל טהור⁵⁹. היתה החדש בתוך הישן והסרידא מנחת על פי הישן⁶⁰, אם יש בין החדש והכסוי פחות מטפח - כל שבתוך החדש טהור, וכאלו הסרידא מנחת על פיו⁶¹.

(54) וטומאה בבית. (55) כגון שהתנור הישן בולט קצת מחוץ להחדש. (56) לתוך החדש. (57) בתוך החדש וכל שכן הכלים שבתוך הישן. (58) מפני שהישן מעמיד את הכיסוי, וישן אינו מציל. (59) מפני שהתנור החדש הוא אוהל ומציל אם הוא מכוסה אפילו כשאינו מרוח בטיט (צמיד פתיל). (60) ששפתו גבוהה משפת החדש שבתוכו. (61) נתבאר כבר, שטומאה אינה נכנסת בפתח פחות מטפח.

(27) מפני שאין תקרה על החצר והגינה. (28) שהכלי אינו חוצץ.

ה. קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מקבלי לכתל וטמאה תחתיה, וקדרה תלויה מן הקורה, והיתה הקורה נוגעת בפי הקדרה פלה ומכסה אותה - כלים שבקדרה טהורים²⁹, שהרי הצלו בכסוי האהל להם³⁰. ואם לא היה פי הקדרה מכסה בקורה אלא ביניהם רוח³¹ - כל מה שבקדרה טמא³², והקדרה עצמה טמאה.

(29) רבינו קובע שני תנאים לטהר: א. שהקורה נוגעת בפי הקדרה, אבל אם היא מרוחקת אפילו כל שהוא - טמאים; ב. שיהיה פי הקדרה כולו מכוסה. (30) לקדירה ומה שבתוכה. (31) כל שהוא. (32) הקורה מאהילה על הטומאה ועל הקדירה ומה שבתוכם ואינה מצילה, מפני הרייח שבינה ובין הקדירה.

ו. בור שבתוך הבית, וטמאה בבית וכלים בבור, אם היה מכסה בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דפן טפח - הרי כל מה שבבור טהור³³. היה לבור בגין סביב לפיו גבוה טפח על הארץ, בין שפסחו בכלי המציל שיש לו דפן בין שלא היתה לו דפן³⁴ - הרי זה מציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחר³⁵.

(33) אבל אם כסו בכלי שדופנו פחות מטפח אינו מציל, כמבאר למעלה בהלכה ג (קירות הבור שבחפירה אינם נחשבים כדפנות). ואם אין לכיסוי דופן כלל - טהור, כמו בנסר חלק. (34) גבוה טפח אלא פחות מזה. (35) דופן הבניין.

ז. חדות³⁶ הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו, והפרח³⁷ שלה יוצא ומכסה פי החדות³⁸, ונתן כלי המציל באהל המת על פי החדות והרי הוא נשען על פרח המנורה³⁹ - רואין: אם תנטל המנורה והכלי המציל עומד⁴⁰ - הרי זה מציל על כל שבחדות, וכלים שבין שפת הכלי ושפת החדות⁴¹ טהורים⁴² עד התהום⁴³, ואף המנורה טהורה, אף על פי ששפת הפרח נראה⁴⁴ בין הכסוי והחדות; ואם לאו⁴⁵ - הפל טמא⁴⁶.

(36) חדות או דות הוא בור ומסביב לשפתו בנויים כתלים ולפיכך דינו כאוהל עם דפנות. (37) רבינו שם מפרש: "אשר עליו תשים הנר". (38) הפרח הוא רחב ומכסה את עובי דופן הדות אבל אינו בולט לתוך הבית. (39) ונשאר ריוח אווירי בין הכיסוי ובין דופן הדות, וטומאה בבית. (40) ואינו נופל לתוך הדות. (41) פירוש, אפילו הכלים הנמצאים באותו השטח שהוא כנגד עובי פרח המנורה שהיא עצמה כלי ואינה מצלת. (42) מפני שרואים את הכיסוי כאילו הוא מונח על שפת הדות. (43) הכלים הנמצאים תחת כותלי הדות בכל עומק שהוא. (44) אבל לא בולט, כמו שביארנו למעלה. והמדובר, כשעובי הפרח פחות מטפח, אבל כשיש בו טפח עוברת הטומאה מן הבית

פֶּרֶק שְׁנִי וְעֶשְׂרִים

(1) יבאר דין המחצית ושולי קרקעות כלים ודפנותיהם מאחוריהם אם מצילים בצמיד פתיל, כלי חרס שנתן בו טיט עד חציו אם ביטלו, כלי חרס עד כמה יינקב ולא יציל בצמיד פתיל, תנור שהיתה סרידה על פיו ומוקף צמיד פתיל ונתון באוהל המת ונסדק התנור, תנור המוקף צמיד פתיל שניקב נקב בעינו או מגופת חבית שניקבה, חבית מוקפת צמיד פתיל שהיא מליאה משקין טהורים ומניקת של חרס בתוכה ונתונה באוהל המת, חבית שניקבה מצידה וסתמו שמרים את הנקב, ואם אגף חצי הנקב וכמה מקיפים, מגופת חבית שנתחלחלה וחבית זפותה שנתקלף החרס מלמעלה והזפת עומד.

א. שולי המחצית² ושולי קרקעות הפלים³ ודפנותיהן מאחוריהן⁴ - אין מצילין בצמיד פתיל באהל המת. קרסמן⁵ ופפן⁶ ופפן⁶ ופפן⁶ - מצילין בצמיד פתיל. שאין מציל בצמיד פתיל אלא פלים.

(2) תוספתא כלים פ"ז ה"י. מחץ = כלי חרס גדול שמשתמשים בו לשאוב יין מן הגת, ובקרקעיתו קערורית ונקראת "שולי המחץ" (רבינו בפירושו לפרה פ"ה מ"ה). (3) צ"ל: הכלים, וכן הגירסא בכת"י תימן. פירוש, בית קיבול שבשולי הכלי מבחוץ. [בתוספות נדה מט, א, ד"ה אלא, מובאת תוספתא זו, וגורסים: "שולי המחצית וקרקעות הכלים"]. (4) אם יש שם שקערורית (הגר"א בהגהותיו על התוספתא מוחק המלה "מאחוריהן", ורצוי למוחקק גם כאן, שהרי גם בפנים אין שקערורית שבדפנות מצלת). (5) חתך אותן. (6) החליקן.

ב. פלי חרש⁷ שנתן בו טיט עד חציו - לא בטלו⁸, ואם השקיע בו את הפלים - מציל.

(7) תוספתא שם, ה"ז. (8) לא יצא מתורת כלי, ולפיכך מציל בצמיד פתיל, אבל אם הוצא מתורת כלי אינו מציל, כמו טבעת הבלועה בלבנה (למעלה פ"כ ה"ה). ראה כסף-משנה.

ג. פלי חרש⁹ מציל בצמיד פתיל עד שינקב במוציא רמון¹⁰. ובגדול¹¹ - עד שיפחת רב¹². פיצד? פלי גדול שנפחת [חציו]¹³, והקיפו צמיד פתיל, וסתם מקום הפחת בצמיד פתיל - הרי זה מציל, אף על פי שאינו חשוב פלי לענין טמאה¹⁴. אבל פלי¹⁵ המקף צמיד פתיל שהיה נקוב או סדוק ולא סתם¹⁶ הנקב - נטמא ואינו מציל. וכן¹⁷ יהיה הנקב? אם היה פלי העשוי לאכלים¹⁸ - שעורו במוציא זיתים¹⁹; היה עשוי למשקה - שעורו בכונס משקה¹⁹. העשוי לקף ולקנ²⁰ - מטילין אותו לחמרא²¹, ומשניקב בכונס משקה אינו מציל עד שישתם הנקב או עד שישמעטנו.

(9) שבת צה, ב, וצו, א. (10) שרימון בינוני יעבור דרך הנקב. לכאורה הלכה זו תמוהה מאוד. מתחילה ב"מוציא רימון" ומסיימת ב"מוציא זיתים"; שנית: לפעמים נאמר

י. סרידא⁶² של חרס שיש לה שפה⁶³ והיא עודפת על פי התנור ומקפת צמיד פתיל, אפלו היתה טמאה תחתיה או על גבה - הכל טמא⁶⁴; אבל כנגד אורו של תנור טהור⁶⁵. היתה טמאה כנגד אורו של תנור⁶⁶ - מכנגדו⁶⁷ על לרקיע טמא, וכל מה שבתוכו טהור.

(62) בירור מוקדם של דעת רבינו דיני סרידה יסלול את הדרך להסברה קצרה ונוחה להבנת דבריו בהלכה שלפנינו, ובכן: א. סרידה שאין לה שפה כלל דינה כנסר וחוצצת בפני הטמאה (ראה למעלה פרק י"ב הלכה ג), כמו ששינוי באהלות פרק ה משנה ו. במה דברים אמורים, כשהיא מכסה תנור חדש שלא הוסק שאינו כלי, אבל אם היא מונחת על תנור ישן (מוסק) אינה חוצצת, מפני שהיא נשענת על כלי. ב. אם התנור מוקף צמיד פתיל, חוצצת אפילו בתנור ישן. והטעם, שתנור סתום מכל צדדיו ומוקף צמיד פתיל נחשב כאבן לענין טומאה ולא ככלי. ולפיכך אם הסרידה עודפת ברוחבה טפח מן התנור וטומאה תחתיה, טמאים כל הכלים שתחתיה, מפני שהעורף מאהיל עליהם ועל הטומאה, אבל מה שעליה טהור, שהסרידה חוצצת. ג. אם יש לה שפה הרי היא כלי שיש לה בית קיבול, ואם יוצאת חוץ לתנור פחות מטפח וטומאה תחתיה מטמאה כל מה שכנגדה בין תחתיה ובין על גבה (כשהיא רצוצה) שהסרידה אינה חוצצת, אבל מה שבצידה טהור. ד. אם יוצאת לחוץ טפח וטומאה תחתיה או על גבה, טמא כל מה שתחתיה וגם מה שעל גבה בחלק שמחוץ לתנור, שהסרידה עם שפה אינה חוצצת מפני שהיא עצמה כלי. (63) שם במשנה א אנו שונים: "נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועורף מכל צדדיו בפותח טפח". ולפיכך מניחים אנו, שגם משנתנו שהיא המשכה של משנה א, עוסקת בעורף טפח אף על פי שלא פירשה. ורבינו נקט לשון המשנה, כדרכו. (64) כל מה שתחת העורף ועל גביו. (65) מפני שהוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק בין העורף ובין אורו של תנור וגם אין דבר מאהיל על האוויר הטמא וגם על האוויר שכנגד התנור. והמדובר בתנור ישן אבל תנור חדש דינו כטיט ואינו מציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל. וכל זה נאמר בצמיד פתיל, אבל כשאינו צמיד פתיל טמא גם מה שבתוך התנור, שהרי הסרידה מאהילה עליו ועל הטומאה. (66) על הסרידה. (67) בכתב יד תימן: כנגדו. פירוש, נגד מקום הטומאה.

יא. קדרה⁶⁸ שפפאה על פי החבית⁶⁹ ומרח דפנותיה עם החבית - מצלת על כל מה שבתוכה ועל מה שביניה ובין שפתות החבית⁷⁰. הושיבה על פי החבית כדרפה⁷¹ ומרח⁷² - אינה מצלת; מפני שהקדרה מתטמאה מאורה, ואין פלי טמא מציל⁷³, כמו שבארנו.

(68) של חרס. (69) וטומאה בבית. (70) כגון שפי הקדירה עודף על פי החבית או כגון שנתן שכבה עבה של טיט בין שתי השפתות. (71) על שוליה. (72) כלומר, אף על פי שמירר. (73) אבל כשכפאה על פיה לא נטמאה, שכלי חרס אינו מטמא מגבו.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

7 נִכְנָס²⁶ - הָרִי זֶה טָמֵא; פְּחוֹת מִכָּאן²⁷ - נָצַל בְּצִמִּיד
8 פְּתִיל. הִיָּה הַסֵּדֶק עָלָּ - אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ אַרְךְ²⁸, אֶלָּא
9 שְׁעוֹרוֹ כְּמֵלֵא פִי מְרַדֵּעַ נִכְנָס.

(22 שם מ"ז. 23) כלי חרס גדול שיש לו דפנות, ומכסים בו את התנורים. (24) שהיתה מחוברת לתנור בטיט וכדומה. (25) מלמד שנותנים על צואר הבהמה כדי לכוון הילוכה. (26) הסדק גדול קצת מעובי המרדע. (27) אפילו הם שווים - טהור. (28) לשון המשנה שם. נלאו כל מפרשי המשנה ליישב את התמיהה החמורה: הרי המרדע עגול הוא? והרא"ש גורס: אם הוא ארוך, אין רואים אותו עגול. ראה 'תוספות יום טוב' ומלאכת שלמה.

10 ה. תַּנּוּר²⁹ צִמִּיד פְּתִיל שֶׁנֶּקֶב נֶקֶב בְּעֵינֵי שָׁל
11 תַּנּוּר³⁰ הַטּוֹחָה³¹: אִם הִיָּה הַנֶּקֶב מֵלֵא כּוֹשׁ³² נִכְנָס
12 וְיוֹצֵא פְּשֵׁהוּא דוֹלֶק³³ - הָרִי זֶה נָטָמָא; וְאִם הִיָּה
13 הַנֶּקֶב פְּחוֹת מִזֶּה - נָצַל³⁴.

(29 שם מ"ח. 30) נקב עשוי בגגו של התנור להוציא את העשן, ונקרא עין התנור (ר"ש). (31) שטחו אותה בטיט וסגורה כדי שלא יפוג חמומו של התנור. (32) פלך. (33) ואינו כבה כשמוציאים אותו דרך הנקב. (34) כחכמים שם.

14 ו. נֶקֶב הַתַּנּוּר מִצְדֵּי³⁵ - שְׁעוֹרוֹ מֵלֵא כּוֹשׁ נִכְנָס
15 וְיוֹצֵא שָׁלֵא דוֹלֶק³⁶. וְכֵן מְגֻנֶּפֶת הַחֲבִית³⁷ שֶׁנֶּקֶבָה -
16 שְׁעוֹרָהּ כְּדִי שֶׁתִּכְנָס מִצֵּה שְׁנֵיהָ³⁸ שָׁל שִׁיפוֹן³⁹ בְּנֶקֶב.
17 וְחֲצִיבִים⁴⁰ גְּדוֹלִים שֶׁנֶּקֶבוּ - שְׁעוֹרָן כְּדִי שֶׁתִּכְנָס מִצֵּה
18 שְׁנֵיהָ שָׁל קֶנֶה⁴¹. פְּחוֹת מִכָּאן - טְהוּרִין. בְּמָה דְּכָרִים
19 אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינָן; אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ לְשֶׁאֶר
20 הַמְּשָׁקִין, אֲפִלּוּ נֶקֶבוּ כָּכָל שְׁהֵן⁴² - נָטָמָא, וְאֵין
21 הַצִּמִּיד פְּתִיל מוֹעִיל לָהֶם עַד שִׁישְׁתָּם הַנֶּקֶב. וְאִף
22 בְּזִמְן שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינָן, לֹא אֲמָרוּ אֶלָּא שֶׁנֶּקֶבוּ שָׁלֵא בִּידֵי
23 אָדָם; אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם, אֲפִלּוּ כָּל שְׁהֵן -
24 טָמֵאִים⁴³, וְאֵין נָצַלִין עַד שִׁישְׁתָּם הַנֶּקֶב.

(35) במשנה שם כתוב: "ניקב מצידו". וכל מפרשי המשנה מבארים, מצידו של העין במקום המירווח. (36) שיעור קטן מדולק. (37) פקק של חרס שסותמים בו פי החבית. סתם חבית - של חרס היא. (38) הקשר השני. (39) מין תבואה ממשפחת השעורה (רוגגן בלעז), וקנה שלו דק וחלול ויש בו שלושה קשרים, הקשר שלמטה עבה, האמצעי - בינוני, והעליון דק. (40) כלים גדולים מחביות. (41) קנה סוף הגדל על שפת נהרות ואגמים הם חלולים, ובהם קשרים. והקשר התחתון הוא עבה מכולם. רגילים היו לשאוף יין מן החביות בקנה של שיפון, ומן החצבים בקנה סוף, ושיעורם מותאם להרגל זה. (42) אבל לא פחות מכונס משקה (רבינו בפירושו למשנה). ומה בין יין לשאר משקין? מבאר הגר"א בהגהותיו למשנה, שהאור מפיג טעמו של היין, ובעל היין אינו מרוצה מן הנקב, ולפיכך צריך שיעור יותר גדול. אבל שאר משקין האויר יפה להם, והבעלים רוצים בנקב, ולפיכך דינו כאילו עשוהו בעצמם. (43) שהרי נפתחה הסתימה, מפני שהמנקב החשיב את הנקב כפתח.

"סתימה" סתם, ולפעמים סתימת "מקום הפחת בצמיד פתיל". אולם עיון מעמיק בפירוש רבינו למשנה כלים הנ"ל, מגלה לנו הסבר ההלכה הזו. שנינו שם: "העשוי לאכלין שיעורן כזיתים, עשוי למשקין שיעורן כמשקין וכו' ובכונס משקה". ורבינו מעיר על הסתירה בין משנה זו לסוגיית הגמרא שבת הנ"ל, הקובעת שיעור כמוציא רימון או רובו, ומבאר שבפחות מכמוציא זית מציל אפילו בלי סתימה [וסובר כרש"י שבת שם, שלא הקפידה תורה על צמיד פתיל אלא על פי הכלי בלבד, אבל כשניקב שלא בכוונה מן הצד מציל אם הפחת הוא פחות מהשיעורים הקבועים בגמרא שם, מפני שנאמר "כלי פתוח"], ואם ניקב כמוציא זית וא"כ אינו כלי לקבל טומאה, אינו מציל אלא אם סתם את הנקב בצמיד פתיל, ואם היה הנקב כמוציא רימון (רימון גדול פי כמה מזית) יש הבדל בין כלי גדול לקטן, בכלי קטן אין צמיד פתיל מועיל להציל, ובגדול מציל עד חציו ועד בכלל. ורבינו מסיים ביאורו, וכותב: והבן זה, שהוא עיון דק ומקום הטענה (ראה תוספות שבת שם ד"ה ולענין). לאור בירור זה, מתפרשת ההלכה ללא קשיים וסתירות. בבא ראשונה זו עוסקת בכלי חרס קטן, והנקב הוא למעלה ממוציא זיתים (ואם הוא למטה משיעור זה, יתבאר דינו בסוף ההלכה). (11) כלי גדול. (12) אבל בפחות מרובו, אפילו הנקב כמוציא רימון - מציל. [בגמרא שם אמרו: "הא ברברבי, הא בזוטרי" (בעברית: כאן בגדולים, ושם בקטנים). ומפרש רבינו (וכן פירש רש"י) בגדולים רוב, ובקטנים כמוציא רימון (ראה תוספות שם, וראב"ד כאן)]. (13) והוא-הדין בכלי קטן שנפתח פחות מכמוציא רימון. (14) אינו מקבל טומאה. (15) בין גדול בין קטן. כלים פ"ט מ"ח. (16) בצמיד פתיל. (17) כדי שלא יציל בלי סתימה בצמיד פתיל. (18) להניח בו אוכלין. (19) שאם יעמיד שולי הכלי המנוקב על משקה וילחוצו קצת - ייכנס המשקה. (20) לאוכלין ולמשקין. (21) נותנים עליו שתי החומרות: מקבל טומאה עד שיינקב כמוציא זיתים, ואינו מציל בכונס משקה (רבינו מבאר כאן רק את החומרא השניה, מפני שאין אנו עוסקים כאן בטומאת כלים אלא בדיני הצלה בצמיד פתיל). וכל הדינים הללו אמורים בניקב מעצמו, אבל כשניקבו בכוונה - שיעורם בכל שהוא. [אפשר גם לפרש שיטת רבינו באופן אחר ולומר, שיש הבדל בין כלי קטן כמוציא זית, ובין כלי גדול כמוציא רימון עד חציו. בקטן מספיקה סתימה בלי צמיד פתיל במקום הנקב, אבל בגדול שנפתח חציו צריך צמיד פתיל. כמו שמבאר רבינו כאן בפירוש. ולפי פירוש זה, מה שאמר בבבא הראשונה "מציל בצמיד פתיל", הכוונה הצמיד פתיל שעל פי הכלי ולא של סתימת הנקב, והדוגמא בבבא "כיצד", נאמרה בכלי גדול בלבד. ומזה יוצא שהפיסקא "ולא סתם הנקב", פירושה סתימה בלי צמיד פתיל. והראשון נראה לי יותר].

1 ד. תַּנּוּר²² שְׁהִיָּה סְרִידָא²³ עַל פִּי וּמִקָּף צִמִּיד
2 פְּתִיל²⁴ וְנָתַן בְּאֵהָל הַמֶּת, וְנִסְדָּק הַתַּנּוּר: אִם הִיָּה
3 הַסֵּדֶק מֵלֵא פִי מְרַדֵּעַ²⁵, שְׁהוּא הֶקֶף טָפַח - נָטָמָא
4 הַתַּנּוּר, וְאִף עַל פִּי שְׁאִין הַמְרַדֵּעַ יָכוֹל לְהַכְנִס בְּסֵדֶק
5 אֶלָּא הָרִי הוּא כְּמוֹתוֹ בְּשֵׁה; פְּחוֹת מִכָּאן - הַתַּנּוּר
6 טְהוּר. נִסְדָּקָה הַסְרִידָא שְׁעַל פִּי: כְּמֵלֵא פִי מְרַדֵּעַ

נחלחלו באחד משבעת המשקין (ראה פ"א מה' טומאת אוכלין ה"ב). (68) מיין פירות שלא נימנה בין שבעת המשקין.

- ט. מגופת החבית⁶⁹ שנתחלחלה⁷⁰, אף על פי שאינה נשמטת⁷¹ - אינה מצלת⁷², שהרי נתרעע הצמיד.⁷³
- הפדור⁷³ והבקעת⁷⁴ של גמיל⁷⁵ שנתן על פי החבית ומרח מן הצדדין - לא תציל⁷⁶, עד שימרח על כל הפדור ועל כל הבקעת ממטה למעלה⁷⁷. וכן במטלת של בגד⁷⁸ שקשרה על פי הכלי. היתה של גר או של עור וקשרה במשיחה⁷⁹, אם מרח מן הצדדין - הציל⁸⁰.

(69) שם מ"ג. (70) נתרופפה. (71) אינה יוצאת מפי החבית. (72) כחכמים שם. (73) מטלית שכרכה ככדור (שם מ"ד). ואפילו אם המטלית גדולה משלוש על שלוש והיא מקבלת טומאה, מכיוון שכרכה ככדור והקטינה אינה מקבלת טומאה ומצלת (תפארת ישראל). (74) צ"ל: והפקעת. (75) מין עשב ארוך, וכרכו ועשה כדור. (76) מפני הנקבים שבהם. (77) במשנה כתוב: "מלמעלן ומלמטן". ופירש הרא"ש שם, שימרח מלמטה במקום שהוא נוגע בדופן החבית. ומלמעלה, היינו כל מה שכולט מחוץ לחבית. ונראה שגם רבינו מפרש כך (ראה ר"ש שם). (78) שיש בה נקבים בין החוטים. (79) חבל דק. (80) עור ונייר אינם מנוקבים.

- י. חמת⁸¹ של עור הדג⁸² או הניר⁸³ שהלביש בהן את החבית⁸⁴ וצָרְרָה⁸⁵ מלמטה - הרי זו מצלת⁸⁶. ואם לא צָרְרָה, אף על פי שמרח מן הצדדין - לא תציל⁸⁷.

(81) נאד גדול (תוספתא כלים פ"א ה"ז). (82) שאינו מקבל טומאה (למעלה פכ"א ה"א). (83) נייר אינו מקבל טומאה. (84) ופי החבית למעלה ומכוסה בשולי החמת. (85) קשרה מלמטה תחת שולי החבית. (86) אם מירחו לשולי החבית (כסף-משנה). ולמה מצלת, הלא אין כאן צמיד פתיל על פי החבית אלא במקום השולים (ראה למעלה פכ"א ה"ג)? מפני שהחבית משמשת צמיד פתיל לנאד, כי היא סותמת את פיו. ואין זה דומה לחבית כפויה שבפכ"א ה"ג, מפני ששם הצמיד פתיל הוא תחת פי הכלי, אבל כאן הוא על פי הכלי. יוצא מזה, שהנאד מציל על החבית הנמצאת בתוכו וסותמת את פיו (על פי פירוש הר"ש במשנה כלים פ"א, ד). (87) מפני שהמירוח יתפרק (ואפשר גם לנמק מפני שפי הנאד נשאר פתוח, שהרי המירוח הוא מן הצדדים).

- יא. חבית⁸⁸ זפוחה שנתקלה⁸⁹ החרס מלמעלה והזפת שלה עומד, ונתן הפסוי על הזפת ודחקו עד שידבק בזפת, ונמצא הזפת עומד בין הפסוי ובין קרקע החבית - הרי זה מציל. וכן בכלי המוריס⁹⁰ וכיוצא בהן מדברים המתמרחין שהיה המתמרח בין הפסוי ובין הכלי כמו זר, הואיל והפל דבוקין - הרי זה מציל⁹¹.

- ז. חבית⁴⁴ שהיא מלאה משקין טהורין ומניקת⁴⁵ של חרס⁴⁶ בתוכה, והחבית מקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת - החבית והמשקין טהורין⁴⁷, והמניקת טמאה, מפני שקצתה האחת בתוך החבית המקפת והקצה השני פתוח לאהל המת ואינו סתום. אף על פי שהיא עקמה - אין העקם כסתום.

(44) שם מ"ב. (45) כלי ארוך וחלול שמוצצים על-ידו יין מן החבית. (46) במשנה כתוב "מניקת" סתם, ורבינו מפרש - של חרס (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (47) ואף-על-פי שהמניקת פתוחה לחוץ, לא יצאה החבית מידי צמיד פתיל. והטעם, מפני שקנה המניקת עקום, אין פיה שלמעלה נעשה פתח לחבית, אבל לגבי טומאת עצמה מסיים רבינו "אין העקום כסתום", מפני שבמקום העיקום מתעכבים כמה טיפות יין - הרי זה כבית קיבול. פסק כבית-שמאי, מפני שחזרו בית-הלל והורו כמותם.

- ח. חבית⁴⁸ המקפת צמיד פתיל שנוקבה מצדה וסתמו שמרים⁴⁹ את הנקב - הציל. אגף⁵⁰ חצי הנקב וסתם חציו⁵¹ - הרי זה ספק⁵² אם הציל אם לא הציל. סתם את הנקב בזמורה⁵³ - עד שימרח⁵⁴ מן הצדדין⁵⁵. סתמו בשני קסמים⁵⁶ - עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחברתה⁵⁷. וכן נסר⁵⁸ שנתון על פי התנור ומרח מן הצדדין - הציל. הרי שני נסרים - עד שימרח מן הצדדין ובין נסר לחברו. חבר את שני נסרים במסמרים של עץ⁵⁹ וכיוצא בהן, או שלפף עליהן שוגמין⁶⁰ - אינו צריך למרח מן האמצע. במה מקיפין⁶¹? בסיד ובחרסית ובגפסין, בזפת ובשעווה, בטיט ובצואה ובחמר⁶², ובכל דבר המתמרח. ואין מקיפין לא בבצע⁶³ ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל⁶⁴ ואינו צמיד⁶⁵. ומקיפין בדבלה⁶⁶ שמנה שלא הקשרה⁶⁷ ובבצק שגלושה במי פרות⁶⁸, פדי שלא יטמא; שדבר טמא אינו חוצץ.

(48) שם פ"י מ"ו. (49) שמרי היין שבחבית. (50) סתם בטיט וכדומה. (51) השמרים סתמו חצי הנקב השני. (52) בעיא שלא נפשטה, בבא קמא קה, ב, ולפי פירוש התוספות שבת צו, א, ד"ה ולענין. (53) ענף של עץ גפן. (54) בטיט. (55) כדי לסתום את הסדקים הדקים שבין דופן החבית ובין הזמורה, אבל אינו צריך למרוח טיט על הזמורה עצמה למרות סופגיותה. (56) שתי זמורות חתוכות לאורכן, ואפילו הצמיד חתך לחתך. (57) שם. (58) קרש. (59) במשנה, "בסינין". ומפרש שם רבינו יתידות של עץ שתוחבים בנקבים העשויים בנסרים. (60) מין קליפת עץ שעליה לחלוחית מדבקת, והדביק את הקליפה במקום חיבור הנסרים (והר"ש מפרש ששם). (61) מחברים, כדי שיהיה עליו דין צמיד פתיל. (62) מין אדמה המתמרחת יפה בלי גיבול במים. (63) מתכת רכה דומה לעופרת ("ציון" באידיש). (64) כיסוי. (65) מודבק יפה. המדובר בכלי חרס. (66) תאנה מיובשת. (67) לקבל טומאה. אוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומשתמש בהם לערב, וחששו חכמים שמא ישאל לחבר כלים שהיו באוהל המת בכלי חרס בצמיד פתיל, שלדעתו הם טהורים, אבל לחבר הם טמאים שבעה ימים, וצריכים הזאת מי פרה מפני שכלי עם-הארץ טמאים ואינם מצילים. (11) אלא על אוכלין ומשקין. (12) כלי חרס שנטמא אין לו טהרה במקוה, ככתוב בתורה (ויקרא יא, לג): "כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשבורו" (כדי להקל על הקורא, הבנת הנימוקים המסובכים, מצאנו לנכון לשנות קצת את סדר הדברים ולהקדים את המאוחר).

ב. אדם¹³ שְׁהִיָּה נָתוּן בַּתּוֹךְ הַחֲבִית וּמִקְפָּת צָמִיד פְּתִיל - טָהוֹר. וְאִפְלוּ עֲשָׂאָה גּוֹלָל לְקֶבֶר. וְיִרְאָה לִי, שָׂזָה שְׁלֹא גָזְרוּ עַל כָּלִי חָרָס שְׁלֹא יִצִּיל עַל הָאָדָם¹⁴, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי, וְכָל דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי לֹא גָזְרוּ בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אדם שהיה נתון בתוך החבית ומוקפת צמיד פתיל טהור" ("מפני שלא גזרו על כלי חרס שלא יציל על האדם").

דין זה בא בהמשך לדינים השונים של כלי המוקף צמיד פתיל שמציל אוכלין ומשקין וכלי חרס אחרים שהיו בתוכו מטומאת אוהל.

ויש לבאר הלכה זו בעבודת ה': עניין החיים בעבודה ורוחנית הוא הדביקות בה' "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום", כיון שהקב"ה נקרא חיים והוא מקור החיים, וממילא הדביקות בו ית' היא על-ידי קיום התורה והמצוות, שהרי 'מצוה' היא מלשון 'צוותא' וחיבור' שעל-ידה נעשה חיבור בין יהודי לקב"ה.

גם כאשר יהודי נמצא בעולם הזה במצב של דביקות בה', הרי עצם ירידתו לעולם הזה הגשמי, עולם הקליפות וסט"א אשר הרשעים גוברים בו, היא בדוגמת הכניסה לאוהל המת ר"ל.

והעצה לזה היא להכניס את עצמו לכלי חרס שנעשה מעפר האדמה, ועניינו בעבודת ה' עניין הביטול - "ואנכי עפר ואפר", וכאשר הוא מבטל את כל מציאותו - הופך את עצמו למציאות של קדושה. ובנוסף צריך להקיף עצמו בצמיד פתיל, כי כאשר ישנו פתח לאוהל המת יכול לקבל השפעה, על-דרך שמצינו ש"הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול, תוכן חול", היינו שכאשר יש אפילו פתח לחול ולטומאה משפיע הדבר על "תוכן", ולכן צריך לסתום החבית בצמיד פתיל.

(על-פי ז"ן מלכות' ספר טהרה ט' קלז)

(13) בתוספתא, אהלות פט"ו ה"ח. (14) הרי גם באדם יש לחשוש שעם-הארץ שיהיה בתוך כלי חרס יחשוב שלא נטמא, ולמעשה נטמא מפני שכלי טמאים וכלי טמא אינו מציל.

ג. כָּלִי חָרָס¹⁵ שֶׁמְשַׁתְּמָשִׁין בֵּהֶן בְּאֶפֶר הַפָּרָה אוּ בְּקִדְשִׁים - עָמִי הָאָרֶץ נֶאֱמָנִים עַל טְהָרְתָּם, מִפְּנֵי

(88) שם מ"ה. (89) נשבר חלק מדופנה ונתקלף מעל הזפת. (90) כדים שנותנים בהם שומן דגים מלוח. במשנה: "קבוסים". (91) כחכמים.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים

(1) יבאר דין כלים המצילים בצמיד פתיל על מה מצילים, כלי חרס שמשמשים בהם באפר פרה או בקדשים אם עמי הארץ נאמנים עליהם, ארובה שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה על פי הארובה, היתה בה אשה לשה בעריבה של עץ, ואם היה אוהל נטוי בעלייה ומקצתו מרודד על הארובה.

א. כָּל הַכֵּלִים² הַמְּצִילִים³ בְּצָמִיד פְּתִיל - מְצִילִין עַל כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָן, בֵּין אֲכָלִין בֵּין מִשְׁקִין, בֵּין בְּגָדִים וּבְכֵלֵי שֵׁטָף⁴. זֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, שְׁכָלִי חָרָס הַמִּקְפָּה צָמִיד פְּתִיל אֵינוּ מְצִיל אֲלָא עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמִּשְׁקִין וְעַל כָּלִי חָרָס אֲחֵרִים שֶׁהָיוּ בְּתוֹכָן; אֲבָל אִם הָיוּ בְּתוֹךְ כָּלִי חָרָס הַמִּקְפָּה כָּלִי שֵׁטָף אוּ בְּגָדִים - הָרִי אֵלּוּ טְמָאִים. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ שְׁלֹא יִצִּיל עַל הַכֵּל כִּשְׁאָר כָּלִים הַמְּצִילִין?⁵ מִפְּנֵי שֶׁשְׁאָר הַכֵּלִים הַמְּצִילִין אֵין מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְכָלִי חָרָס מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְכָלִי טְמָא אֵינוּ חוֹצֵץ, וְכָל כָּלִי עִם הָאָרֶץ בְּחֻזְקַת טְמָאָה כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר⁶. וְלָמָּה לֹא אָמְרוּ⁷: כָּלִי חָרָס שֶׁל עִם הָאָרֶץ לֹא יִצִּיל עַל הַכֵּל⁸, וְשֶׁל חֶבֶר יִצִּיל עַל הַכֵּל, שֶׁהָרִי הוּא טָהוֹר? מִפְּנֵי שֶׁאֵין עִם הָאָרֶץ טְמָא בְּעִנְיַי עֲצָמוֹ, שְׁאוּמְרִי: הוּאִיל וְכָלִי חָרָס מְצִיל עַל הַכֵּל, אֶחָד אָנִי וְאֶחָד הַחֲבֵרָה⁹. וְלִפְיָכֶךָ חֲשׂוֹנָה¹⁰ וְגִזְרוּ שְׁלֹא יִצִּיל עַל הַכֵּל¹¹. וְלָמָּה אָמְרוּ: מְצִיל עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמִּשְׁקִין וְעַל כָּלִי חָרָס? מִפְּנֵי שֶׁאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה טְמָאִים הֵן עַל גִּב עִם הָאָרֶץ בֵּין קֶדֶם שֶׁהָיוּ בְּאֹהֶל הַמֶּת בֵּין אֶחָד שֶׁהָיוּ שָׁם תַּחַת צָמִיד פְּתִיל, וְלַעוֹלָם לֹא יִשְׁאֵל הַחֲבֵר מַעַם הָאָרֶץ לֹא אוֹכְלִין וְלֹא מִשְׁקִין וְלֹא כָּלִי חָרָס אֲלָא עַל דַּעַת שֶׁהֵן טְמָאִין, שֶׁהָרִי אֵין לָהֶן טְהָרָה לַעוֹלָם¹², וְלֹא יָבוֹא בָּהֶן לִידֵי תַקְלָה. אֲבָל כָּלִי שֵׁטָף שׁוֹאֵל אוֹתָם הַחֲבֵר מַעַם הָאָרֶץ וּמִטְבִּילֵן מִפְּנֵי מַגַּע עִם הָאָרֶץ וּמַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ וּמְשַׁתְּמָשׁ בָּהֶן בְּטְהָרוֹת, לִפְיָכֶךָ חֲשׂו חֲכָמִים שְׁמָא יִשְׁאֵל מִמֶּנּוּ כָּלִי שֵׁטָף שֶׁכֶּבֶר הִיָּה תַּחַת צָמִיד פְּתִיל בְּכָלִי חָרָס שְׁלֹו, שֶׁהָרִי עִם הָאָרֶץ הִזָּה מְדַמָּה שְׁנֻצֵּל, וְהָרִי הוּא טְמָא טְמָאָה שֶׁבִּעָה, וְיִטְבִּיל הַחֲבֵר וְיַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ וְיִשְׁתְּמָשׁ בּוֹ בְּטְהָרוֹת וְיָבוֹא לִידֵי תַקְלָה. וּמִפְּנֵי זֶה גִזְרוּ שְׁלֹא יִצִּיל כָּלִי חָרָס עַל כָּלִי שֵׁטָף שֶׁבְּתוֹכּוֹ.

(2) עדויות פ"א מ"ד. (3) נמנו למעלה פכ"א ה"א. (4) כלים שיש להם טהרה במקוה. (5) כגון כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. (6) פ"י מהל' מטמאי משכב ומושב, ה"א. (7) חגיגה כב, א"ב. (8) על שום דבר לא יציל. (9) בין אני ובין החבר. (10) שהרי חבר שואל מעם-הארץ כלים שיש להם טהרה במקוה ומטבילים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שבעליה טהור, ואפילו אם יש בארובה פותח טפח, מפני שהעורף המרודד מציל כמו האוהל עצמו. (36) של האוהל. (37) למעלה פכ"א ה"ג.

1 שֶׁהֵן נִזְהָרִים בָּהֶן הָרֶבֶה, וּלְפִיכָף יַצִּילוּ עַל הַפֶּל
2 בְּצִמִּיד פְּתִיל אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל חֶרֶס.

(15) אהלות פ"ה מ"ה.

יום שני א' אייר ה'תשע"ח

פרק ארבעה ועשרים

(1) יבאר דין בית שחלקו בקנקנים טהורים או בנסרים ויריעות וטומאה בחציו האחד, בית שהוא מלא תבן ואין בינו לקורות פותח טפח וטומאה בתוכו, כותל שבין שתי בתים וטומאה בתוך הכותל, ודין כותל המשמש את הבית, ודין כותל שחצי עוביו בנין וחציו סלע.

27 א. בית שחלקו בקנקנים² טהורות מן הארץ ועד
28 הקורה, וטמאה בחציו האחד: אם היה פי הקנקנים
29 כלפי הטהרה - הרי אלו מצילות³, ואם היו כלפי
30 הטמאה - אינן מצילות⁴. טחן בטיט⁵, בין מבפנים
31 בין מבחוץ⁷ - רואין: אם יכול הטיט לעמוד בפני
32 עצמו - מציל, ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל
33 אהל אחד.

(2) של חרס. (3) שכלי חרס אינו מיטמא מגבו, וכלים טהורים עם דפנות הבית חוצצים. (4) שהרי נטמאו מתוכם וכלי טמא אינו חוצץ אפילו עם דפנות. (5) ופיהם לצד הטומאה. (6) מצד הטהרה. (7) בצד הטומאה.

34 ב. בית שחלקו בנסרים⁸ או ביריעות⁹, אם חלקו מן
35 הצדדין¹⁰ או מפלפי הקורות¹¹, והיתה הטמאה
36 בפנים¹² - כלים שבין המחיצה ובין הכתל או שבין
37 המחיצה והקורות טהורין¹³. היתה הטמאה בין
38 מחיצה לכתל או בין מחיצה לקורות - כלים שפבית
39 טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא תצא
40 והטמא¹⁴, כמו שבארנו באהל שבתוף הפית. היו
41 הפלים בתוף עבי המחיצה עצמה¹⁵, בין שהיתה
42 הטמאה לפנים מן המחיצה או שהיתה בתוף הפית:
43 אם היה מקום הפלים טפח על טפח - טמאים¹⁶,
44 ואם לאו - טהורין¹⁷. וכבר בארנו פיצד דין הפית
45 אם חלקו מפלפי ארצו¹⁸.

(8) שאינם מקבלים טומאה וחוצצים. (9) שקבען לאוהל וחוצצות אף על פי שמקבלות טומאה. (10) העמיד את המחיצה בזקיפה בין כתלי הבית. (11) המחיצה מפרידה בין הבית והקורות, וקמה על גבה כעין עלייה. (12) החלק שבו הפתח לחוץ נקרא בית. (13) שהמחיצה מצילה מפני שאין דרך הטומאה להיכנס לחלק שאחורי המחיצה ולא לעלייה אלא דרך פתח הבית. (14) אם סופה לצאת הרי היא מטמאה אף לפני שיצאה. (15) במשנה שם בבבא האחרונה כתוב: "כלים שבחצץ" ומפרש רבינו בעובי המחיצה וכגון שהיה במחיצה חור מעבר לעבר והכלים מונחים שם. (16) מפני שהטומאה נכנסת לחור. (17) כדין כל פתח שאין בו טפח על טפח ברום טפח. ואין זה דומה לכותל שבין שני בתים (לקמן הלכה ד), שכלים

3 ד. ארבה¹⁶ שבין בית לעליה, וטמאה בפית,
4 וקורה¹⁷ נתונה על פי הארבה¹⁸ ונקובה ככונס
5 משקה¹⁹ - הקדרה טמאה²⁰, והעליה טהורה²¹. היתה
6 שלמה - כל שבעליה מאכלין ומשקין וכלי חרס
7 טהור, אבל אדם וכלי שטף שבעליה טמאים; שאין
8 כלי חרס חוצץ אלא על האכלים ועל המשקין וכלי
9 חרס, וכל שבעליה טהור²² כאלו הוא תחת צמיד
10 פתיל בכלי חרס²³. וטמאו האדם²⁴ שבעליה זו,
11 מפני שהוא דבר המצוי²⁵. לפיכך, אם היה בעליה
12 זו כלי מתכות וכיוצא בו מלא משקין - הכלי טמא
13 טמאת שבעה²⁶, והמשקין טהורין²⁷. היתה בה אשה
14 לשה בערבה של עץ²⁸ - האשה והערבה טמאין
15 טמאת שבעה, והבצק טהור כל זמן שעוסקת בו²⁹.
16 פרשה³⁰ וחורה ונגעה בו - טמאתו. וכן אם פנה
17 הבצק או המשקין לכלי אחר מפלי שטף שבעליה
18 - נטמאו במגע הכלי האחר. היה על פי ארבה זו
19 שאר כלים המצילים בצמיד פתיל³¹, שאין מקבלין
20 טמאה כמו שבארנו³², ולפיכך אין מגע עם הארץ
21 מטמא, או שהיה כלי חרס טהור לפרה אדמה או
22 לקדש, שהכל נאמנין על טהרתן - הרי זה מציל על
23 כל מה שבעליה. היה אהל נטוי³³ בעליה ומקצתו
24 מרדד³⁴ על הארבה שבין בית לעליה - הרי זה
25 מציל³⁵ ואף על פי שאין גגו³⁶ על הארבה, שהאהל
26 מציל בכסוי כמו שבארנו³⁷.

(16) שם מ"ב. (17) של חרס. (18) ומכסה את כולה. (19) ראה למעלה פכ"ב ה"ב. (20) אפילו אם גבה למטה, מפני שהטומאה עוברת דרך הנקב הקטן הזה לתוכה ומטמאתה ואת כל מה שבתוכה, ואף-על-פי שטומאה אינה עוברת בפחות מטפח. והטעם, מפני שלטומאת עצמה חודרת גם בנקב קטן (ראה כלים פ"י מ"ח). (21) מפני שאין בנקב פותח טפח. (22) פירוש, וכל מה שבעליה, שאמרנו למעלה שהוא טהור (אין זה דין חדש אלא הרחבת הנימוק). (23) ולפיכך אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס, כמבואר בה"א. (24) אף-על-פי שאמרנו (בהלכה ב), שצמיד פתיל מציל על האדם. (25) שאדם יימצא בעליה, ובהלכה ב טיהרו דבר שאינו מציל בלבד. (26) שהרי נטמא באוהל המת. (27) הקדירה הצילה. (28) להוציא של חרס שניצל בצמיד פתיל. (29) ואינה מטמאה את הבצק בנגיעתה, שאם נאמר שטמאתו - לא תועיל ההצלה כלום, וחכמים קבעו שמציל על אוכלין ומשקין (רבינו בפירושו למשנה). (30) סילקה ידיה מן הבצק. (31) כגון כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה. (32) למעלה פכ"א ה"א. (33) שם פ"ז מ"ב. (34) עודף נסחב ומכסה את הארובה. (35) אם יש טומאה בבית, כל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שְׂבִין הַבֵּית וְהַעֲלִיָּה, וְהַטְּמָאָה בְּתוֹךְ מַעֲזִיבָה: 16
מַחֲצִיָּה וּלְמִטָּה - הַבֵּית טָמֵא וְהַעֲלִיָּה טְהוֹרָה; 17
מַחֲצִיָּה וּלְמַעְלָה - הַעֲלִיָּה טָמֵאָה וְהַבֵּית טְהוֹר; 18
מַחֲצִיָּה לְמַחֲצֵה - שְׁנֵיהֶן טָמְאִין. הֵיתָה טָמֵאָה בְּאֶחָד 19
מֵהֶן, וְכָלִים בְּתוֹךְ הַמַּעֲזִיבָה: מַחֲצִיָּה וְכָלִפִּי טָמֵאָה 20
- טָמְאִין; מַחֲצִיָּה וְכָלִפִּי טְהוֹרָה - טְהוֹרִין; מַחֲצִיָּה 21
לְמַחֲצֵה - שְׁנֵיהֶן טָמְאִין. הֵיתָה הַמַּעֲזִיבָה לְאוֹרִי³³ 22
וְטָמֵאָה בְּתוֹכָהּ: מַחֲצִיָּה וּלְמִטָּה - הַבֵּית טָמֵא, 23
וְהַעֲוֹמֵד מִלְּמַעְלָה אֶפְלוּ פִּגְגֵּי הַטְּמָאָה טְהוֹרִין³⁴, 24
שֶׁהָרִי פִּשְׁטָה הַטְּמָאָה כָּכָל הַבֵּית³⁵; הֵיתָה הַטְּמָאָה 25
מַחֲצִיָּה וּלְמַעְלָה - הַבֵּית טְהוֹר³⁶, וְהַעֲוֹמֵד מִלְּמַעְלָה 26
פִּגְגֵּי הַטְּמָאָה טָמֵא³⁷; מַחֲצִיָּה לְמַחֲצֵה - הַבֵּית טָמֵא, 27
וְהַעֲוֹמֵד מִלְּמַעְלָה פִּגְגֵּי הַטְּמָאָה טָמֵא, שֶׁהָרִי אִי 28
אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם³⁸. 29

(28) המדובר כשאין פותח טפח במקום הטומאה, ואף על פי כן אין עליה דין טומאה רצוצה, משום שחלק זה של הכותל הוא כחלק מן הבית עצמו. ורואים אנו את הטומאה כאילו היא שקועה בטיט, שאין הטיט מציל. ואם יש פותח טפח במקום הטומאה ואינו פתוח לבית, הרי הוא כקבר סתום שמתמא מכל צד. (29) פירוש, שהוא רחוק מן הטומאה. (30) משום, שהטומאה נמצאת בחצי הכותל הנגרר אחר הבית השני. (31) באמצע עובי הכותל. (32) תקרה. (33) שאין עליה גג. (34) ואין דנים אותה כטומאה רצוצה הבוקעת עד לרקיע ומטמאה כל מה שכנגדה. (35) והסברנו למעלה שרואים את הטומאה, כאילו היא מונחת בתוך הבית אלא שהיא מכוסה טיט ואם כן אינה כלל רצוצה והמעזיבה חוצצת. (36) כמו בבית ועלייה. (37) שהרי אינה כמונחת בבית ומשום כך היא רצוצה ומטמאה כנגדה, אבל העומד על המעזיבה מן הצד - טהור. (38) מטמאים את האדם שמה הטומאה מונחת משהו למעלה מחצי המעזיבה, ומטמאים את הבית שמה היא מונחת משהו למטה מחצייה. [למעלה בכותל בין שני בתים אין אנו צריכים לטעם זה, שהרי הבתים שווים ואי אפשר לטהר אחד ולטמא את השני, אבל כאן המעזיבה מגולה לאוויר ואין הדבר נראה מוזר כל כך לחלק בין דין האדם העומד למעלה לדין הבית, ומפני כך מביא רבינו את הנימוק שאי אפשר לצמצם].

ה. וְכֵן פֶּתֶל הַמִּשְׁמָשׁ אֶת הַבֵּית - יְדוֹן מַחֲצֵה 30
לְמַחֲצֵה. מִיָּצֵד? פֶּתֶל שֶׁהוּא לְאוֹרִי, וְגַם הַבֵּית סָמוּךְ 31
לְפֶתֶל וְאִינוּ מִרְקָב עַל הַפֶּתֶל³⁹. וְטָמֵאָה רִצְצָה בְּתוֹךְ 32
הַפֶּתֶל: הֵיתָה מַחֲצִיָּה וּלְפָנִים - הַבֵּית טָמֵא, וְהַעֲוֹמֵד 33
מִלְּמַעְלָה עַל רֹאשׁ הַפֶּתֶל⁴⁰ טְהוֹר, פְּעוּמֵד עַל גֵּג 34
הַבֵּית; הֵיתָה מַחֲצִיָּה וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר, וְהַעֲוֹמֵד 35
מִלְּמַעְלָה פִּגְגֵּי הַטְּמָאָה טָמֵא, שֶׁהָרִי לֹא פִּשְׁטָה 36
הַטְּמָאָה בְּתוֹךְ הַבֵּית. הֵיתָה הַטְּמָאָה מַחֲצֵה לְמַחֲצֵה 37
- הַבֵּית טָמֵא, וְהַעֲוֹמֵד מִלְּמַעְלָה טְהוֹר, שֶׁהָרִי פִּשְׁטָה 38
הַטְּמָאָה בְּבֵית. נִטַּל מִהַפֶּתֶל מִפְּנֵי⁴¹ אוֹ שְׁהוֹסִיף 39
בְּפֶתֶל מִבְּחוּץ עַד שֶׁנִּמְצְאָה הַטְּמָאָה מַחֲצִי פֶתֶל 40

הנמצאים בחציו שלצד הטומאה טמאים אפילו אין בסדק טפח, מפני שמחיצה זו "אינה משמשת את הבית" (פירוש, ואינה צורך בניין הבית), ולפיכך אין לה דין כותל (במשנה שם פרק ו', ג, כתוב: כותל המשמש את הבית) והרי זו דומה לקיר המגדל (למעלה פרק י"ח הלכה ז) וטומאה בתוך המגדלים שכלים שבעוביו - טהורים. אמנם רבינו שם כתב "היה עומד באוויר" אבל הוא הדין בעומד בתוך הבית (כדעת הרא"ש) ורבינו נקט לשון המשנה. וכשיש בו טפח טמאים גם הכלים המונחים בחצייה שלצד הטהרה מפני שהיא מחיצה עראית אינה נידונית ככותל. (18) בנה מחיצה על פני שטח הבית סמוך לרצפה, ופתח הבית נשאר למעלה מן המחיצה.

ג. בֵּית שֶׁהוּא מְלֵא תֵבֶן¹⁹ וְאִין בֵּינוּ לְבֵין הַקְּרוֹת 1
פּוֹתַח טַפַּח: טָמֵאָה בְּפָנִים²⁰, בֵּין בְּתוֹךְ הַתֵּבֶן בֵּין 2
שְׁהֵיתָה בֵּין תֵּבֶן לְקוֹרוֹת - כָּל הַפָּלִים שֶׁפִּגְגֵּי יִצְיָא 3
הַטְּמָאָה²¹ בְּמִלּוֹאוֹ שֶׁל פֶּתַח²² טָמְאִים; הֵיתָה טָמֵאָה 4
חוּץ לְתֵבֶן בְּמִלּוֹאוֹ שֶׁל פֶּתַח - פָּלִים שֶׁבְּפָנִים²³, אִם 5
יֵשׁ בְּמִקוֹמָן טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוֹם טַפַּח - טְהוֹרִין²⁴, 6
וְאִם לֹא טָמְאִין²⁵. וְאִם יֵשׁ בֵּין תֵּבֶן לְקוֹרוֹת פּוֹתַח 7
טַפַּח - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף²⁶ טָמְאִין²⁷; שְׂאִין הַתֵּבֶן 8
חוּצָין, מִפְּנֵי שֶׁסֶתֶם תֵּבֶן דַּעְתוֹ לְפָנוֹתָו. 9

(19) ונשאר פנוי המקום שכנגד הפתח בלבד, עד הכותל הנגדי להיכנס בו ולהוציא דרכו את התבן. (20) בחלק שהתבן בו. (21) כל המקום הפנוי שכנגד הפתח, אפילו החלק הרחוק מהפתח, שהטומאה לא תעבור שם, נקרא "יציאת הטומאה" מפני שהטומאה תצא דרך המקום הזה וכולו שטח אחד הוא (סדרי טהרות). (22) לשון התוספתא, והכוונה: ברוחב כל הפתח, אף על פי שהפתח רחב הרבה יותר מרוחב מיטת המת ונושאייה. ונראה שגם הכלים שבתבן טמאים אם אין במקומם טפח על טפח ברום טפח. (23) שבתוך התבן. (24) מפני שהוא אוהל בפני עצמו ואף על פי שדעת בעל הבית להוציא את התבן, מציל הוא על הטהרה מליטמא כמו כל אוהל עראי בתוך אוהל שאף על פי שאינו מציל על הטומאה מליטמא כשדרכה לצאת שם, אבל מציל על הטהורים מליטמא. (25) שהרי אין כאן אוהל שיצילו וגם משום מחיצה אין התבן מציל שבעל הבית עתיד לפנותו (רבינו לשיטתו, שמחיצה שדעתו לפנותה אינה חוצצת, אפילו כשהיא סותמת את כל מקום הטומאה). (26) בין יש במקום הכלים פותח טפח ובין שאין בו. (27) משום שיש כאן אוהל בתוך אוהל ואינו מציל אלא כשאין דעתו לפנותו, אבל כשאין פותח טפח בין התבן לקורות אין זה אוהל בתוך אוהל, שהרי אין טומאה מאהילה על התבן.

ד. כֶּתֶל שְׂבִין שְׁנֵי פָתִים וְטָמֵאָה בְּתוֹךְ הַכֶּתֶל - בֵּית 10
הַקְּרוֹב לְטָמֵאָה טָמֵא²⁸, וְהַקְּרוֹב לְטָהוֹרָה²⁹ טְהוֹר³⁰. 11
הֵיתָה מַחֲצֵה לְמַחֲצֵה³¹ - שְׁנֵיהֶן טָמְאִין. הֵיתָה 12
הַטְּמָאָה בְּאֶחָד מִשְׁנֵי הַפָּתִים, וְהַפָּלִים בְּתוֹךְ הַכֶּתֶל: 13
מַחֲצִיָּה וְכָלִפִּי טָמֵאָה - טָמְאִים; מַחֲצִיָּה וְכָלִפִּי טְהוֹרָה 14
- טְהוֹרִין; מַחֲצֵה לְמַחֲצֵה - טָמְאִין. וְכֵן מַעֲזִיבָה³² 15

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

52) הקורות נתונות מכותל לכותל שכנגדו ועליהן וביניהן המעזיבה מטיט. המדובר כשהטומאה בתוך הקורה עצמה. 53) דין קורה כדן סלע ויגדנה כקליפת השום (למעלה הלכה 1), מפני שלא נעשו בה שינויים מכריעים ואפשר להוציאה מבלי לקלקלה (וכעין זה אמרו בבבא קמא סז, א, גבי גזל קורה: "מריש שמו עליו") אין עליה תורת "משמש את הבית", מה שאין כן במעזיבה, שהיא נפרכת כשמורידים אותה. 54) המדובר כשאין במקומה טפח על טפח. במעזיבה (למעלה בהלכה ד) אין דין טומאה רצוצה מפני שהיא נפרכת, מה שאין כן קורות, שאינן עומדות להיבקע (כסף משנה). 55) שהרי היא כקבר סתום המטמא מכל צדדיו. 56) פירוש, שאין עליה אפילו כקליפת השום. 57) כל שהוא אפילו כקליפת השום. 58) כשהטומאה במחצית הכותל העליונה, הפתח העליון טמא, וכשהיא בתחתונה התחתון טמא.

פרק חמשה ועשרים

1) יבאר עמוד העמוד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו, טומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח, חור גדול שבעובי הכתלים שדרך לעשותו לתשמיש וטומאה בתוכו, ודין ב' פרדסים זה בצד זה או למעלה מזה. וכלב שאכל בשר מת תוך שלשה ימים, האשה שמת עוברה בתוך מעיה והאשה שמקשה לילד, האשה שהפילה שלה, ואם ילדה ב' ילדים אחד חי ואחד מת, האשה שמת עוברה בתוך מעיה ונגעה בו המיילדת, והבולע טבעת טמאה.

א. עמוד² העמוד בתוך הבית וטמאה רצוצה³ תחתיו - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, ואינו מטמא אלא כנגד הטמאה בלבד. ואם היה פרח⁴ יוצא מעמוד זה וכלים תחת הפרח - הכלים טהורים⁵, שאינו מטמא אלא כנגד הטמאה⁶.

2) אהלות פ"ו מ"ו. 3) שאין במקומה טפח על טפח פנוי. 4) קישוט בולט מן העמוד עשוי בתבנית פרח. 5) שם מ"ו. 6) ולא מצידה, ומשמיענו שאין אנו דנים את העמוד כשיפוע האוהל של הפרח, ושיפועי אוהלים כאוהלים (ראה למעלה פ"ח ה"ז).

ב. [ואם יש במקום הטמאה⁷ טפח על טפח על רום טפח - הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו, והבית פלו טמא, שהרי האהיל על הקבר.

7) כלומר, במקום הפנוי מחוץ לשטח התפוס ע"י הטומאה (ראה למעלה פ"ז ה"ד).

ג. טמאה שבתוך הכותל⁸ ומקומה טפח על טפח על רום טפח - כל העליות הבנויות על כותל זה, אפלו עשור⁹, טמאות; שהרי הכותל פלו קבר סתום עד סופו, והוא כותל העליות, וכל עליה מהן מאהלת על הקבר¹⁰. בנה בית¹¹ בצד הכותל מכאן ובית מכאן ובנה עליה על גבי שני הבתים עד שנמצא ראש הכותל הטמא הוא באמצע קרקע העליה - הרי העליה טמאה, שהרי האהילה על הקבר, והעליה

1 ולפנים - הבית טמא; נטל מחוץ⁴² או שהוסיף בעבי הכותל מבפנים עד שנמצאת הטמאה מחצי כותל ולחוץ - הבית טהור⁴³. היתה הטמאה נתונה על גבי הכותל⁴⁴, אפלו מחציו ולפנים - הבית טהור⁴⁵.

39) ראש הכותל נשאר מחוץ לגג. 40) בין כנגד הטומאה ובין מן הצדדים. 41) הטומאה היתה מחצייה ולחוץ, וקילף שכבה דקה מהכותל בפנים הבית. 42) והטומאה היתה מחצייה ולפנים. 43) הטהרות שיכניסו לבית אחרי השינוי הזה - טהורים. 44) שהוא מחוץ לגג כאמור בראש הלכה זו. 45) והטעם, משום שהכותל אינו משמש את הבית. ועוד, שהטומאה גלויה לאוויר.

ו. בית המשמש את הכותל⁴⁶ - ידון כקליפת השום⁴⁷. כיצד? החופר שני כוכים⁴⁸ או שתי מערות זו בצד זו, עד שנמצאו שני בתים⁴⁹ חפורים בקרקע ונצפה ביניהן כותל המכדיל בין שניהן, והיתה טמאה בבתים וכלים בכותל, אם יש עליהן כקליפת השום - טהורים; היתה טמאה בכותל זה וכלים בבתים, אם יש עליהן כקליפת השום - טהורים. הנה למדת, שפחל בנזן נדון מחצה למחצה, וכותל הסלע⁵⁰ או שנעשה מגוש הארץ פשוט⁵¹ מכאן ומכאן נדון כקליפת השום.

46) כותל בנוי נקרא "משמש את הבית" מפני שהכותל עשה את הבית, וכותל שבין שתי מערות מוקם על ידי חפירת המערות, שחפרו מערה מכאן ומערה מכאן ונשאר בתוכם מחיצה של עפר או סלע ולפיכך המערה משמשת את הכותל. 47) כלומר, אפילו מחיצה דקה כקליפת השום מפרידה בין הטומאה והטהרות - הכל טהור ואין הבדל בין מחצייה ולפנים ובין מחצייה ולחוץ. 48) קברי מתים שלהם היו חצובים בכתלי מערות בעומק מתאים לאורך הארונות, וחפירה חצובה כזו נקראת כוך. 49) שטחים חלולים. 50) אם חצבו בית וכדומה בסלע ונעשו מחיצות מאלהן.

ז. כותל שחצי עביו בנזן וחציו סלע - נדון מחצה למחצה⁵¹.

51) ואף על פי שהסלע הנידון כקליפת השום הוא מבפנים - הבית טמא.

ח. טמאה שהיתה בין קורות הבית⁵², אפלו אין תחתיה אלא כקליפת השום - הבית טהור⁵³, ורואין את הטמאה כאלו היא רצוצה⁵⁴ בארץ ומטמאה כנגדה בלבד. ואם יש במקומה טפח על טפח - הפל טמא⁵⁵. וכן אם היתה נראית בתוך הבית⁵⁶ - בין קו ובין קו הבית טמא. שני פתחים זה על גבי זה וטמאה בכותל שביניהן: אם נראית שהיא⁵⁷ לתוך אחת מהן - הוא טמא ונחברו טהור, ואם לאו - נדונין מחצה למחצה⁵⁸.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(24) שם פ"ב ה"ח. (25) במקום שאין עליו משקוף. (26) כר' יהושע שם, אפילו כשהדלת פתוחה, ואם יש עליו משקוף והדלת פתוחה הבית טמא, מפני שהמשקוף מאהיל על הטומאה ומתחבר עם אוהל הבית, ואם הדלת נעולה טהור אפילו המשקוף מאהיל, מפני שאין דרך הטומאה להכנס, ולכן הדלת חוצצת (תפארת ישראל). (27) כמו במונחת בכותל, מחציה ולפנים - ככפנים, מחציה ולחוץ - כבחוץ. (28) שם. (29) אפילו אם מודבק כחלק שמחוץ לדלת. בזה גם ר' יהושע מודה, מפני שחלקו הפנימי הוא עצמו חלק מאוהל הבית, לכן כולו בטל לגבי הבית. מה שאין כן באסקופה, שהיא נמשכת יותר לקרקע מאשר לבית.

ז. פֶּלֶב שְׂאֵכֶל³⁰ בְּשַׁר הַמֶּת וּמֵת³¹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים³² וְהִי הוּא מְטֵל עַל הָאֶסְקָפָה - רֹאֵין חָלָל הַטְּמֵאָה מְגוּפוֹ³³: אִם הוּא פִּנְגֵּד הַמִּשְׁקוֹף וְלִפְנֵים³⁴ - הַבֵּית טָמֵא³⁵, וּמִפְּנֵי הַמִּשְׁקוֹף וְלַחוּץ - הַבֵּית טָהוֹר³⁶.

(30) שם פ"א מ"ז. (31) אבל אם הוא חי, אינו מטמא אפילו בתוך שלושה ימים, מפני שהטומאה בלועה בגופו (למעלה פ"כ ה"ב, וה"ה). (32) ולא נתעכל עדיין הבשר (ראה למעלה פ"כ ה"ד). (33) המקום בגופו שהטומאה מונחת שם (בפירושו למשנתנו, כותב רבינו: האיציטומכה, פירוש, קיבה). (34) בין שיש בחללו פותח טפח, ובין אין בו. (35) אם יש בחללו פותח טפח, צידו העליון מאהיל על הטומאה ואינו חוצץ, והמשקוף מאהיל עליו, ולפיכך כל הבית כאוהל הטומאה, ואם אין בו פותח טפח, הרי הטומאה רצוצה ובוקעת ועולה לתוך הבית, ומפני שדלת הבית פתוחה מתפשטת הטומאה לכל הבית (ראה תפארת ישראל "קריית ארבע" דיני טומאה רצוצה אות ב). (36) כר' יוסי במשנתנו, לפי פירוש הרע"ב (ראה 'תוספות יום טוב' וסדרי טהרות). [ויש לעיין בדבר, מהו ההבדל בין זה לדין אדם מוטל על האסקופה בפ"ח ה"ב, ולמה מטהר רבינו כשקיבת הכלב בחוץ, אפילו אם מקצת גופו של הכלב מן המשקוף ולפנים?].

ח. הָאִשָּׁה³⁷ שִׁמֵּת עֲפָרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה, אִם נִעְשָׂה רֹאשׁ הַגָּפֶל כִּפְקָה³⁸ שֶׁל שְׁתֵּי - פִּינּוֹן שֶׁנִּפְתַּח הָרִיחַ עַד שֶׁנִּרְאָה הָרֹאשׁ נִטְמָא הַבֵּית מִפְּנֵי הָעֶפֶר, אֵף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא יֵצֵא.

(37) שם פ"ז, מ"ד. (38) כראש המעוגל של פלך לחוטי האורך (בכורות כב ע"א).

ט. הָאִשָּׁה שִׁמְקָשָׁה³⁹ לִילֵד וַיֵּצֵא מִבֵּית לְבֵית וְהִפְלִיָּה גָּפֶל מֵת בְּבֵית שְׁנֵי - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן טָמֵא בְּסִפֶּק, שִׁמָּא כְּשֶׁהִיָּתָה בּוֹ יֵצֵא רֹאשׁוֹ שֶׁל גָּפֶל הִזָּה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כִּשְׁלֹא הִיָּה רֹאשׁ הַגָּפֶל כִּפְקָה שֶׁל שְׁתֵּי; אֲבָל אִם הִעֲגִיל רֹאשׁ הַגָּפֶל כִּפְקָה - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן טָהוֹר; שְׁאֵלּוֹ נִפְתַּח רִחְמָהּ שָׁם, לֹא הִיָּתָה יְכוּלָּה לְהֵלֵךְ עַל רִגְלֶיהָ. לְפִיכָּךְ, אִם הִיָּתָה נִטְלָת בְּאֶגְפִּים⁴⁰ וְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית לְבֵית - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן

הַשְּׁנִיָּה הַפְּנוּיָה עַל גִּבָּה טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן זֶה עַל גְּבִי זֶה וְאֵין הַכְּתָל הַטָּמֵא כְּתֻלָּה¹².

(8) שם פ"ז מ"א. (9) זו על גבי זו, והכותל שהטומאה בה מגיע עד לעליה העליונה. (10) כל זה כשיש במקום הטומאה טפח על טפח. ואם אין בו טפח על טפח, דינו ככותל המשמש את הבית, למעלה בפכ"ד ה"ה, ומטמא את החדר שכנגד הטומאה בלבד ולא את החדרים שתחתיו ושעליו. (11) שם. (12) ותקרת העליה התחתונה חוצצת בפני הטומאה.

ד. חוֹרֵר¹³ גְּדוֹל¹⁴ שֶׁעָבְרִי הַכְּתָלִים שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹתוֹ לְתַשְׁמִישׁ, וְהוּא הַנִּקְרָא פְּרִדְסֶק, שֶׁהִיָּתָה טְמֵאָה מִנַּחַת בְּתוֹכוֹ וַיֵּשׁ עָלָיו¹⁵ דְּלָתוֹת סְגוּרוֹת - הַבֵּית טָהוֹר¹⁶. הִיָּתָה הַטְּמֵאָה רְצוּצָה בְּקִרְקָעֶתוֹ אוֹ בְּכֻתְלֵוֹ אוֹ בְּגִגּוֹ - רֹאֵין אֵת כָּל הַחוּר כָּלוּ כָּאֵלוֹ הוּא אֶטּוּם¹⁷, וְרֹאֵין¹⁸ מְקוֹם הַטְּמֵאָה: אִם הוּא בְּחֻצֵי עָבִי הַכְּתָל שְׁלִפְנִים - הַבֵּית טָמֵא; וְאִם הִיָּתָה טְמֵאָה מִחֻצֵי כְּתָל וְלַחוּץ - הַבֵּית טָהוֹר; מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה - הַבֵּית טָמֵא.

(13) תוספתא שם פ"ז ה"א. (14) לא פחות מטפח על טפח ברום טפח. (15) פירוש, אפילו יש עליו (ראה הערה הבאה). (16) הכסף-משנה מגיה: הבית טמא, וכך גירסתנו בתוספתא שם. והטעם, מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הדלתות לבית. (17) סתום. (18) דוגמה לטומאה בכתליו: עובי הכותל ששה טפחים, והפרדיסק פתוח לחוץ, ועומקו שלושה, והטומאה בעובי הכותל במרחק שני טפחים מצד הבית, וטפח אחד מחללו של הפרדיסק, אין אנו אומרים שהטומאה מחציו של הכותל ולחוץ, שהרי עוביו במקום זה הוא שלושה טפחים, אלא רואים את החור כאילו הוא אטום. ואם כן, עובי הכותל הוא ששה טפחים, ונמצא שהטומאה המרוחקת לא יותר משני טפחים מן הבית מקומה במחצית הפנימית, והבית טמא.

ה. שְׁנֵי פְּרִדְסִיקִין¹⁹ זֶה בְּצַד זֶה אוֹ זֶה עַל גִּבּ זֶה²⁰, וְטְמֵאָה מִנַּחַת בְּאֶחָד מֵהֶן, וְנִפְתַּח²¹ - הוּא וְהַבֵּית טָמֵא, וְיַחְבְּרוּ טָהוֹר²². הִיָּתָה טְמֵאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ הַבִּנְיָן - רֹאֵין אֵת הַפְּרִדְסִיקִין כָּאֵלוֹ הֵן אֶטּוּמִין, וְיִדוֹן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה²³.

(19) משנה שם פ"ו, ז. (20) ודלתותיהם נעולות. (21) הדלת נפתחה. (22) הדלת הנעולה חוצצת, כשאין דרך הטומאה לצאת שם, כמו שנתבאר כמה פעמים. אבל אם גם דלתו פתוחה נכנסת לו הטומאה, מכיוון שיש בו פותח טפח (ראה למעלה פ"כ ה"ז דין ב"ב קמור). (23) כמו שביארנו בסוף ההלכה הקודמת.

ו. זֵבִית²⁴ מִן הַמֶּת מְדַבֵּק בְּאֶסְקָפַת הַבֵּית מִבְּחוּץ²⁵ - הַבֵּית טָהוֹר²⁶. הִיָּה רְצוּץ תַּחַת הָאֶסְקָפָה - יִדוֹן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה²⁷. הִיָּה מְדַבֵּק לְמִשְׁקוֹף²⁸ - הַבֵּית טָמֵא²⁹.

הלכות פרה אדמה

יש בכללן שתי מצוות עשה, וזהו פרטן: (א) דין פרה אדמה. (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר פרה אדומה בת כמה שנים כשירה, ואם לוקחים עגלה לגדלה, אם היתה זקנה, והמראות שפוסלות בה, ובאי זה מקום, המומים הפוסלים בה, ואם העבודה פוסלת בה, ואי זו עבודה, פרה שנולד בה פיסול, ואם לקחו פרה ומצאו אחרת נאה ממנה, על יד מי נעשית הפרה, וטבולי יום אם כשרים בה.

~ נקודות משיחות קודש ~

בהמשך להלכות טומאת מת, באות הלכות פרה אדומה. על-דרך המבואר במדריש חז"ל ש"נתכרכמו פניו של משה" שלא ידע במה תהא טהרתו של זה הנטמא בטומאה הכי חמורה - טומאת מת, ולכן נאמרה לו פרשת פרה אדומה, כך גם הרמב"ם הביא הלכות פרה אדומה תיכף לאחר הלכות טומאת מת, מבלי לסיים הלכות אלו כדרכו בכמה מקומות בספרו בביאור עניינים של תיקון הדעות.

(על"פ י"ן מלכות' ספר טהרה סימן ד)

- א. מצוות פרה² אדמה³ שתהיה בת שלש שנים⁴ או בת ארבע⁵. ואם היתה זקנה - כשירה⁶; אלא שאין מקמינן לה, שמא תשחיר⁷ ותפסל. ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה⁸; שנאמר: ויקחו אליה פרה - ולא עגלה. לא מצאו אלא עגלה - פוסקין עליה דמים⁹ ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה. ולוקחין אותה מתרומת הלשכה¹⁰.

(2) פרה פ"א מ"א. (3) טמאי מת אינם נטהרים בטבילה במקווה בלבד, אלא צריכים הזאת מים שנתנו עליהם אפר פרה אדומה, ודיניה מפורשים לקמן. (4) כל זמן שלא הגיעה לגיל זה, נקראת "עגלה" או "עגלת בקר". רבינו בפירושו שם מבאר, שעגל סתם הוא בן שנה, ו"עגלת בקר" היא בת שנים. (5) כחכמים, שם. (6) שם. משמע שאינה נקראת זקנה אלא אם עברו עליה יותר מארבע שנים. ולכאורה זה מנוגד לדבריו בפ"א מהל' מעשה הקרבנות, שפר למעלה מבן שלוש נקרא זקן. ובי' משנה למלך' מבאר: פרה אדומה שתחילתה מבת שלוש, נקראת זקנה אחר עבור שנתים. ז.א. למעלה מבת ארבע, וכן פר שתחילתו מבן שנים, נקרא זקן כשתעבורנה עליו שנתים. (7) טבען של שערות לשנות את גוונן מבהיר לכהה עם עלות הגיל, ושתי שערות שחורות פוסלות את הפרה. (8) 'ספרי' זוטא. (9) קובעים ומשלמים את מחירה (וכן בבבא מציעא פ"ה מ"ז: אין פוסקים על הפירות). (10) שקלים פ"ד מ"ב. כל גבר מישאל מגיל עשרים ולמעלה מחוייב לתת מחצית השקל (מטבע עתיק) לצרכי בית-המקדש ובעיקר לקניית

1 טמא בספק אף על פי שהעגיל ראש הנפל כפקה
2 של שתי⁴¹.

(39) אהלות שם. (40) בידי חברותיה. (41) מאותו הנימוק שאמרנו: שמא הוציא הנפל ראשו בבית ראשון.

3 י. האשה שהפילה⁴² שליא⁴³ - הבית טמא ודאי.
4 חזקה הוא שאין שליא בלא ולד.

(42) משנה נדה כו, א. (43) כעין שק של עור שהוולד מונח בו.

5 יא. מי שילדה⁴⁴ שני ילדים, אחד חי ואחד מת:
6 אם המת יצא ראשון - החי טהור⁴⁵, שהרי לא נגע
7 בו משיצא לאויר העולם⁴⁶; ואם החי יצא ראשון -
8 הרי הוא טמא, שהרי אי אפשר שלא יגע בו המת
9 משיצא לאויר העולם, מפני שהוא מתגלגל אחריו
10 כאבן, שאין בו רוח חיים כדי להעמיד עצמו⁴⁷.

(44) שם מ"ה. (45) פירוש, אינו טמא טומאת שבעה ואינו צריך הזאה שלישי ושביעי כנוגע במת, אבל טמא טומאת ערב מפני שנגע באמו שנגעה במת ושהיא טמאה גם כיוולדת, שבעה ימים לזכר וארבעה עשר לנקבה. (46) והנגיעה בו בתוך גופה של האשה אינה מטמאה (למעלה פ"כ ה"א). והמדובר כשהוציאו את החי מן הבית לפני שיצא המת. שאם לא כן, נטמא החי טומאת שבעה באוהל המת. (47) כשיצא המת תחילה, אין החי נמשך אחריו, מפני שהוא מתאמץ ומעכב את עצמו מלהתגלגל אחרי המת שיצא, אבל דבר שאין בו רוח חיים מתגלגל מאליו למקום הפתוח (מפירושו של רבינו במשנתנו).

11 יב. האשה שילדה⁴⁸ ולד מת, אפלו נפל קטן כמו
12 שפארנאו⁴⁹ - הרי היא טמאה טמאת שבעה⁵⁰. מת
13 עברה בתוך מעיה ופשטה החיה⁵¹ את ידה ונגעה
14 בו - החיה טמאה שבעה, והאשה טהורה עד שיצא
15 הולד. וטמאת החיה מדבריהם, גזרה שמא תגע בו
16 משיצא לפרוזדור⁵². אבל מן התורה אין מגע בית
17 הסתרים⁵³ מגע; הואיל והוא בתוך המעים, הנוגע
18 בו טהור. וכן הבולע⁵⁴ טבעת טמאה וחזר ובלע
19 אחריה טבעת טהורה, אף על פי שנגעו זו בזו
20 בודאי בתוך מעיו - אינו מגע, והטמאה בטמאתה⁵⁵
21 וטהורה בטהרתה⁵⁶.

(48) משנה חולין עא, א. (49) למעלה פ"ב ה"א. (50) טומאת מת, וטעונה הזאה שלישי ושביעי, שהרי נגע גופה במת (מובן שהיא טמאה גם כיוולדת, ואם הפילה נקבה טמאה ארבעה עשר יום, אבל כאן אנו עוסקים בדיני טומאת מת בלבד, ולפיכך כתב טומאת שבעה). (51) המיילדת. (52) שם עב, א. החלק החיצון של אברי הלידה. (53) מקום מכוסה מטבעו. (54) שם עא, ב. (55) כשתצא מן הגוף. (56) אשריך הלכות טומאת מת, שנכנסת בטמאה ויצאת בטהרה (ראה סיום מסכת כלים).

סליקו להו הלכות טמאת מת

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(דברים טו, יט) "לא תגזו בכור צאנך", והוא-הדין בשאר קדשים הקרבים על המזבח. (27) טעם זה אינו מספיק להתיר גזיזת קדשי מזבח, אבל קדושת פרה אדומה היא כקדושת בדק הבית (דברים) שהקדשו לצרכי תיקונים ושיפוצים בבית-המקדש וכדומה). ורבינו פוסק בהל' מעילה (פי"א הי"ב) שאיסור גזיזתם הוא גזירת חכמים, ולא גזרו בפרה מפני הנימוק האמור כאן.

ד. וצריך שישיאר מן המאדים²⁸ כדי שינטל בזוג²⁹; 11
שפל שצרה שאינה נטלת בזוג³⁰ - הרי היא פאלו 12
אינה³¹. לפיכך, אם היו בה שתי שערות לבנות או 13
שחורות שאינן נלקטין בזוג³² - הרי זו פשרה³³. 14

(28) אחרי גזיזת העליון השחור. (29) מספריים. (30) שסכיני המספריים אינן תופסות אותן. (31) [במסכת נידה (נב, ב) מחלוקת חכמים כמה הוא שיעורן של שערות בפרה ובנגעים וכו'. ובגמרא שם אמרו: "הלכה כדברי כולן להחמיר". ודעת רבינו (בפירוש שם), ששיעור ניטלות בזוג הוא הקטן שבכולם, ובהתאם לכך פסק בסוף הלכה זו, ששתי שערות לבנות או שחורות הנקלטות בזוג - פוסלות את הפרה. וכן בהל' טומאת צרעת (פ"ב ה"א) ששיער לבן שניטל בזוג מטמא בבשרת (ראה שם הערה ב). ולכאורה תמוהים דבריו כאן, למה הכשיר אם שיעור המאדים הוא כדי שינטל בזוג, ולא החמיר להצריך כדי לכופ ראשון לעיקרן כדעת רבי ישמעאל שם? ונראה, שדעת רבינו, ששערות הנקלטות בזוג, שם (השין צרויה) שערות עליהן לדברי הכול, ולא אמרו בהן "כאילו אינן", אולם נקבעו שיעורים לכל דבר (מהם הלכה למשה מסיני, ומהם שיעורי חכמים) ולמטה משיעורים הללו אינו מספיק, אבל אין זה אומר שהדבר "כאילו אינו", ולכן בראשון משחיר ועיקרן מאדים, הרי השערות האדומות כשהן לעצמן לא קבעה להן התורה ולא חכמים שיעור מיוחד, שהרי פרה שכל שערותיה קצרות כשירה, אם רק שם שערות עליהן, ומה אנו צריכים כדי להכשירה? הרי אומר, הפסק בין השחורות לבין עור הפרה, ולזה מספיקות שערות כל שהן אם שם שעה עליהן (על-פי הכסף משנה' בתוספת ביאור). (32) אף-על-פי שכל ארכן לבן או שחור. (33) משמע ששערות אדומות קצרות משיעור זה - פוסלות.

ה. הו³⁴ קרניה או טלפיה שחורים - נגד³⁵. גלגל 15
העין³⁶ והשנים והלשון - אין מראיהן פוסלים 16
בפרה. 17

(34) שם מ"ב. (35) יחתוך כמו "גדור אילנא" (דניאל ד, יא). בבכורות מד, א - מבואר, שמותר לחתוך את הקליפה החיצונית שעל גבי העצם הנקראת "זכרות הקרן", אבל אם חתך את הזכרות עצמה נעשית בעלת מום ופסולה. (36) פרה, שם.

ו. היתה בה³⁷ יבלת וחתכה, אף על פי שצמח 18
במקומה שער אדם - פסולה³⁸. 19

(37) שם. (38) כרבי יהודה. הראב"ד מנמק: לפי שאין עולה בו אדמימות גמורה, אלא הוא שיער לקוי.

קרבתו. השקלים ניתנו לידי הכהנים שהכניסום לחדר (לשכה) בבית-המקדש, ושלוש פעמים בשנה - לפני הפסח, לפני שבועות ולפני סוכות - ממלאים שלוש קופות גדולות מאתם השקלים לצרכים השוטפים. המטבעות שבקופות נקראים "תרומת הלשכה".

ב. זה שנאמר בתורה¹¹ 'תמימה' - תמימת 1
אדמימות¹², לא תמימת קומה¹³; אלא אם היתה 2
ננסה¹⁴ - פשרה¹⁵, כשאר הקדשים. היו בה שתי 3
שערות¹⁶ לבנות או שחורות בתוך גמא¹⁷ אחת¹⁸, או 4
בתוך שני פוסות¹⁹ והן מנחות זו על זו - פסולה. 5

(11) במדבר, שם. (12) שכל שערותיה אדומות. ב'ספרי' חוקת, פיסקה כג, דרשו: תמימה - תמימה באדמות. או (אולי) תמימה במומים (שלא יהיה בה מום)? כשהוא אומר: "אשר אין בה מום" הרי מומים אמורים, הא (אם כן) מה תלמוד-לומר תמימה? שתהא תמימה באדמות. (13) שתהיה קומתה גבוהה. (14) נמוכת קומה. (15) פרה פ"ב, מ"ב. ננסות, מום הוא באדם (בכור' מה, ב), אבל לא בבהמה. (16) פרה שם מ"ה. (17) שרשי השערות יושבים בשקיעות קטנטנות שבעור, והן נקראות "גומות". (18) [בבבא-בתרא טז, א - אמרו: "כל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה". ואולי שונה עור האדם מעור הבהמה ('תפארת ישראל').] (19) במס' פרה פ"ב מ"ה, שנינו: "היו בה שתי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פוסלות. רבי יהודה אומר אפילו בתוך כוס אחד, היו בתוך שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה". ופירש שם רבינו: "וכוס הוא עגול מן הגשם יש בו כלל (הרבה) מן השיעור (צ"ל השיער) בשטח אחד". פירוש, השערות מסודרות על גוף הבהמה כעין תלתלים (הגר"א), והם בולטות ביותר כשהן רטובות. ודעת רבינו שנחלקו רבי יהודה ותנא-קמא בדין שתי שערות יוצאות משתי גומות או יותר ואינן כרוכות זו בזו או מונחות זו על זו. תנא-קמא סובר שאינן פוסלות (וכן אמרו בפירוש בתוספתא פרה פ"ב ה"ב: בתוך שתי גומות - כשירה), ורבי יהודה חולק ואומר שלא רק בגומא אחת אלא אפילו בכוס אחת פסולה, ואפילו אינן מונחות זו על זו. ומה שאמרו במשנה: "היו בתוך שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה" דברי הכל הוא. ומוכן שכן הדין בכוס אחת לדעת תנא-קמא, ומשום רבי יהודה הפוסל בכוס אחת אפילו אינן מוכיחות, נקט שתי כוסות. ורבינו פסק כתנא-קמא, ונקט לשון המשנה, כדרכו במקומות רבים.

ג. היו בה²⁰ שתי שערות²¹ עקרון²² מאדים וראשן 6
משחיר, עקרון משחיר וראשן מאדים - הפל הולך 7
אחר העקרון²³. וגו' במספריים²⁴ את ראשן המשחיר²⁵ 8
ואינו חושש משום גזה בקדשים²⁶, שאין פונתו 9
לגז²⁷. 10

(20) שם. (21) בגומא אחת או בשתיים ומונחות זו על זו. (22) מקום צמיחתן. (23) כחכמים, שם. (24) תוספתא פרה פ"ב ה"ד. (25) רבינו בפירוש למשנה כותב, שצריך לגזו, וכל זמן שלא גזו - פסולה. (26) התורה אמרה

זה משא ונפסלה. (53) כשהתכוון לשם משא, אבל בנתינה בלבד ובלי כוונה - רק עול פוסל ('תפארת ישראל'). (54) ואפשר שתבדיל (שבת נב, א). (55) צ"ל: לה. (56) שם. (57) לצורך הפרה בלבד, ולא לצורך האדם כלל. (58) אפילו משא כבד. (59) אף-על-פי שהדבר הוא גם לצרכה (בבא-מציעא ל, א). (60) שם. (61) שם, ל, ב: כתיב עבד (עין קמוצה) וקרינן (אנו קוראים) עובד (עין שרוקה), בעינן (צריכים) עובד דומיא (בדומה) דעבד. (62) שזה שלא ברצון הבעלים. (63) אפילו שלא בידעתו, מפני שרצויו הדבר לבעליה, כדי שתלד. אמנם, כשאנו פוסלים את הפרה לא נוח לו, שהרי יצא שכרו בהפסדו פי כמה, אבל אם נכשירה ירויח דמי העגל וירצה בכך, ולפיכך אין להכשירה. (64) שם. (65) צמד פרות קשורות יחד, ודשות בפרסותיהן את שיבילי התבואה. (66) והוא לא נתכוון לדישה כלל. (67) בפסחים כו, א. וכן בבבא-מציעא ל, א - מובא דין זה בעגלה ערופה, אולם בתוספתא פרה פ"ב ה"ב נאמר בפרה. (68) ואף-על-פי שהתכוון גם לצורך הפרה.

ח. פרה⁶⁹ שנולד בה פסול - תפדה⁷⁰. וכן אם מתה³⁵ - תפדה מפני עורה⁷¹, אבל לא להאכיל בשורה³⁶ לכלבים⁷².

(69) ברייתא, שבועות יא, ב. (70) קדשים העומדים להקרב על המזבח אין להם פדיון, אבל פרה אדומה שקדושתה קלה כקדושת בדק הבית - יש לה פדיון. (71) שם. (72) שאין פודים את הקדשים כדי להאכילם לכלבים. בבכורות טו, א - דרשו זה מן הכתוב בדין קדשים שהוממו ונפדו (דברים יב, טז): "ואכלת" - ולא לכלביך (ראה 'תוספות' שבועות יא, ב, ד"ה משום). (אף-על-פי שרבינו פסק בפה' מהל' ערכין, שקדשי בדק הבית צריכים העמדה והערכה, ככתוב בתורה (ויקרא כז, יב): "והעמיד את הבמה לפני הכהן... והעריך", ואי אפשר להעמיד בהמה מתה - פרה אדומה "לב בית-דין מתנה עליה" (שבועות, שם) פירוש, בית-דין הקונה אותה מקדיש אותה על תנאי שאם לא יצטרכו לה - תצא לחולין).

ט. נשחטה⁷³ לשם חלין⁷⁴ - תפדה ואינה מכפרת⁷⁵. נשחטה על גב מערכתה⁷⁶ - אין לה פדיון⁷⁷ עולמית.

(73) שבועות, שם. (74) בברייתא, נאמר סתם: "נשחטה תפדה". ומפרש רבינו שנשחטה לשם חולין, ולא חילק רבינו בין נשחטה במקומה (על גבי מערכתה) או שלא במקומה, מכיוון שנשחטה לשם חולין מותר לפדותה. (בגמרא שם, אמרו הטעם, מפני שלב בית-דין מתנה עליה בשעה שמקדישים אותה, שאם תיפסל תצא לחולין, ופירשו ב'תוספות' שם ד"ה אי הכי, שעל-ידי תנאי בית-דין זה, דינה כבעל מום מעיקרו (שקדם מומה להקדישה) שהכול מודים שאינה צריכה העמדה והערכה). (75) כלומר, אינה ראויה להזאת אפרה, וצריכים להביא פרה אחרת. מצאנו לשון כפרה בפרה אדומה, במסכת מועד קטן כח, א. (76) המקום המזומן לשחיטת פרה ושריפתה (ראה לקמן פ"ג

ז. כל המומין³⁹ הפוסלין בקדשים - פוסלין בפרה, שנאמר: אשר אין בה מום. היתה יוצא דפן⁴⁰ או מחיר⁴¹ או אתנן⁴² או טרפה⁴³ או שנרבעה⁴⁴ - פסולה; שכל הפוסלין את הקדשים למזבח - פוסלין את הפרה ואף על פי שהיא בקדשי בדק הבית, הואיל וקראתה בתוב חטאת. ומתיר לקח אותה מן העובד כוכבים⁴⁵ ואין חוששין שמה רבעה העובד כוכבים, שאינו מפקיד בהמתו⁴⁶. יתרה פרה⁴⁷ על הקדשים, שהעבודה פוסלת בה. שנאמר: אשר לא עלה עליה על, ובעגלה ערופה אומר: אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל; מה על האמור בעגלה - עשה שאר עבודות בעל, אף על האמור בפרה - יפסל בה שאר עבודות בעל. אלא⁴⁸ שהעל פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה⁴⁹, ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה. כיצד? קשר עליה העל, אף על פי שלא חרש בה - פסולה; הכניסה לרדש - אינה נפסלת עד שירדש בה. וכן כל פיוצא בזה. רכב עליה⁵⁰, נשען עליה, נתלה בזנבה⁵¹ ועבר בה את הנגר, קפל עליה את המוסרה⁵², נתן טליתו עליה, נתן עליה כסות של שקים - פסולה⁵³. קשרה במוסרה: אם היתה מורדת⁵⁴ וצריכה שמירה - פשרה, ואם לאו - פסולה; שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא. עשה בה⁵⁵ סנדל שלא תחליק, פירש טליתו עליה מפני הזבובין - פשרה. זה הפלל⁵⁶: כל שהוא לצרכה⁵⁷ - פשרה⁵⁸; לצרך אחר⁵⁹ - פסולה. נעשית בה מלאכה מאליה⁶⁰ או שעלה עליה על מאליו, אם לרצונו - פסולה; שנאמר: אשר לא עבד בה, שאם עבד בה לרצונו - הרי זה כמי שעבד בה⁶¹. לפיכך, אם שכן עליה העוף - פשרה⁶²; עלה עליה זכר - פסולה⁶³. ואין צריך לומר שהמעברת פסולה. הכניסה⁶⁴ לרבקה⁶⁵ ודשה מאליה⁶⁶ - פשרה; הכניסה כדי שתניק ותדוש - פסולה⁶⁷, שהרי עשה לרצונו⁶⁸. וכן כל פיוצא בזה.

(39) שם מ"ג. (40) לא נולדה באופן טבעי דרך הרחם, אלא פתחו את דופן הבהמה בסכין והוציאוה. (41) נתן כלב, ולקח פרה מחירה. (42) זונה שקיבלה פרה בשכרה. (43) טריפות שאינה עושה מום, כגון איברים הפנימיים שניקבו וכדומה (חולין יא ע"א). (44) בא עליה אדם. (45) שם. כחכמים. (46) דמי פרה אדומה מרובים, ואם יודע שרבעה - לא יקנוה. (47) תוספתא פרה פ"ב. גמרא סוטה מו, א. (48) כלומר, קיים הבדל בין עול ובין עבודה אחרות. (49) שנתן עליה את העול, אבל לא עשה בה כל עבודה שהיא, כמבואר למטה. (50) משנה, פרה פ"ב, ג. (51) הוא-הדין בנתלה בחלק גוף אחר. (52) החבל הקשור בראש הבהמה נקרא "מוסירה" וקשירתו אינה פוסלת, אבל אם קיפל את החלק התלוי באויר והניחו על הפרה - הרי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שטבל נקרא "טבול יום" כל זמן שלא שקעה השמש אחר טבילתו. (87) לתת את אפר הפרה על המים. (88) בכלים פ"א מ"ה שנינו: טבול יום אסור בקודש ובתרומה, ומותר במעשר (שני).

יד. הצדוקין⁸⁹ היו אומרים, שאין מעשה הפרה¹⁷ כשר אלא במערבי שמש. לפיכך היו בית דין בבית¹⁸ שני מטמאין את הכהן⁹⁰ השורף את הפרה בשרץ⁹¹ וכיוצא בו, וטובל ואחר כך עוסק בה, כדי לבטל²⁰ דברי אלו הגזרים שמורים מהעולה על רוחם, לא²¹ מן הקבלה. וכן כל הפלים שמכניסין לתוכם אפר²² הפרה - כלם טבולי יום⁹².²³

(89) כת דתית בימי בית שני, שכפרה בתורה שבעל-פה. (90) פרה פ"ג מ"ז. (91) (בתוספתא שם ה"ד שטימאווה ע"י סמיכת ידים עליו. ורבינו לשיטתו בהלכה הבאה גבי שפופרת, שפסק כרבי יהושע שהקפידו שיהיה טבול יום דאורייתא (ראה הערה שם), והתוספתא היא לפי שיטת רבי אליעזר. ואולי לא היתה שם אפשרות לטמא את הכהן בשרץ, שהרי המעשה היה בזמן שגברה יד הצדוקים, והכהן הגדול היה מחבריהם, ומובן שלא יתנו להכניס שרץ לחדרו של הכהן, אבל אי אפשר היה לו לכהן זה להשמר מנגיעת ידי אחד מהפרושים. ראה 'תוספות יום טוב' שם ד"ה ומטמאים). (92) דין זה למד רבינו מדין שפופרת של קנה, במשנה, פרה פ"ה, מ"ד (ראה הלכה הבאה).

טו. החותן⁹³ שפופרת של קנה⁹⁴ להניח בה אפר²⁴ חטאת - יטמא אותה ויטבילה ואחר כך יניח בה. ויהחיתקה והמטבילה טעון טבילה⁹⁵, מפני שעשאה בטימא מת בשביעי שלו. ולפיכך⁹⁶ אינה צריכה²⁷ הזאה שלישי ושביעי, אלא מטמאה⁹⁷ כדי להראות²⁸ לצדוקין ומטבילה ונותן בה⁹⁸.²⁹

(93) אפילו אם הוא טהור למעשה פרה. (94) שנינו (פרה פ"ה מ"ד): "שפופרת שחתכה לחטאת (סתם 'חטאת' בכל מסכת זו משמעותה פרה אדומה, על-פי הכתוב (במדבר יט, ט): 'חטאת היא'), רבי אליעזר אומר יטביל מיד, רבי יהושע אומר יטמא ויטביל". פירוש הדברים: אמרנו (בהלכה הקודמת), שהפרה נעשית בכלים שהם טבולי יום, ומפני שחכמים גזרו על הכלים הנגמרים בטהרה שיהיו טמאים לקודש ולפרה (משנה, חגיגה כ, ב) אומר רבי אליעזר שאין צורך לטמא את השפופרת נגמרה בטהרה (כשטהור הוציא ממנה את התוך הרך ונעשתה כלי) ולהטבילה כדי שתהיה טבולת יום, אלא מטבילה מיד, שהרי היא טמאה לפרה כטומאת מת ביום שביעי שלו (חגיגה כג, א), ולפיכך יש כבר פרסום עובדתי לדעת הפרושים שטבול יום טהור לפרה. ורבי יהושע סובר, מכיוון שאין הצדוקים מודים בגזירות חכמים, אין כאן קביעת הלכה למעשה כחכמים, שהרי גם לדעת הצדוקים מותר להשתמש בכלי זה. ועוד, שהרי גם לדעת הפרושים אינה צריכה הערב שמש לקודש אלא לפרה בלבד, ואין כאן הוכחה שטבול יום הפסול לקודש כשר לפרה, ולכן מטמאים את השפופרת טומאה

ה"א). (77) כשנשחטה בהכשר מלא, גנאי הדבר להוציאה לחולין (רש"י שם). ומדובר כשאין בה פיסול, אבל אם נפסלה - תיפדה אפילו אם נשחטה במקומה. (למעלה בה"ח סתם רבינו ולא חילק בין במקומה ובין שלא במקומה). ה'חזון איש' פירש בדרך אחרת, אולם פירושו נראה דוחק).

י. לקח⁷⁸ פרה ומצאו אחרת נאה ממנה - הרי זו תפדה שלא במום.²

(78) שם.

יא. אף כהן הדיוט⁷⁹ כשר לשרפת הפרה⁸⁰; שנאמר: ונתתם אתה אל אלעזר הכהן, ויעזין אהרן⁸¹ דיה קנים. ומפי השמועה⁸¹ למדו: זו נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות - בין כהן גדול בין כהן הדיוט.⁷

(79) כהן מן השורה. (80) שנינו (פרה פ"ד מ"א): "ושלא בכהן גדול - פסולה, ורבי יהודה מכשיר". אמנם דרכו של רבינו לפסוק כתנא-קמא, אולם כאן לא פסק כמותו מפני שב'ספרי' (חוקת קכג) אמרו: "זאת (פרה שנעשתה בימי משה) נעשית באלעזר (בן אהרן, שהיה אז סגנו של כהן גדול) ושאר כל הפרות בכהן גדול, דברי רבי מאיר. רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: זאת נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט". ומכאן למד רבינו שהתנא-קמא במסכת פרה הוא רבי מאיר, וחולקים עליו ארבעת חבריו, ופסק כרבים (כסף-משנה). (81) איש מפי איש עד משה רבינו.

יב. והעושה אותה⁸² לובש ארבעה פלים⁸³ של כהן הדיוט, בין שעשאה כהן הדיוט בין שעשאה כהן גדול⁸⁴.¹⁰

(82) פרה, שם. (83) ארבעה בגדי לבן שכהן הדיוט לובש בשעת עבודתו במקדש. (84) שבעבודות אחרות לובש שמונה בגדים. ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכג - למדו זה מ'גזירה-שוה' (אחת המידות שהתורה נדרשת בהן). מלשונו משמע, שכהן גדול עושה אותה באותם הבגדים שכהן הדיוט עושה, וכן שנינו בתוספתא שם פ"ד ה"ד, ואף-על-פי שבעבודות אחרות אבנטו של כהן גדול אינו דומה לאבנטו של כהן הדיוט. וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' כלי המקדש ה"ג, שבעשיית פרה לובש כהן גדול אבנט של כהן הדיוט (ראה משנה-למלך כאן).

יג. כל העוסקין⁸⁵ בפרה מתחלה ועד סוף שהיו טבולי יום⁸⁶ - כשרים למעשה הפרה ולקדש⁸⁷ ולהזות מאפרה, ואף על פי שעדיין לא העריב שמשן. שזה שנאמר בכל הפרשה 'איש טהור' - הוא הטהור למעשה שני⁸⁸; אף על פי שאינו טהור לתרומה עד שיעריב שמשו - הרי זה טהור לפרה.¹⁶

(85) ביומא מג, ב - למדו מן הכתוב (במדבר יט, יט): "וזהו הטהור על הטמא", שטבול יום כשר בפרה. (86) טמא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר טהרה – הלכות פרה אדומה קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בטהרתה, וכשם שמותר בטבול יום כך מותר בלא טבילה כלל, ומשום זה עשו "מעלות יתירות" לפרה אדומה.

(על"פ יין מלכות' ספר טהרה סימן ה)

2) במשנה שם כתוב: "שעל פני הבירה" ורבי יוחנן (ביומא שם) אומר שבירה הוא מקום בהר הבית ולמה כותב רבינו כאן ללשכה מוכנת בעזרה? ונראה, שהלשכות שלא נתקדשו בקדושת המקדש, אף על פי שהן בשטח העזרה, בכלל "בירה" הן, ולשכה זו לא נתקדשה.

דאורייתא ומטבילים אותה ומשתמשים בה בניגוד לדעת הצדוקים. ופסק רבינו כרבי יהושע. (95) שם. מעלה יתירה בפרה שאינה בקודש. (96) מפני שטומאה כיום שביעי של טמא מת, ולא כסתם טמא מת, שטעון הזאה שלישי ושביעי. (97) טומאה דאורייתא, כמו שביארנו. (98) אפר פרה לפני שקיעת החמה.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ח

פרק שני

1) יבאר שמעלות והרחקות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה ומה הן.

א. מעלות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני שהיא פשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה. ומפני זה, כשם שפרישין הכהן השורף אותה - מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה. ובית אבן היתה נקראת, מפני שקל פליה פלי אבנים שאין מקבלין טמאה. ובכלי האבן היתה משתמש כל שבועת ימי ההפרשה. ולא היו נוגעין בו אחיו הפהגנים, כדי להרבות בטהרתו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה, והרחקות גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשיה, מפני שהיא כשירה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה כו".

וממשיך: "הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש, לפיכך היו בית-דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואח"כ עוסק בה, כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה".

וצריך להבין: מצד אחד נזהרים מאוד שמא יבואו לזלזל בפרה אדומה ו"מעלות יתרות" ו"הרחקות גדולות" עשו בה, ומצד שני מטמאין את הכהן כדי שדווקא טבול יום יעסוק בה כדי לבטל דברי הצדוקים, ואין חוששים לזלזול בפרה אדומה שטבול יום יעסוק בה, הגם שעדיין לא העריב שמשו.

והביאור בזה: כאשר קובעים את דרגת קדושתו האמיתית של עניין מסוים, ואומרים שקדושתו קלה מעניין אחר, אין בזה זלזול כלל, כגון הדינים השונים בשעיר המשתלח, הן באופן שילוחו שהיו "מתלשים" בשערו ואומרים לו טול וצא, טול וצא כו". והן בנוגע לעשייתו שהיה "דוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד", או בקדשי הבית שהן קלים מקדשי המזבח שאין לפדותן וכו', כי אלו הדינים המיוחדים לכל דבר ודבר, ולכן אין לחשוש שמא יבואו לזלזל בהם. אבל זה שפרה אדומה מותרת בטבול יום עלול להביא לידי זלזול, כי יבואו לומר שאין צריכים להיות זריזין

ב. שבועת ימים קדם שרפת הפרה מפרישין כהן השורף אותה מביתו, כשם שפרישין כהן גדול לעבודת יום הכפורים. ודבר זה קבלה ממשנה רבנו. וכן מפרישין אותו מאשתו, שמא תמצא נדה ויהיה טמא שבועת ימים.

3) במסכת יומא ב, א. דרשו מצות הפרשה מן המקרא. ודעת רבינו, שאין זאת דרשה גמורה אלא הדין מקובל ממש רבינו והסמיכוהו על המקרא. (4) "בועל נידה - כנידה".

ג. הלשכה שהיה יושב בה כל שבועה צפונת מזרחית היתה, כדי להזכירו שהיא פחטאת הנשחטת בצפון אף על פי שהיא נשחטת בחוץ.

5) חוץ לבית המקדש.

ד. כל יום ויום משבועת ימי ההפרשה מזין עליו מי חטאת, שמא נטמא למת והוא לא ידע. חוץ מיום רביעי להפרשה, שאין צריך הזאה; לפי שאי אפשר שלא יהיה לא שלישי לטמאתו ולא שביעי, שאין הזאה בשביעי עולה משום הזאת שביעי עד שיהיה בשלישי מלפניה. ומן הדין היה, שאין צריך הזאה אלא בשלישי ושביעי להפרשה בלבד; וזה שמזין יום אחר יום, מעלה יתרה עשו בפרה.

6) פרה פרק ג משנה א. מי שנטמא במת צריך הזאת מי פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי. וזה צריך הזאה בכל יום שמא הוא שלישי או שביעי. (7) שהרי לא נטמא בהיותו בלשכה בשמירה קפדנית. (8) אמנם אפשר הדבר, שרביעי להפרשה יהיה שביעי לטומאה, כגון שהופרש ביום רביעי לטומאה, אבל לענין הזאה אין דינו כשביעי מפני שלא קיבל הזאת יום שלישי לטומאתו, כמו שמבאר רבינו. (9) ככל טמא מת שלא הקפידה תורה אלא על הזאת שביעי שתהיה ארבעה ימים אחר ההזאה הראשונה, אבל הזאה ראשונה שנתאחרה אין בכך כלום. (10) שם. והחמירו בה יותר מבעבודת יום הכיפורים, שאין מזים עליו אלא שלישי ושביעי בלבד.

ה. פרישין בשבועת היום מפרישין אותו, כדי שיהיה רביעי שילוי להיות בשבועת; שההזאה אינה דוחה שבועת, והרביעי אין צריך הזאה.

11) כמבואר בהלכה הקודמת, ואם יפרישו אותו ביום אחר נפסיד שני ימי הזאה.

31 שֶׁהָן טְהוּרִין מִטְּמֵאת הַמֵּת, שְׁמָא נִטְמָאוּ בְּטִמְאָה
32 אַחֲרָת.

(14) והתורה אמרה (במדבר יט, יט): והזהר הטהור על הטמא. (15) שמא יש קבר בעומק רב עד התהום ואי אפשר להגיע שם ולבדוק, וקבר שעפר על גביו אפילו אלף אמה אינו חוצץ בפני הטומאה והיא בוקעת ועולה ומטמאה כל מה שכנגדה, ואם יש למעלה מן הקבר מקום חלול טפח על טפח בגובה טפח הוא מפסיק ואין הטומאה עוברת. (16) בתוספתא שם פרק ג הלכה ב: "עד שיהיו בני שמונה", ולא יותר מזה. ופירש בברטנורא הטעם, כדי שלא יראו קרי. (17) רחבות ויפסיקו בין התינוקות היושבים על גביהם ובין הטומאה הנמצאת במקומות שעליהם לעבור. (18) שחוצצות בפני הטומאה. (19) הדלתות נעשות אוהל, שהרי הן מאהילות על הנמצא תחתיהן. (20) נהר שוטף קרוב לירושלים. (21) בסוף הלכה זו כותב רבינו, שהתינוקות מקדשים, ולכאורה זה נוגד את דבריו לקמן בפרק ו הלכה ב: "הכול כשרים למלאות המים חוץ מחרש שוטה וקטן, והכול כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן". בתוספות יום טוב עמד על סתירה זו במשנתנו וביאר מפני שכל ההזאה על הכהן העושה את הפרה היא מחמת חשש טומאה ומגזירת חכמים, לכן התירו מילוי וגם קידוש על ידי קטן. (22) עזרת נשים הסמוכה לחיל ששם שמור אפר הפרות.

33 ח. תינוק שִׁטְבַל לְמֵלֶאֱת וּלְהֵזֹת - לֹא יִמְלֵא בְּכֻלּוֹ
34 תינוק אחר, אף על פי שִׁטְבַל. ותינוק שִׁטְבַל לְהֵזֹת
35 על כֹּהֵן זֶה - אֵינוֹ מֵזֶה עַל כֹּהֵן אַחֵר, עַד שִׁיטְבַל
36 לְשֵׁם מַעֲשֵׂה זֶה הַכֹּהֵן. וְכֵן כָּלִים שִׁטְהֵרוּם לְחֻטָּאת
37 זו וּבְגֵי אָדָם שִׁטְהֵרוּם לְחֻטָּאת זו - לֹא יִתְעַסֵּק בָּהֶם
38 בַּפֶּרָה אַחֲרָת עַד שִׁיטְבִּלוּ לְשִׁמְהָ. וְכֵן הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ
39 מַעֲלֹת יִתְרוֹת בַּפֶּרָה.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר באי זה מקום שורפים הפרה וכיצד שורפים אותה, האזוב והארז ושני התולעת אם מעכבים זה את זה, לשלשה חלקים היו חולקים אפר הפרה ומי מתקדש בכל חלק, כמה פרות נעשו משנצטוו במצוה זו ומי עשאו.

40 א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ לַהֵר הַבֵּית,²
41 שְׁנֵאמַר: וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמִּחֲנֶה. וּבִהֵר
42 הַמִּשְׁחָה³ הָיוּ שורפין אותה. וּבְכֶשֶׁל⁴ הָיוּ עוֹשִׂין מִהֵר
43 הַבֵּית לַהֵר הַמִּשְׁחָה, וְתַחְתּוֹ בְּנֵי כַפִּין⁵, וְכֶפֶה
44 עַל כָּל שְׁתֵּי כַפִּין⁶, כְּדִי שֶׁיְהִי שְׁתֵּי רִגְלֵי הַכֶּפֶה עַל
45 גִּגְרִי שְׁתֵּי כַפִּין שְׁתַּחֲתִיָּה, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה תַּחַת הַכָּל
46 חֲלוּל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם⁸. אֵף מְקוֹם שֶׁרַפְתָּהּ וּמְקוֹם
47 הַטְּבִילָה שֶׁהָיוּ בָּהֶר הַמִּשְׁחָה - תַּחְתִּיהֶן חֲלוּל, מִפְּנֵי
48 קֶבֶר הַתְּהוֹם. וְהַפֶּרָה וְהַשּׁוֹרֵף וְכָל הַמְּסַעְדִּין
49 בְּשִׁרְפָתָהּ יוֹצֵאִין מִהֵר הַבֵּית לַהֵר הַמִּשְׁחָה עַל גְּבִי
50 כְּבֶשֶׂה זֶה.

1 ו. בְּכָל יוֹם מִימֵי הַהִפְרָשָׁה שְׂמִיזִין עָלָיו כֹּהֵן
2 מִזִּין מֵאֹפֶר פֶּרָה מִן הַפְּרוֹת שֶׁנִּשְׂרְפוּ כְּבָר¹²; וְאִם לֹא
3 הָיָה שָׁם אֵלָּא אֹפֶר פֶּרָה אַחַת בְּלִבָּד - מִזִּין מִמֶּנּוּ
4 עָלָיו כָּל הַשָּׁשָׁה¹³.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מזין ממנו עליו כל הששה".

הנה אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". ועניין זה מדויק בלשון המשנה "לא מצאו משבע עושין משש, מחמש, מארבע, משלוש, משתים ומאחת, ומי עשאו: הראשונה עשה משה כו" היינו שאפר פרתו של משה קיים לעד.

(על"פ דקור"ש ח"ג עמוד 127 והערה 3)

(12) מימות משה ואילך, שליש מאפר כל פרה שנשרפה היה שמור בבית המקדש בחיל (שם משנה י"א). (13) כל ששת הימים. במשנה אמרו: "ומזין עליו וכו' מכל חטאות שהיו שם", ומפרש שם רבינו שכל יום היו מזים עליו אפר פרה אחרת, ויש מפרשים שכל יום ויום היו מזים מכל החטאות. ורבינו כאן - לשיטתו בפירושו.

5 ז. בְּשִׂמְזִין עָלָיו בְּיָמֵי הַהִפְרָשָׁה, אֵין מֵזֶה עָלָיו אֵלָּא
6 אָדָם שֶׁלֹּא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם, שֶׁהַמֵּזֶה צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה
7 טָהוֹר. וְאִם תֹּאמַר: יֵזֶה עָלָיו אִישׁ שֶׁנִּטְמָא וְהֵזֶה
8 עָלָיו? שְׁמָא זֶה שֶׁהֵזֶה עָלָיו לֹא הָיָה טָהוֹר¹⁴ מִטְּמֵאת
9 מֵת. וְכֵן הַכָּלִים שֶׁמִּמְלֵאִין כֹּהֵן וּמִקְדָּשִׁין לְהֵזֹת עַל
10 הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף - כָּלֵם כָּלִי אֲבָנִים הָיוּ שְׂאִין מִקְבָּלִין
11 טִמְאָה. וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים מַעֲלֹת יִתְרוֹת הֵן שֶׁעָשׂוּ
12 בָּהֶם. וְכִיצַד יִמְצָא אִישׁ שֶׁלֹּא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם?
13 חֲצֵרוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם בְּנוֹיּוֹת עַל גְּבִי הַסֶּלֶעַ,
14 וְתַחְתִּיהֶן חֲלוּל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם¹⁵. וּמִבִּיאִין הָיוּ
15 נָשִׁים עֲבֻרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם וּמִגְדָּלוֹת שָׁם אֶת בְּנֵיהֶם¹⁶.
16 וּבְשִׁירְצוֹ לְהֵזֹת עַל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף, מִבִּיאִין שְׁוָרִים,
17 מִפְּנֵי שֶׁכִּרְסִיָּהֶן נִפְּחוֹת¹⁷, וּמִנִּיחִים עַל גְּבִיָּהֶן
18 דְּלִתּוֹת¹⁸, וְיוֹשְׁבֵין הַתֵּינוּקוֹת עַל גְּבִי הַדְּלִתּוֹת, כְּדִי
19 שֶׁיְהִיָּה הָאֵהָל¹⁹ מְבַדִּיל בֵּינָם לְבֵין הָאָרֶץ, מִפְּנֵי קֶבֶר
20 הַתְּהוֹם, וְכוֹסוֹת שֶׁל אָבֶן בֵּינָם וְהוֹלְכִין לְשִׁילוּחָם²⁰.
21 הִגִּיעוּ לְשִׁילוּחָם, יוֹרְדִין שָׁם וּמִמְלֵאִין²¹. שְׂאִין לְחוּשׁ
22 שָׁם מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם, שְׂאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְקַבֵּר
23 בְּנֵהֶרֶת. וְעוֹלִין וְיוֹשְׁבִין עַל גְּבִי הַדְּלִתּוֹת וְהוֹלְכִין
24 עַד שֶׁמִּגִּיעִין לַהֵר הַבֵּית. הִגִּיעוּ לַהֵר הַבֵּית, יוֹרְדִין
25 וּמִהֲלִכִין עַל רִגְלֵיהֶן. מִפְּנֵי שֶׁכָּל הַר הַבֵּית וְהַעֲזָרוֹת
26 - תַּחְתִּיהֶן הָיָה חֲלוּל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם. וּמִהֲלִכִין
27 עַד פֶּתַח הָעֲזָרָה²². וּבִפְתַח הָעֲזָרָה הָיָה קָלָל שֶׁל
28 אָפֶר, נוֹטְלִין הָאָפֶר וְנוֹתְנִין בְּמִים שֶׁבְּכוֹסוֹת וּמִזִּין
29 עַל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף. וּמִטְּבִילִין הָיוּ הַתֵּינוּקוֹת
30 שֶׁמִּמְלֵאִין וּמִקְדָּשִׁין וּמִזִּין עַל הַשּׁוֹרֵף, אֵף עַל פִּי

וּלְפִיכֶךָ מוֹדִיעַ לְכָל וּמַגִּילָה לָהֶן שְׁאֵלוּ הֵן הַמֵּינִים
הָאֲמֹרִים בְּתוֹרָה. וְהָאֲזוּב הָאֲמֹר בְּתוֹרָה הוּא הָאֲזוּב
שְׁאוּכְלִין אוֹתוֹ בְּעֵלֵי בָתִּים וּמִתְבָּלִין בּוֹ הַקְּדֻרוֹת.
הָאֲזוּב וְהָאֲזוּב וְהַתּוֹלַעַת - שְׁלֹשָׁתָן מִעֲפָבִין זֶה אֶת זֶה.
וְכוֹרֵךְ הָאֲזוּב עִם הָאֲזוּב בְּלִשׁוֹן שֶׁל שְׁנֵי וּמִשְׁלִיךְ אֶל
תוֹךְ בְּטָנָה, שְׁנֵאֲמַר: וְהִשְׁלִיךְ אֶל תוֹךְ שְׂרֹפֶת הַפָּרָה.
וְאֵינִי מִשְׁלִיךְ קֹדֶם שְׂרִיצַת הָאוֹר בְּרִכָּה וְלֹא אַחֲרֵי
שְׂתַעֲשֶׂה אֶפְרָה, וְאֵם הַשְּׁלִיךְ - פְּסוּלָה; שְׁנֵאֲמַר: אֶל
תוֹךְ שְׂרֹפֶת - לֹא קֹדֶם שְׂרִיצַת הָאוֹר בְּרִכָּה וְלֹא אַחֲרֵי
שְׂתַעֲשֶׂה אֶפְרָה. בֵּין שְׁהִשְׁלִיךְ שְׁלֹשָׁתָן כְּאַחַת בֵּין
שְׁהִשְׁלִיךְ זֶה אַחֲרֵי זֶה, בֵּין שְׁהִשְׁלִיךְ לְתוֹךְ גּוֹפָה אוֹ
לְתוֹךְ שְׂרֹפֶתָהּ, בֵּין שְׁנִקְרָעָה מֵאֲלִיָּה וְאַחֲרֵי כֵךְ הַשְּׁלִיךְ
בֵּין שְׁקָרְעָה בְּיָדוֹ אוֹ בְּכָלִי - כְּשֶׁרָעָה.²⁷

(9) הדינים האמורים בהלכה זו, מקורם במשניות פרה פ"ג,
בתוספת פרטים אחדים שיתבאר לקמן. (10) ראה למעלה
פ"ב ה"ד. (11) מבאר כיצד מטמאים את הכהן, כשלא
היתה אפשרות לטמאו בשרץ. (12) והזקנים לא היו
טהורים לפרה. (13) תואר לאדם רום המעלה. (14) שאין
בה חורים או קשרים. (15) רחב למטה וצר למעלה.
(16) מקומות פתוחים. (17) מתלהבת ומתחזקת.
(18) החזית, הצד שמדליקים בו את האש. (19) מין גמי.
(20) ביד ולא בכלי. בספרי חוקת פיסקה קכג, אמרו: מצוותה
מצוות יד ולא מצוות רגל. (21) במשנתנו כתוב: גמר
מלהוות, מקנח ידו בגופה של פרה. ומפרש אביי (בבבבבב
צג, ב) שבין הזאה להזאה מקנח אצבעו בשפת מזרק,
וכשגמר מקנח ידו בגופה של פרה. ובכסף-משנה מתפלא
למה נטה רבינו מדברי אביי. ולא ירדתי לעומק תירוצו.
ובזרע אברהם מתרץ, שרבינו סובר כר' נתן בספרי פיסקא
קכ"ג, שאינו מחלק בין גמר ובין לא גמר. (22) גם
השמאלית שקיבל בה את הדם. [ב'שיטה מקובצת' מנחות
ז, ב, מביא גירסא לפי כ"י עתיקים: "בפנים" במאי מקנח,
פירוש, בקרבנות הנעשים בפנים, ואומר אביי: בשפת מזרק,
והשאר נמחק. ונראה שגירסא זו היתה לעיני רבינו].
(23) כר' עקיבא, בספרי חוקת פיסקא קכד. (24) נדה כו, א.
(25) ביומא מב, א, אמרו: משקל "עשרה זוז" [בתקופה
העתיקה שימשו המטבעות משקלות]. ובהגהה כאן מסתמך
על משנה תרומות פ"י מ"ח: "עשרה זוז ביהודה, שהם
חמשה סלעים בגליל". אולם כבר הקדימו רבינו עצמו
בפירושו למשנתנו. ולא נתבאר למה העדיף רבינו משקל
גליל על משקל יהודה, שהסלע היה ארבעה זוזים.
(26) תוספתא פרה פ"ג ה"ז. (27) תוספתא שם.

ג. נגמרה²⁸ שרפתה - חובטין אותה במקלות, היא
וכל עצי המערכה שנשרפה בהן, וכוברין את הכל
בבבבבב. וכל שחור שאפשר שיבשת ויהיה אפר, בין
מבשרה בין מן העצים - כותשין אותו עד שיעשה
אפר; ושאין בו אפר - מגיחין אותו. וכל עצם שנשאר
מעצמיה בלא שרפה - בין כף ובין כף הִיא נִכְתָּשׁ.²⁹

(28) כל הלכה זו מקורה במשנה פ"ג, יא.

(2) מפני שבהר הבית היה מקום שריפת קדשים שנפסלו
(רבינו פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד), כתב כאן "חוץ
להר הבית". כלומר, לא במקום השריפה שבהר הבית אלא
במקום השריפה שמחוץ לחומת ירושלים (יומא סח, ב,
ובבבבב קה, ב). ורבינו עצמו מסיים כאן: ובהר המשחה
(שהוא מחוץ לחומה) היו שורפים אותה (ובזה מסולקת
תמיהת החזון-איש על רבינו, הלא פרה נשרפת חוץ לחומת
ירושלים, ולמה כתב חוץ להר הבית?). (3) למזרח
ירושלים. (4) כעין גשר. (5) קשתות. (6) שתי שורות
עשו, אחת על גבי חברתה, וכל כיפה עליונה עמדה על
שתי כיפות של השורה התחתונה. (7) שלא כנגד הרגל.
(8) כמבואר בפרק ב ה"ז גבי חצירות.

ב. כיצד⁹ שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין
בנגליהן להר המושבה. וביט טבילה הִיא שם. וכהן
והמסעדין בשרפתה והפָּרָה יוצאין על הכבש ויבאין
להר המושבה. ומטמאין את הפה¹⁰, וסומכין¹¹
הזקנים את ידיהם על הפה¹² ואומרים לו: טבל
אחת. ואם הִיא כהן גדול, אומרים לו: אישי¹³ כהן
גדול, טבל אחת. ירד וטבל, ועלה ונסתפג. ועצים
מסדירים היו שם: ארזים, אלונים וברושים, ועצי
תאנה חלקה¹⁴. ועושין מערכה כמין מגדל¹⁵,
ומפתחין בה חלונות¹⁶, כדי שתהיה האור מלפנת¹⁷
בהן. ומראה¹⁸ המערכה במערב. וכופתין את הפָּרָה
בחבל של מגג¹⁹, ונותנין אותה על גבי המערכה,
ראשה לדרום ופניה למערב. הכהן עומד במזרח
ופניו למערב. שוחט בימינו ומקבל הדם בשמאלו²⁰.
ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית
שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים, על כל הזאה
טבילת אצבע פדם. ושרי הדם שבאצבע פסולים
להזיה, לפיכך על כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של
פָּרָה²¹. גמר מלהזות, מקנח את ידיו²² בגופה של
פָּרָה ויורד מן המערכה. והצית את האש בעצים
קטנים והכניסן תחת עצי המערכה והתחיל האש
בה, והכהן עומד ברחוק ומשמר לה עד שריצת האור
ברכה²³ ותקרא בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארז ואזוב,
אין פחות מטפח²⁴, וצמר צבוע בתולעת משקל
חמשה סלעים²⁵. ואומר לעומדים שם: עץ ארז זה?
עץ ארז זה? עץ ארז זה? אזוב זה? אזוב זה?
זֶה? שְׁנֵי תוֹלַעַת זֶה? שְׁנֵי תוֹלַעַת זֶה? שְׁנֵי תוֹלַעַת
זֶה? שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל אֶחָד ואֶחָד. והן אומרין
לו: הֵן! הֵן! הֵן! שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל אֶחָד
ואֶחָד. וכל כך למה? לפי שמִיָּה ארזים שבעה הן,
ומִיָּה אזוב ארבעה, והצבוע אדם - יש שצובעין
אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלבא, ויש
שצובעין אותו בתולעת. והתולעת היא הגרגרים
האדמים ביותר הדומים לגרעיני החרובים, והן כמו
האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ולזה צריך את הכח של משה רבינו – הנצחיות – שהרי מעשי משה נצחיים "לא מת משה.... מה להלן עומד ומשמש, אף כאן כו'". ולכן הטהרה של כל פרה ופרה צריכה לכח הטהרה שבפרה שעשה משה רבינו.

ובזה יובן גם מה שמרמז הרמב"ם בכתבו על הפרה העשירית, ששלימות הטהרה על-ידי פרה אדומה בכלל תהיה רק בפרה שתיעשה בידי מלך המשיח, שאין כפרה גמורה לחטא העגל עד לעתיד-לבוא.

(על-פי לקו"ש חלק ל"ג עמוד 128)

(29 שם. 30) כל שטח המקדש היה מוקף חומה (חומת הר הבית), לפנים מן החומה היתה גדר מעשה רשת ונקראת סורג, ושטח שלפנים מהסורג בצד מזרח של המקדש ברוחב עשר אמות נקרא "חיל". (31) תוספתא שם. (32) כחכמים במשנה שם פ"ג ו.

פרק רביעי

(1) יבאר אם שוחטים ב' פרות אדומות כאחת, ואם לא רצתה לצאת אם מוציאים אחרת עמה, פרה שנשחטה שלא לשמה או על מנת לאכול מבשרה או מקבל דמה בכלי, אם היו (שבעה) כהנים כאחת או שלא כיוון כנגד ההיכל או חסר אחת מהמתנות כו', הוציא הדם חוץ ממערכתה או היה בלילה, ואם שחטה חוץ ממקום שריפתה, שרפה חוץ למערכתה או הפשיטה ואחר-כך שרף ואם חסר או פקע ממנה, אם נפסלת בלינה, ואם שרפה שלא בקידוש ידיים ורגלים, והיכן מקדש, שרפה שלא בעצים, ואם מרבה לה עצים.

א. אין שוחטין² שתי פרות אדומות כאחת, שנאמר: 15
ושחט אתה. 16

(2) 'ספרי' חוקת כג.

ב. לא רצתה³ פרה לצאת - אין מוציאים עמה 17
שחרה⁴, שלא יאמר: שחרה שחטו; ולא אדמה, 18
שלא יאמרו: שתיים שחטו. 19

(3) פרה, פ"ג מ"ז. (4) כשפרה מתעקשת ואינה רוצה לצאת, לוקחים פרה אחרת הנשמעת למוליכה, ועמה הולכת גם המסרבת.

ג. פרה⁵ שנשחטה שלא לשמה⁶, או שקבל⁷ או 20
שהזה⁸ שלא לשמה, או לשמה ושלם⁹, או 21
שלא לשמה ולשמה, או שנעשית שלא בכהן או 22
במחוסר בגדים¹⁰, או שעשאה בבגדי זהב¹¹ או בבגדי 23
חל - פסולה¹². שחטה על מנת לאכל מבשרה או 24
לשתות מדמה - כשרה¹³, לפי שלא נאמר בה ריח 25
ניחוח¹⁴. 26

(5) שם פ"ד ה"א. (6) בשעת שחיטה אמר שהוא שוחטה לשם אחד הקרבנות, כגון עולה או חטאת. (7) דמה. (8) ראה פ"ג ה"ב. (9) כגון לשם פרה אדומה ולשם עולה. (10) שלא לבש כל ארבעת הבגדים. (11) של כהן גדול.

ד. אין מכניסין פלום מאפרה להניחו בפעורה, 1
שנאמר: והניח מחוץ למחנה. ושלשה חלקים²⁹ היו 2
חולקין את כל אפרה: אחד נתן בחיל³⁰, ואחד בבהר 3
המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה 4
שמתחלק³¹ לכל המשמרות - היו הכהנים מקדשין 5
ממנו. וזה שנתן בבהר המשחה - היו ישראל מזין 6
ממנו. וזה שנתן בחיל היה מוכן ומצנע; שנאמר: 7
והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - מלמד 8
שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה 9
ופרה ששורפין בחיל. ותשע פרות³² אדמות נעשו 10
משנצטוו במצוה זו עד שחרכ הבית בשונה. 11
ראשונה עשה משה רבנו, שניה עשה עזרא, ושבע 12
מעזרא עד חרבן הבית. והעשירית יעשה המלך 13
המשיח, מהרה יגלה. אמן, בן יהי רצון. 14

~ נקודות משיחות קודש ~

"... וזה שנתן בחיל היה מוכן ומוצנע, שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת."

וההוראה מזה לעבודת ה': יהודי יכול להיות שקוע בעסקנות ציבורית ובהשפעה על יהודי אחר, ולשכוח מענייני הרוחניים בעצמו, ועל-כך באה ההוראה שגם כאשר "מטהרים" יהודי אחר, צריך לזכור ולהשמר שלא יהיה עניין של טומאת מת בו עצמו שבגללו יצטרך להגיע לאפר פרה אדומה.

(על-פי לקו"ש חלק ד' עמוד 1060)

~ נקודות משיחות קודש ~

"... ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו... והעשירית עושה המלך המשיח, מהרה יגלה."

וצריך להבין מדוע מציין הרמב"ם למספר הפרות שנעשו במשך כל הדורות, ומדוע ציין גם לפרה העשירית שיעשה מלך המשיח כמובדלת מכל העניינים והקרבנות של "הנשיא" שבנבואת יחזקאל, והדגיש שיעשנה מלך המשיח.

ויש לומר הביאור בזה: על המילים "ויקחו אליך פרה גו" (שנאמרו למשה דווקא), אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". ועוד אמרו "לך אני מגלה טעם פרה", "אמר הקב"ה תבוא פרה ותכפר על חטא העגל", וביארו המפרשים את השייכות בין חטא העגל לטהרה מטומאת מת, שלולא חטא העגל לא היתה מיתה אצל בני ישראל כי היתה "חירות ממלאך המות", שהרי במתן תורה פסקה זוהמתן (מחטא עץ הדעת – גורם המיתה) וחזרה על-ידי חטא העגל.

עפ"ז תובן השייכות של פרה אדומה למשה רבינו, כי יסוד הטהרה של פרה אדומה אינו רק ביטול הטומאה בפועל אלא גם ביטול סיבת הטומאה מעיקרא, היינו ענין המיתה,

25 שְׁמוּסִיף עַל הַשֶּׁבַע אֵינוּ פְּלוּם. וְהוּא שְׂוִיָּה זֶה
26 שְׁהוּסִיף כֹּהֵן אַחֵר; אֲבָל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אוֹתָהּ אִם
27 הוּסִיף - פְּסוּלָהּ, מִפְּנֵי שְׁנֵתֶּסֶק בְּדָבָר שְׂאִינוּ צָרִיךְ
28 בְּשִׁעֲתָ שְׂרָפְתָּהּ.

(25) משנה, מנחות כז, א: "שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו". ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכד, למדו מן הכתוב (במדבר יט, י) "חטאת היא" שאם שינה אחד מכל מעשה, פסולה. ובגמרא שם מנמק רבא, משום שכתוב בפרה (שם): "חוקת עולם", וכל מקום שנאמר בו לשון חוקה – מעכב. (26) תוספתא, פרה פ"ד, ה"א. ב'קריית ספר' להמב"ט מנמק, מפני שהתורה קבעה טבילה אחת לכל הזאה ולא שתי טבילות. ודעתו, שבכל הדינים האמורים כאן נפסלה הפרה ולא אותה ההזאה בלבד, והטעם מפני שעשה פעולה שלא לצורך הזאה כשירה. (27) במשנה, שם: "הזה מששית שביעית". ומפרש רבינו, מטבילה ששית הזה גם את השביעית בלי טבילת אצבע בינתיים, והתורה אמרה טבילה לכל הזאה. כל שינוי במעשה פרה מעכב (פוסל אפילו בדיעבד). ראה למעלה הערה כד. במשנתנו מפרש רבינו: ואף-על-פי שהוא שב אחר זה וטבל טבילה שביעית, והזה ממנה הזאה שביעית, הנה זה לא יספיק לפי שהוא כבר פסלה.

29 ח. הוציא²⁸ אֶת הַדָּם חוּץ מִמַּעֲרֻכְתָּהּ וְהָזָה -
30 פְּסוּלָהּ³⁰.

(28) תוספתא, שם פ"ג ה"ו. (29) חוץ למערכת. (30) הפרה נפסלה. ולכתחילה לא יחזיר את הדם לשטח מערכתה על מנת להזות, אבל אם החזיר את הדם למערכתה והזה – כשירה. (בתוספתא זו ישנן כמה גירסאות, וקשה לקבוע את גירסת רבינו).

31 ט. הִזָּה³¹ מִדְּמָה בְּלִילָה, אֲפֹלוּ הִזָּה שֵׁשׁ הִזְיֹת בַּיּוֹם
32 וְאַחַת בְּלִילָה - פְּסוּלָהּ³².

(31) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (32) כמו בקרבנות, שהתורה קראה לפרה 'חטאת' (במדבר, שם).

33 י. שְׁחָטָהּ³³ חוּץ מִמָּקוֹם שְׂרָפְתָּהּ, אֲפֹלוּ שְׁחָטָהּ
34 לְפָנִים מִן הַחוּמָה³⁴ - פְּסוּלָהּ.

(33) זבחים קיב, א. (34) חומת ירושלים. בגמרא שם קיג, א - אמרו, שאפשר להעלות על הדעת, שאם הקריב את הפרה למקום מקודש יותר – היא כשירה.

35 יא. שְׂרָפָהּ³⁵ חוּץ מִמַּעֲרֻכָּה שְׁנִשְׁחָטָה עָלֶיהָ, או
36 שְׁחָלְקָה לְשָׁנִים וּשְׂרָפָהּ בְּשָׁתִי מַעֲרֻכּוֹת, או שְׂשָׂרָף
37 שְׁתֵּים בְּמַעֲרֻכָּה אַחַת - פְּסוּלָהּ³⁶. וְאִם אַחֵר שְׁנַעֲשִׂית
38 אֶפֶר מִבֵּיא אַחֶרֶת - שׁוֹרֵף עַל גִּבָּהּ³⁷ וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ.

(35) פרה פ"ד מ"ב. שם שנינו: "שרפה חוץ מגיתה". ודעת רבינו שגת ומערכה היינו הך (כסף-משנה), ובפירושו למשנה זבחים קיב, א - מפרש: "עצים מסודרים כעין גת במקום ששוחטים אותה בהר המשחה". ונראה שמדובר כששרפה שלא כנגד פתח ההיכל, ופסק כרבי יוחנן (שם

(12) שלא לשמה פסולה, מפני שנקראה חטאת, שנאמר (במדבר יט, יט): "חטאת היא" וחטאת פסולה שלא לשמה. ומחוסר בגדים, בגדי זהב ובגדי חול, למדנו גם כן ב'ספרי' שם פיסקה קכד מפסוק זה, אולם רבינו בפירושו למשנה כותב שכל זה למדנו ב'גזירה-שוה' מעבודת יום הכיפורים. (13) שם מ"ג. ויש גורסים שם "פסולה". (14) כלומר, שדמה ובשרה אינם קרבים לגבי מזבח. (תמהו רבים, שהרי גם בקרבנות שנאמר בהם "ריח ניחוח" אין מחשבה כזו פוסלת לדעת חכמים – שהלכה כמותם – במשנה זבחים לה, א. ונראה שרבינו מוסיף נימוק זה שכוחו יפה גם לפי דעת רבי אליעזר במשנה שם, שמחשבה כזו פוסלת בקרבנות).

1 ד. קָבַל דְּמָה בְּכָלִי - פְּסוּלָהּ; שְׁנָאֹמֶר: וְלָקַח אֶלְעָזָר
2 הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ - מִצְוָתָהּ מִצְוַת יָד וְלֹא מִצְוַת
3 כָּלִי¹⁵.

(15) 'ספרי' שם, פיסקה קכג.

4 ה. הִזָּה בְּכָלִי¹⁶ אֲפֹלוּ אַחַת מֵהֵן - הִזְאָתוֹ פְּסוּלָהּ.
5 הִזָּה אַחַת מֵהֵן בְּשִׁמְלָאוֹ - פְּסוּלָהּ. הִזָּה שְׂבָעָה
6 כְּהִנִּים¹⁷ הִזְיָתוֹ כְּאַחַד¹⁸ - הִזְיָתוֹ פְּסוּלָהּ; זֶה אַחֵר זֶה
7 - כְּשִׁרָה¹⁹. הִזָּה וְלֹא כֹּהֵן כְּנָגֵד הַהִיכָל - פְּסוּלָהּ²⁰;
8 שְׁנָאֹמֶר: אֵל נֶכַח פָּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד - עַד שְׁיָכֹן כְּנָגֵד
9 הַהִיכָל וְיִהְיֶה רֹאֵהוּ²¹. וְכֵן אִם שְׁחָטָהּ אוּ שְׂרָפָהּ
10 שְׁלֹא כְּנָגֵד הַהִיכָל - פְּסוּלָהּ; שְׁנָאֹמֶר: וְשָׁחַט אֹתָהּ
11 לְפָנָיו²².

(16) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (17) כל אחד הזה הזאה אחת. (18) בבת אחת. (19) שם. (20) פרה פ"ד מ"ב. (21) הכהן יראה את ההיכל בשעה שהוא מזה. (22) לא נתבאר כיצד נלמד ממקרא זה שצריך לשחוט ולשרוף כנגד ההיכל (בגמרא זבחים קיג, א - למדו דינים אלה מהיקש מן הזאה).

12 ו. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? ²³ שְׁהָזָה אוּ שְׂרָף אוּ שְׁחָט
13 כְּנָגֵד הַדְּרוֹם אוּ כְּנָגֵד צָפוֹן אוּ שְׁהָזָה אַחֲרָיו
14 לְמַקְדָּשׁ; אֲבָל אִם עָמַד בֵּין מִזְרַח וּמַעֲרֵב וּפָנָיו כְּנָגֵד
15 הַהִיכָל, אָף עַל פִּי שְׁלֹא כֹהֵן כְּנָגֵד [הַהִיכָל] בְּדִקְדוּקָה
16 - כְּשִׁרָה²⁴.

(23) שלא כנגד ההיכל, פסולה. (24) כרובא, מנחות כח, א - בפירושה של הברייתא, וכן מתפרשת לדעתו גם משנתנו (פ"ד, ג).

17 ז. חֲסֵרָה²⁵ אַחַת מִן הַמִּתְנֹת - פְּסוּלָהּ. טָבַל שְׁתֵּים
18 וְהָזָה אַחַת - הִזְאָתוֹ פְּסוּלָהּ. טָבַל אַחַת וְהָזָה שְׁתֵּים,
19 אָף עַל פִּי שְׁלֹא חָשַׁב הִזָּה שְׁנִיָּה אֲלֹא טָבַל וְהָזָה
20 אַחֶרֶת - הִזְיָתוֹ פְּסוּלָהּ²⁶. מִיָּצֵד ? טָבַל אֲצָבָעוֹ טָבִילָה
21 שְׁשִׁית וְהָזָה שְׁשִׁית וּשְׁבִיעִית²⁷, אָף עַל פִּי שְׁחָזַר
22 וְטָבַל אֲצָבָעוֹ וְהָזָה שְׁבִיעִית - הִזְיָתוֹ פְּסוּלָהּ. הִזָּה
23 מִטָּבִילָה שְׁבִיעִית [שְׁבִיעִית] וּשְׁמִינִית, אֲפֹלוּ חָזַר
24 וְטָבַל טָבִילָה שְׁמִינִית וְהָזָה שְׁמִינִית - כְּשִׁרָה; שְׁפָל

15 וְכָל מַעֲשֵׂיָהּ בַּחוּץ. וְכֵן כְּשֶׁמִּטְבִּילִין אֶת הַפֶּה
16 הַשּׁוֹרֵף אַחֵר שֶׁמִּטְמֵאִין אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁵⁷ - אֵינוֹ
17 צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדְּשׁוֹ⁵⁸, הוּאִיל וְכָל מַעֲשֵׂיָהּ בְּטְבוּלִי
18 יוֹם⁵⁹.

(50 פרה פ"ד מ"א. 51) כהן מחויב לרחוץ ידיו ורגליו לפני שהוא מתחיל בעבודה, ורחיצה זו נקראת "קידוש".
(52 עבודת קרבנות. 53) זבחים ב, ב. 54) כלי שנתקדש לצרכי המקדש. 55) בעזרה. 56) כוס קטנה. (בסוף מס' שבת, מפרש רבינו: לוח קטן. מובן שכאן אין לפרש כך).
(57) למעלה פ"ג ה"ב. 58) כהן שנטמא וטבל, צריך לקדש. 59) שם כ, א.

19 טז. שָׂרְפָה⁶⁰ שְׂלֹא בַעֲצִים⁶¹ אוּ בְכָל עֲצִים⁶², אֶפְלוּ
20 בָקָשׁ אוּ בִגְבֻבָּא⁶³ - כְּשֶׁרָה. וּמִצְוֹתָהּ⁶⁴ שְׂלֹא יִמְעַט
21 לָהּ עֲצִים מִן הָרְאוּי לָהּ, אֲבָל מְרֵבָה הוּא לָהּ חֲבִילִי
22 אֲזוּב⁶⁵ וְאֲזוּב יוֹן בְּזִמְן שָׂרְפָה כְּדִי לְהַרְבּוֹת אֶת
23 הָאֶפֶר. וְיֵשׁ לוֹ⁶⁶ לְהַרְבּוֹת עֲצִים בְּשִׂרְפָתָהּ עַד
24 שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר; אֲבָל מִשְׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר, אִם הוֹסִיף בָּהּ
25 אֶפְלוּ עֵץ אֶחָד - הֲרִי זֶה כְּמַעֲרַב אֶפֶר מִקְלָהּ⁶⁷ בְּאֶפֶר
26 הַפָּרָה.

(60 פרה פ"ד מ"ג. 61) אלא הצית את גוף הפרה.
(62) בכל עצים שהם, אפילו לא מסוגים שנמנו למעלה (פ"ג ה"ב). 63) בהל' שבת תחילת פ"ג, מפרש רבינו: "זבל שדות", ונראה שהתכוון למה שנשאר בקרקע אחר קצירת התבואה. 64) שם מ"ד. 65) בתוספתא, פרה פ"ד ה"ו: "לעולם מרבה לה עצים. אמר רבי יהודה, אף כשהיו מרבין לה לא היו מרבין אלא חבילי אזור מפני שאפרו יפה ומרובה". ודעת רבינו שרבי יהודה אינו חולק על תנא-קמא אלא מפרש דבריו, ולפיכך פסק כמותו (כסף-משנה).
(66) כלומר, מותר לו עד שתיעשה אפר. 67) אפר מעצים שנשרפו לצרכי חולין.

27 יז. כָּל מַעֲשֵׂה הַפָּרָה⁶⁸ מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף אֵינוֹ אֵלָא
28 בַּיּוֹם, וּבְזִכְרֵי בְּהֵמָה⁶⁹, וְהַמְלָאכָה פּוֹסְלָתָהּ בָּהּ⁷⁰, עַד
29 שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר. אֲבָל מִשְׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר⁷¹, אִם כִּנֹּס
30 אֶפְרָה בְּלִילָה אוּ שֶׁכִּנְסָתוּ אִשָּׁה אוּ שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה
31 אַחֲרַת בְּשֻׁעַת כְּנִיסָתוֹ - הֲרִי זֶה כְּשֶׁרָה⁷². וּמִנֵּין
32 שֶׁאִסִּיפַת הָאֶפֶר בְּכָל אָדָם⁷³ מִיִּשְׂרָאֵל חוּץ מִחֵרֶשׁ
33 שׁוּטָה וְקָטָן⁷⁴? שְׁנֵאֲמַר⁷⁵: וְאִסָּף אִישׁ טְהוֹר.
34 מִקְלָלָהּ⁷⁶ שְׂאִינָה צְרִיכָה בָּהּ. וְכֵאלוּ אָמַר: אָדָם⁷⁷
35 טְהוֹר, בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה. וּמִנֵּין שֶׁהַמְלָאכָה פּוֹסְלָתָהּ
36 בָּהּ⁷⁸? שְׁנֵאֲמַר: וְשָׁחַט אֹתָהּ⁷⁹. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה
37 לְמַדוֹ, שֶׁלֹּא בָּא הַכְּתוּב אֵלָא לְלַמֵּד, שֶׁאִם נִתְעַסַּק
38 בְּדִבְרֵי אַחֵר בְּשַׁעַת שְׁחִיטָתָהּ - פִּסְלָהּ. וְנֵאמַר:
39 וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו - שֶׁהָיוּ עֵינָיו בָּהּ. לְלַמֵּד,
40 שֶׁהַמְלָאכָה פּוֹסְלָתָהּ בָּהּ מִשַּׁעַת שְׁחִיטָה עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה
41 אֶפֶר. וְכָל הַעוֹסֵק בְּשִׂרְפָתָהּ וְעָשָׂה מְלָאכָה אַחֲרַת
42 - פִּסְלָהּ, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר.

קיג, א). וכן פירש הברטנורא במשנתנו. (ויש מפרשים, שאפילו נגד פתח ההיכל - פסולה, מפני שצריך לשורפה במקום שחיטתה. על דעתם יתפרש שינוי לשון רבינו מלשון המשנה שבא להשמיענו ש"חוצץ מגיטה" שאמרו, הוא לא דווקא, אלא אפילו חוצץ ממערכתה - פסולה). (36) כמו בשחיטה, למעלה ה"א, מפני שנאמר "אותה" ודרשו: אותה - לבדה. (37) על גבי הראשונה. תוספתא, שם פ"ד ה"ה.

1 יב. הַפְּשִׁיטָה וְנִתְחָה³⁸ וְאַחֵר כֶּף שָׂרַף כָּלָה -
2 כְּשֶׁרָה³⁹; וְאִם חִסֵּר מִמֶּנָּה כָּלוּם, אֶפְלוּ מִפְּרִשָּׁהּ⁴⁰ -
3 פִּסְלָהּ⁴¹. פָּקַע⁴² מַעוּרָה אוּ מִכְשָׁרָה, אֶפְלוּ מִשְׁעָרָה,
4 כְּנִית - יִחְזִיר⁴³; וְאִם לֹא הִחְזִיר - פִּסְלָהּ. פָּקַע חוּץ
5 לְמַעֲרֻכָתָהּ - מְרֵבָה עָלָיו וְשׁוֹרְפוֹ בְּמִקוּמוֹ. פָּקַע
6 מִקְרָנֶיהָ, מִטְּלָפֶיהָ אוּ מִפְּרִשָּׁהּ - אֵינוֹ צָרִיךְ
7 לְהִחְזִיר⁴⁴.

(38) שם מ"ג. (39) לכתחילה צריך לשרפה כשהיא שלימה (חולין יא, א) אבל בדיעבד לא נפסלה אם נותחה לפני שריפתה. (40) האוכל המעוכל שבמעיה. (41) כתוב בתורה (שם יט, ה): "את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרוף". (42) תוספתא, פרה פ"ג ה"ז. (43) בתוספתא שינוי: "פקע מעורה משערה ומבשרה חוץ לגיתה יחזיר, ואם לא החזיר פסול, חוץ ממערכתה הרי זה מרבה עליו ושורפו במקומו". כאן על-כרחנו עלינו לפרש שגת היא חפירה בקרקע, ובה מסדרים מערכת עצים לשורוף עליה את הפרה, והמערכה אינה ממלאה את כל החפירה. ואם פקע ונפל חוץ לגת צריך להחזיר ואם לא החזיר פסול, אבל אם פקע ונפל בתוך הגת רחוק מן המערכה מרבה עצים ומרחיב את המערכה עד מקומו ושורפו במקום שנפל. וכן יש להבין גם דברי רבינו כאן. (44) תוספתא, שם.

8 יג. הַפָּרָה⁴⁵ אֵינָה נִפְסָלָת בְּלִינָה. לְפִיכָךְ, אִם נִשְׁחָטָה
9 הַיּוֹם וְהָיָה דָּמָה כֶּהֱלָכָתוֹ וְנִשְׁרָפָה לְמָחָר - כְּשֶׁרָה.

(45) תוספתא, שם פ"ד ה"א.

10 יד. שָׂרְפָהּ⁴⁶ אוֹנֵן⁴⁷ אוּ מִחִסֵּר כְּפָרָה⁴⁸ - כְּשֶׁרָה⁴⁹.

(46) זבחים יז, ב. (47) אבל ביום מיתת קרוביו (רבינו בפ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ט). ויש אומרים שלפני הקבורה בלבד נקרא אוֹנֵן. בפ"ב מהל' אבל ה"א, מונה רבינו את הקרובים שאוננים על מיתתם. (48) מצורע, זב וזבה ויולדת מביאים קרבנות אחרי שטבלו והעריב שמשם, ולפני הקרבנות נקראים "מחוסרי כיפורים", (49) ואף-על-פי שהם פסולים בקרבנות, והתורה קראה לפרה - חטאת. והטעם, לפי שאמרה תורה טבול יום כשר בפרה (למעלה פ"א ה"ג) יש ללמוד מזה קל-וחומר להכשיר אוֹנֵן ומחוסר כיפורים, שטומאתם קלה מטומאת טבולי-יום ('תוספות' שם ד"ה שרפה).

11 טו. שָׂרְפָהּ⁵⁰ שְׂלֹא בְּקִדּוּשׁ⁵¹ יָדַיִם וְרַגְלַיִם - פִּסְלָהּ,
12 מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲשֵׂיָהּ כְּעֵין עֲבוּדָה⁵². וְהִיכֵן מִקְדָּשׁ⁵³ יָדָיו
13 וְרַגְלָיו; וְכָלִי שָׂרָתָה⁵⁴ כְּפָנִים⁵⁵. וְאִם קִדָּשׁ בַּחוּץ
14 וּמִכְלִי חֹל, אֶפְלוּ בְּמִקְדָּהּ⁵⁶ שֶׁל חֵרֶס - כְּשֶׁר, הוּאִיל

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ח

פרק חמישי

1 יבאר שכל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים, אם אחר שיפשוש מטמא בגדים, והפרה עצמה אם מטמאה, המתעסק בה אחר שהכניסו אפרה, כל הנשרפים מטמאים עד שיעשו אפר, ובאיזה מקום הוא שורף, מאימתי מטמאים בגדים הנושאים פרים ושעירים הנשרפים.

- א. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים כל זמן עשייתן. שנאמר בשוחט ומשליך עץ ארז: וכבס בגדיו ורחץ בשור; ונאמר בשורף: והשרף אתה יכבס בגדיו; ונאמר: וכבס האסף את אפר הפרה. מלמד, שכל העוסקין בה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים וטעונין טבילה והערב שמש דין תורה. אבל המשמרה בשעת עשייתה מטמא בגדים מדכריהם, גזרה שקרא יזיו בה איכר².

~ נקודות משיחות קודש ~

"כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים כל זמן עשייתן.... וטעונין טבילה והערב שמש דין תורה".

וצריך להבין בדברי חז"ל בדברי אומות העולם שמונין את ישראל על מצוה זו: איך יתכן שפרה אדומה תטהר את הטמאין ותטמא את הטהורים. והביאור בזה על-פי הסיפור הידוע שהיה אצל אדמו"ר האמצעי שמסקנתו שכדי לתת לאדם את התיקון וסדר התשובה הראויים לו, צריך למצוא בעצמו עניין דומה בדקות דדקות. ועוד, גם מצבו של הזולת צריך שיהיה נוגע לו, כידוע פתגם אדמו"ר הריי"ץ על הפסוק מהמגילה "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו", שצריך להרגיש כאילו העניין של חברו קרה לו עצמו.

כך גם בטהרת פרה אדומה, צריך המטהר שתהיה לו שייכות מסוימת למצב של היפך הטהרה, כדי שיוכל לטהר את חברו.

(על-פי יו" מלכות' ספר טהרה סימן ח)

2) לצורך שריפתה ודינו יהיה כעסוק בפרה.

- ב. כל מקום³ שנאמר בתורה בטמאות 'יכבס בגדיו' - לא בא למדנו שהבגדים שעליו בלבד הם טמאים; אלא ללמד, שכל בגד או כלי שניגע בו הטמא הזה בשעת חבורו בטמאיו - הרי הן טמאים. אבל אחר שפירש מן הטמאיו אינו מטמא בגדים. כיצד? הנושא את הנבלה - אחר בגד שעליו או כלי שניגע בו כל זמן שהוא נושא הרי הן טמאין, והרי הן ראשון לטמאה. וכן זה הנושא הרי הוא ראשון. פירש מן הטמאיו והשליך את הנבלה - הרי הוא ראשון פמות שהיה, ואם יגע בכלי או בגד - אינו מטמא אותו, שאין ולד טמאה מטמא כלים,

68) שם פ"ד מ"ד. 69) משמע שגם שחיטה טעונה כהן, אולם בפ"א מהל' פסולי המוקדשין פסק בפירוש שכשירה בור. ראה סוף הלכה זו. 70) אם המתעסק בה עשה אז איזו מלאכה שהיא אינה לצורך שריפתה - הפרה פסולה. 71) תוספתא, שם פ"ד ה"ו. 72) במסכת יומא מב, ב. ומג, א - דרשו זה מהמקרא. 73) בין איש ובין אשה. 74) התורה אמרה "והניח", ודרשו חכמים (שם מג, א) מי שיש בו דעה להניח, ואלה אין בהן דעת. 75) נימוק להכשיר בכל אדם. 76) מזה שאמר "איש" ולא "כהן", יוצא ברור שגם זו (לא כהן) כשר. 77) שאם עשה מלאכה אחרת בשעה שהיה עוסק במעשה פרה - נפסלה. 78) כלומר, המילה איש אינה מוציאה את האשה, ופירושה - אדם. בגמרא שם אמרו: "איש" להכשיר את הזר, "טהור" להכשיר את האשה. פירוש: כתוב בתורה (במדבר יט, ט) "ואסף איש טהור את אפר הפרה", המילה "איש" מלמדת שאיסוף אינו צריך כהן, והמילה "טהור" שהיא מיותרת, שהרי נאמר בה (שם, יט) "חטאת היא" וטמא פסול למעשה חטאת, באה ללמד שעל טהרה בלבד הקפידה תורה, אבל לא על המין. 79) שם מב, א - נאמרה דרשה זו לדעת רב, ששחיטת פרה צריכה כהן, אבל לדעת שמואל למדו ממקרא זה ששחיטתה כשירה בור, ופסול מלאכה נלמד מהכתוב (שם, ה) ושרף את הפרה לענינו. ותמוה הדבר, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרה כשרה בור, וכיצד למד ממקרא זה פסול מלאכה? (ונראה לומר בדעת רבינו, שאפשר לדרוש שתי הדרשות מהפסוק הזה, ולפיכך דקדק רבינו והביא כאן רק את קטע הפסוק "ושחט אותה", שממנו לומדים פסול מלאכה, ומן "לפניו" למדנו, שזר שוחט ואלעזר רואה, כשמואל. נראית לו לרבינו סברת רב, שצריכים לימוד מיוחד להיסח הדעת (פסול מלאכה) בשחיטה וכן גם בשריפה, אבל להלכה פסק כשמואל ששחיטה בור כשירה, ואין בכך כל סתירה. עי' בגמרא שם).

- 1 יח. שחט⁸⁰ את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה⁸¹
- 2 או נחתכה דלעת עמה - בשרה, שהרי לא נתפון⁸²
- 3 למלאכה; אף על פי שהבהמה שנשחטה עמה
- 4 בשרה לאכילה⁸³, שאין שחיטת החלין צריכה פונה.
- 5 אבל אם נתפון לחתך הדלעת⁸⁴ ונחתכה בשעת
- 6 שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה.

80) חולין לב, א. 81) שלא בכוונה, כגון ששחט בסכין ארוכה. 82) עשיית מלאכה פוסלת מפני שמסיח דעתו מן הפרה, ומובן שמלאכה בלי כוונה אין בה היסח הדעת. 83) לפי הגירסה שלפנינו בדברי רבא שם, תלויים שני הדינים זה בזה, אם שחיטת בהמת חולין אינה צריכה כוונה - הפרה פסולה, מהדרשה "ושחט אותה" ולא אותה ואת חברתה, ואם שחיטת בהמת החולין פסולה - הפרה כשירה, ומתפלא הכסף משנה על רבינו כאן שמכשיר שתייה (פתגם תלמודי אומר: "מוכי שטרא לבי תרי"), ולא מצא דרך אחרת אלא לשנות את הגירסה בדברי רבא. עיי"ש. 84) וכל-שכן אם נתכוון לשחוט בהמה אחרת.

8) איסוף האפר הוא המעשה האחרון בעיסוק הפרה.
9) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר העלם דבר של צבור
ופר כהן משיח ושעירי חטאת של ציבור על עוון עבודה
זרה. 10) אחת המידות שהתורה נדרשת בהן ומשמעותה,
הדבר שנאמר כאן מחייב גם בכל העניינים הדומים.
11) שמחוץ לחומת ירושלים. 12) אם נפסלו לאחר זריקת
דמם, ואם נפסלו לפני זריקה שורפים אותם בהר הבית.
13) בפרים ושעירים הנשרפים. 14) ונגמרה מצותם,
שהרי אפרם אינו טעון איסוף כאפר פרה. 15) בעצים.

ה. מאימתי מטמאין בגדים הנושאים פרים ושעירים
הנשרפים? משיצאו בהן חוץ לחומת העזרה. נשאים
במוטות ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה
והאחרונים לא יצאו - אלו שיצאו מטמאין בגדים,
ואלו שעדיין לא יצאו אינן מטמאין בגדים עד שיצאו.
יצאו וחרוץ¹⁶ לעזרה - הנושאים בעזרה¹⁷ טהור¹⁸ עד
שיצא בהן. הנה עומד חוץ לעזרה¹⁹ ומושף אותם
משם מאחר שחרוץ²⁰, הואיל וכבר יצאו לחוץ והרי
זה המושכם פחוץ - הרי הוא ספק טמא.

16) הפרים. 17) באו אנשים אחרים והתחילו לנושאים.
18) ואין אנו אומרים הפרים כבר יצאו ולפיכך הם מטמאים
את כל המטפל בהם. וטעמו של דבר, לפי שנאמר (במדבר
יט, ז), "ורחץ בשרו במים ואחר יבוא אל המחנה", משמע
שהוא נמצא מחוץ למחנה, ואלה הלא עודם בעזרה.
19) האנשים האחרים שבאו להוציא שנית את הפרים.
20) הפרים.

ו. ומאימתי מטמא בגדים המשלח את השעיר²¹?
משיצא חוץ לחומת ירושלים עד שעת דחיתו
לעזאזל²². אבל אחר שדחהו, אם נגע²³ בכלים
ובבגדים - טהורים²⁴.

21) לעזאזל ביום הכיפורים, ונאמר בו (ויקרא טז, כו): ורחץ
בשרו במים ואחר יבא אל המחנה. 22) שהוא דוחה את
השעיר מן הצוק (צוק = הר סלעי זקוף). 23) הדוחה.
והוא הדין אם נגע לפני דחייתו בשעה שפירש מן השעיר.
24) אבל מטמא אוכלין ומשקין כוולד הטומאה.

ז. הנוגע בפרים ובשעירים הנשרפים עצמן, אפלו
אחר שיצאו, בין אדם בין פלים, בין אכלין בין
משקין²⁵ - הפל טהור. וכן אם נגעו בשעיר
המשלח עצמו בזמן הולכתו - טהורין. שאין אלו
מטמאין אלא למתעסק בהן בלבד, שנאמר: והשרף
אתה יכבס בגדיי; אבל הנוגע - טהור.

25) כרב דימי זבחים קה, א. לפי גירסת הספרים שבידינו
(וכן גורס רש"י שם): "צריכים הכשר טומאה ממקום אחר"
ורבינו מפרש הדברים כפשוטם, שלדעת חכמים פרים
הנשרפים ופרה אדומה אינם מטמאים טומאת אוכלין, אלא
אם נגעו בשרץ וכדומה, אבל כל זמן שלא נטמאו אינם
מטמאים.

כמו שבארנו בתחלת ספר זה. וכן פל פיוצא בנגלה.
וכן פל העוסקין בפרה, אם נגע בבגד או בכלי בשעת
שחיטה או בשעת שרפה - הרי הן טמאין. אבל אחר
שיפרש ממעשיה, אף על פי שעדיין לא טבל, אם
נגע בכלי - אינו מטמאו, מפני שהוא ולד הטמאה⁴.
והפרה עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא פלים⁵.
שנגעו בו, אלא המתעסק בה בלבד הוא הטמא
וטעון טבילה ומטמא בגדים פל זמן שעוסק בה.

3) תורת כהנים שמיני פרק ו פרשת ו: "מנין לעשות שאר
כלים כבגדים? תלמוד לומר וטמא". 4) ראשון לטומאה.
אדם וכלים הנוגעים באב הטומאה נעשים ולד הטומאה.
5) והוא הדין שאינה מטמאה אוכלים, אלא שכאן המדובר
בטומאת אדם וכלים בלבד וסמך על דבריו בהלכה ז.

ג. במה דברים אמורים? בזמן שנשרפת במצותה;
אבל אם נפסלה - המתעסק בה טהור. ארע פסול
בשחיטתה⁶ - אינה מטמאה בגדים. ארע פסול
בהזיתה - פל העוסק בה לפני פסולה מטמא
בגדים⁷, לאחר פסולה אינו מטמא בגדים.

6) הרי לא נעשה בה כל פעולה כשירה לשם אפר פרה.
7) ואין אנו אומרים הרי פרה זו לא נעשתה כמצותה ולא
טמא בגדים אפילו לפני פסולה. וטעמו של דבר, מכיוון
שהאדם או הכלים נטמאו, אינם חוזרים לטהרתם בלי
טבילה והערב שמש.

ד. השלים לכנס את אפרה - המתעסק בה אחר בן
בחלוק האפר או בהצנעתו וכן הנוגע בו טהור⁸. ולא
הפרה בלבד, אלא פל החטאות הנשרפות⁹ מן הפרים
ומן השעירים - השורפם מטמא בגדים בשעת
שרפתו עד שיעשו אפר. שהרי הוא אומר בפר
ושעיר של יום הכפורים: והשרף אתם יכבס. מפי
השמועה למדו, שזה בנזן אב¹⁰ לכל הנשרפים שיהיו
מטמאין בגדים עד שיעשו אפר. במה דברים
אמורים? בשלא ארע להן פסול ונשרפו במצותן
בבית הדשן¹¹; אבל אם נפסלו בעזרה - נשרפין
שם¹² בפסולי המקדשין, ושרפן טהור. וכן
המתעסק בהן משיעשו אפר¹⁴ אינו מטמא בגדים.
ואי זהו שורף? זה המסיע בשרפה, כגון המהפך
בבשר והמשליף עצים והמהפך באש והחותה
גחלים כדי שתבער האש וכיוצא בהן; אבל המצית
האור¹⁵ והמסדר את המערכה - טהור. כף למדו מפי
השמועה, שהנושא פרים ושעירים הנשרפין
להוציאן לבית הדשן לשרפן - טמא ומטמא בגדים
דין תורה פל זמן שהוא עוסק בהולכתו, וטעון
טבילה והערב שמש; כמו המשלח את השעיר
לעזאזל, שהוא מטמא פל בגד וכל פלי שניגע בו
בפלים שעליו פל זמן שמתעסק בשלוחו, שנאמר:
והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו.

פרק ששי

וקטן⁷; והפל פשרין לקדש⁸, חוץ מחרש שוטה⁹
וקטן⁹. ואין ממלאין ואין מקדשין אלא בכלי, ואין
מזין אלא מקלי¹⁰. והמלוי והקדוש פשרין פליטה¹¹,
אבל אין מזין ואין טובלין¹² אלא ביום¹³. וכל היום
פשר להזאה ולטבילה¹⁴.

(6) אפילו אשה. רבינו מדמה מילוי לאיסוף האפר (ראה פ"ד
ה"ז). (7) ראה פ"ב ה"ז, ובהערות שם. (8) לתת האפר
על המים. (9) פרה פ"ה, מ"ד, כתנא-קמא. (10) ידים פ"א
מ"ב. (11) תוספתא פרה פ"ד ה"ו. (12) את האזוב במי
חטאת, כדי להזות על הטמא. (13) פרה פ"ב מ"א.
והטעם, מפני שכתבה תורה (שם, יט): "והזהה הטהור על
הטמא ביום השלישי וכו'". וטבילת אזוב למדנו בהיקש
מהזאה, משום שנאמר: וטבל... והזהה בפירושו
למשנה שם). (14) הכסף-משנה רושם מקור הדין במשנה
מגילה כ, ב. לא התכוון למה שנאמר במשנה "הזאה", שהרי
שם הכוונה להזאת דם קרבנות, אלא למה שאמרו: זה
הכלל, כל שמצוותו ביום, כשר כל היום.

ג. בכל הפלים ממלאין ומזין ומקדשין¹⁵, אפלו
בכלי גללים¹⁶ וכלי אבנים וכלי אדמה¹⁷ ובספינה.
ואחד כלי חרס ואחד פל הפלים. אבל אין ממלאין
ואין מקדשין ולא מזין בדפנות הפלים¹⁸, ולא
בשולי המחץ¹⁹, ולא במגופת החבית²⁰, ולא
בחפניו²¹, ולא בביצת התרנגולת²², ולא בשקת
שפסלע²³. אבל ביצת היוצרים²⁴ פשרה, מפני שהיא
פלי אדמה.

(15) בפרה פ"ה מ"ה, שנינו: "בכל הכלים מקדשים". ורבינו
מדמה מילוי והזאה לקידוש. (16) רפש בקר מיובש.
(17) ואף-על-פי שלגבי טומאה אין דינם ככלי. (18) כלי
שנשבר ונשאר בית קיבול בדופן שבור. (19) כלי חרס
לשאוב בו יין מן הגת, ובשוליו מבחוץ יש לו בית קיבול
(ויש מפרשים, גומא בשולי הכלי בפנים). (20) אם יש בה
בית קיבול, מפני שחור זה אינו משמש לקבלת משקין אלא
לתחוב בו אצבע ולהוציא את המגופה מן החבית.
(21) בכף היד. (22) כחכמים שם במשנה. (23) שחצב בית
קיבול בסלע המחובר לקרקע, ונופלים בו מי מעיינות (רבינו
כותב שם: "אם יהיה בו חפירה". אולם אין הבדל בין
חפירה טבעית ובין חפירה בידי אדם). (24) יוצרי כלי חרס
גובלים בתחילה תבנית ביצה מטיט, ויש לה בית קיבול,
ולאחר מכאן נותנים לה התבנית הרצויה להם. ביצת
היוצרים היא איפוא חומר גלמי, ואף-על-פי-כן מותר לקדש
בה מפני שהיא כבר כלי (שם משנה ו).

ד. שולי כלי עץ²⁵ וכלי זכוכית וכלי עצם - אין
מקדשין בהן עד שישוין אותן ויתקנם ויעשם כלים
בפני עצמן²⁶. וכן מגופה שהתקנה²⁷ להיות כלי -
מקדשין בה. וביצת הנעמית²⁸ פשרה לקדש בה²⁹,
ואין צריך לומר שפשרה למלאת בה ולהזות
מנה³⁰.

(25) תוספתא שם פ"ה ה"ו. שולי כלים שיש להם בית קיבול

(1) יבאר המים שנותנים עליהם אפר פרה מאי זה מקום
ממלאים אותם, ובאי זה דבר, הכשרים למלאות המים או
לקדש, ואם מילוי וקידוש כשרים בלילה, כלים הכשרים
למלאות ולקדש, והמסייע למלאות בדבר המקבל טומאה,
המפנה המעיין לתוך הגת וחזר ומילא ממנו בכלי, המים
הכשרים למלאות ומי התערובת.

א. המים שנותנין עליו אפר הפרה - אין ממלאין
אותן אלא בכלי, ומן המעיינות או מן הנדרות
המושכין; שנאמר: ונתן עליו מים חיים אל פלי³.
ונתינת אפר הפרה על המים⁴ שנתמלאו הוא הנקרא
קדוש, והמים האלו שנתן עליהן האפר הן הנקראין
מי חטאת ומים מקדשין, והם שקראן הכתוב מי
נדה⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

"המים שנותנין עליו אפר הפרה אין ממלאין אותו אלא
בכלי, שנאמר ונתן עליו מים חיים אל כלי".

זה ש"אין ממלאין אותו אלא בכלי" הוא לא מפני
שאי-אפשר לקחת מים ללא דבר שיש לו בית קיבול, אלא
שצריך למלאות בכלי שיש בו בית קיבול דווקא. וההוראה
מזה, שכל עניין של גילוי והמשכה צריך שיבוא בכלים
דווקא, כמבואר בכמה מקומות החשיבות של המשכה
בגדרי הטבע.

בנוסף צריכים המים להיות "חיים", וכפירוש הרמב"ם להלן
"מים המכזבין פסולין", ואם המים חרבין אפילו פעם
בשבע שנים - פסולין".

ובזה ההוראה היא שעבודת היהודי צריכה רצף תמידיות
וקביעות, שאם לא כן - מורה הדבר שאין זה באופן של
אמת לאמתו. ויתירה מכך, צריך שתהיה בעבודתו בעילוי
אחר עילוי עד להליכה האמיתית שהיא עילוי שלא בערך
לדרגתו הקודמת, עד כדי כך שמבטל לגמרי את דרגתו
הקודמת, כפי שמצינו ברבי זירא ש"שב מאה תעניתא
דלשתכח גמרא בבליה מיניה" כדי לבוא לעילוי של
תלמוד ירושלמי שהוא באין-ערוך. וכמבואר ששכחה זו
אינה של הלימוד עצמו ח"ו אלא של דרך הלימוד של
התלמוד בבלי.

(על-פי יין מלכות ספר טהרה סימן ט)

(2) אבל מי בורות שניקו פסולים. (3) מקרא זה מלמדנו
שני הדינים: א. שאין ממלאים אלא בכלים; ב. מי בורות
פסולים. "מים חיים" פירושו מי מעיינות או נהרות מושכים.
(4) בתוספתא פרה פ"ו ה"ב, שנינו: "נתן את האפר ואחר-כך
נתן את המים, פסול". ובגמרא סוטה טז, ב מפורש הטעם,
מפני שכתבה תורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים
צריכים להגיע ישר לכלי, בלי הפסק אפר ביניהם.
(5) במדבר יט, ט.

ב. הפל פשרים למלאת המים, חוץ מחרש שוטה

ח. הַזֹּלֶף מִיָּמִים⁴⁷ מִן הַמַּעֲזֵן בְּיָדוֹ וּבְרַגְלָיו⁴⁸ וּבְחֶרְסִים⁴⁹ וְנָתַן לְתוֹךְ הַחֵבֶית - פְּסוּלִין⁵⁰, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא בְּכָלִי. נָתַן אֶת הַחֵבֶית⁵¹ בְּמִים וְדָחַק הַמִּים בְּיָדוֹ אוֹ בְּרַגְלָיו אוֹ בַּעֲלֵי יָרְקוֹת כְּדִי שְׂעִיבָרוּ לַחֵבֶית - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין⁵². וְכֵן אִם שָׁקְעוּ בְּמִים כְּדִי שְׂעִיבָרוּ הַמִּים וַיַּעֲלוּ וַיִּשְׁפְּכוּ לַחֵבֶית - פְּסוּלִין. וְאִם עָשָׂה בֶּן בַּעֲלֵי קָנִים אוֹ בַּעֲלֵי אֲגוּזִים⁵³ - הָרִי הַמִּים כְּשֵׁרִים. זֶה הַכֹּל: דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טִמְאָה, אִם סִיעַ בּוֹ הַמִּים כְּדִי שְׂעִיבָרוּ הַכֹּלִי - הַמִּים פְּסוּלִין; וְאִם סִיעַ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה - כְּשֵׁרִים.

(47) תוספתא פרה פ"ו ה"ב. (48) שואב את המים בידיים או ברגליים. (49) שברי כלי חרס. (50) כך גורס רבינו בתוספתא, ולא כגירסא שבספרים שלנו. ואפשר גם לפרש שהעמיד ידיו או רגליו במקום המעיין או הנהר המושך, והפנה את זרם המים לחבית. (51) פרה פ"ו מ"ד. (52) מפני שנכנסו לחבית באמצעות או בסיוע דבר המקבל טומאה. (53) שניהם אינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טומאה.

ט. הַמַּפְנֶה⁵⁴ הַמַּעֲזֵן לְתוֹךְ הַגֶּת אוֹ לְתוֹךְ הַגָּבֵא⁵⁵, וְחִזֵּר וּמָלֵא בְּכָלִי מְאוֹתוֹ הַגָּבֵא אוֹ הַגֶּת - פְּסוּלִים; שֶׁהָרִי צָרִיף שְׂתֵהִיָּה לְקִיחַת הַמִּים מִן הַמַּעֲזֵן בְּכָלִי בַּתְחִלָּה.

(54) שם מ"ה. רבינו שם מפרש, שהשקיע ידו במעיין, ועלו המים ונשפכו לתוך הגת. והר"ש פירש שעשה חריץ מן המעיין עד הגת, וזרמו מים לתוכו ואחר-כך סתם את החריץ. (55) בור קטן לא עמוק, מלשון "כמשק גבים שוקק" בישיעה לג, ד (הר"ש).

י. הַיָּם⁵⁶ הַגָּדוֹל⁵⁷ - כְּמִקְוֵה⁵⁸, וְאֵינוֹ כְּמַעֲזֵן. לְפִיכָף אֵין מְמַלְאִין מִמֶּנּוּ לְקִדּוּשׁ. וְכָל הַנְּהָרוֹת⁵⁹ פְּסוּלִין⁶⁰ לְקִדּוּשׁ מִן מִי חֲטָאֵת. וְשֶׁאֵר הַיָּמִים⁶¹ - כְּמַעֲזֵן⁶².

(56) שם פ"ח מ"ח. (57) הכוונה לים התיכון ולאוקיינוס (תפארת ישראל). (58) שנאמר (בראשית א, י): "ולמקוה המים קרא ימים", ולפיכך אף-על-פי שמזיז חוזרים ושבים (ובגמרא חולין סז, א קורא להם "נובעים") פסולים לקדש מגזירת הכתוב. (59) שיש עליהם חשש תערובות של מים פסולים. (60) תוספתא פרה פ"ט ה"א. [גירסת הגר"א בתוספתא: "כשרות", וכנראה גם בדברי רבינו הוא גורס כך, בהסתמך על דבריו בהלכה א, שכל הנהרות המושכים כשרים]. אבל נהרות שאין בהם חשש תערובות, כתב רבינו למעלה בהלכה א שהם כשרים. (61) הקטנים, כגון כנרת וחולה. (62) כשרים לקידוש.

יא. וְהַמִּים הַנִּגְרָרִין⁶³ מִשְׁאֵר הַיָּמִים⁶⁴, וְהֵן הַנִּקְרָאִין זִוְחָלִין - פְּסוּלִין⁶⁵. וְהַזִּוְחָלִין מִן הַמַּעֲזֵן - הָרִי הֵם כְּמַעֲזֵן וּכְשֵׁרִים⁶⁶.

(63) עוברים את שפת הים ונמשכים ונקווים בגומות. (64) וכל-שכן הנגררים מים הגדול. (65) לחטאת, כר' יוסי

מבחור. (26) אבל אם הפך את הכלי ושוליו למעלה - אין מקדשים בהם. (27) תוספתא שם, לפי גירסת הר"ש והגר"א. (28) של בת היענה, שהיא גדולה וקליפתה קשה כאבן, ומתקנים ממנה כלים. (29) תוספתא שם. (30) עיקר הדין שצריכים כלי, נאמר בתורה גבי קידוש: "ונתן עליו מים חיים אל כלי". ומילוי והזאה למדנו מקידוש, ולפיכך הכשר לקידוש, ברור שהוא כשר גם למילוי והזאה.

ה. כָּלִי³¹ שֶׁחִבְרוּ בָּאָרֶץ אוֹ בַּסֵּלַע³², אֶפְלוּ חִבְרוּ בְּסִיד - מְקַדְשִׁין בּוֹ³³ וּמִזִּין מִמֶּנּוּ. עָשָׂה עֲטָרָה³⁴ שֶׁל טִיט סָבִיב לְכָלִי³⁵, וְהַמִּים שֶׁפָּפְלִי צָפִין עַד שֶׁהִלְכוּ לַעֲטָרָה: אִם נִשְׁלַת הָעֲטָרָה עִם הַכֹּלִי³⁷ - הָרִי הַמִּים שֶׁבְּתוֹכָהּ כְּשֵׁרִים, שֶׁהָרִי הֵן בְּכָלִי אֲדָמָה³⁸; וְאִם לֹא - הָרִי הֵן כְּמִי שֶׁהִקִּיף עֲטָרָה שֶׁל טִיט בַּסֵּלַע אוֹ עַל הָאָרֶץ וּמָלֵא אוֹתָהּ מִים, שֶׁהֵן פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן בְּכָלִי.

(31) משנה שם פ"ה, ז. (32) מחובר לקרקע מימי בראשית. (33) הכלי לא נתבטל לגבי האדמה או הסלע. (34) שם. (35) רבינו במשנה אומר, שהמדובר בכלי שחבירו לסלע שבבבא הראשונה. וכן גם משמעות לשונו כאן בסוף ההלכה, ומפרש, שהקִיף את כל הכלי בעטרה של טיט ושפתה עורפת על שפת הכלי. נראה כוונתו שהעטרה מרוחקת קצת מן הכלי, ונוצר חלול בינה ובין הכלי והיא מחוברת לשולי הכלי, וכשהמים עוברים על שפת הכלי הם נשפכים לחלול. (36) שהגיעו לעטרה אחרי שעברו על שפת הכלי. (37) ואינה מתפוררת ולא נשאת במקומה. (38) שאינו קשור בסלע (הר"ש פירש שהמדובר בסלע תלוי, וכן פירוש הרטנורא).

ו. כָּלִי חֶרֶס³⁹ שֶׁנִּקְבַּח בְּכֹנֶס מִשְׁקָה⁴⁰ - אֵין מְמַלְאִין וּמִקְדְּשִׁין בּוֹ; אֲבָל אִם נִקְבַּח בְּמוֹצֵיא מִשְׁקָה⁴¹ - מְקַדְשִׁין בּוֹ.

(39) מימרא של רבא, במסכת שבת צה, ב. (40) אם יכניסו את המקום המנוקב למשקין, ייכנסו דרך הנקב. (41) המשקה שבתוך הכלי המנוקב יוצא דרך הנקב, אבל המשקין אינם נכנסים דרכו. מובן ששיעור זה הוא פחות מכונס משקה. [רבינו כאן וגם רבא שם, לא פירשו באיזה משקה אמרו. ברור שיש נקב שמוציא מים ואינו מוציא שמן. ונראה שהכוונה למים].

ז. כָּלִי שֶׁנִּקְבַּח⁴² מִלְמַטָּה⁴³ וּסְתָמוֹ בְּסִמְרָטוּטִין - פְּסוּל, שֶׁהַמִּים שָׁבוּ אֵינָן עַל עֵגוֹל הַכֹּלִי⁴⁴ אֲלָא עַל הַפִּקָּק⁴⁵. הִיָּה נְקִיב מִן הַצֵּד וּפִקָּקוֹ - הָרִי זֶה כְּשֶׁרִי⁴⁶ לְמַלְאֵת וּלְקִדּוּשׁ וְלִהְיוֹת מִמֶּנּוּ.

(42) פרה פ"ה מ"ז. (43) בשוליים. (44) סתם כלים, עגולים הם. (45) הכלי אינו מחזיק את המים, ולולא הפקק היו נשפכים. (46) פירוש, החלק שלמטה מן הנקב, והוא הדין כשלא סתם את הנקב. ונקט "פיקקו", משום הרישא בנקוב מלמטה, שאפילו פקקו - פסול (כן פירוש הרא"ש והגר"א במשנה).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

על זה) בבאר שירר לתוכה שטף של מי גשמים שצריך להמתין.

במשנה שם. ואפשר שגם ר' יהודה מודה שזוחלים פסולים גם בשאר ימים. (66) מקוואות פ"ה מ"ה, "הזוחלין כמעין".

טז. אמת⁸⁷ המים⁸⁸ הבאה מרחוק, הואיל ותחלתה מן המעין - פשרה למלאת ממנה. ובלבד שישמרה שלא יפסקנה אדם⁸⁹, ונמצא ממלא מן המים שפסקו תחלתן מן המעין, שהן פסולין.

(87) שם במשנה. (88) חריץ עמוק בקרקע, ומי מעין מושכים בו. (89) "אדם" לאו דווקא, אפילו תיפסק מאליה, נפסלו המים שנשארו בחלק האמה שאינו מחובר למעין. פסק כתנא-קמא, שצריכה שמירה.

פרק שביעי

(1) יבאר אם המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו או בהזאה, השכר אם פוסל בקידוש ובהזייה ומילוי, הממלא בידו אחת ועושה מלאכה באחרת, והממלא לאחרים או לעצמו, חמשה שמילאו חמש חביות לקדשם חמשה קידושים ונמלכו לערבם, הרוצה למלאות מים לקדש ומים אחרים לצרכיו, השואל חבל למלאות בו כו', הממלא ונותן לחבית והצניע החבית שלא תשבר, הממלא ונותן לשוקת ופינה חרסית מהשוקת והממלא לשתות ונמלך, שלשל הדלי ונפסק החבל מידו, ומים שמלאם לחטאת ואח"כ נמלך.

א. המלאכה פוסלת² במים קדם שיתקדשו³, ואינה פוסלת בהזאה. ודברים אלו הן דברי קבלה⁴. כיצד? הממלא מים לקדוש ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המילוי, או בשעת הולכת המים שממלא, או בעת שמערה אותן מקלי אל כלי⁵ - פסול. לעולם המלאכה פוסלת במים עד שיטיל להן את האפר. הטיל את האפר ונתקדשו ונעשו מי נדה - אין המלאכה פוסלת בהן; אלא המוליך המים המקדשין או מערה אותן מקלי לכלי והוא עוסק במלאכה אחרת - אין בקך כלום. וכן מזה מהן בידו אחת והוא עושה מלאכה בידו האחרת.

(2) משנה, פרה פ"ד, ד. (3) לפני נתינת האפר עליהם. (4) איש מפי איש עד משה רבינו. ב"ספרי" חוקת, פיסקה קכד - שנינו: אין לי אלא שמלאכה פוסלת בפרה, במים מנין (שמלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה". או אפילו קידשו (המלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר "למי נדה", כבר הם מי נדה. ובמשנתנו מפרש רבינו שלמדנו מים מפרה, ששניהם נכללו באותו פסוק, ואות "ל" של "למי נדה" משמעותה, שהאדם חושב לעשותם מי נדה, ואחרי נתינת האפר כבר נעשו מי נדה, ואין הכתוב מדבר בהם. (נתבאר כבר, שהדינים שאינם יוצאים מפשוטו של הכתוב, אלא ע"י דרשה נוטה מהפשוט, דינים מקובלים הם, ומקובל גם לדרוש כך את הכתוב, ולפיכך אומר רבינו כאן: "דברי קבלה" אף-על-פי שנדרשים ב"ספרי" מן הכתוב.) (5) מהכלי ששאב בו את המים מהמעין, לכלי שבו יתן את האפר על המים.

יב. מים⁶⁷ המפין⁶⁸ והמבזבזין⁶⁹ - פסולין. ואלו הן המפין: המלוחים או הפושרים⁷⁰. והמבזבזים הם המעינות שפעמים מקירים⁷¹ ופעמים חרבין ויבשין. אפילו היו חרבין פעם אחת לשבע שנים - פסולין. אבל אם היו חרבין בשני בצורת⁷² או לשנים רבות יתר משבע, או שהיו מימיהן פעמים מרבין ופעמים מועטין ואינן חרבין - הרי אלו פושרים. ומעין היוצא בתחלה⁷³ - פושר⁷⁴, ואינו צריך לבדק שמה יבזבז.

(67) פרה פ"ח מ"ט. (68) שהם מזיקים לגוף. (69) כלשון "אשר לא יכזבו מימיו" (ישעיה נח, יא). לקמן יבואר. (70) מעין שמימיו מלוחים מטבעם או חמים, הם הנקראים "מוכים". (71) מוציאים מים, מלשון: "כהקיר בו מימיה" (ירמיה ו, ז). (72) עצירת גשמים יוצאת מן הכלל. (73) מעין חדש, ואין אנו יודעים אם יכזב או לא. (74) כחכמים בתוספתא פרה פ"ט ה"ב.

יג. מי בצים⁷⁵ ומי הירדן ומי הירמוך - פסולין, מפני שהן מי התערובות⁷⁶. ואלו הן מי התערובות: מים פושרים לקדוש שנתערבו במים פסולין - אין ממלאין מתערבת שניהם; אבל מים פושרים שנתערבו במים פושרים, כגון מימי שתי המעינות שנתערבו ונמשכו - ממלאין מהן⁷⁷.

(75) משנה יוד שם. פירוש, מים שנמצאים שמקומות מרעה שמעורב בהם טיט רך. (76) מעורבים בהם מים פסולים. (77) ולא גזרו על תערובת כשרים משום תערובת פסול. כחכמים שם.

יד. המים⁷⁸ שנשתנו⁷⁹ שנויין מחמת עצמן⁸⁰ - פשרין.

(78) שם מ"א. (79) נשתנה טעמם או צבעם. (80) ולא מתערובת דבר מן החוץ.

טו. באר⁸¹ שנפל לתוכה חרסית או אדמה ונעשו מימיה עכורין⁸² - ממלא ממנה ואין צריך להמתין⁸³. נפל לתוכה שטף⁸⁴ של מימי גשמים⁸⁵ - ימתין עד שתציל⁸⁶.

(81) שהוא מעין. (82) על-ידי עליית אבק וחול מקרקע הבאר (רבינו בפירושו שם). (83) עד שקיעת החול, שהחול הבא מקרקעית המעין, אינו פוסל. כו' עקיבא שם. (84) תוספתא שם פ"ט ה"ב. (85) ונשתנה מראה מי הבאר (הגר"א שם). (86) שיחזרו המים לצלילותם הקודמת. חרסית ואדמה אינם מתערבים כל-כך במים, ולפיכך אין צריך להמתין. אבל מי גשמים מתערבים ונשתנו המים שלא מחמת עצמם. שנינו בתוספתא: הכול שווים (אין אדם חולק

במלאכה שעשה קדם שיקדש, והוא מלוי השנייה, 32
וכן השנייה נפסלת במלוי השלישית, ואין פשרה 33
אלא אחרונה. 34

(18) רבינו בפירושו למ"א שם, כתב שדין זה התבאר בתוספתא (כנראה התכוון לפ"ה ה"ד) ומנמק את ההבדל בין לאחרים ובין לעצמו: אם מילא לאחרים, הרי אחר מילוי כל חבית גמר את פעולתו במים שבחבית זו, ולהיפך אין המילויים האחרונים פוסלים את הקודמים, אבל במילא לעצמו כדי לקדש הרי המילוי השני הוא מלאכה המפסיקה בין מילוי לקידוש ופוסל את המילוי. (19) משמע, שאם מילא כמה חביות לאדם אחד, הדין כמו במילא לעצמו. (וכן משמע מדבריו בפ"ח ה"ה במילא לאחר בשתי ידיו). (20) והמילוי ייגמר עם שפיכת כל המים לכלי הגדול. (21) שלא עשה כל מלאכה בין מילואה לבין הקידוש.

ה. חמשה 22 שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושים 23, כגון שישליף האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו לערבן וילקדשן פלן קדוש אחד, או שמלאום לקדשן קדוש אחד ונמלכו לקדשן חמשה קדושים - פלן פשרין, שהרי לא נתעסק המקלא במלוי אחר 24. אבל היחיד שמלא חמש חביות לקדשם חמשה קדושים, אף על פי שתזר ונמלף לקדשן קדוש אחד - אין פשר אלא אחרון 25. מלאן לקדשם קדוש אחד ונמלף לקדשן חמשה קדושים - אין פשר אלא זה שקדש בתחלה 26. וכן אם אמר לאחר 27: קדש לך 28 את אלו - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר לו: קדש לך 29 את אלו - הרי פלן פשרין 30; שהרי לקדוש אחד מלאן 31, ואף על פי שנמלף עליה לקדשה חמשה קדושים 32 - הרי לא קדש הוא אלא אחר 33 קדש לו. 34

(22) שם מ"א. (23) שכל אחד יקדש את חביתו. (24) וגם לא היה הפסק בין מילוי לקידוש. (25) הראשונות נפסלו לפני שנמלך, ואין חזרות להיות כשרות. (26) והאחרות נפסלו על-ידי קידוש ראשון המפסיק בין מילויין ובין קידושן. ואין זה דומה לחמשה שנמלכו, מפני ששם כל אחד מטפל בחבית שלו בלבד, ובה אין כל הפסק. (27) המדובר במילאן לקדש קידוש אחד ונמלך לקדש חמשה. שאם מילאן בתחילה על-מנת לקדש כל אחת בפני-עצמה נפסלו ארבע החביות הראשונות ע"י המילויים שאחריהן, כמו שנתבאר למעלה. (28) והממלא מסתלק מכל הענין, הרי השני בא במקומו, וכאילו הוא מילאן (רבינו בפירושו למשנתנו). (29) ואם כן, השני אין לו כל השתדלות במעשה המילוי, והראשון שמילא אינו עושה כל מלאכה. (30) כמו בחמישה שמילאו. (31) נימוק למה לא נפסלו ארבעה הראשונים. (32) ואמרנו שבנמלך, כשרה הראשונה בלבד. (33) שלא מילא, ואינו פוסל את המילויים של אדם אחר.

ו. הרוצה 34 למלא מים לקדשן ומים אחרים 35

ב. השכר 6 פוסל בקדוש ובהזהה 7, ואינו פוסל במלוי 8. כיצד? הנוטל שכר לקדש מי חטאת או להזות מהן - הרי אותן המים כמי המערה 9 והאפר כאפר מקלה 10 שאינו פלוס. אבל נוטל הוא שכר למלא מים או להוליכן. ומקדשין אותן בחנם, ומזה מהן המזה בחנם. היה המקדש או המזה וכן 11 שאינו יכול להלף על רגליו, ובא הטמא ובקש ממנו להלף עמו במקום רחוק לקדש או להזות - הרי זה מרפיבו על החמור, ונותן שכר פפועל בטל שפוטל מאותה מלאכה שפוטלו ממנה 12. וכן אם היה כהן, והיה טמא 13 בטמאה המונעתו מלאכל תרומתו 14 בעת שלף עמו להזות או לקדש - הרי זה מאכילו ומשקהו וסכו 15; ואם בטלו ממלאכה - נותן לו שכר פפועל בטל של אותה מלאכה. שפל אלו הדברים אינן שכר שנשפתר בקדוש או בהזהה, שהרי לא הרויח פלוס ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד. 17

(6) משנה, בכורות כט, א. (7) אם קיבל שכר כדי לקדש או להזות, לא נתקדשו המים וההזהה פסולה, בגמרא שם למדו זה מן המקרא. (8) גמרא, שם. (9) שפסולים לקידוש. (10) אפר עצים שרופים. (11) משנה, שם. (12) כפי שכר פועל בינוני משמכים משכרו המלא את ערך מניעת טירחת העבודה. כלומר, שמים במה היה הפועל מסכים לקבל ולהיטל ממלאכתו, ורק סכום זה מותר לו לקבל (רבינו בפירושו למשנה). (13) ההליכה תגרום לו טומאה. (14) וצריך לקנות חולין שמחירים גדול ממחיר תרומה שמותרת רק לכהנים בלבד. (15) רגילים היו לסוך גופם בשמן (מלשונו) - שהיא גם לשון המשנה - משמע שמאכילו ומשקהו חנם, ולא נתבאר למה לא ינכה דמי (תרומה).

ג. הממלא 16 באחת ידו ועושה מלאכה בידו האחרת, או המקלא לו ולאחר, או שמלא לשנים באחת 17 - שניהן פסולין; שהמלוי מלאכה, ונמצא כל מלוי משניהם פאלו עשה עמו מלאכה אחת. 21
וכבר הודענו, שהמלאכה פוסלת במלוי, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחרים. 23

(16) פרה פ"ז מ"ב. (17) אבל בזה אחר זה כשרים, כמבואר בה"ד.

ד. המקלא 18 לאחרים, אפלו מלא אלה חביות זו אחר זו לאלף בני אדם 19 - פלן פשרים, וכל אחד מהן נוטל המים שלו ומקדשן. מלא לעצמו חבית אחר חבית: אם נתפון לקבץ כל החביות לכלי אחד ולהשליף עליהן את האפר ומקדשן קדוש אחד - פלן פשרים, שהכל מלוי אחד הוא 20; אבל אם נתפון לקדש כל חבית וחבית בפני עצמה - פלן פסולין חוץ מן האחרונה; שהראשונה נפסלת 31

- 1 לְצִרְכֵּי³⁵ - מְמַלֵּא אֶת שֵׁל צִרְכֵּי תַחֲלָה, וְקוֹשְׁרֵן³⁶
2 וְטוֹעֵנִן לְאַחֲרָיו, וְאַחֵר כֶּן מְמַלֵּא אֶת שֵׁל חֲטָאֵת,
3 כְּדִי שֵׁלֹא יִתְעַסֵּק בְּמִלְאכָה³⁷ אַחֵר הַמְּלוּיִם³⁸, וְנוֹתֵנָם
4 לְפָנָיו³⁹ וְהוֹלֵךְ.

53 שם מ"ח. (54) ממלא בדלי קטן, ומערה לתוך חבית גדולה על שתתמלא. אף-על-פי שהוא דולה כמה פעמים, הרי זה מילוי אחד. (55) להעמידה במקום שאין שם עוברים ושבים. (56) ברגלי אדם ובהמה. (57) להוציא ממנה את המים שלא נשאבו לשם מי חטאת. (58) את המים המקודשים. כשנתמלאה החבית, מפור אפר פרה על המים ואחר הקידוש הזה הוא שואב ממנה פעם אחר פעם כפי צרכיו ונותן לחבית קטנה, ואם הצניע או נגב את החבית הקטנה כדי להוליך את המים המקודשים. (59) אלא לצורך קידוש או הזאה. (60) מוציא את המים מן השוקת.

יא. הַמְּמַלֵּא⁶¹ דְּלִי לַשְּׁתוֹת, וְנִמְלֵךְ וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאֵת: אִם עַד שֵׁלֹא הִגִּיעַ הַדְּלִי לַמִּים חָשַׁב - מְעַרָה⁶² וְאִינוּ צָרִיף לִנְגַב⁶³; וְאִם מִשְׁהִיגֵעַ הַדְּלִי לַמִּים חָשַׁב - מְעַרָה וְצָרִיף לִנְגַב⁶⁴ וְאַחֵר כֶּן יְמַלֵּא בּוֹ לְחֲטָאֵת. שְׁלֵשֵׁל הַדְּלִי וְנִפְסַק הַחֶבֶל מִיָּדוֹ⁶⁵, אִם עַד שֵׁלֹא הִגִּיעַ הַדְּלִי לַמִּים חָשַׁב עָלָיו - מְעַרָה וְאִינוּ צָרִיף לִנְגַב⁶⁶. נִמְלֵךְ וְהוּא עוֹדֵהוּ בְּתוֹף הַמִּים⁶⁷ וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאֵת - מְעַרָה וְאִינוּ צָרִיף לִנְגַב⁶⁸. מִים שְׂמֻלָּאֵן לְמִי חֲטָאֵת⁶⁹, וְאַחֵר שְׁנֵתִמְלֵא⁷⁰ חָשַׁב עָלָיָהּ לַשְּׁתוֹתָן - כְּשִׁיטָה אֶת הַכְּלִי לַשְּׁתוֹת פֶּסֶל הַמִּים⁷¹, אֵף עַל פִּי שֵׁלֹא שְׁתָּה מִהֵן כְּלוּם.

(61) תוספתא פרה פ"ה ה"ב, ויש בה גירסאות שונות, וגירסת רבינו ניכרת מתוך דבריו כאן. (62) שופך את המים ששאב. כלומר, הם פסולים למי חטאת, מפני שהורדת הדלי היתה שלא לשם מי חטאת. (63) המחשבה שלפני הגעת הדלי למים הועילה במקצת, שלא יצטרך לנגב את הדלי לפני שאיבת מים אחרים במחשבת קידוש (כסף-משנה). (64) המחשבה אחר שהגיע הדלי למים אינה מועילה כלום, ודין דלי זה ככל דלי שיש בו רטיבות מים פסולים שצריך ניגוב. (65) ונפל הדלי למים. (66) כמו בלא נפסק. (67) נמלך אחר שהגיע למים, ולפני שהוציאו. (68) ה'כסף משנה' גורס "וצריך לנגב". אולם אפשר לקיים גירסתנו: "ואינו צריך לנגב", וכן היא בדפוס רומי (ר"מ) וכן בכת"י תימן. והטעם, מפני שהוא לא הוריד את הדלי עד למים במחשבת שתיה אלא שנפל מאליו ע"י קריעת החבל, אנו רואים מחשבתו לשתייה כאילו נפסקה לפני הגעת הדלי למים. (אמנם לא ברור למה לא כלל את שני הדינים (עד שלא הגיע ואחר שהגיע) בבבא אחת, אולם גם לגירסת ה'כסף משנה' קשה למה לא כלל בבבא אחת דיני נפסק ולא נפסק, שהרי דינם שווה). (69) משנה, שם פ"ט, ד. (70) ולפני שנתקדשו. (71) המחשבה לבדה אינה פוסלת אלא עם מעשה ההטייה, כרבי יהושע במשנה שם. והטעם, מפני שהפסול הוא משום היסח הדעת משמירת המים לחטאת, וכל זמן שלא עשה מעשה אינו מסיח דעתו כי

(34) שם מ"ה. (35) צרכים פרטיים. (36) בזמנם היו ממלאים מים בנודות של עור, וקושרים את פיהם בחבל וכדומה, כדי שלא יישפכו. (37) מילוי המים לצרכיו הפרטיים. (38) של מי חטאת. (39) ואם נתן את מי החטאת לאחריו - פסולים, לפי שכתבה תורה (במדבר יט, ט): "למשמרת", משמע שצריך לשומרם, ואם הם מאחוריו אינו יכול לשמרן שמירה מעולה (נראה שפסולים מדרבנן, ומדאורייתא מספיקה השמירה גם כשהמים מאחוריו. ראה לקמן פ"ה ה"ד).

ז. שְׁנִיִּים⁴⁰ שֶׁהָיוּ מְמַלְאִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעֶצְמוֹ וְהִגְבִּיהוּ זֶה עַל זֶה⁴¹ וְנִטַּל זֶה לְזֶה קוֹץ מִיָּדוֹ אוֹ מִגּוּפוֹ בְּשַׁעַת מְלוּאָה⁴²: אִם מָלְאוּ שְׁנֵיהֶם לְקִדּוּשׁ אֶחָד⁴³ - הַמִּים כְּשֵׁרִים⁴⁴; וְאִם מָלְאוּ לְקִדּוּשׁ כָּל אֶחָד לְעֶצְמוֹ - זֶה שֶׁהִגְבִּיֵה אוֹ הוֹצִיא אֶת הַקוֹץ פֶּסֶל מִמִּיּוֹ⁴⁵.

(40) שם מ"א. (41) עזרו זה לזה בהגבהת החביות. (42) והקוץ התחוב מפריע לו בעבודת המילוי. (43) לערב את המים וליתן את האפר על המים המעורבים. (44) מפני שכל המלאכות היו לצורך המילוי האחד. (45) מפני שעשה מלאכה בשעת המילוי שלא לצורך המילוי שלו.

ח. הַשּׂוֹאֵל⁴⁶ חֶבֶל לְמִלְאֵת בּוֹ וּמַלֵּא, וְנִטַּל הַחֶבֶל בְּיָדָיו וּמִמִּיּוֹ עַל כֶּתְפוֹ, וּפָגַע בְּעַעֲלִים⁴⁷ בְּדִרְכּוֹ וְנָתַן לָהֶן אֶת הַחֶבֶל כְּשֶׁהוּא מִהֵלֶךְ - כְּשֵׁרִים⁴⁸. וְאִם יָצָא מִן הַדֶּרֶךְ כְּדִי לְהוֹלִיךְ הַחֶבֶל לְבָעֲלִים - פֶּסֶל אֶת הַמִּים⁴⁹.

(46) שם מ"ו. (47) שהשאילו את החבל. (48) הולכת החבל בלי הוספת דרך, אינה מלאכה. (49) ההליכה שלא לצורך המים - פוסלת.

ט. מִי שֶׁהָיָה מְמַלֵּא⁵⁰ וּמִשְׁלִיף הַחֶבֶל שְׂמֻלָּא בּוֹ עַל הָאֶרֶץ, וְאַחֵר שְׂמֻלָּא חֲזָר וְקָבַץ⁵¹ עַל יָדוֹ - פֶּסֶל⁵². וְאִם הָיָה דוֹלָה וּמְקַבֵּץ לְתוֹף יָדוֹ - הַמִּים כְּשֵׁרִים.

(50) שם מ"ז. (51) כרך אותו סביב ידו. (52) אפשר היה לו לכרוך על ידו אגב דליה, והוסיף עבודה ע"י השלכת החבל על הקרקע.

י. הַמְּמַלֵּא⁵³ וְנוֹתֵן לְחֲבִית⁵⁴ עַד שִׁימְלֵאנָה מִים, וְהִצְנִיעַ אֶת הַחֲבִית⁵⁵ שֵׁלֹא תִשְׁכַּח⁵⁶ בְּשַׁעַת שֶׁהָיָה מְמַלֵּא, אוֹ שִׁכְפָּאָה עַל פִּיהָ עַל מִנֵּת לִנְגַבָּה⁵⁷ לְמִלְאֵת כֶּה - כְּשֵׁר, שֶׁהָיָה מְצָרֵף הַמְּלוּי הוּא. אֲבָל אִם הִצְנִיעָה אוֹ נִגְבָּה כְּדִי לְהוֹלִיךְ כֶּה אֶת הַקִּדּוּשׁ⁵⁸ - פֶּסֶל, שֶׁהָיָה עֹשֶׂה מְלָאכָה שְׂאִינָה לְצָרֵף הַמְּלוּי⁵⁹. וְכֵן הַמְּמַלֵּא וְנוֹתֵן לַשְּׁקָת, וּפָנָה חֲרִסִּית מִן הַשְּׁקָת בְּשַׁעַת מְלוּי: אִם בְּשִׁבִּיל שְׁתַּחֲזִיק מִים רַבִּים -

שמה יימלך ולא ישתה. לקמן (פ"ט הט"ו) יתבאר דין מים מקודשים.

להקצות אותם אחר כן. (15) שמלאכה זו אינה לצורך האכילה ממש.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ח

פרק שמיני

(1) יבאר המתעסק בדבר אחר קודם שיתן האפר על המים, דבר שאין בו משום מלאכה ועמד או בהיפך, הממלא מים לקדשם ומסרם לאחר לשומרם ועשו הבעלים מלאכה, היו שנים שומרים המים ועשה אחד מהם מלאכה, והמקדש בידו אחת ועשה מלאכה באחרת, מילוי או קידוש שעשה עמו מלאכה לעצמו או לאחר, האומר קדש או מלא לי ואקדש ואמלא לך, אם אמר מלא לי ואקדש לך, וההולך לקדש מה עושה.

א. מי שהיו מימיו על כתפו ועמד והורה הוראה² לאחרים, או שדן דין, או שחלצה בפניו³ או מאנה⁴, או שהראה לאחרים את הדרך⁵, או שהרג נחש או עקרב, או נטל אכלין מן השוק להצניעם - הרי המים פסולים, שהרי נתעסק בדבר אחר קדם שיתן האפר על המים. אבל אם נטל האכלין לאכלן ואכלן כשהוא מהלך, או שהרג נחש או עקרב המעבדין אותו⁷ - הרי המים כשרים, שזה מצד הולכת המים⁸. זה הפלל: פל דבר שהוא משום מלאכה שעשהו קדם מתן האפר, בין עמד בין לא עמד - פסל; ודבר שאינו משום מלאכה: אם לא עמד - כשרים, ואם עמד - פסל. הנה מהלך במים ופרץ בשעת הלוחו מקום שילך בו, אף על פי שפרץ על מנת לגדור⁹ - כשרים¹⁰; ואם גדר קדם שיתן האפר - פסולין¹¹. וכן אם קצה¹² פרות לאכל, אף על פי שפונתו להקצות¹³ את השאר¹⁴ - כשרין; ואם הקצה קדם מתן האפר - פסל¹⁵.

(2) בענייני איסור והיתר. (3) השתתף כדיין בסידור החליצה. (4) קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה, יכולה למאן ולומר בפני עדים אינני רוצה בבעלי זה והנישואין בטלים. (5) עד כאן המדובר בעמד, אבל אם עשה אחת מאלה אגב הלוחו - המים כשרים. (6) אפילו אגב הלוח וכן מתפרש הדין הבא "נטל אוכלין להצניעם". מפני ששני אלה הם מלאכה ממש פוסלים אפילו לא עמד. (7) אינו יכול להמשיך בדרכו מפני הסכנה. (8) נראה שרבינו מכשיר בנחש ועקרב המעכבים אותו אפילו עמד. (9) כשיחזור בלי מי חטאת. (10) הפירצה היא לצורך הולכת המים ואינה פוסלת אף על פי שהיא מלאכה, ואפילו אם לא נתנו לו לפרוץ בלי התחייבות לגדור אחר כך את הפירצה. (11) אף על פי שלא הוסיף על מה שהיה לפני שפרץ, הרי היא מלאכה שלא לצורך המים (מהר"ם מרוטנבורג בפירושו למשנה). (12) קצץ. (13) לקצוץ ויש מפרשים לשטוח לייבוש. (14) את הפירות שנשארו על העץ ובעל הפירות אינו נותן לו לאכול אם לא יתחייב

ב. היה אוכל בשעת הולכת המים והותיר, וזרק מה שהותיר לתחת התאנה או לתחת המקצה¹⁶: אם נתפנו שלא יאבדו הפרות - הרי המים פסולים, שהרי עשה מלאכה; ואם זרקן לפי שאין לו צורך בהן - הרי המים כשרין. הממלא מים לקדשן ומסרן לאחר לשמרן, ועשו הבעלים מלאכה - לא נפסלו המים, שהרי מסרן לשומר; ואם עשה השומר מלאכה - פסלן, שהרי הן ברשותו והוא נכנס תחת הבעלים. הרי שנים שומרים את המים ועשה אחד מהן מלאכה - המים כשרים, שהרי השני משמר; חזר הראשון¹⁷ לשמר¹⁸ ועמד השני ועשה מלאכה - המים כשרים¹⁹, עד שייעשו כל השומרים מלאכה כאחת²⁰.

(16) מחצלת שיש לה לבוזו ונותנים בה תאנים לייבשן. (17) אחר שעשה מלאכה. (18) בעשיית מלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה ולפיכך אומר רבינו "חזר לשמור". (19) אף על פי ששניהם עשו מלאכה בשעת שמירה. (20) אבל אם כל אחד עשה מלאכה בשעה אחרת - המים כשרים שהרי לא נפסקה השמירה.

ג. המקדש פאחת ידו ועשה מלאכה בשניה: אם לעצמו קדש - פסל, שהרי עשה מלאכה קדם מתן אפר במים²¹; ואם לחברו קדש - המים כשרים, שאין זה פוסל מימיו של חברו²² במלאכה שעשה; שאין המלאכה פוסלת בקדוש²³ אלא במים, והוא²⁴ שיהיה העושה השומר או הבעלים.

(21) שהרי בשעה שלקח האפר לידו התחיל לעשות מלאכה. (והר"ם מפרש הטעם, שמה קדמה המלאכה). (22) חברו לא מסר לו כל פעולה במילוי המים אלא בקידוש, ומלאכה פוסלת רק במילוי עד נתינת האפר. (23) ולפיכך אף על פי שנמסרה לו פעולה בקידוש, אין מלאכתו פוסלת. (24) בתנאי. ובכן, מלאכה פוסלת רק אם קיימים שני התנאים האמורים: א. אם נעשתה לפני נתינת האפר על המים; ב. עשו את המלאכה הבעלים או מי שנמסרה לו השמירה על המים.

ד. המקדש לעצמו ולאחר פאחת - שלו פסול, שהרי נפסלו המים של עצמו²⁵ בעסק שנתעסק בקדוש חברו. אבל אם קדש לשנים פאחת - שניהם כשרין, שאין מלאכתו פוסלת מי אחרים.

(25) לפני נתינת האפר.

ה. הממלא לעצמו בשתי ידיו²⁶ פאחת: בקדוש אחד - פסול, בשני קדושים - כשר²⁷. קדש לעצמו בשתי ידיו פאחת: בקדוש אחד²⁸ - כשרים²⁹, בשני קדושים³⁰ - פסולין³¹. מלא וקדש בשתי ידיו פאחת

42) ונתבאר למעלה (פרק ז הלכה ב) שקידוש בשכר - פסול. והקידוש הראשון כשר מפני שבשעה שקידש לא קיבל כלום בשכרו וגם לא יקבל כל שכר, שהרי הקידוש השני יהיה פסול. (43) בבית אחת. (44) כלמעלה פרק ז הלכה ג, מפני שכל מילוי הוא מלאכה לגבי מילוי שני. וגם כאן רואים את מחשבתו למילוי שני כמלאכה. (45) הוא מתכוון רק למלא לחבירו אבל על מילוי בשביל עצמו אינו חושב כלל, שהרי מימיו כבר נתמלאו. והמדובר, כשקידש את מימיו לפני שהוא ממלא לחבירו, שאם לא קידשם עדיין, גם מימיו נפסלו, מפני שמילא לחבירו לפני נתינת האפר במים שלו.

ז. האומר לחבירו: קדש לי ואמלא לך - שניהן כשרין; שהמלאכה אינה פוסלת הקדוש⁴⁶, והמילוי בשכר מותר. מלא לי ואקדש לך - שניהן פסולין. זה שמלא בתחלה פסול - שהרי הוא כממלא ומקדש כאחת⁴⁷, ופסל המים במלאכה; וזה שקדש באחרונה פסול - שהרי קדש בשכר, וכאלו החזיר חוב ששלו.

46) כמבואר למעלה הלכה ג, ולפיכך אין מחשבת המילוי פוסלת את הקידוש. וההבטחה למלא בשבילו אינה נחשבת כשכר, מפני שהמקדש אינו סומך עליה, שהרי אם זה יקיימה יפסול את מימיו שנתקדשו. (47) מחשבת הקידוש כקידוש, כמו במלא לי ואמלא לך.

ח. ההולך לקדש - הרי זה נוטל את המפתח ופותח להוציא האפר, ונוטל קרדם אם צריך לחפור בו אפר הפרה, ונוטל סלם ומוליך ממקום למקום להביא האפר, וכשר⁴⁸. ואם משנטל האפר לקדש בו פסה הפלי שהיה בו האפר או שהגוף⁴⁹ את הדלת או שזקף את הפלי⁵⁰ בארץ קדם שישלף האפר למים - פסל המים⁵¹; אבל האפר כשר לקדש בו מים אחרים. זקף את הפלי שיש בו האפר בידו כדי שלא יתפזר⁵² - כשרים, מפני שאי אפשר; שהרי אם הניחו בארץ - פסל, ואם פסלו - פסל⁵³. נוטל את האפר ורצה שהוא מרבה והחזיר ממנו⁵⁴ - כשר⁵⁵. נתן האפר על המים ורצה שהוא מרבה ונטל ממנו לקדש מים אחרים - כשר⁵⁶. קרסם⁵⁷ עלה זית לחתות בו האפר⁵⁸: אם בשביל שלא יחזיק אפר הרבה⁵⁹ - פסל⁶⁰, ואם בשביל שיפנס האפר בפלי⁶¹ - כשר⁶².

48) שכל אלה הם לצורך הקידוש. (49) סגר. (50) שנטל ממנו את האפר. (51) כל אלה הם לצורך האפר ולא בשביל קידוש זה ואם כן עשה מלאכה לפני נתינת האפר על המים. (52) כשהוא שופך את האפר על המים הוא מטה את הכלי שהאפר בו (במשנה: שופרת) ואם לא יזקפנו יתפזר האפר שבו. (53) המשך הנימוק למה שאמר: "אי אפשר". הדין עצמו, שאם כיסהו פסול, נאמר כבר למעלה. (54) לפני נתינתו על המים. (55) שהחזרת האפר

1 לעצמו³² - שניהן פסולין³³. מלא לאחר בשתי ידיו כאחת: בקדוש אחד - כשר, בשני קדושין - פסולין³⁴. קדש לאחר בשתי ידיו כאחת, בין בקדוש אחד בין בשני קדושין - שניהן כשרים³⁵. מלא וקדש בשתי ידיו כאחת לאחר - המלוי פסול³⁶, והקדוש כשר³⁷. זה הכלל: כל מלוי שעשה עמו מלאכה, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחר - פסול. וכל מים שנתמלאו בהלכתו ועשה מלאכה קדם שיתן את האפר: אם היו המים שלו - הרי הן פסולין, ואם היו של אחר - כשרין. וכל דבר שבידו³⁸ ועשה מלאכה, בין שיש שם שומר שאינו עושה מלאכה בין שאין [שם] שומר - פסול³⁹; ודבר שאינו בידו ועשה מלאכה: אם יש [שם] שומר - לא פסול⁴⁰, אם אין שם שומר - פסול⁴¹.

(26) שתי חביות. (27) הכסף משנה גורס: "בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסול" ומפרש, בקידוש אחד - כשנתכוון לקבץ כל המים לכלי אחד ולקדשם - כשר, שהרי אפילו מלא בזה אחר זה - כשרים (כלמעלה פרק ז הלכה ד), אבל בשני קידושין - לקדש כל חבית בפני עצמה - שניהם פסולים, מפני שמילוי שני פוסל את הראשון ואין אנו יודעים איזו חבית קדמה. (28) הטיל אפר בשתי ידי לחבית אחת. (29) מפני שקידוש אחד הוא ואפילו קדמה יד אחת לשנייה אין בכך כלום, כאילו הטיל בידו אחת קימעה קימעה. (30) הטיל אפר לשתי חביות כאחת. (31) שקידוש הראשון פוסל את המים שבחבית השנייה ואין אנו יודעים איזו ראשונה. [נתבאר כבר (פרק ז הלכה ה), שלעצמו פוסל הקידוש את המילוי]. (32) מלא חבית וקידש חבית שמילאה קודם. (33) שמא קדם מילוי השנייה לקידוש הראשונה ונפסלה הראשונה על ידי מילוי השנייה, והשנייה נפסלה על ידי קידוש הראשונה. (34) במילוי אין הבדל בין לעצמו ובין לאחרים, שמלאכת הממלא פוסלת אפילו לאחרים, כמו שנתבאר למעלה. (35) כמו קידש לשניים כאחת בהלכה ד. (36) שמא קדם לו הקידוש. (37) שאפילו קדם המילוי לקידוש, לא נפסל כמו שנתבאר בהלכה ג. (38) אף על פי שאינו שלו אלא חבירו מסר לו. (39) פיסול המלאכה אינו תלוי בהיסח הדעת משמירת המים אלא פיסול בפני עצמו הוא (ודעת הראב"ד שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת). (40) מלאכה אינה פוסלת בשל אחרים, והיסח הדעת אין כאן שהרי יש שומר אחר. (41) בשעת עשיית המלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה.

15 ו. האומר לחבירו: קדש לי ואקדש לך, וקדשו זה לזה - הראשון כשר, והשני פסול, שהרי קדש בשכר⁴². אמר לו: מלא לי ואמלא לך, ומלאו זה לזה - הראשון פסול, הואיל וכוונתו שימלא לו חבירו חלף מלוי זה, הרי זה כממלא לו ולאחר⁴³ שהן פסולין⁴⁴; והשני כשר, שהמילוי בשכר מותר, והרי לא עשה מלאכה אחר שמלא, ואין ככוונתו מלוי אחר⁴⁵.

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ומיוסד על תנועת הביטול – שוב (מים) והוא היסוד לקיום כל המצוות כולן.

(על-פי יין מלכות ספר טהרה סימן יא)

(2) סוטה טז, ב. (3) אינו צריך לתת יותר מכדי שייראה על פני המים. (4) כחכמים שם, נגד דעת ר' שמעון. (5) ומשמע שנותן המים על האפר. (6) אחר נתינת האפר על המים, יערב הכול ויהיו מים על האפר. שם מבואר, שחכמים אומרים "אל כלי" דווקא. פירוש, כתוב בתורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים ניתנים ישר אל הכלי ולא אל האפר.

ב. המקדש צריך שיתפנו? ויתן האפר בידו על המים; שנאמר: ולקחו לטמא - עד שיהיה מתפנו לקדוש ולמלוי ולהזיה. אבל אם נפל האפר מן הכלי שיש בו האפר לתוך המים, או שנטל האפר בידו ודחפו חבירו או הרוח ונפל האפר בידו על המים, או שנטל האפר בידו על צד הכלי או על ידו ואחר כך נפל למים - הרי זה פסול.¹⁰

(7) תוספתא פ"ו ה"ג. (8) "ולקחו לטמא", משמע שהלקיחה תהיה לשם טהרה הטמא. וכן שאר הפעולות. (9) משנה פרה פ"ו, מ"א. (10) מפני שנאמר "ולקחו... ונתן", משמע מה שלקח, יתן הוא עצמו.

ג. קדש¹¹ פחות מקדשי הזאה בכלי זה ופחות מקדשי הזאה בכלי אחר - לא נתקדשו. היה האפר¹² צף על פני המים ונכנס ממנו מלמעלה¹³ וקדש בו מים אחרים - הרי אלו מקדשין; וכל שנגע במים - אין מקדשין בו פעם שניה¹⁴, ואף על פי שנגבו. ואפילו נשבה הרוח ונתנה את האפר על גבי המים¹⁵ - אינו מנגבו ומקדש בו.

(11) זבחים צג, ב. (12) פרה פ"ו מ"ב. (13) אפר שלא נרטב במים. (14) כחכמים, שם. (15) ואמרנו למעלה (ה"ב) שאין המים מקודשים, אף-על-פי-כן נפסל האפר לקידוש. רבינו למד דין זה מדבריהם של חכמים במשנתנו, שאמר: כל שנגע במים אין מקדשים בו, ומשמע אפילו לא נתקדשו המים.

ד. כלי קטן¹⁶ שהיה בתוך כלי גדול והן מלאין מים והמים מערבין - כיון שנתן האפר במים שפבלי הגדול נתקדשו כל המים שבתוך הכלי הקטן; ואף על פי שהיה פיו צר ביותר ולא נכנס לו אפר, שהרי המים בלן מערבין.

(16) שם משנה ג.

ה. היה ספוג¹⁷ בתוך המים בעת שנתן האפר - הרי המים שפספוג פסולין, מפני שאינן בכלי¹⁸. כיצד יעשה? זולף את כל המים עד שפגיע לספוג, ולא יגע בספוג. ואם נגע בספוג, אף על פי שהמים צפין על גביו כל שהן¹⁹ - פסולין, מפני שהמים שפספוג

לשפופרת אינה מלאכה (כסף משנה בשם הר"ש). (56) מפני שמלאכה אינה פוסלת אחר נתינת האפר על המים. (57) קטף (ויש מפרשים: חתך והתאימו לשפופרת). (58) עשהו כעין מרזב והכניסו לשפופרת, כדי שהאפר יעבור על פניו. (59) שלא יפול הרבה אפר לתוך המים. (60) שהרי מלאכה זו אינה לצורך קידוש זה, אלא לקמץ אפר. (61) כשיטה את השפופרת שהאפר בה, לא יתפזר האפר חוץ לכלי שהמים בו, אלא יפול לתוכו. (62) מעשה זה הוא לצורך הקידוש.

פרק תשיעי

(1) יבאר כיצד מקדשים המים באפר פרה, ואם צריך כוונה לקידוש כו', קידש פחות מכשיעור בכלי זה ופחות מכשיעור בכלי אחר, אפר שנגע במים אם מקדשים ממנו פעם שנית. וכלי קטן שהוא בכלי גדול שהם מלאים מים, היה ספוג במים בעת שנתן האפר ושתי שוקתות שבאבן אחת שנתנו אפר לאחת מהן, שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאו שוקת, ומים מקודשים שנתערבו בהם מים אחרים, המטביל כלי לחטאת במים שאינם ראויים לקדש, מים מקודשים שנפלו לתוכם שרצים ורמשים או ששתתה מהם בהמה או חיה, מי חטאת או אפר חטאת שנשתנו מראיהם, החושב על מי חטאת לשותתם, מים שהניחם מגולים ומצאם מכוסים או איפכא, המוסר מים מקודשים לטמא לשמרם.

א. כיצד מקדשין² את המים באפר הפרה? נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים כדי שיראה על פני המים, אף על פי שהיא חבית גדולה מלאה מים³, ומערב הכל. ואם נתן האפר תחלה ואחר כך נתן עליו המים - פסול⁴. ומהו זה שנאמר בתורה: ונתן עליו מים חיים? כדי לערב את האפר במים⁶.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי ונותן אפר על המים... כו'."

וצריך להבין איך עולה סדר זה עם המבואר בלקו"ת בעניין שנקראה מצות פרה אדומה "חוקת התורה" כי כללות כל התורה כולה היא רצוא ושוב, וכך גם פרה אדומה ששריפת האפר הוא ה"רצוא" ונתינת המים היא ה"שוב", והלא סדר העבודה בכללות הוא שקודם צריך להיות ה"רצוא" ואח"כ עניין ה"שוב" כסדר עבודת התפילה שבכל יום שהיא עניין ה"רצוא", ואח"כ על-ידי לימוד התורה וקיום המצוות נעשה עניין ה"שוב".

ועל-פי-זה היה צריך להיות אפר קודם למים, ומדוע אינו כן. ויתירה מזו "אם נתן האפר תחילה ואח"כ נתן עליו המים פסול". ויש לומר שכיון שהדין הוא שגם המים שנותן בתחילה צריך להיות האפר, והיינו שמצד מחשבת האדם הרי המחשבה על האפר קודמת לנתינת המים בכלי. ועוד יש לומר שגם עניין הרצוא (אפר) צריך להיות חדור

פסולין. נפל לתוכן משקין⁴⁰ ומי פרות - יערה הפל, 17
וצריך לנגב הכלי ואחר כך יתן לתוכו מים מקדשין 18
אחרים. נפל לתוכן דיו קומס⁴¹ וקנקנתום⁴² וכל 19
דבר שהוא רושם - יערה ואין צריך לנגב⁴³; שאם 20
ישאר שם דבר הרושם, הרי הוא נראה. 21

(37) שם פ"ט מ"א. (38) בפרה החמירו שלא יתבטלו המים הפסולים בכשרים. [פסק כחכמים, ונימוקם נתבאר בובחים פ, א, שהזאה צריכה שיעור, וכאן אין שיעור מלא מפני שמים פסולים מעורבים בהם, ואפילו אם יזה פעמיים לא יועיל מפני שהזאות אינן מצטרפות. ואף-על-פי שרבינו (לקמן פ"ה ה"ז) פסק שאם נפלה הזאה כל שהיא על הטמא נטהר, מודה הוא שעל האזוב שבו מזים - צריך להיות שיעור (הרי"ק קורקוס)]. (39) נגד דעת ר' אליעזר, האומר "ניחנה בחמה והטל עולה". (40) המונח "משקין" בכל הספרות התלמודית, פירושו שבעת המשקין: מים, חלב, שמן, טל, יין, דם, ודבש דבורים. אבל מיצים הנסחטים מפירות, חוץ מזיתים וענבים, נקראים "מי פירות", וגם כאן כך. ויוצא מזה, שגם בנפלו מים או טל, צריך לערות ולנגב כשורצה לקדש מים אחרים באותו כלי. ולמה כתב רבינו בבבא ראשונה סתם "פסולים"? מפני ששם בא להשמיענו דין המים המקודשים, שהלכה כחכמים נגד ר' אליעזר שאמר: יזה שתי הזיות. ובנוגע לעירוי וניגוב, סמך על מה שיתבאר בבבא שניה (תפארת ישראל, בועז אות ג). (41) שרף-אילן צובע. (42) מים מכילים חלקיקי נחושת, ועושים מהם צבע. (43) אם לא נשארו רשמי צבע על דופני הכלי. ואם נשארו צריך להסירם, והניגוב לא יועיל.

ט. הטביל⁴⁴ פלי לחטאת במים שאין ראויין 22
לקדש⁴⁵ - צריך לנגב⁴⁶ ואחר כך יקדש בו. הטבילו 23
במים הראויין לקדש - אינו צריך לנגב⁴⁷. ואם 24
הטבילו לאסוף בו מים מקדשין - בין כך ובין כך 25
צריך לנגב⁴⁸. 26

(44) שם פ"ה מ"ב. כל הכלים צריכים טבילה לפני שמשמשים בהם למי חטאת. (45) שאינם מים חיים. ראה למעלה פ"ו. (46) כדי להעביר את הלחותית המים הפסולים שעל דופני הכלי. (47) ואף-על-פי שצריכים מילוי לשם קידוש, לא הקפידו על הלחותית כמו במים פסולים. ועוד, מפני שהטבילו לצרכי חטאת, הרי זה כמו לשם מילוי (תפארת ישראל). (48) מפני שתערובת מים שאינם מקודשים במקודשים - פוסלת בכל שהיא.

י. גרויה⁴⁹ שהטבילה במים הראויין לקדש⁵⁰ - 27
מקדשין בה⁵¹; אבל אין אוספין לתוכה מי חטאת⁵², 28
מפני שהמים שהטבילה בהן נבלעים בתוכה ויוצאין 29
ומתערבין במי חטאת ופוסלין אותן. נטמאת 30
והטבילה - אין מקדשין בה⁵³, שהמשקין הטמאין 31
הנבלעין בגופה יצאו ויתערבו במים שמקדשין אותן 32
בתוכה. 33

(49) דלעת שהוציאו את מה שבתוכה, ונשארה הקליפה העבה, וראויה לשאוב בה מים. ומפני שהיא גוף ספוגי,

יוצאין²⁰ ומתערבין במים הפשרין. נפל ספוג לתוך 1
המים המקדשין - נוטלו²¹ וסוחטו חוץ לפלי, 2
והמים שפבלי פשרין²². 3

(17) שם. (18) והתורה אמרה: אל כלי. (19) פירוש, בכל כמות שהיא, אפילו הרבה. (20) ע"י לחץ קל. (21) מוציאו מן המים, ואינו חושש שמא יצאו מים ע"י סחיטה קלה. (22) אבל המים שנסחטו - פסולים. הכסף משנה בשם הר"י קורקוס מנמק: גזרו משום נפל קודם קידוש, ולא החמירו כל-כך לאסור הנגיעה בספוג. ועוד נימוק: כי המים שאינם יוצאים אלא ע"י סחיטה, הרי הם כנשפכו מן הכלי. מקור דין זה בתוספתא פרה פ"ה ה"ה (נפלו שיבושים בתוספתא זו, וגירסת רבינו היא כמו בספרים שלפנינו).

ו. שתי²³ שקות²⁴ שבאבן²⁵ אחת שנתן את האפר 4
לתוך אחת מהן - אין המים שבשניה מקדשין. ואם 5
היו נקובות זו לזו²⁶ כשפופרת הנוד²⁷, או שהיו 6
המים צפין על גביהן²⁸ אפלו כקלפת השום, ונתן 7
אפר לאחת מהן - הרי המים שבשניה מקדשין²⁹. 8

(23) משנה שם פ"ה, ח. (24) שני בתי קיבול חצובים. (25) לא מחוברת בקרקע. (26) היה נקב במחיצה שבין שתי השקתות, והמים עוברים דרכן מאחת לשניה. (27) כשורצים לשפוף המשקין שבנודות של עור, ונתנים שפופרת לתוך פיו וקושרים אותו יפה, כדי שלא יזלפו המשקין מן הצדדים. ושיעורה כעובי "שתי אצבעות חזרות למקומן". פירוש, שאפשר להכניס בנקב שתי אצבעות (אצבע ואמה) ולסבב אותן ברווח. (28) על גבי המחיצה המפרידה ביניהן, ונמצאו שתיהן מחוברות במים הצפים. (29) מפני שהן ככלי אחד.

ז. שתי אבנים³⁰ שהקיפן זו לזו ועשאן שקת³¹, וכן 9
שתי ערבות³², וכן שקת שנתלה, ונתן אפר בחלק 10
אחד מהן - המים שביניהן³³ אינן מקדשין³⁴. ואם 11
חברן בסיד או בגפסית³⁵ והם יכולות להנטל פאחת 12
המים שביניהן מקדשין³⁶. 13

(30) שם מ"ט. (31) כגון שבשתיהן היתה חציבה פתוחה מצד אחד ופתוחה מלמעלה, וכשהסמיכן זו לזו נוצרה שוקת. (32) כלומר, שברי עריכות (ראב"ד). (33) שכנגד החריץ שביניהן. והמדובר כשחיברן בטיט, ואם יטול לידו חלק אחד תשבר השוקת. אולם אין המים יוצאים דרך הסדק, ולפיכך המים שבשוקת מקודשים, ואם לא חיברם כלל, אין כאן כלי וכל הקידוש פסול (כסף-משנה). (34) מפני שמקום החריץ משתייך גם לחצייה השני של השוקת שמימה נתקדשו, אבל אם נתן אפר בשני החלקים - נתקדשו גם המים שבחריץ. (35) בהרבה לשונות לועזיות - גיפס. (36) אפילו אם נתן האפר רק בחלק אחד.

ח. מים מקדשין³⁷ שנתערבו בהן מים אחרים פל 14
שהוא, אפלו מים שנתמלאו לקדוש - הרי אלו 15
פסולין³⁸. וכן אם ירד לתוכן טל³⁹ - הרי אלו 16

(70 שם. 71) מפני שעשן אינו דבר זר לגבי אפר. (72) אפר פשוט, שלא משריפת פרה אדומה.

טו. החושב⁷³ על מי חטאת לשותות - לא פסול⁷², עד שישתה מהן⁷⁴. ואם שפך מן הפלי לתוך גורנו ולא נגעה שפתו במים שפפלי - לא פסול⁷⁵.

(73) משנה פרה פ"ט, ד. (74) כר' יוסי בשיטתו של ר' יהושע. והטעם, מפני שהמים כבר מקודשים אינו מסיח דעתו מהם, אולי יחזור בו ברגע האחרון. אבל אם שתה פסלם, מפני הרוק שבפיו, כמו בעלי חיים אחרים (ראה למעלה סוף פ"ז דין מים שאינם מקודשים). (75) את המים שנשארו בכלי. שם: ואם גרגר כשר. והטעם, זהירותו שלא לנגוע בשפתיו במים, מוכיחה שלא הסיח דעתו לגמרי, וחשב על הכשרן של המים שישארו.

טז. פלי⁷⁶ שיש בו מים מקדשין שהניחו מגלה ובא ומצאו מכסה - הרי אלו פסולין; שםא אדם שאינו טהור לחטאת נגע בהן, שהרי אדם פסול בודאי. הניחו מכסה ובא ומצאו מגלה: אם יכולה החלדה⁷⁷ לשנות ממנו או שירד לו טל בלילה - פסולין, ואם לאו - כשרין. מפני שיש כאן שתי ספקות: ספק אדם גלה או בהמה חיה ורמש; ואם תמצא לומר אדם גלה, שםא היה טהור⁷⁸ לחטאת או לא.

(76) שם פ"א מ"א. (77) הפוסלת בשתייתה (ראה למעלה ה"ב). (78) ושני ספקות להיתר - מותר בין באיסור והיתר, ובין בטומאה וטהרה.

יז. המוסר⁷⁹ מים מקדשין או מים שנתמלאו לקדוש לטמא לשמן - הרי אלו פסולין⁸⁰.

(79) שם פ"ז מ"י. (80) טמא אינו שומר כראוי מן הטומאה.

יח. שנים⁸¹ שהיו שומרין את המים ונטמא אחד מהן - כשרים, מפני שהן ברשותו של שני⁸². טהר וחדר לשמר ונטמא השני - כשרים, מפני שהן ברשותו של ראשון⁸³. נטמאו שניהן כאחת - המים פסולין⁸⁴.

(81) שם פ"ח מ"א. (82) השני שומר עליהם. (83) שחזר לטהרתו. (84) מפני שאין להם שומר טהור. [דינים דומים נתבארו למעלה (פ"ח ה"ב)].

פרק עשירי

(1) יבאר הממלא מים לקידוש אם צריך שיהיה הוא בעצמו המקדש והמזה, אם ממלא ומקדש אדם מים ומניחם אצלו ואם מוליכם ממקום למקום, אם יוליכם בנהר ובספינה, ומים שנתקדשו אם מפשיל הכלי לאחוריו, מי חטאת ששקלם במשקל, ומי הוא כשר להזות, המזה וזה שמזין עליו אם צריך כוונה, ואם צריך טבילת האיזוב לכל הזייה.

א. הממלא² מים לקדוש - אינו צריך שיהיה הוא עצמו המקדש והמזה, אלא מקדש אחד ומזה אחד.

נבלעים בה מים ונפלטים ממנה (שם מ"ג). (50) במשניות שבידנו, הגירסא "במים שאין ראויים לקדש". ורבינו גורס "הראויים". (51) ואין חוששים שמא ספגה מים אגב טבילה, ולא נשאבו לשם מי חטאת, ונפלטם לתוך המים העומדים לקידוש. אבל אם הטבילה במים שאינם ראויים לקדש - חוששים (ראה ההלכה הקודמת בדין ניגוב). (52) החמירו בתערובת שאינם מקודשים במקודשים, יותר מתערובת מים שנשאבו שלא לשם מילוי. (53) בטומאה החמירו יותר (כסף-משנה).

יא. מים מקדשין⁵⁴ שפפל לתוכן שקצים ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיהן⁵⁵ - פסולין⁵⁶. אפלו היו יבשים⁵⁷ ביותר, כגון הנמלה והדירה והפנה שפתבואה. נפל לתוכה חפושין⁵⁸, אף על פי שלא נתבקעו ולא נשתנו מראיהן - הרי המים פסולין, מפני שהיא כשפופרת⁵⁹ והמים נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הלחה שבה.

(54) שם פ"ט מ"ב. (55) של המים, ואף-על-פי שלא נתבקעו. (56) שנינו מראה המים מוכיח שנפלטה לתוכם ליחותם של בעלי החיים. (57) מטבעם, ועורם קשה. (58) תולעת שחורה בעלת כנפים קשות סוככות על כנפים דקות. (59) פיה, וכן מקום יציאתה רחבים והמעיי ישר.

יב. מים מקדשין⁶⁰ ששתת מהן בהמה או חיה - פסולין⁶¹. וכן כל העופות - פסולין; חוץ מן היונה, מפני שהיא מוצצת⁶² ואין ריר יוצא מפיה ומתערב במים. וכן כל השרצים⁶³ ששתו - אינן פסולין; חוץ מן החלדה, מפני שהיא מלקקת בלשונה, ונמצאת הלחה יוצאה מפיה למים.

(60) שם מ"ג. (61) מפני שמים מעורבים בריר, ניגרים מפיהן וחוזרים לכלי (רבינו במשנה). (62) כשהיא שותה, פותחת את פיה קימעה ומוצצת. (63) שמונת השרצים האמורים בתורה (ויקרא יא, כט - ל): החולד (חולדה) והעכבר והצב והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת.

יג. מי חטאת⁶⁴ שנשתנו מראיהן⁶⁵ מחמת עצמן - כשרים; נשתנו מחמת עשן⁶⁶ - פסולין. הגלדי⁶⁷ וחרורו ונמוחו - כשרים⁶⁸. אפלו נמוחו⁶⁹ בחמה. אכל אם המזון באור - פסולין.

(64) מים מקודשים ומי חטאת היינו הך, אלא שרבינו נקט לשונם של המקורות שמהם שאב. (65) תוספתא פרה פ"ט ה"ה. (66) עשן מעכיר את המים. (67) קרשו מפני הקור. (68) שם. (69) חימום טבעי, לא בידי אדם - דינו כמו נימוח מאליו.

יד. אפר חטאת⁷⁰ שנשתנו מראיו מחמת עצמו או מחמת עשן - כשר⁷¹. נשתנו מחמת אבק, או שפפל לתוכו סיד או גפסים, או שנתערב בו אפר מקלה⁷² - כל שהוא - הרי זה פסול.

המים. ומכיוון ששינו, שמלאכה אינה פוסלת מים מקודשים, ברור שהיסח הדעת אינה פוסלת, ולפיכך השיג כאן על דברי רבינו. (13) השמירה היא אמנם מדאורייתא, אבל חובת שמירה מעולה מלפניו דווקא ולא מאחוריו – גזירת חכמים היא, ולא גזרו במקום שאי אפשר, ולא החמירו על הממלא ללכת פעמיים (ראה למעלה פ"ז ה"ו).

ה. מי חטאת ששקלן¹⁴ במשקל¹⁵: אם הסיח דעתו - פסולין¹⁶, ואם לאו - פשוטין. אבל אם שקל דברים אחרים במי חטאת, הואיל ועשאן משקלת - פסולין¹⁷, שאין זו משמרת¹⁸. כל אלו הטהורים שממלאין או שמקדשין או שמוזין, וכן כל הכלים שממלאין ומקדשין מהם ושמזין מהן, אם היו טבולי יום, אף על פי שלא העריב שמשן - הרי אלו פשוטים¹⁹; שכל מעשה הפרה והמלווי והקדוש וההזהר פשוט בטבול יום, כמו שבארנו. ומפני הצדוקין מטמאין את כל כלי שטף ומטבילין אותן ואחר כך משתמשין בהן במי חטאת.

(14) גיטין נג, א"ב. (15) כדי לדעת משקל המים, מסקנת הגמרא שם "כנגדן" – אם הסיח דעתו פסולים, ואם לאו – כשרים. ומפרש רבינו "שכנגדן" היינו שהניח כנגד המים משקלות בכף המאזנים. (16) מפני שהיסח הדעת פוסל גם במים המקודשים. (17) בגמרא שם אמרו "בגופם", פסולים אפילו כשלא הסיח דעתו מהם. ולפי פירוש רבינו "בגופם" הכוונה שהשתמש בהם במשקלות לשקול דברים אחרים (לרש"י דרך אחרת בפירוש הסוגיא שם. ראה 'חזון איש' ו'אור שמח'). (18) והתורה אמרה (במדבר יט, ט) "למשמרת למי נדה". יוצא מזה שמלאכה במים עצמם פוסלת אפילו במקודשים, ומה שאמרו שמלאכה אינה פוסלת אחר הקידוש, הכוונה אם עשה מלאכה אחרת בשעת עיסוקו במים (ראה 'מנחת חינוך' מצוה שצט). (19) נתבאר למעלה פ"א ה"ג, ופ"ד, וכפולו דברים אלו כאן במקומן של ההלכות הנוגעות לבני אדם העוסקים במי חטאת.

ו. הכל פשוטין²⁰ להזות, חוץ מאשה וטמטום ואנדרוגינוס²¹ [וחרש שוטה] וקטן שאין בו דעת²²; אבל קטן שיש בו דעת - פשוט להזות. והערל פשוט להזות, שאין הערל טמא. קטן שיש בו דעת שהזהר והאשה מסעדתו²³, כגון שאחזה לו המים בידו - הזאתו פשוטה, ובכלבד שלא תאחז בידו בשעת הזאה. ואם אחזה בידו בשעת הזאתו - פסולה.

(20) פרה פי"ב מ"י. (21) שהם ספק אשה. (22) במשנה: "ותינוק שאין בו דעת". (ביומא מג, א - דרשו מן הכתוב, שקטן כשר להזות אף-על-פי שהוא פסול למילוי מים ולאסוף אפר. ומוכן שהכשירו רק קטן שיש בו דעת, שהרי הזאה צריכה כוונה (לקמן ה"ז). ומזה יוצא, שבאסוף ומילוי ששינו (פרה פ"ה מ"ד) "חוץ מחרש שוטה וקטן", פסול גם קטן שיש בו דעת (תוספות יום-טוב) במשנה ג שם, וראה קושייתו מברייא יומא שם). (23) שם.

ז. המזה צריך לכנון ולהזות על הטמא לטהרו²⁴; ו

1 וכן ממלא אדם בכלי ומערה מבלי לכלי ומקדש
2 בכלי אחר, ומערה המים המקדשין מבלי לכלי
3 ומזה מבלי אחר.

(2) יומא מג, א. (3) תוספתא פרה פ"ט ה"א, וכן משמע בכמה משניות במס' פרה.

4 ב. ממלא אדם מים ומניחן אצלם בלא קדוש כל
5 זמן שירצה ואין בכך פלוס, ומוליכן ממקום למקום
6 ומעיר לעיר, ונותן עליהן אפר ומקדשן בכל עת
7 שירצה. וכן המים המקדשין מניחן אדם אצלם מים
8 וימים ומזה מהן בכל יום שהוא צריך עד שיתמו, ומוליכן ממקום למקום ומעיר לעיר. ומשמר אדם
9 אפר פרה אצלם ומוליכו⁵ ממקום למקום ומעיר
10 לעיר. פעם אחת⁶ הוליכו כלי שהיה בו מי חטאת
11 בספינה בירדן, ונמצא כזית מן המת בקרקע
12 הספינה ונטמאו המים. באותה שעה גזרו בית דין
13 הגדול, שאין מעבירין מי חטאת ולא אפר חטאת
14 בנהר⁷ ובספינה, ולא ישיטם על פני המים, ולא
15 יעמד בצד הנהר מפאן ויזרקם לצד השני. אבל
16 עובר הוא אדם במים עד צוארו⁸ ובידו אפר פרה
17 או מים מקדשין. וכן אדם וכלים הריקנים שהן
18 טהורין לחטאת, ומים שנתמלאו לחטאת ועדין לא
19 נתקדשו - מעבירין אותם בנהר בספינה⁹.

(4) תוספתא חגיגה פ"ג, ט. (5) בכת"י תימן: ומוליכו.
(6) חגיגה כג, א. (7) כחכמים, שם. ובמשנה פרה פ"ט מ"ה,
שגזרו בכל הנהרות, נגד דעת חנניה בן עקיבא "שלא גזרו
אלא בירדן ובספינה כמעשה שהיה". (8) פרה, שם.
(9) שם, שלא גזרו אלא על מי חטאת אחר שנתקדשו בנתינת
האפר.

21 ג. מעבירין מים מקדשין בספינה בים הגדול¹⁰
22 ושטין [בהם] על פני המים; שלא גזרו אלא על
23 המים המקדשין ועל האפר בנהר.

(10) משמיענו, שאפילו החכמים שאינם מצמצמים את
הגזירה לכמעשה שהיה, לא הרחיבוה על הים הגדול,
ואפילו בספינה לא גזרו בו. ולמד זה מלשונם בברייא:
"אחד הירדן ואחר שאר הנהרות" משמע נהרות אבל לא ים.

24 ד. המוליך מים¹¹ לקדשן, ואין צריך לומר מים
25 שנתקדשו¹², לא יפשיל הכלי לאחוריו אלא לפניו.
26 שנאמר: למשמרת למי נדה; בזמן שהן שמוזין -
27 הן מי נדה, ואם לאו - פסולין. מלא שתי חביות -
28 נותן אחת לפניו ואחת לאחוריו, מפני שאי אפשר¹³.

(11) שם, פ"ז, מ"ו. (12) בבא זו הוסיף רבינו מדעתו
בהתאם לשיטתו, שפסול מלאכה ופסול היסח הדעת הם
שני ענינים, והמלאכה אמנם אינה פוסלת מים שנתקדשו,
אבל היסח הדעת פוסלת אותם. (נתבאר כבר שיטת
הראב"ד, שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת משמירת

מקבל טומאה, לא נפסלו המים שנשארו באזוב, ואם נטפו לכלי טהור לחטאת - מותר לטבול בהם את האזוב ולהזות.

- י. מי חטאת⁴² שנתמעטו - טובל בהן אפילו ראשי²⁷
גבעולין⁴³ ומזה, ובכלבד שלא יספג⁴⁴. עלוהית⁴⁵
שפיה צר - טובל ומעלה כדרך⁴⁶ ומזה, ואינו צריך²⁹
להזהר שמא יגע בצדי הפלי⁴⁷ בפעם שניה³⁰.

(42) שם מ"ב. (43) ראשי הבדים של האזוב. (44) שלא יקנח מדופני הכלי, אלא יטבול (רבינו בפירושו למשנתנו). (45) שם. (46) אפילו כמה פעמים. (47) שנדבקו שם טיפות מים אגב הוצאת האזוב בפעם הקודמת, ועכשיו יעלה האזוב את אותן הטיפות ויזה בהן ואין כאן טבילה (רבינו, במשנה שם). אמנם הסגנון מגומגם קצת, אבל הכוונה ברורה (ראה ראב"ד וכסף-משנה).

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ח

פרק אחד עשר

(1) יבאר כיצד מטהרים טמא מת במי פרה, ואם טבל ביום והיזה בלילה, מי שנטמא במת ושהה כמה ימים בלא הזאה, מי שהיזה עליו בשלישי ולא בשביעי, ושכל המטמאין מקבלין הזאה, כיצד מצוות אזוב, ואם נפרדו הגבעולים ונשרו העלים או שלא אגדו, ודין מאימתי מזים באזוב, ואי זהו אזוב הכשר.

- א. כיצד מטהרים טמא מת במי נדה? לוקח אדם³¹
טהור שלשה³² קלחין³ של אזוב ואוגדן אגדה אחת,
ויבכל בד ובר גבעול אחד⁴, וטובל ראשי גבעולין³³
במי נדה שפפלי, ומתפנן ומזה על האדם או על
הכלים ביום השלישי וביום השביעי אחר שתגנן³⁴
החמה. ואם היזה משעלה עמוד השחר - פשר³⁵.
ואחר שניה עליו ביום השביעי טובל ביום⁵ ומעריב³⁶
שמשו והרי הוא טהור לערב. טבל את האזוב
בלילה והיזה ביום, או שטבל את האזוב ביום והיזה
בלילה - הנאתו פסולה, והמים מטמאין³⁷ משום מי
חטאת, כמו שיתבאר³⁸. עד שתהיה טבילת האזוב
במים⁸ והנאתו מקנה ביום השלישי וביום השביעי
אחר שתגנן החמה. ואם עבר ועשה משעלה עמוד
השחר - פשר, כמו שיתבאר³⁹.

(2) בספרי חוקת פסקא קבח למדו זה בגזירה שווה מפסח מצרים שכתוב בו (שמות יב, כב) "ולקחתם אגודת אזוב", ואין אגודה פחות משלושה. (3) בדים עם השורש שלהם. (4) שלא יצאו כמה בדים משורש אחד ואם יש יותר מפרידם וכולם כשירים (רבינו בפירושו למשנה ח שם אמר שגבעול הוא פרח לפני שייפתח, אולם כאן אי אפשר לפרש כך, וראה שם משנה ט). (5) לא התכוון לומר שהטמא צריך לטבול ביום ולא בלילה, שהרי המשנה (פרה שם) אומרת בפירושו: "אבל הוא עצמו טובל בלילה" וכן כתב רבינו בהלכה הבאה, אלא מבאר, כיצד אפשר למהר את הטהרה (כסף משנה למעלה פרק ו הלכה ב). (6) פירוש, המים של

- 1 ואם היזה שלא בכונה - הנאתו פסולה. אבל זה
2 שמזין עליו²⁵ אינו צריך כונה, אלא מזין על האדם
3 לדעתו ושלא לדעתו. המתפנן להזות²⁶ לפניו והיזה
4 לאחריו, לאחריו והיזה לפניו - הנאתו פסולה²⁷.
5 נתפנן להזות לפניו והיזה לצדדין של פניו - הנאתו
6 פשוטה²⁸.

(24) 'ספרי' זוטא: "והזה הטהור על הטמא" (שם, יט) ולא בזמן שלא נתכוון לטמא. (25) שם מ"ב. (26) במשנה, שם. (27) מפני שלא התכוון להזאה זו. (28) הצדדים של פניו, דינם כפניו.

- 7 ח. המזה²⁹ אינו צריך טבילה³⁰ לכל הנזה, אלא
8 טובל את האזוב ומזה הנזה אחר הנזה עד שיגמרו
9 המים³¹. ומזה הנזה אחת על כמה בני אדם או על
10 כמה כלים כאחת, אפילו מאה. כל שנגע בו מן
11 המים כל שהוא - טהור³², והוא שיתפנן המזה
12 להזות עליו. טבל את האזוב³³ ונתפנן להזות על
13 דבר שמקבל טמאה³⁴ או על האדם³⁵, והיזה מאותה
14 טבילה על דבר שאינו מקבל טמאה או על הבהמה,
15 אם נשארו מים באזוב - אינו צריך לחזר
16 ולהטביל³⁶, אלא מזה מן השאר על האדם או על
17 הכלים הטמאים, שהרי תחלת טבילתו פשוטה
18 היתה³⁷. אבל אם טבל את האזוב להזות על דבר
19 שאינו מקבל טמאה או על הבהמה, והיזה על האדם
20 או על הפלי הטמא - הנאתו פסולה³⁸, עד שיתחזר
21 ויטבל פעם שניה ויתפנן להזות על האדם או על
22 דבר המקבל טמאה.

(29) שם. (30) טבילת אזוב במי חטאת. (31) שבאזוב. (32) למד זה מלשון המשנה "עד מאה". (33) שם מ"ג. (34) כלים. מלשנו של רבינו בפירושו למשנתנו, יש ללמוד שמדובר בכלים טמאים ממש, וכן באדם טמא (ראה 'ברטנורא' ו'תפארת ישראל'). (35) נקט לשון המשנה, שכתבה "אדם" בבבא בפני-עצמה (ולא נתברר לי טעם הכפילות במשנה). (36) במשנה: "לא ישנה", ומפרש רבינו, שאינו צריך להטביל פעם שנית. (37) לשם דבר שצריך הזאה. (38) מפני שהטבילה פסולה. (במשנה: "אם יש באזוב ישנה". ורבינו מפרש צריך לטבול שנית, ולפי זה, צריך לפרש מה ששינוי: "אם יש באזוב", הכוונה אפילו נשארו מים באזוב. ראה גירסת 'רבינו חננאל' ביומא יז, א. ופירושו. וראה רש"י שם).

- 23 ט. הטבילה³⁹ את האזוב ונתפנן להזות על דבר שאינו
24 מקבל טמאה - המים המנטפים⁴⁰ פשרין⁴¹. לפיכך,
25 אם נטפו בפלי וחזר והטביל בהן את האזוב בכונה
26 להזות על דבר המקבל טמאה - הנאתו פשוטה.

(39) פרה, שם. (40) מן האזוב. (41) הטבילה בכוונה לא נכונה פסולה, שהרי התורה אמרה "וטבל..." והזה, אבל המים נשארו בכשרותם. ונראה, שאפילו הזה על דבר שאינו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ה' אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נדה מזין עליה". ונראה שדין זה אינו שנוי במחלוקת (כסף משנה). (15) שם: "מלו וטבלו ועשו פסחיהם בטהרה".

ד. מצות אֶזוּב¹⁶ - שְׁלֹשָׁה קִלְחִין, וְכָל קֶלַח וְקֶלַח גִּבְעוּל אֶחָד. נִמְצָאוּ שְׁלֹשָׁה גִּבְעוּלִין. וּשְׁרִירֵי שָׁנִים¹⁷. או אִם לִקְחָ¹⁸ שְׁנַיִם בְּתַחֲלָה וְאַגְדָן - כֶּשֶׁר. נִתְפָּרְדוּ הַגִּבְעוּלִין וְנִשְׁרִי הָעֵלִין, אֶפְלוּ לֹא נִשְׁאָר מִכָּל גִּבְעוּל מֵהֶם אֶלָּא כָּל שְׁהוּא - כֶּשֶׁר; שְׁשִׁירֵי הָאֶזוּב בְּכָל שְׁהוּא¹⁹. קֶלַח שֵׁשׁ בּו שְׁלֹשָׁה בְּדִין²⁰ - מִפְּסָקוֹ²¹ וְאַחֵר כֶּף אוֹגֵד שְׁלֹשֶׁת; שְׁמִצּוֹתָ לְהִיּוֹת אֲגָדָה²², אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפָּרַשׁ בְּתוֹרָה שְׁהִיָּה אֲגָדָה. פֶּסֶקוֹ וְלֹא אֲגָדוֹ אוֹ שְׁאֲגָדוֹ וְלֹא פֶסֶקוֹ אוֹ שֶׁלֹּא פֶסֶקוֹ וְלֹא אֲגָדוֹ וְהָזָה בּו - כֶּשֶׁר. הָאֶזוּב הַקָּצֵר²³ - אוֹגְדוֹ²⁴ בְּחוּט עַל הַפּוֹשֵׁט²⁵ וְכִיּוּצָא בּו, וְטוֹבֵל²⁶ בְּמִים וּמַעֲלָה, וְאוֹחוֹ בְּאֶזוּב וּמִזְהָ²⁷. נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם מִן הַחוּט²⁸ הָזָה אוֹ מִן הַפּוֹשֵׁט²⁹ אוֹ מִן הַגִּבְעוּל³⁰ - הִזְאָתוֹ פְּסוּלָה³¹.

(16) תחילת הלכה זו נאמרה כבר למעלה ונכפלה כאן כהקדמה קצרה לדינים הבאים אחריה. (17) אם לקח שלושה ואגדם ונאבד אחד מהם מותר להזות בהם לכתחילה. (18) מצוה מן המובחר לקחת שלושה קלחים ואם לקח רק שניים ואגדם מותר להזות לכתחילה. בסוכה יג, א אמרו "לרבנן שלושה למצוה" אבל לא לעכב ופסק רבינו כרבנן. [בבריייתא שם אמרו חכמים שאם נשתייר אחד גם כן כשר, ומדברי רבינו כאן משמע שרק שניים כשרים, ונראה שפסק בזה כרבי יוסי מפני שבמשנתנו אין חולק עליו]. (19) לפני כן המדובר בשיירי מספר הבדים ופסק רבינו שצריך שניים וכאן המדובר בשיירים של כל בד ובד עצמו, ודבר זה התכוון להדגיש בסיומו זה. (20) נראה שרבינו גורס כך במשנה ומפרש, ששלושה בדים יוצאים משורש אחד. בספרי שלפנינו כתוב: איזוב שיש בו שלושה קלחים. (21) מפריד את שלושת הבדים. (22) למעלה (הלכה א בהערה הראשונה) הובאו דברי הספרי חוקת פיסקא קכח, שלמדנו בגזירה שווה מפסח מצרים שמצוותו בשלושה בדים ומגזירה שווה זו עצמה נלמד שמצוה לאגדם. (23) וכשיאחזנו בידו לא יגיע למי החטאת. (24) קושרו. (25) פלך. (26) כשהוא אוחו בכוש. (27) שצריך להזות באיזוב עצמו ולא להניעו על ידי דבר אחר. (28) שאגד בו את בדי האיזוב. (29) שקשרו בו. (30) והזאתו כשירה. (31) מפני שהוא וודאי טמא ואין ספק הזאה מוציאה אותו מידי טומאתו הוודאית.

ה. אין מזין לא ביונקות האזוב ולא בתמרות³², אֶלָּא בַּגִּבְעוּלִין. אֵלּוּ הֵן הַיּוֹנְקוֹת? גִּבְעוּלִין שֶׁלֹּא גָמְלוּ³³. וְכִי שֶׁהָזָה עָלֶיךָ בְּיוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ - פְּטוּר³⁴. וּמֵאִמְתִּי מִזִּין בְּאֶזוּב? מִשְׁנִינָה³⁵. וְאֶזוּב שֶׁהָזָה בּו מִי נִדָּה - כֶּשֶׁר לְטַהֵר בּו אֶת הַמִּצְרֶע. כָּל אֶזוּב שֵׁשׁ לוֹ שֵׁם לִי³⁶ - פְּסוּל. וְהָאֶזוּב שֶׁקוֹרִין אוֹתוֹ אֶזוּב בְּיַחֲדוֹ³⁷ - הוּא הַכֶּשֶׁר, וְהוּא הָאֶזוּב

ההזאה הפסולה מטמאים. (7) לקמן פרק ט"ו הלכה א, שמי חטאת מטמאים כל זמן שלא נעשה מצוותם, פירוש, שלא הוזו על הטמא כהלכתם. (8) למעלה כתב דין זה בהזאה וכאן מוסיף ומשמיענו שגם בטבילה כך הדין.

ב. מִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְשֶׁהָה בְּמָה יָמִים בְּלֹא הִזְאָה, כְּשִׁיבּוֹא לְהִזּוֹת - מוֹנֶה בְּפָנָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים, וּמִזִּין עָלָיו בְּשָׁלִישִׁי וּבְשִׁבְעִי, וְטוֹבֵל בְּשִׁבְעִי וּמַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעַם הָאֶרֶץ שֶׁבֹּא לְהִזּוֹת, שֶׁאֶפְלוּ אָמַר: הַיּוֹם שְׁלִישִׁי שָׁלִי - אֵינוֹ נֶאֱמָן, שֶׁמָּא הַיּוֹם נִטְמָא, לְפִיכָף צָרִיךְ לְמַנּוֹת בְּפָנָיו; אֲבָל חֶבֶר שֶׁבֹּא לְהִזּוֹת⁹ - מִזִּין עָלָיו אוֹ עַל כָּלִי מִיָּד¹⁰. מִי שֶׁהָזָה¹¹ עָלָיו בְּשָׁלִישִׁי וְלֹא הָזָה עָלָיו בְּשִׁבְעִי, וְשֶׁהָה בְּמָה יָמִים - טוֹבֵל בְּכָל עֵת שִׁירָצָה אַחֵר הַשְּׁבִיעִי, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלֵּילָה, וּמִזִּין עָלָיו בַּיּוֹם, בֵּין קֹדֶם טְבִילָה בֵּין אַחֵר טְבִילָה. אֶפְלוּ טָבַל בְּלִיל תְּשִׁיעִי אוֹ בְּלִיל עֶשְׂרִי¹² - מִזִּין עָלָיו לְמַחֵר אַחֵר הַגֵּץ הַחֲמִי¹³.

(9) ואומר שהיום יום שלישי לטומאתו. (10) הזאה ראשונה ואחר ארבעה ימים מזים עליו או על כליו הזאה שנייה. (11) רבינו בפירושו למשנה פרה פרק יב, משנה יא מוסר מקור דינים אלה בספרי חוקת פיסקא קכט, ויש שם כמה גירסאות, ורבינו גורס: אין לי אלא ליום שביעי, שמיני, תשיעי ועשירי מניין (פירוש אם לא היזה בשביעי לטומאתו אלא בשמיני, בתשיעי או בעשירי, מניין שהוא טהור)? תלמוד לומר "וחטאו" - מכל מקום (בכל אופן אפילו לא בשביעי). והספרי ממשיך: שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא, תלמוד לומר "וחטאו" ואחר כך "וכבס בגדי ורחץ במים". ומפרש שם רבינו שדרשה אחרונה זו נאמרה רק כשהיזה בשביעי, אבל אם היזה בשמיני או תשיעי ורשאי הוא לטבול קודם ההזאה, ונימוקו, מפני שהכתוב שעליו מסתמך לימוד הספרי מדבר בהזאה בשביעי. ולפיכך פסק למעלה בהלכה א, בהזאת שביעי; "ואחר שיהיה עליו ביום השביעי טובל וכו'" ובהלכה זו בשהיה כמה ימים כותב: "ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין לאחר טבילה". (12) והוא טבול יום עד שקיעת החמה של יום מחר. (13) ואינו צריך טבילה שנייה. ומכל שכן כשטבל לפני שקיעת החמה ונגמרה טהרת הטבילה.

ג. כָּל הַמִּטְמָאִין¹⁴ מִקְבְּלִין הִזְאָה. פִּיצֵד? זָבִים וְזָבוֹת נִדּוֹת וְיִלְדוֹת שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמַת - מִזִּין עָלֵיהֶן בְּשָׁלִישִׁי וּבְשִׁבְעִי וְהָרִי הֵם טְהוֹרִין מִטְמֵאָת מַת, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן טְמֵאִין טְמֵאָה אַחֶרֶת. שְׁנֵאָמַר: וְהָזָה הַטָּהוֹר עַל הַטְּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. הָא לְמַדָּת, שֶׁהָיָה מוֹעֵלֶת לוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טְמֵא. וְכֵן הָעֵרַל מִקְבֵּל הִזְאָה. פִּיצֵד? עָרַל שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְהָזָה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי - הָרִי זֶה טְהוֹר מִטְמֵאָת מַת, וּכְשִׁימּוֹל טוֹבֵל וְאוֹכֵל בְּקָדָשִׁים לְעִרְבִי¹⁵.

(14) ספרי זוטא חוקת יט ובבריייתא ובזבחים צג, א אמרו:

המשקין עצמם הוכשר לקבל טומאה, וההכשר והטומאה באים כאחת. (49) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (50) רק מחשבת אכילה עושה אותו כאוכל.

פרק שנים עשר

(1) יבאר אדם שנטמא במת והיה עליו כמה הוא השיעור הצריך ליגע בו, נתכוון להזות על שני כלים או על שני בני אדם כאחת והיה על האחד ונפל ממנו לאחר, היה על שני כלים ונסתפק לו אם היה על שניהם כאחת, הכלים שהם חיבור לטומאה ולהזיה או לזה ולא לזה או חיבור לטומאה ולא להזיה.

- א. אדם שנטמא במת והיה עליו - בין שנגע כל שהוא ממי הנדה בכל מקום מעור בשרו של טמא עלתה לו הנדה. אפילו נפלה הנדה על ראש אצבעו או על ראש שפתו. אבל אם נגעה בלשונו - אינה פלוס; אף על פי שהלשון פאיכרים שפגלוי לענין טמא, כמו שבארנו, אינן פאיכרים שפגלוי לענין הנדה וטבילה. וכן פלי שנטמא במת והיה עליו - בין שהגיע לגופו של פלי כל שהוא ממי הנדה עלתה לו הנדה.

(2) כרבא (זבחים צג, א), שמפרש דעתם של חכמים שהזאה אינה צריכה שיעור. ופירשו שם בגמרא, שבכלי צריך להיות כשיעור טבילת ראשי גבועלים של האזוב (וכן כתב רבינו לקמן בפט"ו ה"א), אבל על הטמא מספיקה טיפה כל שהיא. (3) מפני שאינה מקום גלוי. מחלוקת רבי ורבנן בקידושין כה, א ופסק כחכמים. (4) דברי עולא שם. (5) בפ"א מהלכות טומאת מת ה"ג. (6) פרה פ"ב מ"ב: "מזין על האדם ועל הכלים אפילו הן מאה".

- ב. שני כלים או שני בני אדם שנתפנו להזות על שניהן כאחת והיה על אחד מהן, ונטפו המים מעל הראשון על השני - הרי השני בטמא עד שיפלו עליו המים מהזית המזה, לא מן התמצית. היה על שני כלים ונסתפק לו אם היה על שניהן כאחד או מחברו נמצה עליו - הזית פסולה.

(7) דין זה יוצא מהבבא השניה שבהלכה זו, שמקורה במשנה פרה פ"ב, ב. (8) המתמצים ממקום אחר, לא מן האזוב. (9) שספק הזאה אינה מוציאה מידי ודאי טומאה, ואנו אומרים: העמד טמא על חזקתו (ראה למעלה פ"א ה"ד).

- ג. מחט¹⁰ שנתונה על החרש¹¹ והיה עליה, ספק על המחט היה ספק מן החרש נמצה עליה - הזית פסולה.

(10) שם. (11) וכלי חרס אין לו הזאה. (12) שלוש בבות במשנה זו, ובכולן המדובר בספק הזאה: א. ספק מן החוט, ספק מן האזוב (ראה למעלה פ"א מ"ד); ב. שני כלים; ג. מחט על החרס. ונשנו בסדר "לא זו אף זו", כל בבא מוסיפה על קודמתה. לא רק בחוט, שהספק הוא אם בכלל

- 1 שאוכלין אותו פעלי פתים; אבל זה שקורין אותו אזוב יין ואזוב פחלית ואזוב מדברי - פסול.

(32) כיס שבו זרע האזוב (רבינו בפירושו למשנה). (33) רכים מאוד, במשנה מפרש רבינו: "הוא אשר בארץ". (34) בשוגג מחטאת ובמזיד ממלקות אם התרו בו למלקות, מפני שגם יונקות אזוב שם, וכשרים מן התורה, ומדברנן לא יצא בהזאה זו וצריך הזאה שנייה. ואם הזו בתמרות חייב. פסק כתנא קמא שם. (35) יוציא ניצה (כיס קטן שהפרח טמון בו לפני פיתוחו). (36) שם נוסף המלווה את השם "אזוב". (37) בלי תוספת.

- ו. אזוב של אשרה³⁸ ושל עיר הנדחת ושל עבודה זרה ושל תרומה טמאה³⁹ - פסולה⁴⁰. של תרומה טהורה - לא יזה, ואם יזה - פשר.

(38) אילן ונטעים אחרים שניטעו לשם אילל. כיצא בזה שנינו בסוכה כט, ב, גבי לולב ופירשו בגמרא (שם לא, ב) שהמדובר באשירה דמשה (שבזמן משה) שהתורה אמרה (דברים יב, ג): "ואשריהם תשרפון באש" ולפיכך "כתותי מיכתת שיעוריה" (ככתות וטחון הוא ואין בו שיעור) ולולב צריך שיעור. אבל האשירות שניטעו אחרי כיבוש הארץ אינן טעונות שריפה וכשירות בדיעבד אף על פי שהן אסורות בהנאה, ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" (המצוות חובה הן ולא הנאה). ונראה, שגם התוספתא כאן מתכוונת לאשירה שבזמן משה ופסול מפני שאזוב צריך שיעור (הר"ש בפירושו למשנה פרק י"א ז). (39) שם. אזוב שלקטו לאכילה חייב בתרומה ומעשרות. (40) אפילו אם הוא פחות מכביצה ואינו מטמא את מי החטאת (ראה לקמן פרק י"ב הלכה ו). והטעם, מפני שאמרה תורה (במדבר יט, יא) "והזה טהור על הטמא" למדנו שכל העיסוק בהזאה צריך להיות בטהרה (הרא"ש בפירושו למשנתנו). (41) כיצא בזה שנינו בסוכה לד, ב גבי אתרוג של תרומה ופירשו שם בגמרא (לה, ב) מפני שמפסידה או מפני שמכשירה לקבל טומאה.

- ז. אזוב שלקטו לעצים⁴² ונפלו עליו משקין⁴³ - מנגבו⁴⁴ והוא פשר להזה⁴⁵. לקטו לאכלין⁴⁶ ונפלו עליו משקין⁴⁷, אף על פי שנגבו - פסול, שהרי נטמא להזה⁴⁸; שפל המשקין וכל האכלין וכל הפלים⁴⁹ הרי הן פטמאים לענין חטאת, כמו שבארנו. לקטו לחטאת - הרי זה נלקט לעצים⁵⁰, ואם נפלו עליו משקין - מנגבו ומזה בו.

(42) אזוב שלא נלקט בכונה לאוכלו אינו מקבל טומאה, מפני שאינו מיוחד למאכל אדם ואף על פי שיש אנשים שאוכלים אותו, אבל דבר שהוא מיוחד למאכל אדם, אפילו אם לקטו להסקה - מקבל טומאה. (43) אפילו טמאים ממש. כדי שלא תתערבנה טיפות המשקין במי החטאת. (44) שהרי אינו מקבל טומאה. (46) מחשבתו עושה אותו אוכל וראוי לקבל טומאה כשיוכשר באחד משבעת המשקין. (47) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (48) בנגיעתו במשקין שלא נטהרו לחטאת ועל ידי אותם

ו. שֶׁלֶל²⁷ הַפּוֹכֵסִין²⁸ וְהַבֹּגֵד שֶׁהוּא תָּפוּר בְּכֵלָאִים²⁹ וְהַן עוֹמְדִין לְהַתִּירָן³⁰ - אֵינוֹ חֹבֵר לְהִזָּה³¹, וְהָרִי הֵן חֹבֵר לְטִמְאָה. וְכֵן הַסֵּלִים³² שֶׁבִּקְנָתָל³³, וְהַמָּטָה שֶׁל טְרַבְלִי³⁴, וְקָרֵן שֶׁל פְּלִיכָה³⁵, וְקָרְנִים שֶׁל יוֹצְאֵי דְרָכִים³⁶, וְשִׁלְשֵׁלַת הַמִּפְתָּחוֹת³⁷ - חֹבֵר לְטִמְאָה וְלֹא לְהִזָּה; אֲלֹא צָרִיךְ שְׂנֵעֵנוּ הַמִּים מִן הַמָּזָה בְּכָל סֵל וְסֵל, וּבְכָל מִפְתָּח וּמִפְתָּח, וּבְכָל קָרֵן וְקָרֵן, וּבְכָל קוֹרָה וְקוֹרָה מִמָּטָה זֶה הַמִּפְתָּלִת.

(27) תפירה שנעשתה לזמן קצר. (28) דרכם של כובסים לחבר בגדים קטנים עם גדולים, כדי שלא יאבדו אגב כביסה או כדי שלא להחליפם בבגדים של אחרים. (29) שעטנז, צמר ופשתים יחדיו, כגון שתפר בגדי צמר בחוט פשתן. (30) מפני האיסור, ולפיכך אין זה חיבור גמור. ואף-על-פי שהתפירה כשהיא לעצמה היא בת קיימא. (31) אם הזה על אחד מהם לא נטהר השני, ואף-על-פי שלטומאה הם חיבור. (32) פרה פי"ב מ"ט. (33) סלים גדולים קשורים יחד, ומובילים בהם פירות על גבי חמורים, והם תלויים אחד מימין החמור והשני משמאלו (ר"ש שם. וכנראה גם רבינו בפירושו התכוון לכך, אלא שקיצר). (34) כלי לדוש בו תבואה, והוא מחובר מכמה חלקים מתפרקים. (35) מיטת מתים שרגליה מתפרקות, והרגל נקראת "קרן" (רבינו בפירושו). (36) כלים בתבנית קרן עשויים חוליות חוליות, ומשתמשים בהם לשתיה. (37) שתלויים בהם כמה מפתחות.

ז. הַמַּחְבֵּר³⁸ שֶׁלֹּשׁ פִּסְתוֹת³⁹ שֶׁל צֶמֶר, וְשֵׁשׁ שֶׁל פִּשְׁתָּן, או שְׁלֹשָׁה סְדִינִים, או שְׁתֵּים עָשָׂר מִטְפָּחוֹת - הָרִי אֵלָיו חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזָּה⁴⁰; יֵתֵר מִכָּאן⁴¹ - חֹבֵר לְטִמְאָה⁴² וְלֹא לְהִזָּה⁴³. חֲלוּק אֶחָד וְטִלִּית אַחַת וְקְלוֹבִקְרִין אֶחָד - הָרִי הֵן חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזָּה, אֲפִלּוּ הָיוּ אֲרָפִין בְּיוֹתֵר או רְחִבִּין בְּיוֹתֵר, כֹּל שֶׁהֵן⁴⁴. וְאִי זֶהוּ קְלוֹבִקְרִין? זֶה שְׁנֵי בָּגָדִים שְׂמֻנְיָחִין צֶמֶר גָּפֶן בִּיגִינָה וְתוֹפְרִין אוֹתָן קֹאחַת וְעוֹשִׂין מֵהֵן חֲלוּק לִימּוֹת הַגָּשְׁמִים.

(38) כלים פכ"ט מ"ב. (39) בגד עב שמתכסים בו מפני הקור. (40) דינם כבגד גדול אחד, כמו בהלכה ה. (41) אם חיבר יותר מהמספר האמור כאן. (42) לחומרא, כדין התורה. (43) אין רגילים לחבר כל-כך הרבה בגדים ביחד, ומפני כך יפרידו אותם. וגזרו חכמים שלא תספיק הזאה על בגד אחד, כמו בשלל הכובסים. משמע, שההזאה מועילה רק לאותו בגד שעליו הזה, וכל האחרים - אפילו המספר הקבוע בראש הלכה זו - לא נטהרו. (44) כל גודל שהוא.

ח. פְּסוּיִים⁴⁵ הַמַּחֲסֵם⁴⁶ שֶׁמַּחְבֵּר בְּשִׁלְשֵׁלַת⁴⁷: הָזָה עַל הַמַּחֲסֵם - טָהוֹר הַכֹּל⁴⁸; הָזָה עַל הַפְּסוּי - לֹא טָהוֹר הַמַּחֲסֵם⁴⁹ עַד שְׂנֵיָה עָלָיו.

(45) פרה פי"ב ה"י. (46) כלי גדול לחמם בו מים.

נפלה הטיפה מן האזוב, אלא גם בשני כלים, שבוודאי נפלה הטיפה מן האזוב והגיעה גם לכלי השני - פסולה. ויותר מזה, לא רק בשני כלים שהטיפה שנפלה על כלי אחד נעשית מצוותה ואינה ראויה יותר להזאה, אלא אפילו במחט על החרס, שאפילו אם נפלה על החרס לא נעשית מצוותה, ואפשר לחשוב שאפילו ניתזה מן החרס ונפלה על המחט היא כשרה, משמיעה אותנו המשנה שהיא פסולה, מפני שההזאה צריכה לבוא ישר מן האזוב על הכלי הטמא (תפארת ישראל).

ד. פְּלִים¹³ הַמִּפְצָּלִין¹⁴ שֶׁמַּחְבֵּרִין זֶה לָזֶה בְּמַסְמְרִים, כְּגוֹן מִסְפָּרֶת¹⁵ שֶׁל פְּרָקִים¹⁶ וְאִיזְמֵל שֶׁל רְהִיטָנִי¹⁷ וְכִיּוֹצָא בָּהֶן: בְּשַׁעַת מְלֹאכָה¹⁸ - חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזָּה¹⁹, שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה²⁰ - אֵינוֹ חֹבֵר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. פִּיּוֹצֵר הֵן חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזָּה? שֶׁאִם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - נִטְמָא הַשֵּׁנִי²¹, וְאִם הָזָה עַל אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - עָלְתָה הִזָּה לְשִׁנְיָהּ, וְכֹאֵלּוּ הֵן גּוֹף אֶחָד. וְכִיּוֹצֵר אֵינוֹ חֹבֵר לֹא לְטִמְאָה וְלֹא לְהִזָּה? שֶׁאִם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - לֹא נִטְמָא חֲבֵרוֹ, וְאִם נִטְמָאוּ שְׁנֵיהֶן וְהָזָה עַל אֶחָד מֵהֶן שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - לֹא טָהוֹר חֲבֵרוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מַחְבֵּרִין. וְזֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים²² גָּזְרוּ, שִׁנְיָהּ חֹבֵר לְטִמְאָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, גָּזְרָה מִשּׁוּם שַׁעַת מְלֹאכָה, וְלַעֲלוֹם אִם נִגְעָה בְּאֶחָד מֵהֶן טִמְאָה - נִטְמָא חֲבֵרוֹ. וְכֵן גָּזְרוּ עַלֵּיהֶן, שֶׁלֹּא יִהְיוּ חֹבֵר לְהִזָּה אֲפִלּוּ בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, גָּזְרָה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, וְלַעֲלוֹם אִם הָזָה עַל אֶחָד מֵהֶן - לֹא טָהוֹר חֲבֵרוֹ, עַד שְׂנֵיָה גַם עָלָיו. הִנֵּה לְמַדָּת, שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה שׁוֹמֵעַ חֹבֵר לְטִמְאָה וְאֵינוֹ חֹבֵר לְהִזָּה - אֵין זֶה אֲלֹא גָזְרָה מִדְּבָרֵיהֶם²³, עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(13) שבת מח, ב. (14) חלקי הכלי מתפרקים, ובשעת מלאכה החלקים מחוברים. (15) מספריים. (16) חלקים. (17) רש"י מפרש "דפוס של עץ שמכניסים בו איזמל, ובו מחליקים את הקרשים" (מעצד). אולם רבינו מתכוון כנראה לכלי אחר, שהרי כתב: "שמחברים זה לזה במסמרים" ומעצד אין חלקיו מחוברים במסמרים. (18) בזמן שהאדם משתמש בהם. (19) מבואר לקמן. (20) ואפילו כשהפרקים מחוברים. (21) כאילו נגע הוא בטומאה. (22) כרבא, שם מט, א. (23) שמן התורה אין הבדל בין חיבור לטומאה ובין חיבור להזאה, וכל מה שהוא חיבור לטומאה הוא חיבור להזאה.

ה. שְׁנֵי פְלִים שֶׁמַּחְבֵּרִין עַד שְׂנֵעֵשׂוּ כְּגוֹף אֶחָד, כְּגוֹן שֶׁתִּפְּרֵר שְׁנֵי בָּגָדִים או שְׁתֵּי יְרִיעוֹת - הָרִי אֵלָיו חֹבֵר לְטִמְאָה²⁴ וְלְהִזָּה²⁵, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכֹלִי אֶחָד²⁶.

(24) לחומרא. (25) לקולא, אפילו מדרבנן. (26) ראה ההלכה הבאה.

(47) למיחם. (48) מפני שהמיחם הוא עיקר הכלי, והכיסוי טפל לו. כבית-הלל שם. (49) בזה גם בית-הלל מודים.

הכלי תחוב בו. (69) הקדוחות מהדקות יותר ואין רגילים לנתקן, והחרוקות מתנתקות בנקל.

פרק שלשה עשר

(1) יבאר שמעלות יתרות עשו בטהרת החטאת ומה הן, הכל נאמנין על טהרת חטאת מפני חומרתה.

א. מעלות יתרות² עשו בטהרת החטאת³: שהאדם הטהור, אפלו טבל לקדש ועומד ומשמש על גבי המזבח, אינו טהור לחטאת⁴ ולא לשרפת הפרה ולא למלוי המים ולא לקדש⁵ ולא להזות עד שיטבל לשם חטאת ואחר כך יהיה טהור לחטאת. וכן הכלים, אפלו מזרק שפעצה, אינו טהור לחטאת עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן כל האכלין וכל המשקין, אף על פי שהן טהורין, הרי הן לענין חטאת כאכלין ומשקין המטמאין.

(2) דרגות טהרה יוצאות מן הכלל. (3) טהרת פרה אדומה. (4) לשחיטה, קבלת הדם והזאתו. (5) לתת את אפרה במים חיים על-מנת להזות מהם על הטמאים. מקור הלכה זו, בחגיגה כ, א.

ב. כל כלי הראוי למשכב או למושב, אף על פי שהוא טהור לגבי הקדש, הרי הוא לגבי חטאת כמדרס הזב⁷ עד שיטבילוהו לשם חטאת. יוחנן בן גודגא⁸ היה אוכל בטהרת הקדש כל ימיו, והיה מטפחתו כמדרס הזב לענין החטאת⁹.

(6) שם. (7) המונח "מדרס" כולל משכב, מושב, מרכב ומדרס, ודיניהם מפורשים בהל' מטמאי משכב ומושב. (8) מגדולי התנאים. (9) היה מקפיד על מאכלי חולין שלו שיהיו טהורים, כטהרת דברים קדושים.

ג. כל¹⁰ וכל הטמאות¹¹, אף על פי שאינו מטמא אדם ולא כלים אפלו לקדש, כמו שבארנו¹² - הרי הוא מטמא אדם וכלים לחטאת. לפיכך אמרו¹³: המקדש¹⁴ את מי חטאת לא ינעל את הסנדל, שכל יפלו משקין¹⁵ על הסנדל ונמצא הסנדל טמא, שכל המשקין טמאין הן לגבי חטאת, ויתטמא זה המקדש בנגיעתו בסנדל¹⁶, ונמצאו מי חטאת טמאים¹⁷.

(10) פרה פ"ח מ"ב. (11) הנוגע באב הטומאה נקרא ראשון, והנוגע בו הוא שני, וכן הלאה. וכולם נקראים וכל הטומאה. (12) בהל' טומאת מת פ"ה ה"ד. (13) במשנה, שם. (14) הנותן את האפר על המים. (15) שאינם טהורים לחטאת, ומטמאים אדם ובגדים לחטאת. ולמה לא חששו שמה יפלו משקין על בגדיו, מפני שדרכם של משקין ליפול על הסנדלים וקשה להזהר מזה (ע"פ פירושם של ה'ברטנורא' למשנה. ראה רב"ד וכסף-משנה. וראה 'תוספות יום-טוב' במשנתנו). (16) אם תיפול הטיפה על רגלו, לא תטמא את האדם, שמשקין מטמאים כלים בנגיעה, אבל את האדם אינם מטמאים אלא אם-כן נגעו בידי (לקמן

ט. הווג⁵⁰ והענבל⁵¹ - חבור לטמאה ולהזאה, ואם הזא על אחד מהן - טהרו שניהן⁵².

(50) שם מ"ט. (51) הלשון של הפעמון המתנועע, ודופק על הווג המקיפו. (52) מפני שהם כלי אחד ואין מפרידים אותם.

י. הטוי⁵³ שטוים בו הפשתים או שזרין בו החבלים - שלשה גופין יש בו: העץ שמלפפין עליו הטוי, והוא הנקרא פוש⁵⁴; והנחשת או הפנול שבראש העץ, והוא הנקרא צנורא, שבה פותלין וטוין; והרחים שבאמצע הפוש, והיא הנקראת פקא⁵⁵. הכוש שפותלין בו⁵⁶ החבלים שנטמא - לא יזה⁵⁷ על הפקא שלו ולא על הפוש⁵⁸, אלא על הצנורא⁵⁹; ואם הזא על אחד משלשתן - טהר הכל. ושל פשתן⁶⁰ - מזה על אחד משלשתן לכתחלה, ששלשתן חבור.

(53) שם מ"ח. (54) לפעמים משתמש רבינו במונח כוש לפלך בשלימותו, וכן במשנה, אבל בעיקרו הוא מגדיר את העץ בלבד. (55) בפירושו לכלים פ"ט מ"ז, כותב רבינו שהפיקה היא בראש הכוש. פירוש, בראשו השני של הכוש, וכן פירשו כל מפרשי המשנה כאן. (56) כאן הכוונה לפלך בשלימותו. (57) לכתחילה. (58) העץ שמלפפים עליו. (59) שהיא עיקר הכלי. (60) חלקי הפלך שטוים בו פשתן, הם יותר מהודקים מאשר חלקי הכלי ששזורים בו חבלים.

יא. עזרי⁶¹ של צריסה⁶² שהוא מחבר לפקות⁶³ - חבור לטמאה ולהזאה⁶⁴. המלבן של מטות⁶⁵ - אינו חבור לא לטמאה ולא להזאה⁶⁶.

(61) שם. (62) רגילים היו לעשות שוליים של עור למיטות של תינוקות, ועניבות יוצאות מצידיהם, וכעין כפתורים היו תלויים בדפנות העריסה ליד השוליים ומחברים אליהם את העניבות. ולפעמים, כשהשוליים מלוכלכים ביותר, מורידים את השוליים כדי לנקותם. (63) לכפתורים. (64) מפני שהכול כלי אחד, ואין מורידים את העור אלא במקרים יוצאים מן הכלל, ובהפסק זמן רב. (65) רבינו מפרש במשנתנו שמלבן הוא "מרובע של עץ מורכב למעלה מן המיטה". בהלכות כלים פרק ד הלכה ב, מבוארת תבנית המיטה וחלקיה. ראה שם. (66) מפני שחיבורו רופף, וכשמזיזים את המיטה מורידים את המלבן. [הר"ש מפרש שמלבנות מונחים תחת כרעי המיטה].

יב. כל ידות הכלים⁶⁷ הקדוחות⁶⁸, כגון נצב הספין וכיוצא בו, שהנצב נקוב והפנול נכנס בו - חבור לטמאה ולהזאה. אבל הידות החרוקות, כגון עץ החנית, שהעץ נכנס בפנול - אינו חבור להזאה⁶⁹.

(67) שם. (68) מלשון מקדח. יש בהן חור עמוק, וקצה

22 אָפּלוּ לֹא נִטְמָאוּ אֶלָּא אַחֲרָיו בְּלִבְד לִגְבִי חֲטָאתָּ³⁵,
23 כְּגוֹן שֶׁנִּגְעוּ מִשְׁקִין בְּאַחֲרָיו, וְנִגַּע פְּלִי זֶה בְּכָלִי שְׁנִי
24 וְשְׁנִי בְּשִׁלְשִׁי - נִטְמָאוּ הַפְּלִים כֻּלָּן לִגְבִי חֲטָאתָּ,
25 וְאָפּלוּ הֵן מֵאָה.

(33 פרה, פ"ב מ"ז. (34 שם מ"ח. (ראה 'תפארת ישראל' 'בועז' יד, שבכלים החמירו יותר מבאדם, שאדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת אינו מתטמא אלא אם נגע בידיו, אבל אם נגע בגופו לא נטמא, וכלי מתטמא בכל נגיעה שהיא). (35 המילים "לגבי חטאת" מיותרות, ומקומן בסוף ההלכה לפני הפסיקה "אפילו הן מאה", ונכפול כאן בטעות. אם נקיים הגירסא כמו שהיא לפנינו, אפשר לטעות ולפרש שגם לגבי חטאת לא נטמא תוכו כשנגעו באחוריו. ומשנתנו אומרת בפירוש: לגין של חטאת שנטמאו אחרי - נטמא תוכו.

26 ז. כָּל הָרְאוּי³⁶ לְהִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס הַזֶּבֶב³⁷, אֵף עַל פִּי
27 שֶׁהוּא טָהוֹר לְקִדְשִׁי³⁸, אִם הֵינִדּוּ³⁹ הַטָּהוֹר לְחֲטָאת -
28 נִטְמָא, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ. וְכֵן הַטָּהוֹר לְחֲטָאת
29 שֶׁהֵינִד אֶת הָאָדָם שֶׁאִינוּ טָהוֹר לְחֲטָאת⁴⁰, או שֶׁהֵינִד
30 אֶת רֶקֶוּ אוֹ אֶת מִימֵי רִגְלָיו שֶׁל אָדָם זֶה⁴¹ - נִטְמָא,
31 אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ. אֲבָל פְּלִי שֶׁאִינוּ רְאוּי לְמִדְרָס
32 - אִינוּ מִטְמָא אֶת הַטָּהוֹר לְחֲטָאת אֶלָּא אִם כֵּן נִגַּע בּוֹ.

(36 שם פ"א מ"א. (37 כלים המיוחדים לשכיבה, לשיבה ולרכיבה. פירי דיניהם מבוארים בהל' משכב ומושב. (38 הר"ש מפרש משנתנו בטהור לתרומה, אבל הטהור לקודש אינו מטמא בלא נגיעה (ראה לקמן הערה נב, והשלמות שם). (39 הזיוו. במשנה שם שנינו: "כל הראוי לטמא מדרס - מדף לחטאת", ומפרש רבינו (וכן הר"ש) שאם הסיטו הטהור לחטאת, נטמא טומאת מדף. פירוש, טומאה קלה מדרבנן, מלשון המקרא (ויקרא כו, לו): "קול עלה נדף" (רבינו, בפירושו שם). (40 אע"פ שהוא טהור לקודש (ראה השלמות). (41 בתוספתא שם נאמר דין רוקן ומימי רגליו בשם רבי, ובטהור לתרומה. וסובר רבינו שהתרומה לא דוקא, הוא-הדין לקודש.

33 ח. כָּלִי⁴² הַטָּמֵא⁴³ בְּטָמֵא מֵת⁴⁴, אִם הֵינִדּוּ הַטָּהוֹר
34 לְחֲטָאת - נִטְמָא, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ, וְאֵף עַל
35 פִּי שֶׁאִין טָמֵא מֵת מִטְמָא בְּמִשָּׁא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו⁴⁵.
36 בִּיעֵד ? מִפְּתַח שֶׁהוּא טָמֵא מֵת שֶׁהִיָּה תְּלוּי בְּדִלָת
37 וְסִגְר הַטָּהוֹר לְחֲטָאת אֶת הַדִּלָת, הוֹאִיל וְהֵינִד אֶת
38 הַמִּפְתָּח הַטָּמֵא - נִטְמָא⁴⁶. וְכֵן אִם הִסִּיט אֶת הַשֶּׁרֶץ
39 וְאֶת שִׁכְבַּת זֶרַע⁴⁷ - הִרִי זֶה טָמֵא לְחֲטָאת, אֵף עַל
40 פִּי שֶׁאִין אֵלּוּ מִטְמָאִין בְּמִשָּׁא, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר⁴⁸.

(42 שם. (43 טמא ממש. מדובר, בדבר שאינו ראוי למדרס. (44 מן התורה. בתוספתא שם, אנו שונים: "טמא שאמר, טמא מת ולא טמא מדף". פירוש, הדין שהנדה מטמאה בלא נגיעה נאמר רק בטומאה דאורייתא ולא בטומאה קלה מדרבנן. (45 בפ"ה מהל' טומאת מת ה"ט. (46 ראה השלמות לה"ז. (47 תוספתא שם. בתוספתא

ה"י), והכלי שנטמא במשקין מטמא את האדם בכל נגיעה שהיא. "והרי הוא (האדם) אומר: מטמאין לא טימאני, ואתה טמאתני" (מליצת המשנה). (17 שאין מונים לחטאת ראשון ושני ושלישי (לקמן ה"ו).

1 ד. מִי שֶׁנִּטְמָאוּ יָדָיו¹⁸ בְּלִבְד¹⁹ בְּדִבְרֵים הַמִּטְמָאִין אֶת
2 הַיָּדִים, כְּגוֹן שֶׁנִּגַּע בְּאֶבְלִין או בְּמִשְׁקִין וְכִיּוֹצֵא בָהֶן,
3 אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טָהוֹר לְקִדְשׁ וְאִינוּ צָרִיךְ אֶלָּא
4 טְבִילַת יָדָיו²⁰ בְּלִבְד, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר²¹ - הִרִי נִטְמָא כָּל
5 גּוּפוֹ לְעִנְיַן חֲטָאת וְצָרִיךְ טְבִילָה²². אָפּלוּ לֹא
6 נִטְמָאת אֶלָּא יָדוֹ אֶחָת²³ - נִטְמָא כָּלּוּ, וְהִרִי הוּא
7 רִאשׁוֹן לְטָמְאָה²⁴.

(18 שם פ"ב מ"ז. (19 וגופו לא נטמא. (20 לקודש צריכות טבילה בארבעים סאה. (21 בפ"ח מהל' אבות הטומאות ה"ז. (22 טבילת כל הגוף. (23 בפרה פ"י מ"ב, שנינו: "הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בידו - טמא", משמע אפילו בידו אחת. (24 לא נתבאר כוונתו, הרי בחטאת אין מונים ראשון ושני כלל, כמו שיתבאר בה"י. ראה 'חזון איש' שהתבלט בזה, ולא מצא יישוב לתמיהה זו.

8 ה. כָּל הַטָּעוֹן טְבִילָה²⁵, בֵּין מִן הַתּוֹרָה בֵּין
9 מִדְּבִרֵיהֶם, מִטְמָא²⁶ אֶת מִי חֲטָאת²⁷ וְאֶת אֶפֶר
10 הַחֲטָאת וְאֶת הַמִּזְבֵּה מִי חֲטָאת בְּמִגְעָה²⁸ וּבְמִשָּׁא²⁹. וְכֵן
11 מִטְמָא אֶת הָאֹזֹב הַמְּכַשֵּׁר³⁰, וְאֶת הַמִּים שֶׁנִּתְמַלְאוּ
12 וְצָדִין לֹא נִתְקַדְּשׁוּ, וְאֶת הַכָּלִי הַרִיקָן הַטָּהוֹר
13 לְחֲטָאת. מִטְמָא כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ בְּמִגְעָה אֲבָל לֹא
14 בְּמִשָּׁא³¹. וְטָמֵא שֶׁנִּגַּע בְּמִקְצַת אֶפֶר חֲטָאת - פָּסֵל
15 אֶת כָּלָּה³².

(25 שם פ"א מ"ו. (26 אפילו אם טבל לקודש, אלא שלא התכוון לטהרת חטאת. (27 שניתן עליהם האפר. (28 אם נגע בהם. (29 אם הוא נשא אותם בלא נגיעה, כגון שהכלי עם מי החטאת היה מונח על דבר שאינו מקבל טומאה, והטמא הגביהו או הזיוו ממקומו. (30 שנרטב במשקין טהורים לחטאת, שאם נרטב במשקין שאינם טהורים לחטאת, כבר נפסל לפני נגיעת הטמא. (31 לא גזרו חומרת משא אלא על דברים המקודשים לחטאת, אבל לא למזומנים לחטאת טרם שנתקדשו. פסק כחכמים, שם. (טומאת משא האמורה בכל מקום, פירושה שהטהור נשא את הטומאה, אבל כשטמא נושא את הטהור מטמא בזב בלבד, כמו ששנינו בשבת פג, א "שלא מצאנו לו חבר בכל התורה כולה", אלא שמעלה יתירה עשו בחטאת). (32 עדויות, פ"ח מ"א.

16 ו. אִין מוֹנִין³³ לְחֲטָאת רִאשׁוֹן וְשְׁנִי וְשִׁלְשִׁי כְּדָרֶךְ
17 שֶׁמוֹנִין לְתִרְוּמָה וְלִקְדָּשׁ. בִּיעֵד ? עֲשֵׂרָה שִׁטְבָּלוּ לְשֵׁם
18 חֲטָאת וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֶן, אָפּלוּ לֹא נִטְמָא אֶלָּא לִגְבִי
19 חֲטָאת בְּלִבְד, כְּגוֹן שֶׁנִּטְמָאת יָדוֹ בְּלִבְד, וְנִגַּע בְּחִבְרוֹ
20 וְחִבְרוֹ בְּחִבְרוֹ, אָפּלוּ הֵן מֵאָה - כֻּלָּן טָמֵאִין לְחֲטָאת.
21 וְכֵן כָּלִים³⁴ הַטָּהוֹרִים לְחֲטָאת שֶׁנִּטְמָא פְּלִי מֵהֶן,

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שטף (כלים שיש להם טהרה במקווה, נקראים בלשון חכמים "כלי שטף") גזרו (רבינו, שם).

יא. הטהור לחטאת⁶² שהכניס ראשו ורבו לתוך מים
שנתמלאו לחטאת - נטמא, מפני שהן שאובין⁶³;
ומדברי סופרים, שהבא ראשו ורבו במים שאובין -
נטמא, כמו שיתבאר⁶⁴.

(62 שם פ"א מ"ג. 63 מים הנמצאים בכלים נקראים "שואבים", ואינם מטהרים את הטובל בהם. 64 בפ"ט מהל' אבות הטומאות ה"א. מפני שאמרו, שמי חטאת אינם מטמאים את הטהור לחטאת כמו שמטמאים את שאינו טהור, אפשר לטעות ולומר שגם הבא ראשו ורובו בהם לא נטמא, מלמדת המשנה שאין דבר כן, אלא מטמאים אותו כמו מים שאובים אחרים. (רבינו בפירושו שם מבאר, שהוא נעשה ראשון לטומאה ואוכלין הנוגעים בו נעשו שני, ואף-על-פי שמים שאובים אחרים עושים את האדם שני לטומאה (רבינו בהל' אבות הטומאות, שם). והטעם מפני שהוא נטמא כשני, ונפסל לחטאת, והטמא לחטאת נטמא בנגיעה במי חטאת ונעשה ראשון (רבינו במשנתנו). ראה 'תפארת ישראל' במשנתנו, 'בועז' אות יג).

יב. הכל נאמני⁶⁵ על טהרת החטאת, ואפלו עמי
הארץ⁶⁶, מפני חמרתה, ומעלות אלו שעשו בה הכל
נהרין בה. והרי נאמר בתורה: והיתה לעדת בני
ישראל למשמרת - כל ישראל ראויין לשמירה⁶⁷.
לפיכך, עם הארץ שהביא כלי מביתו, אפלו כלי
חרס⁶⁸, ואמר: כלי זה טהור לחטאת - הרי זה
טהור, ומקדשין בו ומזין ממנו, ואף על פי שאותו
כלי טמא לקדש ולתרוקמה. וכן עם הארץ שאמר:
טהור אני לחטאת, או שהיו מי חטאת אצלו ואמר:
טהורין הן - נאמן; שאין אדם מישראל מזלזל בה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכן עם הארץ שאמר טהור אני לחטאת או שהיו מי חטאת אצלו ואמר טהורין הן נאמן שאין אדם מישראל מזלזל בה".

וצריך להבין מדוע לא נקט הרמב"ם הטעם שהובא בגמרא לדין נאמנות עם-הארץ בפרה אדומה: "כדי שלא יהיה כל אחד ואחד הולך ושוורף פרה אדומה לעצמו". ויש לבאר הטעם על-פי דיוק לשון הרמב"ם (בדין טומאת עם-הארץ ברגל) ש"עם-הארץ הרי הוא בחזקת טמא" ולא כתב שחכמים גזרו עליו טומאה כי גזירת חכמים אינה רק מחשש טומאה (טומאת ספק) אלא שהטילו על ע"ה חזקת טומאה כיון "שאינן בקיאין בדקדוקי טהרות וטומאות" לכן הן בחזקת טומאה. מסיבה זו לא הביא הרמב"ם שם את הטעם המובא בגמרא "משום איבה" כי מטעם זה לא היו חכמים מפקיעים חזקת טומאה, אלא רק משום שמפני חומרתן אין מזלזלים בה ולכן "הרי זה בחזקת טהורה". מאותה הסיבה לא הביא הרמב"ם טעם הגמרא בדין נאמנות עם-הארץ על טהרת פרה אדומה "שלא יהא כל

שלפנינו כתוב: "ואת הנבילה". והגר"א מוחק את המילים האלו. ונראה שגם רבינו אינו גורסן, מפני שנבילה מטמא במשא אפילו חולין. (48 שרץ - לקמן בפ"ד מהל' אבות הטומאות ה"ב. שכבת זרע - שם ה"א).

ט. הטהור לחטאת⁶⁹ שנגע בכלים שהיו למעלה מן הזב⁵⁰ וכיוצא בו, והן הנקראין מדף, אף על פי שהוא⁵¹ טהור לקדש⁵² - נטמא לחטאת⁵³. וכן כלי הטהור לחטאת שנגע במדף - נטמא לחטאת.

(49 שם מ"ב. 50 ולא נגע בהם הזב, כגון שהיו הרבה כלים מונחים עליו זה על גבי זה, ורק התחתון נגע בו ונטמא מן התורה. אבל העליונים לא נטמאו מן התורה, אבל חכמים גזרו עליהם טומאה משום שדומים לכלים שהזב שוכב עליהם, שכולם, אפילו מאה, טמאים מן התורה. וטומאה זו נקראת "מדף" (ראה פ"ו מהל' משכב ומושב ה"ג). (51 הנוגע. 52 פירוש, לא נטמא לקודש מפני שמדף דינו כראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין בלבד, אבל לא את האדם. 53 ואף-על-פי שהכלים אינם ראויים למדרס, שאם הם ראויים למדרס מטמאים אפילו כשהנידס בלי נגיעה. (ה'כסף משנה' בשם הר"י קורקוס, שואל: הלא נגיעה מטמאה גם בכלים טהורים לגמרי אלא שאינם טהורים לחטאת (למעלה בסוף ה"ז) ומה בא להשמיענו כאן בנגיעה במדף? והשיב, שכלים טהורים מטמאים רק אם נגע בידי, אבל נגיעה בגופו אינה מטמאה, בדומה לאוכלין ומשקין, אבל מדף מטמא גם אם נגע בגופו). (ראה השלמות).

י. הטהור לחטאת⁵⁴ שנגע באוכלין ומשקין, בין טהורין בין טמאים, שכל אוכלין ומשקין לגבי חטאת אינן טהורין, אם נגע בהן בידו - נטמא כל גופו, כמו שבארנו⁵⁵. נגע בהן ברגלו⁵⁶ או בשאר גופו או שהסיתן בידו ולא נגע בהן - טהור⁵⁷. וכן⁵⁸ אם נגע⁵⁹ בתנור⁶⁰ וכיוצא בו משאר פלים שאינם טהורין לחטאת⁶¹ - נטמא פלו; אבל אם נגע ברגלו בהן - הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה.

(54 משנה, שם. 55 למעלה ה"ד. 56 ה'כסף משנה' מפרש, שההבדל בין נגיעה בידי לבין נגיעה בשאר חלקי הגוף נאמר באוכלין ומשקין טהורים, אבל לא בטמאים ממש. והביא ראיה מהלכה הקודמת בנגע בכלים, שלא חילק בין מגע ידיים לבין מגע הגוף. (ב'אור שמח' דחה ראיה זו, מפני שאין לדמות אוכלין לכלים, שכלים ראויים להיות אב הטומאה ויש מקום לגזור גם כשהם וולד הטומאה, אבל אוכלין ומשקין אינם נעשים אב הטומאה. וכן משמע גם מלשונו של הר"ש בפירושו למשנתנו. והבדל זה בין ראויים להיות אב הטומאה לשאינם ראויים, כתב רבינו עצמו בפירושו למ"ד (ראה הערה אחרונה בהלכה הקודמת). 57 כחכמים, במשנה שם. וגם בזה מדובר בין בטהורים ובין בטמאים (תפארת ישראל, וכן גם ב'אליהו רבה' שם). 58 שם מ"ד. 59 בידו. 60 של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם (רבינו בפירושו למשנה). 61 שלא גזרו על כלי חרס שנגעו בגוף האדם, אבל כלי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ו' אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מכניס אותנו לבעייה הסבוכה שהתלבטו בה רבים - ראשונים ואחרונים - אם גזירת חכמים מועילה לעניינים שהם דברי תורה. (5) שיש בו דברים המטמאים באוהל. (6) לחלק הארובה הנמצא בתוך הבית ולא יצא מפי הארובה לבית. (7) טפח אורך וטפח רוחב ברום טפח ואין טומאה נכנסת בפחות משיעור זה. והטעם, מפני שאין המקום טהור. שהרי האפר בתוך הבית הטמא וזה דומה לכלי חרס העומד על השרץ. (8) אלא מונח על פי הארובה. (9) מפני שהטומאה נכנסת לארובה והכלי אינו חוצץ ונכנסת הטומאה לתוך הכלי.

ב. הִיָּה הַכֵּלִי שֶׁל אֶבֶן¹⁰, בֵּין שְׁנֵי בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח¹⁵
בֵּין שְׁאִין בָּהּ - הָאֶפֶר טָהוֹר¹⁶.

(10) שאינו מקבל טומאה כלל אפילו מדברי סופרים לא מגבו ולא מתוכו. (11) כשאינו משולשל (כסף משנה). מפני שאינו מקבל טומאה כלל הוא חוצץ.

ג. וְכֵן כָּלִי שֶׁיֵּשׁ בוֹ אֶפֶר אוֹ מִיָּם מְקַדָּשִׁים וּמִקֵּף צִמִּיד פְּתִיל¹² וְנִתּוֹן בְּאֵהָל הַמֶּת - הָרִי הָאֶפֶר וְהַמִּיָּם טָמְאִים. שְׁאִין אֶפֶר הַחֲטָאֵת נִצְלָת בְּצִמִּיד פְּתִיל; שְׁנֵאֲמַר: בְּמָקוֹם טָהוֹר, וְאִין זֶה מָקוֹם טָהוֹר.

(12) לשון המקרא (במדבר יט, טו) ופירוש, כלי חרס מכוסה בכיסוי מהודק ומחובר.

ד. וְכֵן אֶכְלִין וּמִשְׁקִין שֶׁל קֹדֶשׁ¹³ אֵינָן נִצְלִין בְּצִמִּיד פְּתִיל¹⁴. אֲבָל מִיָּם שְׁאִינָן מְקַדָּשִׁין וְכָלִי רִיקָן הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת - נִצָּל בְּצִמִּיד פְּתִיל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כִּשְׁהֵיוּ הַבְּעָלִים טָהוֹרִים; אֲבָל אִם נִטְמָאוּ הַבְּעָלִים - נִפְסְלוּ הַמִּיָּם בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵן. פִּיזֵד? הֵיוּ מִיָּמִיו מְקַפִּין צִמִּיד פְּתִיל וְהוּא וְהֵם¹⁵ בְּאֵהָל הַמֶּת - שְׁנִיָּהּ טָמְאִים. הִיָּה הוּא מִבְּחוּץ וְהַמִּיָּם שְׁאִינָן מְקַדָּשִׁין מִבְּפָנִים¹⁶ - שְׁנִיָּהּ טָהוֹרִין¹⁷. הוּא בְּפָנִים וְהַמִּיָּם בְּחוּץ - כִּשֵּׁם שֶׁהוּא טָמֵא, כִּף מִיָּמִיו פְּסוּלִין¹⁸.

(13) חגיגה כה, א: אין הקודש ניצל בצמיד פתיל. (14) משנה שם. והטעם, מפני שלא כתבה תורה "במקום טהור" אלא באפר לבד, ומים המקודשים נפסלים מפני האפר שבהם. (15) המים שאינם מקודשים. (16) באוהל המת בצמיד פתיל. (17) נתבאר למעלה, שמים שאינם מקודשים ניצולים בצמיד פתיל. (18) מפני שאדם טמא שומר עליהם (זר זהב ומנחת בכורים, וראה למעלה פרק ט הלכה י"ז).

ה. הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת שֶׁהִיָּה עוֹמֵד עַל גִּבִּי הַתַּנּוּר¹⁹ וְכִיּוּצָא בוֹ מִבְּלִים שְׁאִינָם טָהוֹרִים לַחֲטָאֵת וּפִשְׁט יָדוֹ חוּץ לַתַּנּוֹר וְכָלִי שֶׁיֵּשׁ בוֹ מִי חֲטָאֵת בִּידוֹ, וְכֵן קָנָה הַמָּטָל עַל גִּבִּי הַתַּנּוֹר וּשְׁנֵי בָלִים שֶׁיֵּשׁ בֵּהֶן מִי חֲטָאֵת תְּלוּיִין בוֹ אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן - הָרִי אֵלֹו טָמְאִין, לְפִי שְׁאִינָן בְּמָקוֹם הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת. וְהוּאֵיל וְהֵם נִשְׁעָנִין עַל הַתַּנּוֹר - הָרִי הֵן פְּאֵלֹו מִנְחִין עַל גִּבִּיו. אֲבָל אִם הִיָּה עוֹמֵד עַל הַתַּנּוֹר וּבִידוֹ כָּלִי רִיקָן

אחד ואחד הולך ועושה פרה אדומה לעצמו" כי טעם זה אינו מספיק להסיר "חזקת טומאה" מעמי הארץ ולכן נקט הטעם ש"מפני חומרתה אין מזלזלין בה".

(על-פי לקו"ש חלק ל"ז עמוד 23)

(65) שם פ"ה מ"ה. (66) שאינם נזהרים במצוות, ואינם מקפידים בדיני טומאה וטהרה, וגזרו טומאה על מגעם. (67) תוספתא, חגיגה פ"ג ה"ח. (68) שאם נטמא אין לו טהרה במקוה, אף-על-פי-כן אין חוששים שמא נטמא, ומכל-שכן כלי שטף שאפילו נטמא יכול להטבילו ולטהרו.

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ח

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

(1) יבאר כלי חרס שהיה בו אפר חטאת ונגע בו שרץ מצידו, הניח הכלי על גבי השרץ או על גבי אוכל שני וכיוצא בו, אם אפר חטאת ניצל בצמיד פתיל, או מים שאינם מקודשים וכלי הטהור לחטאת, היה עומד במקום שאינו טהור לחטאת והוציא ידו עם כלי שיש בו מי חטאת לחוץ, הווייה שעברה על גבי טומאה, כלי שיש בו אפר חטאת וכלי שיש בו קדש שנגעו זה בזה, הגביה או הסיט שני הכלים בידו, וכל ספק טומאות שהוא טהור לגבי תרומה מה דינו לחטאת, הספיקות שתולין בהם את התרומה מה דינם לגבי חטאת.

א. כָּלִי חֶרֶס שֶׁהִיָּה בוֹ אֶפֶר חֲטָאֵת וְנִגַּע בוֹ שֶׁרֶץ מִצִּיד² - טָהוֹר, שְׁאִין כָּלִי חֶרֶס מְטָמֵא מִגִּבּוֹ אֶפְלוֹ לְגִבִּי חֲטָאֵת. הֵנִיחַ הַכֵּלִי עַל גִּבִּי הַשֶּׁרֶץ, אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִטְמָא הַכֵּלִי - הָרִי הָאֶפֶר טָמֵא; שְׁנֵאֲמַר: וְהֵנִיחַ מִחוּץ לַמִּחְנָה בְּמָקוֹם טָהוֹר, וְאִין זֶה מָקוֹם טָהוֹר. וְלֹא עַל גִּבִּי הַשֶּׁרֶץ בְּלִבָּד, אֲלֹא אֶפְלוֹ הֵנִיחוֹ עַל גִּבִּי אֶכָּל שְׁנֵי³ וְכִיּוּצָא בוֹ מִדְּבָרִים שֶׁטְמֵאָתָן טָמְאָה קֵלָה וְהֵם מְדַבְּרִי סוֹפְרִים - הָרִי נִטְמָא הָאֶפֶר; שְׁנֵאֲמַר: בְּמָקוֹם טָהוֹר⁴ - שְׁלֹא יִהְיֶה עַל [גִּבִּי] שוֹם טָמְאָה בְּעוֹלָם. וְכֵן כָּלִי חֶרֶס שֶׁהִיָּה בוֹ אֶפֶר חֲטָאֵת וְנִתּוֹן עַל אֶרֶבָּה שְׂבָכִית טָמֵא⁵: אִם הִיָּה הַכֵּלִי מְשֻׁלָּשׁ לְבִית⁶ - נִטְמָא הָאֶפֶר וְאִף עַל פִּי שְׁאִין בְּאַרְבֶּה פּוֹתֵחַ טַפַּח⁷; וְאִם לֹא הִיָּה מְשֻׁלָּשׁ⁸, אִם הִיָּה בְּאַרְבֶּה פּוֹתֵחַ טַפַּח - טָמֵא⁹.

(2) מצד הכלי ולא מתוכו. (3) שהוא שני לטומאה ואינו עושה שלישי בחולין. ינש מקום להסתפק מה דינו של שלישי בתרומה ושל רביעי בקודש. יש פנים לכאן ולכאן. ומלשונו של רבינו, שכתב "אוכל שני" יש להסיק ששלישי ורביעי אינם נקראים מקום טמא לעניין זה. (4) פירוש, חכמים עשו דבריהם כשל תורה וכשם שדברים הטמאים מדאורייתא פוסלים מן התורה את האפר שעל גביהם, אף על פי שהנגיעה בכלי אינה מטמאה, כך גזרו חכמים גם בדברים הטמאים מדבריהם. [ואפשר גם לפרש, שהאפר פסול מן התורה, מפני שהמקום הטמא מדברי חכמים אינו נקרא טהור. וסיוע קל לפירוש זה אתה מוצא בסיוע דברי רבינו: שלא יהיה על גבי "שום טומאה בעולם". אולם זה

מְטַמָּא אֶת הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת עַד שֶׁיֵּגַע בּוֹ בִּידּוֹ, אֵלָּא
אִם בֶּן הָיָה רְאוּי לְמִדְּרָס, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(31) הוֹיז.

ט. כֹּל סֶפֶק הַטְּמֵאוֹת שֶׁהוּא טְהוֹר לְגַבִּי תְרוּמָה³²,
כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר - הָרִי הוּא טְהוֹר לְחֻטָּאת; וְכֹל
הַסִּפְקוֹת שֶׁתּוֹלִין בָּהֶן אֶת הַתְּרוּמָה, אִם נוֹלְדוּ
בְּחֻטָּאת³³ - הָרִי אֵלּוּ נִשְׁפָּכִין³⁴. וְאִם נִעֲשׂוּ טְהוֹרוֹת³⁵
עַל גַּבִּי אוֹתָן פְּלִים וְאֶדָם שֶׁנוֹלְדוּ לָהֶן סִפְקוֹת אֵלּוּ
שֶׁהַחֻטָּאוֹת נִשְׁפָּכִין עֲלֵיהֶן - הָרִי אוֹתָן הַטְּהוֹרוֹת
תְּלוּיוֹת³⁶. וְהַרְפָּפוֹת³⁷ אֵינָן כְּפִלִּים, וְהָרִי הֵן טְהוֹרוֹת³⁸
לְתְרוּמָה וְלִקְדָשׁ וְלִחֻטָּאת.

(32) שלושה סוגי ספק טומאה הם לעניין תרומה: א. ספק
טומאה, ששורפים את התרומה שנולד בה הספק; ב. שאין
שורפים אותה אבל גם לא אוכלים אותה (בלשון המשנה:
"תולים"); ג. התרומה נשארה בטהרתה, ספקות אלה
לסוגיהם נתבארו במסכת טהרות פרק ה. (33) אם נולדו
ספקות כאלה במי חטאת. (34) תרומה שהיא ראוייה
לאכילה אסור לאבדה בידיים ולפיכך אם נולד בה ספק
טומאה אסור לשורפה שמא היא טהורה, אבל מי חטאת
שאפילו לא נטמא אינם ראויים לשתייה מותר לשפוך
אותם. (35) חולין שנעשו בטהרת חטאת. (36) ואין אנו
אומרים הוואל ומי חטאת נשפכים על ספק זה, גם חולין
על טהרת חטאת יישרפו, אלא הן תלויות. והטעם, מפני
שהמים אינם דבר מאכל ומשתה אין כל הפסד אם שופכים
אותם, שהרי אינם ראויים להזאה. אבל הטהרות ראויות
לאכילה ולא גזרו עליהן. (37) שבכות מעץ.

י. דְּבִלְהָ³⁸ שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלְהָ³⁹ לְתוֹךְ מִי חֻטָּאת
וְנִטְלָה וְאֵכְלָה: אִם יֵשׁ בָּהּ כִּפְיָצָה⁴⁰ - הַמֵּים טְמֵאִין,
בֵּין שֶׁהִיָּתָה הַדְּבִלָה טְמֵאָה בֵּין שֶׁהִיָּתָה טְהוֹרָה; שֶׁכֹּל
הָאֵכָלִין, אֶפְלוּ אֵכָל קֹדֶשׁ, אֵינּוּ טְהוֹר לְחֻטָּאת.
וְהָאוֹכֵלָה חֵיב מִיתָה⁴¹, מִפְּנֵי שֶׁאֵכָל תְּרוּמָה טְמֵאָה⁴².
וְאִם אֵין בָּהּ כִּפְיָצָה - הַמֵּים בְּטָהֳרָתָן; שֶׁאֵין הָאֵכָל
מְטַמָּא אַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁהִיָּתָה בּוֹ כִּפְיָצָה, בֵּין לְתְרוּמָה
בֵּין לִקְדָשׁ בֵּין לְחֻטָּאת.

(38) תאינים יבשות שנדרסו בעיגול ונדבקו לגוש אחד.
(39) מעצמה לא מרצון הבעלים. (40) אוכלים פחות
משיעור זה אינם מטמאים. (41) בידי שמים. (42) יש
למחוק את המלה "טמאה" ובמקומה לכתוב: והוא כבר
נטמא ממי נדה (כתב יד תימן), שהאוכל תרומה טמאה אינו
חייב מיתה, ובנידון שלפנינו חייב מיתה מפני שנטמא
בנגיעת מי חטאת שלא לצורך הזאה. וטמא שאכל תרומה
חייב מיתה בידי שמים.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

(1) יבאר הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה, וכמה שיעור
הזאה, הנוגע בהן אחר שעשו מצוות והנוגע במי חטאת
שנפסלו, מי חטאת שנפלו לתוכם מי מעיין או מי פירות,
ואפר פרה שנתערב באפר מקלה, אפר כשר שנתנו על גבי

1 הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת אוּ מִים שֶׁאֵינָן מְקַדְּשִׁין - הָרִי אֵלּוּ
2 טְהוֹרִין²⁰ כְּמוֹת שֶׁהָיָה. הָיָה עוֹמֵד חוּץ לְתַנּוּר וּפָשַׁט
3 יָדוֹ לַחֲלוֹץ וְנִטַּל פְּלִי שֵׁשׁ בּוֹ מִי חֻטָּאת וְהִעֲבִירוֹ עַל
4 גַּבִּי הַתַּנּוּר - הָרִי זֶה טְהוֹר. וְכֵן הָיָה שֶׁעֲבָרָה עַל
5 גַּבִּי טְמֵאָה²¹, כְּגוֹן מִשְׁפָּב וּמוֹשָׁב²² וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן -
6 הָרִי זֶה טְהוֹרָה²³.

(19) של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם ולפיכך אינו
מטמא את האדם שנגע בו ברגלו. (20) לא הקפידה תורה
על מקום טהור אלא באפר בלבד, ולא נטמאו מנגיעת ידיו
מפני שהאדם עצמו לא נטמא. (21) זרק את המים במקום
טהור ועברו על פני טומאה ונפלו על הטמא הטעון הזאה
העומד במקום טהור. (22) של זב שמטמאים טומאה
חמורה, ומכל שכן אם עברה על שרץ ונבילה.
(23) ומטהרת את המוזה. בתוספתא פרה פרק י' הלכה ג'
אמרו, שבזה אף רבי עקיבא מודה, ופירש אביי בזבחים (צג,
א) מפני שהטיפה כבר נעקרה מידו אין מקום לגזור שמא
יניחנה במקום הטמא.

7 ו. כֹּל שֵׁשׁ בּוֹ מִי חֻטָּאת וְכֹל שֵׁשׁ בּוֹ קֹדֶשׁ שֶׁנִּגְעוּ
8 זֶה בָּזָה - הָרִי נְטֵמָא כֹּלִי שֶׁל חֻטָּאת וְכֹל שֵׁשׁ בּוֹ,
9 אֲבָל כֹּלִי הַקֹּדֶשׁ טְהוֹר כְּשֶׁהָיָה. וְכֵן אִם נִגַּע הַטְּהוֹר
10 לְחֻטָּאת בְּשִׁנְיָהּ בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּשֶׁהָיָה מִנְּחִין עַל הָאֶרֶץ
11 - הָרִי נְטֵמָא שֶׁל חֻטָּאת; שֶׁהָרִי הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת
12 נְטֵמָא בְּנִגְיַעַת הַכֹּלִי שֶׁאֵינּוּ טְהוֹר לְחֻטָּאת, כְּמוֹ
13 שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְחֹזֵר וְטֵמָא אֶת מִי חֻטָּאת.

14 ז. הַגְּבִיָּה²⁴ שֶׁנִּי הַפְּלִים בְּשִׁתִּי יָדָיו²⁵ - שִׁנְיָהּ טְמֵאִין.
15 זֶה שֶׁל חֻטָּאת נְטֵמָא - מִפְּנֵי שֶׁנִּגַּע בּוֹ אֶדָם שֶׁנִּגַּע
16 בְּכֹלִי שֶׁאֵינּוּ טְהוֹר לְחֻטָּאת; וְשֶׁל קֹדֶשׁ נְטֵמָא - מִפְּנֵי
17 זֶה שֶׁהַגְּבִיָּהּ וְהוּא טְמָא בְּנִשְׂאֵת מִי נִדָּה, שֶׁהֵן
18 מְטַמְּאִין בְּמִשְׁאֵל מִפְּנֵי שֶׁנִּטְמָאוּ²⁶ מִחֻמַּת הַכֹּלִי שֶׁל
19 קֹדֶשׁ. לְפִיכָּה, אִם הָיָה הַכֹּלִי שֶׁל קֹדֶשׁ פְּרוּךְ בְּנִיר
20 וְהַגְּבִיָּהּ בְּנִיר וְלֹא נִגַּע בּוֹ²⁷, וְהַגְּבִיָּהּ הַחֻטָּאת²⁸ בִּידּוֹ
21 שִׁנְיָה - שִׁנְיָהּ טְהוֹרִין; שֶׁהָרִי לֹא נִגַּע בְּכֹלִי²⁹ וְלֹא
22 נְטֵמָא לְחֻטָּאת. אֲבָל אִם הָיָה נִגְעַת בְּכֹלִי הַקֹּדֶשׁ
23 בִּידּוֹ, אֶפְלוּ הָיָה שֶׁל חֻטָּאת בְּנִיר - שִׁנְיָהּ טְמֵאִין³⁰.

(24) האדם הטהור לחטאת. (25) והוא הדין אם נגע בשל
קודש והגביה את של חטאת. (26) צריך להיות: שנטמא,
פירוש מפני שהאדם נטמא לחטאת בנגיעתו בכלי של קודש
מטמאים אותו מי החטאת במשא ואף על פי שלא נגע במים
עצמם, אבל כל זמן שהוא טהור לחטאת, אין מי חטאת
מטמאים אותו (רבינו במשנתנו שורש ז). (27) בכלי עצמו.
(28) אף על פי שאינו כרוך בנייר. (29) וכלי זה אינו מטמא
במשא. (30) טומאת משא פירושה אפילו בלי נגיעה. ואם
כן נטמא הנושא כלי החטאת וחוזר ומטמא את כלי הקודש
בנגיעתו.

24 ח. הַסִּטִּי³¹ אֶת שְׁנֵי הַפְּלִים בִּידּוֹ וְלֹא נִגַּע בָּהֶן -
25 שִׁנְיָהּ טְהוֹרִין; שֶׁאֵין הַכֹּלִי שֶׁאֵינּוּ טְהוֹר לְחֻטָּאת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ו' אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהאדם הוא ראשון לטומאה, וכלים אינם מיטמאים בנגיעה אלא מאב הטומאה. ב'תורת כהנים' פרשת מצורע פרשת ב ה"ט, דרשו: "ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו" - בשעת מגעו מטמא בגדים, פירש - אינו מטמא בגדים. ומכאן למדו לשאר מטמאים במשא. (8) נדה ט. (9) ללמדנו מה היא כמות המים המטמאה במשא ומטמאה בגדים. (10) משנה פרה פ"ב, מ"ד. (11) מפני שנעשה בהם כבר מה שציוותה תורה. (12) על הבהמה או על כלי אבנים. (13) מן האזוב לכלי טהור. (14) כשיטביל בהם את האזוב לשם הזאה על דבר המקבל טומאה, מפני שהטבילה הראשונה היא פסולה. (15) למעלה פ"י ה"ט. ראה בהערות שם. (16) כלומר, אפילו הזה על דבר המקבל טומאה לא נעשה מצוותם, מפני שכשהטבילה פסולה, גם ההזאה שלאחריה פסולה, ולפיכך המים שנשארו באזוב מטמאים.

ב. אין מי חטאת¹⁷ מטמאין את הכל קדם שיעשו מצותן עד שיהיו¹⁸ טהורין וכשרין להזאה. אבל מי חטאת שנפסלו, כגון שנתערב בהן מים או ששתתה מהן בהמה וכיוצא בהן מאלו הדברים הפוסלין אותן¹⁹: אם נגע בהן הטהור לתרומה - נטמא²⁰, בין שנגע בידיו בין שנגע בשאר גופו²¹; נגע בהן אדם הטהור לחטאת ואפילו בידיו - הרי הוא טהור²² כמות שהיה²³.

(17) שם פ"ט מ"ח. (18) פירוש, אלא אם הם. (19) נמנו למעלה בפ"ט ה"א, יב ויג. (20) ואסור לאכול תרומה מגזירת חכמים. אבל מן התורה, כיון שנפסלו ואינם ראויים להזאה אינם מטמאים (כסף-משנה). ולא גזרו אלא לתרומה, אבל לא לחולין. (21) ראה הלכה ג. (22) "לפי שהוא (המים) ממין מה שהוא טהור לו (להאדם)". לשון רבינו בפירושו שם. התכוון לומר, מפני שמי חטאת כשרים אינם מטמאים את הטהור לחטאת, לא גזרו חכמים בפסולים, ואף-על-פי שהוא נוגע שלא לצורך הזאה. (23) צ"ל: כמות שהיה (כת"י תימן).

ג. מי חטאת²⁴ שנטמאו ונגע בהן אחר שנטמאו אדם הטהור לתרומה, בין בידיו בין בגופו - נטמא²⁵. ואם נגע בהן הטהור לחטאת בידיו - נטמא²⁶; נגע בשאר גופו - הרי הוא טהור²⁷ כמות שהיה²⁸.

(24) שם. (25) כמו בנפסלו. (26) כל גופו. והטעם, מפני שנגע במשקין טמאים. (27) שמשקין אינם מטמאים במגע בגוף.

ד. מי חטאת²⁸ שנפלו לתוכן מי מעין או מי מקנה או מי פרות: אם רב מי חטאת - מטמאין במשא²⁹; ואם רב מי פרות - אין מטמאין; מחצה למחצה - מטמאין. אפר פרה שנתערב באפר מקלה³⁰ וקדש בכלל: אם היה הרב אפר פרה - מטמאין³¹ במי נדה; ואם היה הרב אפר מקלה - אין מטמאין במגע³² אבל מטמאין במשא³³.

מים פסולים נגע בהם הטהור לתרומה, מי חטאת אם בטלים בטיט, ופרה ששתתה מי חטאת, המזה ממים שמזים עליהם לרבים ואחר כך נמצאו המים פסולים, ודין המזה באזוב הטמא לחטאת, והמגביה כלי שהיזה עליו והרי עליו מים.

א. הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה², בין אדם בין כלים - טמא, ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו³; שנאמר: והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב. הנה למדת, שמי הנדה אב מאבות הטמאות של תורה. וטמאת מגען בכל שהוא⁴. ואם היה בהן פדי הזאה - מטמאין במגע ובמשא⁵, והנוגע בהן או שנושאן שלא לצורך - מטמא בגדים בשעת מגעו⁶ או בשעת משאו עד שיפירש ממטמאיו⁷. שנאמר: ומזה מי הנדה יכבס בגדיו. אינו מדבר במזה על הטמא⁸; אם טהר את הטמא, קל וחמר שיהיה הוא טהור. מפי השמועה למדו, שזה שנאמר בתורה: ומזה מי הנדה - לא נאמר אלא לשעור⁹, שהנוגע או הנושא מי נדה שיש בהן פדי הזיה שלא לצורך הזאה - טמא ומטמא בגדים דין תורה. וכמה הוא שעור הזאה? פדי שייטבל ראשי גבעולין של אזוב במים. כמה דברים אמורים שמי חטאת מטמאין? בזמן שנגע בהן או נשאן שלא לצורך קדם שיעשו מצותן; אבל אחר שעשו מצותן - אינן מטמאין כלל¹⁰. כיצד? הרי שייטבל את האזוב והזה על האדם הטמא או על הכלים, והיו המים שותתין ויורדין מעל הטמא לארץ, וכן המים הנתזין בשעת הזאה על הארץ או על הטהור - הרי אותן המים טהורים¹¹, והנוגע בהן והנושאן טהור. הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טמאה¹² - הרי המים המנטפין¹³ פשרין להזות מהן¹⁴, כמו שבארנו¹⁵. לפיכך מטמאין טמאת מי חטאת, לפי שלא עשו מצותן, שהרי הטבילה היתה לשם דבר שאינו מקבל טמאה¹⁶.

(2) אבל לצורך הזאה אינם מטמאים (נדה ט, א). (3) כלומר, אפילו בשעת מגעו. ומכל-שכן אם נגע בכלים אחר שפירש מן המים. והמדובר, כשאין במים כשיעור הזאה. (4) אפילו טיפה קטנה מטמאה במגע. (5) בלי נגיעה, כגון הרבה כלים מונחים זה על גבי זה והמים בעליון, והגביה את כולם ונגע רק בתחתון, או שהזיזם ממקומם בלי נגיעה (ספרי חוקת, פיסקא קטט). (6) בכלים פ"א מ"ב, שנינו גבי מי חטאת: "וחשוכי בגדים במגע". ופירש רבינו, למנוע בגדים מטומאה כשנגע האדם במי חטאת ולא נשא אותם. ולכאורה דברי רבינו כאן מנוגדים למשנה זו, אולם בפ"ו מהלכות אבות הטומאות ה"ג, מפרש רבינו מה שסתם כאן, וכתב: "מי חטאת . . . הנוגע בהם מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא, שאי אפשר שיגע במים שלא יסיט אותם, וכבר ביארנו שאחד הנושא ואחד המסיט", והמשנה תתפרש שאינו מיטמא משום מגע, אבל משום משא - מיטמא (כסף-משנה). (7) והבגדים שנגע בהם אחר שפירש מן הטומאה - טהורים, מפני

יונה, ועני מדוכא ("דלי דלות") מביא סולת. ברוב החטאות, אין הבדל בין עשיר לעני, ונקראות "חטאת קבועה". (46 שם. 47) דרך החלון הזה היו מזים על טמאים רבים, ונאספו שם מים, והעם היו מתחלקים ובגדיהם מתלכלכים (רבינו שם).

ט. המזה⁴⁸ באזוב הטמא⁴⁹ לחטאת⁵⁰: אם יש בו כביצה - המים פסולין⁵¹ והזאתו [פסולה]; אין בו כביצה - המים פשרים⁵² והזאתו פסולה⁵³. ואזוב זה⁵⁴ מטמא חברו וחברו לחברו אפלו הן מאה, שאין מונין לחטאת⁵⁵.

(48 שם מ"ו. 49) כגון שלקטו לאכילה (ראה פרק יא ה"ז). (50) והוא טהור לקודש. (51) ואם היה טמא לתרומה או לקודש, המים טמאים ולא רק פסולים (רבינו בפירושו). (52) שאין אוכל טמא מטמא אחרים בפחות משיעור זה (הלכות טומאת אוכלים פ"ד ה"א). (53) שנאמר (במדבר יט, יט): "והזהה הטהור", בין האדם המזה ובין האזוב שבו מזים. (54) כשיש בו כביצה. (55) ראה למעלה פ"ג ה"ו.

י. המגביה⁵⁶ פלי שהזה עליו והרי עליו המים כדי הזאה - טהור; שהמים שעשו מצותן אינן מטמאין, כמו שבארנו⁵⁷.

(56 שם מ"ה "אוחז הוא הטהור בקורדום". 57) למעלה ה"א.

ברוך רחמנא דסייען

הלכות טומאת צרעת

יש בכללן שמונה מצות. שש מצות עשה, ושתיים מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להורות בצרעת אדם כדינה הכתוב בתורה. (ב) שלא יקץ סימני טמאה. (ג) שלא יגלח הנתק. (ד) שיהיה המצרע מפרסם בקריעת בגדיו ופריעת ראשו ועטיה על שפם. (ה) טהרת צרעת. (ו) שיגלח המצרע את כל שערו כשיטהר. (ז) דין צרעת הבגד. (ח) דין צרעת הבית.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר אי זהו צרעת עור הבשר, וכמה מראות בה, ואם מצטרפים זה עם זה, מראה הפיתוך ומראה נגע שאינו עמוק מעור הבשר, שיעור כל נגע צרעת, וכל מקום שנאמר בהרת אם הוא דווקא, שלשה סימני טומאה הם בצרעת עור הבשר.

א. צרעת עור הבשר² הוא שילבין מקום מן העור³, ותהיה הלבנונית פקרום ביצה⁴ ומקרום ביצה ולמעלה⁵. אבל לבנונית שהיא דהה⁶ מקרום הביצה ולמטה - אינה צרעת, אלא בהק⁷ הוא.

(2) האמורה בתורה (ויקרא יג, ב): אדם כי יהיה בעור בשרו

(28) תוספתא פרה פ"ט ה"ג. (29) את הטהור לתרומה, אבל לא את הטהור לחטאת (חזון-איש, ראה ה"ב). ונראה שגם במגע מטמא, כדברי רבינו בפ"ו מהלכות אבות הטומאות הי"ג, שאי אפשר ליגע במים ולא להסיטם. (30) אפר עצי חולין שרופים. (31) משנה פרה פ"ט ז. (32) מפני שאפר באפר אינו נבלל יפה. ומכיוון שהרוב הוא אפר מקלה, אנו אומרים: באפר מקלה נגע. (33) בכורות כג, א. והטעם, מפני שנשא גם את אפר הפרה.

ה. אפר פשר³⁴ שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדשן ונגע בהן הטהור לתרומה, בין בידיו בין בגופו - נטמא. נגע בהן הטהור לחטאת, אפלו בידיו - הרי זה טהור כמות שהיה³⁵.

(34 שם, מ"ט. 35) כל דיניהם שווים למי חטאת שנפסלו (ה"ג).

ו. מי חטאת³⁶ שפסלו - לא יגבלם בטיט, שלא יעשו תקלה לאחרים, שמה יגע בטיט ונטמא; שמי חטאת אינם בטלין בטיט, שנאמר: חטאת היא³⁷.

(36 שם מ"ה. 37) בפירושו למשנה מביא רבינו דרשה זו בשם הספרי, אולם בספרי שבידינו לא מצאתיה.

ז. פרה ששתת³⁸ מי חטאת, אף על פי שנשחטה בתוך עשרים וארבע שעות³⁹ - בשרה טהור⁴⁰. שנאמר: למשמרת למי נדה; בזמן שהן שמוירין - אינן בטלין, אבל בזמן ששתאתן פרה - בטלו, שהרי אינם שמוירים⁴¹.

(38 שם. 39) ולא נתעכלו עדיין. (40) אף-על-פי שנגע אחר שחיטה במי החטאת שבמעיה. (41) ספרי חוקת, פיסקא קכה. פסק כר' יהודה במשנתנו נגד תנא-קמא, מפני שאמרו בספרי (שם): "וכבר הלכה זו נשאלה לפני שלושים ושמונה זקנים ביבנה, וטיהרו את בשרה", וכן נאמר שם בשם ר' יוסי הגלילי ור' טרפון (כסף-משנה).

ח. המזה⁴² מחלון שמזין ממנו על הרבים, והזה עליו ונכנס למקדש, ואחר כך נמצאו המים פסולין - הרי זה פטור⁴³; שחזקת המים שמזין מהן על הרבים שהן פשרין, והרי זה פאנוס⁴⁴. אבל אם הזה עליו מחלון של יחיד ונכנס למקדש ונמצאו המים פסולין - חייב בקרבן עולה ויורד⁴⁵, מפני שהיה לו לבדק על המים ואחר כך יכנס למקדש. מחליקים⁴⁶ הוי העם במים ששותתים בארץ מחלון של רבים⁴⁷, ודורסים אותן ונכנסים למקדש, ולא היו חוששין להן שמה פסולין הן.

(42 שם פ"ב מ"ד. 43) מלהביא קרבן, כאדם טמא ששגג ונכנס למקדש. (44) מפני שלא היה צריך לחקור אם המים היו כשרים. [בפירושו למשנתנו, מוסיף רבינו עוד טעם ואומר, שאפילו אם היה ספק שמה הוא טמא, הרי אמרו, ספק טומאה ברשות הרבים - ספיקו טהור]. (45) עשיר מביא כשבה או שעירה, ועני מביא שתי תורים או שני בני

לובן השלג והסיד הוא מסוג מיוחד שאינו דומה לסוג הלובן של צמר וקרום ביצה (ראב"ד כאן. והרמב"ן בפירושו על התורה (ויקרא יג, ג) מבאר שסוג לובן הבהרת הוא מבריק ומסנוור מהשאיין-כן סוג השאת. וראה 'תפארת ישראל' בתחילת מס' נגעים שחילק ג"כ את המראות לשני סוגים: מזהיר ובלתי מזהיר). (17) מזה שאמרנו, שהבהרת יותר לבנה משאת, וסיד יותר לבן מקרום ביצה, יש ללמוד שסיד הוא טפל לבהרת, וקרום ביצה טפל לשאת. (18) בגמרא שם משמע, ששיטת רבי עקיבא: "זו למעלה מזו, וזו למעלה מזו" מנוגדת לשיטת אבות ותולדות השנויה בנגעים פ"א מ"א, ומכאן תמיהה חמורה על דברי רבינו כאן שנוקט שתי השיטות המנוגדות זל"ז. ב'כסף משנה' עמד על תמיהה זו ומבאר, שאמנם השקלא-וטריא במס' שבועות שם מסתמכת על ניגוד בין שתי השיטות, אבל לפי המסקנה שם ו, א - אפשר שגם רבי עקיבא מודה באבות ותולדות כפי שנשנו במשנתנו. ביאור נוסף בהערה הבאה.

ג. ארבע מראות נגעים אלו - בלן מצטרפין זה עם זה¹⁴, בין להקל בין להחמיר²⁰; בין בתחלת ראית הנגע²¹, בין בסוף השבעה²², בין לאחר שנפטר המצרע²³ או נחלט²⁴. פיצד? אחד נגע שהיה בלן לבן כשגלג או כסיד ההיכל או כצמר נקי או כקרום ביצה, ואחד נגע שהיה מקצת הלבן כמראה הבהרת ומקצתו כמראה השאת ומקצתו כמראה הספחת²⁵ - הכל כמראה אחד הוא חשוב. אם כן, למה מנאום חכמים²⁶ ואמרו: מראות נגעים - שתיים שהן ארבע²⁷? כדי להבין במראות²⁸. שכל כהן שאינו מפיר²⁹ המראות ושמותיהן כשנלמדן אותן ומודיעין אותו - לא יראה הנגע, עד שיבין ויפיר³⁰ ויאמר: זו היא הבהרת וזו היא ספחתה³¹, זו היא השאת וזו היא ספחתה.

(19) בנגעים שם מ"ג, אנו שונים: "ארבעה מראות הללו מצטרפים זע"ז", ומשמע שאין כל הגבלה בדבר, ואפילו שתי התולדות או תולדה של שאת עם בהרת, שיש ביניהן הבדל של שלוש דרגות, גם כן מצטרפות. וכן משמע מ'תורת כהנים' פרשת נגעים פ"א ה"ד, שדרשו: והיה (פירוש, נאמר בתורה (שם יג, ב): "והיה לנגע צרעת" בלשון יחיד, ולא נאמר "והיו", והרי הכתוב מדבר בנגעים רבים) מלמד שמצטרפים זה עם זה, מפני שכולם נחשבים כאחד (ראה רש"י שבועות ו, א ד"ה ואע"ג, ורא"ש בפירושו למשנתנו). אמנם בסוגיה שם משמע, שמי ששונה אבות ותולדות סובר שתולדה מצטרפת רק עם אב שלה, אולם זה נאמר בשקלא-וטריא, אבל לפי המסקנה שם אליבא דרבי עקיבא, שדרגות הלובן אינן קובעות בצירוף, ונאמרו רק לשם לימוד טבעי הנגעים, אפשר שגם אבות ותולדות לא נקבעו לענין דיני צירוף אלא לשם לימוד טבעי הנגעים ומראותיהם "וכל כהן שאינו בקיא בהם ובשמותיהם אינו רואה את הנגעים" (גמרא שם). 'כסף משנה'. וראה דברי רבינו בסוף הלכה זו. (20) בין אם הצירוף מביא

וכו' והיה בעור בשרו לנגע צרעת. (3) להוציא צרעת בראש או בזקן, שדיניה יתבארו לקמן בפ"ח. במה דברים אמורים, כשהלבנונית קשורה באיזו שהיא מחלת העור, אבל סתם כתם לבן בעור בריא לגמרי - אינו צרעת. וכן שנינו ב'תורת כהנים' פרשת נגעים פ"א ה"ו: "והיה בעור בשרו לנגע", מלמד שהוא מצטער ממנו. ברור שהכוונה שהנגע גורם לו כאב או גירוי מצער (ראה 'התורה והמצוה' למלבי"ם שם). (4) כקרום הרך שבפנים ולא הקליפה הקשה החיצונית ('תפארת ישראל' נגעים פ"א מ"א ב'בועז'). (5) לבנונית יותר עזה. (6) כהה. (7) שנאמר (שם, לט): בוחק הוא פרח בעור טהור הוא.

ב. וארבע מראות⁸ יש בצרעת עור הבשר, ואלו הן: לבן עז ביותר שאין למעלה ממנו, שהוא נראה בעור הבשר כשגלג, הוא הנקרא בהרת⁹. ולבן שהוא דהה מזה מעט, שנראה כצמר נקי של פכש בן יומיו¹⁰, הוא הנקרא¹¹ שאת¹². ולבן שדהה מן השאת מעט, שנראה כסיד ההיכל¹³, הוא תולדת הבהרת¹⁴, ונקראת ספחת¹⁵. ולבן שדהה כסיד ההיכל מעט, והרי הוא כקרום ביצה¹⁶, היא תולדת השאת, וגם זה נקרא ספחת. הנה למדת¹⁷, שהמראה שהוא כסיד ההיכל הוא ספחת הבהרת, והמראה שהוא כקרום ביצה היא ספחת השאת; שאין לשון ספחת אלא טפלה. מכאן אמרו: מראות נגעים - שתיים שהן ארבע¹⁸: בהרת וספחתה, שאת וספחתה.

(8) נגעים פ"א מ"א. (9) האמורה בתורה (שם, ב): אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת. ונקראה כך על שם הלובן העז והבהיר, כמו "בהיר הוא בשחקים" (איוב לו, כא) - רש"י בפירושו על התורה. וב'תורת כהנים' (פרשת נגעים, פ"ב ה"ב) שנינו: "וכמה תהא לבנוניתה? כשלג, שנאמר (במדבר יב, י) והנה מרים מצורעת כשלג". (10) ביום שנוולד, ואחר שרחצו את צמרו כדי לנקותו (רבינו בפירושו על המשנה שם). (11) בתורה, שם. (12) כחכמים במשנה שם נגד דעת רבי מאיר. רבינו בפירושו למשנה שם אומר שהכתוב (שם, לט): "שאת לבנה או בהרת לבנה" מוכיח שאלו הן הלבנות ביותר. (13) של בית המקדש, שהוא לבן מאד, מפני שמלבינים את ההיכל בכל שנה, כמפורש במס' מדות פ"ג מ"ד ('תפארת ישראל' שם). (14) הנגעים המפורשים בתורה - בהרת ושאת - נקראים אבות, והנלמדים מדרשה כטפלים להם - נקראים תולדות, ונלמדו מהמילה "ספחת". ראה בהערה הבאה. (15) בגמרא שבועות ו, ב - אמרו: ואין ספחת אלא טפילה, וכן הוא אומר (שמואל-א ב, לו): ספחני נא אל אחת הכהונות. (16) רבינו נוקט שיטת רבי עקיבא (שבועות ה, ב) שארבעת המראות הם "זו למעלה מזו", פירוש נבדלים הם זה מזה בדרגת חוזק לבנוניתם ומסודרים בהתאם לכך, בהרת שלבנוניתה עזה ביותר נשנית בראש, ואחריה מראה השאת שהוא כצמר לבן, והשאת לבנוניתה למעלה מלובן סיד ההיכל, וסיד למעלה מקרום ביצה שלבנוניתה דיהה משלוש הקודמות. אבל לרבנן ההבדל הוא בסוג הלבנונית,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מחליט", מפני ששם מדובר כשכהן אינו סומך על עצמו כלל ואומר מה שהחכם מלמדו, כמו שמבאר שם רבינו, וכאן כשהכהן רוצה לסמוך על בינתו ואינו מזדקק להוראותיו של חכם בקיא, אסור לו לראות נגעים עד שיבין ויכיר ('קריט ספר', וראה ב'כסף משנה' שם הסבר אחר). (31) לקמן (שם) כותב רבינו שצריך להיות בקיא גם בנגעי בתים ובגדים.

- ד. הִיָּה בְּמִרְאָה הַלֵּבָן מְאַרְפֵּעַ מִרְאֹת אֱלוֹ מִקְצֵת
- אֲדָמוּמִיּוֹת מְעַרְבֶת בּוֹ - גַּם זֶה נִגְעַ צִרְעַת הוּא;
- שְׁנֵאֲמַר: אוֹ בְּהֵרֵת לִכְנָה אֲדָמָדְמַת, וְהוּא הַדִּין
- לְשָׂאתָ³² וְלִסְפַּחַת שֶׁל שְׂאֵת וְלִסְפַּחַת הַבְּהֵרֵת.
- וְהַמִּרְאָה הַזֶּה, שֶׁהוּא מְעַרְבַּ מְלַבְּנוּנִית וּמַעֲטָ אֹדֶם,
- הוּא הַנִּקְרָא פִּתְוֹן³³. וְכִיצַד מִרְאֵה הַפִּתְוֹן בְּאַרְבַּע
- מִרְאֹת אֱלוֹ? כָּאֵלּוּ הֵן אַרְבַּע פּוֹסוֹת³⁴ מִלְּאֹת חֻלְבָּ³⁵,
- וְנִתְעַרְבַּ בְּכּוֹס הָרֵאשׁוֹנָה שְׁנֵי טְפֵי דָם, וּבִשְׁנֵי
- אַרְבָּעֵה טְפֵינ, וּבִשְׁלִישִׁית שְׁמוֹנֶה טְפֵינ, וּבִרְבִּיעִית
- שֶׁשֶׁ עֶשְׂרֵי טְפֵינ. הַפִּתְוֹן שֶׁבְּבִהֵרֵת הוּא הַמִּרְאָה
- הַרְבִּיעִי, וְהַפִּתְוֹן שֶׁבִּשְׂאֵת - כְּמִרְאֵה כּוֹס שְׁלִישִׁית,
- וְהַפִּתְוֹן שֶׁבִּסְפַּחַת הַבְּהֵרֵת - כְּמִרְאֵה כּוֹס הַשְּׁנִי,
- וְהַפִּתְוֹן שֶׁבִּסְפַּחַת הַשְּׂאֵת - כְּמִרְאֵה כּוֹס
- הָרֵאשׁוֹנָה³⁶.

(32) נגעים פ"א מ"ב. ב'תורות כהנים' פרשת נגעים פ"ד ה"ג, אנו שונים: "יכול (אפשר לחשוב) השאת תטמא חלקה (כלי תערוכת אדמומית) והבחרת תטמא בפתון (בתערוכת כזו, שהרי "אדמדמת" נכתבה בתורה אצל בהרת בלבד), מנין ליתן את האמור בבהרת בשאת, ואת האמור בשאת בבהרת? תלמוד-לומר צרעת היא". ופירש רבינו במשנה (שם) מפני שגם בבהרת בשאת כתוב "צרעת היא" למדים זו מזו. (זוהי אחת המידות שהתורה נדרשת בהן ונקראת "גזירה שוה", היינו שבשני מקומות נמצאת אותה המילה, ולומדים מזה ששני הענינים דינם שווה). (33) מעורב בלשון ארמית. בתרגום יונתן בן עוזיאל (איוב כה, ב): "פתיכין אשא ומיא", פירוש: מעורבים אש ומים ('תוספות יום-טוב' במשנתנו). (34) סתם כוס מחזיקה רביעית הלוג ('מראה כהן' ס' ד). (35) שבועות ו, א. (36) רבינו מפרש, שבהרת הלבנה ביותר אין אדמומית ניכרת בה אלא-אם-כן תתערב כמות גדולה של אודם, ובמראות הכהים ניכרת אדמומית כשנתערבה כמות יותר קטנה, וכל מה שהלבנונית מחלישה והולכת, מצטמצמת כמות החומר האדום הדרושה, כדי שתהיה ניכרת (הראב"ד מהפך את הסדר, וראה 'כסף משנה').

- ה. כָּל הַמִּרְאֹת הָאֵלּוּ, בֵּין הַלֵּבָן בֵּין הַפִּתְוֹן³⁷,
- מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה וְכִמְרָאָה אֶחָד הֵן חֲשׂוּבִין. וּבֵין
- שְׁהֵי הַנִּגְעַ פְּלוֹ לִבָּן אוֹ מִקְצֵתוֹ לִבָּן וּמִקְצֵתוֹ
- אֲדָמָדֶם - הַכֹּל כְּמִרְאָה אֶחָד הוּא, בֵּין לְהִקָּל בֵּין
- לְהַחְמִיר.

(37) למעלה בה"ג השמיענו רבינו שארבעה המראות החלקים (כלי תערוכת אדמומית) מצטרפים, וכאן מוסיף

הקלה למצורע, בין אם הוא מחמיר עליו. כיצד? נקדים עיקרי דיני נגעי עור בשור: א. אדם שלקה בנגע מביאים אותו אל הכהן. ב. אם מצא הכהן נגע גדול כגריס (שיעורו יתבאר לקמן ה"ז) ויש בו שתי שערות שהלבינו או מחיה (בשר חי) כעדשה, הוא מודיע שהמנוגע הוא מצורע מוחלט. ג. אם אין בנגע אחד משני הסימנים האלה, הכהן מסגירו לשבעה ימים (פרטי ההסגר יבוארו לקמן). ד. אם לא פשה (= התרחב) הנגע אחרי שבעת הימים וגם לא נולדו בו סימני הטומאה שאמרנו למעלה, מסגירו הכהן שנית לשבוע. ה. אם אחרי הסגר שני לא נולדו בו אחד משלושת סימני הטומאה – שתי שערות לבנות, מחיה, פשיון – מטהרו הכהן. ולעולם אין הסגר שלישי בנגעי אדם (ראה סוף הפרק כאן). וראה רש"י בפירושו על התורה ויקרא יג, ו. וברבינו אליהו מזרחי (שם). ו. אם פשה הנגע אחרי הסגר ראשון או הסגר שני – הוא מצורע מוחלט. ז. אם אחרי ההסגר או אחרי שהוחלט התרחבה הצרעת ופרחה בכל גופו – טהור. ח. אם פרחה הצרעת בכל הגוף בתחילה, דינה ככל נגע ומסגירים את המנוגע. ועכשיו נפרש. (21) כאן הצירוף הוא לחומרא בלבד, כגון שהיה במנוגע כחצי גריס מראה בהרת וכחצי גריס מראה שאת, מצטרפים לשיעור גריס ומסגירים אותו כשאין בנגע סימני טומאה או מחליטים אותו כשיש בו סימן טומאה (ראה דין ב). (22) של הסגר ראשון או הסגר שני. ויש בשניהם להקל ולהחמיר. כיצד? היתה בו בהרת כגריס ונסגר, ואחרי שבעת הימים ירדה הלבנונית ונמצא מראה שאת, אין אנו אומרים שזה נגע חדש וטעון הסגר ראשון, אלא דנים שני המראות כנגע אחד ומסגירים אותו שנית, ואינו טעון הסגר שלישי (ראה דין ה). ולהחמיר כיצד? היתה בו בהרת כגריס, ואחרי ההסגר הוכחה הלבנונית של מחצית הנגע והפך למראה שאת, אין אנו דנים את שני החצאים כשני נגעים שונים פחותים מכגריס אלא מצטרפים ודנים אותם כנגע אחד. וכן בסוף הסגר שני הצירוף הוא לפעמים להקל ולפעמים להחמיר. להקל כיצד? היתה בו בהרת כשני גריסים, ואחרי הסגר שני, מצאו במקום הנגע גריס או יותר שאת, והשאר כמה שהיה, אין אנו אומרים נגע חדש – שאת – הוא זה וטעון הסגר, אלא מצטרפים ונגע אחד הוא שלא פשה בהסגר שני – וטהור (ראה דין ה). ולהחמיר: ניתוספה אפילו פחות מכגריס שאת, הרי זה פשיון ומחליטים את המנוגע (ראה דין ו). (23) פירוש, שטיהורו ופטרורו מדיני נגעים, היינו, כשלא נמצאו סימני טומאה – שיער לבן, פשיון, מחיה – אחרי הסגר שני. ואם אחרי שפטרורו פשתה הצרעת, הוא מצורע מוחלט ואפילו אם הפשיון היה ממראה אחד – מצטרף הוא לנגע הראשון. (24) אם אחר החליטה פרח נגע ממראה אחר בכל הגוף, אנו דנים שני המראות כנגע אחד ומטהרים אותו (ראה דין ז). כל הדינים שלמעלה, נשנו בקיצור במסכת נגעים פ"א מ"ג. (25) כסיד ההיכל או כקרום ביצה, ואפילו אין בנגע שיעור גריס אלא אם נצרף כל ארבעת המראות – מצטרפים. (26) שם מ"א. (27) ויותר רצוי היה לומר: מקרום ביצה ולמעלה – טמא. (28) שלימדו הכהנים להכיר ולראות הנגעים. (29) שבועות ו, א. (30) אין בזה סתירה לדברי רבינו לקמן (פ"ט ה"ב): "ואפילו היה הכהן קטן או שוטה, החכם אומר לו והוא

ט. כל מקום שנאמר בַּהֲרַת⁵⁰ - הוא הדין לְשָׂאֵר
 אַרְבַּע מֵרֵאוֹת⁵¹ שֶׁל לֶבֶן אוֹ שֶׁל פְּתוּךְ. וְהוּא שִׁיְהִיָּה
 הִנָּגַע בְּגִרִים אוֹ יָתֵר, וְיִהְיֶה עִמָּךְ מַעוֹר הַבָּשָׂר. וְזֶה
 הוּא שְׂאֵנוּ קוֹרִין אוֹתוֹ בַּהֲרַת סֶתֶם⁵². בַּהֲרַת שֶׁהִיא
 עֲזָה פְּשִׁלָּה נִרְאִית בְּאֵדָם שֶׁהוּא לֶבֶן בִּהְיָ⁵³, וּבַהֲרַת
 שֶׁהִיא כְּהָה נִרְאִית כְּבוֹשִׁי⁵⁴ עֲזָה. לְפִיכָךְ אֵין מְשַׁעְרִין
 הַפֶּל אֶלָּא בְּבִינוּנֵי⁵⁵, שְׂאֵינוּ לֹא לֶבֶן וְלֹא שָׁחַר.

(50) פירוש, שנאמר איזה דין שהוא בבהרת. (51) בפירושו
 על המשנה (שם) כותב רבינו, שלמדו מגזירה שוה, נאמר
 בבהרת "צרעת", ונאמר בנגעים אחרים "צרעת", ליתן בכל
 הנגעים את האמור בבהרת. (52) לפי הענין מסתיימת כאן
 ה"ט, ומכאן ואילך ענין בפני עצמו. (53) לפעמים אפילו
 למטה מקרום ביצה. (54) שעורו שחור. (55) לפי מראה
 עורו של אדם בינוני, לא בהיר ביותר ולא כהה ביותר.
 כחכמים, במס' נגעים פ"ב מ"א.

י. שְׁלֹשָׁה סִמְנֵי טִמְאָה הֵן בְּצִרְעַת עוֹר הַבָּשָׂר⁵⁶:
 שְׁעָר לֶבֶן, וְהַמְחִיָּה⁵⁷, וְהַפְּשִׁיזוֹן⁵⁸. וּשְׁלֹשָׁתָן מְפָרְשִׁין
 בַּתּוֹרָה. כִּיצַד? מִי שֶׁנּוֹלָדָה בּוֹ בַּהֲרַת וּכְהָ שְׁעָר לֶבֶן
 אוֹ מַחֲזִית בָּשָׂר חִי, כְּשִׁירְאָהּ הַכֶּהֱן - יִחְלִיטוּ וַיֹּאמֶר
 טִמְאָה. לֹא הִיָּה כְּהָ שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא מַחֲזִיָּה - יִסְגֵּר⁵⁹
 שְׁבַעַת יָמִים. וּבְשָׁבִיעֵי רוֹאֵהוּ: אִם נוֹלַד בַּבַּהֲרַת שְׁעָר
 לֶבֶן אוֹ מַחֲזִיָּה, אוֹ שֶׁפְּשָׁתָהּ וְהוֹסִיפָה - הָרִי זֶה מַחֲלָט;
 לֹא נוֹלַד כְּהָ לֹא מַחֲזִיָּה וְלֹא שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא פְּשָׁתָהּ
 פְּעוֹר - יִסְגֵּר שְׁבֻעַת שָׁנִי. אִם נוֹלַד כְּהָ אֶחָד מִשְׁלֹשָׁתָן
 - מַחֲלָטוֹ, וְאִם לֹא - הָרִי זֶה טָהוֹר וַיִּפְטְרוּ; שְׂאֵין
 בְּנִגְעֵי עוֹר הַבָּשָׂר הַסֵּגֶר יָתֵר עַל שְׁנֵי שְׁבֻעוֹת⁶⁰. וְאִם
 לֹא־חֲסַר שְׁפָטָרוֹ וְטָהַר פְּשָׁה הִנָּגַע אוֹ נוֹלַד בּוֹ שְׁעָר לֶבֶן
 אוֹ מַחֲזִיָּה - הָרִי זֶה מַחֲלָט טִמְאָה⁶¹.

(56) ראה למעלה הערה לו. (57) בשר בריא באמצע הנגע.
 (58) התרחבות הנגע. פרטי דיניהם מבוארים בפרקים הבאים.
 (59) ב'משנה למלך' לקמן פ"ד ה"ה כתב שאין סוגרים אותו
 ממש בבית, אלא הכהן אומר לו: הנך מוסגר, אולם רש"י
 בפירושו על התורה אומר שהכהן מסגירו ממש, וכן כתב
 גם בנדרים נו, ב. והר"ן וה'תוספות' שם קיבלו דעתו.
 (60) ראה מה שכתבנו למעלה ה"ג (דין ה). (61) נגעים פ"ג
 מ"ג.

יא. בַּהֲרַת שֶׁהִיָּתָה עֲזָה פְּשִׁלָּה וְלֹא־חֲסַר הַסֵּגֶר נִעְשִׂית
 כְּקָרוֹם בִּיצָה, אוֹ שֶׁהִיָּתָה בַּתְּחִלָּה כְּקָרוֹם בִּיצָה
 וְנִעְשִׂית כְּשִׁלָּה - הָרִי הִיא כְּמוֹת שֶׁהִיָּתָה⁶²; שְׂאֵין
 עֲזוֹת הַמֵּרְאָה סִמְנֵי טִמְאָה, וְלֹא כְּהִיָּתוֹ סִמְנֵי טָהָרָה.
 אֶלָּא אִם נִתְמַעַט מֵאַרְבַּע מֵרֵאוֹת וְנִעְשִׂית כְּהָה
 מְקָרוֹם בִּיצָה, שֶׁהִיָּה נִעְשִׂית בְּהִקָּם⁶³, וּלְפִיכָךְ טָהוֹר.
 אִם כֵּן, מֵהוּ זֶה שְׂנֹאֲמַר בַּתּוֹרָה: וְהָיָה כְּהָה הִנָּגַע
 וְלֹא פְּשָׁה הִנָּגַע פְּעוֹר וְטָהַר הַכֶּהֱן? ⁶⁴ שְׂאֵם כְּהָה
 מֵאַרְבַּע מֵרֵאוֹת⁶⁵ - טָהוֹר. וְכֵן אִם לֹא כְּהָה וְלֹא פְּשָׁה
 וְלֹא נוֹלַד בּוֹ לֹא שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא מַחֲזִיָּה - הָרִי זֶה
 טָהוֹר⁶⁶.

ואומר שגם הפתוכים מצטרפים, מפני שדין צירוף מראות
 נגעים נשנה (בנגעים פ"א מ"ג) אחרי דיני הפתוכים, ומשמע
 שכל האמור למעלה כלול בדין צירוף.

ו. כָּל מֵרְאָה צִרְעַת עוֹר הַבָּשָׂר³⁸ אֵינָה קְרוּיָה נִגְעָה³⁹
 וְלֹא מִטְמָאָה עַד שִׁיְהִיָּה מֵרְאָה הִנָּגַע עִמָּךְ מַעוֹר
 הַבָּשָׂר⁴⁰. לֹא עִמָּךְ בְּמִשְׁשִׁיתוֹ⁴¹, אֶלָּא בְּמֵרְאִית הָעֵין,
 כְּמֵרְאָה הַחֲמָה הַנִּרְאִית לְעֵין עֲמָקָה מִן הַצֵּל. אֲבָל
 אִם הִיָּה מֵרְאָה הַלֶּבֶן אוֹ הַפְּתוּךְ בָּשָׂה עִם שְׂאֵר
 הָעוֹר אוֹ גְבוּהָ מִן הָעוֹר - אֵינוּ נִגְעָה, אֶלָּא כְּמוֹ צִמָּח
 מִן הַצִּמְחִים הָעוֹלִים בְּגוֹף.

(38) כל הנגעים שבגוף האדם, חוץ מנגעי הראש והזקן,
 נקראים צרעת עור הברש. ודיני נגעי ראש וזקן יתבאר
 לקמן בפ"ח. (39) בין המראות הלבנים ובין הפתוכים.
 (40) שבועות ו, ב. כתוב בתורה (ויקרא יג, ג): "ומראה הנגע
 עמוק מעור בשרו". ומה שאמרו בגמרא (שם): "אין שאת
 אלא גבוה" פירושו, שגבוהה ממראה הבהרת מפני שהיא
 כהה ממנה, אבל עמוקה ממראה העור (כסף-משנה).
 (41) שיהיה העור הבריא גבוה ממש ממקום הנגע, ומורגש
 במשמוש היד. "ומראה הנגע עמוק, אין ממשו עמוק"
 (תורת כהנים' פרשת נגעים פ"ב ה"ה). התכוון לומר,
 שאפילו אין הנגע עמוק ממש מבשר העור אלא מראהו -
 נקרא צרעת, אבל גם כשהוא עמוק ממש דין צרעת עליו אם
 מראהו עמוק ('קריית ספר').

ז. שְׁעוֹר כָּל נִגְעֵי צִרְעַת, בֵּין צִרְעַת אָדָם בֵּין צִרְעַת
 בְּגָדִים - כְּגִרִים⁴² הַקְּלִיָּי⁴³ שֶׁהוּא מְרַבֵּעַ⁴⁴. וְהוּא
 מְקוֹם מְרַבֵּעַ מַעוֹר הַבָּשָׂר כְּדִי צְמִיחַת שְׁלֹשִׁים
 וְשִׁשִּׁים⁴⁵ שְׁעֵרוֹת, שֵׁשׁ שְׁעֵרוֹת אַרְךָ וְשֵׁשׁ שְׁעֵרוֹת רָחֵב.
 וְכָל הַפְּחוֹת מִזֶּה⁴⁶ אֵינוּ נִגְעָה צִרְעַת⁴⁷.

(42) נגעים פ"ו מ"א. (43) מין פול שהוא יותר גדול מפול
 רגיל, ונקרא כך על שם המקום שהוא גדל שם.
 (44) פירוש, הפול עצמו הוא מרובע. כך מפרש רבינו במס'
 מעשרות פ"ה מ"ח: "ומן הפולים מין אחד שהגרגרים שלו
 גדולים (גדילים?) מרובעים מיוחסים למקום, והוא הידוע
 כגרים הקליק". (וראה רא"ש כאן שפירש, שהגרים הוא
 עגול אלא שמוסיפים עליו את ארבע הקרנות ומשלימים
 לריבוע). (45) כלומר, לא כעוביין של שלושים ושש
 שערות, אלא כשטח המקום שגדלות בו בממוצע (ש"ך יו"ד
 ס' קצ ס"ק יח). (46) ממש שערות באורך וכן ברוחב,
 ואע"פ שיש בו כדי לרבעו ויצטרף למקום 36 שערות.
 (47) ראה בהלכה הבאה.

ח. נִגְעָה שֶׁהִיָּה רָחֵב כְּדִי צְמִיחַת חֲמֵשׁ שְׁעֵרוֹת, אֲפִלּוּ
 הִיָּה אָרְפוֹ אִמָּה - הָרִי זֶה טָהוֹר, וְאֵינוּ נִגְעָה צִרְעַת
 עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ רְבֻעַ כְּגִרִים⁴⁸. וְכָל הַשְּׁעוֹרִין הַלֵּכָה
 לְמִשָּׁה מְסִינֵי⁴⁹.

(48) באורך כגרים וברוחב כגרים. בפירושו על המשנה (שם)
 מבאר רבינו, שאין תבנית הנגע צריכה להיות מרובעת ממש,
 אלא שתתפוס מקום שאפשר להכניס בו גרים מרובע ולא
 יחרוג מגבולות הנגע. (49) עירובין ד, א.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יומת" (שמות כא, טו). ורש"י בפירושו על התורה אומר, "כהה הנגע" טהור, אבל לא כהה אפילו לא פשה - טמא. (והרמב"ן שם מפריך דעת רש"י ופסק כדעת רבינו. ראה 'תוספות יום-טוב' שם פ"א מ"ג).

(62) שם פ"ד מ"ז. דינה כאילו לא נשתנה כלל. (63) ראה למעלה ה"א. (64) ומשמע שכהיית הנגע הוא סימן טהרה, וכן אפשר ללמוד לכאורה מכאן שאם לא כהה - טמא. (65) למטה מקרום ביצה. (66) ומה שאמרה תורה "ולא פשה" הכוונה או לא פשה, כמו "ומכה אביו ואמו מות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ל' ניסן' אייר תשע"ח

15 שָׁקֶם וְאֵת תַּעֲנִיתָם, אֵלָּא: וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם. וּבִקְבֻלָּה¹⁶ הוּא אוֹמֵר: קָרְעוּ לְבַבְכֶּם וְאַל בְּגִדֵיכֶם. וּמוֹסִיף בְּעֲנִינֹת אֵלֹהֵי כָפִי פָחוּ, עַד שֶׁיִּכְנִיעַ לָבָם וַיֵּשׁוּבוּ
17 תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה.
18

(12) משנה, שם טו, א. (13) שם טז, א בברייתא. (14) "בעל קומה", כדי שישמע דבריו" (רש"י). והרא"ש פירש ת"ח שראוי למנות אותו פרנס על הציבור. (15) דברי תוכחה חזקים וקשים הכובשים את הלב ומעוררים לתשובה. (16) שקיבלנו בציווי מפי הנביאים בניגוד לפסוק הקודם, ביונה, שאינו אלא סיפור דברים ולא ציווי (רש"י במשנה, שם).

19 ג. ואחר שגומר זה דברי פבושין, עומדין בתפלה¹⁷.
20 ומעמידין שליח צבור הראוי להתפלל בתעניות
21 אלו. ואם היה אותו שאומר דברי הפבושין ראוי
22 להתפלל - מתפלל¹⁸, ואם לאו - מורידין אחר.

(17) משנה, שם. (18) שמכיון שהוא גדול הציבור בחכמה ובמעשים טובים, ראוי לו להתפלל.

23 ד. ואי זה הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו?¹⁹ איש
24 שהוא רגיל בתפלה²⁰. ורגיל לקרות בתורה נביאים
25 וכתובים²¹. ומטפל²² ואין לו²³. ויש לו יגיעה
26 בפשדה²⁴. ולא יהיה בבגיו ובבגיו ביתו וכל קרוביו
27 הנלוים עליו פעל עברה, אלא יהיה ביתו ריקן מן
28 העברות. ולא יצא עליו שם רע בילדותו. שפל ברה²⁵.
29 ומרצה לעם²⁶. ויש לו נעימה²⁷ וקולו ערב. ואם היה
30 זקן עם כל המדות האלו, הרי זה מפא²⁸; ואם אינו
31 זקן - הואיל ויש בו כל המדות האלו, יתפלל²⁹.

(19) שם טז, א בברייתא. (20) שלא יטעה בתפילתו, "שכל המתפלל וטעה סימן רע לו" (ברכות לה:). (21) שיהיו פסוקי התפילה, שרובם מן התורה וכו' - שגורים בפיו. (22) שיש לו טף וילדים. (23) במה לפרנסם, שלבו דואג עליו, ומתפלל מקירות לבו. (24) עלידידיה מכוון יותר בתפילה על הגשמים. (25) עניו. (26) נוח לבריות ומסכימים לתפילתו. (27) מושך את הלב. (28) כן הוא במשנה, שם: "מורידין לפני התיבה זקן ורגיל כו'", הרי שלכתחילה מהדרים אחרי זקן. (29) שהרי בברייתא תענית שם לא נזכר "זקן".

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ח

הלכות תעניות

פרק רביעי

(1) נתבאר בו הסדר שעושים במקצת תעניות, מתעניות הגשמים, מענין התפילה, ותוספת הברכות וטכסים זה בזמננו, וכיצד היה נוהג בהר הבית, בזמן שהיה בית המקדש קיים. ונסתיים הפרק בביאור כמה גשמים ירדו ולא יצטרכו להתענות.

1 א. בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִשְׁבַּע תַּעֲנִיּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁל מָטָר
2 מִתְּפִלִּין עַל סֵדֶר זֶה³: מוֹצֵיאִין אֶת הַתְּכֵּה לְרִחוּבָה
3 שֶׁל עִיר⁵, וְכָל הָעָם מִתְקַבְּצִים וּמִתְפָּסִים בְּשָׂקִים⁶.
4 וְנוֹתֵנִין אַפֶּר מִקְלָה עַל גְּבִי הַתְּכֵּה⁸ וְעַל גְּבִי סֶפֶר
5 תוֹרָה⁹, כְּדִי לְהַגְדִּיל אֶת הַכִּכָּה וּלְהַכְנִיעַ לָפָם. וְאַחֲד
6 מִן הָעָם נוֹטֵל מִן הָאֶפֶר וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁ הַנְּשִׂיא וּבְרֹאשׁ
7 אֶב בֵּית דִּין¹⁰ בְּמָקוֹם הַנֶּחָת תְּפִלָּין¹¹, כְּדִי שֶׁיִּכְלְמוּ
8 וַיֵּשׁוּבוּ. וְכָל אֶחָד וְאַחֲד נוֹטֵל וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ.

(2) דוקא של מטר, אבל בתעניות על שאר צרות - אין עושים כסדר הזה (לחם-משנה). (3) כל הסדר, במשנה תענית טו, א (4) שבה ספר תורה. (5) אנו יוצאים לרחוב של עיר, לומר: צעקנו בצנעא ולא נענינו - נבזה את עצמנו בפרהסיא (תענית טז). ומוציאים ספר-תורה לרחוב, לומר: כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעווננו (שם). (6) לומר: הרי אנו חשובים כבהמה (שם). (7) אפר משריפה. (8) כן הוא במשנה (שם, טו). והטעם הוא משום "עמו אנכי בצרה" ו"בכל צרתם לו צר" (שם טז). (9) כן הוא שם טז, א לפי נוסחת כת"י מניכן: "נותנין אפר מקלה על ספר-תורה", וכן הוא בתרגום שני לאסתר (ד, א) - וראה ב'כסף משנה'. (10) ש"אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים" (תענית טו:). (11) לשים אפר תחת פאר (הם התפילין).

9 ב. וְאַחֲרֵי כֵן¹² מַעֲמִידִין בִּינְיָהוּ זָקֵן חָכֵם, וְהֵן יוֹשְׁבִין.
10 לֹא הִיָּה שָׁם¹³ זָקֵן חָכֵם, מַעֲמִידִין חָכֵם. לֹא הִיָּה שָׁם
11 לֹא זָקֵן וְלֹא חָכֵם, מַעֲמִידִין אָדָם שֶׁל צוּרָה¹⁴. וְאוֹמֵר
12 לְפָנֵיהֶם דְּבָרֵי פְבוּשִׁין¹⁵: אֲחִינוּ, לֹא שָׁק וְלֹא תַעֲנִית
13 גּוֹרְמִין, אֵלָּא תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. שֶׁפֶן מְצִינוּ
14 בְּנִינָה. שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּאֲנָשֵׁי נִינְה: וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ראשון ל' ניסן – ספר זמנים – הלכות תעניות קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

31 בְּנֵי בִירוּשָׁלַם, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל
32 צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמֵּרַחֵם עַל
33 הָאָרֶץ.³⁹ וְכָל הָעָם עֹנִין אִמָּן אַחֵר כָּל בִּרְכָה וּבִרְכָה,
34 כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹנִין אַחֵר כָּל בִּרְכוֹת.

(39) ששניהם התפללו על הארץ ('תוספות' תענית טז: ד"ה ברוך). [וראה ברכות מח:].

35 יד. בְּשִׁבְעֵיט אֹמְרִים: רָפָאנוּ ה' וְנִרְפָּא וכו'. וְגוֹמֵר
36 הַתְּפִלָּה עַל הַסֵּדֶר, וְתוֹקְעִין בַּחֲצוֹצְרוֹת. וְכִסְדֵּר הַזֶּה
37 עוֹשִׂין בְּכָל מָקוֹם.

(40) כלומר, בהמשך התפילה הרגילה של שמונה-עשרה.

38 טו. כְּשֶׁהָיוּ מִתְּפַלְּלִין עַל הַסֵּדֶר הַזֶּה בִּירוּשָׁלַם, הָיוּ
39 מִתְּפַנְסִין לְהֵר הַבַּיִת כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח⁴¹ וּמִתְּפַלְּלִין
40 בַּסֵּדֶר הַזֶּה. וְכִשְׁמַעִיע שְׁלִים צָבוֹר לוֹמֵר "מִי שֶׁעָנָה
41 אֶת אֲבִרְהָם", אֹמֵר: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי
42 יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם⁴², בְּרוּךְ אַתָּה ה' גּוֹאֵל
43 יִשְׂרָאֵל. וְהֵן עֹנִין אַחֲרָיו: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
44 לְעוֹלָם וָעֶד. וְחֲזֹן הַכִּנְסֶת⁴³ אֹמֵר לְתוֹקְעִים: תִּקְעוּ,
45 בְּנֵי אֶהֱרָן, תִּקְעוּ. וְחֲזֹר מִתְּפַלְּלִין וְאֹמֵר: מִי שֶׁעָנָה
46 אֶת אֲבִרְהָם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע
47 קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. וְאַחֵר כֶּף תוֹקְעִין הַכֹּהֲנִים
48 וּמִרְיָעִין וְתוֹקְעִין⁴⁴.

(41) משנה, תענית טו, ב. (42) לפי שכל חותמי ברכות שבמקדש אמרו בנוסח זה, כמבואר במשנה ברכות סג, א. (43) שמש הממונה על בית הכנסת. (44) לפי זה, ישנם שני חילוקים בין התפילות במקדש לבין התפילות במדינה, שבמדינה ענו אמן ולא תקעו, ובמקדש ענו ברוך שם כבוד מלכותו, ותקעו, ועי' 'מגיד משנה'.

49 טז. וְכֵן בַּבִּרְכָּה הַשְּׁנִיָּה לָזוֹ, שֶׁהָיָא רִאשׁוֹנָה מִן
50 הַשֵּׁשׁ שְׁמוֹסִיף, חוֹתֵם בָּהּ: בְּרוּךְ ה' אֱלֹהִים אֱלֹהֵי
51 יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, בְּרוּךְ אַתָּה ה' זֹכֵר
52 הַנִּשְׁפָּחוֹת. וְהֵן עֹנִין: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
53 לְעוֹלָם וָעֶד. וְחֲזֹן הַכִּנְסֶת אֹמֵר לָהֶן: הִרְיעוּ, בְּנֵי
54 אֶהֱרָן, הִרְיעוּ. וְחֲזֹר שְׁלִים צָבוֹר וְאֹמֵר: מִי שֶׁעָנָה
55 אֶת מֹשֶׁה וְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם
56 וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. וְאַחֵר כֶּף מִרְיָעִין
57 וְתוֹקְעִין וּמִרְיָעִין.

58 יז. וְכֵן עַל כָּל בִּרְכָּה וּבִרְכָּה. בְּאַחַת אֹמֵר: תִּקְעוּ,
59 וּבְאַחַת אֹמֵר: הִרְיעוּ. עַד שִׁיְגָמוּר כָּל שְׁבַע הַבִּרְכוֹת.
60 וְנִמְצָאוּ הַכֹּהֲנִים: פָּעַם תוֹקְעִין וּמִרְיָעִין וְתוֹקְעִין,
61 וּפָעַם מִרְיָעִין וְתוֹקְעִין וּמִרְיָעִין שְׁבַע פְּעָמִים. וְאִין
62 עוֹשִׂים הַסֵּדֶר זֶה אֵלָּא בְּהַר הַבַּיִת בְּלִבָּד. וּכְשֶׁהָיוּ
63 תוֹקְעִין וּמִרְיָעִין שֵׁם, תוֹקְעִין בַּחֲצוֹצְרוֹת וּבִשְׁפוֹר
64 כְּאַחַת, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ⁴⁵.

(45) למעלה פ"א ה"ה.

1 ה. וְשְׁלִים צָבוֹר³⁰ מִתְּחִיל³¹ וּמִתְּפַלְּלִין עַד בִּרְכַּת
2 "גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל". וְאֹמֵר זְכוֹרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת³² מִעֵין
3 הַצֶּדֶה. וְאֹמֵר: אֵל ה' בְּצִרְתָּה לִי קְרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.
4 אֲשָׁא עֵינַי אֶל הַהָרִים וְגו'. מִמַּעַמְמָקִים קְרָאתִיךָ ה'.
5 תְּפִלָּה לְעֵנִי כִי יַעֲטֹף וְגו'.

(30) כל הסדר, במשנה שם. (31) תפילת שמונה-עשרה. (32) כמו בראש השנה (משנה שם, כחנא קמא).

6 ו. וְאֹמֵר דְּבָרֵי תַחֲנוּנִים כְּפִי כָחוֹ. וְאֹמֵר: רָאָה נָא
7 בְּעֵינַי וּרְיָכָה רִיבֵנוּ וּמַהֵר לְגַאֲלָנוּ. וּמִתְחַנֵּן. וְאֹמֵר
8 בְּסוּף תַּחֲנוּנָיו: מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבִרְהָם אֲבִינוּ בְּהַר
9 הַמּוֹרִיָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם
10 בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.

11 ז. וּמִתְחִיל לְהוֹסִיף שֵׁשׁ בִּרְכוֹת³³ שֶׁהוּא מוֹסִיף זו
12 אַחֵר זוֹ. וּמִתְחַנֵּן בְּכָל אַחַת מֵהֶן בְּדְבָרֵי תַחֲנוּנִים
13 וּפְסוּקִים מִדְּבָרֵי קְבִלָּה וּמִפְתִּי הַקֶּדֶשׁ, כְּפִי שֶׁהוּא
14 רָגִיל. וְחוֹתֵם בְּכָל אַחַת מֵהֶן בַּחֲתִימוֹת אֵלוֹ:

(33) מיוחדות לתפילת תענית.

15 ח. בְּרִאשׁוֹנָה הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת מֹשֶׁה
16 וְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל
17 צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' זֹכֵר הַנִּשְׁפָּחוֹת³⁴.

(34) לפי שהיו ישראל בשעבוד מצרים כנשכחים ומיואשים, והקב"ה זכר אותם וגאלם.

18 ט. בְּשִׁנִּיָּה הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל,
19 הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה.
20 בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה³⁵.

(35) שיהושע עננה ביריחו על-ידי השופרות, שעל-ידם נפלה חומת יריחו.

21 י. בְּשְׁלִישִׁית הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת שְׁמוּאֵל
22 בְּמִצְפָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם
23 הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה³⁶.

(36) לפי שבשמואל כתוב: "ויועק שמואל אל ה'" (שמואל-א ז, ט).

24 יא. בְּרִבְעִית הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת אֱלִיהוּ בְּהַר
25 הַכְּרִמָּל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם
26 הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה³⁷.

(37) לפי שאלהו התפלל לה': "ענני ה' ענני" (מלכים-א יח, לו).

27 יב. בַּחֲמִישִׁית הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת יוֹנָה בְּמַעֲי
28 הַדִּגְיָה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם
29 הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַעֲוָה בַּעֲת צָרָה³⁸.

(38) לפי שיונה התפלל: "קראתי מצרה לי" (יונה ב, ג).

30 יג. בְּשִׁשִּׁית הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת דָּוִד וּשְׁלֹמֹה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ירושלים. וקבלה בידנו כי זה התחיל ב"ז בתמוז. (5) כי בבית הראשון כתוב "בעשתי עשרה שנה לצדיקהו בתשעה לחודש הובקעה העיר". כן הוא לפי התלמוד הבבלי בתענית כח: אבל הירושלמי סובר כי "קלקול חשבונות יש כאן", מרוב צרות של החורבן נשכח מישראל התאריך, שבו הובקעה העיר ונרשם בטעות לתשעה בתמוז, אבל לאמיתו של דבר היה גם בבית ראשון בשבעה עשר בתמוז. (6) שר יוני בימי חורבן בית שני. (7) וקבלה בידנו כי זה היה ב"ז בתמוז.

ג. ותשעה באב חמשה דברים ארעו בו: נגזר על ישראל במדבר שלא ינסו לארץ.⁸ וחרב הבית⁹ בראשונה¹⁰ ובשניה¹¹. ונלפדה עיר גדולה, וביתר שמה. והיו בה אלפים ורבעות מ ישראל. והיה להם מלך גדול¹², ודמו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא מלך המשיח¹³, ונפל ביד הרומיים, ונהרגו כלם, והיתה צרה גדולה כמו חרבן בית המקדש¹⁴. ובו פיוס¹⁵ המוכן לפרענות חרב טורנוסרופוס הרשע את ההיכל ואת סביביו, לקים מה שנאמר: ציון שדה תחרש.

(8) בפרשת מרגלים נאמר: "ויבכו העם בלילה ההוא" - ו"אמר רבה אמר רבי יוחנן, אותו לילה ליל תשעה באב היה, אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכייה של חניס, ואני קובע לכם בכייה לדורות". (9) בית המקדש. (10) שכתוב: "ובחודש החמישי בשבעה לחודש... בא נבזראדן רב טבחים עבד מלך בבל ירושלים, וישורף את בית ה' ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים", וכתוב: "ובחודש החמישי בעשור לחודש... בא נבזראדן רב טבחים... וישורף את בית ה'..." הא כיצד? בשבעה באב נכנסו גויים להיכל ואכלו וקלקלו בו, ובתשעה סמוך לחשיכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו. (11) "מגלגלין זכות ליום זכאי וחוב ליום חייב". (12) בן כוזיבא המלך. (13) "תני רבי שמעון בן יוחי, עקיבא רבי היה דורש: "דרך כוכב מיעקב" - דרך כוזבא מיעקב, רבי עקיבא כד הוה חמי בר כוזבא הוה אמר: דין הוא מלכא משיחא". (14) וקבלה בידנו כי זה היה בתשעה באב. (15) אף זו קבלה ביד חכמים.

ד. וארבעה ימי הצומות האלו, הרי הן מפרשין בקבלה: צום הרביעי וצום החמישי וגו'. צום הרביעי - זה שבעה עשר בתמוז, שהוא בחדש הרביעי¹⁶; וצום החמישי - זה תשעה באב, שהוא בחדש החמישי; וצום השביעי - זה שלשה בתשרי, שהוא בחדש השביעי; וצום העשירי - זה עשרה בטבת, שהוא בחדש העשירי.

(16) שניסן הוא ראש השנה לחדשים, שנאמר "החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה".

ה. ונהגו כל ישראל בזמנים אלו להתענות¹⁷, ובשלשה עשר באדר¹⁸, זכר לתענית שהתענו בימי המן, שנאמר: דברי הצמות וזעקתם. ואם חל

יח. שבע תעניות האלו - כל מקום שגזרין אותם שם - אחר שמתפללין, ויצאין כל העם לבית הקברות ובוכין ומתחננים שם. פלומר: הרי אתם מתים באלו אם לא תשובו מדרכיכם⁴⁶. ובכל תענית מתעניות הצרות שגזרין על הצבור, מתפללין תפלת נעילה⁴⁷ בכל מקום.

(46) תענית טז, א. (47) משנה, שם כו, א.

יט. ירדו להם גשמים - עד מתי יהיו יורדין ויפסקו הצבור מן התענית? משירדו בעמק הארץ החרכה⁴⁸ טפח. ובכינות - טפחים. ובעבודה, עד שירדו בעמק שלשה טפחים⁴⁹.

(48) שאינה מעובדת. (49) תענית כה, ב. כחכמים החולקים על רבי מאיר.

יום שני א' אייר ה'תשע"ח

פרק חמישי

(1) נתבארו בו עניני הארבעה צומות, שהם מדברי קבלה, וממנהג, כמבואר שם. והיה רוב הביאור בענין צום תשעה באב, לפי שהוא חמור מן השאר, בהרבה דברים. ונמשך לזה ביאור מה שאסור לעשותו בזמן הזה מפני חורבן הבית. והרואה ירושלים ובית המקדש וערי יהודה, מה הוא חייב לעשות מפני אבלות. ונסתיים זה הפרק האחרון בביאור שהצומות האלו עתידין להיות ימי ששון ושמחה בימות המשיח.

א. יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שארעו בהן, כדי לעזור להלכות לפתח דרכי התשובה. והיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות. שזכרון דברים אלו נשוב להיטיב. שנאמר: והתנדו את עונם ואת עון אבתם וגו'.

ב. ואלו הן: יום שלישי בתשרי, שבו נהרג גדליה בן אחיקם, ונכתב גחלת ישראל הנשארת, וסבב להתם גלות². ועשירי בטבת, שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים, והביאה במצור ובמצוק. ושבעה עשר בתמוז חמשה דברים ארעו בו: נשתברו הלוחות³, ובטל התמיד מבית ראשון⁴, והבקעה ירושלים בחרבן שני⁵, ושרף אפוסטומוס הרשע⁶ את התורה⁷, והעמיד צלם בהיכל.

(2) שמינהו לראש לאחר החורבן על הפליטה הנשארה, ועל ידי שנהרג, גלו כולם. וכתב רבנו ירוחם: "אמרו כי בראש השנה נהרג ונדהה תעניתו ליום חול". (3) בששה בסיוון ניתנו עשרת הדברות, בשבעה בסיוון בהשכמה עלה משה לקבל שאר התורה ושהה שם ארבעים יום, נמצאו כלים בשבעה עשר בתמוז וכשירד ראה שעשו ישראל את העגל וישבר את הלוחות לעיניהם. (4) כשצר נבוכדנאצר על

לגזור על הציבור דבר שאינו יכול לעמוד בו ולכן החמירו לפחות, בסעודה המפסקת. (31) שאינו כשר לכתחילה לנסכים. (32) בגמרא אמרו: "כל זמן שהוא כשלמים", כלומר לאחר שעברו עליו יום ולילה ויום, ששוב אין בו שמחה.

ח. במה דברים אמורים? ³³ שאכל ערב תשעה באב אחר חצות. אבל אם סעד קדם חצות, אף על פי שהוא מפסיק בה, אוכל כל מה שירצה. וערב תשעה באב שחל להיות בשבת - אוכל ושותה כל צרכו, ומעלה על שלחנו אפילו כסעדת שלמה ³⁴. וכן תשעה באב עצמו שחל להיות בשבת, אינו מחסר כלום ³⁵.

(33) שלא יאכל בסעודה שני תבשילין. (34) "שהיה אוכל הוא ושריו כור סולת" (רש"י שם). (35) ונדחה הצום ליום ראשון.

ט. זו היא מדת כל העם, שאינן יכולין לסבל יותר מדאי; אבל חסידים הראשונים, כפי היתה מדתן: ערב תשעה באב היו מביאין לו לאדם לבדו ³⁶ פת חרבה במלח, ושוה במים, ויושב בין תנור וכירים, ואוכל, ושותה עליה קיתון של מים בראגה ובשמן ובקפה, כמי שמתו מטל לפניו. כזה ראוי לחכמים לעשות, או קרוב מזה. ומימינו לא אכלנו ערב תשעה באב תבשיל, אפילו של עדשים, אלא אם כן היה בשבת.

(36) "ישב בדד וידום".

י. עפרות ומניקות מתענות ומשלימות בתשעה באב ³⁷. ואסור ברחיצה, בין בחמין בין בצונן, ואפילו להושיט אצבעו במים. ואסור בסניכה של תענוג ³⁸, ובנעילת הסנדל, ובחשימש המטה - כיום הפפורים. ומקום שנהגו לעשות בו מלאכה - עושין, ומקום שנהגו שלא לעשות - אינן עושין. ובכל מקום תלמידי חכמים בטלן. ואמרו חכמים, שהעושה בו מלאכה אינו רואה סימן ברקה לעולם.

(37) אבל בשלושת הצומות האחרים אינן מתענות. שחולה אף על פי שאין בו סכנה אינו מתענה אפילו בתשעה באב. (38) אבל להעביר הזוהמא מותר.

יא. תלמידי חכמים אין נותנין זה לזה שלום בתשעה באב, אלא יושבים דוים ³⁹ ונאנחים פאבלים. ואם נתן להם עם הארץ שלום, מחזירים לו בשפה רפה וכבד ראש ⁴⁰. ואסור לקרות בתשעה באב בתורה או בנביאים או בפסוקים, ובמשנה ובהלכות ובגמרא ובהגדות ⁴¹. ואינו קורא אלא באיוב ובקינות ובדברים הרעים שביקמיהו.

1 שלשה עשר באדר להיות בשבת, מקדימין ¹⁹
2 ומתעניין בחמישי ²⁰, שהוא אחד עשר. אבל אחד
3 מארבעה ימי הצומות שחל להיות בשבת, דוחין
4 אותו לאחר השבת ²¹. חל להיות בערב שבת ²²,
5 מתעניין בערב שבת. ובכל הצומות האלו אין
6 מתריעין ולא מתפללין בהן תפלת נעילה, אבל
7 קורין בתורה שחרית ומנחה ב"ויחל משה". ובכל
8 אוכלים ושותין בלילה ²³, חוץ מתשעה באב ²⁴.

(17) "קרי להו צום (צום הרביעי...) וקרי להו ששון ושמחה (יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה)? - אמר רב פפא הכי קאמר, בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה, יש גזרת המלכות צום, אין גזרת המלכות ואין שלום רצו מתענים רצו אין מתענים", ובא הרמב"ם לקבוע שבזמן הזה, שאין שלום ואין גזירת המלכות, נהגו כל ישראל להתענות, וכבר קבלו עליהם את הצומות לחובה. (18) בשאילתות דרב אחאי גאון (פקודי): "בין כרכים בין כפרים בין עיירות כולן מתעניין בשלושה עשר באדר, דאמר רבי שמואל בר יצחק שלושה עשר זמן קהילה לכל הוא, שנאמר: נקהלו ועמוד על נפשם בשלושה עשר בו מאי קהילה? יום תענית". (19) ולמדו זאת מהמשנה במגילה ה. "באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין", שכשם שמקדימין מקרא מגילה - מקדימין את צום י"ג אדר, שאינו לפורענות אלא זכר לנס. (20) שבערב שבת אין להתענות מפני כבוד השבת. (21) כי בערב שבת אין להתענות מפני כבוד השבת. (22) עשרה בטבת, כי שאר הצומות אינן חלים ביום שישי לפי קביעות החדשים שלנו. (23) ליל יום התענית. (24) שכיון שעל פי הדין אין חיוב להתענות בהם, שהרי אין שלום ואין גזירה, אלא שכך נהגו, לא נהגו ביתר הצומות, חוץ מתשעה באב, אלא כתענית יחידים.

9 ו. משיקנס אב ממעטין בשמחה. ושבת ²⁵ שחל
10 תשעה באב להיות בתוכה, אסור לספור ²⁶ ולכבס ²⁷
11 וללבוש כלי מגהץ ²⁸, אפילו כלי פשתן ²⁹, עד שיעבר
12 התענית. ואפילו לכבס ולהניח לאחר התענית אסור.
13 וכבר נהגו ישראל שלא לאכל בשר בשבת זו, ולא
14 יפנסו למרחץ, עד שיעבר התענית. ויש מקומות
15 שנהגו לבטל השחיטה מראש החדש עד התענית.

(25) שבו. (26) להסתפר. (27) בגדים. (28) בגד מגוהץ. אבל ללבוש בגד מכובס, שאינו מגוהץ, שכבסוהו לפני שבת זו - מותר. (29) אף על פי שאין הגיהוץ ניכר בו כל כך.

16 ז. תשעה באב לילו פיומו לכל דבר. ואין אוכלין
17 אלא מבעוד יום. ובין השמשות של אסור, כיום
18 הפפורים. ולא יאכל בשר ולא ישתה יין בסעודה
19 המפסיק בה ³⁰; אבל שותה הוא יין מגתו שיש לו
20 שלשה ימים או פחות ³¹, ואוכל בשר מליח שיש לו
21 שלשה ימים או יתר ³². ולא יאכל שני תבשילין.

(30) שמיום שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות והנסכים, היינו צריכים להינזר מבשר ויין בכל ימות השנה, אלא שאין

הבית על ידו והצרה הייתה יותר גדולה. (53) דווקא בחתנים וכלות גזרו אבל אחרים מותרים.

טז. מי שראה ערי יהודה בחרבנם⁵⁴, אומר: ערי קדש היו מדבר, וקורע. ראה ירושלים בחרבנה, אומר: ירושלים מדבר וגו'⁵⁵. בית המקדש בחרבנו, אומר: בית קדשנו ותפארתנו וגו', וקורע. ומהיכן חיב לקרע? מן הצופים⁵⁶. וכשיגיע למקדש, קורע קרע אחר. ואם פגע במקדש תחלה, כשיבוא מדבר המדבר - קורע על המקדש, ומוסיף על ירושלים.

(54) וכתבו הבית יוסף והב"ח ש"חורבנו" היינו, שיד גויים עודנה שלטת עליהן. (55) בנוסח אחר נוסף כאן: "וקורע". ואף על פי שכבר קרע על ערי יהודה, חזר וקורע על ירושלים עיר הקודש. (56) מקום מסביב לירושלים שאפשר לראות משם את מקום המקדש.

יז. כל הקרעים האלו כלם קורע בידו⁵⁷ מעמד. וקורע כל כסות שעליו, עד שיגלה את לבו⁵⁸. ואינו מאחה⁵⁹ קרעים אלו לעולם. אכל רשאי הוא לשלול, למלול, ללקח ולתפור כמין סלמות⁶⁰.

(57) ולא על ידי כלי. (58) שעושה הקרע בצד שמאלו כנגד ליבו. וסובר רבינו, שקריעות אלו דינן כקריעה על אב ואם, כשם שהשוו אותן בגמרא לענין איחוי הקריעה. והראב"ד חולק על זה. (59) תפירה מיושרת שמחברת את הקרעים כבראשונה. (60) תפירות שאינן מיושרות שהיכר הקרע נשאר.

יח. היה הולך ויבא לירושלים, הולך ויבא, תוף שלשים יום - אינו קורע קרע אחר; ואם לאחר שלשים יום - חזר וקורע⁶¹.

(61) וכן הדין בערי יהודה ומקום המקדש.

יט. כל הצומות האלו עתידים לבטל לימות המשיח. ולא עוד, אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה. שנאמר: כה אומר ה' צבאות, צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמנוחה טובים, והאמת והשלום אהבו⁶².

(62) "אותם ימים עתידים להיות ימים טובים לישראל, שנאמר כה אומר ה' צום הרביעי וגו', וכל המתאבלים עליה בעולם הזה, שמחים הם עימה לעולם הבא, שנאמר שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה וגו'".

סליק הלכות תעניות

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ח

הלכות מגלה וחנפה

יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים¹, ואינן מן המצוות.

1 ותינוקות של בית רבן בטלין ב². ומקצת החכמים נוהגין שלא להניח בו תפלין של ראש³.

(39) עצבים מכאב וצער על החורבן. (40) משום דרכי שלום. (41) שנאמר: "פקודי ה' ישרים משמחי לב". (42) שההתקדמות בלימוד גורמת להם שמחה. (43) שנקראים פאר, ובחורבן כתוב: "השליך משמים ארץ תפארת ישראל". וסוברים חכמים אלו, שדין תשעה באב כדן אבל ביום ראשון, שאסור בתפילין.

3 יב. משחבר בית המקדש, תקנו חכמים שהיו באותו הדור, שאין בוגין לעולם בנזן מסיד ומכיר⁴⁴ כבנזן המלכים; אלא טח ביתו⁴⁵ בטיט וסד בסיד ומשייר מקום אמה על אמה פנגד הפתח⁴⁶ בלא סיד. והלוקח חצר מסיידת ומכירתה, הרי זו בחזקתה⁴⁷, ואין מחיבים אותו לקלף הכתלים.

(44) ציורים נאים על הקיר. (45) יש אומרים כי בית הכנסת ובית המדרש אינם בכלל זה. (46) שיראוהו בכניסה לבית. (47) שעשה זאת אינו יהודי.

9 יג. וכן התקינו, שהעורף שלחן לעשות סעודה לאורחים, מחסר ממנו מעט⁴⁸, ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב, משייר מין ממני תכשיט שנוהגת בהן, כדי שלא יהיה תכשיט שלם. וכשהחתן נושא אשה, לוקח⁴⁹ אפר מקלה ונותן בראשו מקום הנחת התפלין. וכל אלו הדברים - כדי לזכר ירושלים, שנאמר: אם אשפחך ירושלים, תשפח מימי. תדבק לשוני לחפי אם לא אפכרי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי.

(48) אבל לסעודת שבת ויום טוב אינו צריך לחסר תבשיל. (49) החתן בעצמו, כמו שעושים כל העם בעת תענית צבור, שהרי נאמר "על ראש שמחתי".

20 יד. וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר. וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמח בהן ואסור לשמען, מפני החרבן. ואפלו שירה בפה על היין אסורה, שנאמר: בשיר לא ישתו יין. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשובות או שיר של הודאות לאל וכיוצא בהן⁵⁰ על היין.

(50) כגון: בבית חתן וכלה.

26 טו. ואחר כך⁵¹ גזרו על עטרות חתנים, שלא להניחם כלל. ושללא יניח החתן בראשו שום כליל, שנאמר: הסר המצנפת והרם העטרה. וכן גזרו⁵² על עטרות פלות⁵³, אם היה של כסף או זהב, אכל של גדיל מתר לפלה.

(51) בפולמוס (= חיל מלחמה) של אספסיינוס, שצר על ירושלים בעת החורבן. (52) בפולמוס של טיטוס, שנחרב

ובאר שתי מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) נתבאר בו המחוייבים בקריאה, וזמן קריאת המגילה, וחילופו לפי חילוף המקומות.

א. קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים. והדברים ידועים שהיא תקנת הנביאים.⁴ והכל חייבים בקריאתה: אנשים ונשים,⁶ וגרים ועבדים משחררים.⁷ ומחנכין את הקטנים לקרותה.⁸ ואפלו כהנים בעבודתן מבטלין עבודתן ובאין לשמע מקרא מגילה.⁹ וכן מבטלים תלמוד תורה לשמע מקרא מגילה;¹⁰ קל וחמר לשאר מצות של תורה,¹¹ שפלו נדחין מפני מקרא מגילה. ואין לה דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו, חוץ ממת מצוה¹² שאין לו קוברין; שהפוגע בו - קוברו תחלה ואחר כך קורא.¹³

(2) חכמים הראשונים נקראו סופרים (קידושין ל.). (3) אינן נכללות במנין תרי"ג מצוות. ולא כדעת 'בעל הלכות גדולות', שמצוות קריאת מגילה וחנוכה הן בכלל תרי"ג המצוות, מאחר שאנו מברכים עליהן: "אשר קדשנו במצותיו וצונו", וכבר ביאר רבינו את הענין הזה היטב ב'ספר המצוות' (שורש הראשון), שמאחר שאמרו (מכות כג.): "דרש רבי שמלאי, שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו למשה בסיני" (וכן היא גרסת רבינו שם ב'ספר המצוות'), לא יתכן לכלול בהן מצוות שנתחדשו אחר כך, אף-על-פי שהן בכלל "לא תסור" (שבת כג.). (4) במגילה יד, א: "תנו רבנן, ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות, עמדו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה". (שם ב.): "מכרי כולה אנשי כנסת הגדולה תקנינהו" (הלא כל ימי מקרא מגילה בפורים תקנו אנשי כנה"ג) ובהם היו כמה נביאים (מגילה יז.): (5) ערכין ב, ב. (6) מגילה ד, א: "אמר רבי יהושע בן לוי, נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס" - "שעלידי אסתר נגאלו" (לשון רב האי, ארצה"ג לפסחים קח. עמוד 151) וראה להלן. (7) אבל עבדים שאינם משוחררים, שפטורים ממצוות-עשה שהזמן גרמן כמו בנשים, פטורים ממקרא מגילה. ודוקא נשים חייבות, שעלידן נעשה הנס, כנ"ל. ועי' לחם-משנה. [וראה להלן פ"ג מהל' חנוכה ה"א הערה ב.]. (8) 'ירושלמי' מגילה פ"ב ה"ה: "רבי יהושע בן לוי, מכנש בנוי ובני ביתה וקרי לה קומיהון". (9) מגילה ג, א. (10) "כהנים בעבודתן לויים בדוכנם וישראל במעמדם, כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה" (מגילה שם). (11) שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות, שהרי שנינו (פאה פ"א מ"א): "ותלמוד תורה כנגד כולם". (12) מת עזוב ואין מי שיטפל בו, שמצוה עליו לקברו. (13) מגילה ג, ב.

ב. אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו.¹⁴ והוא, שישמע מפי מי שהוא חייב

בקריאתה.¹⁵ לפיכך אם היה הקורא קטן¹⁶ או שוטה,¹⁶ השומע ממנו לא יצא.

(14) שהשומע כעונה. (15) משנה, שם יט, ב. (16) בקצת נוסחאות (וכן בגירסת הכסף-משנה) כתוב: "אם היה הקורא חרש או קטן או שוטה", אבל ב'מעשה רוקח' מביא נוסחאות של כת"י משנת קי"א וקס"ב, ושם לא נזכר "חרש". וכן נכון, שהרי חרש גמור אינו שומע ואינו מדבר. ובחרש שמדבר ואינו שומע, אמרו (מגילה שם): "מאן תנא, חרש דיעבד נמי לא? (שאינו מוציא) רבי יוסי היא, דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו - יצא, רבי יוסי אומר - לא יצא", ומכיון שפסק רבינו בפ"ב מהל' קריאת שמע ה"ח, שהקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא, על כרחנו שבטל דין חרש במקרא מגילה. וכן הוא ב'ירושלמי' (מגילה פ"ב ה"ה): "אין כאן חרש, שגרת לשון היא במשנה" (כסף-משנה).

ג. מצוה לקרות את פלה.¹⁷ ומצוה לקרותה בפילה וביום.¹⁸ וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום.¹⁹ ומכרך קדם קריאתה בפילה שלש ברכות.²⁰ ואלו הן: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שפעשה נסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. וביום אינו חוזר ומכרך "שהחיינו".²¹ ומקום שנהגו לברך אחריה, מברך.²² ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, האל הרב את ריבנו, והדן את דיגנו, והנוקם את נקמתנו, והנפער לנו מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו. ברוך אתה יי, הנפער.²³ לישאל מפל צריהם, האל המושיע.

(17) משנה, מגילה יט, א. כרבי מאיר. (18) מגילה ד, א: "אמר רבי יהושע בן לוי, חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כב, ג) אלקי אקרא יומם ולא תענה, ולילה ולא דומיה לי" (מזמור זה נאמר על אסתר - רש"י). (19) משנה, מגילה כ, ב: "זה הכלל, דבר שמצותו ביום - כשר כל היום, ודבר שמצותו בלילה - כשר כל הלילה". (20) משנה, שם כא, א. וגמרא כא, ב: "מאי מברך? רב ששת מקטרויא אקלע לקמיה דרב אשי, וברך: מנ"ח" (= על מקרא מגילה, שעשה נסים ושהחיינו, רש"י). (21) שכבר בירך בלילה. ויש אומרים, שצריך לברך שהחיינו גם ביום, שעיקר מצות הקריאה היא ביום, שנאמר (אסתר ט, כח): "והימים האלה נזכרים ונעשים" (ראה במגיד-משנה). (22) משנה, מגילה כא, א. ונוסח הברכה שם כא: (23) בכת"י הגירסא: "האל הנפער", כדי להזכיר שלש פעמים "האל" בברכה זו, כי שלש פעמים נפל עמלק בידי ישראל: בימי יהושע, שאול ומרדכי ('מעשה רוקח').

ד. איזהו זמן קריאתה?²⁴ זמנים הרבה תקנו לה חכמים,²⁵ שנאמר: בזמניהם. ואלו הן זמני קריאתה: כל מדינה שהיתה מקפת חומה מימי

ח. כפר שמקדימין וקוראין ביום הכניסה, בזמן
שאין נכנסין בו בשני ובחמישי אין קוראין אותה
אלא בארבעה עשר³⁵. וכל עיר שאין בה עשרה
בטלנין קבועין בבית הכנסת לצרכי הצבור - הרי
היא ככפר, ומקדימין וקוראין ביום הכניסה³⁶. ואם
אין שם עשרה בני אדם - תפננתו קלקלתו³⁷, והרי
הם כאנשי עיר גדולה ואין קוראין אלא בארבעה
עשר³⁸.

(35) משנה, מגילה ה, א: "אמר רבי יהודה, אימתי? מקום
שנכנסין בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסין לא בשני
ולא בחמישי - אין קורין אותה אלא בזמנה", שכיון שאין
נכנסים בשני וחמישי - אין זאת הקלה בשבילם (רש"י שם
ד:). (36) משנה, שם. (37) דבר זה עצמו, שנראה בעינינו
כתקנה וכקולא למקום זה, שיוכלו לקרוא ביום הכניסה,
שהרי אין שם בני אדם וצריך להיות ככפר, היא גופה
קלקלתו, וגורם שדינו יהיה כמו עיר, כמבואר להלן.
(38) "ירושלמי" מגילה פ"א ה"ד. שהרי מגילה שלא בזמנה
אין קורין אותה אלא בעשרה, כמבואר בהלכה הקודמת
(מעשה רוקח').

ט. במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום
הכניסה? בזמן שיש להם לישראל מלכות; אבל
בזמן הנה אין קוראין אותה אלא בזמנה, שהוא יום
ארבעה עשר ויום חמשה עשר³⁹: בני הכפרים ובני
עירות קוראין בארבעה עשר, ובני כרפין קוראין
בחמשה עשר.

(39) [מגילה ב, א: "אמר רבי יהודה, אימתי? בזמן שהשנים
כתיקונן וישראל שרוין על אדמתן, אבל בזמן הזה הואיל
ומסתכנין (כגירסת ה"ף) בה, אין קורין אותה אלא
בזמנה", שדווקא באותה העת שהיו ישראל מעמידים
דתייהם (= עומדים ברשות עצמם) ואין באים לידי סכנה,
היו קוראים אותה ב"א ב"ב ב"ג, אבל בזמן הזה
שמסתכנים ישראל בדתייהם - אין קוראים אותה אלא בזמנה
(ר"ף). וכן כוונת רבינו שתלה הדבר במלכות].

י. בן עיר⁴⁰ שהלך לכרף⁴¹, או בן כרף שהלך לעיר,
אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה⁴², ונתעקב
ולא חזר - קורא במקומו; ואם לא היה בדעתו
לחזור אלא לאחר זמן הקריאה - קורא עם אנשי
המקום שהוא שם⁴³. וכרף⁴⁴ וכל הסמוך לו⁴⁵ וכל
הנראה עמו⁴⁶, אם אין ביניהם יתר על אלפים
אמה⁴⁷, הרי זה ככרף וקוראין בחמשה עשר.

(40) שזמן קריאתו ב"ד. (41) שזמן קריאתו בט"ו.
(42) של אותו המקום שאליו הלך (מגיד-משנה וכסף-
משנה). (43) מגילה יט, א. במשנה ובגמרא. (44) שם ג,
ב. (45) אף-על-פי שאינו נראה עמו, כגון שהוא בעמק.
(46) אף-על-פי שאינו סמוך לו, כגון שהוא בהר.
(47) פשוט הלשון מורה שזה מוסב גם על סמוך וגם על
נראה, ואם כן מה תועלת בנראה עמו? - הבדל רב יש

יהושע בן נון²⁶, בין בארץ בין בחוצה לארץ²⁷, אף
על פי שאין לה עכשו חומה, קורין בחמשה עשר
באר²⁸. ומדינה זו היא הנקראת²⁹ כרף. וכל מדינה
שלא היתה מקפת חומה בימות יהושע, ואף על פי
שהיא מקפת עתה, קוראין בארבעה עשר. ומדינה
זו היא הנקראת³⁰ עיר.

(24) מגילה ב, א. (25) אנשי כנסת הגדולה (מגילה, שם).
(26) משנה, שם. ודלא כרבי יהושע בן קרחה, שאמר (שם
ב:) מימי אחרורו. (27) כן נראה ממה שאמרו (מגילה
ה, ב:) "רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר"
משום ספק מוקף חומה. והרי הוצל בחו"ל היא (כתובות
קיא. ולא גרסינן שם "הוצל דבנימין") - ר"ן למגילה פ"א
(דפוס ווילנא ב ע"א). וכן מפורש ב"ירושלמי" בתחילת פ"א
דמגילה "וחרב הכרף... בחו"ל (כן גרס הרמב"ן) קורין (=)
בחמשה עשר" (לקוטות הרמב"ן ור"ן שם). (28) מגילה
ג, ב. (29) משנה, שם ב, א. (30) מגילה ב, ב.

ה. שושן הבירה, אף על פי שלא היתה מקפת
חומה בימי יהושע בן נון, קוראין בחמשה עשר,
שבה היה הנס, שנאמר: ונוח בחמשה עשר בו.
ולמה תלו הדבר בימי יהושע? כדי לחלק כבוד
לארץ ישראל, שהיתה חרבה באותו הזמן. כדי
שיהיו קוראין בבני שושן, ויחשבו כאלו הן כרפין
המקפין חומה, אף על פי שהן עתה חרבין, הואיל
והיו מקפין בימי יהושע קורין בחמשה עשר, ויהיה
זכרון לארץ ישראל בנס זה³¹.

(31) "ירושלמי" מגילה פ"א ה"א.

ו. בני הכפרים, שאינם מתקבצים בבתי כנסיות אלא
בשני ובחמישי, תפננו להם שיהיו מקדימין וקוראים
ביום הכניסה³². כיצד? אם חל יום ארבעה עשר
להיות בשני או בחמישי, קוראין בו ביום. ואם חל
ביום אחר חוץ משני ובחמישי, מקדימין וקוראין
בשני או בחמישי הסמוך לארבעה עשר.

(32) משנה, מגילה ב, א: "חכמים הקילו על הכפרים להיות
מקדימים ליום הכניסה, מפני שמספקין מים ומזון לאחייהם
שבכרכים" (שם ד:).

ז. כיצד? חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת -
מקדימין וקוראין בחמישי, שהוא יום אחד עשר.
חל להיות בשלישי - קוראין בשני, שהוא יום
שלושה עשר. חל להיות ברביעי - קוראין בשני,
שהוא יום שנים עשר³³. וכל אלו שמקדימין
וקוראין קדם ארבעה עשר, אין קוראין אותה
בפחות מעשרה³⁴.

(33) משנה, שם ב, א. "מגילה נקראת ב"א ב"ב ב"ג ב"ד
ובט", לא פחות ולא יותר". (34) מגילה ה, א. כרב. שכיון
שקוראים אותה שלא בזמנה - צריכה פרסום (רש"י שם).

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר זמנים - הל' מגילה וחנוכה קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בניניהם: "סמוך", נמדד במידת ההליכה. ואילו "נראה", נמדד בקו אווירי, שאע"פ שבהליכה יש יותר מאלפים אמה, כיון שבקו האוויר אין יותר מאלפים אמה - הרי הוא ככרך (כסף-משנה).

- א. הקורא את המגלה למפרע - לא יצא.²³ קרא
- ושכח פסוק אחד, וקרא פסוק שני לו, וחזר וקרא
- פסוק ששכח, וחזר וקרא פסוק שלישי - לא יצא,²⁵
- מפני שקרא פסוק אחד למפרע.²⁶ אלא כיצד עושה?
- מתחיל מפסוק שני ששכח וקרא על הסדר.²⁷

(2) משנה, מגילה יז, א. והיינו שקרא הפסוקים האחרונים ואחר-כך הפסוקים הראשונים. והוא הדין אם קרא הפסוקים האחרונים לפני שקרא הראשונים (וראה בפ"ב מהל' ק"ש הי"א). (3) "ירושלמי" מגילה פ"ב ה"ב. (4) מגילה יח, ב.

- ב. מצא צבור שקראו חציה, לא יאמר: אקרא חציה
- האחרון עם הצבור ואחזר ואקרא חציה ראשון,²⁹
- שזה קורא למפרע; אלא קורא מתחלה ועד סוף על
- הסדר.³⁰ קרא ושהה מעט וחזר וקרא - אף על פי
- ששהה כדי לגמור את פלה, הואיל וקרא על הסדר
- יצא.³³

(5) שם. (6) משנה, שם יז, א: "קראה סירוגין - יצא". ששהה כל-כך עד שהיה יכול לגמור בינתיים כל המגילה מראש עד סופה. (8) כן פסק בקריאת שמע (פ"ב מהל' ק"ש הי"ב) ובהלל (פ"ג מהל' חנוכה ה"ט), ורק בתפילה פסק (פ"ד מהל' תפילה הי"ג) שחזר לראש התפילה.

- ג. הקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו.³⁴
- הלועזי³⁵ ששמע את המגלה בתפילה בלשון הקדש
- ובכתב הקדש - אף על פי שאינו יודע מה הן
- אומרים, יצא ידי חובתו.³⁶ וכן אם היתה כתובה
- יונית ושומעה - יצא, אף על פי שאינו מפיר.³⁸
- ואפילו היתה השומע עברי.³⁹

(9) משנה, שם. (10) המדבר בשפה זרה, ואינו מבין לשון הקודש. (11) משנה, שם. ובגמרא (יח): "אטו אנן האחשתרנים בני הרמכים, מי ידעין? אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא, הכא נמי מצות קריאה ופרסומי ניסא". (12) מגילה יח, א. שגם בספרי-תורה התירו לכתוב יוונית (משנה מגילה ח:), ודרשו מהכתוב (בראשית ט, כז) "יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם" - "דבריו של יפת (יון) שהוא מבני יפת) יהיו באהלי שם" (מגילה ט:). וכן פסק רבינו בפ"א מהל' תפילין הלכה יט, עיי"ש. (13) [הכתב העברי הוא כתב ליבונא (סנהדרין כא:). אבל הלשון (=השפה) היא לשון הקודש. וכן נראה בויקרא רבה (פרשה לב) שאמרו שם: "לא שינו את לשונם, להלן כתיב - לאברם העברי - אלקי העברים, וכתיב כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש".]

- ד. היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות
- הגוים - לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המפיר
- אותו הלשון בלבד.⁴¹ והוא, שתהיה כתובה בכתב
- אותו הלשון. אכל אם היה כתובה בכתב עברי

- יא. עיר⁴⁸ שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מקפת
- חומה בימות יהושע בן נון או אחר בן הקפה,
- קוראין בשני הימים, שהן ארבעה עשר וחמשה
- עשר, ובליהם. ומברכין על קריאתה בארבעה
- עשר בלבד, הואיל והיא זמן קריאתה לרב העולם.⁴⁹

(48) מגילה ה, ב. (49) כן הביא הר"ן בשם הגאונים (משנה-למלך).

- יב. קראו את המגלה באדר ראשון, ואחר כך עברו
- בית דין את השנה - חוזרים וקוראים אותה באדר
- השני בזמנה.⁵⁰

(50) משנה, מגילה ו, ב. כי מקרא מגילה ומצות פורים נקבעו לאדר השני, כדי לסמוך גאולה לגאולה, גאולת פורים לגאולת מצרים בפסח (שם בגמרא).

- יג. אין קוראין את המגלה בשבת⁵¹. גזרה שמא יטל
- אותה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה,
- ויעבירה ארבע אמות ברשות הרבים. שהכל חייבים
- בקריאתה, ואין הכל בקיאים בקריאתה.⁵² לפיכך אם
- חל זמן קריאתה בשבת, מקדימין וקוראין אותה
- קדם השבת.⁵³ ושואלין ודורשין בהלכות פורים
- באותה שבת, כדי להזכיר שהוא פורים.⁵⁴

(51) משנה, מגילה ב, א. לפי קביעות החדשים שלנו, אי אפשר לחול בשבת אלא פורים של מוקפין. (52) מגילה ד, ב. (53) משנה, מגילה ב, א. ושם ה, א: "באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין - מאי טעמא? אמר רבי אבא אמר שמואל: אמר קרא (אסתר ט, כז) ולא יעבור" (כלומר: ולא יאחר). (54) מגילה ד, א.

- יד. כיצד?⁵⁵ יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת⁵⁶
- בגי עירות⁵⁷ מקדימין וקוראין בערב שבת, ובגי
- כפרים קוראים בזמנם באחד בשבת. חל יום חמשה
- עשר להיות בשבת - בגי כפרים מקדימין וקוראין
- בערב שבת, שהוא יום ארבעה עשר; ובגי עירות
- קוראין בו ביום, שהוא זמנם; ונמצאי הכל קוראין
- בארבעה עשר.

(55) משנה, שם ב, א. (56) בזמן שקידשו את החודש על-פי הראייה, וראה למעלה הערה נ. (57) בכת"י הגירסא: "ובגי עיירות ובגי הכפרים". לפי שבזמן הזה אין הכפרים קוראים ביום הכניסה (למעלה ה"ט).

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ח

פרק שני

(1) נתבאר בו איכות המגילה, והכשרה ופסולה, והאסור מן

כיון דחביבא, יהבי דעתייהו ושמעיו" (גמרא שם כא:).
(28) "ירושלמי" (מגילה פ"ב ה"ה): "מיכן והילך, נהגו
הרובים לקרותה בבית הכנסת" (ופירש ב'קרבן העדה'
בפירוש השני: נער מתרגמנין רביא, מכאן ואילך נהגו
הנערים לקרותה בבית הכנסת. 'בני בנימין').

ח. אין קוראין בצבור במגלה כתובה בין
הכתובים. ואם קרא - לא יצא.²⁹ אלא אם כן היתה
יתרה על שאר היריעות או חסרה, כדי שיהא לה
הכר. אבל היחיד קורא בה ואפלו אינה חסרה ולא
יתרה, ויוצא בה ידי חובתו.³⁰

(29) מגילה יט, א. שנראה כאילו קורא במקרא, ואין כאן
פרסום הנס (רש"י שם). (30) [שכשם שאין קוראים בתורה
ואין מפטירים בנביא אלא בעשרה (מגילה כג:)] כן ודאי אין
קורין בכתובים בפחות מעשרה, וכיוון שקוראים ביחיד -
ניכר הדבר שאין זו קריאה בתורה נביאים וכתובים אלא
במגילה, ויש כאן פרסום הנס, ועי' ב'טורי אבן' שם].

ט. אין כותבין³¹ המגלה אלא בדיו על הגויל³² או
על הקלף³³, בספר תורה³⁴. ואם כתבה במי עפצא
וקנקנתום³⁵ - פשרה. כתבה בשאר מיני צבעונין -
פסולה³⁶. וצריכה שריטוט בתורה עצמה³⁷. ואין
העור שלה צריך לעבד לשמה³⁸. היתה כתובה על
הניר או על עור שאינו מעבד³⁹, או שכתבה עכו"ם
או אפיקורוס - פסולה⁴⁰.

(31) משנה, מגילה יז, א. (32) "לוקחין עור בהמה או חיה,
ומעבירין השער ממנו תחילה, ואחר-כך מולחין אותו
במלח, ואחר-כך מעבדין אותו בקמח, ואחר-כך בעפצא
וכיוצא בו מדברים שמכווצים את העור ומחזיקין אותו, זהו
הנקרא גויל" (רבינו בפ"א מהל' תפילין ה"ו). (33) עור
שחילקו אותו בעביו לשנים ועיבדו אותו, החלק שממול
השער נקרא קלף (שם ה"ז). (34) כמו שכתב רבינו שם
ה"ח וה"ט, שספר-תורה נכתב גם על גויל וגם על קלף.
(35) חומצת הנחושת. ונלמד מדין כתיבת ספר-תורה (שם
פ"א ה"ד) - 'מגיד משנה'. (36) משנה, מגילה יז, א. שאנו
צריכים בה דיו דוקא (מגילה יט.). (37) שם טז, ב.
(38) [כן כתב רבינו (פ"א מהל' תפילין ה"א)] לענין מוזה
שאינה צריכה עיבוד לשמה, והסביר בתשובה שם (בכסף-
משנה), שלא שמענו שצריך עיבוד אלא לספר-תורה
ולתפילין]. (39) משנה, מגילה יז, א. (40) ראה בפ"א
מהל' תפילין ה"ג.

י. היו בה אותיות מטשטשות או מקרעות: אם
רשומן נפר, אפלו היו רפה - פשרה; ואם אין
רשומן נפר, אם היה רפה שלם - פשרה, ואם לאו
- פסולה, והקורא בה לא יצא.⁴¹ השמיט בה הסופר
אותיות או פסוקים, וקראן הקורא את המגלה על
פה - יצא.⁴²

(41) מגילה יח, ב. (42) שם.

יא. המגלה צריכה שתהא תפורה פלה עד שיהיו

1 וקראה ארמית לארמי - לא יצא; שנמצא זה קורא
2 על פה¹⁵, וכיון שלא יצא ידי חובתו הקורא - לא
3 יצא השומע ממנו.

(14) משנה, מגילה יז, א. (15) מגילה יח, א.

4 ה. הקורא את המגלה בלא פונה - לא יצא. כיצד?
5 היה כותבה¹⁶ או דורשה¹⁷ או מגייה, אם כן את
6 לבו לצאת בקריאה זו - יצא, ואם לא כן לבו -
7 לא יצא.¹⁸ קרא והוא מתנמנם¹⁹, הואיל ולא נרדם
8 בשנה - יצא.²⁰

(16) שקורא פסוק במגילה שלימה שהוא מעתיק ממנה
וכותבה. (17) שקורא פסוק במגילה שלימה ודורשה.
(18) משנה, שם יז, א. (19) "דקרי ליה ועני, ולא ידע
לאהדורי סברא, וכי אדכרי ליה - מדכר" (שקוראים אותו
ועונה, ואינו יודע להשיב בהבנת הלב, וכשמוזכרים לו -
נזכר) - מגילה יח: (20) משנה, שם יז, א. ודוקא הקורא
שקרא מתנמנם, כיון שרואים אנו שקרא כולה, אבל השומע
ששמעה מתנמנם לא יצא, שוודאי לא שמע כראוי
(ירושלמי פ"ב דמגילה ה"ב).

9 ו. במה דברים אמורים שהמכון לבו בכתובה יצא?
10 בשנתפון לצאת בקריאה שקורא בספר שמעתיק
11 ממנו²¹ בשעה שהוא כותב; אבל אם לא²² נתפון
12 לצאת בקריאה זו שכתב - לא יצא. שאינו יוצא ידי
13 חובתו אלא בקריאתה מספר שפלה כתובה בו
14 בשעת קריאה²³.

(21) שהיתה לפניו מגילה שלימה עשויה כתיקונה (לחם-
משנה, ממגילה יח:). (22) [בנוסח אחר, חסירה מילה זו
(מעשה רוקח), ולפי זה מתפרשים דברי רבינו היטב:
שאינו יוצא אלא אם כן מכוין לצאת בקריאה שקורא
מהספר השלם שלפניו, אבל אם מכוין לצאת בקריאה
שקורא בספר שכותב בו עכשיו - לא יצא]. (23) מגילה,
שם.

15 ז. הקורא את המגלה וטעה בקריאתה וקרא קריאה
16 משפשת²⁴ - יצא²⁵, לפי שאין מדקדקין בקריאתה.
17 קראה עומד או יושב - יצא, ואפלו בצבור. אבל
18 לא יקרא בצבור יושב לכתחלה, מפני כבוד
19 הצבור²⁶. קראוה שנים, אפלו עשרה באחד - יצאו
20 הקוראין והשומעים מן הקוראין²⁷. וקורא אותה
21 גדול עם הקטן²⁸ ואפלו בצבור.

(24) רק הקריאה משובשת, אבל הבנת הענין לא שובשה,
שאם גם הבנת הענין משובשת - לא יצא (מעשה רוקח).
(25) "ירושלמי" שם: "תני: אין מדקדקין בטעויותיה".
(26) כן נראה ב'ירושלמי' (שם פ"ד ה"א), אבל ביחיד קורא
יושב אפילו לכתחילה, וכן הוא בירושלמי (שם) על המשנה
"הקורא את המגילה": "מה לשעבר, הא בתחילה לא?...
כיני מתניתא מותר לקרותה עומד, מותר לקרותה יושב"
(לחם-משנה). (27) משנה, מגילה כא, א. "מאי טעמא?

- 1 פל עורוֹתֶיהָ מְגִלָּה אַחַת. וְאֵינָהּ נִתְפָּרֶת אֶלָּא בְּגִידִין,
2 כִּסְפֵּר תוֹרָה. וְאֵם תִּפְרָה שְׁלֹא בְּגִידִין - פְּסוּלָה.
3 וְאֵינוּ צָרִיךְ לְתַפֵּר אֶת כָּל הַיְרִיעָה בְּגִידִין כִּסְפֵּר
4 תוֹרָה, אֶלָּא אֶפְלוּ תִּפֵּר בְּגִידִין שְׁלֹשׁ תִּפְרִיּוֹת בְּקֶצֶה
5 הַיְרִיעָה וְשֹׁלֶשׁ בְּאֶמְצָעָהּ וְשֹׁלֶשׁ בְּקֶצֶה הַשְּׁנִי -
6 כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שְׁנִקְרָאת אֲגֶרֶת⁴³.
- 43) במגילה יט, א: "אמר רב חלבו אמר רב חמא בר גוריא
אמר רב, מגילה נקראת ספר (ונכתב בספר - אסתר ט, לב)
ונקראת אגרת (אגרת הפורים - שם כט), ספר - שאם תפרה
בחוטי פשתן - פסולה, אגרת - שאם הטיל בה שלשה חוטי
גידין - כשרה, אמר רב נחמן - ובלבד שיהיו משולשין".
- 7 יב. וְצָרִיךְ הַקּוֹרֵא לְקִרְוֹת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן וְ"עֲשֶׂרֶת"
8 בְּנִשְׁמָה אַחַת, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לְכָל הָעָם שֶׁפֶלֶם נָתְלוּ
9 וְנִהְיֶה בְּאֶחָד⁴⁴. וּמִנֵּהג כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקּוֹרֵא הַמְּגִלָּה
10 קוֹרֵא וּפּוֹשֵׁט בְּאֶגֶרֶת⁴⁵, לְהִרְאוֹת הַנֶּס; וְכִשְׁיִגְמֹר,
11 חוֹזֵר וְכוֹרֶכֶה⁴⁶ פְּלָה וּמִבְּרָךְ.
- 44) שם, טז, ב. (45) כן כתב רב האי גאון (מגיד-משנה).
46) בכת"י: "ופושטה וכורכה".
- 12 יג. שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלּוּ, שֶׁהֵן אֲרֻבַּעַ עֶשֶׂר וַחֲמִשָּׁה
13 עֶשֶׂר, אֲסוּרִין בְּהִסְפָּד⁴⁷ וְתַעֲנִית⁴⁸ לְכָל אָדָם בְּכָל
14 מָקוֹם. בֵּין לְבְנֵי כְּרִפִּין שֶׁהֵן עוֹשִׂין חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר
15 בַּלְבָּד, בֵּין לְבְנֵי עִירוֹת שֶׁהֵן עוֹשִׂין אֲרֻבַּעַ עֶשֶׂר
16 בַּלְבָּד⁴⁹. וְשְׁנֵי הַיָּמִים אֲסוּרִין בְּהִסְפָּד וְתַעֲנִית בְּאֶדָר
17 הָרִאשׁוֹן וּבְאֶדָר הַשֵּׁנִי⁵⁰. אֲנָשִׁי כְּפָרִים שֶׁהִקְדִּימוּ
18 וְקִרְאוּ בְּשָׁנִי אוֹ בְּחִמְשֵׁי הַסְּמוּךְ לְפִוְרִים - מִתְּרִים
19 בְּהִסְפָּד וְתַעֲנִית בְּיוֹם קְרִיאָתָהּ⁵¹, וְאֲסוּרִין בְּהִסְפָּד
20 וְתַעֲנִית בְּשְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלּוּ⁵², וְאָף עַל פִּי שְׁאִין
21 קוֹרְאִין בָּהֶן.
- 47) ממה שכתוב במגילה "שמחה", נלמד שאסור בהספד
(מגילה ה:). (48) נלמד ממה שכתוב במגילה "ומשתה"
(מגילה, שם). (49) מגילה, שם. (50) במגילה ו, ב: "אין
בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות
לאביונים". "הא לענין הספד ותענית - זה וזה שוין".
(51) משנה, מגילה ה, א. (52) גמרא, שם. ש"שמחה אינה
נוהגת (בכפרים) אלא בזמנה".
- 22 יד. מִצְּעוֹת יוֹם אֲרֻבַּעַ עֶשֶׂר לְבְנֵי כְּפָרִים וְעִירוֹת וְיוֹם
23 חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לְבְנֵי כְּרִפִּים לְהִיוֹתֵן יוֹם שְׁמִחָה
24 וּמִשְׁתָּה, וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת לְרָעִים וּמִתְּנוֹת לְאֲבִיּוֹנִים⁵³.
25 וּמִתֵּר בְּעֶשְׂרֵת מִלֵּאכָה⁵⁴. וְאָף עַל פִּי כֵּן אֵין רָאוּי
26 לַעֲשׂוֹת כּוֹ מִלֵּאכָה. אֲמָרוּ חֻכְמִים: כָּל הָעוֹשֶׂה
27 מִלֵּאכָה בְּיוֹם פּוֹרִים, אֵינוּ רֹאֶה סִימֵן בְּרָכָה
28 לְעוֹלָם⁵⁵. בְּנֵי כְּפָרִים, שֶׁקִּדְּמוּ וְקִרְאוּ בְּשָׁנִי אוֹ
29 בְּחִמְשֵׁי, אִם חִלְקוּ מְנוֹת לְאֲבִיּוֹנִים בְּיוֹם קְרִיאָתָן -
30 יִצְאוּ⁵⁶. אֲבָל הַשְּׁמִחָה וְהַמִּשְׁתָּה אֵין עוֹשִׂין אוֹתָם
31 אֶלָּא בְּיוֹם אֲרֻבַּעַ עֶשֶׂר, וְאִם הִקְדִּימוּ - לֹא יִצְאוּ⁵⁷.
- 53) בדפוסים ישנים, אין המילים האלו "או מעות".
54) מגילה ז, א. (65) תוספתא מגילה פ"א, ו"ירושלמי" שם
פ"א ה"ד. (66) בבא-מציעא עח, ב. ו"ירושלמי" שם.
55) מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות
בסעדתו ובשלוח מנות לרעיו. שאין שם⁶⁷ שמחה
גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים ויתומים
ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האמללים האלו
- 53) שכתוב (אסתר ט, כב) "לעשות אותם ימי משתה
ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".
(54) במגילה ה, ב: "איסור עשיית מלאכה לא קבילו עליהו,
דמעיקרא כתיב (שם שם, יט) שמחה ומשתה ויום טוב,
ולבסוף כתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ואילו
יום-טוב לא כתיב". (55) במגילה, שם: "רב חזייה לההוא
גברא דהוה שדי כתנא בפוריא, ולטייה דלא צמח כתנא".
(56) [נראה שמצוה לכתחילה לחלק מעות לאביונים ביום
י"ד, אלא שאם חילק ביום הקריאה יצא בדיעבד. ויתכן כי
זהו פירוש המשנה (מגילה ה).] "אע"פ שאמרו מקדימין,
מותרין בהספד ותענית ומתנות לאביונים" - כלומר מותרים
במתנות לאביונים, אע"פ שעיקר מצוותן ב"ד". (57) שם
ה, א: "שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה". (58) לילה שבו
קוראים המגילה (מגיד-משנה). (59) שכתוב "ימי משתה
ושמחה" (מגילה ז:).
- טו. כִּיצַד חוֹבֵת סַעֲדָה זֹאת? שְׂאִיכָל בְּשָׁר⁶⁰ וִיתִקֵּן
סַעֲדָה נָאָה כְּפִי אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדוֹ. וְשׁוֹתָה יַיִן עַד
שִׁשְׁתִּפְּרוּ⁶¹ וְיִרְדּוּ בִשְׁכָרוֹתוֹ. וְכֵן חַיִּב אָדָם לְשַׁלַּח
שְׁתֵּי מְנוֹת בְּשָׁר אוֹ שְׁנֵי מִינֵי תִבְשִׁיל אוֹ שְׁנֵי מִינֵי
אֶכְלִין לְחֻבְרוֹ, שְׁנֶאֱמָר: וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ
- שְׁתֵּי מְנוֹת לְאִישׁ אֶחָד. וְכָל הַמְּרַבֵּה לְשַׁלַּח לְרֵעִים
- מְשַׁבַּח. וְאִם אֵין לוֹ - מִחֲלִיף עִם חֻבְרוֹ⁶²: זֶה
שׁוֹלַח לְזֶה סַעֲדָתוֹ, וְזֶה שׁוֹלַח לְזֶה סַעֲדָתוֹ. כְּדֵי
לְקַיֵּם: וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ.
- 60) שהרי נאמר (אסתר שם): "ימי משתה ושמחה", ואין
שמחה אלא בבשר (פסחים קט.), ולמדו זאת ממה שנאמר
(דברים כז, ז): "וזבחת שלמים ואכלת שם, ושמחת"
(מגיד-משנה). (61) במגילה ז, ב אמרו: "אמר רבא, חייב
אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך
מרדכי", שעל-ידי שתיתי היין - ישתכר וירדם בשכרותו,
ולא ידע. (62) מגילה ז, ב.
- טז. וְחַיִּב לְחַלֵּק לְעֲנִיִּים בְּיוֹם הַפּוֹרִים. אֵין פּוֹחֲתִין
מִשְׁנֵי עֲנִיִּים. נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מִתְּנָה אַחַת אוֹ מְנוֹת⁶³
אוֹ מִינֵי תִבְשִׁיל אוֹ מִינֵי אֶכְלִין. שְׁנֶאֱמָר: וּמִתְּנוֹת
לְאֲבִיּוֹנִים - שְׁתֵּי מִתְּנוֹת לְשְׁנֵי עֲנִיִּים⁶⁴. וְאֵין
מִדְּקִדְקִין בְּמְנוֹת פּוֹרִים, אֶלָּא כָּל הַפּוֹשֵׁט יָדוֹ לְטַל
נוֹתְנִין לוֹ⁶⁵. וְאֵין מִשְׁנִין מְנוֹת פּוֹרִים לְצִדְקָה
אַתְרָת⁶⁶.
- 63) בדפוסים ישנים, אין המילים האלו "או מעות".
64) מגילה ז, א. (65) תוספתא מגילה פ"א, ו"ירושלמי" שם
פ"א ה"ד. (66) בבא-מציעא עח, ב. ו"ירושלמי" שם.
50) מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות
בסעדתו ובשלוח מנות לרעיו. שאין שם⁶⁷ שמחה
גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים ויתומים
ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האמללים האלו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הלשון "הכהנים הגדולים" קשה לכאורה, שהרי כהן גדול אחד בדור ומה כוונתו כאן.

והביאור בזה: ידועה מחלוקת הרמב"ם והתוס' במי שרוצה למסור נפשו על עבירות שאינן משלוש העבירות החמורות שבתורה, היינו עבירות שדינן "יעבור ואל יהרג". לדעת הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ה ה"ד) "כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו". אבל התוס' (במסכת עבודה זרה כז: ד"ה יכול) סברו שהרשות בידו לעבור, אבל "אם רצה להחמיר על עצמו אפי' בשאר מצוות הרשות בידו".

וכתבו הפוסקים (נמוק"י ס"פ בן סורר ועוד) שגם לדעת הרמב"ם כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג "אם הוא אדם גדול וחסיד ירא שמים, ורואה שהדור פרוץ בכך, רשאי לקדש את ה' ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה, כדי שיראו העם וילמדו כו".

במילה זו תירץ הרמב"ם את השאלה מאיזה דין לחמו בני חשמונאי ביוונים שהרי אע"פ שבשעת השמד "יהרג ואל יעבור" בכל אופן, הרי זה רק אם כופין אותו לעבור על מצוות התורה, אבל לכאורה אין חיוב לצאת במלחמה נגד מלכות הרשעה שגזרה גזירות אלה. לכך כתב הרמב"ם על בני חשמונאי "הכהנים הגדולים" שכיון שהיו "גדולים" במובן של "גדול וחסיד וירא שמים" שכתב ה'כסף משנה, היתה הרשות בידם למסור נפשם על דברים שהדור פרוץ בהם.

ובזה יבואר באורח פלא ענין נוסף על פי דברי השל"ה שכל מועדי השנה יש להם שייכות לפרשיות החלות באותו הזמן, הרי שאותה השאלה ממש יש לשאול בפרשת וישב הנקראת בחנוכה בענין יוסף הצדיק, מאיזה דין הלך לראות את שלום אחיו בצאן, והרי ידע מדברי המלאך - "נלכה דותינה" שרוצים "לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם".

ואם תמצא לומר שרצה למסור נפשו על כיבוד אב, ורש"י בחומש סובר כהתוס' הנ"ל ש"הרשות בידו", הרי ציווי יעקב ליוסף היה "והשבני דבר", והרי אם יהרגוהו לא קיים המצוה כלל, וא"כ הדרא קושיא מאיזה דין הלך יוסף לראות את שלום אחיו בצאן והכניס עצמו בסכנת נפשות. ומתיר שיוסף הלך דותינה מאותו הדין שנלחמו החשמונאים ביוונים. כי יוסף ראה ש"הדור פרוץ" בכיבוד אב, שהרי ראובן בלבל יצועי אביו, שמעון ולוי "עכרתם אותי" וגם כל שאר האחים אינם מתחשבים באביהם כלל ומוכנים להרוג את יוסף, מכאן מסיק יוסף שהדור פרוץ בכיבוד אב, ויש אפילו למסור את הנפש כדי שיראו וילמדו מצות כיבוד אב.

(על פי לקו"ש חזק ל"ה עמוד 173)

1 דומה לשכינה, שנאמר: להחיות רוח שפלים
2 ולהחיות לב נדבאים.

67 ביטוי זה שגור בדברי רבינו, וראה בפ"א מהל' יסודי התורה ה"א.

3 יח. כל ספרי⁶⁸ הנביאים וכל הכתובים⁶⁹ עתידין
4 לבטל לימות המשיח⁷⁰, חוץ ממגלת אסתר⁷¹. והרי
5 היא קימת בחמשה חמשי תורה⁷² וכהלכות של
6 תורה שבעל פה⁷³, שאינן בטלין לעולם. ואף על פי
7 שכל זכרון הצרות יבטל, שנאמר: פי נשכחו הצרות
8 הראשונות וכי נסתרו מעיני - ימי הפורים לא
9 יבטלו⁷⁴, שנאמר: ימי הפורים האלה לא יעברו
10 מתוך היהודים, וזכרם לא יסוף מזרעם.

68 'ירושלמי' שם ה"ה. 69 אבל חמשה ספרי תורה אינם בטלים לעולם ('ירושלמי' שם). 70 שהרי "ליכא מידי דכתיבי בנביאים וכתובים ולא רמיזי באורייתא" (תענית ט). ודרשו (שבת קד.) על הכתוב (ויקרא כז, לד) "אלה המצוות" - "שאינן הנביא רשאי לחדש בה דבר מעתה", אלא שאין בנו בינה יתירה להבין את כל הרמזים בתורה, ולימות המשיח תמלא הארץ דעה את ה' וכולם יבינו את התורה, ולא יצטרכו לקרוא בנביאים וכתובים ('מראה הפנים' שם). 71 'ירושלמי' שם. 72 "שנאמר (דברים ה, יט): "קול גדול ולא יסף". ומתרגמין "ולא פסק" ('ירושלמי' שם). 73 "שנאמר (חבקוק ג, ו): "הליכות עולם לו" (אל תקרי הליכות אלא הלכות) - 'ירושלמי' שם. 74 'ירושלמי' שם.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ח

פרק שלישי - הלכות חנכה

1 נבאר בו ענין הנס שארע בזמן חנוכה, בימי בית שני. וחייב ההדלקה בשמונת הלילות. וקריאת ההלל בשמונת הימים. ונמשך לזה ביאור קריאת ההלל, וענינו בכל הימים הנקרא בהם, שהוא מדברי סופרים. ונתבאר בו גם כן כיצד היו קוראין אותו בזמן חכמי המשנה והתלמוד.

11 א. בבית שני, כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל²,
12 ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסק בתורה ובמצוות,
13 ופשטו ידם בממוןם ובבנותיהם³, ונכנסו להיכל
14 ופרצו בו פרכות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל
15 מאד מפניהם, ולחצים לחץ גדול; עד שרחם עליהם
16 אלהי אבותינו, והושיעם מידם והצילם. וגברו בני
17 חשמונאי, הכהנים הגדולים, והרגו, והושיעו
18 ישראל מידם. והעמידו מלך מן הכהנים, וחרזה
19 מלכות לישראל יתר על מאתים שנה, עד החרבן
20 השני.

~ נקודות משיחות קודש ~

"...וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם".

ד. כל שחייב בקריאת המגלה, חייב בהדלקת נר
חנכה. והמדליק אותה בלילה הראשון, מברך שלש
ברכות, ואלו הן: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנכה.
ו"שעשה נסים לאבותינו" וכו'. ו"שהחנינו וקיימנו"
וכו'. וכל הרוצה אותה ולא ברוך, מברך שתיים:
"שעשה נסים לאבותינו" ו"שהחנינו".⁷ ובשאר
הלילות - המדליק מברך שתיים,⁸ והרוצה מברך
אחת. שאין מברכין "שהחנינו" אלא בלילה
הראשון.

5) ואף הנשים בכלל זה, שאף על פי שהן פטורות ממצוות
עשה שהזמן גרמא - חייבות במקרא מגילה שאף הן היו
באותו הנס וכמו כן חייבות בנר חנוכה מאותו הטעם.
6) אף על פי שהדליקו עליו בביתו - כיוון שהוא עצמו לא
הדליק. 7) ואינו מברך "להדליק", שהרי כבר הדליקו
עליו בביתו. 8) "להדליק" ו"שעשה נסים".

ה. בכל יום ויום משמנות הימים אלו גומרין את
ההלל. ומברך לפניו: אשר קדשנו במצותיו וצונו
לגמור את ההלל; בין יחיד בין צבור. אף על פי
שקריאת ההלל מצוה מדבריי סופרים,¹¹ מברך עליו
"אשר קדשנו במצותיו וצונו"¹², בדרך שמברך על
המגלה ועל הערוב. שכל ודאי של דבריהם¹³
מברכין עליו. אבל דבר שהוא מדבריהם ועקר
עשייתו לו מפני הספק, כגון מעשר דמאי,¹⁴ אין
מברכין עליו. ולמה מברכין על יום טוב שני,¹⁵ והם
לא תקנוהו אלא מפני הספק? כדי שלא יזלזלו
ביום.¹⁶

9) קורין את כל ההלל בלי דילוגים. 10) ורבי מאיר
מרטנברג נהג לומר "לקרוא את ההלל". 11) "והלל זה
מי אמרו? נביאים שביניהם תקנו להם לישראל שיהיו
אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא
תבוא עליהן, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן".
12) "והיכן ציונו? רב אויא אמר מלא תסור".
13) מדרבנן. 14) שהפרשתו אינו אלא מספק שמא לא
הפריש עם-הארץ. 15) של גלויות. 16) אם יראו שלא
מברכין על יום טוב שני, יקילו לעצמם לעשות בו מלאכה.

ו. ולא הלל של חנכה בלבד הוא שמדבריי סופרים,
אלא קריאת ההלל לעולם מדבריי סופרים בכל
הימים שגומרין בהן את ההלל.¹⁷ ושמנוה עשר
יום¹⁸ בשנה מצוה לגמור בהן את ההלל, ואלו הן:
שמונת ימי החג, ושמונת ימי חנכה, וראשון של
פסח, ויום עצרת. אבל ראש השנה ויום הכפורים
אין בהן הלל, לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד,
לא ימי שמחה יתרה¹⁹. ולא תקנו הלל בפורים,
שקריאת המגלה היא ההלל.²⁰

17) וכן מפורש בתלמוד: "קריאת שמע דאורייתא - הלל

2) "וחושך על פני תהום - זו מלכות יון, שהחשיכה עיניהם
של ישראל בגזירותיהם, שהייתה אומרת להם: כתבו על קרן
השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל". 3) "אמר רבי
יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו
הנס".

ב. וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום, בחמשה
ועשרים בחדש פסלו היה. ונכנסו להיכל, ולא
מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד. ולא היה
בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו
נרות המערכה שמונה ימים, עד שפיתשו זיתים
והוציאו שמן טהור.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום, בחמשה ועשרים
בחודש כסלו היה.."

וקשה, כיון שלדעת הרמב"ם היה נצחון המלחמה בכ"ה
בכסלו, נמצא, שהדלקת המנורה היתה בכ"ה בין הערביים
כי גם לדעת הרמב"ם שהדלקה המנורה היתה גם ביום הרי
אין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין
הערביים" ונמצא שהדלקת המנורה היתה אור לכ"ו, ומדוע
תיקנו חכמים להדליק המנורה באור לכ"ה.

והנה מלבד הדיון הארוך בזה באחרונים, יש לומר הטעם
בפשטות שבקדשים היום הולך אחר הלילה ולכן לא תיקנו
להדליק אור לכ"ו שאז תחשב הדלקה זו ליום כ"ו אלא
תיקנו ההדלקה אור לכ"ה.

ובטעם הפנימי יש לומר בזה על פי מה שנתבאר בתורה
אור' שההבדל שבין חנוכה ופסח כי נס חנוכה היה מבחינת
ממלא כל עלמין, ולכן היה קודם הניצחון במלחמה ואח"כ
יום המנוחה כי מצד ממכ"ע לא יכול להיות הגילוי וביטול
המנגד בבת אחת. אבל הנס בפסח בבחינת סוכ"ע שיכול
להכיל בתוכו גם הגילוי וגם ביטול המנגד-נגוף למצרים
והתגלות הקדושה לישראל בבת אחת, וביאור זה מתאים
גם לדעת הרמב"ם שהנצחון היה בכ"ה והדליקו המנורה
באור לכ"ו, אבל לדעת אדמוה"ז שהנצחון היה בכ"ד כסלו
הקושיא מעיקרא ליתא.

(על פי יין מלכות ספר זמנים סימן נה)

ג. ומפני זה התקינו חכמים שפאותו הדור, שיהיו
שמונת ימים האלו, שתחלתן כ"ה בכסלו, ימי
שמחה והלל. ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי
הבתים בכל לילה וליילה משמונת הלילות, להראות
וילגלות הנס. וימים אלו הן הנקראין חנכה. והן
אסורין בהספד ותענית פימי הפורים. והדלקת
הנרות בהן מצוה מדבריי סופרים, בקריאת המגלה.

4) ומשום כך אין להדליק ביום, כמו שהדליקו במנורה
שבמקדש, כי "שרגא בטיהרא מאי מהני" (אין אור הנר
נראה ביום).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יְהִלְלוּהָ ה' אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיהָ, וְצִדִּיקִים וְחֲסִידִים
עוֹשֵׂי רְצוֹנָהּ, וְכָל עַמָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ
לְשִׁמְךָ. כִּי אַתָּה ה', לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת, וְנִעֲמִים לְשִׁמְךָ
לְזַמֵּר, וּמַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה הָאֵל. בְּרוּךְ אַתָּה ה',
הַמְלִיךְ הַמְהַלֵּל הַמְשַׁבֵּחַ הַמְפָאֵר חַי וְקַיִם תָּמִיד יְמִלְךָ
לְעוֹלָם וָעֶד.

יא. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּהְגּוּ לְכַפֵּל. מ"א וְדָרָךְ כִּי
עֲנִיתִי²⁸ עַד סוֹף הַהֵלֵל כּוֹפְלִין כָּל דָּבָר וְדָבָר שְׁתֵּי
פְעָמִים. וּמְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ לְכַפֵּל - יְכַפֵּל, וּמְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ
שֶׁלֹא לְכַפֵּל - אֵין כּוֹפְלִין.

(28) לפי שכל הפרק כפול ומ"א ודך" ולמטה אינו כפול
ולפיכך נהגו לכפול הפסוקים.

יב. מְנַהֵג קְרִיאַת הַהֵלֵל בִּימֵי חֻקִּים הָרֵאשׁוֹנִים כֶּף
הֵי: אַחֲרֵי שֶׁמִּבְרַךְ הַגָּדוֹל שֶׁמִּקְרָא אֶת הַהֵלֵל, מִתְחִיל
וְאוֹמֵר "הַלְלוּהָ", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּהָ". וְחוֹזֵר
וְאוֹמֵר "הַלְלוּ עֲבָדֵי ה'", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּהָ".
וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר "הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'", וְכָל הָעָם עוֹנִין
"הַלְלוּהָ". וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר "יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ מִעַתָּה
וְעַד עוֹלָם", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּהָ". וְכֵן עַל כָּל
דָּבָר. עַד שֶׁנִּמְצָאוּ עוֹנִין כָּל הַהֵלֵל "הַלְלוּהָ" מֵאָה
וְשִׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים פְעָמִים. סִימָן לָהֶם: שְׁנוֹתָיו שֶׁל
אַהֲרֹן²⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכל העם עונים הללו" וכן על כל דבר עד שנמצאו עונים בכל
ההלל הללו" מאה ושלש ועשרים פעמים כמניין שנותיו של
אהרן הכהן".

וצריך להבין: דרכו של הרמב"ם שאינו כותב ב"י"ד החזקה"
סימנים, גימטריות וכד', ומה טעם ראה לציין שמספר
הפעמים שאומרים הללויה למנהג זה הוא כנגד שנותיו של
אהרן הכהן.

ויש לבאר שמה שנקט הרמב"ם מניין שנותיו של אהרן
הכהן גם הוא הלכה, ומהמילים "כמניין שנותיו של אהרן
הכהן" אנו לומדים שיטתו המיוחדת של הרמב"ם בדין
אמירת ההלל. ובהקדים: על מנהג זה הקשה "המאיר"
(בית הבחירה סוכה לח). ושאל שהרי ההלל הוא תפילה
שאינה אדם מוציא בה חבירו ידי חובה, ותיירץ שם שכיון
שאינה תפילה ממש לכן הקילו חכמים בהלל לאומרו
באופן זה.

אבל הרמב"ם שכתב על מנהג זה "ובו ראוי לילך", סובר
שאמירת ההלל באופן שכזה נחשבת לכתחילה לתפילה
גמורה, וכל העונה הללו" יוצא בה ידי חובת תפילה. ומכאן
שיטת הרמב"ם היא שלא כ"המאיר" כי לדעתו ההלל
הוא כן תפילה, ואמירתו באופן זה היא בשלמות גמורה
ואין כאן הוצאת הציבור ידי חובה בתפילת השליח-ציבור,

דרבנן". (18) בארץ ישראל. אבל בחוץ לארץ נוספו על
אלה שלוש ימים. (19) "אמר רבי אבהו: אמרו מלאכי
השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא, רבונו של עולם מפני מה אין
ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים?
אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי
מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה לפניך?
(20) ולפי זה חידש המאירי שאם אין לו מגילה, חייב לקרוא
ההלל.

ז. מְקוֹמוֹת שֶׁעוֹשִׂין יוֹם טוֹב שְׁנֵי יָמִים, גּוֹמְרִין אֶת
הַהֵלֵל אַחַד וְעֶשְׂרִים יוֹם: תִּשְׁעָה יָמֵי הַחֹג, וְשְׁמוֹנֶה
יָמֵי חֲנֻכָּה, וְשְׁנֵי יָמִים שֶׁל פֶּסַח, וְשְׁנֵי יָמִים שֶׁל
עֲצֵרָת. אֲבָל בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים קְרִיאַת הַהֵלֵל מְנַהֵג
וְאֵינוּ מְצוּהָ²¹. וּמְנַהֵג זֶה - בְּעֶבֶר, לְפִיכָךְ קוֹרְאִין
בְּדִלּוּג²². וְאֵין מְבָרְכִין עָלָיו, שְׁאֵין מְבָרְכִין עַל
הַמְנַהֵג. וְיַחֲדֵי לֹא יִקְרָא כָּלֵל. וְאֵם הַתְּחִיל -
יְשִׁלִּים²³, וְיִקְרָא בְּדִלּוּג בְּדִלּוּג שְׁקוֹרְאִין הַעֲבֹר. וְכֵן
בְּשֵׁאֵר יָמֵי הַפֶּסַח קוֹרְאִין בְּדִלּוּג²⁴, בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים.

(21) "רב אקלע לבבל, חזינהו דקא קרי הלילא בריש ירחא,
סבר לאפסקינהו, כיוון שחזו דקא מדלגי דלוגי, אמר: שמע
מינה מנהג אבותיהם בדיהם" [=רב הגיע לבבל, וראה
שקוראים שם הלל בראש חודש, סבר להפסיק אותם, אך
כאשר ראה שהם אומרים את ההלל בדילוגים אמר: שמע
מינה מנהג אבותיהם בדיהם] (22) להראות שאינו אלא
מנהג, כנ"ל. (23) "תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר".
(24) רק בימי הסוכות גומרים את ההלל לפי שכל יום חלוק
מחבירו בקרבנותיו אבל ימי הפסח שווים בקרבנותיהם.

ח. בְּיָצֵד מְדַלְגִין? מִתְחִילִין מִתְחִלַת הַהֵלֵל עַד
חֲלִמִישׁ לְמַעְיָנוּ מִיָּם, וּמְדַלֵּג, וְאוֹמֵר "ה' זָכְרָנוּ
יְכַרְךָ" וְכו', עַד "הַלְלוּהָ", וּמְדַלֵּג, וְאוֹמֵר "מָה
אֶשִׁיב לָהּ" עַד "הַלְלוּהָ", וּמְדַלֵּג, וְאוֹמֵר "מִן
הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְה" עַד סוֹף הַהֵלֵל. זֶה הוּא הַמְנַהֵג
הַפְּשׁוּט. וְיֵשׁ מְדַלְגִין דִּילּוּג אַחֲרָיו²⁵.

(25) ואנו נוהגים לדלג "לא לנו" ו"אהבתי".

ט. כָּל הַיּוֹם כְּשֶׁר לְקְרִיאַת הַהֵלֵל. וְהַקּוֹרֵא אֶת הַהֵלֵל
לְמַפְרָע²⁶ - לֹא יֵצֵא²⁷. קָרָא וְשָׁהָ וְחֹזֵר וְקָרָא - אָף
עַל פִּי שֶׁשָׁהָ כְּדִי לְגַמֵּר אֶת כָּלּוּ, יֵצֵא. יָמִים
שְׁגוֹמְרִין בֵּהֶן אֶת הַהֵלֵל, יֵשׁ לוֹ לְהַפְסִיק בֵּין פָּרָק
לְפָרָק, אֲבָל בְּאֻמְצֵעַ הַפָּרָק לֹא יַפְסִיק. וְיָמִים
שְׁקוֹרְאִין בֵּהֶן בְּדִלּוּג, אֲפִלּוּ בְּאֻמְצֵעַ הַפָּרָק הוֹסֵק.

(26) מהסוף להתחלה [=והרבי מסביר בשם הבעל שם טוב:
"למפרע" שהוא סובר שכל זה קרה פעם בעבר ואין לזה כל
קשר לזמננו]. (27) למדו זאת ממה שנאמר בהלל "ממזרח
שמש עד מבוא", כשם ששקיעת השמש מזרחה לא
יהפכו, כך מהולל שם ה' ולא למפרע.

י. כָּל יוֹם שְׁגוֹמְרִין בּוֹ אֶת הַהֵלֵל, מְבָרְךְ לְפָנָיו.
וּמְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ לְבָרֵךְ אַחֲרָיו - מְבָרְךְ. בְּיָצֵד מְבָרְךְ?

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שישי ה' אייר – ספר זמנים – הל' מגילה וחנוכה קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

קודם לנר חנוכה מפני השלום. ונכנס רבינו בספרו זה בשביתה ויצא בשלום.

א. בַּמָּה נֵרוֹת הוּא מְדַלֵּק בַּחֲנֻכָּה? מִצְוַתָּה שֶׁיְהִיָּה 20
כָּל בֵּית וּבֵית מְדַלֵּק גַּר אֶחָד, בֵּין שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבֵּית 21
מִרְבִּין בֵּין שְׁלֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא אֶדָם אֶחָד. 22 וְהַמְהִיר
אֶת הַמִּצְוָה, 23 מְדַלֵּק נֵרוֹת כְּמִנְיֵן אֲנָשֵׁי הַבֵּית, גַּר לְכָל
אֶחָד וְאֶחָד, 24 בֵּין אֲנָשִׁים בֵּין נָשִׁים. 25 וְהַמְהִיר יוֹתֵר
עַל זֶה וְעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר, 26 מְדַלֵּק גַּר לְכָל
אֶחָד בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן וּמוֹסִיף וְהוֹלֵךְ בְּכָל לַיְלָה 27
וְלַיְלָה גַּר אֶחָד.

(2) "מצות חנוכה, נר איש וביתו" (שבת כא:). (3) בכת"י:
"המצוות". (4) "והמהדרין, נר לכל אחד ואחד" (שבת,
שם). (5) שהרי אף הנשים חייבות בנר חנוכה (ראה
למעלה פ"ג ה"ד). (6) "המהדרין מן המהדרין: בית שמאי
אומרים, ביום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת
והולך. ובית הלל אומרים, ביום ראשון מדליק אחת, מכאן
ואילך מוסיף והולך" (שבת שם). והלכה כבית הלל. ודעת
רבינו שהמהדרין מן המהדרין מקיימים גם את ההידור של
המהדרין, להדליק לכל אחד ואחד, ויש חולקים על זה
(תוספות' שבת שם ד"ה והמהדרין) וראה להלן ה"ג.

ב. בַּיֶּצֶד? הָרִי שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבֵּית עֹשֶׂהָ - בְּלִילָה 28
הָרִאשׁוֹן מְדַלֵּק עֹשֶׂהָ נֵרוֹת, וּבְלִיל שְׁנֵי עָשָׂרִים, 29
וּבְלִיל שְׁלִישִׁי שְׁלֹשִׁים, עַד שֶׁנִּמְצָא מְדַלֵּק בְּלִיל 30
שְׁמִינִי שְׁמוֹנִים נֵרוֹת. 31

~ נקודות משיחות קודש ~

"ביצד הרי שהיו אנשי הבית עשרה, בלילה הראשון מדליק
עשרה נרות ובליל שני עשרים..."

אבל בהלכה ג' כתב "מנהג פשוט בכל ערינו בספרד שיהיו
כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה הראשון ומוסיפין
והולכין נר בכל לילה ולילה". ויש לומר שמכל-מקום
שניהם כשיטת המהדרין מן המהדרין, ובפרט מנהג הרמ"א
שהיה דור אחרון לגבי הרמב"ם שהוא בהוספה על מנהג
ספרד אבל לא הונהג כך אע"פ שהרמב"ם הביאו להלכה.

(על פי לקו"ש חלק כ' עמוד 634)

ג. מִנְהַג פְּשׁוּט בְּכָל עֲרֵינוּ בְּסִפְרָד, שֶׁיְהִיוּ כָּל אֲנָשֵׁי 32
הַבֵּית מְדַלִּיקִין גַּר אֶחָד בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן וּמוֹסִיפִין 33
וְהוֹלְכִין גַּר בְּכָל לַיְלָה, עַד שֶׁנִּמְצָא מְדַלֵּק בְּלִיל 34
שְׁמִינִי שְׁמוֹנֵה נֵרוֹת, בֵּין שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבֵּית מִרְבִּים 35
בֵּין שֶׁהָיָה אֶדָם אֶחָד. 36

(7) שמצות הדלקת נר חנוכה היא משום פרסום הנס, וצריך
שיהיה היכר בהדלקת הנרות כמה יום בחנוכה הוא. ואם כל
אחד ואחד ידליק, לא יהיה כל-כך היכר לתוספת הנס,
שיחשבו שכך מספר בני הבית (תוספות' שם).

ד. גַּר שֵׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי פִּיּוֹת, 8 עוֹלָה לְשְׁנֵי בְּנֵי אֶדָם. 37
מִלֹּא קָעָרָה שָׁמֶן וְהִקְפִּיפָה פְּתִילוֹת, אִם כִּפְּהָ עָלֶיהָ 38

וממילא גם לא קולא של חכמים בדבר. ובטעם שיטת
הרמב"ם יש לומר ששני אופנים באחדות הציבור, ישנה
אחדות הבאה מתוך וויתור על ביטוי היחיד למען מטרת
הכלל, תפילה באחדות שכזו אכן אינה תפילה ממש, וזהו
אכן הגדר לדעת ה"מאיר".

אבל ישנה אחדות גבוהה יותר, אחדות מהסוג שאותה
פעל אהרן הכהן בעם ישראל, והיא כה גדולה עד שאינה
"מוחקת" את ביטוי היחיד המרגיש בה כאילו הוא עצמו
מתפלל ומהלל לקונו. לשיטת הרמב"ם הנרמזת ב"מניין
שנותיו של אהרן הכהן" זוהי האחדות המצויה בין אומרי
ההלל כמנהג זה, ומשום כך היא תפילה גמורה ממש.

(על פי לקו"ש חלק כ"ג עמוד 229)

(29) "מאה ועשרים וג' פעמים שישאל עונין הללויה כנגד
שנותיו של אהרן, הללויה הללו אל- בקדשו, לאהרן
קדושו, לאהרן קדש ה'".

יג. וְכֵן כְּשֶׁהִקְרָא מִגִּיעַ לְרֹאשׁ כָּל פֶּרֶק וּפֶרֶק, 30 הֵן
חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין מַה שְּׁאָמַר. בַּיֶּצֶד? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 2
"בַּצָּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם", כָּל הָעָם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין 3
"בַּצָּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם". וְהִקְרָא אוֹמֵר "בֵּית 4
יִשְׂרָאֵל מַעַם לַעֲזוֹ", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּיָהּ". עַד 5
שֵׁיאָמַר "אֶהְבֹּתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַחֲנוּנִי", וְכָל 6
הָעָם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין "אֶהְבֹּתִי כִּי יִשְׁמַע ה'" וכו'. 7
וְכֵן כְּשֵׁיאָמַר הַקּוֹרֵא "הַלְלוּ אֶת ה' כָּל גּוֹיִם", כָּל 8
הָעָם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין "הַלְלוּ אֶת ה' כָּל גּוֹיִם". 9

(30) "שמצוה לענות ראשי פרקים".

יד. הַקּוֹרֵא אוֹמֵר "אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא", וְהֵם עוֹנִין 10
אֲחֵרָיו "אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא", אָף עַל פִּי שְׂאִינוֹ 11
רֹאשׁ פֶּרֶק. הוּא אוֹמֵר "אָנָּה ה' הַצְּלִיחָה נָּא", וְהֵם 12
עוֹנִים "אָנָּה ה' הַצְּלִיחָה נָּא". הוּא אוֹמֵר "כְּרוּךְ 13
הַבָּא", וְכָל הָעָם אוֹמְרִים "כְּרוּךְ הַבָּא". וְאִם הָיָה 14
הַמְקָרָא אֶת הַהֶלֶל קָטָן אוֹ עָבֵד אוֹ אִשָּׁה, עוֹנֶה 15
אֲחֵרֵיהֶם מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִין מְלָה מְלָה בְּכָל הַהֶלֶל. זֶהוּ 16
הַמִּנְהַג הָרִאשׁוֹן, וְכוּ רְאוּי לִילָף. אֲבָל בְּזִמְנִים אֵלּוּ 17
רְאִיתִי בְּכָל הַמְקוֹמוֹת מְנַהֲגוֹת מִשְׁנוֹת בְּקִרְיָאָתוֹ 18
וּבְעֻנִית הָעָם, וְאֵין אֶחָד מֵהֶם דּוֹמֶה לְאֶחָד. 19

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ח

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) נתבארו בו משפטי ההדלקה בשלמות, כמה נרות הם
מדליקין, ובאי זה זמן, ושיעור השמן, ובאי זה שמן, ואם
אסור ליהנות ממנו, ובאי זה מקום מניחין אותו ומדליקין
אותו, ומי הם הראויים להדליקו, ואם אדם נפטר מפני
שמדליקים בשבילו. ונסתיים הפרק בביאור מעלת המצוה,
ושהיא קודמת לקידוש היום, ואחר כן נתבאר שגר ביתו

עשאה כמנורה שאין משתמשים בה כלל (ר"ן בשבת שם).
ואם כן אין לחשוש שמא יטה את הנר. (25) שהוא תשמיש
קל, ואינו צריך עיון גדול. (26) שבת כב, א.

ז. נר חנכה מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ²⁷
בטפח הסמוך לפתח על שמאל הנכנס לבית, כדי
שתהיה מזוזה בימין ונר חנכה משמאל²⁸. ואם היה
דר בעליה²⁹, מניחו בחלון הסמוכה לרשות
הרבים³⁰. ונר חנכה שהניחו למעלה מעשרים אמה
- לא עשה פלוג, לפי שאינו נכרי³¹.
26

(27) שם כא, ב. לפרסם את הנס לעוברים ושבים.
(28) ויהיה מוקף במצוות (שבת כב.). (29) שאין לו פתח
פתוח לרשות הרבים. (30) שם כא, ב. (31) שם כב, א.
שער עשרים אמה שולטת עינו של אדם, אבל לא יותר.

ח. בימי הסכנה³² מניח אדם נר חנכה בתוך ביתו
מבפנים. ואפלו הניחו על שלחנו - דיו³³. וצריך
להיות בתוך הבית נר אחר להשתמש לאורו³⁴. ואם
היתה שם מדורה, אינו צריך נר אחר³⁵. ואם אדם
חשוב הוא, שאין דרכו להשתמש למדורה - צריך
נר אחר³⁶.
32

(32) שאסור להוציא אור בחוץ. (33) שם כא, ב.
(34) להיכר שהדליק נר חנוכה לשם מצוה. (35) שמשמש
לאור המדורה, ויש היכר לנר חנוכה. (36) שבת, שם.

ט. נר חנכה שהדליקו חרש שוטף וקטן או עפוי³³
- לא עשה פלוג, עד שידיקנו מי שהוא חב
בהדלקה³⁷. הדליקו מבפנים והוציאו דלוק והניחו
על פתח ביתו - לא עשה פלוג, עד שידיקנו
במקומו³⁸. אחז הנר בידו ועמד - לא עשה פלוג,
שהוא אומר: לצרכו הוא עומד³⁹. עשית⁴⁰
שהיתה דולקת כל היום פלו, למוצאי שבת מכבה
ומברך ומדליקה. שההדלקה היא המצוה, ולא
ההנחה⁴¹. ומתיר להדליק נר חנכה מגר חנכה⁴².
41

(37) ולא מועיל אם אלו ידליקו והחייב במצוה יניח הנר
במקומו, כי הדלקה עושה מצוה ולא הנחה (שם כג.).
(38) שם, כב, ב. (39) שם. ואף-על-פי שעמד בחוץ.
(40) פנס. (41) שם, כג, א. שהרי כך מברכים: "להדליק נר
חנוכה". (42) ואין כאן ביזוי מצוה, שהרי הדלקה עושה
מצוה, ואם כן בעת שמדליק - עוסק הוא במצוה (שם כב:).
אבל להדליק קיסם או גפרור מנר חנוכה כדי להדליק בזה
נר חנוכה אחר - אסור, משום ביזוי מצוה, ועי' ראב"ד.

י. חצר שיש לה שני פתחים בשתי רוחות, צריכה
שתי נרות; שםא יאמרו העוברים ברוח זו: לא הניח
נר חנכה. אבל אם היו ברוח אחת, מדליק בֶּאֱחָד
מֵהֶן⁴³.
45

(43) שם כג, א.

יא. אורח שמדליקין עליו בתוך ביתו, אינו צריך⁴⁶

1 פְּלִיגָה - כל פתילה ופתילה נחשבת¹¹ כנר אחד; לא
2 כפה עליה פלי - נעשית כמדורה, ואפלו כנר אחד
3 אינה נחשבת.

(8) והכניס לתוכם שתי פתילות. (9) שבת כג, ב. והיינו
למהדרין שמדליקים נר לכל אחד ואחד (רש"י שם).
(10) לפני ההדלקה. שעל-ידיה אין הפתילות מתחברות
יחד. (11) שבת, שם. שמצות חנוכה היא להדליק נר ולא
מדורה.

4 ה. אין מדליקין נרות חנכה קדם שתשקע החמה,
5 אלא עם שקיעתה¹²; לא מאחרין ולא מקדימין¹³.
6 שבת או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה,
7 מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק¹⁴. וכמה
8 הוא זמן זה? כמו חצי שעה או יתר¹⁵. עבר זמן זה,
9 אינו מדליק¹⁶. וצריך שיתן שמן בנר כדי שתהיה
10 דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק¹⁷.
11 הדליקה וכבתה, אינו זקוק להדליקה פעם אחרת¹⁸.
12 נשארה דולקת אחר שפלתה רגל מן השוק - אם
13 רצה לכבותה או לסלקה, עושה¹⁹.

(12) שבת כא, ב. (13) בשבת כג, ב: "אמר לה ההוא סבא:
ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר" ונמפרשה רבינו בנר חנוכה
(וכן הוא שם בתחילת הענין "דהוה רגיל בשרגי נר חנוכה
ונר שבת", לפי הגירסא בספר העתים - דק"ס עמ' 44 הערה
ג) שהרי אמרו שם "הוה מאחרה ומדלקת", ובשבת קשה
לומר כן, כי איך תאחר? ועי' רש"י שם ומגיד-משנה כאן].
(14) שבת, שם. (15) רב אלפס (שבת פ"ב). (16) שם:
"דאי לא אדליק - מדליק" שאם לא הדליק משתשקע
החמה, מדליק עד שתכלה רגל מן השוק, אבל אחר זמן זה
אינו מדליק. (17) "ואי נמי לשיעורה", היינו שצריך לתת
בה שמן שתדלק כשיעור זה (רב אלפס שם בפירוש השני).
(18) שם. (19) רב אלפס שם בפירוש הראשון, למה שאמרו
"ואי נמי לשיעורה".

14 ו. כל השמנים וכל הפתילות פשוט לנר חנכה²⁰,
15 ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה,
16 ואין האור נתלית יפה באותן הפתילות²¹. ואפלו
17 בלילי שבת שבתוך ימי חנכה מתיר להדליק השמנים
18 והפתילות שאסור להדליק בהן נר שבת²², לפי
19 שאסור²³ להשתמש לנר חנכה²⁴ בין בשבת בין בחל.
20 ואפלו לבדק מעות²⁵ או למנותן לאורה אסור²⁶.

(20) שבת כא, ב: "פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין
מדליקין בהם בשבת, מדליקין בהם בחנוכה, בין בחול בין
בשבת". (21) מפני שהלכה היא: "כבתה - אינו זקוק לה"
(שם) וכמו שפסק רבינו למעלה ה"ה. (22) שאסור להדליק
נר שבת באותם השמנים הגרועים שאין נמשכים אחר
הפתילה, ובאותן הפתילות הגרועות שאין האור נתלית בהן,
"גזירה שמא יהיה אור הנר אפל, ויטה אותה בשעה
שישתמש לאורה" (פ"ה מהל' שבת ה"ה). (23) שבת, שם.
(24) לפי שנעשה זכר לנס שקרה במנורה בבית המקדש,

הלכות שופר וספה ולולב - שמונה פרקים.
הלכות שקלים - ארבעה פרקים.
הלכות קדוש החדש - תשעה עשר פרקים.
הלכות תעניות - חמשה פרקים.
הלכות מגלה וחנפה - ארבעה פרקים.

תורת חכם מקור חיים, לסור ממקשי מות

ספר רביעי והוא ספר נשים

הלכותיו חמש. וזהו סדרן: א. הלכות אישות. ב. הלכות גרושין. ג. הלכות יבום וחליצה. ד. הלכות נערה בתולה. ה. הלכות סוטה. ו. המצות הנכללים בהם מפרשים בשמותם במקומותם.

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ח

הלכות אישות

יש בכללן ארבע מצות. שתי מצות עשה, ושתי מצות לא-תעשה, וזה הוא פרטן: (א) לשא אשה בכתובה וקדושין. (ב) שלא תבעל אשה בלא כתובה ובלא קדושין. (ג) שלא ימנע שאר כסות ועונה. (ד) לפרות ולרבות ממנה.

ובאר מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) ביאר בו רבינו שקודם מתן תורה לא היו מקדשין האשה, כיצד האשה מתקדשת, קדשה, עריות, שניות, איסורי לאווין ואיסורי עשה.

א. קדם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה הוא והיא לשא אותה - מכניסה לתוך ביתו ובוטלה בינו לבין עצמו, ותהיה לו לאשה.²² בין שנתנה תורה נצטוו ישראל, שאם ירצה האיש לשא אשה - יקנה אותה תחלה בפני עדים, ואחר כך תהיה לו לאשה; שנאמר: פי יקח איש אשה ובא אליה.²³

(2) וחבירו חייב עליה משום אשת איש, וכן אמרו בסנהדרין נז: על מה שנאמר בתורה: "והיא בעולת בעל" (בראשית כ, ג) - "בעולת בעל יש להם (לבני נח), נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם". והשווה הל' מלכים ט, ז. (3) כלומר, אם ירצה איש ליקח לו אשה, יקנה אותה תחילה בביאה ובקידושין ט: מובא הפסוק: "כי יקח איש אשה ובעלה" (דברים כד, א). וכן הוא ב'ספר המצוות' לרבינו, עשה ריג.

ב. ולקוחין אלו - מצות עשה²⁴ של תורה הם. ובאחד משלשה דברים אלו האשה נקנית: בכסף,²⁵ או בשטר,²⁶ או בביאה.²⁷ בביאה ובשטר - מהתורה,²⁸ ובכסף - מדברי סופרים.²⁹ ולקוחין אלו, הן הנקראין קדושין או ארוסין בכל מקום. ואשה שנקנית באחד

להדליק עליו במקום שנתארח בו.⁴⁴ אין לו בית להדליק עליו בו, צריך להדליק במקום שנתארח בו, ומשפתה עמהן בשמן.⁴⁵ ואם היה לו בית בפני עצמו - אף על פי שמדליקין עליו בתוך ביתו, צריך להדליק בבית שהוא בו, מפני העוברין.⁴⁶

(44) שבת, שם. וראה למעלה פ"ג ה"ד והערה טז.
(45) שם. (46) שלא יאמרו העוברים: לא הדליק נר חנוכה (רב אלפס, שם).

יב. מצות נר חנכה - מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו. אפלו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה, שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק.⁴⁷

(47) שהרי אמרו (מגילה כז:): "שאלו תלמידיו את רבי זכאי: במה הארכת ימים? אמר להם, אמא זקנה היתה לי, פעם אחת מכרה כיפה שבראשה, והביאה לי קידוש היום", אם כן כל-שכן שלמצות נר חנוכה שואל או מוכר כסותו, שהרי מצות נר חנוכה קודמת לקידוש היום, כדלהלן בהלכה הבאה ('צפנת פענח').

יג. הרי"ש⁴⁸ שאין לו אלא פרוטה אחת, ולפניו קדוש היום⁴⁹ והדלקת נר חנכה - מקדים לקנות שמן להדליק נר חנכה על היין לקדוש היום; הואיל ושניהם מדברי סופרים,⁵⁰ מוטב להקדים נר חנכה שיש בו זכרון הנס.⁵¹

(48) שבת כג, ב. (49) לקנות יין לקידוש של שבת. (50) שאף-על-פי ש"מצות-עשה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר: וזכור את יום השבת לקדשו" (פכ"ט מהל' שבת ה"א) - לקדש על היין אינו אלא מדברי סופרים, כמו שכתב שם רבינו (ה"ו). (51) וקידוש היום יקיים על הפת.

יד. היה לפניו נר ביתו⁵² ונר חנכה, או נר ביתו וקדוש היום - נר ביתו קודם, משום שלום ביתו;⁵³ שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו.⁵⁴ גדול השלום, שכל התורה נתנה לעשות שלום בעולם.⁵⁵ שנאמר: הרקיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום.

(52) נר שבת, שמצוה להדליק נר לשבת, משום שלום בית (פ"ה מהל' שבת ה"א). (53) שבת כג, ב. (54) סוכה נג, ב. (55) גיטין נט, ב. - 'אור שמח'.

נגמר ספר שלישי, והוא ספר זמנים. הלכותיו עשר, ופרקיו שבעה ותשעים: הלכות שבת - שלשים פרקים. הלכות ערובין - שמונה פרקים. הלכות שביתת עשור - שלשה פרקים. הלכות שביתת יום טוב - שמונה פרקים. הלכות חמץ ומצה - שמונה פרקים.

- 1 מְשַׁלְשָׁה דְּבָרִים אֵלֶּי¹⁰, הִיא הַנִּקְרָאת מְקַדְּשֶׁת או
2 מְאֻרְסֶת¹¹.

- 5 אִשֶּׁת אִישׁ, וְהָבָא עָלֶיהָ חוּץ מִפְּעֻלָּה - חַיִּב מִיתָת
6 בֵּית דִּין¹². וְאִם רָצָה לְגַרֵּשׁ - צָרִיכָה גִט¹³.

- 12 סקילה או חנק, כמבואר בהל' איסורי ביאה פ"ג.
13 ספר כריתות.

- 7 ד. קָדָם מִמֶּנּוּ תוֹרָה הָיָה אָדָם פּוֹגֵעַ אִשָּׁה בְּשׁוֹק, אִם
8 רָצָה הוּא וְהִיא - נֹתֵן לָהּ שְׂכָרָה וּבוֹעֵל אוֹתָהּ עַל
9 אִם הִדְרָךְ וְהוֹלֵךְ¹⁴. וְזוֹ הִיא הַנִּקְרָאת קְדֻשָּׁה¹⁵.
10 מְשַׁנְתָּהּ הַתּוֹרָה נֶאֱסָרָה הַקְדָּשָׁה, שְׁנֵאֲמַר: לֹא תִהְיֶה
11 קְדֻשָּׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל. לְפִיכָךְ, כָּל הַבוֹעֵל אִשָּׁה לְשֵׁם
12 זְנוּת בְּלֹא קְדוּשָׁיִן - לֹקָה מִן הַתּוֹרָה, לְפִי שְׂפָעַל
13 קְדֻשָּׁה¹⁶.

- 14 כמו שנאמר בבראשית לה, טז. (15 כלשון הכתוב
שם, כא: "איה הקדשה היא בעינים על הדרך", וכפירוש
רש"י שם: קדשה - מקודשת ומזומנת לזנות. 16 ולדעת
הראב"ד, אין איסור קדשה אלא במי שמפקירה עצמה לכל
אדם, אבל במיוחדת עצמה לאיש (בלא קידושין) אין בה
איסור לאו, ולדעתו זוהי הפילגש שאמורה בתורה (בראשית
כה, ו). וכן אמרו בסנהדרין כא, א: "פילגשים - בלא כתובה
ובלא קידושין". ויתכן כי גם רבינו יודה שאין איסור מלקות
אלא במי שמכירה עצמה לכך, כמו שמבואר מדבריו בהל'
נערה בתולה פ"ב, ה"ז: "לכך נאמר אל תחלל את בתך
להזנותה - שזה שחייבה תורה לאונס ולמפתה ממון ולא
מלקות, כשארע הדבר מקרה ולא הכינה עצמה לכך. . .
אבל אם הניח בתו מוכנת לכל מי שיבוא עליה. . . הרי
היא קדשה, ולוקה הוועל והנבעלת משום לא תהיה
קדשה". וכנראה, שסמך רבינו כאן על דבריו שם. וכן
החליט שם מרן ה'כספ' משנה'. והשווה דברי רבינו הל'
מלכים פ"ד, ה"ד: "וכן לוקה (המלך) נשים ופילגשים,
נשים בכתובה וקידושין, ופילגשים בלא כתובה ובלא
קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל
ההדיוט אסור בפילגש אלא באמה העבירה בלבד אחר
יעוד". וטעם איסור הקדשה, יאמר רבינו ב'מורה נבוכים'
ח"ג מט, הוא מניעת רוב תאות המשגל והתמדתו, כי
בהתחלף גופי הקדשות תוסיף התאוה, כי לא יתעורר האדם
לגוף אחד שהרגיל בו תמיד כהתעוררו לגופים מתחדשים,
חלוקי הצורות והענינים. והתועלת באיסור היא גדולה מאד,
והיא מניעת הקטטות. כי אילו היתה הקדשה מותרת, היו
באים אל אשה אחת אנשים הרבה בעת אחת ולא היו
נמלטים מהמחלוקת, והיו הורגים זה את זה, או אותה
ככתוב: "ובית זונה יתגדודו".

- 14 ה. כָּל שֶׁאִסֵּר¹⁷ בִּיאָתוֹ בַּתּוֹרָה, וְחַיִּב עַל בִּיאָתוֹ כֶּרֶת¹⁸
15 - וְהֵם הָאֲמֻרוֹת בְּפָרָשַׁת אַחֲרֵי מֹת¹⁹ - הֵן הַנִּקְרָאוֹת
16 עֲרִיּוֹת. וְכָל אַחַת מֵהֶן נִקְרָאת עֲרִיָּה²⁰. כְּגוֹן אִם
17 וְאֶחָת וּבֵת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן²¹.

- 17 הכתוב. 18 עונש כרת, שלא יזכה לחיי עולם הבא
אלא נכרת ברשעו ואבד כבהמה (לשון רבינו הל' תשובה
פ"ח, א). 19 פרק יח. ובסופו נאמר: כי כל אשר יעשה
מכל התועבות האלה ונכתרו הנפשות. 20 רש"י בפירושו

4 עיקר המצוה הם הנישואין, וכמו שכתב למעלה במגין
המצוות "לישא אשה בכתובה וקידושין" (וכן נראה במסכת
מועד קטן יח: שהאירוסין אינם עיקר המצוה) אלא
שהליקוחין (= האירוסין) הם תחילת המצוה (כסף-משנה
בשם ר"א בן רבינו). 5 נותן לה פרוטה ואומר לה: הרי
את מקודשת לי, כמבואר להלן פ"ג, ה"א. 6 כותב לה
על הנייר, הרי את מקודשת לי, כמבואר להלן פ"ג, ה"ג.
7 אומר לה הרי את מקודשת לי בבעילה זו, ומתייחד עמה
בפני שני עדים ובוועלה, לקמן פ"ג, ה"ח. 8 וכן אמרו
(קידושין ט: על מה שנאמר בתורה "כי יקח איש אשה
ובעלה" - "ובעלה, מלמד שנקנית בביאה". "ובשטר -
הואיל וגומר ומוציא (מגרשים בו) גומר ומכניס (מקדשים
בו)". וכן אמרו (קידושין ה). "אמר קרא: ויצאה והיתה -
מקיש הויה (קידושין) ליציאה (גירושין), מה יציאה בשטר,
אף הויה בשטר". 9 מדברי חכמים. כי אע"פ שקנין כסף
נלמד בגזירה-שוה, קיחה קיחה משדה עפרון (ראה קידושין
ב). הואיל ואינו מפורש בתורה, נקרא: מדברי סופרים.
כלומר, אילולא קיבלו חכמים פירוש, לא היינו מבינים
אותו כך (כסף-משנה). וכן יסד רבינו ב'ספר המצוות' שורש
שני, כי לא כל מה שהוציאו חכמים באחת מ"ג מידות הוא
נקרא דאורייתא, אלא-אם-כן יאמרו בו בפירוש שהוא
מדאורייתא. וכבר ביאר רבינו בתשובתו שאע"פ שגם
קידושי שטר נלמדים בהיקש של "ויצאה והיתה" ואינם
מפורשים בתורה, אולם חכמינו ז"ל בקידושין ט: אמרו
בפירוש שהם מדאורייתא, לפיכך פסק בשטר שהוא מן
התורה. ראה במוספנו "תשובות רבינו". וראוי לציין,
שרבינו אברהם בנו של הרמב"ם יאמר בספרו "ברכת
אברהם" סימן מד: לא הגיהו הספרים שלכם בטוב. . .
ומכל-מקום נוסח דבריו המתוקנים בכתב-ידו כך: "בכסף
או בשטר או בביאה, ושלשם דין תורה" [וכן הוא
ב'מאירי' לקידושין עמ' 3 שגדולי הדורות העידו על רבינו
שחזר בו ממה שכתב שכסף מדברי סופרים. וכן כתב רמ"ן
בהגהותיו (כתב-יד אוקספורד), שחזר הרב והגיה בספרו
"ושלשם דבר תורה"]. ובעצם דברי רבנו שכתב: "ובכסף
מדברי סופרים", אין כוונתו לומר שהוא מתקנת חכמים
בלבד, ואינו גומר באשה כמו קידושי שטר וביאה, שהרי
בפירוש כתב כאן: "כיון שנקנית האשה. . . הרי היא אשת
איש, והבא עליה. . . חייב מיתת בית-דין". וכן כתב בהל'
תורמות פ"ו ה"ג שארסה בת ישראל שנתארסה לכהן,
אוכלת בתרומה מדין תורה, ולא חילק בין נתארסה בכסף
או נתארסה בשטר, אלא כוונתו לומר שזה בכלל תורה
שבעל-פה, הואיל ולא נכתב בפירוש בתורה. והשווה דברי
רבינו בפירושו כלים פ"ז ה"ב, שכתב: "כל מה שלא
התבאר בלשון התורה, יקרא מדברי סופרים, ואע"פ
שהדברים הם הלכה למשה מסיני". 10 אע"פ שעדיין לא
נכנסה לבית בעלה. 11 בניגוד לנכנסה לבית בעלה,
הנקראת: נשואה. כמבואר לקמן פ"י, ה"ב.

- 3 ג. וְכִיּוֹן שְׁנִקְנִית הָאִשָּׁה וְנִעֲשִׂית מְקַדְּשֶׁת, אֶף-עַל-פִּי
4 שְׁלֹא נִבְעֵלָה וְלֹא נִכְנְסָה לְבֵית בַּעְלָה - הֲרִי הִיא

לתורה (ויקרא כ, יח) אומר: ערוה - לשון גילוי הוא, משורש ערה. והוא"ו יורדת בתיבה לשם דבר, כמו זערה מגזרת זע, וכן אחוה מגזרת אח. והראב"ע בפירושו לויקרא (יח, ו) יאמר: ערוה - דבר מגונה נחשף צריך להתכסות. ובעל ה'כתב והקבלה' שם, אומר: ערוה - אבר הזיווג והדיבוק, כי שורש "ערה" הוראתו ענין דיבוק וחיבור כמו "ערות על יאור" (ישעיה יט, ז). וכן: "ומתערה כאזרח רענן" (תהלים לז, לה). ואותו מקום שהזיווג והדיבוק בו, יקרא ערוה. (21) ופרטי דיניהן מבוארים בהל' איסורי ביאה.

24) והתורה אמרה (ויקרא יח, ל): ושמרתם את משמרתי - עשו משמרת למשמרת (יבמות שם). כי ע"י איסור השניות, לא ישל באיסור ערוה. (25) ולא אם אם אבי אמו. (26) פרט לאם אבי אבי אמו שמוותר. (27) פרט לאשת אבי אבי אמו שמוותר. (28) אולם אשת אחי אבי מן האב אסורה עליו מן התורה, ככתוב (ויקרא יח, יד) ערות אחי אביך לא תגלה, וביבמות נד: הוכיחו שבאשת אחי אבי מן האב הכתוב מדבר. (29) יבמות כא, ב. אשת בן בנו נקראת כלת בנו, כי אשת בנו נקראת "כלתו" ואסורה עליו מן התורה (ויקרא יח, טו). (31) פרט לכלת בת בת שמוותר (יבמות כא:). (32) שם, כב. אולם ב'שולחן ערוך' אבן-העזר סי' טו ס"ב פסק שאין לה הפסק. וכן בשאר השניות המנויות מכאן עד הסוף, כולן אין להן הפסק, לדעת ה'שולחן ערוך' שם. (33) ואל תתמה איך אפשר שכלת בן בן בנו תהיה אסורה עד סוף כל הדורות, ובת בן בן בנו תהיה מותרת? כי איסור עריות אינו תלוי בסבורא אלא גזירה היא, ואין להרהר בפרטיו (מגיד-משנה). (34) ובת בן אשתו או בת בת אשתו אסורות עליו מן התורה, כמפורש בויקרא יח, יז. (35) כי אם אבי אשתו אסורה עליו מן התורה, משום: בת בנה לא תקח. (36) כי אם אשתו אסורה מן התורה, משום: את בת בתה לא תקח, כנ"ל. (37) כל זה מבואר ביבמות כב, א. (38) שם כא, א. ומדברי רבינו נראה שאשת חמיו (חותנו) מותרת לו, שהרי לא מנאה בין השניות. ואמנם כן מבואר בתלמוד יבמות כא. שאמרו בפירוש: "ומותר אדם באשת חמיו", אולם ב'ירושלמי' יבמות פ"ב, ה"ד אמרו: אשת חמיו אסורה מפני מראית עין (שנראית כחמותו. וב'תוספות' ליבמות כא. הביאו מעשה בפרובינציא באחד שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג לישא אשת חמיו, והפסיד רבינו-הם לסעודתו. וראה בשו"ע אהע"ז סי' טז סכ"ד. ובנוגע לחורגת (בת אשת האב, מבעל אחר) הגדילה בין האחים, אמרו שם ב'ירושלמי' שאסורה להנשא לאחד האחים משום מראית עין, שנראית כאחותם. אולם בבבלי סוטה מג, ב התירוה, משום שיש לדבר קול, והכל יודעים שאינה אחותם. וראה בשו"ע אהע"ז סי' טו, סעיף יא.

1 ו. ויש נשים אחרות, שהן אסורות מפי הקבלה,²²
2 ואסורן מדברי סופרים²³. והן הנקראות שניות, מפני
3 שהן שניות לעריות²⁴. וכל אחת מהן נקראת שניה.
4 ועשרים נשים הן, ואלו הן: א) אם אמו. וזו אין
5 לה הפסק, אלא אפלו אם אם אמו עד מעלה
6 מעלה - אסורה. ב) אם אבי אמו בלבד²⁵. ג) אם
7 אביו. וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם
8 אביו עד למעלה - אסורה. ד) אם אבי אביו
9 בלבד²⁶. ה) אשת אבי אביו. וזו אין לה הפסק,
10 אפלו אשת יעקב אבינו אסורה על אחד ממנו. ו)
11 אשת אבי אמו בלבד²⁷. ז) אשת אחי האב מן
12 האם²⁸. ח) אשת אחי האם, בין מן האם בין מן
13 האב²⁹. ט) פלת בנו³⁰. וזו אין לה הפסק, אפלו
14 פלת בן בן בנו עד סוף כל העולם - אסורה,
15 עד שתהיה אשת אחד ממנו שניה על יעקב אבינו.
16 י) פלת בתו בלבד³¹. יא) בת בת בנו בלבד³². יב)
17 בת בן בנו בלבד³³. יג) בת בת בתו בלבד. יד) בת
18 בן בתו בלבד. טו) בת בן בן אשתו בלבד. טז) בת
19 בת בת אשתו³⁴ בלבד. יז) אם אם אבי אשתו³⁵
20 בלבד. יח) אם אב אם אשתו בלבד. יט) אם אם
21 אם³⁶ אשתו בלבד. כ) אם אב אבי אשתו בלבד³⁷.
22 נמצאו השניות שאין להן הפסק - ארבע: אם האם
23 עד למעלה, ואם האב עד למעלה, ואשת אבי האב
24 עד למעלה, ואשת בן בנו עד למטה³⁸.

ז. כל שאסר ביאתו בתורה, ולא חיב עליו פרת
- הן הנקראים אסורי לאוין³⁹. ועוד נקראין
אסורי קדשה⁴⁰. ותשעה⁴¹ הן, ואלו הן: אלמנה
לכהן גדול⁴². גרושה או זונה⁴³ או חללה⁴⁴ בין
לכהן גדול בין לכהן הדיוט⁴⁵. וממזרת⁴⁶ לכהן
ישראלי. ובת ישראל לממזר⁴⁷. ובת ישראל
לעמוני ומואבי⁴⁸. ובת ישראל לפצוע דקא⁴⁹
וכרות שפכה⁵⁰. וגרושתו אחר שנשאת לאחר⁵¹.
ויבמה שנשאת לזר ועדין רשות הבעל עליה⁵².
החלוצה⁵³ - הרי היא כגרושה, והיא אסורה
לכהן מדברי סופרים⁵⁴. והנתינים⁵⁵ - הרי הם
כממזרים, אחד זכרים ואחד נקבות, ואסורים
מדברי סופרים⁵⁶. ובהלכות אסורי ביאה⁵⁷ יתבאר
לך מה הם הנתינים.
38

22) שקיבלו החכמים איש מפי איש. ובתלמוד בבלי קורא לדברים הנמצאים בנביאים ובכתובים: דברי קבלה, בניגוד למה שכתוב בתורת משה הנקרא: 'דברי תורה'. ראה: חגיגה י:, בבא קמא ב: וכן במועד קטן יז: "דבר זה מתורת משה לא למדנו, ומדברי קבלה למדנו". השווה דברי רבינו הל' תלמוד תורה פ"א, ה"ב. ורש"י בחולין קלז, אומר: "דברי נביאים נקראים קבלה מפני שקיבלו ברוח הקודש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה". וראה הערה הבאה. (23) יבמות כא. ושם אמרו, שאיסור שניות מקורו מתקנת שלמה המלך, וסמכו על הפסוק (קהלת יב, ט): ואיזן וחקר תיקן משלים הרבה, "קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים", כשם שהכפיפה נאחזת ומשמרת ע"י אזניה, כך ע"י איסור שניות מתרחקין מן העריות.

מתוך מהדורת חזק

55) הם הגבעונים שנתגיירו בערמה בימי יהושע, ונקראו נתינים על שם שנתנם יהושע לעבודת המקדש ככתוב (יהושע ט, כז): "ויתנם יהושע . . . חוטבי עצים ושוואבי מים . . . ולמזבח ה'". 56) מדברי חכמים. כי יהושע ודוד גזרו עליהם שלא יבואו בקהל לעולם, כדלהלן פ"ב מהל' איסורי ביאה הכ"ב-כ"כד. 57) שם.

- ח. וַיֵּשׁ שְׁאִסּוּר בִּיאָתָן בְּעֶשְׂה⁵⁸, וְאִינוּ מְחִיבֵי לְאוּיָן. 1
וּשְׁלֹשָׁה הֵם: מְצָרִי וְאֶדוֹמִי⁵⁹, דּוֹר רִאשׁוֹן וְדוֹר 2
שְׁנִי⁶⁰, אֶחָד זָכָרִים וְאֶחָד נְקֻבוֹת⁶¹. וּבַעֲוֹלָה לְכַהֵן 3
גָּדוֹל. לְפִי שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּאֵלוֹ 'לֹא יָבֹא' אוֹ 'לֹא 4
יִקַּח', אֲלָא מִכָּלל שְׁנֶאֱמַר 'דּוֹר שְׁלִישִׁי'⁶² יָבֹא לָהֶם 5
בְּקֶהֱלָהּ ה' אֶתָּה לְמַד, שְׁדוֹר רִאשׁוֹן וְשְׁנִי לֹא יָבֹאוּ⁶³; 6
וּמִכָּלל שְׁנֶאֱמַר 'וְהָיָה אִשָּׁה בְּתוּלָיָהּ יִקַּח' אֶתָּה 7
לְמַד, שְׁאִינוּ בְּתוּלָהּ⁶⁴ לֹא יִקַּח. וְלֹא הִבָּא מִכָּלל 8
עֲשֶׂה - הֲרִי הוּא בְּעֶשְׂה⁶⁵. 9

58) שאזהרתן באה בתורה בצורת לא-תעשה הבא מכלל עשה, שדינו כמצות-עשה, כדלהלן. 59) אפילו כשנתגיירו. 60) מצרי ומצרית שנולד להם בן אחר שנתגיירו - נקרא הבן 'מצרי שני', וכן מצרית מעוברת שנתגיירה נקרא בנה 'מצרי שני', וכן באדומי (יבמות עח). 61) שם עו, ב. 62) מצרי שני שנשא מצרית שניה, הבן הנולד להם נקרא דור שלישי כמבואר בהל' איסורי ביאה פ"ב ה"כ, ובמגיד-משנה שם. 63) וכדאי לציין שרבינו בהל' איסורי ביאה פ"ב ה"כ, כתב: "כשעלה סנחריב מלך אשור בבל כל האומות ועירבן זו בזו והגלה אותן ממקומן, ואלו המצרים שבארץ מצרים עתה אנשים אחרים הם, וכן האדומים שבשדה אדום, והואיל ונתערבו ארבע אומות האסורות בכל אומות העולם שהן מותרות - הותר הכל, שכל הפורש מהן להתגייר חזקתו שפירש מן הרוב, לפיכך כשיתגייר הגר בזמן הזה בכל מקום בין אדומי בין מצרי בין עמוני . . . אחד הזכרים ואחד הנקבות - מותרים לבוא בקהל מיד". 64) ואפילו בוגרת ומוכת עץ, כי גם אלה אינן בתולות ואע"פ שלא נבעלו, וכן פסק רבינו בהל' איסורי ביאה פ"ז, ה"ג-יד. 65) יבמות נד, ב.

39) שאין בביאתן אלא איסור לאו (=לא תעשה) גרידא. 40) יבמות כ, א במשנה. ונקראו כן על פי הכתוב "קדושים יהיו לאלהיהם" (ויקרא כא, ו) הנאמר באלמנה לכהן גדול (יבמות, שם בגמרא). 41) סדר מנין תשעת איסורי לאוין הוא כדלקמן: א) אלמנה לכהן גדול, ב) גרושה, ג) זונה, ד) חללה, כי נשים אלו נמנות במצוות נפרדות במנין תרי"ג המצוות לרבינו ב'ספר המצוות' שלו (מצות לא-תעשה קנה - קס). ואע"פ שזונה וחללה נכללו בלאו אחד, כבר תירץ רבינו שם בסוף שורש ט, שהן כלאוין נפרדים כי לפיכך נפרדה הגרושה בלאו, ככתוב: "ואשה גרושה מאישה לא יקחו", ללמד: כשם שלוקין על הגרושה בפני עצמה, כך לוקין על זונה וחללה בפני עצמן, וכמבואר בקידושין עז: (השווה לא-תעשה קסא שם). ה) איסור ממזרות הנכלל בפסוק אחד ונמנה למצוה אחת (ל"ת שנו). ו) עמוני ומואבי הנכללים בפסוק אחד ונמנים למצוה אחת (ל"ת נג). ז) פצוע דכא וכרות שפכה, גם הם נכללים בפסוק אחד ונמנים למצוה אחת (ל"ת שס), ח) מחזיר גרושתו משנשאת, הנמנית למצוה מיוחדת (ל"ת שנו), ט) יבמה לזר (ל"ת שנו), וכל אלה הם תשעה גופי נשים האסורים לאישים שונים. וממזרת לישראל ובת ישראל למזמר - נחשבות לגוף אחד, כי איסורם בא בתורה בדיבור אחד: לא יבוא ממזר בקהל ה' (ע"פ לחם-משנה, ונמוקי מהרא"י). 42) ואיסורה מפורש בתורה (ויקרא כא, יד). 43) כל שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו איסור השוה בכל, או שנבעלה לחלל, כמבואר בהל' איסורי ביאה (פ"ח, ה"א). 44) זו שנולדה מאיסור כהונה (כגון בת כהן מאשה גרושה). וכן אחת מהנשים האסורות לכהן שנבעלה לכהן - נתחללה (הל' איסורי ביאה פ"ט, ה"א). 45) כמפורש בתורה ויקרא כא, ז. 46) שנולדה מאיסור ערוה, כמבואר בהל' איסורי ביאה, פט"ו ה"א. 47) כמפורש בתורה (דברים כג, ג). 48) ואפילו נתגיירו, ואיסורם מפורש בתורה (שם ד). 49) שנפצעו ביציו. 50) שנכרת גידו (האבר). ואיסורם מפורש בתורה (שם ב). 51) שנאמר (שם, כד, ד): "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה . . . אחרי אשר הוטמאה". 52) שעדיין לא ייבמה ולא חלץ לה, והתורה אומרת (שם כה, ה): "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר". 53) שחלץ לה יבמה. 54) מדברי חכמים (קידושין עח).

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' ניסן-ו' אייר תשע"ח

אֲדָמָה, כְּדִי שְׁתֵּהָא מוֹכֶנֶת לְמָה שְׁצִירָה בְּתִהְרָה מְטַמְּאָת מֵת, כְּמוֹ שְׁאֵמַר יְתַעֲלָה: "וְהִיָּתָה לַעֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת" (במדבר יט, ט). ויִכְבֵּר וְנִתְפָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זוּ בְּמַסְכַּת הַמִּיחָדָת לָהּ, וְהִיא מְסַכַּת פָּרָה.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קיג.

- הַמִּצְוָה הַקִּי"ג — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ לַעֲשׂוֹת פָּרָה 12
אֲדָמָה, כְּדִי שְׁתֵּהָא מוֹכֶנֶת לְמָה שְׁצִירָה בְּתִהְרָה מְטַמְּאָת 13

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ח

מצות עשה קז.

- 10 הַמִּצְוָה הַקִּי"ז — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ לְהִיֹּת הַמֵּת
11 מְטַמְּא, וּמִצְוָה זוּ פּוֹלָלֶת כְּלִי-דִינֵי טַמְּאָת מֵת.

יום שני א' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קז. קיג.

הַמִּצְוָה הַקִּי"ז נִדְפְּסָה בְּיוֹם הַקּוֹדֶם.

- הַמִּצְוָה הַקִּי"ג — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ לַעֲשׂוֹת פָּרָה

27 כוללות טמאת אכלין בלבד, ובשבילה נתחברו; אף אם
28 נדמן בהם דין מדיני שאר הטמאות, הרי לא באו שם
29 אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה כל־דיני
30 מצות טמאת נדה ונזה וטמאת יולדת, ובמסכת כרתות
31 יש גם־כן חלק מדיני טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת
32 כל־דיני נגעי אדם ובגד ובית; ומסכת זבים כוללת
33 כל־דיני זב ונזה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת
34 כל־דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה
35 לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא יחדו
36 להן מסכתות, אלא דיניהן מפוזרים בכמה מקומות בסדר
37 זה, רבם במסכת פלים וטהרות. וכן דבריו על שאלות
38 רבות מסוג זה במסכת עריות. וכבר פירשנו אנו סדר זה
39 פלו, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעין בספר
40 אחר עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח נדפסה ביום הקודם.

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קח. קא.

המצוה הק"ח נדפסה ביום חמישי.

41 המצוה הק"א — הצווי שצטוינו להיות אדם מצרע
42 (שנראתה לבנונית בעורו) טמא [מטמא]. ומצוה זו כוללת
43 כל־דיני צרעת אדם: מה ממנה טמא ומה ממנה טהור,
44 מה ממנה צריך הסגר (שבעת ימים), ומה שאינו צריך,
45 ומה שצריך עם ההסגר — גלות, כלומר: תגלחת
46 (מסביב) הנתק (שמו של נגע כשהוא במקום שער) — וזולת
47 זה מפרטי דיניה ואיכות טמאתה.

1 מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני־ישראל
2 למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
3 במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קיג.

4 המצוה הקי"ג — הצווי שצטוינו לעשות פרה
5 אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה מטמאת
6 מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני־ישראל
7 למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
8 במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קח.

9 המצוה הק"ח — שצונו בדיני מי נדה (מי הזאה,
10 שמעריבים בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת —
11 אדם או כלי — לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים
12 באפן אחר, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות פרה
13 אדומה). דע, ששלושה עשר מיני הטמאות האלה שקדם
14 מנינם, והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים
15 וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת
16 צרעת הבגד וטמאת צרעת הבית וטמאת הזב וטמאת
17 הנזה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה
18 וטהרתם — כל־אחד מהם מפרש בטהרה, ובכל־מצוה
19 מאלה יש מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב
20 בפירשת "והיה ביום השמיני" ובפירשת "אשה כי תזרע"
21 ובפירשת "זאת תהיה" ובפירשת "ויקחו אליך פרה
22 אדמה"; וארבע פרשיות אלו כוללות כל־המקראות
23 שבאו בטמאות אלו. אבל דיני כל־המינים האלה והלכות
24 כל־מין מהם — הרי סדר טהרות כולל כל־זה. מהם
25 מינים שנתחדדו להם מסכתות — מהן מסכת טהרות
26 ומסכת מכשירין ומסכת עקצים, ששלוש מסכתות אלו

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר ע'ב

8 שבבירייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני
9 אנשים, יש להקשות שהרי הא בתיב תורת לרבות, ולדבריהם מה
10 ריבה מקרא זה. מתרצת הגמרא, אמר רבא, באיש אחד ובוכל
11 אחד — בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיסתר עם אותו
12 פלוני ונסתרה עמו, דכולי עלמא לא פליגי בזה, ומודים דאין
13 האשה שותה ושונה אחר שנסתרה עם אותו בועל שנית.

1 אותה שוב. אבל לא באיש אחד — אך אם אותו בעל קינא לה פעם
2 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וחקמים אומרים — שיטה
3 שלישית, אין האשה שותה ושונה פעם שניה, בין באיש אחד
4 שקינא לה שני פעמים, ובין בב' אנשים שונים. שואלת הגמרא,
5 ותנא קמא נמי שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בבעל
6 אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי הבתיב "זאת" למעט, ומה ימעטו
7 מפסוק זה. וכן קשה, ורבנן בבריאי נמי — על דעת חכמים

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

סֶלֶת - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. וּמִנְחַת
הָעוֹמֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה בָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִין, מכל מקום יש בה
מעלה שֶׁמְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבָאָה גֵרֶשׁ - שמנפים היטב את קמח
השעורים לבל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל וזו - מנחת
סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אֵינָה מְעוֹנָה לֹא שָׁמֶן
וְלֹא לְבוֹנָה, וּבָאָה מִן הַשְּׁעוּרִין, וּבָאָה קֶמֶח שֶׁאִינוּ מְנוּפָה.
הַתְּבָאָר שֶׁמִּנְחַת חוּטָא אֵינָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, ומביאה הגמרא
ברייתא בענין זה. תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִין הוּא - היה ראוי
שֶׁתְּהֵא מִנְחַת חוּטָא מְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה חוּטָא
נִשְׁכָּר שִׁקּוּלוֹ בִּמְנַחְתּוֹ. וּמִפְּנֵי כֵּן אֵינָה מְעוֹנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, כִּדִּי
שְׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ מְהוּדָר. וּבְרִין הוּא שֶׁתְּהֵא חֲטָאָה חֶלֶב - כלומר
כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מְעוֹנָה נִסְכִּים כִּקְרִבּוֹת נִדָּר
וּנְדָבָה, כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה חוּטָא נִשְׁכָּר. וּמִפְּנֵי כֵּן אִמְרָה הַתּוֹרָה
בַּפָּרָשָׁה נִסְכִּים 'לִפְלֹא נִדָּר אוּ בְּנִדְבָה', לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאֵין חַיִּיב נִסְכִּים אִלָּא
בִּקְרִיבָה הַבָּא בְּנִדָּר אוּ בְּנִדְבָה, אֲךָ חֲטָאָה אֵינָה מְעוֹנָה נִסְכִּים, כִּדִּי
שְׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ שֶׁל חוּטָא מְהוּדָר עַל יְדֵי הַנִּסְכִּים. וּמִמְשִׁיכָה
הַבְּרִייתָא, שֶׁאֵף שֶׁכָּל חֲטָאוֹת אֵין בִּהֶם נִסְכִּים כִּדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ
שֶׁל חוּטָא מְהוּדָר, אֲבָל חֲטָאָתוֹ שֶׁל מְצוּרַע וְאַשְׁמוֹ מְעוֹנִין לְחַבֵּי
עַם קֶרְבְּנוֹתֵינוּ נִסְכִּים, לְפִי שְׁאֵין קֶרְבְּנוֹת אֵלּוּ בָּאֵין עַל חֲטָאָה, אִלָּא
לְהַכְשִׁירוֹ לִישָׁרָה, וְלִכֵּן הֵם בָּאִים עִם נִסְכִּים. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְכִי
קֶרְבְּנוֹת הַמְצוּרַע אֵינֵם בָּאִים עַל חֲטָאָה, אֵינִי, וְהָאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִי
נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, עַל שֶׁכָּעָה דְּבָרִים - חֲטָאִים, נִנְעִים בָּאֵין
'וְכִי' - עַל הָאֵדָם לְהִיּוֹת מְצוּרַע, הָרִי מְבּוּאָר שֶׁנִּגְעִי מְצוּרַע בָּאִים
מִחֲמַת חֲטָאָה, וּמִמִּילָא גַם הַקֶּרְבְּנוֹת בָּאִים לְכַפֵּר עַל כֵּךְ, וְאֵין אִמְרוּ
שֶׁאֵינֵם בָּאִים עַל חֲטָאָה. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, הֵתֵם - בַּמְצוּרַע, אֵין
הַקֶּרֶבֶן בֹּא עַל חֲטָאָה. כִּיֵּן שֶׁעַל יְדֵי הַיִּיסוּרִים וְהַבּוּשָׁה שֶׁהָיָה לוֹ
מִנְּעִינָה, הוּא דְּאִיכְפָּר לִיהִי חֲטָאָה שֶׁמִּחֲמַתּוֹ בֹּא הִנֵּג. וְכִי מִיִּיתִי
קֶרְבֵּן - הַקֶּרֶבֶן שֶׁמְבִיא הוּא רַק כִּדִּי לְאַשְׁתְּרוּיָי בְּקֶרְשִׁים הוּא דְּקָא
מִיִּיתִי - שֶׁאִינוּ יוֹצֵא מִטּוּמְאָתוֹ עַד שִׁיבִיא קֶרֶבֶן. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא,
אֵלָּא מְעַתָּה לְדַבְרִיךְ, שֶׁהִטַּעַם שֶׁמְבִיאֵין נִסְכִּים עַל חֲטָאָה מְצוּרַע
הוּא מְשׁוּם שֶׁאֵינָה בֹּאָה עַל חֲטָאָה, אִם כֵּן חֲטָאָה נְזִיר - שֶׁמְבִיא הַנְּזִיר
חֲטָאָה בְּמִלָּאָה יֵמִי נִזְרוּ תְּהֵא מְעוֹנָה נִסְכִּים עִם הַקֶּרֶבֶן, לְפִי שֶׁלֹא
חֲטָאָה הַנְּזִיר בְּנִזְרוֹתָהּ, וּנִמְצָא שֶׁאֵינָה בָּאָה עַל חֲטָאָה. עוֹנָה הַגְּמָרָא,
סָבַר לָהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאִמְרָה שֶׁהִטַּעַם שֶׁאֵין מְבִיאִים נִסְכִּים בַּחֲטָאָה
הוּא כִּדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ שֶׁל חוּטָא מְהוּדָר, בְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקָּפָר,
דְּאָמַר שְׁנִזְיָר נִמְי חוּטָא הוּא - כִּיֵּן שֶׁצִּיעִיר עַת עֲצָמוֹ מִן הֵיִין, וְאֵין
לְאֵדָם לְהוֹסִיף חוֹבָה עַל נַפְשׁוֹ מִמָּה שֶׁלֹא צִיּוּתָהּ עֲלֵיו הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ
חֲשֵׁשׁ שֶׁמָּא יַעֲבֹר עַל נִזְרוֹתָהּ וְיַכְשֵׁל בְּאִיסוּרֵי הַנְּזִיר, וּנִמְצָא שֶׁחֲטָאָהּ
בֹּאָה עַל חֲטָאָה.

שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה, רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אָמַר בְּשֵׁם שֶׁמְעַשִּׂיהָ מַעֲשֶׂה בַּהֲמָה, כֵּךְ
קֶרְבְּנָה ב'ו', מְבִיאָה הַגְּמָרָא. תִּנְיָא, אָמַר לָהּ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְחֻבְמַיִם,
סוֹפְרִים, הִנִּיחוּ לִי וְאֶדְרָשְׁנָה לְכֶם הִטַּעַם שֶׁמִּנְחַת הַסּוֹטָה בֹּאָה דּוֹקָא
מִן הַשְּׁעוּרִים בְּמִין חוּטָא - כְּמוֹ תַכְשִׁיט שֶׁמִּחֲבָרִים אוֹתוֹ לִשְׁנֵי קְצוֹת
צוּאֵרֵי הַחֲלוֹק לְנֹרִי.

וּמִקְטִירוֹ בְּכָלִי שָׂרֵת. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, כִּיצַד נֹאמַר שֶׁכֶּבֶר עֵתָה
לְאַחַר שֶׁהִעֲלָהוּ בְּכָלִי שָׂרֵת מִקְטִיר לִיהִי, וְהָרִי עֲדִיין לֹא מִלְחָה,
וּבְהַמְשֵׁךְ הַבְּרִייתָא מְבּוּאָר שֶׁמּוֹלָחוּ וְנוֹתְנוּ עַל גְּבֵי הָאִישִׁים, וּמִשְׁמַע
שֶׁאִינוּ מִקְטִירוֹ אִלָּא לְאַחַר הַמִּלִּיחָה. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, אֵין כּוּוֹנֵת
הַבְּרִייתָא שֶׁמְעַלָּהוּ בְּכָלִי שָׂרֵת וּמִיד מִקְטִירוֹ, אִלָּא אֵימָא שֶׁמְעַלָּהוּ
בְּכָלִי שָׂרֵת עַל מִנַּת לְהַקְטִירוֹ לְאַחַר מִכֵּן כְּשִׁמּוּלָחוּ.
מְבּוּאָר בְּבְרִייתָא לִגְבֵי קוֹמֵץ הַמִּנְחָה וּמּוֹלָחוּ וְנוֹתְנוּ עַל גְּבֵי
הָאִישִׁים, אוֹמְרָה הַגְּמָרָא שֶׁדִּין זֶה נִלְמַד מִדְּבָרֵיכָּם "וְכָל קֶרְבֵּן
מִנְחָתְךָ בְּמִלְחָה תִּמְלֹךְ וְגו'".
עוֹד מְבּוּאָר בְּבְרִייתָא שֶׁלְאַחַר שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ שִׁירִיָּה נֶאֱכָלִין.
שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מִנְּלֵן שֶׁהַקְטֵרֶת הַקּוֹמֵץ מִתִּירָה אֶת אֲכִילַת הַשִּׁירִיִּים
לְכַהֲנִים, וּמִשִּׁיבָה, דְּכָתִיב "וְהַקְטִיר הִכְהֵן אֶת אוֹכְלָתָהּ וְגו'",
וְכָתִיב בַּפֶּסֶק הָבָא לְאַחַר מִכֵּן, "וְהִנְחִיתָ מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו" - וְהֵינִי שֶׁלְאַחַר הַקְטֵרֶת הַקּוֹמֵץ הוֹתֵרֶת מִן הַמִּנְחָה
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו. מְבִאֵרֶת הַגְּמָרָא, מֵאִמְתִּי נִחְשַׁב שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ
וּמוֹתֵרִים הַשִּׁירִיִּים בִּאֲכִילָה, לְמַד בְּדִאִיתָ לִיהִי וְלְמַד בְּדִאִיתָ לִיהִי -
נִחְלָקוּ בֹזֵה הַתְּנָאִים וְלִכֵּן תֵּנָא כְּשִׁישְׁתּוֹ, דְּאִימְרָה בְּבְרִייתָא, הַקּוֹמֵץ,
מֵאִמְתִּי נִחְשַׁב שֶׁהוֹקֵרֵב לַעֲנֵן שִׁיבָה מִתִּיר אֶת הַשִּׁירִיִּים בְּאֲכִילָה,
רַבִּי תַנְיָא אָמַר, מִשְׁתַּשְׁלֹם בּוֹ הָאֹר - מִמֵּתִי שֶׁאֲחֻזָּה בּוֹ הָאֵשׁ
אִפְלוּ מַעֲט, הוֹתֵר הַשִּׁירִים בִּאֲכִילָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵין הַשִּׁירִים
מוֹתֵרִים אִלָּא מִשְׁתִּיצַת הָאֹר בְּרוּבּוֹ.
בַּהֲמִשְׁךְ הַבְּרִייתָא מְבּוּאָר לִגְבֵי שִׁירֵי הַמִּנְחָה, וְנִשְׁאֵין הַכְּהֵנִים לִיתֵן
לְתוֹבּוֹ יֵין וְשָׁמֶן וְדָבָשׁ. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מֵאִי מְעַמָּא שֶׁהוֹתֵר לְתֵת
לְתוֹכוֹ יֵין וְדָבָשׁ, וּמִשִּׁיבָה, אָמַר קָרָא לִגְבֵי מִתְנֹת כְּהוֹנָה לְךָ נִתְתִּים
לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָן לְחֶק עוֹלָם, וּלְמִשְׁחָה הֵינִי לְגִדּוּלָה, כְּלוֹמַר שִׁיאֲכִלוּ
אֶת מִתְנֹתֵיהֶם בְּדֶרֶךְ גִּדּוּלָה בְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים אוֹכְלִין, - וְלִכֵּן מוֹתֵר
לְתֵת בְּשִׁירֵי הַמִּנְחָה שֶׁמֶן וְדָבָשׁ שֶׁהוּא דֶּרֶךְ גִּדּוּלָה.
מֵה שֶׁמְבּוּאָר בְּבְרִייתָא לִגְבֵי הַשִּׁירִים וְאֵין אִיסוּרִין אִלָּא מִלְחָמִין,
מְבִאֵרֶת הַגְּמָרָא שֶׁדִּין זֶה נִלְמַד מִדְּבָרֵיכָּם "לֹא תִאָּפֶה חֶמֶן חֶלֶקֶם",
וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן לֵקִישׁ שְׁדוֹרְשִׁים אֶת הַמִּילָה 'חֶלֶקֶם' אֵף עַל
הַנֶּאֱמָר קוֹדֵם לָכֵן, כְּלוֹמַר, שֶׁאֲפִילוֹ חֶלֶקֶם שֶׁל הַכְּהֵנִים שְׁנִיתֵן לָהֶם
לְאֲכִילָה לֹא תִאָּפֶה חֶמֶן.
שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה כָּל הַמִּנְחֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה ב'ו', שׁוֹאֵלֶת
הַגְּמָרָא, וְכִי וְכָל הַמִּנְחֹת מְעוֹנֹת שָׁמֶן וּלְבוֹנָה חוּץ מִמִּנְחַת סוֹטָה,
וְהָאֵימָא מִנְחַת חוּטָא - דִּהֵינִי קֶרֶבֶן עוֹלָה יוֹרֵד הָבָא עַל חֲטָאִים,
כְּגוֹן שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּטוּמְאָה בְּשׁוּגָה, אוּ חֲטָא בִּשְׁבֻעַת הַעֲדוּת
וּשְׁבֻעַת בִּטּוּי, שֶׁאֵף הִיא אֵינָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, דְּרַחֲמָנָא אָמַר
'הִבִּיא אֶת קֶרְבְּנוֹ אֲשֶׁר חֲטָא עֲשִׂירַת הָאָפָה סֶלֶת לְחֲטָאָה לֹא יִישִׁים
עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבָנָה". מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, הִתְנָא שֶׁל
מִשְׁתַּנִּינוּ כְּשִׁמְנָה הַחֲלוֹקִים בֵּין מִנְחַת חוּטָא לְשֶׁאֵר מִנְחוֹת, לֹא מִנָּה
כָּל חֲלוֹק בִּפְנֵי עֲצָמוֹ שֶׁנִּהְיָ בְּכָל הַמִּנְחוֹת וְלֹא בִּמְנַחַת סוֹטָה, אִלָּא
הֵכִי קָאָמַר - כִּיֵּךְ כָּל הַדִּינִים יִיחָד, וְשִׁנָּה כֵּךְ - כָּל הַמִּנְחֹת יֵשׁ בָּהֶן
לְפָחוֹת אַחַת מִדְּמַעֲלֹת הַלֵּל, שֶׁמְעוֹנֹת שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבִקְאָתָן מִן
הַחֲמִיטִין, וּבִקְאָתָן סֶלֶת. וּמִפְּרַט הַגְּמָרָא, שֶׁמִּנְחַת חוּטָא, אֵף עַל פִּי
שֶׁאֵינָה מְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, מְכַל מִקּוֹם בָּאָה מִן הַחֲמִטִין וּבָאָה

הַהוֹתוֹעֲדוֹת דְּסַעוּדָה שְׁלִישִׁית, שֶׁבֶת מְבָרְכִים, יוֹמִי דְּפִגְרָא - בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וּמוֹעֲדֵי אֲנִ"ש - צִרְכִּים לְהַתְקִיִּים בְּבֵית הַכִּנְסֶת.
הַהוֹתוֹעֲדוֹת דְּמִלוּוָה מִלְכָּה [=צִרְכָּה לְהַתְקִיִּים] - אֲצֵל אֲנִ"ש שִׁיחֵי בִּתְיָהֶם הַפְּרִטִּים.

הַיּוֹם יוֹם ל' נִיסָן

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

רש"י

תוספות

ה"ז ומקטירו ס"ד. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשיא ליה, מקטירו סיד והכי צדין לא מלחא וספא קתני ומולח ונותנו על גבי האשים, אלקא השתא הוא דמקטר ליה: אלא אימא פגלו להקטירו בכלי שרת. כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו לאחר שימלחנה: קרב הקמין למר כדאית ליה וכו', קרב הקמין דקתני דמתי שירים באבילה מאימת חשיב קריבה להתייר שירים,

לרבי יוחנן כדאית ליה משתצת האור ברבו, ולרבי חנינא משתשלוט בו ואפלו מעט: למשה. גבי מתנות כהנה כתיב (נמקד יו) לך נתתיים למשחה: לא תאפה חמין חלקם וגו', אפלו חלקם שירים לא תאפה חמין, דדרשין ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת חוטא. הכא על חטא דמטמא מקדש ושבעת העדות ושבעת בטוי, דכתיב היום ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא טו) וכו', כלומר לא קתני מלתא באנפי נפשיה, אלא כדוד והני הכי, כל המנחות טענות שמן ולבונה ובאות חסין. כלומר שאינם טענות באת מידת חסין ובאות סלת. כלומר קרא מוקני מעלייתא אית בהו, כיצד מנחת חוטא אע"פ שאינה טענה וכו': שלא יחא חוטא נשכר. להקל במנחתו יותר משאר מנחות: חטאת חלב. כל חטאת סתם קרי חטאת חלב, דבתי חלב כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (שם טו) וכו' בתריה פרשת חטאת נסכים. סלת למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: וספגין מה אינם טענות. דכתיב כפרשת נסכים (נמקד טו) לפלא נדר או נזבדה, הבא נזבד ונזבדה טען נסכים, ואין חטאת ואשם טעונים נסכים: חטאתו ואשמו של מצורע. איתרבו בהדיא לנסכים במסכת מנחות בפרק שתי מדות (ה"ל) על שבעה דברים נגעים באין. ומפרש להו בערכין כפרק יש בערכין (ה"ל) מנגיעה איכפר ליה. יסורים ובשת של נגע כפרו לו על אותו חטא: וכן קא מירי קרבן לאשתריו כפרשים הוא דמירי. שיש סמאות שהצריכן הכתוב כפרה לטריקתו, זב וזבה וילדת ומצורע וזר שנטמא: חטאת נזיר. שמוביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה ושלמים: נזיר חוטא הוא. שצער עצמו מה היותו חסר. בוטרי בלע"ז, והוא של זקב. וחותמים בו שני צוארי חלוק לנוי דשמעיה

שבעה דברים נגעים באין וכו'. היום, מנגיעה הוא דאיכפר ליה. כי מייתי קרבן, לאשתריו כפרשים הוא דקא מייתי. אלא מעשה, חטאת נזיר תהא טעונה נסכים לפי שאינה באה על חטא. סבר לה פרבי אלעזר הקפר, דאמור נזיר נמי חוטא הוא: רבן גמליאל אומר בשם כו': תנאי, אומר להן רבן גמליאל לחכמים, סופרים, הניחו לי ואדרשנה פמין חומר,

מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"נ למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה אתי והבא שממע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים וחכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (ה"ל) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל מעיקר עקר מייתי ואבתי והוה מצי למיפרק היום נמי לא מתרין כמו בבריות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר' אלעזר הקפר והא איהו גופיה אומר נמי בפ"ג דנדרים (ה"ל) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שיטתיה דנטק בכל דוכתא הכי נקט נמי הכי כי האי ליטנא: כמין חומר. פי' רבי הלל מרגלית ענין אחר ברוש כמו חומרתא דפילון (נמקד טו) בשמים מעורבין תרגום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון במין תעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חומר כלומר מה מעשיר:

מעונה נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה נזיר ודיל' ה"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין.

סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים כדאיתא בפרק שתי מדות (נמזות ק"ג) והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (ה"ל) ובפרק ג' דנזיר (ה"ל) דאף על גב דקרא בנזיר טמא כתיב אגן אפילו נזיר טהור קאמרינן דסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמעטא קמייתא דנזיר (ה"ל) דתנן אהא נאה הוא זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא דעבירה ואמרינן ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה היום אליבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהבא דפ"ג דנזיר (ה"ל) לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (ה"ל) כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרינן בפ"ג דנדרים (ה"ל) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' כמאן שיושב בתענית נקרא חוטא והיום מיירי בנזיר טהור כדפרשינן ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר טהור ולא כשמואל דאיהו הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותו אבל נזיר טהור אינו צער מידו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ג (לעיל ה"ל) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק החובל (נ"ק ק"ג) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל כיושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בנזיר דבריות (ה"ל) דאמר (חטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שנער עליו יום הכפורים לא ניתי דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי

מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"נ למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה אתי והבא שממע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים וחכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (ה"ל) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל מעיקר עקר מייתי ואבתי והוה מצי למיפרק היום נמי לא מתרין כמו בבריות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר' אלעזר הקפר והא איהו גופיה אומר נמי בפ"ג דנדרים (ה"ל) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שיטתיה דנטק בכל דוכתא הכי נקט נמי הכי כי האי ליטנא: כמין חומר. פי' רבי הלל מרגלית ענין אחר ברוש כמו חומרתא דפילון (נמקד טו) בשמים מעורבין תרגום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון במין תעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חומר כלומר מה מעשיר:

איכא

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נה)

ק' נה. לרבי ישמעאל כל ג' ש' שאינה מופנה כל עיקר למידין ומשיבין ולפי המסקנא דליף ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למידין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי כיוור הן מי לא עסקינן שקדש ממנו

כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן שיצא מן

הדרין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן

בפ"ק דידים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או שנייה בהן

פתו פסולין ואפי' קתני (ס"ט) מים שנחתו

מטבל בהן את הגולסוקין פסולין ושחור מדיח בהן

ידיו כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדרת

ידים שלא הדרת כלים ומי נחתום בדקתני התם:

ומה מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיוור

הן ומי כיוור כשירין במי מקוה ומי מקוה

שנשתנו מראיהן כשר בדרתן במסכת מקואות פ"ו

(מ"ח) דמי צבע אין פסולין המקוה בשינוי מראה

ועוד תימה לרבי מאי שנא דהבא אמר מה מים

שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (ק"ה) לא מסיק

דכי גבי ביטולי עובדי כוכבים ונראה דהבא נמי

אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן:

נתאכמו והחזירין לתוך כבשן האש מהו.

תימה דמ"ש דקא מבטלי ליה הכא

בנראה וחוחר ונראה ודא בפ' לולב הגזול (ס"ט) ק'

(ס"ג) קא מבטלי לן ולא אפשטי ועוד מאי שנא

מהא דאמר בבבבס פ"ב (ק"ה) בגדי כהונה שדיו

מקורעין או מטושטשין ועבר עבודתו פסולה

ואפי' הכי אם כיבס טשטוש וגיעול שלחו חזרו

להתירן כדמייני ברייתא פרק המזבח מקדש (ס

ק' פ"ה) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט

אלא מעשה אורג נתגעלו אין מבכסין אותן לא

בנדר ולא באהל ופרייתא דא במים מבכסין אמר

אבי ה"ק הוגע למים מבכסין אותן בנדר אלמא

דמבכסין אותן ולא אמר דנדרתו. מ"ד:

והא דתם הדרי ומפשטי. פרש"י מדלא קתני

שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא

קפיד אשינו קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנענים

פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר ע"ז ארו ואוב

ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן

מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר

גופיה:

לרבות

דשמייעיה לרבי מאיר דקאמר, היא האכילתו מעדני
עולם, לפיכך קרבנה מאכל בהמה. אמר ליה, התינו
עשירה, עניה מאי איכא למימר. אלא בשם שמעשה
מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה: משנה. היה
מביא פילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן
הפיה. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמעט בפתיב
בד מועט בפנים. נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה
שם אמה על אמה, ומבילא של שיש ומבדעת היתה
קבועה בה, בשהוא מוגבה ונוטל עפר מתחתיה, ונותן
כדי שיראה על חמים, שנאמר וימן העפר אשר יהיה
בקרקע המושבין יקח הכהן ונתן אל חמים: גמרא.

תנא, פילי של חרס חדשה, דברי רבי ישמעאל. מאי
טעמא דרבי ישמעאל, גמר כלי כלי ממוצורע. מה להלן
חרס חדשה, אף כן חרס חדשה. והתם מנלן, דכתיב
ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים,
מה מים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, אף כלי
שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה להלן מים חיים
אף כן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי, דאמר
רבי יוחנן, מי פיה. רבי ישמעאל אומר, מי מעיין הן.
וחכמים אומרים, משאר מימות הן. איכא למפרך, מה
למצורע שכן טעון ע"ז ארו ואוב ושני תולעת. אמר
רבה, אמר רבא (בבלי (חרס) (חרש'), כלי שאמרת
לך כבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו,
אבל נתאכמו פניו פסולין. מאי טעמא, דומיא דמים,
מה מים שלא נשתנו, אף כלי שלא נשתנה. בעי רבא,
נתאכמו, והחזירין לתוך כבשן האש ונתלבנו, מהו. מי
אמרין בין דאידיהו אידיהו, או דילמא בין דהדר
דהדר. תא שמע, רבי אלעזר אומר, ע"ז ארו ואוב ושני

תולעת שהפשיט בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא התם, הדר' ומפשטי. התם, דאיכלוף
איכלופי: נכנס להיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר רב, כל פיוות שאתה פונה, לא יהו
אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן וימן העפר אשר יהיה יכול יתכן מבחוץ
ויכנים, תלמוד לומר בקרקע המושבין. אי בקרקע המושבין, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר
אשר יהיה. הא פיצה, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, וימן העפר אשר יהיה
וגו', תלמוד שהיה מתן מבחוץ ומכנים בקרקע המושבין. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע

שיחא

דשמייעיה לרבי מאיר דאמר כו'. בפ"ק (שלי ק"ה) גבי מביא מים מן המדבר: ענינה. לא
האכילתו מעדנים, לקח מביאה מאכל בהמה: אלא היא עשיתה מעשה בהמה. שהפירה
עצמה לתשמיש למי שאינה בן זוגה: ותני' היה מביא. הכהן: פילי. כוס של מים: מן הפיה.
דכתיב מים קדושים (מקדש) וכו'. ואין קדושים אלא שנקדשו בכלי. הכי תניא בספרי: בשם
שמעט. רבי יהודה בכתב המגלה לקמן במתני,
כך מועט כן במים: וקיום היה שם. נכר מתוך
שאר דפעת ההיכל: טענת קבועה בה. לאחיה
בטבעתה ולהגביהה ממנו ודקפה שדא כלה
באבני ישיש: כדי שיראה. צריך לתן שיעור שיהא
נראה ונכר על פני המים: ונתן אל חמים. מדלא
כתיב ונתן במים אלא אל חמים משמע שלא
יהא נבלע בתוכו. גמ' מאי טעמא דרבי ישמעאל.
דבעי חדשה: גמר ממוצורע. ושחט את הצפור
האחת אל כלי חרש וגו': שלא נעשה בהן
מלאכה. דהא חיים כתיב: לר' ישמעאל. דפרכת
הא אלביה: הכי נמי. דבעינן מים חיים לסוטה.
דהא מן הכיוור הוא נוטל, ושמינן ליה לר'
ישמעאל בעלמא דאמר מי כיוור מי מעיין הן
דהיינו חיים: משאר מימות הן. אם רצה לתן
לחובו מי מקוה ותן: איכא למפרך. דהא גודש
דרבי ישמעאל דגמר כלי כלי ממוצורע. מה
למוצורע שכן טעון כו'. לפיכך כלי של חרש,
תאמר בסוטה שאין בה כל אלה: אמר רבה וכו'
בבלי שאמרת' לך כבר. הכי משמע ליה לרבה
מדלא כתיב ולקח כלי חרש ונתן בו מים וכתב
בכלי חרש, משמע שבכר חזר כלי זה במקום
אחר. ואמר רחמנא הקא שבאותו כלי שאמרת
לך במקום אחר קח אותם. ומאי ניהו דמוצורע:
לא שנו. רבנן דמתני' דבעו חרס ומכשרי גלשן:
אלא שלא נתאכמו. והשחור פניו על ידי האור:
דומיא דמים. אע"ז דלא גמרי ממוצורע. מיהו
מנה ובה גמרי כלי דסוטה ממי סוטה, ונהי דמי
סוטה לרבנן לאו חיים ניהו דמכשרי בשאר
מימות מיהת לא נשתנו, ובלי נמי בעינן דלא
נשתנו: תיחזיר לכבשן. של יוצר שמצריפים בו
את הקדרות של חרס חדשות: שהפשיט קפתי
לאחוריו. מדלא קתני שנקשה בהן מלאכה, ש"מ
אמלאכה לא קפיד, אשאך קפיד, ואילו נתעקמו
במשאוי: והא (התם) דמדר' ופשיטי. וקתני
פסולין, אלמא בין דאידיהו אידיהו: דאיכלוף.
שעל ידי המשוי נתקלפו מקלפתן, דשגיא דלא
הדר הוא: דאמר רב. בסדר יומא (ק"ה) נה)
ובשחית קדשים (ס"ה) וזלף לה מפונים פונים
דשנים עשר בקר דים שעשה שלמה. וכן העפר
אשר יהיה בקרקע המושבין. אי לא היה כתיב
בקרקע ודאי בעינן בקרקע המושבין ממש, אבל
השתא דכתיב בקרקע משמע דאינו מקדש
אלא שיכניס העפר להיכל: יכול יתכן וימין
עפר מבחוץ ויכניס בהיכל וידוי בביתו: ת"ל

בקרקע. בקרקע: קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחזיר נח לנטל יחפור שם בקרדומות, ת"ל אשר יהיה. ומדלא כתיב ומקדש המושבין: יקח
ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מתוך בקרקעית המושבין שעה אחת, הא פיצה יש שם עפר תיחזיר הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחזרו ונטלו ונתנו לתוך המים: תניא אידך.
פליגא אהך קמיינתא. ותנאי היא בדרקתה בה פלוגתא דתנאי, ודך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ואין העפר אשר יהיה (במשכן)]. מדלא כתיב ויחפור בקרקע המושבין: יקח אינו מקפיד
אלא שיכניס להיכל, תלמוד שמתן מבחוץ ומכנים מבפנים להיכל ונתן אל חמים וא"צ להחזירו בקרקע להיכל: בקרקע המושבין: איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המושבין למאי אקא בין
דילפין מאשר יהיה דא"צ לסלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ד"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שיהא נוב ונבעין ובית עולמים, דשילח משכן
הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונוב ונבעין אין משקין בה סוטה. דהא במה תנאי ולא היה שם ארון אלא מזהב תחושית לבדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת
יחיד שאין לה זמן קבוע בדאמר בשחית קדשים (ק"ה) ובמגלה (ק"ה) אכל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבידו שלם קרי ליה בית
עולמים לפי שאין אחר קדשו הדר במקום אחר נשוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
מבאר הגמרא, אמר רבא, מה ששינו במשנה לדעת רבנן שלא
הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליטול כלי שנעשה בו
מלאכה, לא שנו דבר זה אלא בכלי שלא נתאבדו פניו - לא
הושחרו פניו בשימוש באש, אבל נתאבדו פניו מחמת שימוש
באש, פסולין. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהדין כן לדעת
חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דומיא
דמים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק וילקח הכהן מים קדשים בכלי
חרש, הוקש הכלי למים, מה מים שלא נשתנו מראיתם, אף כלי
צריך להיות שלא נשתנה מראיתו.
פעי רבא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
יהיה הדין אם הכלים נתאבדו, והחזירן לתוך כבשן האש - החזיר
הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים ונתלבנו, מהו, האם הכלי כשר
או לא. מי אמרין כיון דאידחו - שנפסל הכלי פעם אחת
להשקאת הסוטה, אידחו - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם
נתלבנו בשנית, או דילמא כיון דהדר דהדר - כיון שחזר למראיתו
הראשונה כשר כבתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
מצורע, תא שמע, רבי אלעזר אומר עין ארו ואזוב ושני תולעת
שהפשיל בהן קופתו לאחוריו - שהשתמש בהן והתעקמו, פסולין
לטהרת המצורע. מדיית הגמרא, והא התיב דהרי ומפשימי - הרי
אפשר לחזור וליישרם כבתחילה, אלא מוכח שכיון שנדחה פעם
אחת אינו חוזר לכשרותו כבתחילה, וממילא גם כלים שהושחרו
אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אין להוכיח
משם, משום שהתם דאיקלוף ואיקלוף - בברייתא מדובר באופן
שמחמת המשווה התקלף העץ מקליפתו וכן האזוב ולא ניתן להחזירם
לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את
הכלים - יהיה כשר כבתחילה.
שינו במשנה שהכהן היה נכנס להיכל ופנה לימינו וכו'. שואלת
הגמרא, מאי טעמא עשו את הטבילה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
הגמרא, משום דאמר מר כל פירות שאותה פונה, לא יהו אלא
דרך ימין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי חים שעשה שלמה שהיה
מונח על י"ב בקר עשיות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמד על שני
עשר בקר ושלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימא ושלשה פנים נגבה,
ושלשה פנים מזרח ודיע עליהם מלשלה", מנה הכתוב את סדר
עמידתם סדר הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך
ימינו, הולך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
מקום היה שם אמה כו', וכשהוא מגביה נטל עפר מתחתיו. תנו
רבנן דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, 'ומן העפר אשר
יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים, אילו לא היה נאמר
'אשר יהיה בקרקע המשכן, אלא 'אשר יהיה במשכן, יכול יתקן
מבחוץ ויכניס - היינו סבורים שרשאי ליטול עפר מחוץ למשכן
ולחכניסו למשכן. תלמוד לומר - לכך נכתב 'בקרקע המשכן',
ללמד שצריך ליטול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
למשכן. ממשיכה הברייתא, אי בקרקע המשכן - אילו לא היה
נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן' אלא 'ומן העפר אשר
בקרקע המשכן, יכול יתפור בקרירותו - היינו סבורים שאם לא
מצא שם עפר רך שנטל, צריך להביא קרדום ולחפור בקרקע
המשכן ליטול ממנה העפר. תלמוד לומר 'אשר יהיה' שאינו צריך
לחפור בקרקע, אלא תא ה' ביצר יעשו, אם יש שם עפר רך שניתן
לקחתו בקלות, תא ה' ואם אין שם עפר תיחוח, תן שם עפר
ותיטלו, ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תנא אידך - בברייתא
שניה נחלקו תנאים בביתן זה. נאמר בפסוק 'ומן העפר אשר יהיה
וגו', מכך שלא נאמר מקרקע המשכן, מלמד שהיה מתקן את
העפר מבחוץ ומכניסם להיכל ונותן אל המים, ואין צריך להניחו
בקרקע ההיכל. בקרקע המשכן - לשיטה זו מדוע נאמר בקרקע
המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן ולא הונח שם, איס' בן
יהודה אומר מקרא זה בא להביא - לרבות, קרקע

דשמייה רבן גמליאל לרבי מאיר דקאמר לעיל שהטעם שמנחת
סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שהיא
האכילה - את הבעל מעדני עולם כדי לפתותו, לפיכך קרבנה
ממקום שעורים שהוא מאכל בהמה. אמר ליה רבן גמליאל לרבי
מאיר לא יתכן לפרש שזהו טעם הדבר, משום שהתנינא עשרה,
עניה מאי איכא למימר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
והאכילה את הבעל מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה. אלא כך הוא טעם
הדבר, כשם ששמייה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה -
כשם שמעשיה לזנות הוא מעשה בהמה, שמפקירה עצמה לתשמיש
למי שאינו בן זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
משנה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, היה מביא הכהן פילי של
חרס - כוס מחרס, ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור - שהרי
התורה אמרה 'מים קדושים' ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
רבי יהודה אומר אינו נותן בכלי אלא רביעית מים, שכן
שמימא בכתב - שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
אלא מעט פסוקים, כך מיעט במים - שכיון שהכתב מועט אין
צריך מים מרובים למחקו, ודי במים מועטים לכך. נכנס הכהן
להיכל ופנה לימינו - לפי דרשו חז"ל שכל פניות שאדם פונה לא
יהיו אלא דרך ימין, ומקום היה שם שניכר ובלט מתוך שאר ריצפת
ההיכל, וגודלו אמה על אמה, וטבלא של שיש וטבעת היה
קבועה בה שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. כשהוא
מגביה את השיש ונוטל עפר מתחתיו, ונותן העפר בכוס המים
כדי שיראה על המים - שהיה ניכר העפר ונראה במים, שנאמר
'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים'
- והיינו ממה שנאמר 'אל המים', ולא נאמר 'ונתן במים', משמע
שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
נמרא. תנו שנינו בברייתא, פילי של חרס צריך שיהיה הכוס של
חרס חדש - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דברי רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא, מאי טעמא דרבי ישמעאל שצריך הכלי להיות
חדש. ומשיבה, נמר כלי כלי מוצרע בגזירה שוה, נאמר לגבי
סוטה 'בכלי חרש', ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים',
ולומדים מה להלן צריך שיהיה כלי חרס חדש אף כן כן חרס
חדש. שואלת הגמרא, והתם - במצורע נקלן שצריך כלי חרס
חדש. עונה הגמרא, דכתבי 'ויקח את העפר והאחת אל כלי
חרש על מים חיים' - הוקש הכלי למים, מה מים חיים שלא
נעשתה בהן מלאכה - שהרי 'מים חיים' הם מי מעיין שלא נעשתה
בהם מלאכה, אף הפלי שנאמר במצורע, צריך להיות שלא
נעשתה בו מלאכה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
שיהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אי כיון שלמד רבי ישמעאל דין
סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף,
מה להלן - במצורע, צריך שיהיו מים חיים, אף כן בסוטה צריך
מים חיים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לרבי
ישמעאל הסובר שבסוטה צריך כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה
במצורע, ה' כי נמי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעיין שלא
נעשתה בהם מלאכה. כמו דאמר רבי יוחנן, מה הם מי כפור
שמהם מכניסין מי סוטה, רבי ישמעאל אומר מי מעיין הן - כפי
שהתבאר שלמד בגזירה שוה במצורע, והכמים אומרים משאר
מימות הן - יכולים לקחת אף ממי מקדו.
מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה
ממצורע, והרי איכא למיפרך גזירה שוה זו, מה למצורע שהחמירה
התורה בדינו שכן מעין עין ארו ואזוב ושני תולעת - ולכן
החמירה התורה להצריכו כלי חדש ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
שאין בה דברים אלו. מתרצת הגמרא, אמר רבה מכך שאמר קרא
לגבי סוטה וילקח מים קדושים בכלי (חרס) (חרש), ולא נאמר
ולקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
ידוע, כלומר כלי שאמרתו לך כבר - שכבר דיבר עליו הכתוב

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בפירושו. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשירי דבר אחד
 לבדו, ו**מאי שירי** עוד, מלבד **דחאי שירי** - ששייר עפר מי סוטה.
 מתרצת הגמרא **ששייר** מה שמצינו לגבי **מצורע**, שגם בזה עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, **דחאי** בברייתא, לגבי התגלחת
 השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה.
 נאמר בפסוק **"והיה ביום השביעי יגלח את כל שעריו את ראשו**
ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שעריו יגלח", ודורשים כך, מה
 שנאמר **את כל שעריו** הוא **כלל**, ומה שנאמר **את ראשו ואת**
זקנו ואת גבת עניו הוא **פרט** - שפירטה התורה את מה עליו
 לגלח, ומה שנאמר **את כל שעריו יגלח** **חור וכלל**. והמידה היא,
שכלל ופרט וכלל, **אי אתה דן** את הכלל האחרון **אלא כעין**
הפרט. ולכן דורשים, מה **הפרט** שהוזכר בפסוק שחייב לגלחם,
מפורש בהם שהם **מקום כינוס שער** - שיש בהם ריבוי שער,
ונראה - שאינם במקומות נסתרים, **אף כל מקום** בגופו שיש בו
כינוס שער ונראה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
מה רבי הכלל, רבי שער הרגלים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
ומאי מיעט הפרט שאינו חייב לגלחו, **מיעט השיער דבית השחי**
 שאינו נראה, **ודכוליה גופיה** - שער בשבועותיו ושקיו שאינו
 מקום כינוס שיער. **והלכתא** למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
 בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה **מגלח** את כל גופו
 ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק **בדלעת**,
דתנו, בא לו להקריא את המצורע את תגלחתו הראשונה **מבעביר**
תער על כל שעריו כפי שנאמר בפסוק, **וקתני סיפא** במשנה שם
וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר
 בה **מבעביר תער על כל בשרו**, ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד
 מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי
 סוטה.
 דוחה הגמרא, **אמר רב נחמן בר יצחק**, דבר זה אינו נחשב שיעור,
 משום **שבי קא חשיב** רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שההלכה
 עוקבת הם **מקרא** מפורש, אבל **הא** - בתגלחת מצורע, אין
 ההלכה עוקבת מה שנאמר במפורש בפסוק, **אלא מדרגתו היא** -
 עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. **רב פפא** דוחה באופן אחר
ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיעור, **כי קא חשיב** רבי ישמעאל
 בברייתא, הם דברים שההלכה עוקבת **ועוקבת** את מה שנאמר
 בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה
 ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
 לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר
 ילקח אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפחיתה ממה
 שנאמר בתורה, אבל **הא** - לגבי מצורע, ההלכה לא הפחיתה ממה
 שנאמר בפסוק, אלא אדרבה **עוקבת ומוספת היא** - שיגלח מלבד
 את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו
 ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
 תוספת. **רב אשי** דוחה באופן אחר **ואמר**, לגבי מצורע לא עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא **שהא מתניתא** - הברייתא
 שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום
 הנראה וכינוס שיער, **מני** - מי הוא התנא שהשנה, **רבי ישמעאל**
היא דרריש בכל התורה כללי ופרטי, ולדעתו כך הוא הדין,
 שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

שילה נוב ונבעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם
 נקראים משכן נודחת בהם פרשת סוטה. **איסי בן מנחם אומר**, **אינו**
צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
 ללמוד זאת מקל וחומר, **ומה בטומאת קלה** - איסור כניסה
 למקדש בטומאה שדינו בכרת, **לא חלק היתוב בין המשכן**
למקדש. בטומאת אשת איש שנבעלה, שטומאתה **המורה** שהרי
 מיתתה בחנק, **לא כל שכן** שהושוו המשכן ומקדש לבדוקה
 ולבערה מתוכם. **אם בן** שאין צריך לרבות מקדש, **מה תלמוד**
לומר - לאיזה צורך נכתב **בקרקע המשכן**, אומר איסי בן מנחם,
 שמקרא זה בא לרבות **שלא יביא מתוך קופתו** - שלא די בזה
 שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע
 המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
 הגמרא.
 מסתפקת הגמרא, **איבעיא להו**, אם **אין שם** - במשכן ובסביבותיו
עפר תיחוח לתת במי הסוטה, **מהו שיתין אפר** במקום העפר. והנה,
 לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה **וכסדו בעפר**, ונחלקו בית
 שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו.
 אומרת הגמרא, **אליבא דבית שמאי לא תיבעי לה** - שודאי אין
 האפר כשר למי סוטה, כיון **דאמר ר' לא מצינו אפר שנקרינו עפר**
 ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. **כי תיבעי**
לה אליבא דבית הלל דאמר מצינו לגבי אפר פרה אדומה, **אפר**
שנקרינו עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, **מאי** יהא הדין לגבי מי סוטה.
 האם **אף על גב דאיכא עפר**, **הבא** לגבי סוטה **שקרקע המשכן**
בתרי - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר.
או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר בעפר,
והאי בקרקע המשכן נכתב או **לכדאיסי בן יהודה** - שבא
 לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או **ולכדאיסי בן מנחם** הוא
דאיתי - ללמוד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו
 למשכן. מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, **הא שמע שנינו**
 בברייתא, **דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל**, **בשלישה**
מקומות באה הלכה למשה מסיני, **ועוקבת** - עוקרת את הנאמר
 בפירוש **במקרא**. ואילו הם, **התורה אמרה** בפרשת כיסוי הדם
ושפך את דמו וכסדו בעפר - שצריך לכסות בעפר דוקא, **והלכה**
 למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות **בכל דבר**. כמו כן **התורה**
אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, **כל ימי נדר נזרו תער**
לא יעבר על ראשו, שהאיסור הוא לגלח **בתער**, **והלכה למשה**
מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו **בכל דבר**.
 כמו כן **התורה אמרה** לגבי גט כריתות **וכתב לה ספר כריתת ונתן**
בידה ושלחה מביתו, ו**ספר** משמעו קלף דוקא, **והלכה למשה**
מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט **בכל דבר** - אף על עלה של זית
 או על הנזיר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, **ואם**
איתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל **ליחשוב נמי**
האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה,
 שהתורה אמרה שיטול עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר
 כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
 ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
 שאמרה התורה בפירוש, אלא **תנא** חלק מהדברים **ושיר** - לא מנה
 עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמ' א

הכבוד **במראה אכן ספיר דמות כסא**, הרי שהספיר שהוא
 הרקיע דומה לכסא הכבוד.
 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
 שהוא קלף. **אינו בותב אותה לא על הלוח של עץ, ולא על הנזיר**
 העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדבקים אותם בדבק, ונעשה
 כעור שניתן לכתוב עליו, **ולא על**

דתניא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
שהיה רבי מאיר אומר, **מה נשתנה** צבע התכלת שצטוו ליתנו
 בציצות יותר **מכל מיני צבעונין**, **מפני שהתכלת דומה** מראיתו
 לים, **וים דומה** הוא במראו **לרקיע**, **ורקיע דומה לכסא הכבוד**.
שנאמר לגבי הרקיע **"ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו**
במעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למחר", **וכתיב** לגבי כסא

טוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה טעמא קלה. לכנס בטעמא הגוף למקדש, שאינה במיתת ביד אלא כרת, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן, שנאמרו בפרשת פרה אדמה שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (בי) את משכן ה' טמא (ומקדי יט) לא כל שכן, שהשזו מקדש ומשכן לךדקה ולבשרה מותוק: א"כ מה חיל בפרקע שלא יביא מותר קפחו. לתוך כלי ויכניס להחלי, אלא מקצועיתו ישול, ואם

שילח נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם **אומר:** אינו צריך ומה בטומאה קלה, לא חלק הכתוב, בטומאות אשת איש חמורה, לא כל שכן? אם בן מה תלמוד לומר "בפרקע המשכן"? שלא יביא מותר קופתו איבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר שקרוי "עפר", מאי? אף על גב דאיכרי "עפר", הכא "בפרקע המשכן" כתיב, או דילמא האי "בפרקע המשכן" לכדאיסי בן יהודה ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתא תא שמע, דאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל: בשלשה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי? תנא ושייר, ומאי שייר דהאי שייר? שייר מצורע. דתניא "ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו" כלל, "את ראשו ואת קונו ואת גבת עיניו" פרט, "את כל שערו יגלח" חור וכלל! כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה פרט מפורש מקום כינוס שער ונראה, אף כל מקום כינוס שער ונראה. מה רבי? רבי שער הרגלים. מאי מיטע? מיטע בית השחי ורכוליה גופיה. והלכתא מגלח פדלעת, דתנן בא לו להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: פי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פפא אמר פי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוספת היא. רב אשי אמר, הא מתניתא מניי? ר' ישמעאל היא, דרריש כללי ופרטי, כרלעת

התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה, והוא נראה בעיני מאד דהך דתער מספת הוא: ואם איתא, דאפר נמי כשר ליחשב נמי דהא הלכה עוקבת מקרא, דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, ומשמעותיה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל עפר לאו ממשמעותיה מוש נפקא ליה לענן כסוי הדם: תנא ושייר. לא חשבינהו לכלדו

מקומות: שייר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכנס המטה את בגדיו וגו' ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו ורועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק פדלעת, ובתגלחת שניה כתב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוץ שיער הרגל, למעוטי ורועותיו ושוקיו שאינו מכנס ונראה, למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. ושאנו מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו' פדלעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: דתנן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ב) להקיף. לגלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא רסין: יגלחו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקא שניה נמי כרלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שיער הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שער ונראה. דדריש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (טו ק) רבי ישמעאל שמש את רבי חנניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את ר' חנניא בן הקנה דורש כל התורה ברבויי מיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורבי מיעוט וחלוקן במס' סנה' (פ' התליל ק"ה טז)

לרבות. נוב וגבעון שילח ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושייב הגירסא שילח נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סטות משום דהוי מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קוריא זו דילמא קסבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשזיתא קדשים (נחס"ד ק) כח שהציבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדרב מקריבין באהל מועד שבגלגל ואין חילוק ביחד אלא במתו שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה הוא:

ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטרך לרבות בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (ק"ה ט"ז) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי ובריש מסכת עירובין (ק"ה ז) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות והיכל פסולים במקדש משום במקדש אקרי משכן ואע"ג דושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב גירסת הספר אתי שפיר דהוי מצד למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אנב שיטפיה אבל ר"י פירש האי דאיצטרך הכא לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע היכא דאיבא קרקע לאפוקי בית העולמים והואי ריעפה ולא מסתברא משום דמריבויא דקרקע מרבינן בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה צריך למכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טרף בקלפי (וילף ק"ה מ) דמייחא ברייתא וכל אדם לא יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד שבמדרב שילח ובית העולמים מנין אלמא דשילח לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית העולמים ובפ"ק דעירובין (ק"ה ז) אמר דבית העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל מועד הואיל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק אהל מועד שבמדרב שילח ובית עולמים מנין ת"ל וכסה: ואם איתא ליחשוב נמי הא. תימה היכי דמיא למיפשט מדר' ישמעאל והא סבירא ליה כבית שמאי דאפר לא איקרי עפר ואליבא דבית שמאי לא קמיבעי ליה אלא אליבא דב"א א"כ ה"נ אפר בכלל משמעותא דעפר משום דהכא בקרקע כתיב:

תנא. ושייר. ואי קשיא היכי מצוי למימר תנא ושייר והא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (ק"ה ט"ז) גבי הענקה וכי תזמא הכא נמי תנא ושייר והא ארבעה קתני ונראה דחתם דוקא כיון דנחת למינציא דוקא הוא משום דקתני בספא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא האב נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה באשה:

מאי

מקומות: שייר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכנס המטה את בגדיו וגו' ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו ורועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק פדלעת, ובתגלחת שניה כתב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוץ שיער הרגל, למעוטי ורועותיו ושוקיו שאינו מכנס ונראה, למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. ושאנו מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו' פדלעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: דתנן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ב) להקיף. לגלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא רסין: יגלחו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקא שניה נמי כרלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שיער הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שער ונראה. דדריש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (טו ק) רבי ישמעאל שמש את רבי חנניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את ר' חנניא בן הקנה דורש כל התורה ברבויי מיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורבי מיעוט וחלוקן במס' סנה' (פ' התליל ק"ה טז)

כרלעת

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצת הגמרא **אם כן** - כדעת
 רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיטבלם בדם ומים ואף שאין
 הדם ניכר, **לכתוב רחמנא** רק **יטבל בהם**, שהרי כבר נאמר
 בפסוק הקודם ששוחט את הציפור על המים החיים והדם מעורב
 במים, **בדם ובמים** למה לוי - מדוע חזרה התורה וכתבה כן,
 בהכרח לניכר - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר
 הגמרא, ור' **נחמן** שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן,
 משום שאי **כתב רחמנא יטבל בהם** ולא היה נכתב 'בדם ובמים',
היה אמר שאין מערבים את הדם במים, אלא יעשה **האי** -
 טבילה אחת להודיה בדם, והאי - טבילה נוספת להודיה במים,
 לכן כתב רחמנא **בדם ובמים** ללמדנו שצריך לערבן יחדיו.
 מבאר הגמרא, ור' **ישמעאל** סבר שדין זה שצריך לערבן יחד,
 נלמד מקרא אחר, **שכתב ייחוד את הצפור האחת** אל כלי
 חרש על מים חיים" וגו' - וכיון ששוחט את הציפור על המים,
 ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, ור' **נחמן** שהוצרכו
 ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאי נלמד מההוא - מהפסוק
 'ושחט את הצפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
 אלא היה **אמר** לישחט סמוך למנא - צריך לשחוט את
 הצפור סמוך לכלי עם המים, ונ' **נחמן** - יאחז בידיו לזרזין של
 הצפור השחוטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא
 ולקבלה לדם **במנא אחרינא** - את הדם מהזרזים יקבל בכלי
 אחר, ויטבול בכל כלי בנפרד, **קא משמע לן** - לכך נאמר 'וטבל
 במים ובדם', להשמיענו שצריך לטבול בשניהם יחד כשהם
 מעורבים.
 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, **כעא מיניה רבי ירמיה**
מרבי זירא, כיצד הדין בהאי המצורע ציפור גדולה ויש בה דם
 מרובה, וכשנשפר דמה לכלי עם הרביעית מים, ונ' **ירמיה** את המים
 - נראה הכל כדם ולא ניכר כלל שהיה בה מים. או אם היתה ציפור
 קטנה שדמה מועט, וכשנשפר דמה אל הכלי עם הרביעית מים,
 ונ' **ירמיה** המים - לא ניכר הדם במים, מהו - האם כשרים
 לטהרת המצורע. **אמר רבי זירא**, לאו **אמר** לך - וכי לא
 אמרתי לך כבר, לא תפיק נפשך לבר מהלכתא - אל תהרהר
 אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק שהסתפקת בו אינו שייך
 במציאות, משום ששיעור רביעית שאמר, **בציפור דרור שיעורו**
רבנן, ואין לך צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד כדי שפדחת
את המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר שיש
 בתערובת מים, ואין לך צפור דרור קטנה שדמה מועט כל כך,
שנחית מפני המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר
 הדם במים.
 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן
 את העפר, שכן נאמר "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח
 הכהן ונתן אל המים". ועל כך שנו בברייתא, **הנו רבנן**, אם הקדים
 ונתן את העפר בכלי קודם שנתן למים, פסול להשקאת הסוטה,
 שנאמר "ומן העפר וכו' יקח הכהן ונתן אל המים", הרי שנותן את
 העפר אל המים ולא את המים על העפר, ובסוף הפרשה נאמר
 "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", ללמד שצריך לעשות כסדר
 שנאמר בפרשה. ור' **שמעון** מביעבד אף אם נתן את
 העפר קודם שנתן את המים. מבאר הגמרא **מאי מעמא דרבי**
שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, ור' **נחמן**
 לגבי אפר פרה אדומה "ולקחו למנא מעפר שרפת החטאת ונתן
 עליו מים חיים אל כלי", ור' **נחמן**, **אמר רבי שמעון**, מפני מה נאמר
 'עפר' וכי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא שיהיה הכתוב
 במשמעותו וכתב עפר במקום אפר, לר' **נחמן** - כדי שנלמד פרה
 אדומה מסוטה בגזירה שוה, נאמר כאן - באפר פרה אדומה
 עפר, ונאמר להלן - לגבי סוטה עפר, מה להלן - לגבי סוטה,

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו בקלעת אף
 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא **מני רבי**
עקיבא היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
 אלא **הדרוש רבנן ומיעוטי** - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות
 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
 גופו. ור' **נחמן** בברייתא, נאמר בפסוק **והיה ביום השביעי יגלח את**
כל שערו ריבה הפסוק שיגלח את כל שערו, ולאחר מכן נאמר
את ראשו ואת וקנו ואת גבת עינו, מיעט הפסוק שאינו צריך
 לגלח אלא מקומות כעין אלו. וכמה שנאמר בהמשך **ואת כל**
שערו יגלח חזר הפסוק וריבה שצריך לגלח אף שאר מקומות,
 והכלל הוא שבאופן שהפסוק ריבה ומיעט וריבה, הריבוי האחרון
 חזר וריבה הכל. **מאי ריבה בריבוי זה**, ריבה דכוליה גופיה -
 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח.
 ו**מאי מיעט** - איזה מקום התמעט מהפרט, מיעט שיעור שפדחת
 החוטם - שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה,
 כיון שאינו דומה כלל לפרט.
 חזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, **מאי הוי עלה** - האם אפר
 כשר למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראיה, **תא**
שמע, דאמר רב הונא פראשי אמר רב, אם אין שם - בקרקע
 המשכן עפר למי הסוטה, מביא רבובות ידן - פירושי ידן שנקרב
 והתפורר ונעשה כעין עפר, וימקדש בתנחתו על קרקע המשכן
 ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר
 כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, **ולא היא** - אין הדימוי נכון, אלא
 דוקא רבובות ידן הוא ההוא עפר ולכן ראוי למי סוטה, אך אפר
 לא הוא עפר ואינו ראוי למי סוטה.
 ברי שיראה שיראה לנו המים. הנו רבנן, שלשה דברים שנינו בהם
 שצריכין שיראו וניכרים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי עפר
 סוטה שצריך לתת כשיעור שיראה על פני המים. ואמר פרה -
 כשעושה מי חטאת ומניח את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור
 שיראה האפר על פני המים. ור' **נחמן** - כשממאן היבם ליבם את
 אשת אחיו וחולצת לו להיות מותרת לינשא, אמרה התורה "ונגשה
 יבמתו אליו לעיני הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניה",
 וממה שנכתב 'לעיני הזקנים' משמע שהרוק ניכר. משום רבי
ישמעאל אמר, אף דם צפור - הנעשה בטהרת מצורע, צריך
 ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. ושאלת הגמרא, **מאי מעמא**
דרבי ישמעאל שדם הציפור צריך להראות. ומבאר, ור' **נחמן** לגבי
 טהרת המצורע "את הצפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת
 שני התולעת ואת האזוב ויטבל אותם בדם הצפור וגו'", ור' **נחמן**
 בברייתא, אם היה נאמר רק **בדם**, יכול - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק בדם ולא במים, תלמוד לומר - לכך נאמר גם
 'במים'. ואי היה נאמר רק **מים**, יכול - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק במים ולא בדם, תלמוד לומר - לכך נאמר גם **בדם**,
 הא כיצד מקיים שניהם, מביא מים ומערב בהם דם ציפור, וצריך
 שיהיו המים כשיעור שדם ציפור ניכר בהן ומקיים בזה טבילה
 בדם ובמים. ור' **נחמן** הוא שיעור המים שדם הציפור ניכר בהם -
 ברביעית.
 מבאר הגמרא, ור' **נחמן** שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים
 שצריכים שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות
 ניכר במים, אלא ההוא - הפסוק הוצרך לגופיה - לעיקר הדין
 שצריך להטביל בדם ובמים, דרבי **נחמן** קאמר רחמנא במה שאמרה
 'וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטה על המים',
 שאמרי **בדם ובמים** יחדיו, אך אין צריך שיהיה ניכר. מבאר
 הגמרא ור' **ישמעאל**, מנין למד שצריך שיהיה ניכר, הרי הוצרך

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שֶׁהָיָה דְּנִבְיָה דְּרִיבּוּיָא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא
57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, רִיבּוּיָא הִיא - באה
58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו הָיָה דְּנִבְיָה
59 דְּמִעֲוִיָּא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה', שהיא מילה שבאה
60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מִעֲוִיָּא - באה
61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
63 'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרִבִּי מֵאִיר
64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שפִּבְלָל שאמר לֹא אֶתָּה
65 שוֹמֵעַ את הדיין - הֵן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
66 נשמעת קללה - שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
68 שטתה. מבארת הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחִינֵם יֵשׁ בַּפְּסוּק זֶה מִשְׁמַעוֹת
69 קללה, כיון ש'הִנֵּק' בְּתִיב בְּכַתִּיב חֹסֵר וְלֹא הִינֵק, ונדרש הפסוק
70 בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
71 נקיות, ואם שטית, הנקי - מלשון חנק.
72 דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נְשׂוּאִים שׁוֹכֵן - הולכים שניהם
73 בדרך ישרה ואינם גואפים, שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּיְהִיָּה, שהרי שמו של
74 הקב"ה נמצא בהם, י"ד באיש וה"א באשה. לֹא זָכוּ - אינם הולכים
75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מבניהם, ה"יד מהאיש והה"א
76 מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש אִשׁ אוֹכֵלָתָן. אֲמַר רַבָּה
77 אמ לא זכו, וְדָאִשָּׁה - האש של האשה, עֲדִיפָא - קשה יותר
78 וממהרת לאכול, מִדָּאִישׁ משל האיש, (מֵאִי מַעֲרָא), משום שהיא
79 - אש של האשה מִצִּדָּה - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, וְהָאִי - אש של האיש, לֹא מִצִּדָּה
81 - ה"יד של השכינה הפסיקה באמצע.
82 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי כֹה אֲמָרָה תוֹרָה הֵבָא עֲפָר לְסוּמָה, לומר שאם
83 זָכְתָה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֵּן בְּאִכְרָהֶם
84 אֲבִינוּ, דְּבְתִיב בִּיה "ואנכי עֲפָר וָאֶפֶר", ואם לֹא זָכְתָה - שזינתה,
85 תמות ותִּחְזוֹר לַעֲפָרָה. עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֶר אֲבִרָהֶם
86 אֲבִינוּ וְאֲנֹכִי עֲפָר וָאֶפֶר, והראה את מידת ענוותנותו, זָכוּ בְּנֵי
87 לֵב' מִצוֹת הַשִּׁיבוֹת לעפר ואפר, למצות אֶפֶר פָּרָה אֲדוּמָה, וְעֲפָר
88 סוּמָה. שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
89 וְהָאִיבָא נְמִי מצות עֲפָר בִּיסוּי הָדָם, ומדוע לא אמר שזכו לזה
90 בזכות אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר', מתרצת הגמרא, הָתָם
91 במצות כיסוי הדם, הַבְּשֹׁר מִצִּוָּה אִיבָא - יש בזה קיום מצוה, אֵךְ
92 הַנָּאָה לִיבָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים
96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בזרע וכן מבטלת הלעו מעל
97 בניה.
98 עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֶר אֲבִרָהֶם אֲבִינוּ, "אם מחזיק ועד
99 שְׂרָוֵה נֶעַל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, זָכוּ בְּנֵי
100 כנגד זה לֵב' מִצוֹת, כנגד מה שאמר 'מחזיק' זכו לחזות שֶׁל תִּבְלָתָהּ,
101 וכנגד מה שאמר 'שרוך נעל' זכו לִדְרֻצְנוּתָהּ שֶׁל תִּפְלִין. שואלת
102 הגמרא, בְּשֹׁלְמָא רֻצְנוּתָהּ שֶׁל תִּפְלִין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
103 דְּבְתִיב "וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ בִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיד וִירָאוּ מִמֶּךָ",
104 וְתִנָּי בְּכִרְיִיתָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אֹמֵר כִּיצַד רֹאִים שֵׁם ה'
105 נקרא על ישראל, אֵילו תִּפְלִין שְׂבָרָא - שיש בהם רוב השם של
106 הקב"ה, שהשיין כותבה בקמט העור שבבתיים, והדל"ת ברצועות,
107 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
108 תפילין. אֵלָּא חוֹט שֶׁל תִּבְלָתָהּ מֵאִי הִיא ההנאה שיש לישראל
109 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
110 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלושה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות', אלות
3 וקללות, שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
8 משנה. בָּא לֹא הכהן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה של הסוטה, מֵאִיר
9 מְקוֹם - פסוק הוּא כוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב ב'אִם' ו'אִם'
10 לֹא שֶׁכָּב אִישׁ אוֹתָךְ וגו', וְאֵת בִּי שְׁטִיתָ תַּחַת אִישֶׁךָ הנקי ממי
11 המרים המארימים האלה. וְאִינוּ כוֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר
12 לאחר מכן, וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בשבעת האלה ואמר הכהן
13 לאשה, אלא מדגל על חלק זה וְכוֹתֵב את המשך הפסוק "וְהָיָה ה'
14 אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְלִשְׁבָּעָה בַת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה,
15 וְכָאוּ הַמַּיִם הַמֵּאֲרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרָה, לְצַבּוֹת בְּמֶן וּלְנַפֵּל יָרֵךְ",
16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה. וְאִינוּ כוֹתֵב את מה שנאמר
17 בהמשך הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן". רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר
18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', וְלֹא הָיָה מְפָסִיק
19 בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
20 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
21 את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי
22 יְהוּדָה אֹמֵר כָּל עֲצָמוֹ אִינוּ כוֹתֵב - יזהר הכהן בעצמה, ולא
23 יכתוב אֵלָּא את האלות המפורשות בפסוקים, "וְהָיָה ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה
24 וְלִשְׁבָּעָה וגו'", וְכָאוּ הַמַּיִם הַמֵּאֲרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרָה וגו', וְאִינוּ
25 כוֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן".
26 נִמְרָא. שואלת הגמרא, בְּמֵאִי קָא מִיפְלִגִּי - מה טעמם של התנאים
27 שנחלקו מהיכן היה כותב. ומשיבה, בְּהָא קָרָא קְמִיפְלִגִּי - נחלקו
28 כיצד לדרוש המקרא "וְכָתֵב אֶת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּכַפֶּר", רַבִּי
29 מֵאִיר קָבַר, אם היה נאמר 'וְכָתֵב את אֵלֹת', היינו סבורים שאינו
30 כותב אלא את הָאֵלֹת מִפֶּה - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
31 הָאֵלֹת, לְרִבּוֹת - שכותב גם את הַקְּלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת.
32 ומה שנאמר 'אֵלֶּה' שמשמעו שייכות אלות אלו ולא אחרות,
33 לְמַעֲוִיָּא - שאינו כותב במגילת סוטה את הַקְּלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה
34 - קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֵלֶּה' ביתור
35 ה"א, לְמַעֲוִיָּא - שאינו כותב את הַצְּוֹאוֹת שְׁצִיּוּתָהּ התורה לכהן
36 להשביע את האשה, וְקִבְּלוֹת האשה, שאומרת אֲמֵן, וְרַבִּי יוֹסִי
37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שְׂבִילָהּ - כל הדרשות נדרשות
38 בְּרִקְאָמְרָה - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
39 מהד"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
40 וסבר שממה שנאמר 'וְכָתֵב אֶת האלות האלה', היתור של 'את' בא
41 לְרִבּוֹת שכותב גם צְוֹאוֹת וקְבָלוֹת. מבארת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר
42 שלא דרש כן, הוא משום שְׁאֵתִים לֹא דְרִישׁ בכל התורה. וְרַבִּי
43 יְהוּדָה הסובר שכותב רק מִיִּתְּ ה' אוֹתָךְ, וכן אינו כותב את הקבלה
44 שבסוף הפרשה, טעמו, שְׂבִילָהּ ה"א שנאמר בפסוק בְּמַעֲוִיָּא
45 דְרִישׁ לָהּ - באים למעט, וכך דרש, 'אֵלֹת', אֵלֹת מִפֶּה - שכותב
46 את האלות המפורשות בפסוקים, הָאֵלֹת, ה"א באה לְמַעֲוִיָּא
47 שאינו כותב קְלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת - דהיינו 'אם לא שכב
48 וגו', 'אֵלֶּה' בא לְמַעֲוִיָּא שאינו כותב את הַקְּלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה,
49 וְהָאֵלֶּה' בא לְמַעֲוִיָּא צְוֹאוֹת וקְבָלוֹת.
50 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאִי שְׂנָא הָאֵלֶּה
53 של 'האלות' דְּרַבִּי בִּיה - שדורש שבאה לרבות, וְכָאוּ שְׂנָא הָאֵלֶּה
54 ה"א של 'האלה' דְּמַעֲוִיָּא בִּיה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבארת הגמרא, סבר רבי מאיר

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יז עמוד א

רש"י

1 מִתְּנִי. מִיָּאֵם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ. וְאֵם לֹא שָׁטִית טְמֵאָה וְגו', שֶׁהָן קָלְלוֹת הַבָּאוֹת מִקְחָמַת
2 בְּרִבּוֹת, דִּמְשַׁמַּע הָאֵם אִם שָׁטִית לֹא הִקְדִּי, וְאֵת כִּי שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ, וְכִי נִטְמָאת
3 וְגו' יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לֵאלֹהֶיךָ וּלְשׁוֹבְעָה בְּתוֹךְ עַמְּךָ וְגו' וְכֹאֵה הַמֵּאֲרָרִים וְגו', וְכֵן הֵן סְדוּרֵין
4 בְּפֶרֶשׁה, אֲלֵא שְׁהַשְׁבִּיעַ הִכְהֵן אֶת הָאִשָּׁה בְּשׁוֹבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הִכְהֵן לְאִשָּׁה מִפְּסִיק
5 בְּרֹאשׁ יָתֵן ה' אוֹתָךְ, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְדִאֵינוֹ דֹּאֵינוֹ אֲלֵא
6 צֻוְּיָהּ שֶׁמִּצְוָה הִכְהֵן לְהַשְׁבִּיעָהּ, וְגַם בְּסוֹף וְכֹאֵה
7 הַמֵּים הַמֵּאֲרָרִים בְּמַעַיְךָ לְצַבּוֹת בְּטָן וְלַנְּפִל יָרֵךְ
8 אֵינוֹ כּוֹתֵב סוֹף הַמִּקְרָא וְאָמְרָה הָאִשָּׁה, דִּהֲיִיתִי
9 קְבֵלָה שֶׁהָאִשָּׁה תִּקְבֵּל עֲלֶיהָ שְׁבוּעָה, וְאֵין זוֹ מִן
10 הָאֲלוֹת; לֹא הִיא מִפְּסִיק, מִשְׁהַתַּחֲלוֹל אִם לֹא שָׁכַב
11 אִישׁ אוֹתָךְ עַד אָמֵן אָמֵן, שֶׁהִיא כּוֹתֵב צֻוְּיָהּ
12 דִּהַשְׁבִּיעַ הִכְהֵן אֶת הָאִשָּׁה וְקְבֵלָה דְּרֻאָמְרָה
13 הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן; כֵּל עֲצֻמוֹ, לִשְׁנָא בְּעֻלְמָא הוּא,
14 וְיִהְיֶה בְּעֲצֻמוֹ שְׁלֵא יִהְיֶה כּוֹתֵב אֲלֵא אֲלוֹת לְבָדוֹ,
15 וְאִפְלוֹ אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וְהִקְדִּי לֹא הִיא
16 כּוֹתֵב, וְכִי־שׁ וְהַשְׁבִּיעַ הִכְהֵן, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְאָמְרָה
17 הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן שֶׁהוּא סוֹף הַמִּקְרָא הֵדוּ: גַּמְ!
18 אֲלוֹת מִשָּׁשׁ. יִתֵּן ה' אוֹתָךְ, וְכֹאֵה הַמֵּים הַמֵּאֲרָרִים
19 הָאֵלֶּה בְּמַעַיְךָ וְגו'; קָלְלוֹת הַבָּאוֹת וְכו', הִקְדִּי מִמִּי
20 הַמֵּרִים: אֲלֵא, מִיעוּטָא הוּא; שֶׁבִּמְשַׁנָּה תוֹרָה, דְּאִי
21 כָּתֹב קָרָא וְכָתֹב אֶת הָאֲלוֹת בְּסֹפֵר הַיּוֹם מִשְׁמַע
22 אֲלוֹת שֶׁבִּמְשַׁנָּה תוֹרָה, יִכְבֹּה ה' בְּשַׁחֲתָה, דְּאֵלֶּה
23 אִיקְרִי דְּכִתְבִי וְהִיא בְּשִׁמּוֹ אֶת דְּבָרֵי הָאֵלֶּה
24 הַזֵּאת וְגו' וְקִדְּשִׁי טַט: צֻוְּיָהּ, וְהַשְׁבִּיעַ הִכְהֵן אֶת
25 הָאִשָּׁה, דְּלֹא תִּמָּא לֹא דִּלְגַּל, הִלְכָּךְ אִיצְטְרִיךְ
26 לְמַעֲטִינָה: וְקְבֵלָה אָמֵן, וְלִקְמִיָּה פְּרִיךְ מִשׁ הָאִי
27 הִי: דְּמַרְבָּה בִּיה וְגִמִּשׁ הָאִי הִי: דְּמַמַּעַט בִּיה
28 בָּלֵה, רַבְרַאי בְּדֻקְאָמְרָה, אֲלוֹת אֲלוֹת מִשָּׁשׁ,
29 הָאֲלוֹת הַקָּלְלוֹת הַבָּאוֹת מִקְחָמַת בְּרִבּוֹת, אֲלֵא
30 לְמַעֲטִי שֶׁבִּמְשַׁנָּה תוֹרָה וְשִׁבְחוּרַת כְּהֻנִּים, אֲבָל
31 הִי: דְּהָאֵלֶּה לֹא תִּרְדְּשִׁי לְמַעֲטִי צֻוְּיָהּ
32 וְקְבֵלָה, דְּאֵתָא אֶת וְתִבְנִינָה, וְהִי: דְּהָאֵלֶּה
33 אוֹרְחִיָּה הוּא: וְרִי: בָּלֵה, הִרְוִין דְּקָרָא מַעֲטִי
34 דִּרְשִׁי לָהּ: דִּלְגַּבִּי רַבִּי, דְּהָאֲלוֹת דְּקָאֵי אוֹרְכָתָב
35 דִּלְגַּבִּי מִיעוּטָא, אֲלֵא דְּמִיעוּטָא הוּא, אֲלֵא וְלֹא
36 אֲחֻרָתוֹ: וְהָאֵלֶּה לִּית לִיה לִרְט מִכָּלֵל לֹא אֵתָא
37 שִׁמְעֵי הֵן, דְּשִׁמְעִינָה לִי דְּבָעִי תִּנְאִי כְּפֹל, וְהֵן
38 רִמָּא אוֹמַר כֵּל תִּנְאִי שְׁאֵינוֹ כְּתֹנְאִי גַּם כֵּן דִּבְנִי
39 רַאבּוּן אֵינוֹ תִּנְאִי, דְּכִתְבִי בִּיה אִם יַעֲבִיר וְאִם לֹא
40 יַעֲבִיר, הָאֵל כִּפְלִיָּה מִכָּלֵל לֹא לֹא תִּשְׁמַע הֵן:
41 אִי: תַּנְחוּם הִנֵּקִי כְּתִיב, בְּלֹא יִיד, דְּמִשְׁתַּמַּע
42 הִנֵּקִי אִם לֹא שָׁכַב, וְתִרְדּוּשׁ הִכִּי טְמֵאָה תַּחַת
43 אִישׁ תִּנֵּקִי, וְכֵן, לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ יִשְׁרָה שְׁלֵא יִהְיֶה
44 הוּא נוֹאֵף וְלֹא הִיא נוֹאֶפֶת: שֶׁכִּינָה בִּינִיּוֹם, שְׁחִיר
45 תִּלָּק אֶת שְׁמוֹ וְשִׁבְנוּ בִּינִיּוֹן, יִיד כְּאִישׁ וְהִי:
46 כְּאִשָּׁה, לֹא וְכוּ אֵשׁ אוֹכְלִיתָ, שֶׁהִקְבִּיָּה מִסְלַק
47 שְׁמוֹ מִבִּינִיּוֹן וְתִמְצָאוֹ אֵשׁ וְאֵשׁ: וְדֹאשָׁה עֲרִיפָא
48 מְדֹאֵשׁ, אֵשׁ שֶׁל אִשָּׁה קָשָׁה וְגִמְחֵרַת לְאֲבּוּל
49 וְלִפְרַע מִשָּׁל אִישׁ: מִאי טַעְמָא הָאִי מִצְרָף, אֵשׁ
50 שֶׁל אִשָּׁה נוֹחָה לְהִלְדִּיק מִדָּה, שְׁאֵין אוֹת שֶׁל שֶׁם
51 מִפְּסִיק אֲלֵא מִקְבֵּר הוּא וְנִקְרָא אֵשׁ, אֲבָל שֶׁל
52 אִישׁ אֵין אוֹתִיחַת אֵשׁ אֵל מִצְטְרָפוֹת יִהְיֶה, שְׁהִיִּיד

1 הַאֲלוֹת לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ה"י דהאלות
2 ובפ"ק דהוריות (דף טז.) אמר ור"מ קהל הקהל לא דריש ותו איבא למיתמה
3 דר"י דריש הבא ה"י דריבויא למעט ותתם דריש קהל הקהל לרביא ותו קשיא דר' יהודה
4 אדרבי יהודה דהבא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק מנחות (דף יא.) אמר ר"י סבר
5 את האלות לבנות לרבות וקורטן: אחרי:

6 **אמר** רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרש"י
7 תדרוש הכי טומאה תחת אישך חניק
8 אבל בסוף פרק שביעות העדות (נשטעט דף טז.)
9 פירש הנקי בלא יו"ד כמו חנקי וקאי אקרא
10 דבתריה ואת כי שטות דמשמע הכי חנקי ממין
11 המינים האלה ואת כי שטות ותתם אמר כי לית
12 ליה לר"מ מכלל לא תאור שומע הן בממונא
13 באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה
14 ממונא הוה ונשאל רבי הוה בפ"ק נדרים (דף יא.)
15 אמר בגמרא מאי חוליון לא חולין ליה ליהוי אלא
16 לקרבן מני מתני' א"ר י"מ הא לית ליה מכל לאו
17 והכי דייק נמי בסוף הפרק (סס ג:) ובריש פרק שני
18 (דף טז.) אע"ג דאיסורא גזירתא הוה והשבי רבי
19 דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוה שאסר
20 ממונא על חבירו:

21 **מפני** שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק
22 דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים
23 דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא
24 ודכסא לספיר וכתבי וראיה ודנה (על.) [אל]
25 הרקיע וגו' (יחזקאל יז):

26 **אינו** כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה.
27 תימה בפ' המוציא (סנה דף ע"ח.) דתנן
28 קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין
29 שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה
30 דשיעור וזוטא טפי אורי' דפרשת סוטה הוה
31 שכיח בפרשת תפילין ואמרינן התם (דף ע"ח.) כל
32 מילתא דשכיח ולא שכיח אדול רבנן בריה בשכיח
33 לקולא: **לא** על הלוח ולא על הנייר אלא
34 על המגילה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי
35 מוכתב בדאמרינן פרק שני דגיטין (דף ס"ג.) ספר
36 אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב
37 מ"מ אם כן מה ת"ל ספר ספר שתיין בו רוח
38 חיים ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
39 דיבא

40 **דכתיב ביה:** "עפר ואפר", לא זכתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: **בשכר** שאמר אברהם אבינו
41 "ואנכי עפר ואפר" וכו' בניו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפלין. בשלמא רצועה של
42 תפלין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו
43 תפלין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, הוה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת
44 מכל מיני בצעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד,
45 ששמיא: "וראו את אליהו ישאל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ובגצצם השמים למחר"
46 וכתבי: "כמראה אבן ספיר דמות פסא: מתני' אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על
47 הדיפתרא

48 של שכינה מפקסת: הָנֵאֵה לִבָּא. ואין זה קבול שכן, אָבָל כֵּאֵן יֵשׁ הָנֵאֵה, בְּסוּטָה לַתַּת שְׁלוֹם וְשֵׁלֹא יִרְכָּה מִמּוֹרִים בְּיִשְׂרָאֵל אִם זוּנָה הִיא, וְאֵם נִקְחָה וְנוֹחָהּ זִרַּע, וּמִבְטֵלָת לְעוֹ מַעַל
49 בְּנִיָּה, וְאִפְרִי פְּרִי לְטוֹרָה וְלִבּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂה הַעֲגֵל: בְּשִׁכָּר אִם מַחֹט וְעַד שְׂרֹךְ נַעַל, שֶׁהִרְבִּיחַ עֲצֻמוֹ מִן הַגּוֹל: חוּט שֶׁל תִּכְלֵת, כִּנְגַד מַחֹטוֹ, וְרִצְעוּהָ שֶׁל תַּפְלִין כִּנְגַד שְׂרֹךְ, וְדִהֲיִית
50 רִצְעוּהָ: בְּשִׁלְמָא רִצְעוּהָ שֶׁל תַּפְלִין, קִבּוּל שֶׁכֵּר הוּא דְּאִיבָא הָנֵאֵה בְּדִכְתִּיב וכו', אֲבָל חוּט שֶׁל תִּכְלֵת שֶׁל צִיצִית מֵאִי הָנֵאֵה אִיבָא: מַה נִּשְׁתַּנָּה תִּכְלֵת, שֶׁהוֹקִיעוּ הַחֲבוּב לְצִיצִית: שֶׁהַתִּכְלֵת
51 דּוֹמֶה לִים בּוֹ. בֹּא לְלַמְדוֹ שֶׁכֵּל הַמִּקְדָּשׁ מִצּוֹת צִיצִית כְּאֵלוֹ הִקְבִּיל פָּנֵי שְׁכִינָה, וְהִכִּי תִּנְאִי לֵה בְּסִפְרָא, וְוִדְאִיצְטְרִיכוּ כֵּל הַנִּי, מִשּׁוּם דְּלֹא אִשְׁכַּחַן קִרְאִי אֲלֵא בְּרִקְיעַ שְׁדוּמָה לְכֶסֶּא הַקְּבֹד,
52 הִלְכָּךְ תִּכְלֵת דּוֹמֶה לִים וְהֵם דּוֹמֶה לְרִקְיעַ, דְּתִכְלֵת לֹא דְּמִי לְרִקְיעַ כֵּל כֵּךְ אֲלֵא דּוֹמֶה לְדוּמָה, כִּמוֹ תִּכְלֵת דּוּמָה לְמִרְאָה הֵם, וְאָנֹן קִחוּן דִּים דּוּמָה לְמִרְאָה לְרִקְיעַ: וְרִקְיעַ דּוּמָה לְכֶסֶּא
53 הַקְּבֹד, קָרָא קִדְרִישׁ, דְּכִתְיִב בְּרִקְיעַ כִּמְעֻשָׁה לְבֹנֵת הַסְּפִיר, וְכִתְיִב בְּכֶסֶּא הַקְּבֹד כְּמִרְאָה אֲבָן סְפִיר דְּמוֹת פְּסָא: מִתְּנִי' לוח, שֶׁל עֵץ יִיד, שֶׁל עֲשִׂים שֶׁכּוֹתֵשִׁין וּמִדְּבִקִּין אוֹתוֹן בְּדִבְק שְׁקוּרִין

גלייך ועושין כמו עור.

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יז עמוד ב

רש"י

תוספות

היכא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ותן לה (ספר כריתות) אבל הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אינ' התם קרא יתירה הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זמני וכתב לה ספר כריתות וביירושלמי מקשה ליה נמי הכא כתיב ספר והכא כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שנייא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר בדקא אמרת דהוי מרבין כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים דירושלמי תניא ר"א בן שמעון אמר אין כותבין על עירות בהמה טמאה אמר ר"ש מניין דאימור למחיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר"א ובר שמעון אמר רואה אני את דברי ר"א בן שמעון

מדברי אבא שמתא תאמר איני שותה ונמצא השם גזע על עור בהמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיסי בעי קמיה רבי מגילת סוטה מיהו שנתמנו את הידים א"ל הרי זו שאלה א"ר יוסי אינה שאלה כלום גזר על הספרים שיטמאנו את הידים לא מפני קדושתן וכו' למחיקה נתנה לא צריכא (ודלא) הואיל ונתנה למחיקה: **שנאמר** ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי אי מחה יכול במשקה או במי פירות ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול לימחק ואיזו ר' דיו שאל בו קנקנתום והא תני אם מחק מתוך הספר כשר תיפטר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל (ולא) היינו נותנין קנקנתום לתוך הדיו: **מה** משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל מעשה סוטה ילפינן מהכא בפ"ב דמגילה (ק"ו ה') דהשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום

בסנהדרין נפקא לן מוהיה ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי דיניי נפשות וזאי קרא דביום הנחילו משתעי דיניי ממונות אלא מוזהקת אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא דיניי ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה **דכתיב** וכתב את האלות האלה כדכתיבא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (ק"ו ה') ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (ק"ו ה') ובמסכת מגילה (ק"ו ה') דק"ש לא יקראנה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך ודיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה כדכתיבא וי"ל כיון דקיבלו וגמריי מרבותינו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לך ודיו שלא יקראנה למפרע האלה דרשי להו לדרשא אחריית: **קורום** שתקבל עליה שבועה פסולה

ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבזכי פליגי מיד משביע ואח"כ כותב אית ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה א"כ כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה בפ' הוציאו לו (נ"ח ה' ט.) דמשמע דכ"ע סבירא להו היכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (פסחים ק"ז ט"ז) אמר רבא אמר בר סוורה אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה טמננין רב פפא סבא משמיה דרב אמר א"ר ד' מיתות ואידך פלוגתא לא קא מיירי בר פפא אמר א"ר דאן יומא ואידך הווא לחומרא בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא אידו אמר הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא היכא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שדאי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונין כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למצה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר ודו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא הולכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי אידיא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר"י בפ"ק דגיטין (ק"ו א') אמר רב יוסף מאן לימאן לך דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא אידו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העלים משם לכאן וכו' קיימו בעצמם ויתנו הילד בנותה והילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (נמוק' דף ק"א) אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבימי עד יבמי ופירשי דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר וזטרא שירטט וכתב ליה לכולה פרשתא מתקין לה מר בר רב אדיי והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר וזטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא חזי המים בורדין על ידה מידו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה כשירה בהכי או ולא והא דאמר"י בהקומץ רבה (נמוק' דף ל"ב) ובמגילה (ק"ו ה') הילכתא מוזהא צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דזכי הילכתא נגמיר לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מפיסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין מזה מוזהא שאין מורידין אותו מקדושה המורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ דזכי נגמיר לה ולא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר"י שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פאות הגלגלים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי' לענן ס"ת אלא משום וז' אלי ואנהו (פסוק טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (ק"ו ט"ז) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזהא ולישנא דאמיתה משמע כיחידה של תורה דהיינו מוזהא דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משתעי הווא קרא דואמת א"כ הא דגרסינן בפ"ב דמגילה (ק"ו י"ט) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי אידיא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפידה כאמיתה של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזהא איצטריך דהתם תפידה ליכא ולענן תפידה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקין בהקומץ רבה (נמוק' דף ל"ב) ובמגילה (ק"ו ה') הילכתא מוזהא צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזהא לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מילא משני במשורטטין ש"מ דאפי' מנהג ליכא הואיל וכן אין צריך לשרטט דגרסינן בירושלמי בפרק במה מדליקין ויצאות השבת) כל הפשר בדבר ועושהו נקרא הדינא השתא י"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השטין אבל בד' פאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפידושו לא תריץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט לארבע פאות מצאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שדיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא לאמיתה בעלמא לפרוש בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון צח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק כי האי גזנא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים פסוקים בא שרטוט כשביאא לשום פסוק:

כתבה

בנוגע מעשה השבטים ליוסף נאמר אשמים אנחנו גו' בהתחננו אלינו ולא שמענו גו', דזה שלא ריחמו עליו בהתחננו אליהם היא אשמה גדולה יותר מהמכירה עצמה.

ממאמר שבת פרשת אחריי:קדושים ה'תשכ"א

יום שלישי ב' אייר - היום שבעה עשר יום, שהם שני שבועות ושלשה ימים לעומר (תפארת שבתפארת) קסט

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

- 16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
17 ועוד אמר רבא, אם כתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתבי "וכתב את האלת האלה",
19 ומגילת "האלה" משמע שיש לכתוב את המגילה ב' דכתיבא -
20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
21 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
22 שתקבל עליה הסוטה את השבועה שמשביעה הכהן, הרי היא
23 מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'והשביע הכהן את האשה וגו',
24 'ואמרה האשה אמן אמן, ואחר כך נאמר 'וכתב את האלת האלה
25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
26 השבועה.
27 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה איננה - ללא
28 ששרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בספר'
29 אמר רחמנא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.
- 1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
3 האלת האלה הכהן בספר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו לא בכותב לא בקוממו
5 - שרף אילן שמתכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מהעפר
6 המשחיר. ולא בכל דבר שרושם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
7 נמחק, אלא בדיו של שרף שרישמו נמחה במים. שנאמר "וכתב
8 את האלת האלה הכהן ומהה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
9 הספר בכתב שיכול למחות במים, ולכן אין כותבים בקוממו
10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
11 גמרא. אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
12 מאי טעמא איתא בגזירה שזה תורה האמורה במגילת סוטה,
13 מתורה האמורה במשפט, כתיב חקא - לגבי מגילת סוטה, "ועשה
14 לה כתבן את כל התורה הזאת", וכתיב היום - לגבי זמן ממרא,
15 "על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט", מה משפט אין דנים

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מהו"ר יחיאל מיכל שי

שלום וברכה!

לפני חג הפסח נתקבל מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - ונהניתי לקרות בו אשר הסתדר
בביהכ"נ של הרמ"מ קופרשטוד ע"ה און האט באווארענט כל הענינים הנוגעים למחותי הרב חן שי,
ויה"ר מהשי"ת שיצליח בביהכ"נ ובסביבתו בכלל להאדיר ולהפיץ שם נר מצוה ותורה אור ומאור
שבתורה זוהי תורת החסידות הדרכותי ונהגותי.

ב) במה שרוצה לחלק בענין יו"ט שני של גליות בין אותם העולים לאה"ק או להיפך. הנה
מהסוגיות בש"ס והוא בפסחים נא, ע"א, מגילה יט, ע"א, מובן שאין לחלק בזה בענינים הנוגעים
בדיו, ואפי' במה שתלוי בחומרי מנהג המקום שמחלקים בפסחים מי כיף למי, הנה לא שייך זה בנדון
דין כמובן, ומה שמעורר ומדייק בלשון רבינו הזקן בשו"ע שלו סוף סי' תצ"ו מהשינוי שבין סעיף ז'
- ל"א, ע"כ צ"ל שבסעיף ז' סומך על האמור בסעיף י"א שמוכיח על תחלתו שבמחלוקת תלוי הדבר,
והוא עפ"י דרך רבינו הזקן בכ"מ בשו"ע שלו, להעתיק הדינים באופן ובמציאות שמצאם בהספרים
והפוסקים שקדמו לו, וע"ד כלל הרמב"ם בכונן דא.

ג) במה שהעיר בענין לזמן שכתבתי שכן הוא בסידור שלי"ה, ובדפוס שלו מצא נקוד בפת"ח.
הנה כוונתי היתה להוצאה הראשונה, כי אח"כ הי' תלוי בהמדפיסים ששינו כמה ענינים בהתפלות
עצמם ונקרא סידור שלי"ה רק ע"ש הפירוש ובפרט בענין שלא ידעו שיש כאן דיוק.

ד) במ"ש אם יש לענות אמן בברהמ"ז, אחר אל יחסרנו, הנה שאלתי פעם את כ"ק מו"ח
אדמו"ר, וענה שהוא אינו עונה, ולא עוד אלא שאחד ממקורבי כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) הי' עונה בפניו
- אמן, אחר אל יחסרנו - בקול רם, ואדמו"ר חייד ולא אמר מאומה, ואולי שסומכים על סוף הברכה,
ונאמר אמן, אף שגם בזה לא ראיתי שהשומעים ידיקו לענות אז אמן. וכאן מקום אתי להעיר בכלל,
שפלא הוא מה שבכמה תפלות מסיימים, ונאמר אמן, ואין השומעים עושים כן, וצ"ע.

ה) בענין ברכת שפטרני מעונש הלזה, אם לברך בשם ומלכות, הנה כמדומה שכבר נדפס, לברך
בלא שם ומלכות, ולכן נדפס כן בסידור תהלת ה' רוטטוב, המדויק ומה שברכו הנשיאים בשם ומלכות,
וכמובא בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר, הנה אין זה הוראה לרבים. כן שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש מתוך בריאות הנכונה.

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אלא השקפה אותה פסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתי
באופן זה מועילה לבדקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתי באופן זה
מועילה לבדקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
דרך שתייה בכה ומועילה לבדקה, או אין דרך שתייה בכה ולא
מועילה לבדקה. מסיקה הגמרא, תיקו.
בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
לתוכן את המגילה, ונשתזזו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקו.
אמר רבי ירמיה אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
הראשונה, משיע הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את
השבועה השנייה משיע הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא,
מתקין לה רבא, והרי תרוייתו - שני השבועות קודם שנמחקת
מגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משיע לפני
המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי ירמיה ומבאר באופן אחר,
לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
השנייה היא שבויה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן בשבועה את
הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
הראשונה היא שבויה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
שלא זינתה.
שואלת הגמרא, תיבי דמי שבויה שיש עמה אלה - כיצד משיע
אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
נממאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נממאת, יבואו ביד המים
לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושבויה לחודה
קיימא - השבועה שלא נממאת עומדת בפני עצמה ואין מזכיר בה
את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשיע אותה אף על
האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
עליך, שאם נממאת יבואו ביד, ומקבלת על עצמה את האלה
בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איבא - על הקללה
הוא משיע אותה, ואילו שבויה ליבא - על המעשה עצמו אם
נטמאה או לאו, אינו משיע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
שאמרת שלא נממאת, ומוסיף ומשיע את האשה, ואם נממאת
יבואו ביד האלה.
בשבועת הסוטה נאמר 'ואמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת בשבועתה
אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שנונה אמן על האלה - מקבלת
על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
אמן על השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשיענה
הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה. וכן, אמן מאיש זה - נשבעת
שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו, ומאיש
אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא
שמייתי - נשבעת שזינתה אף בהיותה ארוסה ונשואה, ומכאן
למדו דין לגלול שבועה, שאף היא עליה קינוי כשהייתה
ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן - את המגילה סוטה על שני דפין
- עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון
יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתובה שנים
ושלשה ספרים.
ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
מדיכתיב "והעמיד את האשה לפני ה' ויעשה לה תכנה את כל
התורה הזאת", שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
לתוך כוס אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
אחת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
סדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקה, ויש
להסתפק האם בתיבה לשמה בעיני - שם כתיבת המגילה צריכה
להיות לשמה, וממילא והאיבא - באופן זה יהיו המים כשרים
לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדון. או דילמא לא די
שכתיבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעיני נמי
שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שאכן בעיני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
המגילות בב' כוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
אחת, ותור לאחר מכן ויעירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
האם מחיקה לשמה בעיני - המחיקה עצמה צריכה להיעשה
באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיבא - באופן זה
יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדינם, וישתו
שתידן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די שהכתיבה והמחיקה
יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
מה יהיה הדין אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, תור
הכהן ויחלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
את צדדי הספק, האם יש ברידה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
והמים שניתנו בכוס של השניה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
כשרים לבדיקה. או אין ברידה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
הגמרא, תיקו - נשאר הדבר בספק.
בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

תוספות

על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשויין עמודים: כתב אות אחת ומהקנה. על המים, והורו וכתב אות שלא תהיה ומהקנה עד שהשלים את כל פסול, דכתיב את כל התורה עד שתתאם כל פסול: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב ועשה לה לשמה: מהקנה נמי. כבוס לשמה לעצמה, שהיא נכר מהמקנה שהיא לשמה: השקה בסיב. שהוא חלול בדרך שהתנוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב:

בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש
היכי דמי משביעי עליה. בשם, ומכיר שם: שלא
נמסמא. שאין אומר אמת שלא נמסמא, היינו
שבועה שאין עמה אלה: שאם נמסמא יבואו
ביה. הפסל לצבות קטן בו, והינו אלה: אשר
רבה אלה לחודיה קריאם בו. שבועה אלה ואלה
כאן ושתיהן על האשה, וקרא כתיב בשבועת
האלה שהשבועה של אלה: משביעי עליה שאם
נמסמא יבואו ביה. דאיכא השתא שבועת
האלה, שמשביע את האלה שתתחול: שבועה
ליבא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את
האשה: משביעי עליה שלא נמסמא ואם
נמסמא יבואו ביה. משביעי עליה שיהא אמת
מה שאמרת בפנינו שלא נמסמא, ואם נמסמא
יבואו ביה המים, דקיימא שבועה אאשה שלא
נמסמא ואאלה שתתחול: מתניי אמן על האלה
ובו. לכה הוצרכה לכפול: ארוכה ונשואה. על ידי
גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונותן של
אירוסין אע"פ שלא היה בו קדוש, ומכאן לגלגול
שבועה מן התורה
שומרת

כתבה על שני דפין פסולה. "ספר" אחד אמר רחמנא
ולא שנים ושלשה ספרים. כתב אות אחת ומהקנה את
אחת וכתב אות אחת ומהקנה את אחת פסולה, דכתיב:
ועשה לה הפה את כל התורה הזאת. בעי רבא:
כתב שתי מגילות לשתי סומות, ומהקנה לתוך כוס אחד
מהו? כתיבה לשמה בעינן והאיכא, או דילמא בעינן
נמי מהקנה לשמה? ואם תמצא לומר בעינן נמי מהקנה
לשמה, מהקנה בשתי כוסות, והורו ועירבן מהו? מהקנה
לשמה בעינן, והאיכא, או דילמא הא לאו דידה קא
שתיא? והא לאו דידה קא שתיא ואם תמצא לומר
הא לאו דידה קא שתיא והא לאו דידה קא שתיא,
אם חור וחלקן מהו? יש ביררה, או אין ביררה? תיקו.
בעי רבא: השקה בסיב, מהו? בשפופרת מהו? דרך
שתייה בכה, או אין דרך שתייה בכה? תיקו. בעי רב
אשי: נשפכו מהן, ונשתירו מהן מהו? תיקו. אמר ר'
זירא אמר רב: שתי שבועות האמורות בסומה למה?
אחת קודם שנמחקה מגילה, ואחת לאחר שנמחקה.

מתקיף לה רבא: תרווייהו קודם שנמחקה מגילה כתיב? אלא אמר רבא: אחת שבועה
שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר
רב עמרם אמר רב: "משביעי עליה שלא נמסמא, שאם נמסמא יבואו ביה". אמר רבא:
אלה לחודה קיימא ושבועה לחודה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעי עליה שאם נמסמא
יבואו ביה". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליבא?! אלא אמר רב אשי, משביעי עליה
שלא נמסמא, ואם נמסמא יבואו ביה: מתניי? על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על
האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שטיתי ארוכה ונשואה
ושומרת

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפ"ו) בדפין של ס"ת מפרק בתרא
דיגיטין (ק"ה פ"ה) דתנן שייך מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר
ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דממורה כדאמרין בפרק שני דיגיטין (ק"ה) אהא הרי זה
גיטך והיירי שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שטיה לשיטה בין חיבה לחיבה מהו
וקפידן ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר
רחמנא ולא שנים לא צריכא דממורה ובהקמין
רבה (מנחם ק"ה) גבי מוזהא אמר נמי אמר רב
יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה
מיתבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין
פסולה הא בסך אחד כשריה רמיה לשני סיפין
קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל
בנחתין זה מזה קאמר שאין מערין להכי
מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מערין ופירש
ר"י הא דאמר נמי בפ' ראשון ב"ד (י"ה ק"ה טו),
אפי' לרבנן דאמרין קרן פרה פסול כיון דאית בה
גילדי בשנים ושולש שופרות דמי ואע"ג דמחבר
התם נמי דרכו להוסיף בכל שנה גלד אחד וסיפין
הוא כמביאו משופר אחר ומדבקו לזה כדתנן
דיבך שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא
היתה ברייתו בבת אחת וניכר ההוספה ולא
מהני חיבורו ודומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין
ותפרין יחד דפוסל דהא דוקא כשכתב חצי
מגילת סוטה על דף זה ודוקא על דף אחר
אמרינן דחשיב שני ספרים והיה אם כתב לה
שתי מגילות ומהקנה לתוך כוס אחד וכן גבי גט
אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חד שלם
הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא
בתרווייהו משום שנים או שלשה ספרים
כדאמרין בפ' שור שנגח (נ"ה ק"ה) כופר אחד
אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק
לולב הגזול (סוכה ק"ה) לינקט תרתי תלת פרי
אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות
ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך
שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה
כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא
דחזא לא שמע אלא קול הפנימי:
חזר וחלק מהו יש ביריה או אין ביריה. האי

לא דמי לביריה דמדלח מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (נ"ה ק"ה) דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן ביריה משני לוגין
שאני עתיד להפריש דמיית ב' מרובה (ס"ה ק"ה) נמי לא הוכר דמערער מעולם וכן לכולהו ביריות דמיית ב' כל הגט (ענין ק"ה) אבל דמי לביריה דמיית בבכל מערבין (ענין ק"ה) ה'
שתי נשים שלקחו קנינן בעירוב או שנתנו דמי קנינן לכתוב איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח
מדמי חבירתה או שתי קנין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"כ איכא דאמרין ביריה ואע"ג דחזי ליה התם כשהנתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ביריות אלמא
דליכא לאיפלוגי בין ביריה שהוכרה מתחילה לשאר ביריות וכן בפ' הוציאו לו (יומא ק"ה) דמיית מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקנין חובה מפני התערבות ומסיק משום
התערבות דמי חזינן שנתנו בעליה וקא פריך ונברור ד' זוזי ונשדי במאי חזק לשתרו ר' יהודה לית ליה ביריה מנלן ומיית והוא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איזי אכלמא דמדמי
ביריה דאם בא חכם למזרח אע"ג דליכא הוכר מעיקרא לביריה דארבעה זוזי דהוכר מעיקרא איכ' רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני מזהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (ק"ה)
ל' פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בבית זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחב"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ביריה כי האי
גזונא דאמר בפרוטה הראשונה הוכר הדבר שפרוטה הראשונה שיעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן היתם מנאי פליגי ומהא נמי ליכא למפשט דמיית בבכורות
פרק הלוקח בהמה (ק"ה) סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין ר"א אומר תירום ותירקב שאני אומר היא סאה שיעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהחכם של לאה יגיע ללאה דהתם
מקילינן בדרבנן דמדאורייתא חד תתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציאו לו (יומא ק"ה) אהא ונברור ד' זוזי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ה) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו
לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו הרי לוקח בהן ג' בהמות בין ממקום אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוק במי האי גזונא שרי אכל ליקח שליש המעות וליקח בהן בחור
לחטאת ונימא חזר הדבר דאלו דמי חטאת לא אמרי' מיהו מכל הני הוה מצי רבא למפשט ועוד תימא אי אית לן למימר ביריה כי האי גזונא אם כן כל התערבות שבעולם חזר
ויחלק משום ביריה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (ק"ה) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין ביריה בדבר לח ובפרק התערבות (מנחם ק"ה) מייתי ליה פלוגתא
דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולחוחה) מים וכו' ונראה דרבא קא מבעיא ליה מ' אמרינן לא קפיד קרא אלא אמוחיה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלא אבל
לתוך כוס אחד איכא למימר כל חדא שתיא מים דלאו דידה לאו מהקנה נכרת היא חזר וחלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מ' אמרינן ביריה וכו' הרי הבורר מימיה אי דילמא אין ביריה
כלומר בירית מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שחרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים דמבוררין לצרכה וקא
מבעיא ליה אי מ' לא ברקי לה משום דלא נמוחה כהלכתה אי משום דטוהרה היא: בע"ר"א השקה בסיב מהו. ליכא למיפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ה) ברכין
בסיב אף ידי נמצא לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: על מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שלישי
דמסכת שבועות (ק"ה) כל העונה אמן כאילו מוציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (ס"ה ק"ה) אמן יש בו ככלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

אמן שלא אטמא. ירושלמי לא שחיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעבשין אלא המים פקודים בה לשטמטמא המים בודקין אותה למפרע; **שומרת** יבם שניתנה אסורה ליבמה. פי' אפי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחיובי לאוין ופולגי אדרעי' הבא ממזד כדאמר בירושלמי רבה (קמאף ק"ג) כדתיבי בה לא תהיה אשת המה תחוצרה לאיש זר ולא בה הויה לה שומרת אלא למזד בלבד כעבור דלא

תַּחֲסִיבַהּ בַּהּ קִדּוּשִׁין מִשּׁוּם דֹּאגִידָא בִּיהּ דְּהוּיָא
כִּארֹסְתוּהּ שְׂחִיתָהּ:
אמרי מִמַּעֲרַב לִית הִלְכָתָא כִּרְב הַמְנוּנָא.
בִּסְפָּךְ פִּי'ךָ דִּסְנִהוּרִין (דף ק) מִפְּרֵשׁ
דֹּאמְרִי מִמַּעֲרַב הֵייוּ רַבִּי יִרְמְיָה וְנִרְאָה אֵינִי
דְּפִסְקִי לִית הִלְכָתָא כִּרְב הַמְנוּנָא הִלְכָתָא
בְּחֻתִּיהָ דֹּאמְרִי בַּהֲשָׁא רַבָּה (יבמות דף נג) דִּרְב
סְבִירָא לִיה דֹּאִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבְמָה וְשִׁמּוּאֵל
מִסְפָּקָא לִיה וְאֹמְרִי בְּעֻזְתִּיהוּ עֲרִיבָה גִט וּפְסִיק
אֲמִינִימִר כְּשִׁמּוּאֵל וְרַב גִּידֵל אֲמַר רַב חִיָּיא בְּרִי יוֹסֵף
אֲמַר רַב נִישּׁוּאִין יֵשׁ בַּהּ בּוֹנֵת כִּדְרֵב הַמְנוּנָא וְכֹן ר'
יִחְזֹנוּ ור' יֵנָאי סְבִירָא לֵיה הֵת הֵת קִדּוּשִׁין
תּוֹפְסִין בִּיבְמָה וּפְשִׁיט לֵיה ר' יִחְזֹנוּ מִמְנָה וְשִׁלְחוּ
שִׁיחִלוּן לִיךְ יִבְמִיךְ וְאֶל רַבִּי יֵנָאי אִי לֹא דִלְתֵּיא
לִלְכָסְפָּא מִי מִשְׁכַּת מִרְגִּיתָא תוֹתִיהָ וְאֶל ר' לִלְ
לִרִי אִי לֹא דִקְלֶסְךָ גִּבְרָא רַבָּה הִיא מִתְנִי ר'ע
הִיא מִיְהוּדָה ר' לֹא פִלְגֵי אֲדִיר יִחְזֹנוּ דִּהָא מוֹקֵךְ
הֵתָם בִּאוּתוֹן הַפֶּרֶךְ (דף קנ) הָאֵר דִּקְתָּי וְמָהּ בִּמְקוֹם
שִׁבְעָה עַל הָאִסּוּר כֵּךְ נֹאסֵר הָאִסּוּר בְּשׁוּמְרֵת יִבֵּם
וּתּוֹפְסִין בִּיבְמָה וּפְשִׁיט לֵיה מִמְנָה הִיאָהּ מִמְנָה
וְחֻלְצִין (סָט דף קנ) אֲמַרְיִן נִמִּי אֲבִי מִסְפָּקָא לִיה אִי
כִּרְב אִי כְּשִׁמּוּאֵל וְכִפ' הוֹרֵק גִּבְשִׁין (דף ק) פִּלְגִּי
לִישְׁנֵי דְגִמְרָא אִי מִתְנִי הִזֵּה יְחִיבָתָא לִרְב הַמְנוּנָא
אִי הִזֵּה סִיעִיתֵיהָ וְהֵתָם מִצִּי לִמְדִּיחַ סִיעִיתֵיהָ כִּי
הֵכָא לֹאֻקְמִיָּה מִתְנִיתִין כִּרְב אֵל דִּדְחִי לֵיה
לִישְׁנֵי דִגְמִירָא יִגְפִּיהּ בִּירוּשְׁלַמִּי מִפְּרֵשׁ הִיאָהּ
מִקְלִיסָה דִּתְנִי אִי לֹא רַבִּי יֵנָאי שְׁקָא עַלֵּי הוֹלִים הִיאָהּ
בִּיבְמָה בְּנִי אֵל יִלְיוֹן מַעֲיִינִךְ בְּנִי וְשִׁמַּח לְבִי חֵן
לִלְחֹם וְיִחָם עוֹד יִשְׁמַע חֶכֶם יוֹסֵף לֶקַח אֶל ר' לִלְ
בְּתֵר כָּל אֵלּוּ פְסוּקֵי קִלְיוֹסִיָּה יִכּוֹל הוּא פִתֵּר לִיה
כִּרְע' וְתוּ דִּחִי לֵיה חֵתָם יְחִיבִינָהּ מָה אִיכְפֵּת לוֹ
מִמְנוּר גְּבִי קִנְיֵי הַתּוֹרָה אֲמַרְהָ וְקָנָא מֵת אֲשֶׁתוֹ
אִפְלוּ מִקְצַת אֲשֶׁתוֹ לּוֹפֶם מִסְקָנָא דִּדְחֵתָם מִסְקָנָא
דִּלְתֵּיא הִלְכָתָא כִּרְב הַמְנוּנָא וְחִבִּי גִיט הֵתָם
שִׁמְרֵתָם בִּי שְׂחִיתָהּ ר"א אֹמְרִי מוֹתֵרֵת לְבִיתָהּ ר'
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוי אֹמְרִי אֲסוּרָה לְבִיתָהּ אִירִי יֵנָאי
שׁוּמְרֵת יִבֵּם שְׂחִיתָהּ מוֹתֵרֵת לְבִיתָהּ וְתֵנִי כֵן
וְנַעֲלָמָה מַעֲיָי אִישֶׁה וְלֹא מַעֲיָי בִּיבְמָה רַבִּי יַעֲקֹב כֵן
וְחִבִּי בֶשֶׁם ר' אֲבָהוּ מַעֲשֶׂה הִיא וְכֹתֵת הִיתָה
וְהוֹתֵרֵת לְבִיתָהּ אִירִי יוֹסֵי בֶן חוּן אֵל מְכּוּת אִירִי
בַּהּ לִפִּי הִירוּשְׁלַמִּי מַשְׁמַע דְּפִלְגֵי רַבִּי יֵנָאי אֲרַבִּי
יֵנָאי הָא דֹּאמְרִי בַּהֲשָׁא אִירִי אִירִי כִּי חֲבּוּרָה
נִמְנָנוּ וְגֹמְרוּ אִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבְמָה גִּרִּס' חֲכִי
בִּירוּשְׁלַמִּי אִירִי שְׁמּוּאֵל לֹא כֵן אִירִי יֵנָאי נִמְנָנוּ
שְׁלִישִׁים וְכֹמָה וְקִנְיֵין מִנִּין שֶׁאִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין וְכִי:
מהו שִׁתְנָה אֵרֶם עַל נִישּׁוּאִין אֲחֵרוּנִים.
יִרְשְׁלֵמִי אִירִי יֵנָאי פְּשִׁטָּא שְׁאֵרִם מוֹחֵל
עַל קִנְיֵי גִירִשׁ כִּמִּי מַשְׁחֵל דִּיא בִּיעִרֵד קִינָא לֵיה

וגירשה החזירה ונסתרה אי תימא גירש במי שנחל צריך לקנאות לה פעם שניה אי תימא גירש במי שלא מחל אין צריך לקנאות לה פעם שניה אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה וגירשה והחזירה ונסתרה שחתה ולא בדקו אותה חמים טהורה היא או מאחר שאין חמים בדקין את האשה טמאה היא ואסרה לבינה: **אין** האשה שחתה וטהרה. ירושלמי כורבם בפ"ק דקידושין (ק"ף קט) דמוקמינן חתם הא דקתני בגביטא כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתר שנמכר פעם אחת וכו') מוטסת רב: **ורבנן** בכתובי הכתוב תורת. וא"ת אדרשנין ליה בזה דהיה מיירי קודם שחתתה קנא לה מפלוני וקנא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמייהו דהיה נסתר תורת לשונה ושונה שחור קנא לה לאור ולשונה ונסתרה

ז' שלא נטמאתי, ואם
 נאמר: אמן שלא נטמאתי
 נ שאין מתנה עמה לא
 אחר שתתגרש. נסתרה
 החזירה, לא היה מתנה
 לו ולא היתה אסורה לו
 אמר רב המנונא: שומרת
 במאי? מדרקתי "שומרת
 לקמא אסירה, משום הכי
 לא אסירה, הכי מתנה
 שאילו תיבעל ולא תהא
 וזה! אמרי במערבא: לית
 הא דקתי "שומרת יבם
 דאמר: אין קדושין
 ה כי ערוה. בעי ר' ירמיה:
 הראשונים? על נישואי
 ובלל, כל שתיבעל ולא
 עמה עמה. הא אסירה הכי
 מאיר אמר: אמן שלא
 אמר ר' מאיר אמן שלא
 לקן אותה מעכשיו, אלא
 וברקן אותה. בעי
 על נישואין האחרונים?
 או דילמא זימני דמגרש
 מע הכל שוין שלא היה
 שתתארס, ולא על אחר
 זאת ואחר כך יחזירה לא
 מא הכי נמי דמתני, שמע
 הקנאת "מלמד שהאשה
 וזאת" שאין האשה שותה
 וזהו לפנינו בחזקא
 ושוטה, וקיבלנו עדותו
 אחד. וחכמים אומרים:
 אין באיש אחד בין בשני
 וב "זאת"? ורבנן בתראי
 רבא: באיש אחד ובוטל
 אין האשה שותה ושוטה,
 דכתיב:

[illegible]

בְּקֶסֶף וְקָנָא לֹה וְנִסְתָּרָהּ. מְגִלְגַל עֲלֶיהָ שְׂבוּעָה שְׁלֹא
בָּם מִצְדָּה וְנִמְתְּנָת לִקְבִים שִׁיבְמִנָּה, כְּמוֹ וְאִבּוֹ שְׁמֹר
אֲחִי וְלֹאֵת יְדִי אֲנִי שְׁלֹא נִמְתָּאִת. הִינֵנּוּ קִבְלָת שְׂבוּעָה
בְּדֶרֶךְ שֶׁהִשְׁבִּיעָה, כְּדָמָר לַעֲיִל בְּגִמְרָא מִשְׁבִּיעֵנִי
עֲלֶיךָ שְׁלֹא נִסְתָּאֵת וְאֵם נִסְתָּאֵת יִבְאֹ בִּיךְ, וְהִנֵּנִי
פִירְשֵׁתָּ עֲלֵיךָ שֶׁנִּשְׁמַעְתָּ אֶמְרָא מִן גְּבִיבִי דְּכִתְנָא
בְּרִישָׁא: אֲמֵן שְׁלֹא אֲמָטָא. שֶׁאֵם תִּשְׁמָא לֵאחֹר וְזֵמֶן
מִיָּם מִעֲרֵרִין אוֹתָהּ לֵאחֹר שֶׁתִּשְׁמָא, כְּדִתְנָא
בְּבִיבִיתָא בְּגִמְרָא: וְלֹא עַל אֲחִיר שֶׁתִּתְּנֵשׁ בִּי.
וְאִפְלוֹ לִרְמִי דִּמְרָא מִתְּנָה עַל הָעֵתִיד: וְנִסְתָּאֵת.
בְּגִירִישֵׁת, דְּהֵינָה נִתְּנָת עֲלֵי וְלִחוּר לֹא אֵלָּא
יִכְבַּל שְׁלֹא עַל יְדִי קְדוּשֵׁיךְ, רַבִּי כְּתִיב (וְקִסְטָה ז) אֵל
יִכְבַּל שְׁלֹא בְּרִישָׁא אֲרִישֹׁן אֲחִיר, שֶׁלֹּחַ לִשְׁבֹּל קִסְתָּהּ
אֲחִיר קְדוּשִׁין וְנִשְׁוֹאִין כְּתִיב, כְּדִתְכִיב וְהִתְהִי לֵאשִׁי
אֲחִיר וְשִׁנְאָה הָאִישׁ הָאֲחִירֹן נָמִי שִׁנְתָּהּ. כְּשֶׁהִיא
שׁוֹמֵרֶת יָבֵם: אֲמִירָה לִיבָמָה. כֹּאשָׁה שׁוֹמֵרֶת תֵּת
בְּעֵלָה שְׁאִסְרָה לְבַעֲלָהּ: מִדְּקִתָּנִי שׁוֹמֵרֶת יָבֵם.
שֶׁמִּשְׁבִּיעָה עַל זִנּוּת שֶׁנִּתְּנָת כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֵרֶת יָבֵם:
אִי אֲמִירָת בְּרִישָׁא, וְהֵינָה נִתְּנָת עֲלֵיהָ, שֶׁשּׁוֹמֵם בִּי
מִתְּנָה עִי גִלְגֹּל אֵף עַל אוֹתוֹ וְזִנּוּת, אֵלָּא אִי
אֲמִירָת בִּי: אִין קְדוּשִׁין וְתוֹסְפִין, לֵאשָׁה הָאֲסוּרָה
עַל הַמִּקְדָּשָׁה בִּלְטָא, וְרַבֵּן פְּלִיגִי עֲלֶיהָ וְאָמְרִי,
כְּחִיבִי בְּרִיתוֹת וְלֹא תִפְסִי אֶבֶל כְּחִיבִי לֵארוֹן
תִּפְסִי, אֲלֵמָּא לִרְעֵי מִשּׁוּי כְּחִיבִי לֵארוֹן חֲמִירוֹת
לַעֲזֵן אֲסוּרִים: כְּחִיבִי בְּרִיתוֹת שְׁוֹדֵקִי מִמּוֹ.
וְלִבִּי לֵאסוֹר עַל בְּעֵלָה נָמִי בִי חִיבִי וְדִבְכָּא עַל
אִשֶּׁת אִישׁ שֶׁהִיא בְּכֵרֶת אֲסוּרָה עַל בְּעֵלָה בִּן הָבָא
עַל שׁוֹמֵרֶת יָבֵם נָמִי שֶׁהִיא עֲלִי בִלָּא תִּתְּנָה אִשֶּׁת
הַבֵּת הַרְחֵצָה לֵאשׁ וְךָ (וְקִסְטָה כז) אֲסוּרָה עַל יָבָמָה
מִשּׁוּׁי לֹה, לִחְיִיבִי בִּישָׁא: עֲרוּהָ, דְּכֵרֶת: נִשְׁוֹאִין
הִרְאִישׁוֹתֵי, כְּזֵמֶן גִּירָא בְּרִישָׁא וְהִתְחִיבָהּ וְקָנָא לֹה וְנִסְתָּרָהּ
[עַל נִשְׁוֹאִי אֲחִיר]. מְדוּרָה, לְגִלְגַל זִנּוּת שֶׁתִּתְּנָה אֲחִיר,
דְּהָא דִּתְנֵן בְּמִנְתֵּי אֲרוּסָה וְנִשְׁוֹאִה שׁוֹמֵרֶת יָבֵם
וְכִנְסָה לֹא בְּחִדָּא אֲחִתָּהּ קָאִי שִׁשְׁקָהּ יָבֵם
וְשִׁבְעָה עַל הָאֲרוּסִין וְנִשְׁוֹאִין שֶׁל אֲחִיר, אֵלָּא
מִלִּי מִלִּי קִתְּנִי, אֵם הִבְעַל מִתְּנָה עֲמֶה
אֲרוּסָה וְנִשְׁוֹאִה, אֵם הִזְבֵּם בְּשִׁקָּה מִתְּנָה עֲמֶה
עֲמֶה שׁוֹמֵרֶת יָבֵם וְכִנְסָה, וְהָא אֲמִירָת הִבִּי נָמִי
דִּסְתָּנָה, וְזֵן נִתְּנָת עֲלֵי בִנּוֹת נִשְׁוֹאִין הִרְאִישׁוֹתֵי
לְעוֹלָם וְכֵן בִּנּוֹת נִשְׁוֹאִי אֲחִיר, כְּדָמָר בְּפִי' (שְׁלִי
דף כג.) אֵם וְזֵמֶן חוֹלְצָת לֹא מִמִּיתָבִית: לֹא בְּשִׁאֲסָר
ר"מ אֲמֵן שְׁלֹא אֲמָטָא. עֲלָתָה עַל דִּעְזוֹ תִּתְּנָבִיק
כְּעִשְׂי עַל הָעֵתִיד: מִעֲרֵרִין אוֹתָהּ, חֲזוּרִין לֹה
לְחֹר גְּרוּנָה כְּאֵם וְהִתְנֵן עִי מִשְׁקָה נִרְאָה
כְּעוֹשָׂה עֲרֵרָה, וְדוּלֹא שֶׁזֶקֶת שֶׁבִר עֲרֵרָה
(שְׁמֵיטָה טו) עַל נִשְׁוֹאִין אֲחִירִים. לִרְמִי דִּמְרָא מִתְּנָה
עַל הָעֵתִיד מְדוּרָה שִׁתְּנָה עֲמֶה מְגִלְגַל שְׂבוּעָה
שְׁלֹא תִשְׁמָא אֵם יִתְּנָשָׁה וְחִזְיָנָה וְחִסְמָא: וְאִירִי
כִּךְ יְחִיזִירָהּ, טַעמָא דְּחִסְמָא בִּימִי גְרִישִׁיךָ נָמִי
מִתְּסָרָא עֲלֶיהָ, לֹא תִשְׁמָא לֵאחֹר חֲזוּרָה הִבִּי נָמִי
דְּמִנְתֵּי כְּעִשְׂי: תוֹרֵת הִקְנָאוּת, תוֹרֵת זִנּוּת לְכָל
הַקְנָאוּת, שֶׁבְכָל יְעִשֶׂה לָהּ בְּחִזְרָה הוֹאֵת רַבִּי
יְחִידָה אֲמִירָת זִמָּה, מִיעוּסָא הוּא, זֹאת וְלֹא אֲחֵרֶת
בְּשִׁדּוֹת וְדִכְרִים: בְּשִׁי אֲנָשִׁים, אֵם שֶׁנִּתְּנָה הִיא
נִתְּנָה, וְקִבְלוּ עֲדוּתוֹ שֶׁל נְחוּנָאִי שִׁשְׁקָהּ חֲשֵׁנִי
דְּרַבִּי

מדינה ואבטחון: קבלנו עזרות בשני אנשים. צ"ע
 חוד נמכר ונשנה ולפירוש רש"י התם נחא שפיר כיון
 אפילו אם קנא לאשתו על ידי אנשים הרבה וי"ל
 אחת על כל ונפקא לן מקנאות אבל הכא דרשינן
חיה מביא

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
תחתיו בנישואין הראשונים, וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת, מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
הכלל, כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
- על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
משביעה, תא אסירה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן, שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
שזן בעילות שאסורות.
שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו', תנא
מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא בשאמר רבי מאיר - מה
שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, היום
בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתו, לכתחילה - אם
בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, היום ששתתה כשהביאה על
מה שנסתרה מעצמך אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
אותה - ויבררו שזינתה.
כענין - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין אחרונים - האם יכול
להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
יכול בעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימנין דמגרש
לה ויחזור בהרהר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הכל שזין
שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שיתאמר, ולא
על זנות שתהיה לאחר שיתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
גרשה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק
על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, תא יחזירה
ויתטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, הכי נמי דמתני -
יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שמע מינה - מוכח כהצד השני
של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
אותה במים המארים. תנו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה, "ואת
תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
לאשתו יעשה לה כתורת זו, וריבוי זה מלמד, שהאשה שותה
ושונה על כל פעם שיקנא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק
ואומר, מהמילה 'ואת', ממעטים, ולומדים שאין האשה שותה
ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אומר רבי יהודה, מעשה
והעיד לפנינו נחוניא חופר שיחין, שהאשה שותה ושונה פעם
שניה, וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים - שאם שתה פעם
אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים

ושומרת יבם וכוונתה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
שהמתנה לייבום. חולק המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת
הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
כי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
שלא נטמאת - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
ומבאר המשנה, שהכל שזין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
- אין מגלגלים עליה שתבע, לא על כך שלא זינתה קודם
שיתגרש לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שיתגרש ממנו.
כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת -
זינתה עם אחר, ואחר כך החזירה בעלה הראשון, לא היה מתנה
עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
משום שזה הכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתיבעל ולא היה אסורה לו -
על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
שהתארסה לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
גמרא. אומר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
הגמרא מפאי למדו שנאסרת עליו, ומשיבה, יש להוכיח כן
ממשנתנו, מדקדקנו שומרת יבם וכוונתה - שאם יבם את אשת אחיו
וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם, אי אסירה בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
משום הכי מתנה בהרהר - מוכן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
אלא אי אסירה שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה בהרהר - היאך מגלגל עליה
שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הכלל, כל
שזין תיבעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אסרת אותה
על בעלה, לא היה מתנה עמה - לא היה משביעה. אלא מוכח
מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
הילכתא ברב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכוונתה
- ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, תא מני - התנא של המשנה רבי
עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בתייבי לאוין - אדם
שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, וקשיו לה - שרבי עקיבא מחשיב
אשה שאסורה באיסור לאו, כי ערה - כאשה שאסורה באיסור
כרת. ולשיתנו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
עברה על הלאו זינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחייבי לאוין משום
שאינם נחשבים כחייבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
נאסרת על היבם.
כענין - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וּלְמַדוּ כֵּן מִדְּכָתִיב 'וְאֵת' כִּמוּ כֵּן בְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי בּוֹעֲלִין - אשה
שקנא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר
והוא קנא לה שלא תיטתר עם אדם אחר, דְּכֹלִי עֲלֵמָא לֹא פְלִיגִי,
ומודים דְּהָאֵשָׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה - שמשקים אותה פעם נוספת, ונלמד
מִדְּכָתִיב 'וְתוֹרָה', ומרבים שפעמים אשה אחת שותה כמה פעמים.
כִּי פְלִיגִי - התנאים הללו נחלקו בשני אופנים, הראשון, בְּאִישׁ אֶחָד
וְשֵׁנִי בּוֹעֲלִין - שהיתה נשואה לאחד, וקנא לה שני פעמים, בכל
פעם שלא תיטתר עם אדם אחר. והשני, בְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד
- שקנא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה
לאחר וגם הוא קנא לה שלא תיטתר עם אותו אדם. שְׁתֵּנָא קָמָא
כְּכַר, 'וְתוֹרָה' בא לְרַבּוּנֵי בּוֹלְהֵי - שאף בשני האופנים הללו משקין
אותה פעם שנייה, ו'וְאֵת' בא לְמַעוּטֵי שאין משקים שני פעמים, רק
באופן של איש אחד ובוֹעֵל אֶחָד. וְרַבָּנִן בְּתֵרָאִי כְּכַר, ש'וְאֵת' בא
לְמַעוּטֵי בּוֹלְהֵי - שאף בשני האופנים הללו אין משקין אותה פעם
שנייה, ו'וְתוֹרָה' בא לְרַבּוּנֵי שמשקין פעם שנייה, רק באופן של שְׁנֵי
אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי בּוֹעֲלִין. וְרַבִּי יְהוּדָה סבר, ש'וְאֵת' בא לְמַעוּטֵי תֵרָתִי
אופנים, ו'וְתוֹרָה' בא לְרַבּוּת תֵרָתִי אופנים. ומבאר הגמרא,
ש'וְאֵת' בא לְמַעוּטֵי תֵרָתִי האופנים הללו, הראשון, אִישׁ אֶחָד
וּבּוֹעֵל אֶחָד, והשני, אִישׁ אֶחָד וְשֵׁנִי בּוֹעֲלִין - שבשני אופנים אלו
אין משקין אותה פעם שנייה. ו'וְתוֹרָה' בא לְרַבּוּנֵי תֵרָתִי אופנים
הללו, הראשון, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד, והשני, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי
בּוֹעֲלִין - שבשני אופנים אלו משקין אותה פעם שנייה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבאר בו
ענייני הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים
המרים.
משנה. אחר השבעת הסוטה, הָיָה הַבֵּעַל נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ
כַּפִּיפָה מִצִּדִּית - הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, וְנוֹתְנָהּ
לְתוֹךְ כְּלִי שֵׁרֶת - כדי לקדשה, וְנוֹתְנָהּ עַל יָדָהּ - של הסוטה כדי
להניף, וְכֵן מֵנִיחַ יָדוֹ מִתַּחְתֶּיהָ - תחת ידי האשה וּמְנִיפָהּ - מוליך
ומביא מעלה ומוריד במזרח, כשידו תחת ידי האשה. הֵנִיף וְהֵנִישׁ
לקרן מערבית דרומית של המזבח, קִמְצָן וְהִקְטִיר את הקומץ על
המזבח, וְהִשְׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. בסדר הדברים היה, שתחילה הָיָה
מִשְׁקָה - את האשה מהמים המרים, וְאַחֲרָיִךְ מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ.
רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאֹמֵר, שלכתחילה סדר הדברים הוא, שתחילה
מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְאַחֲרָיִךְ הָיָה מִשְׁקָה - את האשה מהמים,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' א

ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הָרַד אֶתָּא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי
עֲקִיבָא, כְּכַר כְּכַר - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
טהור זה טמא, זה אסור וזה מותר, מקורות הדינים ועוד. אֵלֶּא
אִסְרָה אִסְרָה - על כך שבבביתא אחת מבואר שרבי ישמעאל
אסר להטיל קנקנתום ובבביתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
עדיין קָשְׁיָא. מסיקה הגמרא, קָשְׁיָא.
תֵּנִיָּא, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר, לְכָל - כל כתבי
הקדש מְטִילִין קִנְקָנְתוֹם לְתוֹךְ הַיָּדוֹ

שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
הידיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובבביתא השניה מבואר
להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בְּשֵׁלָמָא מה שהשינו
שְׁמוֹשׁ אֲשִׁמוֹשׁ - שבבביתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לֹא
קָשְׁיָא. שיש לומר, שִׁמְעִיקָרָא - תחילה אֶתָּא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי עֲקִיבָא
- ללמוד תורה מפיו, וּבֵינָן דְּלֹא מִצִּי קָם אֱלִיפִיָּה - לא הצליח
לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אֶתָּא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְנָסַר
נָקְרָא - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרבי לרבי.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יט עמוד א

רש"י

תוספות

דרכי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שוטה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה, ודריש תורת לרבות שוטה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל שני חוזרת ושוטה, מכלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרבין ותנא קמא קא כתיב זאת ומאי קא ממעט מניה: דכתיב זאת, ומסתברא דקא מיהת קממעט שלא קנא לה בעל זה פעם אחרת: שני

אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מות ונשאת לאחר וקנא לה מבוטל אחר: דכתיב תורת, והא מיהת אתא לרבויה: ור' יהודה, סבירא ליה וכו' דאחר שרבה הכתוב ומיעט ולא פרש מה רבה ומה מיעט, על דרך לא מסרן והכתוב אלא לחכמים לפרש לך לפי חכמתם מה רבה ומה מיעט, ומסתברא דרבוניא אשני אנשים קאי ואפלו בבוטל אחד ולא אשני בועלים ובעל אחד, כיון דקנא לה כבר ונמצאת נקיה נראה הדרך שאדם קטן הוא ומתכן להקטיטה, להלך לא שאן מחשד ראשון ולא שאן מאחר:

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה הבעל, דקא אמרין דאין מצות דקנה במנחות אלא מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא שאין וי קרב למזבח, אבל קדוש כלי וציקה ובליה שטענות שמן כשר בור: ונתנה על ידה, להניח: וכן מצינו דו סתמיה, ובגמרא לוי דתנופה צריכי יד בעלים ויד כהן, ובעלים דמנחת סוטה היא האשה והניח, לקרן מערבית דרומית דרתניא פכר ג' בסדר מנחות ור' יט: וכלו והן כתיב במנחת סוטה, תנופה והקריב קמיצה והקטירה: והשאר נאכל, שכל הנקמצות שנינו נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונאכל, וזאת תורת המנחה בו עד והתורת ממנה וגו' ואח"כ מקריב, בגמרא פריך קא תנא ליה והקטיר ומה קריב עוד לאחר הקטירה פלוגתא דרבנן ור' שמעון בגמרא ילפין לה מקראי גמ' לר' אישה דדריה, אמורא הוא ובודורו של ר"א בן פרט וכו', ועוד היה ר' אישה שהיה תנא בר פלוגתא דר' יוחנן בבליה גמרא, והיינו דקאמר לר' אישה דדריה דלא תימא לרבי אישה הוקן, דלאו אורח ארעא למימרא ליה הכי, שגדול וקון ממנה היה: כבעלים מנא לן, לחדויה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו' משלמים, מתנופת חזק וזק ואימורין דשלמים: ודיו תביאנה, כבעלים כתיב, ונבי תנופה כתיב: מה כאן כהן, בסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה: הא אקריב, קדם השקאה, דקתני קמין והקטיר והדר תניא היה משקה: הכי קאמר בו, קא

דתנא רישא והיו והגיש קמין והקטיר לא דקא כלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטירה, והכי קאמר כשאן להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו, והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:

היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי על ידו הוא מניח ולא על ידה הוא מניח אלא מכאן שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפירש דבעל היה נוטל ומצינו למימר דקדוש המנחה כשירה בהן ובורו מיהו מצוה בכהן ליתול המנחה מיהו ומאחר שהיה נוטלה היה נותנה כמון כן לתוך כלי שרת:

דכתיב: "זאת". בשני אנשים ושני בועלין דכולי עלמא לא פליגי דהאשה שוטה ושונה, דכתיב: "תורת". כי פליגי באיש אחד ושני בועלין, בשני אנשים ובעל אחד: תנא קמא סבר: "תורת" לרבוני פולחי, "זאת" למעוטי איש אחד ובעל אחד. ורבנן פתראי סברי: "זאת" למעוטי פולחי, "תורת" לרבוני שני אנשים ושני בועלין. ור' יהודה "זאת" למעוטי תרתי, "תורת" לרבות תרתי. "זאת" למעוטי תרתי, איש אחד ובעל אחד, איש אחד ושני בועלין: "תורת" לרבוני תרתי, שני אנשים ובעל אחד, שני אנשים ושני בועלין.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה, וכהן מניח דו מתחתיה ומניפה. הניף והגיש קמין והקטיר והשאר נאכל לפניהם. היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. ר' שמעון אומר: מקריב את מנחתה ואחר כך היה משקה, שנאמר: ואחר ישקה את האשה את המים. אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה: גמ' אמר ליה ר' אלעזר לר' אישה דדריה, לא תיתב אפרעך עד דמפרשת לה להא מילתא, מנח מנח סוטה שטעונה תנופה? מנא לן? והניף כתיב בה! כבעלים, מנח? אתאי "יד" "יד" משלמים; כתיב הכא "ולקח הכהן מיד האשה" וכתיב התם "ידיו תביאנה" מה כאן פהו אף להלן פהו, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים. הא כיצד מניח ידו תחת ידי תבעלים ומניף: הניף והגיש קמין וכו' היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה: הא אקריב? הכי קאמר: סדר מנחות כיצד? הניף והגיש, קמין והקטיר, והשאר נאכל לפניהם. ובחשקאה גופה פליגי ר' שמעון ורבנן: דרבנן סברי: משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, ור' שמעון סבר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, שנאמר: "ואחר ישקה" ואם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה: תנו

דאונס במזיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

ורבי

היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי על ידו הוא מניח ולא על ידה הוא מניח אלא מכאן שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפירש דבעל היה נוטל ומצינו למימר דקדוש המנחה כשירה בהן ובורו מיהו מצוה בכהן ליתול המנחה מיהו ומאחר שהיה נוטלה היה נותנה כמון כן לתוך כלי שרת:

ובהן מניח את ידו תחתיה. האי דאמרינן תו למיתני וכהן מניח את ידו תחתיה ולא קתני בסתם ומכנס את ידו לאשמעינן דתנופה בבחן בירושלמי וכהן מניח את ידו תחתיה ואין הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצוה לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין על ידה אבל בגמרא דידן אמרינן בסוף פרק ארוסה (לקמן דף כז.) דגידמת לא היתה שותה ויל

דפליגי אי בעינן קרא בדכתיב: והגיש. בירושלמי יליף הא דאמר בפרק כל המנחות (דף כז.) והבאת לרבות מנחת העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה וכתיב בתריה והרים והזיח הוא תנופה כבר קדמה ומהותם יליף נמי דשיריה נאכלין

דכתיב בתריה והתורת מן המנחה לאורן וגו': ואחר ישקה מבעי ליה לשרישומו ניכר. פירוש ואע"פ שהקריב מנחתה כבר הוא הדין אי שלא כדן עבוד כהנים דלא מחקו למגילה כלל עד לאחר הקריבה דמוחק לה בתר הכי ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרישומו ניכר דכיון דכתיב ומחה ממילא שמעינן אי רישומו ניכר דלאו מחויו הוא דהא מנעטינהו התם דאין מטילין קנקנתום לתוך הדיו משום דרישומו ניכר והוי כתב שאינו יכול למחות אלא עיקר קרא

לאם הקריב מנחתה ואחר כך השקה כשירה כדדריש רבי שמעון והשקה קמא והכי אמרינן בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתה ואח"כ השקה כשירה והתם דריש אליבאיהו דרבנן ואחר ישקה למעריערין ודג' התם ואחר ישקה על כרחא שלא בטובתה מודה ר"ש לחכמים שאם השקה ואחר כך הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודים חכמים לר' שמעון שאם הקריב את מנחתה ואח"כ השקה שהיא כשירה מה בניהו מצוה רבנן אמרי מנחת קנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אומר המים הן בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון מוכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון וכו' וכו' רבנן אמרי כותב מנחת ומשקה ומקריב ר"ש אומר כותב ומקריב ומוחק ומשקה כולי עלמא מודו שמחיקה סמוך להשקאה ותו גריסין התם קריבה מנחתה ואמרה איני שותה מערעין אותה ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב דלרבנן דרשין והשקה בתרא לאונס קא סברי

דאונס במזיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

ורבי

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

רשי

ורבי יהודה אומר כלבוט של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (פסולין דף נב.) פליגי ר"י ורבנן במצות הנשפך דתני נותנין סודר קשה לתוך הדרכה וכו' עד צוארה זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפוחת את פיו חורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם מת בידם לא היו מקיימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכו' ותימא לר"י מאי שנא הכא דלרבי יהודה בכלבוט והתם בצבת ופי' ר"י

דהבא נמי היו פוחתין פיה בצבת אלא לאור שפוחתין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוט שלא תוכל לחזור ולקפוץ פיה ורבנן מודו נמי והבא דאין פוחתין פיה עד ידי סודרין והתם טעם דרבנן משום דשריפה חמורה מחנך והיו מקריבין מיתתו ע"י חנק וגומר מיתתו בשריפה משום ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתה: **בפי' ר"ח** פי' לפי גי' הספרים וכן פירש הוא שהחשקה בתרא מערערין והשקה קמייאת לגופה מזה ת"ל לא שברייאת נשנית בתרא קמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא שהושקה בתרא בא ללמוד שמערערין והשקה קמא לגופיה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמשקה ואח"כ מקריב מנחתה ומוקשה היכי אמר רבי עקיבא מערערין והא בדוקה ועומדת סבירא ליה ותו מקשה ר' עקיבא בהא מתניתין דפליגי עליה רבי שמעון חני מוקשה מעכבא אלמא סבירא ליה שבויהק והשקאה קודם הקרבת המנחה כרבנן וכל זמן שלא נמחקה המגילה מצי הדרא והכא דפליגי בהדי רבי יהודה חני קומץ מעכבא דאלמא הקרבה קודם השקאה כר' שמעון ושנינן תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי עקיבא מערערין אמית ליה בשהתחילה לשנות וצריך לפרש דאין נמחקה מגילה קודם שקרב הקומץ דשלא כדון עבוד כהנים כיון שהתחילה לשנות מערערין אותה: מגילתה

תנו רבנן, "והשקה", מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר "והשקה"! שאם נמחקה מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה, ומשקין אותה בעל פרה, דבר ר' עקיבא. ר' שמעון אומר: "ואחר ישקה" מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר "והשקה"! אלא אחר כל מעשים כולן האמורין למעלה, מגיד שלשה דברים מעבדין בה עד שלא קרב הקומץ ועד שלא נמחקה מגילה ועד שלא תקבל עליה שבועה. עד שלא קרב הקומץ, ר' שמעון לטעמיה, דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. עד שלא נמחקה מגילה, אלא מאי משקה לה? אמר רב אשי: לא נצרכה לשריפיה ויפיר. עד שלא תקבל עליה שבועה, מישתא הוא דלא שתיא הא מיכתב כתבי לה? והאמר רבא: מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא עשה ולא כלום! כדי נסבה. במאי קמיפלגי? תלתא קראי פתיבי: "והשקה" קמא, "ואחר ישקה", "והשקה" בתרא, רבנן סבירי: "והשקה" קמא לגופה, שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה, "ואחר ישקה" מיבעי ליה לשריפיה ויפיר, "והשקה" בתרא שאם נמחקה מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה ומשקה אותה בעל פרה. ור' שמעון סבר: "ואחר ישקה" לגופה שמשקריב את מנחתה ואחר כך משקה, "והשקה" קמא שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה פשרה, "והשקה" בתרא שאם נמחקה מגילה ואומרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרה. ורבנן, בדעיבד לא פתח קרא. וסבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרה? והתניא, ר' יהודה אומר: כלבוט של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמחקה מגילה ואומרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה. וליטעמיה תיקשי לך היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקהדרא בה מחמת רתיאה, והא דקהדרא בה מחמת בריווא, כלל כלל לא שתיא. מחמת רתיאה, עד שלא קרב הקומץ, דאפתי לא אמוחוק מגילה, אי נמי אמוחוק מגילה, דשלא כדון עבדי פתנים דמחוק, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, כדון עבדי פתנים דמחוק, לא מצי הדרא בה, קשיא

ה"ג ת"ד והשקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה שאם נמחקה בו, ולא גסינן בתרא ברישא וקמא כסיפא ושאין זה לשון ברייתא ופי' משבש הוא, וטעה בהלל כבר נאמר, דמשמע שזה נאמר מתחלה, והכי פירוש, סדר המקראות כך הוא, וכתב ומוחזק והשקה והניח (את) המנחה והקריב, דהיינו הגשה, וקמץ והקטיר ואחר ישקה את האשה את המים, והדר תני כתיב השקה שלישי, והשקה את המים והיתה אם נטמאה וגו', וקא"ר עקיבא והשקה את האשה דכתיב קדם הקטרת המנחה מה ת"ל, והלא כבר נאמר אחר הקטרת המנחה והשקה את המים, והוא דאין ישקה הוא ואין הראשון דוקא, דמכתביב ואחר ישקה את האשה ש"מ השקאה אחר הקטרה היא, ומה ת"ל והשקה את האשה אחר המזיחה, ללמדך שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה ולא הודית לומר טמאה אני מערערין אותה, כלומר פוחתין פיה שלא בטובתה ושופכין את המים לתוך גרונה. ואפי' נמחקה מגילה קדם הקטרה דשלא כדון עשו דבהנכים, דכיון דאינה שותה עד לאחר הקטרה לא היה להם למחוק, דכל מה שיש שהות לאחר את המזיחה מאחרין שמא תודה, אפילו הכי הואיל ונמחקה ואפילו שלא כדון אין שומעין לה לאמר איני שותה אלא או תשקה או תודה, ולכן נאמר והשקה אחר המזיחה, ולא תשקה עד לאחר הקטרה, אלא הא קמישעין לן שהמזיחה גורמת לה לשנות ר"ש אומר ואחר ישקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה, לא פליגי ארבי עקיבא, אלא מר דריש האי קרא ומר דריש האי קרא, והכי אמר לקמן בשמעתין דתרווייהו ס"ל מקריב מנחתה ואחר כך משקה: והלא כבר נאמר, פסוק שלישי והשקה את המים לאמר הקטרה, מה ת"ל ואחר ישקה: אחר כל המעשים בלן האמורים למעלה, ומה אמר למעלה, השבועה וקבלה וכתיבה ומזיחה וקמיצו: והקטרת המנחה: מגיד שלשה דברים. הלל מעבדין, ההקטרה והשבועה ומזיחה. וקמיצו פריך פשיטא קדם המנחה מה תשנה: לשריפיה נכרי, שאם היה רשמו נכר צריך לחזור ולמחוק עד שלא יהא רשמו נכר, הא מיכתב כתבי ליה כיון למגילה קדם קבלת שבועה בתמימה, לא עשה כלום. דכי כתיב וכתב את האלות, אחר קבלת שבועה כתיב: כדי נסבה, שלא לצורך, דהא אפילו מכתב לא כתיב: במאי קמיפלגי? אמתיא קאי, וברייאתא נקט ברישא לאשמעוין מדיבא לזיף ר"ש טעמיה, וקבעי רבנן השקא היכי דריש להו לקראי ר"ש היכי דריש להו לכלהו: רבנן כברי' והשקה קמא קדם הקטרה דוקא הוא, ואפי' דכתיב ואחר ישקה דמשמע דוקא, על דבריהם מקרא האמור

ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש, הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה, וע"כ ואחר ישקה אפי' שכתב אחר הקטרה אקדם הקטרה קאי, ואחר דאקמרא אמזיחה קאי הכתיבה למעלה, וקאמרי רבנן דאם לא נמחקה ופה לא ישקה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אקא ע"כ: ור"ש כבר ואחר ישקה משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיבה לאחר הקטרה, לומר שקל מעבדין בה הקטרת המנחה ורשם הנכר, וכלהו מדיבא נפקי דקודמין להשקאה, והשקה קמא לאכשורי דאי עבדי איפכא: והשקה בתרא שאם נמחקה מגילה, ודוקא אחר הקטרה כדון אימזיח משקין אותה בעל פרה. והיינו דאיבא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב מנחתה כשרה, הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרה, ואפי' דשלא כדון אימזיח קדם הקטרה. ואחר ישקה לרשמו נכר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה: כדעביד לא פתח קרא. אין דרך הכתוב לומר בתחלת דבריו שלא כדון מנחתו, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוט. שני שנים יש לו, ונתן לתוך פיה וקטו: אלא לברכה. אם טהורה אם טמאה: והלא בדוקה ועומדת, כדון דאמרה איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור בה. ולומר איני שותה, ואין אנוסין אותה דהא מודה דטמאה היא: משקרב הקומץ וכו'. ולקמייה פריך היא גופה קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא תריא מופת ברייתא. הא דקתני בדוקה ועומדת דקא תריא בה מחמת ברייתא הוא, שאינה רותחת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכך אינה רותחת דסמכא מעקרא ואמרה כי מטינא למשתא לא שתינא, ולא שנא קרב קמץ ולא שנא לא קרב לא שתיא כדמקשר ואילו כל מחמת ברייתא כלל כלל לא שתיא ואפי' קרב הקמץ. והא דמפלגי בין קרב ללא קרב, דקא תריא בה מחמת רתיאה, שאנו רואין אותה רותחת, דאיבא למימר דאינה מאמנת שלא יבדקה המים ואפילו היא טהורה, ורוצה היתה לסמוך על סתירה ולשנות, ולפירך היא רותחת וכשמועגת לשנות חוזרת בה, הלכך עד שלא קרב

בו, וברייאתא קמייאת דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת ריתותא קאמר:

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

האחרון. ובוה נחלקו, שרפנן סברי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני
ההקטרה. לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא, ללמד שמשקה ואחר
כך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה' מביע ליה לשרישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מדידת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה' ומ'והשקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקת כבר המגילה ואומרת הסוטה איני
שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה בעל כרחיה.
ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה' לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומדידת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישאר רושם. 'והשקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
כך הקריב את מנחתה כשנה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הכהן קודם ההקטרה,
כשר, 'והשקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו,
מדידת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם נמחקת מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל
כרחיה. שואלת הגמרא, ורבנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, בדיעבד לא פתח קרא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרוש. ולפיכך, מסתבר לומר ש'השקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה' ו'השקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חוזרת לברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכו סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה
לאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כרחיה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבוס - שניים של ברזל מטיילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגור, כדי שאם נמחקת מגילה ואמרה איני שותה,
מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. אמר רבי עקיבא,
כלום אני צריכין את שתיית המים אלא לבדוקה אם טהורה היא
או לא, והלא כיון שאומרת איני שותה, בדיקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב תקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל כורחה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא, אך משקרב תקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כורחה.
שואלת הגמרא על המקשה, ולישמעיה - לטעמך שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, תיקשי לה היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקרב תקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
והלא כיון שאמרה איני שותה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא
- זה אינו קשה, הלא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומץ
מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית המים אינה נחשבת
כדוּדא בשטמא, מדובר באופן דקדוקא בה מחמת ריתא -
שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותח. והלא - ומה

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מדיכין למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מידוי מגילת הסוטה במים,
וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה. ב. לאחר הקרבת המנחה, וקמץ הכהן מן
המנחה את אוזרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים. ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, 'והשקה את המים וגו'."
הברייתא שלפנינו הביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רבנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה',
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המדידה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקת
מגילה ואומרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מדידת המגילה
יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שותה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשים בולין האמורים למעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מזמנים המרים, עד שלא קרב תקומץ,
עד שלא נמחקת מגילה, עד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאין משקים אותה עד שלא קרב תקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעשה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך
משקה, אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקת
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבדוקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכו, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה - אלא שהוצרך לומר,
לשרישומו ניכר - שאף שכבר מזו לתוכו, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מישתא הוא דלא
שתיא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הלא מיתבב בתבי
לה - אבל כלפני את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כדי נכבד - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתרי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -
ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השנייה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ללמד את בתו תורה כדי שתדע את פרשת סוטה, ושאל יש לה
זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשקה - תגיע למצב
שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהזכות תלויה לה - שניתן
להיצלל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בתו תורה
(בבבלי) לומדה תפלות - דברי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
אשה בקב ותפלות מביא קבין ופרישות - האישה מעדיפה מזונות
מועטים ושיהא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה מזונות מרובים ויהא
בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שופה - אדם המתחסד
יותר מדי, שגורם בחסידותו רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
שעושה מעשה רשעות בערמה, ואשה פרושה - מכשפה שפועלת
בכשפיה דברים מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשים. ומבנות פרושין - אדם
שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
בכותל להראות שהוא עני וצנוע, הרי אלו מבלי עולם - משחיתים
את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
בעולם.

וגמרא. אמר רבי יהודה אמר שמואל משום - בשמו של רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
כותב את כתבי הקדש, ולא אמר לי דבר. בשבאתי אצל רבי
ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך, אמרתי לו לבלל - סופר
אני. אמר לי, בני, הוי וזיר, שמלאכתך מלאכת שמים היא,
שקרא לתקסיר אות אחת - כגון, שתחסיר את האות א' מהמילה
אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת', או תתיר אות אחת - כגון,
שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו לרבי
ישמעאל, דבר אחד יש לי, שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
שמו. אמר לי, וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
אמרה לגבי מגילה סוטה, "מקחאל אל מי המרים", הרי שצריך שיזא
הקרב שבו נכתבת פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכהן יוכל ליטול מפרשת
סוטה שבספר תורה ולמוחקו לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
הדיו קנקנתום, לא ניתן למחותה לתוך המים.

שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
קא מתיר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכך צריך הוא להיזהר בחסרות
ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הכי
קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מבקש בחסירות ויתירות
דבקי אנה - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דדילמא
אתי ויתיב אתניה - שזא יבוא וישוב על הגג דימני דדלית
כשעדיין לא יבש הדיו, ומחיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
המחיקה יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
להיצלל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כלל, שאני מטיל לתוך
הדיו, וקנקנתום שמו.

מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תנאי, אמר רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. בשבאתי אצל רבי
עקיבא, אמר עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב
שיוכל להימחות, קשיא שמוש אשמוש - שבברייתא הקודמת
מבואר שקודם למד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן
הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר
להיפך, וכן קשיא אמרה אמרה - שבברייתא הקודמת מבואר,

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
עקיבא, שהרי התם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
אמר שמחיקה מעקבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, והכא - בברייתא
השניה אמר, קומץ מעקב - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תרי תנאי
ואלביא דרבי עקיבא - הברייתות הללו נשנו על ידי תנאים
שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.

מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
בהודאה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת ברייתא,
והורה בה לאחר מיכן, ואמרה שותה אני, מהו - האם משקים
אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם כיון דאמרה
בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי שטמאה אני קאמרה, וכיון
דאחיק נפשח בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעיניו שזינתה,
לא מציא הדרה בה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
שהביור על ידי שתית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
שותה אני, גליא דעתה דמחמת ביעותתא הוא דאמרה - היא
מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה 'איני שותה', לא היה זה
משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
עכשיו היא רוצה לשתות, ואם היתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
וכיון שנתברר שלא היה סירובה הראשון לשתיה אלא מחמת פחד,
יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקו.

אמר אבהו דשמואל, צריך שיתן הכהן דבר מר לתוך המים
המאררים. מבארת הגמרא, מאי מעמא, דאמר קרא 'וכתב את
האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים', משמע שמוחה
את המגילה למים שפירים כבר לפני המחיקה לתוכם.
משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
אין מחייבים אותה לשתות אלא מגילתה נגזרת בצידי בית המקדש,
שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יתבזו.
ומנחתה אינה קרבה אלא מתפורת - נשרפת על הדשן - מקום
בעורה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
בשרה להשקות בה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
לשם הסוטה שבאה להיבדק על ידה.

אך אם כבר נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני, המים המרים
נשפכים, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום
שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
ועומדת. ומנחתה מתפורת על בית הדשן.

ואם נמחקה המגילה ולא הודה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שמחמת
הפחד מהמים, שחוששת שתינזק מהם למרות טהרתה, אינה מסכמת
לשתות.

סוטה השותה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
לשתות - לגמור את המים, עד שפניה מוריקת ועיניה בולטות,
והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה
גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחות. והם - הכהנים
אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תטמא
העזרה.

סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
היתה הזכות תלויה לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש
זכות שתלויה - שמעכבת את עונשה בשנה אחת, יש זכות תלויה
ב' שנים, יש זכות תלויה ג' שנים. מכאן אומר בן עזאי, תיב אדם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

תוספות

קָשָׁי דר"ע אר"ע הָם קָאָמַר מַחֲקָה מַעֲבָא. אַתְּ הָאֵנֶס, דְּכָל זְמַן שְׁלֵא נִמְחָקָה אַם
אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה לְבֹחַל לְחוּזָה בְּהָ וְלֹא אֲנִסְקִין לָהּ לְהַשְׁקוּתָהּ, אָבָל אַם נִמְחָקָה הַמְּגִלָּה
מִעֲרֵעִין אוֹתָהּ עַל כִּרְחָה וְאִפִּי לֹא כִרְחָה הַקִּמְזִין, דְּהָא וְהַשְׁקָה קָמַר דְּקָרָם הַקִּסְרָה לְדָבִי
דְּרִשְׁקִין, וְהָכֵא קָאָמַר קִמְזִין מַעֲבָב אַתְּ הָאֵנֶס דְּכָל כְּמָה דְּלֹא קָרִב קִמְזִין אִי אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה
לֹא אֲנִסְקִין לָהּ לְהַשְׁקוּתָהּ וְהָרָה וְאִמְרָה שׁוֹתָה
אִינִי לְרִיעַ מְדוּ לְהַשְׁקוּתָהּ מִרְצוֹנָה: שְׁיִמֵּן מִרְ.
דָּבָר מִרְ: שְׁמִירִים כִּכְרִי. קָדָם מַחֲקָה, אֲלֵמָא
מַחֲמַת דָּבָר אַחֵר הֵם מִרִים וְאִין מִרִירָה עַל שֵׁם
קָלִיל בְּדִיקָתָם נִקְרָא, דְּהָא מִקְמִי מַחֲקָה לֹא
בְּנִי מִיבִדֵּק נִינְהוּ: מִנִּילָתָה גִּנְנוּתִי כִכְרִי
הַחִיבִל, דְּכָל כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ שְׁאִין רִאשִׁין לְקֹרֹת
בְּהֵן גִּנְנוּן שְׁלֵא יִתְבּוֹב עַל בֵּית תְּרִשְׁן, שְׁוִיָּה
בְּעֹרָה שְׁשׁוּרְפִין שֵׁם סְפֹלִי קִדְשִׁי קִדְשִׁים וְסֹפְלִי
אִימּוּרִים שְׁמַחֲצִתָּן לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים,
כִּדְאִמְרִין בְּשִׁחֲטֵת קִדְשִׁים (וְרַק קִדְשֵׁי) שְׁלֵשָׁה בֵּית
לְהִשָּׁן הֵם, דְּהוּאִיל וְקִדְשֵׁי בְּכָלִי נִשְׁרֶפֶת בְּעֹרָה,
וְהָא מִתְפָּרֵת הֵינִי נִשְׁרֶפֶת שְׁרָפֶת דְּאִמְרָה לִקְלֹן (ו' טו).
וְאֵלּוּ שְׁמַחֲצִיתָהֶם נִשְׁרָפֹת וְקָא חֲשִׁיב לְהָא
הַאֲמִירָתָה אִינִי שׁוֹתָה: וְאִין מִנִּילָתָה בְּשִׁרָה
לְהַשְׁקוּתָהּ בְּהָ סוֹסָה אַחֲרָה, דְּבִעֲבִין כְּחִיבָה לְשִׁמְיָה
דְּכִתְבִי וְעֵשָׂה לָהּ הַכְּהֵן לָהּ לְשִׁמְיָה: הַיָּמִים
נִשְׁבָּרִין, כִּיּוֹן דְּאִמְרָה טַמְאָה אִינִי בְּדִיקָה וְעֹמֶדֶת
הִיא וְיָמִים מְקִרִים לֹא נִתְּנוּ אֵלָּא לְכָרֵךְ אַתְּ הַסִּפֵּף
מִעֲרֵעִין אוֹתָהּ, דְּדִלְמָא סוֹדֵרָה הִיא וּמַחֲמַת
רְחִיטוּתָהּ קָאָמַר: מִתְּפִלָּא גִידִין, הַגִּידִין
שְׁבִלְתִּיהָ נִתְּפִין וְנִרְאוּ מִכְּלָאָה גִידִין, וְגַם
בְּשִׁרָה נִעֲשִׂית שִׁטָּה שִׁטָּה שֵׁל נִפְיָה, וְהָכֵי
נִתְּנָא בְּסִפְרֵי בְּמִין בְּרִישִׁין מוֹדִיקִין בְּהָ: שְׁלֵא
תַּסְמָא הַעֲוָה, שְׁעִיר נִקְרָא וְאֵין עֲוֹרָה נִשָּׂא
שְׁחָצָא דְּחֵן שֵׁם, וְלִקְמִיָּה פִּרְדִּין וְהָא אִמְרִין
בְּעִלְמָא דְּשַׁעֲרֵי נִקְרָא לֹא נִתְקַדְּשׁ וְכִ"ש עֲזָרָה
נִשְׁמִים וְנִתְּן מִתָּר לְכֻסֵּם לְמַחֲמָה לְיָדָה: תִּרַע שְׁבִיבֹת
תוֹלָה לָהּ, תִּרְאָה וְתִלְמִד בְּכִרְשֵׁת סוֹטָה שְׁחִיבֹת
תוֹלָה, דְּלִפְנֵין מְנֻקָּתָה וְנִקְרָא וְרַק, וְנִקְרָא עִ"י
זְכוּת כִּדִּי וְרִיעַת זֶרַע ט' דְּרִשִׁים, וְיֵאָדָר
כִּדְמִפְרֵשׁ בְּגַמ: מִלְּמִיד תַּחֲלוּת, מִפְּרֵשׁ בְּגַמ: יוֹמֵר
וְהִשְׁעָ אוֹמֵר רֹצֵחַ אִשָּׁה בְּכָב וְתַפְלוּת, גִּרְסִין,
וּבְגִמְרָא מִפְּרֵשׁ מֵאִי קָאָמַר: מִכּוֹת פִּירִישִׁין,
מִפְּרֵשׁ בְּגַמ שְׁמִיבָה אַתְּ עֲצִיב בְּכִתְלִים לְהִרְאוֹת
שְׁוִיָּה עֲנִין וְרַעְיוֹנָה גַּם לְכָלִי. סוֹפֵר: אַם תִּתְּפֵר
אוֹת אַחֲתָה, כְּגוֹן א' וְה' אֲלֹהִים אֲמַת (וְקִסְטָא ו')
תִּתְּפֵר אוֹת אַחֲתָה כְּגוֹן בְּרָאשִׁית בְּרָאָה אֲלֵהֶם:
דָּבָר אַחֵר יֵשׁ לִי, לִקְמֵן מִפְּרֵשׁ מֵאִי תְּשׁוּבָה הִיא
זו: בְּתֵב שְׁיִכָּל לְמַחֲוֹת, וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא סָבַר
מוֹחֲזִין לָהּ מִן הַתּוֹרָה וְלֹא כְּעִי כְּחִיבָה לְשִׁמְיָה,
וְאִפְרִשֵׁת סוֹטָה לְחִדּוּדָה קָא קִפִּיד: מֵאִי קָאָמַר לִיה
וּמֵאִי מִתְּרָד לִיה, מֵאִי קָאָמַר לִיה ר' יִשְׁמַעֲלֵא
דְּקָא מִתְּרָד לִיה ר' מִי דָּבָר אַחֵר יֵשׁ לִי שְׁעוֹרָה
רִשֵׁם וְאִינוּ מִנְּחָק, מִכֵּן עֲנֵן קִנְקִנְתוֹם אֲצֵל חֹסֶה
וְהַתּוֹרָה וּמִשְׁוִי לִיה ר"ש, כְּגוֹן דְּלִיָּת דְּאִתְּרָה: דָּבָר
אֲחֵר יֵשׁ בּו', וְאִינוּ נִמְחָק לְגִמְרָה: קָשָׁי שְׁמוֹשׁ
אֲשִׁמּוּשׁ, דְּקָאָמַר לְעִיל שְׁמוֹשׁ דְּרִיעַ קוֹדֵם, וְאָמַר
הָכֵא דְר"י קוֹדֵם: לֹא מִצִּי לְמִיבָם אֲלִיבָה, עַל
עֲקָרִי טַעֲמִיָּה, שְׁהִיָּה אוֹמֵר עַל טַמָּא דְּסוֹדֵר
וּמִקְרָא לוֹ קָפִים, וְעַל סוֹדֵר טַמָּא וּמִקְרָא לוֹ קָפִים:
אִמָּא לְקִמְיָה דְר"י וְגַם נִקְרָא, הַמְשִׁנִּית סְתוּמֹת
כְּמוֹ שְׁהָן, כְּדִגְמִיר לְהוּ מְרֻבּוּ וְרֻבּוּ מְרֻבּוּ: וְהָרָה
אֲתָא לְקִמְיָה דְר"ע לְמִסְבֵּר סָבְרָא, לְעַמּוּד עַל
עֲקָרִי טַעֲמִיָּה הַמְשִׁנִּית, מִכֵּן קָמַ וְהָ טַמָּא וְהָ סוֹדֵר,
נִשְׁאָל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִדְּבִין: לְמִדְרָהּ וְלִאִיקָה מִשְׁנָה וְדִמְדוּהָ

מְגִילָתָה נִגְנוּת, יִרְשְׁלָמִי תַנִּי נִגְנוּת תּוֹחַת צִירוֹ שֶׁל הֵיכָל לְמַד לְבָבִיל לְשַׁחֲקָה לֹול קֶטֶן
הִיָּה שֵׁם וְשֵׁם הַיָּמִים נִשְׁפָּכִים תַנִּי אִין בְּהֵן מִשּׁוֹם קִדְשָׁה מְדוּ לְגֹבֵל בְּהָ אַת
הַטִּישׁ מַה בְּכָךְ הַיָּמִים נִשְׁפָּכִים תַנִּי יֵשׁ בְּהֵם מִשּׁוֹם קִדְשָׁה: נִמְחָקָה הַמְּגִילָה וְאִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה
מִעֲרֵעִין אוֹתָהּ לְמַד שְׁרַמָּה לְשֵׁם שִׁימּוֹחַ כְּמָה יִמּוֹחַ תַנִּי רַבִּי חֵין בִּישׁ אוֹמֵרִים אַחַת וְבֹהֵא
שְׁתִּים אִיר אֵילֵעֵאִי טַעֲמָא דְבִיהָ כִדִּי לְכַתּוּב יִיד:
(שִׁיר לְעִי) אֲמַר ר' יְרִמְיָה לְמַחֲוֹךְ לַה מְדִית
אִיבָא בִיעִיָּהוּ, תִּימָה לְרַבִּי וְהָא בִימִי רִמִּי נִפְסָקוּ
כְּבֵר הַיָּמִים הַמִּרִים כְּדִאֲמַרִי ב'פ' בְּרָאָה (לִקְטָן דף מז).
דְר' יִחְזִקִן בִּן זְכַאִי הַפְּסִיקוּ וְעִיד הַאֲמַר ר' (שִׁל ר'
ז): מְגִילָתָה סוֹטָה שְׁכַתְּבָה קוֹדֵם שְׁתִּקְבֵּל עֲלֶיהָ
שְׁבֹעָה לֹא עֲשֵׂה וְלֹא כְלוּם אִ"כ מִיֵּט דְּמִד'
מוֹחֲזִין לָהּ מִן הַתּוֹרָה וְלִיכָא לְנִמְרָד מִיֵּד מוֹחֲזִין
לָהּ מִן הַתּוֹרָה לִית לִיה דְּרַבָּא אִ"כ מֵאִיָּא אֲמַר
לְר"ש לְעִיל (ו' ע'): כִדִּי נִסְבָּה לִימָא לִית לִיה דְּרַבָּא
אֲלֵא הָכִי מִשְׁמַע דְּבַהָא דְרַבָּא כִ"ע מְדוּ וְאִיבָא
לְנִמְרָד מִיֵּד מוֹחֲזִין לָהּ מְדִית כְּגוֹן אַם תְּכַתְּבָה
אוֹתָהּ פִּרְשָׁה בְּתוֹרָה לְאַחֵר שְׁכַתְּבָה עֲלֶיהָ שְׁבֹעָה
אֲעִ"פ שֶׁחֹסֶפֶר לֹא נִתְּכִין לְשֵׁם סוֹטָה אֲלֵא לְשֵׁם
סִיֵּת וְנִתְּן שְׁאִין מִטְּשִׁיל קִנְקִנְתוֹם לְחוּץ הַדִּיּוֹ
לְפִרְשֵׁת סוֹטָה אֲפִי בּוֹמֵן הוּא מִשּׁוֹם דְּכִתְבִי בָהּ
וְנִתְּנָה דְּבִעֲבִין כְּתִבֵּל לְמַחֲוֹת וְכִיּוֹן דִּסֵּל
מוֹחֲזִין לָהּ מִן הַתּוֹרָה שִׁיֵּם דְּסָבַר דִּאֲוֹתָהּ
פִּרְשָׁה אֲפִילוּ כְּתוּבָה בְּתוֹרָה קִפִּיד קָא דְּבִעֲבִין
כִּיבֹּל לְמַחֲוֹךְ:
אֲבָל תּוֹרָה דִּסְתַּמָּא כְּתִיב הָכִי נִמִּי מוֹחֲזִיקִין,
לְפֻם הָאִי דִּיחִי הִ"מ לְמִפְּרָךְ וְכִי לִית
לִיה לְתִ"ק הָא דִּתְּנָן כֹּל גִּט שְׁכַתְּבָה שְׁלֵא לְשֵׁם
אִשָּׁה פְּסוּל כִּיכָד הִיא עוֹבֵר בְּשׁוֹק וְשִׁמְעָה קוֹל
סוֹפְרִים מִקְרִין וְכו': הִ"מ לְתוֹרָה דִּלְמָא עַד כֹּאֵן
לֹא אֲמַר גְּבִי גִט דִּסְתַּמָּא פְּסוּל מִשּׁוֹם דִּאִשָּׁה לֹא
לְגִירוּשִׁין עוֹמֶדֶת אֲבָל סוֹטָה אַחֵר שְׁקִינָא לָהּ
וְנִסְתַּרָה סְתַמָּא לְשַׁחֲקוֹת עוֹמֶדֶת כִּדְאִמְרִין בְּרִישׁ
מִסְכָּת וְבִחֻם (ו' ק) אִינִי עַד כֹּאֵן לֹא פְּסִלִין גְּבִי
גִט אֲלֵא מִשּׁוֹם דְּהִתֵּם וְכַתְּבָה לָהּ אֲמַר רַחֲמָנָא וְהָא
מִיּוּדוּ הִיכָא דִּיאֲתִיק לְשֵׁם רַחֵל אֲלֵא דְרַבָּא
סוֹטָקָא עִ"י מַחֲקָה לְשֵׁם לֹאֵה וְלְרַבִּי אַחֵר
יֵאשִׁיָּה נִמִּי אֲעִ"ג דְּעִישִׁיָּה דִידָה מַחֲקָה הִיא מִיּוּדוּ
מִדְּנִי קֶצֶת דְּכַתְּבָה בְּסִתְּמָא וְעֵשָׂה לָהּ וְלֹא כְתִב
וְנִתְּנָה לָהּ דִּרְשִׁין לִיה נִמִּי אֲכַתְּבָה דְּבִעֲבִין
דְּלְכַתּוּב לְשֵׁם אֲלוֹת בְּעוֹלָם מִיּוּדוּ אֲחִי נִמִּי הָא
דְּלֹא

בְּנִי מַה מְּלֹאכֶתְךָ? אֲמַרְתִּי לוֹ: לְכָלִי אֲנִי, אָמַר לִי: בְּנִי, הָיוּ זֵהִיר שְׂמֵלֵאכֶתְךָ מְלֹאכֶת שְׁמִים
הִיא, שְׂמָא תַּחֲסִיר אוֹת אַחַת או תַּתִּיר אוֹת אַחַת נִמְצָאת אַתָּה מִתְּרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם
כָּלֹו. אֲמַרְתִּי לוֹ: דָּבָר אַחֵד יֵשׁ לִי שְׂאֵנִי מִטְּוִיל לְחוּץ הַדִּיּוֹ, וְקִנְקִנְתוֹם שְׂמוֹ, אָמַר לִי: וְכִי
מִטְּוִילִין קִנְקִנְתוֹם לְחוּץ הַדִּיּוֹ? הַתּוֹרָה אֲמַרָה "וּמַחֲרָה" כְּתִב שְׁיִכָּל לְמַחֲוֹת! מֵאִי קָאָמַר לִיה
וּמֵאִי קָא מִתְּרָד לִיה? הָכִי קָאָמַר לִיה לֹא מִבְּעֵאִי בְּחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת דְּבָקִין אֲנָא, אֲלֵא אֲפִילוּ
לְמִוּשׁ לְבֹבֵב, דְּרִילְמָא אֲתִי וְיָתִיב אַתְּגִיָּה דְּדִלִ"ת וּמַחֲזִיק לִיה וּמִשְׁוִי לִיה ר"ש, דָּבָר אַחֵד
יֵשׁ לִי שְׂאֵנִי מִטְּוִיל לְחוּץ הַדִּיּוֹ וְקִנְקִנְתוֹם שְׂמוֹ. אִינִי? וְהָא תִּנְיָא, אָמַר ר' מֵאִיר: בְּשִׁתְּיִיתִי
לְמִד תּוֹרָה אֲצֵל ר' יִשְׁמַעֲלֵא הִיִּיתִי מִטְּוִיל קִנְקִנְתוֹם לְחוּץ הַדִּיּוֹ, וְלֹא אָמַר לִי דָּבָר. בְּשִׁבְאִיתִי
אֲצֵל ר' עֲקִיבָא אֲסָרָה עֲלִי קָשָׁי שְׁמוֹשׁ אֲשִׁמּוּשׁ, קָשָׁי אֲסָרָה אֲסָרָה, בְּשִׁלְמָא שְׁמוֹשׁ
אֲשִׁמּוּשׁ לֹא קָשָׁי, מִעֲסִקְרָא אַתָּא לְקִמְיָה דְר' עֲקִיבָא, כִּיּוֹן לֹא מִצִּי קָם אֲלִיבָהּ, אַתָּא לְקִמְיָה
דְר' יִשְׁמַעֲלֵא וְגַמֵּר וְגַמֵּרָא, הָרָד אַתָּא לְקִמְיָה דְר' עֲקִיבָא סָבַר. אֲלֵא אֲסָרָה אֲסָרָה
קָשָׁי, קָשָׁי. תִּנְיָא, ר' יְהוֹדָה אוֹמֵר, אוֹמֵר הִיָּה ר' מֵאִיר: לְכָל מִטְּוִילִין קִנְקִנְתוֹם לְחוּץ הַדִּיּוֹ
חֵין

זו אֲסוֹר וְהָ מִתָּר, וְעַל מַה כָּל דָּבָר נִסְמָךְ וְעַל אִיקָה מִקְרָא, וְהָ תַלְמוּד שְׁהִיָּה בִימִי הַתְּנָאִים, וְהָ לְהִבְיָן דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר כְּשִׁתְּיָה דָּבָר תִּרַשׁ
נִשְׁאָל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִדְּבִין: לְמִדְרָהּ וְלִאִיקָה מִשְׁנָה וְדִמְדוּהָ

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מא' עשייה - מזה העשייה
58 שאמרה התורה בחוקה - שצריך הכחזק למחוק את המגילה לשמה
59 של הסוטה ולא שכתבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
60 שנינו במשנה, אינה מספקת לשנות עד שפניה [ובו].
61 מקשה הגמרא, מא' - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
62 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד
63 לאחר שתיית פניה מוריקות, רבי שמעון היא, דאמר מקריב את
64 מנחתה ואחר כך משקה, דכמה דלא קריב מנחתה - שכל זמן
65 שלא קריב המנחה לא כדן לה מא' - אין המים בודקים אותה,
66 דכתיב "מנחת זבדן מנחת עין" הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
67 נבדקים עונותיה ונזכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
68 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
69 מוריקות. אימא סיפא, יש לה זכות היתה תולה לה, אהאן לרבנן
70 הרי שבאנו לשיטת המים, דא' רבי שמעון, האמר אין זכות תולה
71 במים המרים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
72 אמר רב חסדא, הא - משנתנו מני, רבי עקיבא היא, דאמר,
73 מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, ולכן אומר התנא ששתיית
74 המים בודקת מיד, ובזכות - אם תולה לה, סבר לה כרבנן -
75 שאומרים שהזכות תולה לה.
76 שנינו במשנה, והם אומרים הוציאנה וכו' - לאחר ששותה הסוטה
77 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
78 והעומדים שם אומרים הוציאנה שלא תטמא העזרה.
79 שואלת הגמרא, מא' מעמא מבקשים להוציא אותה מהעזרה,
80 לכאורה הסיבה היא, דדילמא מותר, למימרא דמית אסור במחנה
81 ליה - היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים
82 לעזרה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
83 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה ליה, והתניא, טמא מת מותר
84 ליכנס למחנה ליה, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת
85 עצמו, שנאמר, "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", ו'עמו'
86 משמע, במחיצתו. ובמדרב דיו' ג' מחנות, לפנים מן הקלעים, היה
87 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
88 ישראל. ומכך שמשה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
89 יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה ליה. אם כן קשה, מדוע
90 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
91 מתרצת הגמרא, אמר אביי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאנה,
92 אלא שטמא תפוס נדה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
93 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
94 במחנה ליה.
95 שואלת הגמרא, למימרא דבעיותה מרפא - שהפחד מרפה את
96 מקור מדיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, אין, דכתיב
97 'ותתחלל המלכה מאד', ואמר רב מהו לשון 'ותתחלל',
98 שפירסה נדה - היינו, שנתמסמס חלל גופה, ופירסה נידה.
99 מקשה הגמרא, והא אמן תנן, הרהר מסלקת דמים - אישה הנתונה
100 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פתרא צמית - דאגה
101 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני
102 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
103 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה.
104 בעיותה מרפא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
105 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים,
106 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים
107 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפית המקור ולראית דם.
108 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
109 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
110 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
111 מני מתנייתין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לא אבא יוסי
112 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי

1 חזין מפרשת סוטה בלבד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, וקנקנתום מתיר
3 רושם לאחר מחיקתו. רבי יעקב אומר משמו - של רבי מאיר, חזין
4 מפרשת סוטה של מקדש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
5 סוטה וסוטה.
6 מבררת הגמרא, מא' ביניהו - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
7 המחלוקת בניהם. אמר רבי ירמיה, למחוק לה מן התורה אימא
8 ביניהו - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. והני תנאי כי הני
14 תנאי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
16 אחרת. דתניא, אין מגילתה - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
17 אינה כשירה להשקות בה סוטה אחרת. רבי אחי בר יאשיה
18 אומר, מגילתה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו כשירה להשקות
19 בה סוטה אחרת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבביתא
20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
21 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
24 תורה, שצריך כתיבה לשמה. סובר כתנא קמא של רב אחי בא
25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
26 סוטה אחרת.
27 אמר רב פפא לדחות, דילמא לא היא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
28 לומר עד כאן לא קאמר תנא קמא ה"ם, שלא ניתן להשתמש
29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אלא בין דאיתניק
30 לשום רחל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
31 לשם רחל לא הדרא מינתקא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
32 שבעולם להיות מיוחדת לשום אף שלא נכתבה כבר לשם רחל.
33 אבל תורה - פרשת סוטה שבתורה, דסתמא כתיבה שנכתבת
34 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו ה"י נמי דמחיקין
35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
36 אמר רב נחמן בר יצחק לדחות באופן אחר, דילמא לא היא - אין
37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עד כאן
38 לא קאמר רבי אחי בר יאשיה ה"ם - שניתן להשתמש במגילת
39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אלא במגילה, לפי דאיתניק
40 לשום אלוות בעולם, שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אבל תורה
41 דלהלל למד כתיבה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה ה"י נמי
42 דלא מחיקין.
43 מקשה הגמרא, ורבי אחי בר יאשיה שאמר שניתן להשתמש
44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לית ליה -
45 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לגרש
46 בו את אשתו ונמלך חזר בו מהגירושין. אם כן, אמר רב עיר, ואמר
47 לו שמי כשם וישם אשתי כשם אשתך - הרי שם העיר שלי
48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
50 ואגרש בו אני את אשתי. פסול לגרש בו. שצריך שתהא כתיבת
51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
52 "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה", ודרשינן, ליה, לשמה, אם כן,
53 גם כאן שנאמר "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת" נדרוש 'לה'
54 לשמה. מתרצת הגמרא, אמר, ה"ם - גבי גט 'וכתב לה' אמר
55 רחמנא, כיון שהזכירה התורה כתיבה בענין כתיבה לשמה.
56 שואלת הגמרא, הקא נמי כתוב 'ועשה לה' ומדוע לא נדרוש

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לחשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דבר אחר
דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
עבירה מכבה מצוה - מעשה עבירה מכבה את שבר המצוה שלא
תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
ואין עבירה מכבה תורה - שבר מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שנאמר "מים רבים לא יכילו
לכבות את האהבה" - מים רבים הם משל לעבירות, והאהבה זו
התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שבר התורה.
מכל מקום מבואר בבירייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים כל
כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה
להניצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצווה
בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצווה, הרי אין שכרם
מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוסף,
לעולם זכות מצוה מגינה על הסוטה, ומצוה בעידנה דעסיק בה -
בשעה שעוסק בה, מגינה עליו מן היסורים ומצילה -
ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
משנגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, אגוני מנא - מן היסורים
אצולי לא מצילה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצוה
מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת לסוטה
שלא יזיקה המים. ומה שאמר התנא בבירייתא שהמצוה אינה מגינה
אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
תורה בין בעידנה דעסיק בה - בין בשעה שעוסק בה ובין בעידנה
דלא עסיק בה - ובין בשעה שאינו עוסק בה מנא ומצילה -
מגינה מן היסורים מצילה מן החטא.
מקשה הגמרא, מתקין לה רבה, אלא מעתה - אם זכות תורה
עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דואג
ואחיתופל שנעשו רשעים, מי לא עסקי בתורה, אם כן אמאי לא
הניגה עליהו התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאו רשעים
גמורים. אלא אמר רבא חילוק אחר, תורה בעידנה דעסיק בה -
בשעה שעוסק בה מנא ומצילה - מגינה עליו מיסורים ומצילה
אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אגוני מנא אצולי לא מצילה -
מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
כן מצוה, בין בעידנה דעסיק בה בעידנה דלא עסיק בה, אגוני
מנא מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצוה מגינה
על הסוטה, אך אצולי לא מצילה - אינה מצילתו מן החטא. ובה
מובן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
רבנא אמר - מיישב באופן אחר, לעולם הזכות העומדת לסוטה
היא זכות תורה. ודקאמרת - ומה שהקשית שהרי היא אינה
מצוה ועושה. נהי דפקודי לא מפקדא - אמנם היא עצמה אינה
מצווה ללמוד תורה, אך באגרא דמקורין ומתניין בניהו - בשכר
שטורחות להביא את בניהן לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה,
ונמקין להו לגבריהו - וממתינות לבעליהן שיוציאם לעיר אחרת
ללמוד תורה עד דאתו מבי מדרשא - עד שחזורים מבית המדרש,
מי לא פלגאן בחדיהו - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
התורה שלהם, שהוא שבר מצוה ועושה.
הגמרא חזרת למשל המבוא בבירייתא ושואלת, ומאי הנמשל
להגיע לפרשת דרכים שהזכיר התנא. ומשיבה, אמר רבי חסדא,
זה תלמיד חכם ויום מיתה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא
מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות
היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידי של יצר הרע
להחטיאו. רב נחמן בר יצחק אמר, פרשת דרכים זה משל
לתלמיד חכם ויראת חטא - שהגיע לידי יראת חטא. מי וזמרא
אמר, זה משל לתלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא

הן (תהוי) [תהוי] ארכה לשלוחה - ועל ידי הצדקה, יהא אורח
זמן לשלומך, שלא תמהר לפקוד אותך הרעה. ובתיב, בלא מנא
על נבוכדנצר מלכא לבסוף הגיעו כל הפורעניות על נבוכדנצר,
ובתיב לקצת ירחין תרי עשר - לאחר שנים עשר חודש. הרי
שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתו
שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, לעולם התנא של
משנתו סובר כשיטת רבי ישמעאל שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
ואשכח קרא - ומצא מקרא כתוב דאמר ותני - שהקב"ה מאריך
אפו עד ג' פעמים, דכתיב "בה אמר ה' על שלשה פשעי אדם" -
הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן ג' שנים.
שואלת הגמרא, ומאי - מהו שאמר רבי ישמעאל, אף על פי שאין
ראיה לדבר וקר לדבר, מדוע אין זו ראיה גמורה. ומשיבה, דלא
שאני עובדי בוכבים כגון נבוכדנצר ואדום דלא מפקדי דינא
עליהו - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
אבל עם ישראל מדקדק הקב"ה בעולם הזה וממהר לפרוע מהם
בעולם הזה.
שנינו במשנה, ויש זכות תולה ג' שנים בו.
שואלת הגמרא, זכות דמאי - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
מוקים לה. אליבא זכות תורה - שהיתה עוסקת בתורה. הא
אינה מצווה ועושה היא - הרי אינה מצווה ללמוד תורה, וכיון
שאינה מצווה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
לה שהמים לא יזיקו. אלא נאמר שהכוונה היא, לזכות דמצוה
שעשתה, גם על כך קשה, וכי זכות דמצוה מי מנא כולי האי
- האם יש בכוחה להגין כל כך מן הפורענות והתניא, את זו דרש
רבי מנחם בן יוסי, נאמר "כי נר מצוה ותורה אור", תלה -
המשיל הכתוב את המצוה בנר, ואת התורה באור, את המצוה
המשיל בנר, לומר לה מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה -
להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אף מצוה אינה
מגינה אלא לפי שעה - ממקצת פורעניות, ואת התורה המשיל
באור - לומר לה מה אור היום מגין לעולם - מכל הפגעים
הבאים לו בעולם, אף תורה מגינה לעולם - שמצילה אותו מן
החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. ואמר - הפסוק שאחריו
המדבר בענין מעלותיה של התורה, "בהתהלךך תנחה אתך
ובשכבך תשמור עליו הקצות היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש
הכתוב, "בהתהלךך תנחה אתך" - זה העולם הזה - שהתורה
תנחה ותגן עליך בעולם הזה מכל צרות. "בשכבך תשמור עליו" זו
מיתה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, והקצות
היא תשיחך לעתיד לבא - לאחר המיתה תליץ התורה בערך
להגן מפני יסורי הגיהנם. משל לאדם, שהיה מחלף באישון לילה
ואפילה ומתירא מג' דברים, א. מן הקוצים ומן הפחיתים -
גומות ומן הפרקנים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
ומחיה רעה ומן הליסטים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
לילה, ג. ואינו יודע באיזה דרך מחלף - מחמת שאינו בקי מספיק
בשבילי הדרכים. נודמנה לו אבוקה של אור, כיון שמאירה לו
את הדרך העומדת לפניו, ניצל מן הקוצים ומן הפחיתים ומן
הפרקנים שהם סכנות האורבות מחמת שאינו רואה, כך, מי
שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורעניות. אולם ועדיין מתירא
מחיה רעה ומן הליסטים שדרכן ללכת בלילה פן יפגעו בו, ועוד
ואינו יודע באיזה דרך מחלף. בין ששעה עמוד השחר, ניצל
מחיה רעה ומן הליסטים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, ועדיין
אינו יודע באיזה דרך מחלף, עד שהגיע לפרשת דרכים ושם
הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז ניצל מכולם. וכמו
כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

רש"י

תוספות

הן תהי ארבה לשלוחך שלא יבאו עליך הפורענות. וכן
עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל בגולה והיו צורכים מנות
ומפרנסם, ואף דניאל כשהשיאו עצמו לו זכר נתפון, שראה את ישראל בגולה מתחרין על
הפתחים ובתיב בלא ספא. כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר. לקצת ירחין תרי עשר.
אלקמא תלה לו זכות י"ב חרש: לעולם מתני

דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשכח קרא
דאמר וקני. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא
כתוב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים, הלכך
היו להו ג' שנים: דלא ספקי דינא עליהו. אין
ממחרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם
בעולם הזה, אלא ממחרת ממחרין לפע
בעה"ז ומקריין אחרים: זכות דפאי. מגינה כל
כה זכות דתורה. שהיה עוסק בתורה: הא לא
ספקא. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וקייס
יח ולא את בניתיכם, וכן דאיה מצוה אין
שברה גדול במצוה ועושה: היא תשיחך. תלין
בערך את זכותך: פתחים. גמות: נדפנה לו
אבוקה של אור. כך זכה לקדם מצוה נצל
ממקצת פורענות: ועדין מתיירא מתיא רעה ומן
הליסטים. שדרך לילך בלילה פו יפגע בו,
דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו
יער וסאס קד: הגיע עמוד השחר. ואף כאן זכה
לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדין אינו
יודע בו. שקא יכפנו יצרו לבטל וישיב עליו
יצהיר ופורענות: הגיע לפרשת דרכים. ושם
הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא
פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלל, והכי
מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שבר מצוה
ואין עבירה מכבה. שבר מי שעסק בתורה קדם
לקו, אלקמא מצוה לא מנא כל הא: לכבות את
האהבה. זו תורה דכתיב (ויק ט) הביאני אל בית
ההו ודגלו עלי אהבה. וכן סוד אמר רב יוסף.
לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה
מגינה דקאמר ת"ק ובלקו מן החטא שלא
יתקפו יצהיר קאמר: מצוה בעידנא דעסיק בה.
והיני לפי שעה דאמר מנא מן היסורין ומצלא
מיצהיר שלא יכשילו לחטא: בעידנא דלא
עסיק בה. משנמנה המצוה ואינו עוסק בה אגוני
מנא מן הפורענות, אצולי לא מצלא. דקתני
בברייתא עברה מכבה מצוה, לאו מהלך מן
היסורין קאמר, אלא מלטול שבר לעתיד: אמאי
לא תנן עליהו. מיצר הרע שהחטיאם ועשאם
רשעים גמורים, כלומר אמאי לא תצילון מן
העבירות: לעולם זכות דתורה. ולא שעוסקת
בתורה, אלא ששוררת בבנה ובבעלה שיעסקה
הסריאן וסתיאן: ששוררות על גביה להביאן
לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה ונמנן
לגביריה. וממנינות לבעליהן שירצאן לעיר
אחרת ללמוד תורה: מאי פרשת דרכים. מהו
מדמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו
מצוה, נעמד השחר היינו תורה, אלא פרשת
דרכים מאי היא: ויום המיתה. והוא תלמיד חכם

ביום מותו, ודע שלא פירש לפרוש מעליו על תורה: ויראת חשא. וזה ליראת חטא אחר שזכה לתורה נצל מכלל, שהתורה מלמדנו דברי מצוה דברי אסור וממה שהיו צריך לפרוש,
ויראת חטא מונע מלרדוף אחרי יצור: דסלקא ליה שמעתתא אלקא דהלכתא. וד"ק עלה עמוד השחר נצל מן התורה בו, וזה לתורה נצל מיצהיר ומן החטא. ועדין אינו יודע באינו
דרך מהלך, אם יזכה שיוסיעהו מן השמים לתקבל דבריו בין חבריו להורות כהלכה וכמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר וזה לך נצל מכללם לאמר אלהים עובד, כך היו אומרים
עליו, אלהים עובד, שבא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו, רדפו ותפסוהו בין אינו מצינו, אין לו זכות שזינלנו, שהעברה בכתה וכוותיה: לא יראה קדי. עברה, ואם יראה ושב מאחריה:
שמעון אחי ענניה. תנא הוא במשנה קמיתא דובחים. ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטאי כדי שחלוק בכותב למודו של שמעון, לך הוא נקרא על שם עזריה אחיו, וכן
ע"י יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמקשר בבית יואק וקו לטא:

הן תהיה ארבה לשלוחך" ובתיב: "כלא מנא על
נבוכדנצר מלכא" ובתיב "לקצת ירחין תרי עשר".
לעולם ר' ישמעאל, ואשכח קרא דאמר ותני, דכתיב:
"בה אמר ה' על שלשה פשעי אדום". ומאי "אף על
פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר?" דלמא שאני גוים
דלא מפקיד דינא עליהו: ויש זכות תולה ג' שנים
כו: זכות דמאי? אילימא זכות דתורה? הא אינה
מצוה ועושה היא! אלא זכות דמצוה זכות דמצוה
מי מנא פולי האי? והתיבא, את זו דרש ר' מנחם
בר יוסי: "פי גר מצוה ותורה אור" תלה הכתוב את

המצוה בגר, ואת התורה באור. את המצוה בגר לומר לך: מה גר אינה מגינה אלא לפי
שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגין
לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלךך תנחה אתה" וגו' "בהתהלךך תנחה אתה"
זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליו" זו מיתה, "והקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל
לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים
ומחיה רעה ומן הליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נדפנה לו אבוקה של אור נצל מן
הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים, ועדין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטים, ואינו יודע באיזה
דרך מהלך. בין שעלה עמוד השחר נצל מחיה רעה ומן הליסטים, ועדין אינו יודע באיזה
דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים נצל מכולם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה
מכבה תורה, שנאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה,
בעידנא דעסיק בה, מנא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנא, אצולי לא מצלא.
תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנא ומצלא. מתקין לה רבא:
אלא מעתה, דואג ואחיותופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הנניה עליהו? אלא אמר
רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנא, אצולי
לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנא, אצולי
לא מצלא. רבינא אמר: לעולם זכות תורה, ודקאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא
מפקדא, באגרא דמקרין ומתניין בנייהו ונמנן להו לגביריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא
פלגאן בהדיהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן
בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר זוטרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה
שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר
רב יוסף: דרשה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא פי סיני, ואילמלא דרשה דואג ואחיותופל
הכי, לא רדפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרש? "ולא יראה כד ערות
דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי" בוז יבואו לו?"
אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיא אלא פהלל ושבנא. דכי
אתא רב דימי אמר: הלל ושבנא אחי הוה, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עסקא. לסוף,
אמר ליה: תא נערוב ולפלוזי, יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':

אומר

המצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנא אצולי לא מצלא.
ותימה מאי האי דקתני בברייתא תלה את המצוה בבר מה גר אינה מגינה אלא
לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן
הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למח תלאה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן
הפורענות מצוה נמי מנא לעולם ואי דמצלא
מיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה:
זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא
דהלכתא. תימה ודיאן ניצל מכולן וזלא
לא ניצל מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה
ויל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועסק בה
ומהדר כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה:
והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה
והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא
מצוה אגוני מנא מן הפורענות אפילו בעידנא
דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלתא
מן היסורין קאמר אלא מלטול שבר לעתיד לבא
כמו שפרש"י:

למדה

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד ב

תוספות

רש"י

בן עזאי אמר דייב אדם וכו'. ירושלמי דבן עזאי דלא ברא בן עזריה דדריש (תנינא דף ג.)
הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי'
דמצוה לשמוע הנשים כדי שידעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה; מטרונה
שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל וכן מתין בה ג' מיתות אמר לה אין

אשה חבבה אלא בפלך אמר לי הרוקנס בנו
בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אבדת
ממני ג' מאות כור מעשר בכל שנה א"ל ישרפו
ד"ת ולא ימסרו דברי תורה לנשים:

רוצה אשה בקב ותפילות. פ"ח רוצה אשה
שיחא בעלה חמור ויהא מצוי אצל
בכל שבת ללח לא עונתה ולא יביא לה אלא קב
חטים בלבד ולא יהא גמל שהולך בדרך רחוקה
ואינו נוטן לה עונה אלא אחת לשלשים יום
ואע"פ שמביא לה לשכר ט' קבין חביבה עליה
העונה בכל שבת וקב אחד מט' קבין ופרישות ל'
יום ורבי פירש בשם רב האי המשרה אשתו ע"י
שליש של יפחות לה מקביים חזקין מן שבת
לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (מנחות דף טז)
ועונתה מצוי לה ואילו המורד על אשתו (ספ סג.)
מוסיפין על כתובתה ג' דיערים בשבת ושער בינוני
הוא ד' סאין שכלע וסלע ד' דיערים נמצאת סאה
בדינר וג' סאין בג' דיערים שזון י"ח קבין הרי
שחכמים עמדו על סוף דעתה שהיא רוצה
בתפילות ועמנו שני קביים מ"ח קביים שפירש
ממנה דקביים אחד מט' ב"ח קבין:

היכי דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
מנענע בגדר אמר לכשאחלוץ תפליץ
אצילנו עד כשהוא חולץ תפליץ הוציא זה את
נפשו: **זה** הנותן דיער לעני להשלים לו מאתים
זה. הא דרבי אבדו דור דרבי יוחנן ומבריה מוונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושה ותו גרס
התם חד תלמיד מדר' בון הוה לו מאתים וזו חסר
דינר והוה רבי יליף למוכי עמיה חד לחלת שנים
מעשר מסכני חד זמן עבדן ביה תלמידיו עין
בישא ומלוון ליה אתא בעי מוכי עמיה דין הדוח
יליף א"ל רבי אית לי שיעורא אמר זה מכת
פרושים נגעו ביה רמז לתלמידיו ואעלונא
לקפלין וחסרונא חד קרט חכה עמיה דין הדוח

יליף שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים זה והוא נושא ונותן בהן היו לא יטול ובגמרא (ירושלמי) היא אמר חמשים דעבדין טבין מן מאתן דלא עבדין: **יתומים**
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מוון הבנות אמרין מה שמכרו מכרו אבל לענין מוון האשה כיון דמשמעבד לה בעל למוונות בחייו הנכסים בחוקתם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הנושא (מנחות ק.) יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' התם לא משמעבד לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דרה בו בחי הבעל אבל מוונות בכל יום צריכה למוונות ולא דמו מוונות אשה למדור והוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמשמעבד לא משמעבד למוונות
ואמר' בפ' מציאת האשה (ספ סט.) בין מכרו בין משכנו אין מוציאין למוונות האי דנקט בנכסים מועטין אורחא דמילתא נקט דלא מוכין אינש נכסים משום הפסד מוונות היכא דאיכא נכסים
מרובים רבי פי' בתוספתו דר' יוחנן פליג אהדיא דמסקנן בפרק ב' דיני גזירות (ספ דף קט.) אמר רבי יצחק בן אילעאי שמשיה דדוקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
במותו וגבי נכסים מועטין תנינא התם (קף קף) ובפרק מי שמת (נ"ב דף קנ"ט) אמר אדמון וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דדוקיה לפרש כן
אליבא דאדמון טפי מאלבא דרבנן: **אבי** אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג. רשב"ג פי' ביש נחללי (נ"ב דף קנ"ט) משום דגרם לעבור על דברי הנותן ועירום דאנתו מעשיו דהרי
הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו דהיינו ראשון לא מקרי רשע ואף על גב דלכתחלה אסור לעשות כך דלא חמיר איסוריה שהרי השליט הנותן בגוף ופירות לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שהיה נשוי (מנחות דף ל"ט) דאמר אביי נכסי לך ואחר כך לפלוגי ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחר כך במקום בעל כלום ומי אמר אביי הכי האמר אביי איהו רשע
ערום זה המשיא כו' מי קאמר תינשא ניסת קאמר אלמא דמדמי מוכר עצמו למשיא ומיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמוכר אסור לעשות לכתחילה אע"פ דלא נקרא רשע
בדקתין התם א"ל לו לראשון אלא אבילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' כרשב"ג מכלל דאביי ס"ל כרשב"ג דהכי אמר אביי נמי בהדיא בפרק מי שהיה נשוי
(נ"ט ספ) בעל לוקח הוי ואין לאחר כך במקום לוקח כלום וביש נחללי (נ"ב דף קנ"ט) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (יש"ק דף קמ"ט) אמר אביי נקטינן בעל
בנכסי אשתו צריך הרשאה אע"פ דפירות דידיה הוי הגוף צריך הרשאה דמשמעבד דס"ל דלאו כקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחר כך ס"ל לאביי דכקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
כקנין הגוף דמי מתרצין אליביה אחר כך שאני ופי' רשב"ג דאחר כך משמע גוף ופירות נתן לראשון דהא בהדיא פי' אחר כך ירש פלוני ואף הוא פסק שם כרשב"ג ד"ל בעלמא סבירא לן דלאו
כקנין הגוף דמי דכפסקי בפרק החולץ (יבמות דף ל"ט) הכא אחר כך שאני וכן עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקין כ"ל פרק החולץ ובהא דאחר כך קיימא לן כרשב"ג דפסקי הלכתא
לקמיה ולא פליג ר"ל ומדאביי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איהו רשע וכו' ולקמן נמי ההיא אתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי כו' אול איהו אקניה לבנו קטן
כרשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מהדחם שמענין דהלכה כרשב"ג הלכך בעינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כ"ל דלאו כקנין הגוף דמי והא דהיינו טעמא דאחר כך שאני ולא תקשי הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשבי נמי ההיא דאלו דן ונתפסין (פסחים דף ק"ט) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשהה בתו בגרות ויש לומר דעני ורשע לא קא

חשיב:

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וזכיותו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא
תשא שמע שוא', ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
בא לדון איתו.
רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים זוז -
בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים זוז
אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יכול לקבל שכחה ופאה ומעשר עני.
היה לו מאתים חסר דינר, כיון שכעת הוא עני, אפילו אלף נותנין
לו באחת, אם בולם נחוצים לו. הרי זה יכול, והרי הוא רשע ערום
שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למכור
בנכסים מועטים - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד
שיתארסו. במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם
הבנים והבנות כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
ניזונות מהן עד שיתבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במזונות
הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנין שמהכירה
מועילה. דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, יתומים שקדמו ומכרו
בנכסים מועטים - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
בחזקתן, מה שמכרו מכרו.
אפי' אומר, רשע ערום, זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן
שמעון בן גמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך
ואחריו לפלוני. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוני, אם ירד
הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את
הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון
שמכר הנכסים לאחר, איך לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שיקבל הנכסים,
למכורם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
לאחר מותו לאחרי' - נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
רב יוסף בר חמא אומר בשם רב ששת, רשע ערום, זה המכרע
אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
רבי ירמיה אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
לאחרים. עולא אומר, זה

שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את זכו' רבי
אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
בדברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
אימא, כאילו למדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
ערמומית ולעשות דבריה בהצנע.
אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דבתיב "אני חכמה שכנתי
ערכה", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - בין
שנכנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערמה' - נכנסה עצמו ערמומית.
והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
זנות בהצנע
שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עבדי ליה - מה דורשים
ממנו. משיבה הגמרא, מיבעי ליה לרבנן יוסי דרבי חנינא. דאמר
רבי יוסי דרבי חנינא, אין דברי תורה מתקיימין אלא בפי
שמעוני עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
שנאמר 'אני חכמה שכנתי ערמה'.
אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא בפי שמשים עצמו
בפי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
שנאמר 'והחכמה מאין תמצא' - החכמה תמצא תמי שמשים
עצמו כ'אין' - כלום.
שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
קבין ופרישות זכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
ותיפלות עצמו - מעדיפה אשה ליוון במזונות מועטים (קב) ושיהיה
בעלה מצוי לה, מתשעת קבין ופרישות - מליון במזונות מרובים
ובשפע גשמי, ולא יאה בעלה מצוי לה. וכיון שיעקר ענייניה וליבה
של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
הוא היה אומר חסיד שומע ורשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי
דמי חסיד שומע. משיבה הגמרא, כגון דקא סבקה איתתא
בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
לאיתכבולי בה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
אותה.
שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי
יוחנן, זה הממעים דבריו לדיין - משמיע לדיין את הסיבות שיש
לצדד לזכותו קודם שיבא בעל דין כפרו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' ב

ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, וכן לדבר יש,
דבתיב לאחר שפטר דינאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
מקום מלכי ישפר עולך - תיטב עצתי בעינך, (וחמיר) (וחמיר) [וחמיר]
בצדקה פרק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמשש על ידי
שתיתך צדקה, ועיתך במחן ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
הקרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
אם יש לה זכות תולה לה מ' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
ונורעה דע" וזהלן הוא אומר "דע יעבדנו יספר", מכאן שהזכות
תולה לה כדי זמן פקידת דע הראוי לספר - היינו, הראוי לחיות
ולבא לידי סיפור שבחו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
אומר, אם יש לה זכות תולה לה שלשה עשר חדש. ואף על פי שאין

ישעיה פרק ס יז-כב

יז תחת הנחשת אביא זהב ותחת הכסף אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל ושמתי פקדתך שלום ונגשיר צדקה: יח לא יושמע עוד חמס בארצך עד ושבר בגבולך וקראת ישועה חומתך ושעריך תהלה: יט לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולילה הירח לא יאיר לך והיה לך יהוה לאור עולם ואלהיך לתפארתך: כ לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי יהוה יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבלך: כא ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר (מטעו) מטעי מעשה ידי להתפאר: כב הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני יהוה בעתה אחישנה: (ס)

ישעיה פרק סא א-ב

א רוח אדני יהוה עלי יען משח יהוה אתי לבשר עניים שלחני לחפש לגשבריי לב לקרא לשבויים דרור ולאסורים פקח-קוח: ב לקרא שנת-רצון ליהוה ויום נקם לאלהינו לנחם פלא-אבלים:

רש"י

(יז) תחת הנחשת. שנטלו ממך: ושמתי פקדתך שלום. ואשוי פרנסך שלם ושלטוניך בזכו: פקדתך. פקידים שלך, ורבותינו אמרו הפקודות שבאו עליך בגלותך והנוגשים שדחקוך יהיו לך לשלום ולצדקה: (יט) לא יהיה לך עוד. לא תצטרכי לאור השמש: (כ) לא יאסף. לשון אספו נגהם (יואל ב) הכניסו אורם:

(כא) להתפאר. שאהיה מתפאר בם פורונוטי"ר בלע"ז: (כב) בעתה אחישנה. זכו אחישנה לא זכו בעתה: (א) יען משח. אין משיחה זו אלא לי שררה וגדולה: לקרא לשבויים דרור. כלומר לבשר להם בשורת הגאולה: פקח קוח. פקח את מלקוחם ושבים והתירם: (ב) שנת רצון. שנת פיוס וריצוי:

מצודת דוד

(יז) תחת הנחשת. במקום הנחשת שנטלו האומות ממך אביא במקומו זהב וכו': ושמתי פקדתך שלום. ר"ל תחת הפקידים שהיו נותנים עליכם לגבות המס אשים עליך שלום כי לא יבואו עוד בתגר לגבות המס כי אם יבואו לשאול בשלומך: ונגשירך. במקום הנוגשים את הכסף יבואו לעשות עמך צדקה: (יח) לא ישמע וכו'. מן הצר הצורר כי לא יהיה עוד: שוד וכו'. כפל הדבר במ"ש. וקראת. לא תקראי עוד על חומותיך ובשעריך קול מלחמה כי אם תקראי קול ישועה ה' ותהלתו: (יט) לא יהיה לך. ר"ל לא תהיה צריך לאור השמש להאיר לך ביום: ולנוגה. לזריחת הירח לא תצטרך להאיר לך בלילה: והיה לך ה'. אבל אור השכינה יהיה לך לאור עולם ביום ובלילה: לתפארתך. תתפארי בכבוד ה': (כ) לא יבא. לא ישתקע עוד שמשך וירחך לא יכניס אורו לבל יאיר לך ר"ל לא תבטל מלכותך וממשלתך: כי ה' וכו'. ר"ל הואיל ומה' בא הממשלה א"כ יהיה לאור עולם ולא תבוטל עוד: ושלמו. יתמו ויגמרו ימי אבלך כי לא תתאבלי עוד: (כא)

מצודת ציון

(יז) פקדתך. מלשון פקיד וממונה: ונגשירך. ענין הלחץ לקחת הכסף כמו נגש את הכסף (מ"ב כ"א): (יח) חמס. עושק וגזל: שוד. מלשון שידה וגזל: תהלה. ענין שבח: (יט) ולנוגה. ענין זהירה וזריחה: (כ) לא יבוא. לא ישקע כמו כי בא השמש (בראשית כח): יאסף. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים יט): ושלמו. ענין גמר: (כא) נצר. ענף כמו ונצר משרשיו יפרה (לעיל יא): מטעי. מלשון נטיעה: (כב) והצעיר. הקטן כמו ורב יעבוד צעיר (בראשית כח): עצום. ענין ריבוי כמו עצמו לי אלמנותיו (ירמיה טו): בעתה. מלשון עת וזמן: אחישנה. ענין מהירות כמו אחישה מפלט לי (תהלים נח): (א) יען. בעבור: משח. ענין גדולה וכן למשיחו לכורש (לעיל מה): לחבוש. ענין כריכת המטלית על השבר כמו ולנשברת לא חבשתם (יחזקאל לד): דרור. חפשי וחירות כמו וקראתם דרור (ויקרא כה): פקח. ענין פתיחה כמו פקוח אזנים (לעיל מה): קוח. מלשון לקיחה:

ועמד. העם הנשאר בך יהיו כולם צדיקים כי הרשעים יכלו בחבלי המשיח: לעולם יירשו ארץ. הם ירשו הארץ לעולם ולא יגלו עוד ממנה: נצר מטעי. הענף אשר נטעתי מעשה ידי הוא ויש מה להתפאר בו ר"ל העם אשר בחרתי אתפאר בו כי יהיו צדיקים ותמימים: (כב) הקטן. השבט הקטן יתרבה עד אלף פעמים ככה: והצעיר. כפל הדבר במ"ש: אני ה'. אשר היכולת בידי לכן בבוא עת הגאולה אמהר להרבות הקטן לאלף והצעיר לגוי עצום:

(א) רוח וכו'. רוח נבואה מה' היתה עלי ר"ל כל התנחומין שאני אומר לא מלבי המה כ"אם בדבר ה': יען. בעבור כי ה' משח אותי לבשר את העניים ושלחני לעשות תחבושת לנשברי לב ר"ל לנבאות נחמה להמצטערים על איחור הגאולה: לקרוא. לנבאות על שבויי ישראל שיצאו לחפשי: ולאסורים. לנבאות על האסורים בגולה שיפתח מאסרם וילקחו מן הגלות: (ב) לקרוא. לבשר שיבא מה' שנת רצון לישראל עת נקמה מהאומות: לנחם. נקמת האומות יהיה לתנחומין לאבלי ציון על הצער

איוב פרק מא כד-כו

כר אחריו יאיר נתיב יחשב תהום לשיבה: כה אין-על-עפר משלו העשו לבל-יחת: כו את-פלג-גבה יראה הוא מלך על-פלג-יני-שחן:

איוב פרק מב א-ג

א ויגן איוב את-יהוה ויאמר: ב (ידעת) ידעתי כי-כל תוכל ולא-יבצר ממך מזמה: ג מי זה | מעלים עצה בלי דעת לכן הגדתי ולא אבין נפלאות ממיני ולא אדע:

רש"י

מלה כפולה על כל גאווה יראה והוא מלך על כל בני שחן בני גסות הרוח שבראתי בעולמי שאין להם כנגדו ממשלה ושר' והאיך נשאך לבך לשאת ראש לפני להתוכח נגדי כי הנני עושה את כל הנפלאות האלה: (א) (מענה איוב): (ב) ידעתי כי כל תוכל. כי הכל תוכל לעשות כאשר ישר בעיניך: ולא יבצר ממך מזמה. כופל מלתו שאין מזמה ומחשבה נבצרת ונסתרת ממך אשר כל מחשבותיך תוכל לגמור ולמלאות כי בידך כח וגבורה ובידך לעשות כל הטוב בעיניך ומקרא זה דוגמת ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות (בראשית יא): (ג) מי זה מעלים. אשר העלים וכסה עצתו ונפלאותיו של הקב"ה בבלי דעת, ידעתי כי הכל בידך לעשות וע"כ הגדתי קצת מגבורותיו כאשר היו עם לבבי כאשר ידעתי: ולא אבין. אבל לא הבנתי כ"כ כאשר הודעתי כי כמה נפלאות נסתרות ונעלמות ממני אשר אינני יודע:

מצודת ציון

(כד) נתיב. שביל ודרך: תהום. עומק הים: (כה) העשו. כמו העשוי ביו"ד ור"ל אשר עשוי ודוגמתו הבאה ליעקב (בראשית מו) ומשפטו אשר באה: חת. ענין פחד כמו ואל תחת (יהושע א): (כו) בני שחן. אנשי גאווה כמו לא הדריכוהו בני שחן (לעיל כח):

(ב) כל. כמו יכול והוא מל' יכולת ונפלה פ"א הפעל וכן בול הרים (לעיל מ): יבצר. ימנע כמו ועתה לא יבצר מהם (בראשית יא): מזמה. מחשבה ור"ל חכמה כי החכמה היא במחשבה: (ג) נפלאות. מכוסות כמו כי יפלא ממך דבר (דברים יו):

ודומה לו אשר יהיה עשוי לכל יפחד ויחת משום דבר בעולם כאשר הוא לא יחת: (כו) את כל גבוה. עם שהוא במים מתחת לארץ מ"מ רואה הוא את כל הגבוה והחזק אשר על הארץ ועם כי יודע הוא מכל הבריות הנפלאות מ"מ לא יחת ממנו והוא מלך וראש על כל אנשי גאווה כי הוא מתגאה על כל וכאומר הנה השמעתיך פלאי יציר כפי וממנו תשכיל גודל רוממתי (העולה מהמענה ההיא להשיב על תלונתו מדוע מכתו אנושה והוא את הטוב עשה כי ישיב אמרים לומר הנה לצדיק אמיתי יש כח הזרוע כמו לאל למשול במטה ובמעל ובחון נא אם תוכל לענוש החוטאים באמרי פיך אז אודה לך גם אני שצדיק גמור אתה אבל מה בכך שאתה משבח עצמך ואם לא כן הוא כ"א היית צדיק אמיתי הנה לא קצרה ידי מלשלם גמול אף אין מי ימחה בידי ויספר מפלאי שור הבר ומפלאי הליות להכיר מהם גדולת המקום שאין מי יוכל למחות בידו מלשלם גמול ועם כי אין חוב מוטל עליו לשלם גמול כי כבר גמל הטובה טרם עשה המצוה מ"מ עוד ישלם גמול בחסדו וכ"כ היה גומל טוב לאיוב אם היה צדיק בתכלית ובשלמות (רב):

(ב) ידעתי. מאז ידעתי אשר יכול תוכל כל אשר תחפוץ ולא ימנע ממך שום מחשבת חכמה וכן אמר מאז חכם לבב ואמיץ כח (לעיל ט): (ג) מי זה וכו'. ר"ל אולם למה שאמר במענה הראשונה מי זה מחשיך וכו' (לעיל כח) כי מעלים ומחשיך הוא אחד במובנם אלא שאחז' כבוד כאילו אמר לו המקום מי הוא זה אשר מלאו לבו לחשוב שנעלמה ממני עצה נכונה והמחשבה ההיא היא מבלי דעת כי יחשוב שמסרתי הכל ביד המערכה: לכן. ר"ל ע"ז אשיב לכן בעבור הדבר ההיא בעצמה על שהייתי בלי דעת לזה הגדתי אז הסכלות הזה ולא הייתי מבין אז מהשגחתך הנפלאה כי הדברים אשר סיפרתי מגודל השגחתך היו נפלאות ומכוסות ממני ולא ידעתיים מאז וכאומר באמת מבלי דעת אמרתי מה שאמרתי אולם עתה אחר שסיפרתי לי מהשגחתך אודה לך שהאמת הוא כן:

מצודת דוד

(כד) אחריו. כשהוא שט בים ודוחה הוא את מי הים בדרך הלוכו ואחר כי ישוט להלאה יאיר נתיבתו ר"ל הנתיב שהלך בו נראה הוא פנוי ממים כי לרוב רחבו לא במהרה ישובו המים לכסות רוחב הנתיב: יחשוב תהום לשיבה. כי בדרך מהלכו נדחו המים ממקומו ומעט מן המים נשאר מתחת לו ומחשיב הוא את התהום בעיני הרואה לאיש שיבה כי המקום ההוא יהיה לבן כי כשהמים עמוקים נראה חשוך ושחור אבל כשאינם עמוקים נראה לבן א"כ במהלכו ימעיט גובה המים ומחשיב התהום בעיני הרואה לאיש שיבה במראה לבן: (כה) אין על עפר משלו. אין מי על עפר הארץ להיות נמשל

ודומה לו אשר יהיה עשוי לכל יפחד ויחת משום דבר בעולם כאשר הוא לא יחת: (כו) את כל גבוה. עם שהוא במים מתחת לארץ מ"מ רואה הוא את כל הגבוה והחזק אשר על הארץ ועם כי יודע הוא מכל הבריות הנפלאות מ"מ לא יחת ממנו והוא מלך וראש על כל אנשי גאווה כי הוא מתגאה על כל וכאומר הנה השמעתיך פלאי יציר כפי וממנו תשכיל גודל רוממתי (העולה מהמענה ההיא להשיב על תלונתו מדוע מכתו אנושה והוא את הטוב עשה כי ישיב אמרים לומר הנה לצדיק אמיתי יש כח הזרוע כמו לאל למשול במטה ובמעל ובחון נא אם תוכל לענוש החוטאים באמרי פיך אז אודה לך גם אני שצדיק גמור אתה אבל מה בכך שאתה משבח עצמך ואם לא כן הוא כ"א היית צדיק אמיתי הנה לא קצרה ידי מלשלם גמול אף אין מי ימחה בידי ויספר מפלאי שור הבר ומפלאי הליות להכיר מהם גדולת המקום שאין מי יוכל למחות בידו מלשלם גמול ועם כי אין חוב מוטל עליו לשלם גמול כי כבר גמל הטובה טרם עשה המצוה מ"מ עוד ישלם גמול בחסדו וכ"כ היה גומל טוב לאיוב אם היה צדיק בתכלית ובשלמות (רב):

(ב) ידעתי. מאז ידעתי אשר יכול תוכל כל אשר תחפוץ ולא ימנע ממך שום מחשבת חכמה וכן אמר מאז חכם לבב ואמיץ כח (לעיל ט): (ג) מי זה וכו'. ר"ל אולם למה שאמר במענה הראשונה מי זה מחשיך וכו' (לעיל כח) כי מעלים ומחשיך הוא אחד במובנם אלא שאחז' כבוד כאילו אמר לו המקום מי הוא זה אשר מלאו לבו לחשוב שנעלמה ממני עצה נכונה והמחשבה ההיא היא מבלי דעת כי יחשוב שמסרתי הכל ביד המערכה: לכן. ר"ל ע"ז אשיב לכן בעבור הדבר ההיא בעצמה על שהייתי בלי דעת לזה הגדתי אז הסכלות הזה ולא הייתי מבין אז מהשגחתך הנפלאה כי הדברים אשר סיפרתי מגודל השגחתך היו נפלאות ומכוסות ממני ולא ידעתיים מאז וכאומר באמת מבלי דעת אמרתי מה שאמרתי אולם עתה אחר שסיפרתי לי מהשגחתך אודה לך שהאמת הוא כן:

ז האומר: פתיתי את בתו של פלוני – משלם בשלם ופגם על פי עצמו, ואינו משלם קנס. האומר: גנבתי וטבחתי ומכרתי – משלם את הקרן על פי עצמו, ואינו משלם תשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה. המית שורי את פלוני, או: שורו של פלוני – הרי זה משלם על פי עצמו; המית שורי עבדו של פלוני – אינו משלם על פי עצמו. זה הפלל: כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו.

פרק רביעי

א נערה שנתפתתה – בשתה ופגמה וקנסה של אביה; והצער בתפוסה. עמדה בדין עד שלא מת האב – הרי הן של אב; מת האב – הרי הן של אחיו; לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב – הרי הן של עצמה. עמדה בדין עד שלא בגרה – הרי הן של אב; מת האב – הרי הן של אחיו; לא הספיקה לעמוד בדין עד

פירוש ברטנורא

על פי עצמו, אלא אפילו האומר פתיתי, דפנים לה טפי שלעו של מפותה גדול וסד"א דלא מהימנינן ליה להחזיק חלעו, קמ"ל דניחא לה לדירה להחזיק חלעו כדי להשתכר הממון: ואינו משלם קנס. דמודה בקנס פטור, דאמר קרא (שמות כ"ב) אשר ירשיעון אלהים, פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני. והריני חייב בכופר. משלם על פי עצמו, דקסבר כופרא ממוןא: עבדו של פלוני. והריני חייב שלשים סלע, פטור, דקנס ננהו, שאפילו אינו שוה סלע נותן שלשים:

ד א נערה. והצער בתפוסה. והצער נמי לאביה באנוסה: מת האב. משעמדה בדין בנערותה, בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה, הרי הן של אחיו, דכיון דעמדה בדין זכה בהן אב: לא הספיקה לעמוד בדין וכו'. כיון דלא עמד בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו: רבי שמעון אומר. אע"פ שעמד בדין לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לדירה, דכתיב (דברים כ"ב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף, לא זכתה תורה לאב אלא משעת

משניות מבוארות – קהתי

וחמישה, או בשור שהמית עבד, שאפילו העבד אינו שווה סלע, בעל השור חייב לשלם שלשים סלעים, וכן באונס ובמפתה ובמוציא שם רע, אינו משלם על פי עצמו – שקנס הוא, והמודה בקנס פטור.

בגמרא מבואר, שהוא הדין במשלם פחות ממה שהזיק, כגון חצי נזק של שור תם, שקנס הוא ואינו משלם על פי עצמו, אלא הואיל ויש חצי נזק צרורות (הבהמה שהיתה מהלכת, והיו צרורות מנתזין מתחת רגליה, ושברו כלית, שבעל הבהמה משלם חצי נזק), שהלכת היא מפי הקבלה, שממון הוא, לפיכך נקטה המשנה "כל המשלם יתר על מה שהזיק".

באור משנה א

משנתנו דנה בזכויותיו של האב בתשלומי אונס ומפתה.

נערה שנתפתתה, בשתה ופגמה וקנסה של אביה – דמי בושת ופגם וקנס שהמפתה משלם, כמו ששינו לעיל (ג, ד), של אביה הם; והצער בתפוסה – באנוסה; מלבד בושת ופגם וקנס גם תשלומי צער שהאונס משלם הם של אביה ("בתפוסה" על פי לשון הכתוב: "ותפשה ושכב עמה" – רש"י), עמדה בדין – עם המפתה או עם האונס לתבוע את תשלומיה, עד שלא מת האב – קודם שמת האב, הרי הן של אב – כל התשלומים הם של אביה; מת האב – משעמדה בדין בנערותה, הרי הן של אחיו – הואיל ועמדה בדין בחיי האב, זכה האב בתשלומים, ואלה עוברים אחרי מותו בירושה לבניו, שהם אחיה. לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב, הרי הן של עצמה – שקודם שעמדה בדין לא זכה האב בתשלומים, ואין הם ממנוניו שיורשים לבניו. ובגמרא למדים ממה שנאמר (ויקרא כה, טו): "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם" – אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם; מגיז, שאין אדם מוריש זכות בתו (וזכות שזיכתה לו תורה בבתו) לבנו. ברם, יש מפרשים, שדין זה אינו אלא בקנס, אבל בושת ופגם שממון הם, זכה בהם האב אפילו קודם שעמדה בדין, והוא מורישם לבניו (רש"י עפ"י המאירי והרמב"ם; ועיין "חוטפות יוס טוב"). עמדה בדין – עם המפתה או עם האונס, בחיי אביה, עד שלא בגרה – קודם שבגרה, הרי הן של אב – התשלומים לאביה הם; מת האב – לאחר שעמדה בדין, הרי הן של אחיו – כמו שבארנו לעיל, שכבר זכה האב בתשלומים, והם עוברים בירושה לבניו. לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה – וכן אם נישאה קודם שעמדה בדין, הרי הן של עצמה – הואיל ובגרה (או נישאה) קודם שעמדה בדין, הרי יצאה מרשות אביה, ולכן התשלומים שלה הם. רבי שמעון אומר: אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב – אף על פי שעמדה בדין בחיי אביה, מכל

יוס ראשון

באור משנה ט

היסוד ההלכתי של משנתנו הוא הכלל: "מודה בקנס פטור".

האומר – הבא לבית הדין ואומר: פתיתי את בתו של פלוני – והרי הוא נאמן, אף על פי שהוא פוגם אותה, ואין צורך לומר באומר "אנסתי את בתו של פלוני", שאינו פוגם אותה כל כך, שהוא נאמן (גמרא), משלם בשלם ופגם על פי עצמו – מחייבים אותו על פי עדות עצמו, שהודה שפיתה אותה, לשלם דמי בושת ופגם, לפי תשלומי ממון הם ולא קנס, ואינו משלם קנס – ואין מחייבים אותו לשלם את הקנס "חמישים כסף", שהמודה בקנס פטור מלשלם. דין זה למדים ממה שנאמר (שמות כב, ח): "אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו", ודרשו חכמים: "אשר ירשיעון אלהים" – פרט למרשיע את עצמו (גמרא בבא קמא טד, ב). האומר: גנבתי וטבחתי ומכרתי – כתוב בתורה (שמות כא, לו): "כי יגנב איש שור או שה וטבח או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השנה", וכבר הבאנו לעיל את הפסוק "אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו". הבא ללמדנו, שהגנב משלם בגניבת כל דבר תשלומי כפל, והוא הדין בגניבת שור או שה בזמן שלא טבח ולא מכרו. והרי תשלומים אלו – תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמישה – תשלומי קנס הם; לפיכך, גנב הבא לבית דין ואומר: גנבתי וטבחתי ומכרתי – שור או שה, משלם את הקרן על פי עצמו – מחייבים אותו לשלם, על סמך הודאת עצמו, את הקרן בלבד, היינו שווייה של הבהמה, שאין הקרן קנס אלא תשלומי ממון, ואינו משלם תשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה – שתשלומי קנס הם, והמודה בקנס פטור. האומר: המית שורי את פלוני – המועד, את פלוני – ואני חייב כופר, כמו שכתוב בשור מועד שהמית איש או אשה (שמות כא, לו): "אם כופר יודעת עליה, ונתן פדיון נפשו ככל אשר יודעת עליה", אלא האומר: המית שורי המועד את שורו של פלוני – ואני חייב בתשלומי נזק, כמו שכתוב (שמות כא, לו): "שלם ישלם שור תחת השור". הרי זה משלם על פי עצמו – שתשלום כופר ותשלומי נזק של שור מועד אינם קנס אלא תשלומי ממון. אבל האומר: המית שורי עבדו של פלוני – שעל כך נאמר בתורה (שמות כא, לב): "כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו", אינו משלם על פי עצמו – כיון שהודה בעצמו אינו חייב לשלם, לפי שתשלום "שלשים שקלים" אינו ממון אלא קנס. זה הפלל – בענין קנס: כל המשלם יתר על מה שהזיק – כתשלומי כפל ותשלומי ארבעה

שְׁבִיגָה – הרי הן של עצמה. רבי שמעון אומר: אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב – הרי הן של עצמה. מעשה ידיה ומציאתה, אף על פי שלא גבתה, מת האב – הרי הן של אחין.
ב המאָרס את בתו, וגרשה; ארסה, ונתארמלה – בתבתה שלו. השיאה, וגרשה; השיאה, ונתארמלה – בתבתה שלה. רבי יהודה אומר: הראשונה של אב. אמרו לו: משהשיאה – אין לאביה רשות בה.
ג הגיורת שנתגיירה בתה עמה, וזנתה – הרי זו בחנק. אין לה לא פתח בית האב, ולא מאה סלע. היתה הורתה שלא בקדשה ולדתה בקדשה – הרי זו בסקילה. אין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע. היתה

פירוש ברטנורא

נתינה. ואין הלכה כרבי שמעון: מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה, אף על פי שלא גבתה, כגון שכר פעולה; ומציאתה. כגמרא פריך, מציאתה ממאן נביא. ומשני, הכי קאמר, מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב אחר מיתת האב לעצמה, כלומר שאין האחים זוכים במה שמצאה הבת לאחר מיתת האב, כך מעשה ידיה בחיי האב לאב, וזכו בהן האחים אף על פי שלא גבתה שכר פעולתה. אבל מעשה ידיה שלאחר מיתת האב לעצמה, ואין לאחין זכות במעשי ידי הבת שעושה לאחר מיתת האב:

ב כתובתה של אב. כתובתה שהיא גובה משני אירוסין הללו. וקסבר יש כתובה לארוסה. וכימי נערות וקמנות קאמר: כתובתה שלה. המשהשיאה פקע רשותו, ובתר גוביינא אולינן, וגוביינא בתר הכי הוא. ולא אולינן בתר כתיבה לומר הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תהיו דאב: **הראשונה של אב**. דקסבר ר' יהודה בתר כתיבה אולינן, והואיל וכתובה ראשונה נכתבה לפי הנשואין בעוד שהבת ברשות האב, הוא דאב. ואין הלכה כר' יהודה: **ג וזנתה**. מן האירוסין והיא נערה: הרי זו בחנק. ואפילו נתגיירה פחותה מכת ג' שנים דבחוזה בתולה היא. דכי כתיבא סקילה כנערה מאורסה בבת ישראל כתיב, דכתיב (דברים כ"ב) כי עשתה נבלה בישראל: ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן. דכולה פרשה בישראל כתיבא: וליתתה בקדושה הרי זו בסקילה. דאמר קרא (שם) וסקלנה באבנים ומתה, שאין צריך לומר ומתה אלא לרבות הורתה שלא בקדושה. ומיהו לקנס לא מרבין לה, דלמיתה נתרבית

משניות מבוארות – קהתי

האב, שלדעת רבי יהודה הולכים אחר כתיבת הכתובה. **אָמְרוּ לוֹ** – חכמים לרבי יהודה: **מִשְׁהִשְׁיָאָהּ**, **אֵין לְאִבֶּיהָ רְשׁוּת בָּהּ** – אין הולכים אחר כתיבת הכתובה אלא אחר גבייתה, והרי בשעת גביית הכתובה כבר יצאה מרשות האב, שמשינאה אין לאביה רשות בה, ולכן אם נתגרשה או נתאלמנה מן הנישואין, כתובתה שלה היא. והלכה כחכמים.

כגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "המאָרס את בתו וגירשה אירסה ונתארמלה", וכן "השיאה וגירשה. השיאה ונתארמלה" (פעם "וגירשה" ופעם "ונתארמלה"), ולא נקטה "ונתארמלה" בשתי הפעמים, לפי שלא רצתה המשנה לנקוט דרך פירענות; וכא התנא ללמדנו דרך אגב שסתם משנתנו כרבי, הסוכר: "נישאת לראשון ומת, לשני ומת, לשלישי לא תינשא", שבשתי פעמים מוחזקת היא לקטלנית (ברייטא כיכמות סד, כ). מטעם זה לא נקטה גירשה המשנה בשתי הפעמים "וגירשה", כדי שתהא נשמעת ממנה ההלכה של רבי (ענין "ותוספות יום טוב"; "תפארת ישראל").

באור משנה ג

בפרשת מוציא שם רע כתוב (דברים כב, יט-כא): "וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה, כי הוציא שם רע על בתולת ישראל... ואם אמת היה הדבר הוה (פירוש: שבאו עדים והעידו שזינתה לאחר האירוסין)... והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלנה אנשי עירה באבנים ומתה, כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה". – משנתנו באה ללמד, שדין מוציא שם רע ודין סקילה לנערה מאורסה שזינתה אינם אלא כ"בתולת ישראל", כמו שכתוב בפרשה, אבל לא כגיורת, אפילו היא בחזקת בתולה. **הַגִּיּוֹרָת שֶׁנִּתְגִּיֶּרָה בִּתְּהָ עִמָּה** – ואפילו נתגיירה בתה כשהיתה פחותה מכת שלש שנים, שהיא בחזקת בתולה, **וְזָנְתָה** – הבת כשהיתה נערה מאורסה, **הִרִי זֹו בַּחֲנֻקָּה** – ולא בסקילה, שלא נאמר סקילה כנערה מאורסה אלא בבית ישראל, שכתוב: "כי עשתה נבלה בישראל". **אֵין לָהּ לֹא פֶתַח בֵּית הָאָב** – אין צריכים להוציאה אל פתח בית אביה להרגה, כדן נערה המאורסה, **וְלֹא מֵאָה סָלַע** – ואין בעלה חייב לשלם קנס "מאה כסף", אם הוציא עליה שם רע, שדין זה לא נאמר אלא ב"בתולת ישראל" כמו שהבאנו לעיל. **הִיְתָה הוֹרְתָה שְׁלֹא בְקֶדְשָׁה וְלִדְתָה בְקֶדְשָׁה** – שהרחת אותה אמה קודם שנתגיירה וילדה אותה לאחר שנתגיירה, **הִרִי זֹו בַּסְּקִילָה** – כשזינתה בהיותה נערה מאורסה, שנאמר: "וסקלנה אנשי עירה באבנים ומתה", ודרשו חכמים, שהואיל ואין הכתוב צריך לומר "ומתה", הרי חיבה זו באה לרבות "הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה", שאף היא בסקילה. ברם, למיתה בלבד נתרבתה, אבל בשאר הדברים אין דינה כבת ישראל: **אֵין לָהּ לֹא פֶתַח בֵּית הָאָב וְלֹא מֵאָה סָלַע** –

מקום אם מת אביה קודם שהספיקה לגבות את התשלומים, **הִרִי הֵן שְׁל עֲצָמָה** – רבי שמעון סובר, שאף על פי שעמדה בדין מכל מקום אין האב זוכה בתשלומים להורישם לבניו אלא משהגיעו לידו, שנאמר בפרשת האונס (דברים כב, כט): "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף" – לא זיכתה התורה לאב אלא משעת נתינה. ואין הלכה כרבי שמעון. **מִעֲשֵׂה יְדֶיהָ** – שעשתה הנערה בחיי אביה, **וּמִצִּיאתָהּ** – אם מצאה מציאה בחיי האב, **אָף עַל פִּי שְׁלֹא גָבְתָה** – כלומר שעדיין לא גבתה את השכר בעד מעשה ידיה, הרי זה כבר ממון של אביה, ולכן **מֵת הָאָב, הִרִי הֵן שְׁל אַחֲיוֹן** – שהואיל וזוכה האב בממון זה, הרי הוא מורישו לבניו. כגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "ומציאתה", אף על פי שאין ענין של גבייה במציאה, כדי להשמיענו, שמעשה ידיה כמציאתה, מה מציאתה: בחיי האב – לאב, לאחר מיתת האב – לעצמה, כלומר שאין האחים זוכים במה שמצאה הבת לאחר מיתת האב, אף מעשה ידיה: בחיי האב – לאב, לאחר מיתת האב – לעצמה, שאין לאחים זכות במעשה ידי הבת שעושה לאחר מיתת האב (כתובות מג, א).

יום שני

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה דרון בזכויותיו של האב בביתו שטרם בגרה, והיא באה ללמד, שהאב זוכה בכתובתה, אם נתגרשה או נתאלמנה מן האירוסין, מה שאין כן אם נתגרשה או נתאלמנה מן הנישואין. ואמנם, כפי שבארנו במקומות אחרים, כותבים את ה"כתובה" בשעת הנישואין, אבל משנתנו עוסקת כגון שכתב לה הארוס כתובה בשעת האירוסין (ה"ר). ולכן אף אם נתגרשה או נתאלמנה מן האירוסין, מקבלת היא את כתובתה. ויש מפרשים, שהתנא של משנתנו סובר: יש כתובה לאורסה (ר"ש; ברטנורא).

הַמֵּאָרְס אֶת בִּתּוֹ – כשהיא נערה או קטנה, **וְגִרְשָׁה** – הארוס; והוא הדין לנתאלמנה: **אָרְסָה** – אביה לאחר, **וְנִתְאַרְמְלָה** – ונתאלמנה מן הארוס השני; והוא הדין לנתגרשה, **כְּתֻבָּתָהּ** – כסף הכתובה משני אירוסין אלו, **שְׁלֹו** – של אביה הוא, לפי שעדיין לא יצאה מרשותו. **הִשְׁיָאָהּ** – אבל אם השיא האב את בתו, **וְגִרְשָׁה** – בעלה, **הִשְׁיָאָהּ** – לאחר, **וְנִתְאַרְמְלָהּ** – ונתאלמנה מבעלה השני, **כְּתֻבָּתָהּ שְׁלָהּ** – אפילו כתובתה מבעלה הראשון, שנכתבה בזמן שהיתה עדיין ברשות אביה, שלה היא, שמשהשיאה פקעה רשות האב מעליה. **רְבִי יְהוּדָה אֹמֵר: הָרָאשׁוֹנָה שְׁל אָב** – הכתובה הראשונה שנכתבה לפני הנישואין בעודה ברשות אביה, הרי היא של

הִוֵּרְתָּהּ וְלִדְתָּהּ בְּקֶדְשָׁהּ – הָרִי הִיא כֶּבֶת יִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר. יֵשׁ לָהּ אָב וְאִין לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב; יֵשׁ לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב וְאִין לָהּ אָב – הָרִי זֶה בִּסְקִילָה; לֹא נֶאֱמַר: "פֶּתַח בֵּית־אֲבִיהָ" (דברים כב, כא) אֲלֵא לְמַצְוָה. דְּהָאב זִכְאִי בְּבִתּוֹ בְּקִדּוּשִׁיהָ בְּכֶסֶף, בְּשֹׁטֶר וּבִבְיָאָה; וְזִכְאִי בְּמִצִּיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּבְהַפְרָת נְדָרֶיהָ; וּמִקְבַּל אֶת גִּטָּה; וְאִינוּ אוֹכֵל פְּרוֹת בְּחִיָּה. נִשְׁאֵת – יֵתֵר עָלָיו הַבֶּעַל שְׂאוֹכֵל פְּרוֹת בְּחִיָּה; וְחֵיב בְּמִזְנוּנוֹתֶיהָ, בְּפִרְקוֹנָהּ וּבִקְבוּרָתָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפְלוּ עָנִי שְׂבִישְׂרָאֵל לֹא יַפְחֵת מִשְׁנֵי חֲלִילִים וּמִקּוֹנָתָהּ.

פירוש ברטנורא

ולא לקנס: יש לה אב. בישראלית קמיורי: ואין לה פתח בית אב. כגון שאין לאב בית:

ד האב זכאי בביתו. בקטנותה ובנערותה: בקדושה בכסף. שכסף קדושה שלו, דכתיב באמה העבריה (שמות כ"א) ויצאה חנם אין כסף, ודרשין, אין כסף לאדון זה, כלומר לאדון שקנאה שיצאה מאתו חנם בסימני נערות, אבל יש כסף לאדון אחר, ומנו אב, שכסף קדושה שלו אפילו כשהיא נערה עד שתבגר: בשטר ובביאה. שמקבל שטר קדושין עליה ומוסרה לביאה לשם קדושין למו שירצה, דכתיב והיות, אתקוש היות להדר, מה כסף שהוא אחד מן ההיות, ברשות אביה, אף קדושי שטר וביאה ברשות אביה: במציאתה. משום אביה: דכתיב (שמות כ"א) וכי ימכור איש את בתו לאמה, מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה: ובהפרת נדריה. דכתיב (במדר ל) בנעוריה בית אביה: ומקבל גיטה. דכתיב (דברים כ"ד) ויצאה והיות, אתקש יציאה להיה, כשם שהאב מקבל קדושה בקטנותה ובנערותה, כך מקבל גיטה: ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות מבית אבי אמה, אין אביה אוכל פירותיהן בחייה, א"כ מתה והוא יורשה: יתר עליו הבעל. שהוא זוכה בכל השניים למעלה שהאב זכאי בביתו, ואוכל פירות הנכסים שנפלו לה בירושה משנישאת לו: ובפרקונה. אם נשבת חייב לפדותה: בקבורתה. שחכמים תקנו קבורתה תחת ירושתה שהוא יורשה אם מתה: משני חלילים. להספד:

משניות מבוארות – קהתי

בבבלי: כל שבח נעורים לאביה. אבל משתיבגר אין לאביה רשות בה ואין לו דין עליה כלל: ומקבל את גיטה. – אם נתגרשה מן האירוסין, בעודה נערה, אביה מקבל את גיטה. בגמרא למדים זה ממה שנאמר (דברים כד, א): "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר" – מקיש יציאה להווייה, כשם שהאב זכאי לקבל קידושה של בתו עד שתיבגר, כך זכאי הוא לקבל את גיטה מן הארוס. אבל משבגרה או משנישאה שוב אין לאביה רשות בה: ואינו אוכל פירות בחייה – אם נפלו לה נכסים בירושה מבית אבי אמה, אין אביה אוכל פירותיהם בחייה; אבל אם מתה, אביה יורשה. נשאת – אם נישאה, זוכה הבעל בזכויות שהיו לאב, היינו במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה, ועוד יתר עליו הבעל – יש לבעל זכות יתירה על האב, שְׂאוֹכֵל פְּרוֹת בְּחִיָּה – שהוא אוכל את הפירות מהנכסים שנפלו לה בירושה לאחר הנישואין; וְחֵיב – הבעל, בְּמִזְנוּנוֹתֶיהָ – לתת מזונות (וכן בגדים ודירה) לאשתו, בְּפִרְקוֹנָהּ – בפדינה, שאם נשבתה חייב הבעל לפדותה, וּבִקְבוּרָתָהּ – אם מתה חייב הבעל בקבורתה. בגמרא מובאת ברייתא: "תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה, ופרקונה תחת פירות (שאוכל מנכסיה שנפלו לה בירושה לאחר הנישואין). ובקבורתה תחת כתובתה (היינו תחת הנדוניה שהכניסה לו, שהיא כתובה בשטר הכתובה, והוא יורש – רש"י)." רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפְלוּ עָנִי שְׂבִישְׂרָאֵל לֹא יַפְחֵת מִשְׁנֵי חֲלִילִים וּמִקּוֹנָתָהּ – נוהגים היו בימים לשכור להספד המתים ספדים וחלילים ומקוננות, וסובר רבי יהודה, שאפילו עני שבישראל צריך לשכור לכל הפחות שני חלילים ומקוננת אחת להספד אשתו, שבכלל צרכי הקבורה הוא. בגמרא מבואר, שאם דרך בני משפחתה להספיד בחלילים ובמקוננות, אף על פי שאין דרך בני משפחתו בכך, אף תנא קמא סובר שחייב לעשות לה כמשפחתה, לפי שעולה עמו ואינה יורדת עמו, כלומר שאפילו לאחר מיתה אינה יורדת עמו. אלא שבמשנתנו מדובר בכגון שדרך בני משפחתו בכך ולא דרך בני משפחתה, שתנא קמא סובר: דווקא מחיים אנו אומרים שעולה עמו, אבל לא לאחר מיתה. ורבי יהודה סובר: אפילו לאחר מיתה עולה עמו. ומכל מקום אף לדעת רבי יהודה דיה שלא לפחות לה משני חלילין ומקוננת.

בארנו את הרישא של משנתנו – "האב זכאי בקדושה בכסף בשטר ובביאה" – לפי רש"י, וכן מפרש הרב מברטנורא. ויש מפרשים: האב זכאי בקדושה – שזכאי הוא לקדש את בתו כשהיא קטנה או נערה באחת משל הדרכים שהאשה נקנית בהן, כמבואר במסכת קידושין (א, א), והיינו בנסף – שאביה מקבל מן המאסר, או בשטר – שכתוב המאסר לאביה על הגייר: בתך מקודשת לי, והאב מקבל ממנו את השטר ומקנה לו את בתו, או בביאה – שיכול האב למסור למאסר את בתו לבוא עליה לשם נישואין (תוספות ר"ד). ויש מפרשים

כמו שבארנו לעיל. הִתֵּיתָ הִוֵּרְתָּהּ וְלִדְתָּהּ בְּקֶדְשָׁהּ – שאף ההריון היה לאחר שנתגיירה האם, הָרִי הִיא כֶּבֶת יִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר – האמור בפרשת מוציא שם רע. יֵשׁ לָהּ אָב וְאִין לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב – בת ישראל שיש לה אב, אבל אין לה פתח בית האב, כגון שאין לאביה בית; או יֵשׁ לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב וְאִין לָהּ אָב – שאביה מת, ונמצא שאין אפשרות לקיים בה "והוציאה את הנערה אל פתח בית אביה", מכל מקום הָרִי זֶה בִּסְקִילָה – כשיזנתה בהיותה נערה מאורסה; לֹא נֶאֱמַר: "פֶּתַח בֵּית־אֲבִיהָ" אֲלֵא לְמַצְוָה – שמצוה להוציאה אל פתח בית אביה, אבל אם אין אפשרות לקיים מצוה זו, אין זה מעכב את עונש הסקילה.

יו"ט ש"י

באור משנה ד

משנתנו ממשיכה בפירוט זכויותיו של האב בביתו עד שתיבגר או עד שתישא; ומזכויות האב עוברת המשנה כסיפא לזכויות הבעל באשתו, וכן לענין חובותיו של הבעל לאשתו.

הָאֵב זִכְאִי בְּבִתּוֹ – כשהיא קטנה או נערה, בְּקִדּוּשִׁיהָ בְּכֶסֶף – שכסף קידושה שלו; בְּשֹׁטֶר – שהאב מקבל שטר קידושין על בתו והיא מקודשת; וּבִבְיָאָה – שרשאי האב למסור את בתו לאיש שיקדש אותה בביאה; וְזִכְאִי – האב, בְּמִצִּיאָתָהּ – במציאה שבתו מצאה; בגמרא מבואר הטעם: משום איבה, שלא יימנע מלפרנסה; וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ – בגמרא למדים זה ממה שנאמר באמה העבריה (שמות כא, ז): "וכי ימכור איש את בתו לאמה" – מה אמה מעשה ידיה לרבה, אף בת מעשה ידיה לאביה. ואף על פי שהכתוב מדבר בקטנה, שהרי נערה אין האב יכול למכרה לאמה (כמו שהזכרנו לעיל ג, ח), מכל מקום הואיל ודורשים מתיבת "לאמה" (שמיותרת היא) להקיש בת לאמה, כמו שהבאנו לעיל, הרי אין צורך בהיקש זה לקטנה, שאם רשאי אביה למכרה, הרי ודאי הוא שמעשה ידיה שלו, אלא ההיקש בא למלמד על נערה, שאף על פי שאין אביה רשאי למכרה, מכל מקום מעשה ידיה שלו; וּבְהַפְרָת נְדָרֶיהָ – שאם נדרה, זכאי אביה להפר את נדריה ביום שמעו, כמפורש בתורה (מנבד ל, ו): "ואם הניא אביה אותה ביום שמעו, כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום"; ובגמרא למדים זה ממה שנאמר (שם שם, יז): "בנעוריה בית אביה", ומפרש רש"י: בנעוריה ברשות אביה היא, כלומר שמפסוק זה למדים שכשהיא נערה זכאי אביה בהפרת נדריה. ויש דורשים פסוק זה על כל זכויות האב בביתו: "בנעוריה בית אביה" – כל שבח נעורים לאביה. וכן כותב הרמב"ם בפירושו למשנתנו: "אלו העניינים שהאב זכאי בהם כל זמן שבתו נערה, לפי שנאמר: "בנעוריה בית אביה", ובא

ה לעולם היא ברשות האב, עד שתפגם לרשות הבעל לנשואין. מסר האב לשלוחי הבעל – הרי היא ברשות הבעל. הלך האב עם שלוחי הבעל, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל – הרי היא ברשות האב. מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל – הרי היא ברשות הבעל.

ו האב אינו חייב במוזנות בתו. זה מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה, לפני חכמים בפרם ביבנה: "הבנים יירשו והבנות יזונו" – מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת האב, אף הבנות אינן נזונות אלא לאחר מיתת אביהן.

פירוש ברטנורא

ה לעולם היא ברשות האב. אם בת ישראל מאורסת לכהן היא אינה אוכלת בתרומה, ואפילו הגיע הזמן שקבעו לנשואין ולא נישאת שהבעל חייב במוזנותיה אינה אוכלת בתרומה: עד שתכנס לחופה. לשם נישואין, שתהא מסורה לרשות הבעל: מסרו שלוחי האב בשלוחי הבעל ומסרות להם:

ו האב אינו חייב במוזנות בתו. בחייו. דאילו לאחר מיתת נזונות הבנות מנכסיו מתנאי כתובה. ובתו לאו דוקא, דה"ה בנו, שאין האב חייב לזון לא בנו ולא בנותיו כשהם קטנים, אלא אם הוא גברא דאמיד, כלומר שהוא איש עשיר, בית דין נוטלים ממנו בעל כרחו דרך שכופין כל שאר בני העיר על הצדקה ומפרנסים בה בניו ובנותיו הקטנים, והם אינו גברא דאמיד ב"ד מחרפים אותו ומודיעים אותו שאבירותו היא לו אם לא יפרנס את בניו, ושהוא פחות מחיות המרביות שהם מרחמין על בניהם, אבל אין יכולין לכופו על זה, בין שהבנים זכרים בין נקבות. ודוקא שהבנים קטנים, אבל קטני קטנים והם הפחותים מבני שש, ב"ד כופין את האב ומציאים מידו בעל כרחו כדי לפרנס בניו שהם קטני קטנים, אחד זכרים ואחד נקבות: בכרם. על שם שהיו יושבים שורות שורות בכרם: הבנים יירשו והבנות יזונו. מתנאי כתובה, שהבנים זכרים ירשו כתובת אמן והבנות נקבות יזונו מנכסיו: מה הבנים. זכרים: אין יורשין. כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן: כך הבנות אינן נזונות. מנכסיו האב מכח תנאי כתובה אלא לאחר מיתת אביהן:

משניות מבוארות – קהתי

בפגשם את שלוחי הבעל, מסרו להם את הבת, הרי היא ברשות הבעל – כמו שבארנו לעיל.

יוס רביעי

באור משנה ו

כהמשך למשניות הקודמות, העוסקות בזכויות האב בבתו, דנה משנתנו במוזנות הבת, והיא באה להשימנו, שאמנם לאחר מיתת האב, דינה של הבת להיות נזונה מנכסיו על יסוד תנאי הכתובה, אבל בעודו בחיים אין האב חייב במוזנותיה, שאין אדם חייב במוזנותיהם של בניו ובנותיו, שהם למעלה מבני שש, אלא משום מצוות צדקה. והרי מה שכתוב הרמב"ם (על פי הגמרא): "כשם שאדם חייב במוזנות אשתו, כך הוא חייב במוזנות בניו ובנותיו הקטנים, עד שיהיו בני שש שנים. מכאן ואילך מאכילן עד שיגדלו תתקנת חכמים. ואם לא רצה, גוערין בו, ומכלימין אותו, ופוערין בו. ואם לא רצה, מכריזין עליו בציבור, ואומרים: פלוני אכזרי הוא, ואינו רוצה לזון בניו, והרי פחות הוא מעוף טמא, שהוא זן את אפרוחיו. ואין כופין אותו לזונם אחר שש. כמה דברים אמורים: באיש שאינו אמוד, ואין ידוע אם ראוי ליתן צדקה או אינו ראוי. אבל אם היה אמוד, שיש לו ממון הראוי ליתן ממנו צדקה המספקת להן, מוציאים ממנו בעל כורחו משום צדקה, וזנין אותו עד שיגדלו" (הל' אישות יב, די-טו).

האב אינו חייב במוזנות בתו – אין כופים אותו לתת מוזנות לבתו. זה מדרש – המובא להלן, דרש רבי אלעזר בן עזריה – ביום שמינוהו נשיא הסנהדרין, לפני חכמים בפרם ביבנה – בבית המדרש הגדול שביבנה, שהיה נקרא "כרם" על שם שהחכמים היו יושבים בו שורות שורות בכרם: הבנים יירשו והבנות יזונו – שתי תקנות הן בתנאי הכתובה: א. הבנים יירשו כתובת אמן, כמו שנשנה להלן (משנה י); ב. הבנות יזונו מנכסיו האב עד שיתארסו, כמו שנשנה להלן (משנה יא), ודרש רבי אלעזר בן עזריה, שלמדים תקנה אחת מהכתובה: מה הבנים אינן יורשין – כתובת אמן, אלא לאחר מיתת האב – שאין דין ירושה לבנים אלא לאחר מיתת אביהם, אף הבנות אינן נזונות – מנכסיו האב מכוח תנאי הכתובה, אלא לאחר מיתת אביהן – אבל בחייו אין האב חייב לפרנס את בנותיו, והוא הדין לבניו, כמו שבארנו לעיל (בהקדמה למשנתנו).

באור משנה ז

היסוד ההלכתי של משנתנו והמשניות הבאות, עד סוף פרקנו, שהכתובה היא תנאי בית דין, כלומר שכל חיובי הכתובה מחייבים את הבעל אפילו לא נכתבו בכתובה. משנתנו עוסקת בעיקר הכתובה, ויש בזה שני דברים: א. דין סכום הכתובה, שהוא לא פחות ממאתיים דינר לבתולה וממאה לאלמנה: ב. דין שיעבוד נכסי הבעל לפירעון הכתובה, וכבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שמשעמן בן שטח התקין, שהאב הבעל כותב לאשתו: "כל הנכסים שיש לי אחריכם לכתובתך" (גמרא כתובות פב, ב).

(על פי הירושלמי), שבכל שלשת הדרכים יש לאב זכות של ממון: בבטף – כמו שבארנו, שכסף הקידושין שלו. בשטר – לצור על פי צלוחיתו, ובביאה – שמקבל האב מתנה מהמאוס לכשימסור לו את בתו לקדשה בביאה (המאורי). בגמרא למדים שכסף הקידושין הוא של האב ממה שנאמר באמה העבירה (שמות כא, יא): "ויצאה חנם אין כסף", ודרשו: אין כסף לארון זה (כלומר לארון שקנאה, כשיוצאת מדרשתו בסימני נערו), אבל יש כסף לארון אחר, והוא האב, שכסף קידושה שלו, אפילו כשהיא נערה (עין גמרא כתובות מו, ב). ושטר וביאה למדים מן הכתוב "והיתה לאיש אחר" – הוקשו הויות (דרכי הקידושין) זו לזו, מה קידושי כסף ברשות אביה, אף קידושי שטר וביאה ברשות אביה.

באור משנה ה

כבר הזכרנו (לעיל א, א) שלפנים קדמו האירוסין (היינו הקידושין) לנישואין זמן רב, ובמשך תקופת האירוסין ישבה האורסה בבית אביה עד שהגיע מועד הנישואין, ואז היה בעלה כונסה לחופה ומביאה כאשתו לביתו. להלן (בפרק ה) שנו, שאם הגיע זמן הנישואין, ולא נכנסה לחופה מחמת עיכוב מצד הארס, הריהו חייב במוזנותיה. משנתנו באה, איפוא, ללמד – כהמשך למשנה הקודמת – אימתי עוברת נערה מאורסה מרשות אביה לרשות בעלה. דין זה נישנה כאן בעיקר – כמבואר בגמרא – לענין בת ישראל המאורסה לכהן, שכן כל זמן שהיא ברשות אביה אינה אוכלת בתרומה (עין יבמות ז, ד).

לעולם היא – הנערה – ברשות האב – אפילו מאורסה שכבר הגיע זמן נישואיה, כל זמן שלא עברה לרשות הבעל, הרי היא ברשות האב לכל הזכויות שנימנו במשנה הקודמת; ואם היא בת ישראל מאורסה לכהן אינה אוכלת בתרומה, עד שתפגם לרשות הבעל לנשואין – כלומר עד שתכנס לחופה לשם נישואין, שתהא מסורה לרשות הבעל (רש"י); ויש גורסים: עד שתיכנס לחופה. מסר האב את בתו המאורסה, לשלוחי הבעל – ששלח שליחים לקבלה מידי האב, הרי היא ברשות הבעל – לכל הזכויות והחובות שנימנו במשנה הקודמת. בגמרא נחלקו אמוראים: "רב אמר: מטירתה לכל חוץ מתרומה" – אם היא בת ישראל מאורסה לכהן, אף שנמסרה לרשות הבעל אינה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה; "ורב אסי אמר: אף לתרומה" – ומה ששינוי לעיל: "עד שתיכנס לרשות הבעל לנישואין", מפרש רב אסי: עד שתימסר לרשות הבעל לשם נישואין, כי "מסירתה זו היא כניסתה לחופה". הלך האב עם שלוחי הבעל – אם לא מסר האב את בתו לשלוחי הבעל, אלא הלך אתם יחד, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל – שאף על פי שפגשו שלוחי האב את שלוחי הבעל, לא מסורה להם אלא הלכו אתם, וכולם כאחד הולכים לבית בעלה, הרי היא ברשות האב – עדיין היא ברשות אביה. מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל – ואם שלוחי האב,

ז לא כתב לה כתבה – פתולה גובה מאתים, ואלמנה מנה, מפני שהוא תנאי בית דין. כתב לה שדה שנה מנה תחת מאתים זו, ולא כתב לה: כל נכסים דאית לי אחראי לכתבתיך – חיב, שהוא תנאי בית דין. ח לא כתב לה: אם תשתבאי אפרקניך ואותבניך לי לאנתו; ובפנתו: אהרניך למדינתך – חיב, שהוא תנאי בית דין.

ז נשכית – חיב לפדותה. ואם אמר: הרי גטה וכתבתה, תפדה את עצמה – אינו רשאי. לקתה – חיב לרפאותה. אמר: הרי גטה וכתבתה, תרפא את עצמה – רשאי.

י לא כתב לה: בנין דכרין דיהוון ליכי מנאי, אנון ירתון פספ פתבתיך יתר על חולקחון דעם אחיהון – חיב,

פירוש ברטנורא

ז ולא כתב לה כל נכסים כו' חייב. להיות כל נכסיו אחראי לה. ולא יכול למיר אין לך אלא שדה הכתובה לך בכתובתיך: ז ובכנתה. שאינו יכול לקיימה משנשכית, שאשת כהן אסורה לבעלה משנאנסה, כותב לה אפרקניך ואהרניך למדינתך. וחיב לתת לה כתובה. ואע"פ שבעל כרחו צריך לגרשה:

ט אינו רשאי. שכבר נתחייב בפרקנה משנשכית: חייב לרפאותה. שהרפאה כמוזנות: רשאי. שאין חייב לזון גרושתו: י יתר על חולקחון דעם אחיהון. אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתיך אחרי מותי כשיבואו לחלוק בנכסי עם בנים שיהיו לי מאשה אחרת. ונפקא מינה, כגון שכתובה של זו מרובה משל אחרת או שבני האשה אחרת מרובים מבניה של זאת ומוב לאלו שימלו כתובת אמן ואפילו הכתובות שוות. ואין

משניות מבוארות – קהתי

גט לאשתי השבויה ומשלם לה את כסף כתובתה, תפדה את עצמה – בכסף הכתובה שתקבל ממני, אינו רשאי – לפטור עצמו מפדינה, שכבר נתחייב בפדינה משעה שנשכתה. לקתה – חלתה האשה, חיב – בעלה, לרפאותה – שהריפו בכלל מוזנות שהוא חייב בהם. אמר – הבעל: הרי גטה וכתבתה – הריני מגרשה ומשלם לה כסף כתובתה, תרפא את עצמה – בכסף הכתובה שתקבל, רשאי – שהואיל וחייבו בריפוי אשתו הוא בכלל חיובו במוזנותיה, הרי כל שעה, בעודה אשתו, חייב אמנם בריפוי כבמוזנותיה, אבל משגרשה הריהו פטור מחיוב זה, שאין אדם חייב לזון את גרושתו.

בתוספות מבואר הטעם של משנתנו, לפי שרפואה היא בכלל מוזנות, ומוזנות תחת מעשה ידיו הן. והרי קיבלה כנגד מעשה ידיה; אבל אינו רשאי לומר, שתקבל את גיטה ותפדה את עצמה, שפרקנה תחת פירות, והרי לא קיבלה תשלום בעד הפירות שאכל עד עכשיו (ותבות נב. ב. דיבור המתחיל "אמר"). הרמב"ם כותב: "האשה שחלתה, חייב לרפאות אותה עד שתבריא, ראה שהחולי ארוך ויפסיד ממון הרבה לרפואה, ואמר לה: הרי כתובתיך מונחת, או רפאי עצמך מכתובתיך, או הריני מגרשך ונותן כתובה והולך – שומעין לו. ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ" (הל' אישות יד, יז).

לדעת הראב"ד מדובר במשנתנו כשהאשה אינה מוטלת על המטה, אבל אם היא מוטלת על המטה, אין בעלה רשאי לומר "הרי גיטה וכתובתה, תרפא את עצמה". והביא ראה לדבריו ממה ששנו בספרי על הפסוק "ושלחתה לנפשה" (דברים כא, יד) – "מלמד ששם חולה ממתין לה עד שתבריא, והרי זה קל וחומר לבנות ישראל", שאם האשה מוטלת על המטה שאינו יכול לגרשה, אלא ודאי משנתנו בכגון שאינה מוטלת על המטה (עיין "מגיד משנה" ו"כסף משנה" על הרמב"ם הל' אישות סס).

י ו ס ח י ש י

באור משנה י

הלכה היא, שהבעל יורש את אשתו. לפיכך אם מתה האשה בחיי בעלה, הרי הבעל זוכה ביורשה בכל סכומי כתובתה, לרבות הנדוניה שהכניסה לו מבית אביה. מכאן, חששו חכמים, שהאב יימנע מליתן נדוניה יפה לבתו, שמא תמות בתו בחיי בעלה, ונמצאת הנדוניה עוברת לרשות הבעל, ולאחר מותו תפול ביורשה למשפחה שאינה שלו. הלכך תיקנו חכמים בתנאי הכתובה – "כדי שיקפון אדם ויתן לבתו כבנו" – שהבנים יירשו את כתובת אמם (כמו ששנינו לעיל משנה ו). כלומר שאם תמות האשה בחיי בעלה, הרי לאחר מותו יירשו בניה הזכרים, שתלד לו, את כתובתה ואת הנדוניה שהכניסה לו. מעתה יודע האב, שהנדוניה שהוא נותן לבתו תעבור ביורשה לידי נכדיו, ומתוך כך הוא נותן לה נדוניה בעין יפה, ונמצאו על ידי זה קופצים על הבת. תקנה זו נקראה: "כתובת בנין דכרין" – כתובת בנים זכרים. משנתנו באה, איפוא, ללמד, שחיוב "כתובת בנין דכרין" הוא תנאי בית דין, ואף אם לא נכתב בכתובה, חייב הבעל בקיומו.

לא כתב לה – הבעל לאשתי בכתובה: בנין דכרין דיהוון ליכי מנאי (בנים זכרים שיהיו לך ממני) אנון ירתון פספ פתבתיך

לא כתב לה כתבה – אם הבעל לא כתב כתובה לאשתו, היינו שלא כתב לה את עיקר הכתובה, פתולה גובה מאתים – אם אשתו נישאה לו בתולה, ונתגרשה או נתאלמנה ממנו, הריהי גובה את כתובתה מאתים דינר, ואלמנה מנה – ואם נישאה לו אלמנה, הריהי גובה את כתובתה מאה דינר, מפני שהוא תנאי בית דין – תנאי שאינו נובע מהסכם הצדדים אלא מחיוב שנקבע על ידי בית הדין, ואפילו הבעל לא כתב אותה, הריהו חייב בו. כתב לה שדה שנה מנה תחת מאתים זו – כתב הבעל לאשתו שכתובתה מאתים, שהוא משעבד לכתובתה שדה, וזו לא היתה שווה אלא מנה, ולא כתב לה: כל נכסים דאית לי אחראי לכתבתיך – כל הנכסים שיש לי אחראים לכתובתיך; יש מפרשים: ולא כתב לה... – או שלא כתב לה, כלומר אפילו כתב לה שדה שווה מאתים אלא שלא כתב לה אחריות על שאר נכסיו (ומלאכת שלמה; הרשב"ש, חיב) – בקיום תנאי זה, שיהיו כל נכסיו אחראים לכתובתה, אף על פי שלא כתב כך, מפני שהוא תנאי בית דין – ואין הבעל יכול לומר: אין לך אלא שדה הכתובה לך בשטר כתובתיך.

י ו ס ח י ש י

באור משנה ח

מתנאי הכתובה שאם אשתו תהא נשכית לבין הגויים, חייב הבעל לפדותה, אלא שאם בעלה ישראל, הריהו משיבה לביתו כאשתו, אבל אם בעלה כהן, הרי הוא מחזירה לבית אביה, שכן משנשכתה נאסרה עליו (כמו ששנינו לעיל ב, ט). משנתנו מוסיפה ללמד, שאף החיוב הזה של פדיון אשתו כשנשכית הוא תנאי בית דין, ואפילו לא כתב הבעל תנאי זה בכתובה, הריהו חייב בו.

לא כתב לה – לא כתב הבעל לאשתו בכתובה: אם תשתבאי אפרקניך (אם תהי נשכית, אפדך) ואותבניך לי לאנתו (ואשיבך לי לאשה); ובפנתה – ובאשת כהן שאסורה לו משנשכית, ולכן הוא כותב לה: אהרניך למדינתך – "אם תשתבאי אפרקניך ואהרניך למדינתך" (אם תהי נשכית אפדך ואחזירך למדינתך, היינו לבית אביך), וזה לא כתב לה בכתובה את הפיסקה הזאת, חיב – הבעל לקיים את התנאי הזה, שהוא תנאי בית דין – ונתחייב בו הבעל אף אם לא נכתב בכתובה.

באור משנה ט

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שהבעל חייב בפדיון אשתו שנשכתה, באה משנתנו להשמיע, שיש הבדל בין חיוב זה לחיובו של הבעל בריפוי אשתו שחלתה. נשכית – האשה, חיב – הבעל, לפדותה – כמו ששנינו במשנה הקודמת. ואם אמר – הבעל: הרי גטה וכתבתה – הריני נותן

שהוא תנאי בית דין.

יא כִּן נִקְבַּן דִּיהוֹן לִיכִי מִנְאִי, יְהוֹן יִתֵּן בְּבִיתִי וּמִתּוֹנָן מִנְכָּסִי עַד דִּיתִנְסֵכֶן לְגַבְרִין – חֵיב, שֶׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין.

יב אֵת תִּהְיֶה יִתְבָּא בְּבִיתִי וּמִתּוֹנָא מִנְכָּסִי, כָּל יָמֵי מַגֵּד אֶלְמְנוּתֵיךְ בְּבִיתִי – חֵיב, שֶׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין. כִּךְ הָיוּ אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם פּוֹתְבִין. אֲנָשֵׁי גָלִיל הָיוּ פּוֹתְבִין פְּאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם. אֲנָשֵׁי יְהוּדָה הָיוּ פּוֹתְבִין: עַד שִׁירְצוּ הַיּוֹרְשִׁין לָתֵן לֵידָּ כְּתוּבָתֵיךְ, לְפִיכֵךְ אִם רָצוּ הַיּוֹרְשִׁין, נִוְתְּנִין לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, וּפּוֹטְרִין אוֹתָהּ.

פ ר ק ח מ י ש י

א אָף עַל פִּי שְׁאֲמָרוֹ: בְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים וְאַלְמָנָה מְנָה, אִם רָצָה לְהוֹסִיף אֶפְלוּ מֵאָה מְנָה – יוֹסִיף. נִתְאֲרַמְלָה, אוּ נִתְגַּרְשָׁה, בֵּין מִן הָאֲרוּסִין בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין – גּוֹבָה אֵת הַכֹּל. רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מִן הַנְּשׂוּאִין – גּוֹבָה אֵת הַכֹּל; מִן הָאֲרוּסִין – בְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים וְאַלְמָנָה מְנָה, שְׁלָא כְּתֹב לָהּ אֶלָּא עַל מְנָת לְכַנְסָהּ. רַבִּי

פירוש ברטנורא

כתובת בנין דכרין נבית אפילו בזמן הזה אלא ממקרקעי אבל לא ממטלטלי. ודוקא כשהניח האב שיעור שתי הכתובות ודינן יותר, או יורשין הבנים כתובת בנין דכרין, הואיל ונשאר מקום לירושה של תורה, שאחר שיטול כל אחד מהבנים כתובת אמו נשאר דינן לחלוק ולירש בכנסי אביה, אבל אם לא הניח האב אלא כשיעור ב' הכתובות או פחות מזה חולקים הנכסים בשוה ואין כתובת בנין דכרין נוהגת בהם:

יא עד דיתנסבן. עד שיתארסו. ואם בגרו אע"פ שלא נתארסו אין להם מוזנות, דקימא לן בגרת אין לה מוזנות:

יב מיגד אלמנותיך. משך אלמנותיך: אֲנָשֵׁי יְהוּדָה כּוֹתְבִין בּוֹ. ואין הלכה כאנשי יהודה, אלא כל זמן שלא נישאת ושלא תבעה כתובתה בבית דין נזונת משל בעלה ודרה בבית שהיתה דרה בחי בעלה ומשתמשת בכל הכלים שהיתה משתמשת בהן בחי בעלה:

ה אָף עַל פִּי. אִם רָצָה לְהוֹסִיף אֶפְלוּ מֵאָה מְנָה יוֹסִיף. ולא אמרין שאינו רשאי כדי שלא לבייש את מי שאין לו: שלא כתב לה. תוספת מודעתה,

משניות מבוארות – קהתי

כתובתה, אף שלא ברצונה, כדי לפטור עצמם ממוזנותיה, מה שאין כן לפי נוסח אנשי ירושלים והגליל, שכל זמן שהאלמנה לא תבעה את כתובתה בבית דין ולא נישאה, הרי היא נזונת מנכסי בעלה, כתנאי הכתובה. בירושלמי אמרו: "אנשי הגליל חסו על כבודם ולא על ממונם; אנשי יהודה חסו על ממונם ולא חסו על כבודם". והלכה כאנשי ירושלים והגליל.

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנה זו דנה במי שרוצה להוסיף על עיקר הכתובה או לפחות ממנה.

אף על פי שְׁאֲמָרוּ – חכמים: בְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים – דינר, כסף כתובתה, וְאַלְמָנָה – שְׁנֵי שֵׁאָה, גּוֹבָה מְנָה – מאה דינר, כמו ששינוי לעיל (ד, ז), אִם רָצָה – הבעל, לְהוֹסִיף – לאשתו על הכתובה הקצובה, אֶפְלוּ מֵאָה מְנָה – עשרת אלפים דינר, יוֹסִיף – רשאי הוא להוסיף. בגמרא מבואר, שמשנתנו באה להשמיע, שאין אומרים: קיצבה עשו חכמים בכתובה כדי שלא לבייש את מי שאין לו, אלא רשאי כל בעל להוסיף כמה שירצה; וזו היא הנקראת "תוספת כתובה". יש למדים ממשנתנו, שרשאי המוסיף לכלול את עיקר הכתובה ואת התוספת בסכום אחד (הר"ן; "תפארת ישראל"). ויש סוברים, שאין זה נכון לעשות כן, שלשון "מוהר" הנזכר בנוסח הכתובה נאמר על עיקר הכתובה בלבד, ומכאן, אף כוונת משנתנו היא, שהמוסיף כותב את התוספת לחוד; ומכל מקום צריכה המשנה להשיענו שכל הרוצה לכתוב לאשתו תוספת כתובה, אפילו מאה מנה, רשאי הוא, ואין חוששים שמא זה יבייש את מי שאין לו (החמארי; החמדכי; ועיין רמ"א באבן העזר טו, ז). נִתְאֲרַמְלָה – נתאלמנה – או נִתְגַּרְשָׁה, בֵּין מִן הָאֲרוּסִין בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין – וכגון שכתב לה את הכתובה בשעת האירוסין, גּוֹבָה אֵת הַכֹּל – אף את התוספת שהוסיף לה. רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מִן הַנְּשׂוּאִין – אם נתאלמנה או נתגרשה מן הנישואין, גּוֹבָה אֵת הַכֹּל – כדברי תנא קמא; אבל מִן הָאֲרוּסִין – אם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין, בְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים וְאַלְמָנָה מְנָה – עיקר הכתובה בלבד, אבל לא את התוספת שהוסיף לה, שְׁלָא כְּתֹב לָהּ – את התוספת, אֶלָּא עַל מְנָת לְכַנְסָהּ – לישא אותה, וכיון שלא נשאה אין לה תוספת. והלכה כדבי אלעזר בן עזריה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רָצָה – הבעל לפחות מסכום

(הם יירשו כסף כתובתך) יִתֵּר עַל חוֹלְקֶהוֹן דָּעָם אַחִיהוֹן (יתיר על חלקם שעם אחיהם, כלומר מלבד חלקם בירושת שאר הנכסים, שיקבלו שווה בשווה עם האחים מאם אחרת, כפי שיבואר בפורטרוט להלן פרק י), אף שלא כתב לה תנאי זה בכתובה. חֵיב – הבעל לקיימו, מפני שְׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין – כמו שבארנו לעיל.

ב א ו ר מ ש נ ה י א

כבר שינוי (לעיל משנה ו בפרקנו), שמתנאי הכתובה הוא, שהתיינה הבנות (שטרם בגרו) נזונות מנכסי אביהן לאחר מותו עד שיתארסו. – משנתנו מוסיפה ללמד, שאף תנאי זה הוא תנאי בית דין.

לא כתב הבעל בכתובה לאשתו: כִּן נִקְבַּן דִּיהוֹן לִיכִי מִנְאִי (בנות נקבות שיהיו לך ממני) יְהוֹן יִתֵּן בְּבִיתִי יִתְבָּא בְּבִיתִי (יהיו יושבות בביתי) וּמִתּוֹנָן מִנְכָּסִי (וניזונות מנכסי) עַד דִּיתִנְסֵכֶן לְגַבְרִין (עד שילקחו לאנשים), כלומר עד שיתארסו (גמרא). חֵיב – הבעל לקיים תנאי זה, מפני שְׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין – חיוב שנקבע על ידי בית דין, ואפילו לא נכתב בכתובה, הבעל חייב בו.

ש ב ת ק ו ד ש

ב א ו ר מ ש נ ה י ב

מתנאי הכתובה, שתהא האלמנה נזונת מנכסי בעלה כל זמן אלמנותה (עד שתיתול כתובתה). – משנתנו מוסיפה ללמד, שאף חיוב זה תנאי בית דין הוא.

לא כתב לה: אֵת תִּהְיֶה יִתְבָּא בְּבִיתִי (את תהי יושבת בביתי) וּמִתּוֹנָא מִנְכָּסִי (וניזונת מנכסי), כָּל יָמֵי מַגֵּד אֶלְמְנוּתֵיךְ בְּבִיתִי (כל ימי משך אלמנותך בביתי), חֵיב – כתנאי זה, מפני שְׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין – ונתחייב בו הבעל אף אם לא נכתב בכתובה. כִּךְ הָיוּ אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם כּוֹתְבִין – בכתובה, כפי הנוסח שלמעלה: "את תהא יתבא בביתי ומיתונא מנכסי כל ימי מיגד אלמנותיך". וכן אֲנָשֵׁי גָלִיל הָיוּ כּוֹתְבִין פְּאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם – ולפי נוסח זה משמע, שאם האלמנה אינה רוצה ליתול כתובתה, אין היורשים יכולים לומר לה שתיטול כתובתה, כדי לפטור עצמם ממוזנותיה. אבל אֲנָשֵׁי יְהוּדָה הָיוּ כּוֹתְבִין "את תהי יושבת בביתי וניזונת מנכסי עד שִׁירְצוּ הַיּוֹרְשִׁין לָתֵן לֵידָּ כְּתוּבָתֵיךְ" (לתת לך כסף כתובתך); לְפִיכֵךְ אִם רָצוּ הַיּוֹרְשִׁין, נִוְתְּנִין לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, וּפּוֹטְרִין אוֹתָהּ – כלומר שלפי נוסח אנשי יהודה הרשות בידי היורשים לשלם לאלמנת אביהם את

יהודה אומר: אם רצה פותב לבתולה שטר של מאתים, והיא פותבת: התקבלתי ממך מנה; ולא למנה מנה, והיא פותבת: התקבלתי ממך חמשים וזו. רבי מאיר אומר: כל הפוחת לבתולה ממאתים, ולא למנה מנה – הרי זו בעילת זנות.

פירוש ברטנורא

אלא על מנת לכנסה: והיא כותבת. אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת שנתקבלה: ר' מאיר אומר כו'. והלכה כר"מ בגזירותיו:

משניות מבוארות – קהתי

עיקר הכתובה ניתן להפחתה בדרך כל שהיא, ואף לא על ידי "התקבלתי", שכן כל הפוחת לבתולה ממאתים, ולא למנה מנה – אף על פי שתנאו בטל ויש לה כתובה, מכל מקום הואיל ואשתו סוברת שתנאו קיים, הרי זו בעילת זנות – שסובר רבי מאיר: "אסור לאדם שישעה את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה", ואין כתובתה כתובה כשהיא פחותה ממאתים לבתולה וממנה לאלמנה. והלכה כרבי מאיר.

הכתובה, פותב לבתולה שטר של מאתים – כתובת מאתיים כתקנת חכמים, שאמנם אסור לפחות ממנה, והיא פותבת – ואשתו כותבת לו: התקבלתי ממך מנה – כלומר שרשאית היא למחול לו על חלק מכתובתה, ומתוך כך היא יכולה לכתוב לו, שקיבלה מקצת הכתובה, כגון מנה, אף על פי שלא קיבלה; ולא למנה – וכן לאלמנה, כותב הבעל מנה – כתובת מאה וזו, כתקנת חכמים, והיא פותבת: התקבלתי ממך חמשים וזו – כמו שבארנו לעיל בבתולה, וכך פוחת הוא מעיקר הכתובה. רבי מאיר אומר: אין

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמ' ב

שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורתתת, אות הוא כי מתחילה התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומץ, דאבתי לא אפחוק מגילה, אי נמי אם אפחוק מגילה לפני שקרב הקומץ, דשלא בדין עבד בהנים דמחקן, מצי תרדא בה ואין משקין אותה בעל כורחה, אך משקרב הקומץ, דבדין עבד בהנים דמחקן, לא מצי תרדא בה.

1 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
2 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקדקדא בה מחמת פרייתא – מתוך
3 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה אני שותה. והכי קאמר רבי
4 עקיבא, כל מחמת פרייתא – אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
5 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא – אינה
6 שותה כלל. שהאומרת אני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
7 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא
8 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
9 נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מחמת רתיתא –

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

19 תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו
20 מידיהם.
21 שואלת הגמרא מאי "בוז יבוזו לו". אמר עולא, לא בשמעון אחי
22 עזריה – תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא כרבי יוחנן דבי
23 נשיאה – שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא כהלל
24 ושכנא, דבי אתא רב דימי אמר, הלל ושכנא אחי הוו – אחים
25 היו, הלל עסק בתורה מתוך עוני, שכנא עבד עיסקא – התעסק
26 לפרנסתו. לטות לאחר שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא
27 נערוב – בא נשתתף, אני אפרנס אותך וליפלוג – ואחלוק עמך
28 בשכר לימודך. וצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון
29 ביתו... בוז יבוזו לו וגו'" – כל הון שבעולם לא יספיק כדי לקנות את
30 התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

4 למצוה ובין אור לתורה, עבירה מכבה מצוה – שאור המצוה כבה
5 על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, ואין עבירה מכבה תורה –
6 ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
7 אמר רבי יוסף, דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא לפסוק כי
8 נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של
9 התורה כי סיני – כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות
10 התורה בסיני. [ואילמלא] דרשה דאג ואחיתופל הכי
11 – ואם היו דורשים כן גם דאג ואחיתופל לא רדפו בתי דוד – אחר
12 דוד להורגו דקתיב "לאמר אלהים עזבו רדפו ותפסוהו כי אין מציל
13 וגו'" – שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת
14 איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה כבתה זכויותיו ולכן ניתן
15 לרדפו ולתופסו. מאי דרש – איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כא ע"א: מעשה נוסף בענין הגשמים: **רַב פַּפַּא גָזַר תַּעֲנִיתָא** על עצירת גשמים, וְלֹא אָתָא מִימְרָא – ומכל מקום לא ירד גשם. חֲלַשׁ לִיבִיה – נחלש לבו מן התענית, ולכן שָׁרְף פִּינְכָא – גמע כף מלאה דְדִיּוּסָא, וְשׁוּב בְּעֵי רַחֲמֵי – ביקש רחמים שירדו גשמים, וְעֵדִין לֹא אָתָא מִימְרָא. אָמַר לִיה רַב נַחֲמָן לִרְב פַּפַּא בְּדֶרֶךְ שְׁחוּק, כִּר אִישׁוּפְתִּי, שְׁמָא אִי שָׁרִיף מִר פִּינְכָא אַחֲרִיתִי דְדִיּוּסָא – אם היית גומע כף דייסא נוספת היתה תפילתך מתקבלת ואֲתִי מִימְרָא, כלומר, מדוע אכלת קודם שביקשת רחמים. אִיכְסִיף וְחֲלַשׁ דְּעִתִּיה – התבייש רב פפא ונחלשה דעתו, וְמִתּוֹךְ כֵּךְ אָתָא מִימְרָא.

הגמרא מביאה כמה מעשים בגדולת רבי חנינא בן דוסא. הראשון לענין גשמים: **רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא הָוָה קָא אָוִיל בְּאוֹרְחָא** – היה הולך בדרך וְאָתָא מִימְרָא. אָמַר לְפָנָיו, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו שְׁרִי בְּנַחְתָּא, שהכל חפצים בגשמים להשקות שדותיהם, וְחֲנִינָא בְּצַעַר שהגשם יורד בדרכו. ומיד פָּסַק מִימְרָא – נפסק הגשם. כִּי מָטָא לְבִיתִיה כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבִיתוֹ אָמַר לְפָנָיו, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו בְּצַעַר ומצפה לגשמים, וְחֲנִינָא בְּנַחְתָּא, שאני יושב בביתי ואין לי שדות ואני צריך לגשמים. ומיד אָתָא מִימְרָא. אָמַר עַל כֵּךְ רַב יוֹסֵף, מֵאִי אַהֲנִיָּא לִיה צְלוֹתָא – מה הועילה לו תפילתו דְּכִתּוֹן גְּדוֹל שלא יקבל ה' תפילת עובדי דרכים שיעצרו הגשם לְגַבִּי רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא, שהרי עבר בדרך וביקש שיעצרו הגשמים ונעצרו. הגמרא מביאה שעל ענין זה היתה תפילתו של הכהן הגדול: דְּתַנּוּ בְּמִשְׁנָה (יומא נב): שהכהן הגדול הִוָּה מְתַפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצֵרָה בבית המקדש ביום הכיפורים בְּבֵית הַחִיצוֹן – בהיכל. וּמֵאִי מְצַלִּי – ומה היה מתפלל, רַבִּין בֶּר אָדָא וְרַבָּא בֶר אָדָא דְאָמְרִי תְרֻנֵיהוּ מִשְׁמִיָּה – שאמרו שניהם משמו דְרַב יְהוּדָה, שכן היה מתפלל, יְהִי רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שְׁתַּהֲא הַשָּׁנָה הַזֶּה גְּשׁוּמָה וְשִׁחוּנָה – וחמה. מקשה הגמרא: וכי שְׁחוּנָה מְעַלְיָתָא הִיא – מעלה היא, הרי אֲדַרְבַּה, גְּרִיעוּתָא [חסרון] הִיא, ואין להתפלל עליה. מתרצת הגמרא: אָלָא תְּפִלָּה שְׁחִיבָא נְגִזָּר שְׁחוּנָה, יְהִי רְצוֹן שְׁתַּהֲא גְשׁוּמָה וְשִׁחוּנָה – מרובה בגשם וטל. המשך תפילת הכהן הגדול: וְאֵל יִכְנֵם לְפָנֶיךָ תְּפִלַּת עוֹבְדֵי דְרָכִים המתפללים שלא ירדו גשמים בדרכם. רַב אָחָא בְרִיה [בנו] דְרַבָּא מִסְבִּים את תפילת הכהן הגדול מִשְׁמִיָּה [בשמן] דְרַב יְהוּדָה, לֹא יַעֲדִי עֲבִיד שׁוֹלְטָן מְדִבִּית יְהוּדָה – לא יסור מושל מזרע שבט יהודה, כלומר שלא תפסק המלכות ממנו, וְאֵל יְהוָה עֲמָד יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהַתְּפָרֵם זֶה מִזֶּה וְלֹא לַעֲם אֲחֵר.

מאמר בגדולתו וגודל עניותו של רבי חנינא בן דוסא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּכָל יוֹם וְיוֹם בִּימֵי רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא הִיתָה כֵּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת, כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו נִיזוֹן בְּשִׁבְלִי [בזכות] חֲנִינָא בְּנִי, וְחֲנִינָא בְּנִי עֲצָמוּ מִתְּפָרְס בְּצַעַר וּבְצִמְצוּם וְדִי לְהַתְּפָרְס בְּכָבָד חֲרוּבִים מְעָרַב שִׁבְתָּ לְעָרַב שִׁבְתָּ, ואין לו אף לחם לאכול. ומעשה בענין זה: הָוָה רִגְלָא דְבִיתֵהוּ לְמִיחְמָא תְּנוּרָא כָּל מַעְלִי דְשִׁבְתָּא – היתה אשת רבי חנינא בן דוסא רגילה לחמם את התנור בכל ערב שבת,

וְשִׁדְיָא אֶקְמְרָתָא – והיתה זורקת בו דבר המעלה עשן כקיטור, שיהא נראה כאילו נאפית עיסה בתנור לכבוד שבת, מִשׁוּם כִּיסוּפָא – מחמת הבושה, שחברותיה אופות והיא אינה עושה כלום. הָוָה לָהּ תֵּךְ שִׁיבְכָתָא בִּישְׁתָּא – היתה לה שכנה רעה, שְׁאִמְרָה, מִכְדִּי דַעֲנָא דְלִית לָהּ וְלֹא מִדִּי – הרי יודעת אני שאין להם ולא כלום, ואם כן מֵאִי בּוֹלִי הָאִי – מה כל זה, כלומר, מה הסיבה שתנורם מעלה עשן. אִוְלָא וְטָרְפָא אֲבָבָא – הלכה ודפקה על שער ביתם, אִיכְסָפָא – התביישה האשה שתראה שכנתה שתנורה ריק, וְעִיילָא לְאִיגְדִּירוּנָא – ונכנסה לחדר הפנימי. אִיתְעָבִיד לָהּ נִיסָא, דְחִזִּיתָא לְתַנּוּרָא מְלֵא לְחֻמָּא וְאֲנָנָא מְלֵא לִישָׁא – נעשה לה נס שראתה השכנה שהתנור מלא לחם והקערה מלאה עיסה שנילושה. אָמְרָה לָהּ הַשְׁכֵּנָה, פְּלִנִיתָא פְּלִנִיתָא – פלונית פלונית, אִיתִי מָסָא – הביאי מרדה, דְקָא חֲרִיף לְחֻמִּיךָ – שכבר נחרך לחמך, ועומד להישרף. אָמְרָה לָהּ אִשְׁת רַבִּי חֲנִינָא, אָף אֲנָא לְחֻכִּי עִילִי – גם אני שנכנסתי לחדרי, נכנסתי לצורךך, להביא את המרדה. תָּנָא בְּבֵרִיתָא עַל כֵּךְ, אָף הִיא אֲכָן לְהִבִּיא מְרָדָה נִכְנָסָה, ולא אמרה כך רק מפני הבושה, אלא מִפְּנֵי שְׁמִלּוּמְדָת [רגילה] בְּנִסִּים הִיתָה, ואחר שהתביישה ידעה שוודאי יעשה לה ה' נס זה.

רַב פַּפַּא גָזַר תַּעֲנִיתָא חֲלַשׁ לִבִּיה
מַעֲמִים מִידי בַּעַא רַחֲמֵי וְלֹא אָתָא
מִימְרָא. אִי שָׁרִיף מִר חֲדָא פִּינְכָא
דְדִיּוּסָא — מלשון "שורפה חיה"
 (עבודה זרה כטב). פִּינְכָא — מלא
 כף, כְּמוּ מִלְחִיךְ פִּינְכִי (פסחים
 מט, א). דִּיּוּסָא — טרייס בלע"ז.
 ולחובא קאמר ליה הכי, משום
 דטעים ברישא והדר בעא רחמי.
רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא — תנא הוא.
כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו בְּצַעַר —
 שמבקשין מים לשדותיהן. בְּנַחְתָּא
 — שאני יושב בביתי, ואיני צריך
 לגשמים, לפי שאין לי שדות. **מֵאִי**
אַהֲנִיָּא לִיה צְלוֹתִיה דְּכִתּוֹן גְּדוֹל —
 כשהיה מתפלל תפלה קצרה ביום
 הכפורים, שהיה אומר: אל יכנס
 לפניך תפלת עובדי דרכים, דר'
 חנינא מבטל ליה לצלותיה דכחן
 גדול, שאף על פי כן שמע הקדוש
 ברוך הוא תפלתו ופסיק מיטרא.
שְׁחוּנָה — חמה. כמו "חמותי
 ראיתי אור" (ישעיהו מד), תירגם
 יונתן בן עוזיאל: שחינת. **אִם**
שְׁחוּנָה תַּהֲא גְשׁוּמָה — כשהיא
 חמה צריכה הארץ לגשמים מאד
 ותדיר. כֵּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת
כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו — ולא גרסינן
 מהר חורב. **קָב חֲרוּבִים מְעָרַב**
שִׁבְתָּ לְעָרַב שִׁבְתָּ — כל השבת
 היה ניזון בכך. חסר לחם היה,
 ומתגלגל היה בחרובין. **אֶקְמְרָתָא**
 — דבר שמעלה עשן כקיטור
 הכבשן. **מִשׁוּם כִּיסוּפָא** — שהיו
 שכנותיה אופות עיסה לכבוד
 שבת, והיא אינה עושה כלום.

פרק ראשון - כל הזבחים

משנה

1 כל הזבחים שזוּבְּחוּ וְשִׁנְחוּ שְׁלֵא לְשָׁמֹן, כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט עוֹלָה לְשֵׁם
2 שְׁלָמִים, הָרִי הֵם בְּשָׂרֵיהֶם, וְזוֹרֵק אֶת דָּמָם וּמִקְטִיר אֶת אֲבֵרֵיהֶם עַל
3 גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. אֲלֵא שְׁלֵא עָלוּ קֶרְבָּנוֹת אֱלֹ לְבָעָלִים לְשֵׁם חֻבָּה,
4 וְצִרְיִכִים הֵם לְהִבְיָא קֶרְבֵּן אַחֵר לְתַשְׁלוֹם חֻבָּתָם וּלְשִׁחוּטוֹ לְשִׁמּוֹ.
5 מִקּוֹר דִּין זֶה יִבְּוֹא בְּדִבְרֵי הַגְּמָרָא לְהֵלֵךְ (ד).
6 וְכֵן הוּא בְּכָל הַקֶּרְבָּנוֹת, חוּץ מִן הַפֶּסַח וְהַחֲטָאֹת, שֶׁאֵם נִזְבְּחוּ שְׁלֵא
7 לְשִׁמּוֹ נִפְסְלוּ לַגְּמָרִי, וְאִין דָּמָם נִזְרָק, וְאִין אִימּוּרֵיהֶם קֶרְבִּים עַל גְּבִי
8 הַמִּזְבֵּחַ, וּבִשְׂרָם אֲסוּר בְּאִכְלָהָ. וְלֵהֵלֵךְ (א) תֵּבֵאר הַגְּמָרָא אֶת מִקּוֹר
9 דִּין זֶה מִהַתְּכַתִּיבִים.
10 מִפְּרִשְׁתַּי הַמִּשְׁנָה: הַפֶּסַח שֶׁנִּשְׁחַט שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ פֶּסוּל רַק כְּשֶׁקֶרֶב
11 בְּמִנּוֹ, שְׁהוּא מִחֻצוֹת יוֹם אַרְבַּעָה עֶשֶׂר בְּנִינִס עַד הָעֶרֶב. אֲבָל אִם
12 שָׁחַטוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ קוֹדֵם לְכֵן אוֹ אַחֵר מִכֵּן הָרִי הוּא כֶּשֶׁר, שְׁכֵן
13 הַלְכָה בִּידְיָנוּ שֶׁפֶסַח בִּשְׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה נִעֲשֶׂה שְׁלָמִים, וּשְׁלָמִים
14 שֶׁנִּשְׁחַטוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ כֶּשֶׁרִים. וְאִלּוּם הַחֲטָאֹת בְּכָל זְמַן שֶׁנִּשְׁחַטָּה
15 שְׁלֵא לְשִׁמָּה הִיא פֶּסוּלָה.
16 שִׁיטַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּאֲשֶׁם שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אִף
17 הָאֲשֶׁם שֶׁנִּשְׁחַט שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ פֶּסוּל מִחֻצָּה שִׁיבּוּרָא בְּסִמּוֹךְ. נִמְצָא
18 שֶׁשְׁלֵשָׁה קֶרְבָּנוֹת שֶׁנִּשְׁחַטוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ פֶּסוּלִים, הַפֶּסַח בְּמִנּוֹ
19 שְׁהוּא מִחֻצוֹת יוֹם אַרְבַּעָה עֶשֶׂר בְּנִינִס עַד הָעֶרֶב, וְהַחֲטָאֹת וְהָאֲשֶׁם
20 בְּכָל זְמַן.
21 אִמֵּר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּבִיאוֹר טַעְמוֹ. הָרִי הַחֲטָאֹת בָּאָה לְכַפֵּר עַל הַטָּא,
22 וְכִמּוֹ כֵן הָאֲשֶׁם בָּא לְכַפֵּר עַל הַטָּא. וְאִם כֵּן יֵשׁ לְלַמּוֹד בְּבִנְיָן אֵב
23 אֲשֶׁם מִחֻצָּתָא, מָה הַחֲטָאֹת פֶּסוּלָה שְׁלֵא לְשִׁמָּה, אִף הָאֲשֶׁם פֶּסוּל שְׁלֵא
24 לְשִׁמּוֹ.
25 שִׁיטַּת יוֹסִי בֶן חוּנִי בְּדִין שְׁלֵא לְשִׁמָּה: יוֹסִי בֶן חוּנִי אוֹמֵר, כָּל הַזִּבְחִים
26 הַנִּשְׁחָטִין בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר בְּנִינִס לְשֵׁם פֶּסַח, וְכֵן כָּל הַזִּבְחִים שֶׁנִּשְׁחַטוּ
27 בְּכָל זְמַן לְשֵׁם חֲטָאֹת, הָרִי הֵם פֶּסוּלִין. וְאִף שֶׁאֵם נִשְׁחַטוּ לְשֵׁם זִבְחִים
28 אַחֵרִים הֵם כֶּשֶׁרִים, אֲךָ כְּשֶׁנִּשְׁחַטוּ לְשֵׁם פֶּסַח וְחֻצָּתָא דִּינָם כִּפְסַח
29 וְחֻצָּתָא שֶׁנִּפְסְלִים בְּשִׁנּוּי שִׁמּוֹ. וְלֵהֵלֵךְ (א) יִבְּוֹא מִקּוֹרוֹ שֶׁל יוֹסִי
30 בֶן חוּנִי.
31 שִׁיטַּת שִׁמְעוֹן אַחִי עֲזַרְיָה בְּדִין שְׁלֵא לְשִׁמָּה: שִׁמְעוֹן אַחִי עֲזַרְיָה
32 אוֹמֵר, כָּל הַזִּבְחִים שֶׁשָּׁחָטוּ לְשֵׁם קֶרְבֵּן אַחֵר הַזִּבְחִים מִקֵּץ בִּקְדוּשָׁתוֹ,
33 הָרִי הֵם בְּשָׂרֵיהֶם. אֲבָל אִם שָׁחָט לְשֵׁם קֶרְבֵּן אַחֵר הַזִּבְחִים מִקֵּץ
34 בִּקְדוּשָׁתוֹ, הָרִי הֵם פֶּסוּלִין לַגְּמָרִי.
35 מִפְּרִשְׁתַּי שִׁמְעוֹן אַחִי עֲזַרְיָה אֶת דְּבָרָיו: בִּיצֵד הֵם אֹפְנִי לְשֵׁם גְּבוּהָ
36 וּלְשֵׁם נִמּוֹךְ, קֶדְשִׁי קֶדְשִׁים שֶׁשָּׁחָטוּ לְשֵׁם קֶדְשִׁים קְלִים פֶּסוּלִין, אֲבָל
37 קֶדְשִׁים קְלִים שֶׁשָּׁחָטוּ לְשֵׁם קֶדְשִׁי קֶדְשִׁים בְּשָׂרֵיהֶם, שְׁכֵן קְדוּשַׁת קְדָשִׁי

גמרא

38 קְדָשִׁים גְּבוּהָהּ מִקְדוּשַׁת קְדָשִׁים קְלִים.
39 וְכֵן הַבְּכוֹר וְהַמְעַשֵּׂר שֶׁשָּׁחָטוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים, בְּשָׂרֵיהֶם, אֲבָל שְׁלָמִים
40 שֶׁשָּׁחָטוּ לְשֵׁם בְּכוֹר וְלְשֵׁם מְעַשֵּׂר, פֶּסוּלִין. וְהוּא מִשּׁוּם שֶׁקְדוּשַׁת
41 שְׁלָמִים גְּבוּהָהּ מִקְדוּשַׁת בְּכוֹר וּמְעַשֵּׂר. שְׁכֵן שְׁלָמִים טַעְנוּנִים אַרְבַּע
42 מִתְּנוֹת מִן הָדָם עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאִילוּ בְּכוֹר וּמְעַשֵּׂר טַעְנוּנִים מִתְּנָה אַחַת
43 בְּלִבָּד. וְכֵן שְׁלָמִים טַעְנוּנִים סְמִיכָה, וְנִסְכִּים, וְתִנּוּפַת חֹזֶה וְשׁוֹק,
44 וְאִילוּ בְּבָכוֹר וּמְעַשֵּׂר לֹא נִאֲמָרוּ כָּל מִצְוֹת אֵלּוּ.

45 שִׁנְיָנוּ בַּמִּשְׁנָה: 'כָּל הַזִּבְחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ כֶּשֶׁרִים, אֲלֵא שְׁלֵא
46 עָלוּ לְבַעָלִים לְשֵׁם חֻבָּה'. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: לָמָּה לִּי לְמִיתָנָא – לָמָּה
47 לָהּ לַמִּשְׁנָה לְהַאֲרִיךְ בַּלְשׁוֹנָה וּלְשִׁנּוֹת 'אֲלֵא שְׁלֵא עָלוּ, לִיתָנִי – יֵשׁ
48 לָהּ לְשִׁנּוֹת 'וְלֵא עָלוּ לְבָעָלִים לְשֵׁם חֻבָּה' בְּלֹא תִיבַת 'אֲלֵא, שְׁכֵן
49 שִׁנְיָנוּ בַּפְּסוּחִים (א) 'לְעוֹלָם יִשְׁנָה אֲדָם לְתַלְמִידוֹ דְּרַךְ קִצְרָה'.
50 מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: הָא קָא מְשַׁמְעָה לָן הַמִּשְׁנָה בְּאִרְכּוּת לְשׁוֹנָה,
51 שֶׁלְבָעָלִים הוּא דִּלָּא עָלוּ לְשֵׁם חֻבָּה וְזִבְחִים אֱלֹ שֶׁנִּשְׁחַטוּ שְׁלֵא
52 לְשִׁמּוֹ, אֲבָל בְּקִדְשֵׁיחֵיהוֹ קִיּוּמִי, וְאֲסוּר לְשִׁנּוּיָהּ בָּהּ – עֲדִיין
53 בְּקִדְשֵׁיהֶם הֵם עֲמוּדִים וְאֲסוּר לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׂאֵר הָעֲבוּדוֹת וּלְחַשֵּׁב
54 בָּהֶם לְשֵׁם זִבְחָ אַחֵר. וְכִדְרָא. דְּאִמֵּר רַבָּא, עוֹלָה שֶׁשָּׁחָטָה שְׁלֵא
55 לְשָׁמָּה, אֲסוּר לְזוֹרֵק אֶת דָּמָה שְׁלֵא לְשָׁמָּה, אֲלֵא יֵשׁ לְזוֹרֵק לְשִׁמָּה.
56 טַעַם אִיסוּר זְרִיקָה שְׁלֵא לְשִׁמָּה אֲפִילוּ אַחֵר שְׁחִיטָה שְׁלֵא לְשִׁמָּה.
57 מִפְּרִשְׁתַּי הַגְּמָרָא: אִיבְעִית אִימָא, טַעַם הָאִיסוּר הוּא מִסְּכָרָא.
58 וְאִיבְעִית אִימָא, טַעַם הָאִיסוּר הוּא מִקְרָא.
59 אִיבְעִית אִימָא, סְכָרָא הִיא שְׂאִיסוּר לְחַשֵּׁב מִחֻשְׁבַּת שְׁלֵא לְשִׁמָּה
60 בְּשִׂאֵר עֲבוּדוֹת, שְׁכֵן מְשׁוּם דְּשִׁנִּי בָּהּ, כָּל הֵי לִישְׁנֵי בָּהּ וְלִזְוִיל – וְכִי
61 מְשׁוּם שִׁשְׁנָה בָּהּ פַּעַם אַחַת מִמְחֻשְׁבַּת הַשְּׁחִיטָה, רִשְׁאִי לְהַמְשִׁיךְ
62 וּלְשִׁנּוֹת בָּהּ בְּשִׂאֵר הָעֲבוּדוֹת.
63 וְאִיבְעִית אִימָא, מִקּוֹר הָאִיסוּר הוּא מִמָּה שֶׁנִּאֲמַר בְּקָרָא (דְּבָרִים כג כד),
64 'וּבִצָּא שְׁפָתֶיךָ תִּשְׁמָר וְעֵשִׂיתָ, כִּאֲשֶׁר נִדְרָת לָהּ יִלְחִיד נְדָבָה' וְגו',
65 הָא נְדָבָה – וְכִי קֶרְבֵּן זֶה שֶׁנִּדְרָה אֲדָם בַּלְשׁוֹן נִדְרָה הוּא נְדָבָה,
66 כְּלוּמָר, הַלְכָה בִּידְיָנוּ שֶׁבְּקֶרְבָּנוֹת שֶׁאֵדָם מְחִיב אֶת עֲצֻמוֹ מְרַצְנוֹ
67 יִשְׁנֵם שְׁנֵי סוּגִים. שֶׁאֵם אִמֵּר בַּלְשׁוֹן 'הָרִי עָלֵי עוֹלָה' הָרִי זֶה נִדְרָה,
68 וְאִם אַחֵר שֶׁהִקְדִּישׁ בַּהֲמָה לְנִדְרוֹ אֲבִידָה אוֹ מִתָּה הָרִי הוּא חִיב
69 בְּאֲחִירֻתָּהּ, וְעָלִיו לְהִבְיָא אַחֲרַת תַּחְתִּיָּה. אֲבָל אִם אִמֵּר עַל בַּהֲמָה
70 מְסוּיִימַת 'הָרִי זֶה עוֹלָה' מִיד הִיא מִתְּקַדֶּשֶׁת בְּקְדוּשַׁת מִזְבֵּחַ, וְאִם
71 מִתָּה אוֹ אֲבִידָה אִינוּ חִיב בְּאֲחִירֻתָּהּ, שְׁכֵן לֹא הִתְחַיֵּב אֲלֵא
72 בַּהֲבָא בַּהֲמָה זֶה בְּלִבָּד. וְלִפְנֵי זֶה הִכְתוּב הָאִמּוֹר לְכַאֲוֹרָה תִּמּוּהָ,
73 שֶׁמֵּאֵחַר שִׁפְתָּה בַּלְשׁוֹן נִדְרָה 'כִּאֲשֶׁר נִדְרָת', מִדּוּעַ סִיִּים בַּלְשׁוֹן
74 נִדְבָה'.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

קבלתי שאלתו - אף כי באיחור זמן קצת - ותוכנה: באשר מצא כתבי מאמרי חסידות וראה
כתוב על שער הספר השם "כתבי קדש", ובמילא שואל, אשר כיון שגם ספרי התנ"ך קוראים כתבי
קדש, אם מותר לקרות בשם כתבי קדש ג"כ ספרים אחרים.

ולפלא שאינו יודע אשר כמה וכמה ספרים נקראו בשמות כגון הני"ל והם: משנה תורה
להרמב"ם, תורת משה להרב משה אלשיך, שני לוחות הברית להשל"ה (והנני מזכיר רק אלו האחדים
וכהנה וכהנה ימצא ברשימות ספרים), וע"פ שלשה עדים יקום דבר, ויה"ר אשר לאחר שראה שקושיותו
אינה קושיא יסכים לכה"פ לקבוע שיעור תמידי בכתבי קדש רבוה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

המזכיר.

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קצו רש"י תוספות

כל הזבחים שנובחו שלא לשמן. שנשחט עולה לשם שלמים: בשרים. לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין א"ע שמצותן לשחטן לשמן כדיליף בגמ': אלא שלא עליו וכו'. וצריך להביא אחר לחובתו או לגדור ושחטנו לשמו: חוץ מן הפסח והחמטא. שזן פסולין לגמרי וילף לה בגמ': הפסח בזמן. ופסולו שלא לשמו כל זמן שחטתו ודהיינו

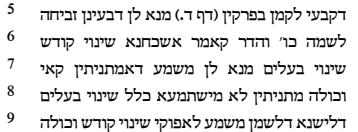
מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם לכן ואחר מנאח קיימא לן (לקמן דף ז) דפסח בשאר ימות השנה (ושלמים) הוא וכל דינו כשלמים ואמרין לעיל דשאר זבחים כשרין שלא לשמן ובגמ' יליף לה מקרא: אף האשם. כדמפרש טעמא ואולי: הנשחטין לשם פסח. כל שאר זבחים שנובחו ב"ד בניסן לשם פסח או שנובחו לשם חטאת בכל זמן פסולין כי היכי דאינו נקרא לשם אחרים ובגמרא יליף טעמא דאחרים לשם פסח בברייתא: שמעון אחי עזריה. על שם שעזריה עסק בפרקמטא וסיפק צורכי שמעון אחיו בשעה שזדה עסק בתורה והתנו בנינו שיהא חלק לעזריה בעשר תלמודו של שמעון כדאמר' בסוטה (דף כא.) אם יתן איש את כל הון ביתו וגו' לא כשמעון אחי עזריה לפיכך נקרא על שמו שלמד על ידו: שהשן. לשאר זבחים לשם גבוה מזה כשרין כדמפרש ואולי ובגמרא (לקמן דף יא) יליף לה ומפרש להאי כשרין אי כשרין וועלו קאמר ובתריה פליגי אי כשרין ולא עלו קאמר ובגמרא ובגמור הוא דפליגי: לשם נמוך מזה פסולין. לגמרי: כבוד ומעשר בהמה נמוכים משלמים כדאמרין בפ' כל התדיר (לקמן דף פט.) מפני שהשלמים טעונין מזה ארבע סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק: גמ' למה לי למינאי אלא. להאריך בלשוננו ליתני ולא עלו לבעלים כו' לשון קצרה כדקיימא לן (פסחים דף ג) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה. הא קמ"ל. שאין בהם שום ירידה אלא אותה לבדה. אבל בקדושתיהו קיימי ואסור לשנויי בהו. תו שינויא אחרנא לעבוד אחת משאר עבודות לכתחילה שלא לשמה מיהו אם עבר ושינה כשר: משום דשני בה. והוא זימנא לישני בה כל הני גזיל:

נדר

הזבחים שנובחו שלא לשמן, בשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח והחמטא, הפסח בזמן, והחמטא בכל זמן רבי אליעזר אומר, אף האשם הפסח בזמן והחמטא והאשם בכל זמן. אמר רבי אליעזר החמטא באה על חמא, והאשם בא על חמא. מה חמטא פסולה שלא לשמה, אף האשם פסול שלא לשמו. ויסי בן חוני אומר, הנשחטין לשם פסח, ולשם חמטא, פסולין. שמעון אחי עזריה אומר, שחטן לשם גבוה מזה כשרין. לשם נמוך מזה פסולין כיצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים פסולין, קדשים קלים ששחטן לשם קדשים כשרין, הכבוד והמעשר ששחטן לשם שלמים, כשרין, שלמים ששחטן לשם כבוד ולשם מעשר, פסולין. גמרא למה לי למינאי אלא שלא עלו, ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה, הא קא משמע לן לבעלים הוא דלא עלו לשם חובה אבל בקדושתיהו קיימי, ואסור לשנויי בהו וכדרכא. דאמר רבא, עולה ששחטה שלא לשמה, אסור לזרוק דמה שלא לשמה איבעית אימא, סברא. איבעית אימא, קרא. איבעית אימא, סברא משום דשני בה, כל הני לישני בה ולחיל איבעית אימא, קרא, מוציא שפתיך תשמור ועשית, פאשר נדרת לה' אלהיך נדרבה' וגו', האי נדרבה

נדר

כל הזבחים שנובחו כו'. עבודה קמייתא נקט הוא הדין קבלה וחולכה וזריקה כדקניא סיפא (לקמן ד' יג.) ושינוי קודש שייך בהך ארבע עבודות כגון עולה לשם שלמים אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה כגון שוחט או מקבל או מוליך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כדמוכח לקמן בפירקין (דף י.) וצריך לדקדק מנא ליה להש"ס שינוי בעלים דקבעי לקמן בפירקין (דף ד.) מנא לן דבעינן זביחה לשמה כו' והדר קאמר אשכנא שינוי קודש שינוי בעלים מנא לן משמע דאמתניתין קאי וכולה מתניתין לא מישתמעא כלל שינוי בעלים דלישנא דלשמעו משמע דלאפוקי שינוי קודש וכולה מתניתין לא נקט אלא שינוי קודש דקניא נמי בסיפא (שם דף יג.) כיצד לשמן ושלאל לשמן לשם פסח לשם שלמים ורמא דסמך אמתניתין דלקמן פרק בית שמואי (דף מו.) דתנן כל ששחט בדברים הובח נזבח לשם זבח לשם זבוח וכן פירש בקונטרס בגמ' וא"ת אי אהיהא קאי א"כ הוה ליה לפרושי נמי מנא לן לשם השם לשם אישים (ולשם ריח) לשם נוחח וי"ל דלא אתי לפרושי אלא בהני דכשירין ולא עלו לשם חובה אבל הך כשירין ומרצין ועלו לשם חובה כמו שאפרש עוד ויש לומר דשאל לשמן דמתניתין משמע מן כשרין קודש בין שינוי בעלים כמו ברייתא דרבי שמעון קמצה שלא לשמה דמוקי ריש פ"ק דמנחות (דף ב.) בשנינו בעלים ולהכי נמי ולא פריך בפירקין דהך ארבעה דברים מנא לן דלא מיירי בהן במתני' ומיהו רבה דווקא מוקי לה בשינוי בעלים אבל רבא ורב אשי לא מוקי לה הכי התיא ואם תאמר וזה בפרק בית שמואי (לקמן דף מו.) דריש להו מדכתיב עולה אשה ריח נוחח לה' עולה לשם עולה ודהיינו שינוי קודש ובפירקין בגמ' (לקמן דף ד.) דריש שינוי קודש מקרא אחרנא ויש לומר דקרא דהתם בהקטרת אימורים והכא בעבודת הדם ואע"ג דקניא לשם ו' דברים הובח נזבח הוא הדין הובח נקטר דהא קרא דמייתי התם בהקטרה מיירי ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זביחה לשם ו' דברים מדאיתקש אל שם זבח דלשם זבח ודהיינו שינוי קודש הוי בין בעבודת דם וכדילין) מקראי דפירקין בין בהקטרה (וכדילין) מקרא דהתם ה"ה שאר חמשה דברים יהו בזביחה



כמו בהקטרה ומיהו הא לא מצין למילף מדיקשא דנימא ולא עלו לשם חובה ואינה מרצה בכל (מקום) הך ו' דברים דההוא קרא כתיב בהקטרת אימורים והוא עצמו שלא הוקטרו אימורים כשר ולקמן דמייתי קרא לשם זבח ודהיינו שינוי בעלים משום דהנהו ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זבח דשינוי בעלים ליתיה אלא בשוחט ע"מ לזרוק או מקבל ומוליך ע"מ לזרוק כדמוכח בפירקין (לקמן ד' ח.) ובשעת הקטרה כבר נזרק הדם ואם כן מדיכא תיתי הקטרה לשם זבח דבההוא קרא לעולה אשה ריח נוחח לא כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפרישית והשתא זביחה לשם ששה דברים הקטרה לשם חמשה אי נמי הא דקאמר זביחה לשם ששה דברים לא שחישב בשעת שחיטה לשם ו' דברים אלא כלומר הובח נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה ובפ' המפקד (ב"מ דף מג.) פרישתי הא דמחשבה פוסלת בקדשים אי בריבור הובח נעשה (ושלא) לשמה או אפילו במחשבה: הפסח בזמן. אבל שלא בזמן לא ואפי' שוחטו לשם עולה ואפילו למד בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשין ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כל דשחט ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין (דף ח.) והחמטא באה על חטא האשם בא על חטא. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת וזילת ואשם מצורה אלא משום דרובא אתו על חטא משו לו אהדי: לשם גבוה מזה כשרין. בגמרא מיבעי לן אי בעי למימר כשירין ומרצין ופליגי בתרתי או כשרין ואין מרצין ולא פליגי אלא בהדא (ומשמע דלא מספקא אלא בהדא) כגון בגבוה אבל בגמור פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דילמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן (ובברייתא) כי האי גוונא דתניא (לקמן דף ד.) שלמים ששחטן לשם תודה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשין טעמא דשמעתא בגמרא (שם דף יא.) מדכתיב ולא יחלו את קדשי בני ישראל אשר יזיינו במזבח (ומהם) אין מתחללין בגמור מהם מתחללין וחילול משמע פסול גמור ואע"ג דדרשין בגמרא קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו שאר קדשים שלא לשמן מכל מקום שייך בהן חילול משום פסח וחטאת דמיפסלו ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין הבהור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשירין משום דהוי לשם גבוה דאי לשם נמוך מיפסלי ויהיינו לענין פסול גמור דבבכור ובמעשר לא שייך לא עלו לבעלים לשם חובה:

ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא (אינו) חושש לאשמעינן חידוש זה ובפרק התכלת (מנחות דף מה.) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורה דקניא כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: קרי ליה נדר וקרי ליה נדרה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוק נדרה נדרה דוקא וכן בפרק קמא דריה (דף ו.) לענין כל תאחר ואפילו לרי"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדריש טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו נדר כל עיקר אלמא קרי לנדרה נדר שאני הכא דדריש מדשני קרא בדיווריה אי נמי בחולין דריש דכיון דחייש קרא לתקלה לא שניא נדר לא שניא נדרה דבתרייהו איכא למיחש אי נמי משום דנדר נפקא לן מקרא דכי תחול לנדרו שי"מ דטוב אשר לא תדור לנדרה אמת:

ואם

כשעובר יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעול בעתיד..

קצת זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

ואם לאו יזא נדבה. אע"ג דבפ"ק דרי"ה (דף ו.) דריש ליה לענין כל תאור דלא שייך לאחר שחיטה הכא דריש ממשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה: **זבחים** בסתם לשמן חן עומדין. ואינו פסול עד שיכנין שלא לשמן וזאת בפי' דחולין (דף יב:) בעי ר"י אי קטן של מחשבה וכו' ופי' בקונטרס בלשון בחיטת קדשים דיליף בריש זבחים דעבי

לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כוונה או לא הא משמע הכא דמסתמא נמי כשר ואינו פסול עד שיכנין שלא לשמן וי"ל דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להכנין שהן קדשים וסבור שהן חולין והוה ליה מתעסק ופסול כדאמר בפרק בית שמואי (לקמן דף מו.) לשם חולין כשירין משום חולין פסולה והאי קטן אפילו אומר יודע אני שהן קדשים ולשמן אני מתכוין מיבעיא לן אי כוונה כוונה או דילמא לא מהני אם אין ממשו מוכיחין: **סתם** אשה לא לגירושין עומדת. ואפי' זינתה תחת בעלה מכל מקום לאו להתגרש בגט זה עומדת וגם אם לא ידעה הבעל לא יגרשנה אלא שלא תשמשו ומתוך הא מילתא מתגרסא מה שמקשים בסוף פרק שני דגיטין (דף כג.) דאמר גוי אדעתא דנפשיה עביד ואינו כשר לכתוב את הגט ובפ' שני דעבודה זרה (דף כו:) אמרי' ימול ארמאי ואל ימול כותי משום דכתי' מתכוין לשם הר גריזים וזהם נמי בעינין לשמה כדדרשינן (שם דף כו.) מלה דמול (ימול) ואפי' הכי מכשרינן ארמאי דיש לחלק בין גט למילה כמו שמחלק כאן בין זבחים לגט הא סתמא פסול בשם דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ולכך נמי [בגין] פסול אע"ג דעביד סתם אבל מילה סתמא לשמה קיימא כמו זבחים הילכך גוי כשר אע"ג דעביד סתם: **הא** לשם פסח וסתמא כשר. פי' בקונטרס דסוף שחיטה סתמא אישתחית ותימה כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח וכו' כל שעה יש לו לדבר עד שיגמר שחיטתו ונראה לפרש דבשתי עבודות איירי כגון דשחט לשם פסח וקיבל סתם ומיהו בפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט:) מיבעי לן אי בעבודה אחת תנן או בשתי עבודות ועבודה אחת היינו כדפי' הקונטרס ויש ליישב דאפילו אם תימצא לומר לשם פסח וסתמא פסול ואפ"ה אין צורך לדבר כל שעה אלא שבתחילת שחיטה יאמר ששעשה כל החשיטה לשם שחיטת פסח:

אתנו בית דין דלא לימא לשמה דילמא אתי למימר שלא לשמה. בשמעתא קמייחא דגיטין (דף ג.) דמפרש דלכך לא חיקנו לומר בפני נכתב לשמה למיד לפי שאין בקיאין לשמה משום דאי מפשט ליה לדיבורא אתי למיגוויא לא הוי מצי למימר דילמא אתי למימר שלא לשמה דמי הוא שוטה כל כך שנותן גט לאשה זו שנכתב לשמה והוא אומר שלשם אחרת נכתב אבל אדם השוחט קרבן פעמים שטעה וסבור שהוא קרבן אחר וכן המקבל ומוליד חוזק:

קיימי בית דין ומתני' בו. יש תימה למא' לו להאריך כל זה הא בהדיא אמר סתמא כשר ונראה לפרש דמי שלא היה בלבו היינו שלא

אמר בהדיא לשם אחד מכל אלו אבל חישב בלבו למה שדין להיות הא סתמא פסול להכי [ויקי] מתנאי בית דין וכו' מתנו בית דין דלא לימא בהדיא ובמחשבה סגי ושמא אתי לידי פסול שלא יחשב לכל וישחוט סתמא ויפסול:

כסופרים העשויין להתלמד עסקינן. ואפילו לזמן דאמר בפרק קמא דעירובין (דף יג.) גבי מגילת סוטה דמוחקין אותה מן התורה אף על גב דבעינן דאף על גב דתורה

נדר הוא. אלא אם כמה שגדרת עשית יהא נדר ואם לא נדבה יהא ונדבה מי שרי לשנויי בה אמר ליה רבינא לרב פפא, לא הוית גבן באורתא בתחומא בי חרמך דרמי רבא מילי מעלייתא אהרדי, ושני להו מאי מילי מעלייתא תנן כל הזבחים שגנבחו שלא לשמן בו, מעמא דשלא לשמן הא סתמא, עלו נמי לבעלים לשם חובה. אלמא, סתמא נמי פלשמן דמי. ורמינהו, כל הגט שגנבתה שלא לשם אשה פסול, וסתמא נמי פסול ושני זבחים בסתם לשמן עומדין, אשה בסתמא לאו לגירושין עומדת, זבחים בסתמא פשיירין מנלן. אלימא מהא דתנן כל הזבחים שגנבחו שלא לשמן בו ולא קתני 'שלא נזבחו לשמן'. גבי גט נמי הקתני 'כל הגט שגנבתה שלא לשם אשה פסול', ולא קתני 'שלא נכתב לשם אשה פסול'. אלא מהא דתנן כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח, ולשם שלמים. מעמא דאמר 'לשם פסח ולשם שלמים', הא לשם פסח, וסתמא, כשר. אלמא סתמן פלשמן דמי, דילמא שאני התם דאמרין, כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה. אלא מסיפא שלא לשמן ולשמן לשם שלמים, ולשם פסח. מעמא דאמר 'לשם שלמים ולשם פסח', הא סתמא ולשם פסח, כשר. דילמא שאני התם דאמרין ויכחי סופו על תחילתו, אי נמי, אידי דתנא לשמן ושלא לשמן, תנא נמי 'שלא לשמן ולשמן', אלא מהא לשם ששה דברים הזבח נזבח, לשם זבח לשם זבח לשם שם, לשם אשים לשם ריח לשם ניחוח ונפאת ואשם לשם חטא אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחת מכל אלו, כשר, שתנאי בית דין הוא אתנו בית דין דלא לימא לשמן דילמא אתי למימר אתי למימר שלא לשמן ואי סלקא דעתך סתמא פסול, קיימי בית דין ומתני' מילתא דמיפסיל ביה וגבי גט דסתמא פסול, מנלן אלימא מהא דתנן היה עובר בשוק ושמע סופרים מקרין איש פלוני גירש פלונית ממקום פלוני, ואמר 'ה' שמי וזה שם אשתי' פסול לגרש בו, דילמא כדרב פפא. דאמר רב פפא הכא בסופרים העשויין להתלמד עסקינן ולא איכתוב לשום פרישות כלל, אלא מהא יתר

מאלה: שתנאי בית דין הוא. שישחוט סתם ולא יזכירו בשחיטתן לשמו כדמפרש טעמא ואילו אתנו ב"ד דלא לימא לשמן בו: וגבי גט דסתמא פסול מנא ליה. כלומר הכי שמע ליה רבא ממתנא' דגיטין דפסול דתיקשה ליה ורמינהו אהרדי: מקרין. את התלמידין שמלמדין אותן לכתוב סופסי גיטין: דלא איכתוב לשם פרישות כלל. אבל היכא דאיכתב לשם פרישות שיהא מוזהר לו לכשיסודמן לו מגרש ששמו ושם אשתו שחן יב כשר. ומבין

נדר הוא. דהא כאשר נדרת כתיב ויש חילוק בין נדר לנדבה נדר דאמר הרי עלי ונדבה הרי זה: אם כמה שנדרת עשית. שעבד עבודתיה לשמה: יהא נדר. ויעלה זה לנדרך: ואם לאו יהא לנדבה. כאילו התנדבת לזה נדבה אחרת ולא לשם הראשונה: ונדבה מי שרי לשנויי בה. וכיון דרחמנא קרייה נדבה מי שרי לשנויי בה הא אמרין בפ' שני (לקמן ד' כט:) אסור לחשב בקדשים ויליף מקרא דלא יחשב הזכי מדרש קרא אמר סתמא שפתיך תשמו ויעשית או יזהר נדר דאשר נדרת ואם לא נדרה: (מפי השמועה במנחות עד כאן:) לא הוית נבן באורתא בתחומא. כלומר חבל על שלא היית אמש בשבת אצלנו בתוך התחום שתוכל לבא לבית המדרש ולשמוע: בי חרמך. שם מקום: ושני להו. ופירקן: שלא לשמן. משמע דערך שמיידו בהדיא: שלא לשם אשה. האשה הזאת שנכתב לשם אחרת ששמה בשם זו פסול דכתיב וכתב לה לשמה: וסתמא נמי פסול. כגון אם כתבו הסופר [סתם] לשם לאה שיהא מוזהר לכשיבא אדם אצל ששמו ושם אשתו (שרין) כן יתנו לו ולקמן מפרש מנלן ממתנא' דסתם פסול: ושני. ותרין רבא גופיה דרמינהו אהרדי: בסתמן לשמן עומדין. הילכך כל כמה דלא עקר שמיידו בהדיא הוו לשמן: מנלן. ממתנא' היכי שמע ליה רבא דתיקשה ליה: שנכתבו שלא לשמן. משמע דערך שמן מהן: שלא נכתבו לשמן. משמע שלא הזכיר שמן עליהו דהיינו סתמא: שנכתב שלא לשם אשה זו. משמע שנכתב לשם אחרת בפירוש: כיצד לשמן בו. מתנא' נמי: לשם פסח ולשם שלמים. כך חישב עליה: הא לשם פסח וסתמא. שלא חישב אחריו לשם שלמים כשר ואע"ג דסוף שחיטה סתמא אישתחית: אלמא סתמן כלשמן דמי. דאי בשלא לשמן דמי הויה ליה כאילו אמר לשם פסח ולשם שלמים: על דעת [ראשונה. אבל] היכא דשחטה כוליה סתמא לימא לך דפסול: הא סתמא [ולשם] פסח. תחילה שחטה סתם וסופה לשם פסח כשר ולא מיפסיל משום תחילתא אלמא סתמא כלשמן: א"ר אידי בו. כלומר לעולם לא תיזקק מיניה הא סתמא ולשם פסח כשר דלעולם אימא לך פסול דסתמא כשלא לשמו והאי דקתני לשם שלמים אידי דפריש כלשמן ולא לשמן לשם שלמים דהתם דווקא הוא דאילו סתמא הוי כשר דעל דעת ראשונה הוא עושה פריש נמי תנא דמתני' בשלא לשמו ולשמו לשם שלמים ולשם פסח ולא דווקא דה"ה לסתמא ולשם פסח דמיפסיל בתחילת שחיטה: לשם ששה דברים. משנה בפרק ב"ש ומקראי יליף להו: לשם זבח. לשם מה שחוקרש: לשם זבח. שיתכפר בו בעליו ולא שיתכפר בו אחר: לשם שם. [לנחת רוח] להקב"ה שאמר (ונעשה רצונו): לשם אשים. להקטירים ולא לעשותם צלי על המזבח קרבנינו"ש כ"ע: לשם ריח. לאפוקי איברים שצלצ'ל והעלן דשבו אין בהן ריח והכי מפרש להו התם: לשם ניחוח. לשם נחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו: שלא היה בלבו. לשמו אלא סתם ולא הזכיר אחד מאלה: שתנאי בית דין הוא. שישחוט סתם ולא יזכירו בשחיטתן לשמו כדמפרש טעמא ואילו אתנו ב"ד דלא לימא לשמן בו: וגבי גט דסתמא פסול מנא ליה. כלומר הכי שמע ליה רבא ממתנא' דגיטין דפסול דתיקשה ליה ורמינהו אהרדי: מקרין. את התלמידין שמלמדין אותן לכתוב סופסי גיטין: דלא איכתוב לשם פרישות כלל. אבל היכא דאיכתב לשם פרישות שיהא מוזהר לו מגרש ששמו ושם אשתו שחן יב כשר. ומבין

הלא נדר הוא. אלא בהכרח שכונת הכתוב היא, שאם כִּמְה שְׁנִדְרָה
עֲשִׂיתָ וְהִקְרַבְתָּ לְשֹׁמֵר, וְהָאֵל לְדָר וְיַעֲלֶה לְשֹׁמֵר חֻבְתָּךְ, כְּאִשֶּׁר נִדְרָה,
וְאִם לֹא תִקְרִיבְנָה לְשֹׁמֵר מִזֶּה שְׁנִדְרָה אוֹתוֹ אֵלָּא לְשֹׁמֵר זֶכֶת אַחֵר, נִדְרָה
וְהָאֵל קִרְבָּן זֶה, וּבִאִילוֹ הַתְּנִדְבָת אוֹתוֹ לְשֹׁמֵר נִדְבָה אַחֵר וְלֹא לְשֹׁמֵר
הַנִּדְרָה הָרִאשׁוֹן, וְאִינִי יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חֻבְתָּךְ בְּדֶרֶךְ. הִרִי לִנּוּ שְׁקֵרָא
הַכְּתוּב לְקִרְבָּן שֶׁנִּשְׁחַט שְׁלֹא לְשֹׁמֵר נִדְבָה, וְנִדְרָה מִי שֶׁרִי לְשֹׁמֵר כִּי
– וְכִי מוֹתֵר לְשֹׁנוֹת בְּנִדְבָה וְלֹהֲקִרְיָה לְשֹׁמֵר זֶכֶת אַחֵר, הִלָּא שְׁנִינִי
לִהְלֹךְ (כֹּסֶם) שְׁאִסּוֹר לְחֻשָּׁב מִחֻשְׁבַּת פְּסוּל בְּקִדְשִׁים, שְׁנִאֲמֹר (וְיִקְרָא ז'
יח) הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחְשַׁב, וּמִכָּאן שֶׁאִפִּילוֹ שֶׁנִּשְׁחַט הֻחַב שְׁלֹא
לְשֹׁמֵר, וְשׁוֹב אִין הַבְּעֵלִים יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חֻבְתּוֹ, מִכָּל מְקוֹם אִסּוֹר
לְזִרוֹק אֶת דְּמוֹ שְׁלֹא לְשֹׁמֵר כְּדִין נִדְבָה.
קוֹשִׁיית רַבָּא מִסְתִּירָת דִּין לְשֹׁמֵר בְּקִדְשִׁים לְדִין לְשֹׁמֵר בְּגִט. רַבָּא
דְּרַשׁ בִּשְׁבַת בְּמִקְוֵם שְׁמֹו 'בִּי חֲרַמְךָ', וְלֹא יִכּוֹל הִיָּה רַב פֶּפֶא לְבֹא
לְדִרְשָׁה, מִשּׁוֹם שֶׁשְּׁהָה לְבִלֵּל שְׁבַת מִחוּץ לְתַחוּם שְׁבַת שֶׁל עִיר זֶה.
אִמְרֵי לִיָּה רַבִּינָא לִרְבִּי פֶּפֶא, לֹא הָיִיתָ נֶגֶן בְּאִרְתָּא בְּתַחוּמָא בִּי חֲרַמְךָ
– חֶבֶל שְׁלֹא הָיִיתָ עֲנֻמָּה אֲמַשׁ בְּתוֹךְ תַּחוּמָה שֶׁל הָעִיר 'בִּי חֲרַמְךָ',
וְלֹא יִכּוֹלֵת לְשִׁמּוֹעַ אֶת דִּרְשָׁתָּ רַבָּא. דְּרַבִּי רַבָּא מִלֵּי מַעֲלִייתָא
אֶהְרִיד, וְשִׁנִּי לָהּ – שֶׁהִקְשָׁה רַבָּא עַל שְׁתֵּי שְׁמוּעוֹת נֹאוֹת הַסּוֹתֵרוֹת
זֶה אֶת זֶה, וְאַחֵר כִּי יֵישֵׁב אֶת הַסְתִּירָה שְׁבִינִידִין.
מִפְרֶשֶׁת הַגִּמְרָא אֶת דְּבָרֵי רַבָּא: מִאֵי מִלֵּי מַעֲלִייתָא – מִזֶּה הֵן אוֹתֵן
שְׁמוּעוֹת נֹאוֹת הַסּוֹתֵרוֹת זֶה אֶת זֶה, דְּתַנֵּן בְּמִשְׁנֵתֵינוּ, 'כָּל הַזִּבְחִים
שְׁנוּבְּחֵי שְׁלֹא לְשֹׁמֵר בּוֹ', כְּשֵׁרִים אֵלָּא שְׁלֹא עֵלּוּ לְבַעֲלִים לְשֹׁמֵר
חֻבְהָ, וּמִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, דְּמַעֲלָם שְׁלֹא עֵלּוּ לְשֹׁמֵר חֻבְהָ הֵם
דְּוֹקָא מִשּׁוֹם דְּנִשְׁחַטוּ שְׁלֹא לְשֹׁמֵר אֵלָּא לְשֹׁמֵר זֶכֶת אַחֵר, הָאֵל אִם לֹא
חֻשָּׁב כְּלוֹם בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה אֵלָּא שְׁחָטָן בְּתַקְמָא, עָלּוּ נְמִי לְבַעֲלִים
לְשֹׁמֵר חֻבְהָ. אֲלֵכָּהּ, שְׁעִבּוּדָה בְּקִרְבָּנוֹת בְּתַקְמָא בְּלֹא שׁוּם מִחֻשְׁבָּה
נְמִי בְּאִילוֹ נַעֲשֶׂה לְשֹׁמֵר דְּמִי.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא אֶת קוֹשִׁיית רַבָּא: וְיִמְנִינִי, הִלָּא שְׁנִינִי בְּגִיטִין (כֹּד),
כָּל הַנֶּגֶם שְׁנוּבְּחֵי שְׁלֹא לְשֹׁמֵר הָאֲשֶׁה הַמִּתְגַּרְשֵׁת בּוֹ פְּסוּל, שֶׁכֵּן נִאֲמַר
בְּפֶרֶשֶׁת גִּירוּשֵׁין (לֵב כֹּד א) 'לְכָתֵב לָהּ סֵפֶר בְּרִיתָהּ', וְדִרְשׁוּ חֲכָמִים
שֶׁמִּשְׁמַעוֹת 'לָהּ' הִיא 'לְשֹׁמֵר'. וְהִלְכָה בִּידֵינוּ, שְׁלֹא רַק אִם
כִּשְׁנִכְתָּב הִגֵּט לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה אַחֵר הוּא פְּסוּל, אֵלָּא אִם נִכְתָּב בְּתַקְמָא
בְּלֹא מִחֻשְׁבָּה לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה מִסּוּיֵמֶת נְמִי פְּסוּל הוּא. וְקִשָּׁה, מִזֶּה בִּין
קִדְשִׁים שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּסֵתֵם שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים לְבִין גִּט שְׁנִכְתָּב בְּסֵתֵם שֶׁהוּא
פְּסוּל.
וְשִׁנִּי – וְתִירֵץ רַבָּא וְזִבְחִים בְּתַקְמָא לְשֹׁמֵר הֵם עֲוִיָּדִין, שֶׁכֵּן דִּינֵם
לְהִקְרִיב לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ זֶכֶת שְׁהוֹקְדֵשׁוֹ לְשֹׁמֵר, וְעַל כֵּן אִף כִּשְׁלֹא חֻשָּׁב
לְהִקְרִיב כְּלוֹם בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה, הִיָּה זֶה כְּאִילוֹ נִשְׁחַטוּ לְשֹׁמֵר שֶׁהֵם
שֶׁהֵם. אֲבָל אֲשֶׁה בְּתַקְמָא לֹא לְגִירוּשֵׁין עֲוִיָּדִין, וְעַל כֵּן צִירִךְ
לְחֻשָּׁב בְּשַׁעַת כְּתִיבַת הִגֵּט לְכֹתְבוֹ לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה זֶה.
דְּנָה הַגִּמְרָא בְּמִקּוֹר דְּבָרֵי רַבָּא שְׁקִדְשִׁים שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּסֵתֵם שֶׁהֵם
עוֹלִים לְשֹׁמֵר חֻבְהָ. שׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא: וְזִבְחִים שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּתַקְמָא שֶׁהֵם
בְּשִׁירִין וְעוֹלִים לְשֹׁמֵר חֻבְהָ, מִנֵּין.
מִנְסָה הַגִּמְרָא לְהוֹכִיחַ אֶת הַדִּין הָאֲמֹר: אֵילִיָּמָא מְהָא דְּתַנֵּן – אִם
תֹּאמַר שֶׁמִּקּוֹר דִּין זֶה הוּא מִמֶּה שֶׁשְׁנִינִי בְּמִשְׁנֵתֵינוּ, 'כָּל הַזִּבְחִים
שְׁנוּבְּחֵי שְׁלֹא לְשֹׁמֵר בּוֹ', כְּשֵׁרִים אֵלָּא שְׁלֹא עֵלּוּ לְבַעֲלִים לְשֹׁמֵר
חֻבְהָ, וְלֹא קִתְּנִי שְׁלֹא נִבְּחֵי לְשֹׁמֵר. וְאִם אִף בְּסֵתֵם אִינֵם עוֹלִים
לְשֹׁמֵר חֻבְהָ, הִיָּה לֵה לְמִשְׁנָה לְשֹׁנוֹת 'שְׁלֹא נִזְבַּחוּ לְשֹׁמֵר', שֶׁמִּשְׁתַּמֵּעַ
מִכָּר שֶׁאִף בְּסֵתֵם אִינֵם עוֹלִים לְשֹׁמֵר חֻבְהָ. וּמִאֲחֵר שְׁלֹא שְׁנִינִי
הַמִּשְׁנָה כִּךְ, אֵלָּא שְׁנִינִי 'נִזְבַּחוּ שְׁלֹא לְשֹׁמֵר', מִשְׁמַע שְׁדוּקָא אִם
עֵקֶר בְּפִירוּשׁ אֶת שְׁמֵם וְשִׁחַטֵם לְשֹׁמֵר זֶכֶת אַחֵר אִינֵם עוֹלִים לְשֹׁמֵר
חֻבְהָ, אֲבָל בְּסֵתֵם הֵם עוֹלִים לְשֹׁמֵר חֻבְהָ.
דְּרוּחָה הַגִּמְרָא הוֹכִיחָה זֶה: הִלָּא לִנְפִי גַם נְמִי קִתְּנִי 'כָּל הַנֶּגֶם שְׁנוּבְּחֵי
שְׁלֹא לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה פְּסוּל, וְלֹא קִתְּנִי שְׁלֹא נִכְתָּב לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה פְּסוּל'.
וְהִרִי הִלְכָה בִּידֵינוּ בְּגִט שֶׁבְּסֵתֵם הוּא פְּסוּל, וְאִם כְּדִרְבִּירִךְ שֶׁלִּשְׁוֹן
'שְׁנִכְתָּב שְׁלֹא לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה' מִשְׁמַע דְּוֹקָא לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה אַחֵר לֹא הִיָּה
לְמִשְׁנָה לְשֹׁנוֹת בִּלְשׁוֹן זֶה, אֵלָּא הִיָּה לֵה לְשֹׁנוֹת בִּלְשׁוֹן 'שְׁלֹא נִכְתָּב
לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה' הַכּוֹלֵלֶת גַּם סֵתֵם. אֵלָּא וְדֹאֵי שֶׁאִין הַכֵּרֶחַ בְּדִקּוֹק
הָאֲמֹר, אֵלָּא בִּלְשׁוֹן 'שְׁנִכְתָּב שְׁלֹא לְשֹׁמֵר אֲשֶׁה' וְכֵן 'שְׁנוּבְּחֵי שְׁלֹא

לְשֹׁמֵר' יִכּוֹל לְהַכְלִיל גַּם סֵתֵם, וְאִם כֵּן מִנֵּין לִנּוּ שְׁסֵתֵם בְּקִדְשִׁים
כְּשֵׁר.
מִנְסָה הַגִּמְרָא לְהוֹכִיחַ אֶת הַדִּין הָאֲמֹר מִמִּשְׁנָה אַחֵרָת: אֵילֵּי יֵשׁ
לְהוֹכִיחַ שְׁסֵתֵם בְּקִדְשִׁים עוֹלָה לְשֹׁמֵר חֻבְהָ, מְהָא דְּתַנֵּן לִהְלֹךְ (ג).
הַפֶּסֶח וְהַחֲטָא שֶׁשְׁחָטָן שְׁלֹא לְשֹׁמֵר, קֶבֶל וְהִלֵּךְ זֶרֶק שְׁלֹא לְשֹׁמֵר,
אוֹ לְשֹׁמֵר וְשֹׁלָא לְשֹׁמֵר, אוֹ שְׁלֹא לְשֹׁמֵר וְשֹׁמֵר, פְּסוּלִים. בְּיַצֵּד הִיא
שְׁחִיטָה לְשֹׁמֵר וְשֹׁלָא לְשֹׁמֵר שְׁהִיא פְּסוּלָה, כְּגוֹן שֶׁבְּתַחֲלִיל שְׁחִיטָה
הַפֶּסֶח חִיֵּשֶׁב עָלֵיו לְשֹׁמֵר פְּסָה, וּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה חִיֵּשֶׁב עָלֵיו לְשֹׁמֵר
שְׁלָמִים.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא אֶת רִאִייתָה: מְעַמָּא שֶׁהַפֶּסֶח פְּסוּל בְּאוּפֵן הָאֲמֹר,
הוּא רַק מִשּׁוֹם דְּמִקְרָב בְּשַׁעַת שְׁחִיטָתוֹ 'לְשֹׁמֵר פְּסָה וְלְשֹׁמֵר שְׁלָמִים', הָא
– אֲבָל אִם בְּתַחֲלִיל שְׁחִיטָה חִיֵּשֶׁב לְשֹׁמֵר פְּסָה, וּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה
שְׁחַט בְּתַקְמָא, הִרִי הוּא כְּשֵׁר. אֲלֵכָּהּ – מוֹכָח מִכָּאן שֶׁתַּקְמָן שֶׁל
קִדְשִׁים בְּנִשְׁחַטוּ לְשֹׁמֵר דְּמִי, וְאִין צִירִךְ לְחֻשָּׁב עֲלֵיהֶם בְּפִירוּשׁ
לְשֹׁמֵר, שֶׁאִם לֹא כֵן מִדּוּעַ אִם חֻשָּׁב בְּתַחֲלִיל שְׁחִיטָה לְשֹׁמֵר פְּסָה
וּבִסּוּפָה שְׁחַט בְּסֵתֵם כְּשֵׁר, הִלָּא הוּא כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁחַט לְשֹׁמֵר פְּסָה
וְלְשֹׁמֵר שְׁלָמִים.
דְּרוּחָה הַגִּמְרָא: דִּילְכָּא שְׁאִנִּי הָתֵם – יִתְנֵן שְׁנוּנָה פְּסָה שֶׁנִּשְׁחַט
לְשֹׁמֵר וּבְסֵתֵם, מִפְּסָה שֶׁנִּשְׁחַט כְּלוֹל בְּסֵתֵם, מִשּׁוֹם דְּמִקְרָבֵינוּ, כָּל
הַעֲוִיָּה עַל דְּעַת רִאִשׁוֹנָה הוּא עֲוִיָּה. וּמִאֲחֵר שֶׁתַּחֲלִיל שְׁחִיטָה
הִיָּה לְשֹׁמֵר נִמְשַׁחֵת הַשְּׁחִיטָה כְּלוֹלָה אַחֲרֵי שֶׁחֻשְׁבָּתָהּ הָרִאשׁוֹנָה,
וְאִף בְּסוּפָה לֹא חֻשָּׁב כְּלוֹם הִיא רִיָּה כְּעִשְׂוִיָה כְּלוֹלָה לְשֹׁמֵר. וְעִדִּין
יִתְנֵן שֶׁאִם כֵּל הַשְּׁחִיטָה נַעֲשֶׂתָה בְּסֵתֵם הִיא פְּסוּלָה.
וְשׁוֹב מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא: אֵילֵּי מְסִיפָא שֶׁל הַמִּשְׁנָה הָאֲמֹרָה יֵשׁ
לְהוֹכִיחַ שְׁסֵתֵם כְּשֵׁר. שְׁנִינִי שֶׁ, כִּיֵּצֵד הִיא שְׁחִיטָה שְׁלֹא לְשֹׁמֵר
וְלְשֹׁמֵר שְׁהִיא פְּסוּלָה, כְּגוֹן שֶׁבְּתַחֲלִיל שְׁחִיטָה הַפֶּסֶח חִיֵּשֶׁב עָלֵיו
לְשֹׁמֵר שְׁלָמִים, וּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה חִיֵּשֶׁב עָלֵיו לְשֹׁמֵר פְּסָה.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא אֶת רִאִייתָה: מְעַמָּא שֶׁהַפֶּסֶח פְּסוּל בְּאוּפֵן הָאֲמֹר,
הוּא רַק מִשּׁוֹם דְּמִקְרָב בְּשַׁעַת שְׁחִיטָתוֹ 'לְשֹׁמֵר שְׁלָמִים וְלְשֹׁמֵר פְּסָה', הָא
– אֲבָל אִם בְּתַחֲלִיל שְׁחַט בְּתַקְמָא וּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה חִיֵּשֶׁב עָלֵיו לְשֹׁמֵר
פְּסָה, הִרִי הוּא כְּשֵׁר. וּמִכָּאן שְׁסֵתֵם בְּקִדְשִׁים הוּא כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁחַטוּ
לְשֹׁמֵר.
דְּרוּחָה הַגִּמְרָא: דִּילְכָּא שְׁאִנִּי הָתֵם – יִתְנֵן שְׁנוּנָה פְּסָה שֶׁנִּשְׁחַט
בְּסֵתֵם וְלְשֹׁמֵר, מִשּׁוֹם דְּמִקְרָבֵינוּ יִיבִיחַ סוּפֵי עַל תַּחֲלִילָתוֹ, וּמִאֲחֵר
סוּפֵי הַשְּׁחִיטָה נַעֲשֶׂתָה לְשֹׁמֵר, אִף תַּחֲלִילָתָהּ נִחֻשְׁבַּת כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂתָה
לְשֹׁמֵר, אֲבָל אִם כֵּל הַשְּׁחִיטָה נַעֲשֶׂתָה בְּסֵתֵם יִתְנֵן שְׁהִיא פְּסוּלָה.
אִי נְמִי, עוֹלֵם יִתְנֵן שְׁסֵתֵם פְּסוּל, אֵלָּא אִיִּידִי דְּתַנֵּן – אֲגַב שִׁנְנָה
הַתָּנָא בְּבִבָּא הַקְדֻרְמָת 'לְשֹׁמֵר וְשֹׁלָא לְשֹׁמֵר', תַּנָּא נְמִי – שְׁנָה גַם כֵּן
'שְׁלֹא לְשֹׁמֵר וְלְשֹׁמֵר', וְהוּא הַדִּין בְּסֵתֵם שֶׁנִּשְׁחַט שְׁהוּא פְּסוּל.
מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא: אֵילֵּי הַמִּקּוֹר לִכְךָ שְׁסֵתֵם בְּקִדְשִׁים כְּשֵׁר הוּא
מְהָא – מִמִּשְׁנָה זֶה (לִהְלֹךְ מוֹ), לְשֹׁמֵר שְׁשֶׁה דְּבָרִים הַזִּבְחִים נִבְּחֵי, לְשֹׁמֵר זֶכֶת
– לְשֹׁמֵר קִרְבָּן זֶה שֶׁלִּשְׁמֹו הוֹקְדֶשָׁה הַבְּהֵמָה, לְשֹׁמֵר זֶבֶח – שִׁתְכַּפֵּר
בּוֹ בְּעִלּוֹ וְלֹא אַחֵר, לְשֹׁמֵר הָשֶׁם, לְשֹׁמֵר אֲשִׁים – שֶׁתִּאֲכַל הָאֵשׁ אֶת
הַבֶּשֶׂר, לְשֹׁמֵר רִיחַ – שִׁיעֵלוֹ רִיחַ בְּהִקְטָרְתָם, לְשֹׁמֵר נִיחֹחַ – לְשֹׁמֵר נַחַת
רוּחַ לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁאֲמֹר וְנַעֲשֶׂה רִצּוֹנוֹ. וְחֻשְׁבָּתָהּ וְאִשְׁמֵם
קִרְבִּים אִף לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ הַחֲסָא שֶׁלִּשְׁמֹו הֵם בָּאִים.
וְאִמְרֵי רַבִּי יוֹסִי אִף מִי שְׁלֹא הָיָה בְּלִבּוֹ לְהִקְרִיב לְשֹׁמֵר אֲחֵת מִכָּל שִׁשָּׁה
דְּבָרִים אֵלּוּ, אֵלָּא הַקְרִיב בְּסֵתֵם, הַקְרִיב בְּכֵשֶׁר, שְׁכֵן תַּנָּא בֵּית דִּין
הוּא לְשִׁחּוֹט בְּסֵתֵם, כְּמִבּוּאָר בְּסִמּוּךְ.
מִפְרֶשֶׁת הַגִּמְרָא אֶת דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי: אֲתַנּוּ בֵּית דִּין דְּלֹא לִיָּמָא לְשֹׁמֵר
– הַתָּנָא בֵּית דִּין שִׁישְׁחָטוּ אֶת הַקְרָבָן בְּסֵתֵם וְלֹא יִזְכִּירוּ בְּשִׁחֻטָּתוֹ
שְׁחֻשְׁתִּים אוֹתוֹ לְשֹׁמֵר, דִּילְכָּא אֲתַנּוּ לִיָּמָר שְׁלֹא לְשֹׁמֵר – שְׁמָא
יִטַּעַה וְיִסְבּוֹר שְׁהוּא קִרְבָּן אַחֵר, וְיִבּוּא לִזְמֹר שֶׁשְׁחָטוּ שְׁלֹא לְשֹׁמֵר
מִזֶּה שְׁהוּא בִּאֲמַת אֵלָּא לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ קִרְבָּן שְׁהוּא מִחֲלִיפֵי בּוֹ.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא אֶת רִאִייתָה: וְאִי סִלְכָּא דְּעַתָּה סֵתֵם פְּסוּל, קִיָּמִי
בֵּית דִּין וְיִמְנִי מִיָּלְתָּא דְּמִפְּסִיל בֵּיה – וְאִם יַעֲלֶה עַל דְּעַתָּה שְׁקִרְבָּן
שֶׁנִּשְׁחַט בְּסֵתֵם פְּסוּל, אִיךְ יִתְנֵן שִׁיעֲמִדוֹ בֵּית דִּין וְיִתְקַנּוּ לְהִקְרִיב
אֶת הַקְרָבָן בְּלֹא לִזְמֹר שֶׁשְׁחִיטָה לְשֹׁמֵר, הִלָּא הוּא נִפְסַל בְּאוּפֵן זֶה.
וְהַמּוֹכֵר מוֹדְבֵרֵי רַבִּי יוֹסִי שְׁסֵתֵם בְּקִדְשִׁים כְּשֵׁר.

שכן שנינו שם, יתר על כן, כתב אדם גט על מנת לְגַרְשׁ בו אֶת אִשְׁתּוֹ,
ואחר כך נִמְלָךְ ולא רצה לגרשה, וּמִצָּאָו בֶּן עֵירוֹ וְאָמַר לוֹ, 'שְׁמִי
בְּשֵׁמֶךָ, וְשֵׁם אִשְׁתִּי בְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ', תן לי את הגט ואגרש בו את אשתי.
גט זה פְּסוּל לְגַרְשׁ בו את האשה האחרת, משום שלא נכתב לשמה.
וסוברת הגמרא עתה, שמכך שלבסוף נמלך הראשון נראה,
שמלכתחילה כתב את הגט על מנת שאם יחזור בו יגרש בו כל מי
שירצה, והרי הוא כגט שנכתב בסתמא, ומכל מקום הוא פסול.
דוחה הגמרא: דִּילֵמָּא שְׁאֵנִי הָתָם, משום שלא נכתב הגט בסתמא
אלא הוא ממש שלא לשמה. דְּהָרִי אֵינְתִּיק לֵיה גט זה משאר כל
האנשים והנשים שבעולם, ונכתב לְשֵׁם יִירוּשָׁיִן דְּהָאִישׁ הַהוּא
והאשה ההיא.

שוב מוכיחה הגמרא: אֵלָּא מָה – מהמשך דברי המשנה הבאים
יש להוכיח שסתמא בגט פסול. יִתֵּר עַל כֵּן, אדם שיש לו שְׁתֵּי נָשִׁים
שְׂשֻׁמְוֵתֵיהֶן שְׁוֹת, אם כתב גט על מנת לְגַרְשׁ בו אֶת הַגְּדוּלָּה, לֵאמֹר
יִגְרַשׁ בו אֶת הַקְּטָנָה, משום שלא נכתב גט זה לשמה. וסברה
הגמרא עתה, שדין גט זה הוא כגט שנכתב בסתמא, ומכל מקום
הוא פסול.

דוחה הגמרא: דִּילֵמָּא שְׁאֵנִי הָתָם משום דְּאֵינְתִּיק לֵיה גט זה משאר
הנשים שבעולם וכתב רק לְשֵׁם יִירוּשָׁיִן דְּהָאִישׁ גְּדוּלָּה, והרי שלא
לשמה ממש, ועדיין יתכן שסתמא בגט כשר.

שוב מוכיחה הגמרא: אֵלָּא מָה – מהמשך דברי המשנה הבאים
יש להוכיח שסתמא בגט פסול. יִתֵּר עַל כֵּן, אם אָמַר הַבַּעַל לְלִבְלִי
כְּתוּב לי גט, וְלֹאִיוֹ מַנְשׁוּתִי שְׁאֶרְפָּה לְבִסּוֹף לַגְרֵשָׁה לְגַרְשׁ בו, פְּסוּל
גט זה מִלְּגַרְשׁ בו שום אחת מהן. והרי גט זה הוא כגט שנכתב
בסתם, ומכל מקום הוא פסול.

דוחה הגמרא: דִּילֵמָּא שְׁאֵנִי הָתָם משום דְּאֵין בִּירָהּ – שאם נעשה
מעשה על דבר אחד מתוך כמה דברים, על מנת שיתברר לאחר
מכן על איזה מהם הוא חל, אי אפשר לברר את הדבר לאחר
מעשה, אלא לעולם הוא נשאר בספק עד איזה מהדברים הוא חל.
על כן אי אפשר לגרש בגט שנכתב לשם האשה שלבסוף ירצה,
ואפילו אם סתמא בגט כשר. שכן מאחר שבשעת כתיבתו לא היה
מבורר לשם מי נכתב, הרי זה גרוע מסתמא, שכן שמא בשעה
שנכתב לא נכתב לשם אשה זו, אלא לשם האחרת.

מסיקה הגמרא: אֵלָּא המקור לכך שסתמא בגט פסול הוא מָהָא
ששנינו במשנה בגיטין (דכ), סופר הַזֹּכֵת בַּזֵּפִי גִיטִין כדי שיהיו
זומונים בידו לזמן שיבוא לפניו אדם הצריך לגט לגרש בו את
אשתו, צִירִיךְ שְׂנִיתִי את מְקוֹם שֵׁם הָאִישׁ וּמְקוֹם שֵׁם הָאִשָּׁה וּמְקוֹם
הַקְּרִים וּמְקוֹם הַזֵּמֶן, ולא יכתבם עד שיצוהו הבעל לכתוב בו
לשמה, שכן כל פרטים אלו הם תורף ו-עיקר הגט, ועליהם
להכתב לשם האיש והאשה המתגרשים בו. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
שְׂמֹאֵל, אִם צִירִיךְ שְׂנִיתִי הסופר את מְקוֹם כְּתִיבַת הַתִּיבוֹת 'הָרִי אֶת'
מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם, משום שגם הן מתורף הגט וצריכות להכתב
לשם האיש והאשה. ומוזה מוכח שהגט צריך להכתב לשם אשה
מסוימת, ואם נכתב בסתמא פסול.

קושיית רב מסתירה נוספת שבין קדשים לגט: תו רַבִּי מִיֵּלְתָא
אֲתֵרִית, כי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הַטָּאת שֶׁשֶּׁחֲטָה לְשֵׁם עוֹלָה
פְּסוּלָה, שכן מבואר במשנתנו חטאת שלא לשמה פסולה. אבל
אם שֶׁחֲטָה לְשֵׁם חוֹלִין, הרי היא כְּשִׁירָה.

וסבר רבא שהידיש רב דין זה מסביר עצמו. וביאר בסברתו אֵלָּא
ו-ומוכח מדבריו, דְּרַק מחשבה לשם זבח אחר שהוא מְמִינָה של
החטאת מְחִרִיבָהּ ופוסלה, וכגון חטאת ששחטה לשם עולה
ששתיהן הן ממין קדשים. אבל מחשבה לשם חולין דִּלְאוּ מְמִינָה
של החטאת הם, לֹא מְחִרִיבָהּ, ואין שָׁמָּה נתפס על הזבח לעקור
ממנו את שמו ולפסולו.

וְרַמְיָה הֵלַא שנינו במשנה בגיטין (דכ), 'כֹּל הַגֵּט שֶׁנִּכְתַּב שְׁלֹא לְשֵׁם
אִשָּׁה פְּסוּל'. ומשמע שכל שלא נכתב לשם אשה זו אלא לשם איוו
אשה שהיא, וְאֵפִילוּ אם נכתב לְשֵׁם עוֹבֶדֶת בּוֹכֵבִים נְמִי פְּסוּל הוא.
הרי לנו כי אף מחשבה לשם נכרית שאינה בת גירושין ואינה
מְמִינָה של האשה המתגרשת פוסלת אותו, ולא כדברי רב שאמר
'דלא מינה לא מחריב בה'. וְשֵׁנִי – ויתרץ רבא, אכן כל דבר שאינו מינו לא מחריב בו, אלא,

גַּם דֵּל עוֹבֶדֶת בּוֹכֵבִים מִיְּמִינָה הָיָה לֵיה כְּתָמָא – אפילו אם תסלק
ממנו מחשבה זו לשם עובדת כוכבים ותחשיבנה כמי שאינה, מכל
מקום לא נכתב לשם האשה המתגרשת אלא הוא כגט שנכתב
בסתמא, וְהָרִי הִלְכָה בִּידֵינוּ שֶׁכְּתָמָא בִּגְט פְּסוּל, כמבואר לעיל.
אבל קְדָשִׁים, דֵּל חוֹלִין מִיְּמִינָה הָיָה לֵיה כְּתָמָא – אם תסלק ממנו
את מחשבת החולין נמצא שנשחטו בסתמא, וְהָרִי קְדָשִׁים בְּכְתָמָא
כְּשִׁירִים.
קושיית רבא על דברי רב מדין טומאת כלי חרס: וְרַבִּי מִיֵּלְתָא
אֲתֵרִית – עוד הקשה רבא קושיא אחרת, מִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
רַב, הַטָּאת שֶׁשֶּׁחֲטָה לְשֵׁם עוֹלָה פְּסוּלָה, שֶׁחֲטָה לְשֵׁם חוֹלִין כְּשִׁירָה,
אֵלָּא דְּרַק מחשבה לשם זבח אחר שהוא מְמִינָה של החטאת
מְחִרִיבָהּ ופוסלה, אבל מחשבה לשם חולין דִּלְאוּ מְמִינָה של
החטאת הוא, לֹא מְחִרִיבָהּ ופוסלה. וְקָשָׁה, הַתִּנְיָא בְּבִרְיָתָא,
נאמרו בטומאת כלי חרס (ויקרא יא לג) 'תֹּבוֹא', ומכאן שדווקא מה
שבתוכו טומא וְלֹא מה שבתוכו תֹּבוֹא. שאם נמצא שרץ בתנור,
ובתוך התנור כלי אחר שפתחו נמצא מחוץ לאויר התנור, אין
האוכלים שבתוך הכלי הפנימי מקבלים טומאה מאויר התנור,
שכן אינם נמצאים בתוכו של תנור ממש אלא רק בתוך תוכו. ואם
הכלי הפנימי הוא של חרס בודאי שאין האוכלים שבתוכו
נטמאים, שכן כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו. וְאִלּוּם לא זו
בלבד, אלא אֵפִילוּ כִּלְי שֶׁחֲטָה שֶׁמִּקְבֵּל טומאה מגבו, גם הוא מְצִיל
על האוכלים שבתוכו מטומאת התנור, שכן שאף הוא עצמו אינו
נטמא מומתת התנור. שכן הלכה בדינינו, שרץ אוכלים ומשקים
מקבלים טומאה מאויר כלי חרס ולא כלים. ומאחר שהכלי עצמו
טהור, אף האוכלים שבתוכו טהורים.

ומכאן קשה על מה שאמר רב 'דלאו מינה לא מחריב בה'. שכן
לדבריו, מדוע אין נטמאים האוכלים שבתוך כלי השטף הפנימי.
הלא כשם שמחשבת חולין אינה נחשבת כלום לגבי קדשים משום
שאינם ממינים, כמו כן אין לו לכלי השטף שאינו מינו של התנור
לחצוץ בין התנור לאוכלים, ולבטל מאויר את שם תוכו של תנור.
וְשֵׁנִי – ויתרץ רבא, לעולם כל שאינו מינו אינו מחריב בו, אלא
שגם כלי שטף נחשב כמין תנור החרס, שכן שניהם כלים הם.
וחולץ לגבי קדשים אינם כמו כלי שטף לגבי כלי חרס, אלא עֲשׂוֹ
חולין אֲצֵל קְדָשִׁים כְּמַחֲצִיחָא אֲצֵל תְּנֹור. שאם היה אויר התנור חלוק
לשנים על ידי מחיצה, ובצידה האחד שרץ ובצידה השני אוכלים,
אין המחיצה מחלקת את אויר התנור לשני תוכות ואינה חוצצת
בין טומאת השרץ לאוכלים, משום שהמחיצה שאינה כלי אינה
גמטא התנור שהוא כלי, וכל שאינו מינו לא מחריב בו, ולפיכך
האוכלים טמאים. נמצא שדין קדשים שוה לדין טומאה, מָה
מַחֲצִיחָא אֲצֵל תְּנֹור לֹא מַחֲצִיחָא ו-מועילה) לָה כִּלְי להפסיק באויר
התנור משום שאינה ממינה, אִם חוֹלִין אֲצֵל קְדָשִׁים לֹא מַחֲצִיחָא לֵיה
כִּלְי לעקור את שמו ולפסולו משום שאינם ממינים.

ודין מחיצה בתנור שניו במחלוקת תנאים. דְּתַנְן בְּבָלִים (פ"ח מ"א),
תְּנֹור של חרס שֶׁחֲצִצּוֹ בִּנְקִירִים אוּ בִּירִיעוֹת והבדילו לשנים עד
למעלה מפיו, וְנִמְצָא שְׂרָץ בְּמִקְוֶה אֲחֵר, הִפֵּל טָמֵא, ואף האוכלים
שבצידה השני של המחיצה.

וכן בְּנוֹרֵת שְׁחִיחָה מְחִיחָה וּפְקוּקָה בְּקֶשֶׁשׁ – שניקבה, וסתמו את הנקב
בקש, וְהִיא מְשֻׁלְשֶׁלֶת לְאוֹרֵי הַתְּנֹור ותלויה בתוכו, אם נמצא שְׂרָץ
בְּתוֹכָהּ, הַתְּנֹור טָמֵא. ואם נמצא שְׂרָץ בְּתֵנּוֹר, הַאֲוִיכָלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ
טָמְאִין. שכן מאחר שניקבה הכוורת בטל ממנה תורת כלי ואינה
אלא כמחיצה בעלמא, ומחיצה אינה מועילה להפסיק את אויר
התנור לשנים, כמבואר לעיל.

וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר מְסַבֵּר את האוכלים הנמצאים מהעבר השני של
המחיצה ובתוך הכוורת.

ביאור מחלוקת רבי אליעזר וחכמים. אָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר לחכמים,
הלא קָל וְחֹמֶר הוא מאוהל המת שיש בו מחיצה, שאין המת
מטמא את מה שנמצא בצידה השני של המחיצה. ואם הָצִיל הַפֶּסֶק
המחיצה מִמֵּת הַחֲמוּר שֶׁמִּטְמֵא אָדָם וכלים לשבעה ימים, וְכִי לֹא
תִצָּל מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה בְּכָלִי חָרָס תִּקַּל, שכן אינו מטמא אדם וכלים
אלא אוכלים ומשקים בלבד.
אָמַר לוֹ חֲכָמִים, לֹא קָל וְחֹמֶר הוא זה,

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רש"י
תוספות

1 וּמִכָּן, שֶׁלֹא יִגְרְשֶׁנּוּ: דְּלִימָא שְׂנָאֵי חֲתָם, דְּלֹא סִתְמָא הוּא אֲלֵא שְׁלֵא לִשְׁמַח מִנֵּשׁ;
2 אֲדִינֵיקָא, מִשְׁאֵר כָּל הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים [לְשֹׁם] גִּירוּשֵׁן שֶׁל הוּא וְשֶׁל זֶה אֲלֵא מִנֵּשׁ, עֲדִינֵא
3 מִקְמִייתָא דְּהָבָא דְּחַד גְּבָרָא הוּא: דְּאִין בִּירֵיהּ, וְגִרְיָהּ מִסְתָּמָא דְּשִׁמְא בְּשַׁעָה שֶׁנִּכְתָּב לֹא
4 הִיָּה בְּרַעְיָה שֶׁל בַּעַל לְהוּא וְאִינֵיקָא לֵשׁ אֲחֵרָתָה: הַכּוֹתֵב מוֹפֵי' נִינִי, שִׁיְהוּ מִוּמְזָן לוֹ טוֹפֵס
5 דִּיִּה טוֹפֵס מִכָּל בִּלְעִי': מִקּוּם אֵלָּא, מִקּוּם אֵלָּא חֵב.

יָרַח עַל כֵּן, כָּתַב לַגֵּרֶשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וּנְמַלְךָ מִצֹּאֵן
בֶּן עִירוֹ וְאָמַר לוֹ, 'שְׂמִי בִשְׁמֶךָ, וְשֵׁם אִשְׁתִּי בִשֵּׁם
אִשְׁתְּךָ', פֶּסוּל לַגֵּרֶשׁ בּוֹ דִּילְמָא שְׂאֵנִי הֵתָם, דְּאִינְיָתִיק
לִיה לִשֵּׁם גִּירוּשֵׁין דִּהֲהוּא אֱלָא מֵהָא יִתֵּר עַל כֵּן,
יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי גִשִּׁים שְׂשֻׁמוֹתֵיהֶן שְׁוֹת, כָּתַב לַגֵּרֶשׁ אֶת
הַגְדּוּלָה, לֹא יִגְרֶשׁ בּוֹ אֶת הַקְּטָנָה, דִּילְמָא שְׂאֵנִי
הֵתָם דְּאִינְיָתִיק לִיה לִשֵּׁם גִּירוּשֵׁין דִּהֲהִיא אֱלָא מֵהָא
יִתֵּר עַל כֵּן, אָמַר לְכָלֵּל כְּתוּב וּלְאִיזֵה שְׁאֲרֵצָה אֲגֵרֶשׁ
פֶּסוּל לַגֵּרֶשׁ בּוֹ דִּילְמָא שְׂאֵנִי הֵתָם דְּאִין בְּרִירָה אֱלָא
מֵהָא כְּתוּבָה טוֹפְסִי גִיטִין צְרִיד שְׁיָנִית מְקוֹם הָאִישׁ
וּמְקוֹם הָאִשָּׁה וּמְקוֹם הָעֵדִים וּמְקוֹם הַזֶּמֶן, וְאָמַר רַב
יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, אִף צְרִיד שְׁיָנִית מְקוֹם 'הָרִי אֶת
מִיתְרַת לְכָל אָדָם', תּוֹ רַמִּי מִילְתָּא אַחֲרִיתִי, מִי אָמַר
רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, חֲפָאֵת שְׁשַׁחֲטָהּ לִשֵּׁם עוֹלָה
פְּסוּלָה, שְׁחָטָהּ לִשֵּׁם חוּלִין, בְּשִׁירָה. אֱלָמָא דְּמִינָה
מַחְרִיב בָּהּ דְּלֹא מִינָה לֹא מַחְרִיב בָּהּ, וְרַמְיָנְהִי 'כָּל
הַגֵּט שֶׁנִּכְתַּב שְׁלֹא לִשֵּׁם אִשָּׁה פְּסוּל'. וְאִפִּילוּ לִשֵּׁם
עוֹבְדֵת כּוֹכָבִים נִמְי פְּסוּל וְשִׁנְי גַּם דֵּל עוֹבְדֵת כּוֹכָבִים
מִינָה הוּא לִיה סִתְמָא וּסִתְמָא פְּסוּל, קְדָשִׁים, דֵּל
חוּלִין מִינֵיהּ הוּא לִיה סִתְמָא וּסִתְמָא בְּשִׁירִים. וְרַמָּא
מִילְתָּא אַחֲרִיתִי מִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, חֲפָאֵת
שְׁשַׁחֲטָהּ לִשֵּׁם עוֹלָה פְּסוּלָה, שְׁחָטָהּ לִשֵּׁם חוּלִין
בְּשִׁירָה, אֱלָמָא דְּמִינָה מַחְרִיב בָּהּ דְּלֹא מִינָה לֹא
מַחְרִיב בָּהּ וְהִתְנִיָּא 'תּוֹכוֹ', וְלֹא תוֹךְ תּוֹכוֹ. וְאִפִּילוּ כָּלִי
שִׁטָּף מִצִּיל וְשִׁנְי עֲשׂוֹ חוּלִין אֲצֵל קְדָשִׁים כְּמַחֲצִיָּה
אֲצֵל תְּנוּרָה. מַה מַּחֲצִיָּה אֲצֵל תְּנוּרָה לֹא מֵהֵנָּה לָהּ כָּלִל
אִף חוּלִין אֲצֵל קְדָשִׁים לֹא מֵהֵנָּה לִיה כָּלִל דִּתְנִן
תְּנוּרָה שְׁחָצֵצוּ בְּנִסְרִים אוֹ בִירְעוֹת וּנְמַצָּא שְׂרָץ בְּמִקְוֶה
אֶחָד, הַכֵּל מָמָא, בְּנוֹרֵת שְׂהִיא פְּחוּתָהּ וּפְקוּקָהּ בְּקֶשׁ
וּמְשׁוּלְשֵׁלֵת לְאֹוִיר הַתְּנוּרָה שְׂרָץ בְּתוֹכָהּ, הַתְּנוּרָה מָמָא.
שְׂרָץ בְּתְנוּרָה, אוֹכְלִין שְׁבִתּוּכָה מָמָאִין. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
מְטַהֵר אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָל וְחֹמֶר אִם הִצִּיל בְּמַת
הַחֲמוּר לֹא תִצִּיל בְּכָלִי חֶרֶם הִקָּל, אָמְרוּ לוֹ לֹא

22

49 **שהיא פחותה.** גרסין בטוהרות ולהכי נקט פחותה דלאו כלי הוא דאי הואי שלימה הוה
50 מצלת על אוכלין שבתוכה כדאמרן אפי' כלי שטף מציל אבל השתא דלאו כלי הוא הויא
51 כמחיצה בעלמא: ופקוקי בקש. רבנאן נקט דאע"ג דפקוקי פחיתתה בקש לא הוי כלי
52 ואפי' פיה למעלה מפי תנור לא מצלת על אוכלין שבתוכה: ומשולשלת. תלויה: אוכלין
53 **שבתוכה טמאים.** היינו דאמרן דלאי מנה כגון מחיצה לא מחריב בה לבטל שם תוכו
54 ממנה:

אם

מחריב בה במחיצה אצל תנור כמו מחיצה וכמו בוורת הקש פחותה שאינו כלי כלל ואינו מח על תזנתו ששטחה שלם מחריב עליה כשיהיה דאע"ג שהוא קדשים קריי אינו מינו ולא מחריב קרא תוכו ולא תוך תוכו אבל לא מצי לתרץ עשויה במחיצה אצל תנור דההוא אינו כלי חס תוך שיהיה כדאשכחן

1 נָתַן עַל מוֹדָה כְּדִרְשִׁיתָּ שֶׁם וּבֶפֶ"ב דִּינִיטָן (דָּק ב.)
 2 כְּמוֹכֵחַ בְּעוֹבְדֵי אֱהוּרָא לְעֵל דְּבִי כְּנִישְׁתָּא
 3 שֶׁשׁ אַת אֲשֵׁנוּ וְנִמְלָךְ כּו'. חִימָה מִן עֵינֵי הוּא אַצֵּל
 4 מִסְתַּמָּא חֲבֵרוֹ מִתְחִילָה שְׁאֵם יִחְזוּר בּו' יִגְרֵשׁ מִי
 5 שִׁירָצָה: **הַבּוֹתָה** טַפְסִי גִיטָן כּו'. כָּל הַךְ
 6 מְשִׁנּוּתֵי בּוֹפֵ"ב כָּל הַטַּעַם (דָּק בּו'). וְחִימָה דְּכָל
 7 חֲקִינִי בְּקִיָּה יוֹרֵעַ כֵּן רִכְזוּן יוֹרֵעַ דְּכָל דִּמְכָל
 8 מִן מִיָּה לֵאמֹר מִצֵּי לְמִידֵּךְ סְתַמָּא חֲסוֹל אֵלֶּא
 9 מִן מִיָּה לֵאמֹר דְּמִשּׁוֹם דְּאִמְרוּ לְלִבְכֵּל דִּקְתִּנִּי
 10 בִּירְשָׁא דְהָךְ יוֹרֵעַ כְּמוֹ כֵּן דִּיִּקְיָן מִזֹּאת (סְתַמָּא)
 11 דִּיִּקְיָן מִינֵה אִין בִּירְהִי וְקִשְׁהִי לְהִ"ר יִצְחָק דְּפִ"ק
 12 דְּפִסְתִּימֵי (ד-ד) תָּנִן הוֹסִיף רִ"ע אֵךְ עִ"ג לְמִלָּמָן
 13 דְּמוֹקִי מִלְּתֵה דִ"ר חֲנִינָא בּוֹלֵל (וּלְדוֹל) הַטּוֹמָא
 14 דְּרַבְּנָן לֹא שְׁמַעְיָן לֹה מְמִילְתֵּיהֶּ דְּעִקְבָּא דְּמִיירִי
 15 כְּפִסְסוֹלָא וְדֹאדְרִייתָאן מִיּוֹה יֵשׁ לִזְמֹר אֵעִ"ג דִּקְתִּנִּי
 16 הוֹסִיף אִי אֵל הוּא תֵּינִי לִיָּה לֹא הוּא (קִשְׁמַעְשֵׁי לֵן)
 17 מְדִיר:

אמר רב יהודה אמר שמואל אף צריך שיניח
כז. איצטערן לאיתווי דרב יהודה משום
דמינה דייקנן בוטיש דאיתא רבי אלעז דאמר
עדי מסירה ברתו דקרי' כותיה ואיבא דמוקי לה
כח' ומפרש מפני התקנה משום פסול:
ליתיה כלי למדוק מנה חסמא חסמא:
ואפילו ליש עבודה דהו' מנה פסול. דמקני
שכתב שלא לשם אשה דמשמע (על) וכל נשים
בכלל ולא דמי לשלל לשמן דכל הובחים דלא
אמרינן אפי' חזקין בכלל הדתם איבא פרושי
שנבחו שלא לשם זבח זה אלא לשם זבח אחר:
ורמינהו תובל ולא תוך תובל ואפי' כלי ששף
מציל. מפרש בקונטרס שרץ פשוט
ואוכלין בפנימי לא מיעטני כל דאין טראן מיעטנא
מגבו אלא אפי' כלי ששף דמיטנא מגבו אין
אוכלין שבתבו (טמאים) שגם כלי ששף אינו
מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמר בפ' קטא
דפסחים (דף כז:) אוכלין מקבלין טומאה מאויר כלי
חרס ואין כלים מקבלים טומאה מאויר כלי חרס
נקשה לפרושו דאין כן מה דהוה יתור בכלי ששף
כלי חרס ועוד דאיתא חידוש ששף אוכלין
בגון אף חרס באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי
חרס חיצון טהורין אע"פ שהפנימי טמא ונראה
לפרש דכל רבנות של כלי ששף היינו משום דלא
מינה הוא וס"ד דלא מחריב בה וטמא קמ"ל
ודוקא בכל ששף שאינו מינו היה טמא אי לאו
קרא' אבל תוך חרס שהכל הוא כלי חרס מינו
קרא' שחזו טהור כליל לא פסוק דתוך דוקא אמר
דלמנא וכן מוכח לקמן דכלי ששף דוקא איצטערן
קרא דפריך ומי אמר רבא חטאת ששעתה על מי
שנחוייב עלה כשייה אלמנא לא מינה לא
פ' כל ששף מציל ומשני ארבעה תובל כתיבי חד
אין תוך הזה מיעטנא לא כלי חרס פנימי שאין אוכלין
שהרין אין השרץ תובל ודוקא כלי חרס פנימי דהוי
קרא' לחיב כחב דהו' של תובל למינא דלא לא?
מה אמאי לא שני בשמעטני נמי הכי שאני החרס
אין אלא לכלי ששף ודל' דעריפא משני הכא דקאי
עש חזקין אצל קדשים דאין מינם כלל ולכן לא
שם כלי עליו ולכן מחריב ומציל אבל לקמן קאי
כלי ואינו מינו ומחריב ועל זה צריך לתרץ משום
קא בכלי שאינו מינו היה טמא אי לאו קרא

שכן חולקין אוהלים. פי' בקונטרס שכן דרך בני אדם לחלוק אוהלים במחיצה חילקן אחד אחרתא הוא אבל תנור אין דרך לחלוק משמע לפירושו דפליגי אף בתנור שחצצו בנסרים או בייעות ובתורת כתנים משמע דבכורות פחותה ופקוקה ומשולשלת לאויר תנור דוקא פליגי ולא כשחצצו בנסרים וטעמא משום דבכורות שיש לה ד' מחיצות חיצא דרמי

לכלי ולכן משהו אבל מחיצה אחת בתנור מודה
ר' אליעזר דלא חיצא וטמא דהכי איתא בפרשת
והי ביום השמיני גבי תוכו ולא תוך תוכו כיצד
חבית שנתנה בתנור ופיה למעלה מן התנור כו'
מיכן אמרו כוורת שהיא פחותה כו' ר' אליעזר
אומר מצלת אמר ר' אליעזר אם הצילה בנות
חמור לא תציל בכלי חרס הקל אמרו לו אם
הצילה בנות חמור מקום שהמחיצה מצלת תציל
בכלי חרס הקל שאין מחיצה מצלת משמע דשכן
חולקים אוהלים דאמרו לו דשמעתין היינו נמי
פירושו דאמרו לו דתורת כתנים לכך נראה
לרבינו הקדוש לפרש דהכי אם הציל כוורת פחותה
ופקוקה באהל המת שכן חולקין אוהלים פירוש
שכן מחיצה אחת המפסקת מצלת תאמר בכלי
חרס שותחין כוורת שאין חולקין אוהלים פי'
שמוחצית אחת המפסקת חרסו אינה חוצצת
אלמא בתנור שחצצו לא פליגי דהא דמסיים
בתורת כתנים תר הכי וקתני בלשון שמועתינו
שאמר לו ר' יוחנן בן נורי ואם הציל אוהלים מיד
אוהלים בנות חמור שכן חולקים אוהלים יצילו
אוהלים מיד אוהלים בשרץ שכן אין חולקים כלי
חרס אמר רבי יוסי אמרתי לו ר' יוחנן בן נורי תמיה
אני אם קיבל ממך רבי אליעזר תשובה מפני
שהוא הנדון פירש ר"ש שגם שם פליגי ר' אליעזר
ועל זה צ"ע ונראה לי ברוך גם מהבא משמע
בפירוש דחולקים אוהלים דקאמר ר' יוחנן בן נורי
היינו מחיצה של תנור ועל זה אמר לו רבי יוסי
הלא גם שם פליגי רבי אליעזר והשתא פירכא
דאמרו לו ופירכא דר' יוחנן בן נורי דהכל אחד
אלא דמור אמר בהאי לישראל ומוזר אמר בהאי
לישראל ואין להפך הגירסא כמו שיש ומקצת ספרו
בתורת כתנים ולגרסא באמרו לו שכן חולקים
אוהלים ולפרש כפי ר"ש ועל ר' יוחנן בן נורי נגדו
שכן מחיצה מצלת ועל זה יתיישב ר' יוסי שאומר
הלא הוא הנדון אין לומר כן שדרי בתוספתא
דמסכת כלים מוכחא כי לכאבי מילתא דאמרו לו
כלל כי אם דברי ר' יוחנן בן נורי שכן חולקין
אוהלים ועלה א"ר יוסי הלא הוא הנדון והתם אין
לשנות הגירסא כיון דאמרו לו לא איירי התם
ש"מ דחולקין אוהלים הוי פירושן גבי כלי חרס
מחיצה המפסקת בתנור כמו פירכא דמחיצה
[מצלת] דאמרו לו ששנין סוברין שרבי אליעזר

הודה [במחיצה] גבי תנור ועל זה אמר ר' יוסי הוא הנדון גם שם פליגי ר"א. בריך:
הבא נמי גימא קל וחומר קדשים מחולקין קדשים כו'. יש תימה דעד השתא אסיקנא איפכא
מתוך הסברא דאירכבה בשביל שהם קדשים ומינה לכך מחריב בה אבל חולקין דלאו
בר מינה לא מחריב ונראה לפרש דעבדי קל וחומר משום דמה קדשים שאין מחולקין כגון
בשוחט חטאת סתם ובסבור שהיא עולה דכשירה ואפי' מחולקין קדשים בשוחט לשם עולה
חולקין שמוחללין כגון בכסבור שהן חולקין דאמר בסוף בית שמואי [למקן דף מו:] משום חולקין
פסולת לא כל שכן שמוחללין קדשים בשוחטין לשם חולקין: **לא** יחללו את קדשי בני ישראל.
אע"ג דהאי קרא כתיב בטבל ובתורומה כדמוכח למקן [דף יא:] בגמרא דשמעון אוי עוריה
דילמא קדשי מיותר קדריש דהוה מצי למיכתב ולא יחללו את אשר ירימו:
מה

בבבירה: חד לנזופיה. שיטמא [ואוכלין] מוארין: וחד לג"ש. שיטמא שרץ את הכלי ואע"פ שלא נגע בו כדילקין ליה בהכל שוחטין [חולקין דף כד:] נאמר תוכו ליטמא ונאמר תוכו לטמא:
ולא תוכו של אחר. למעטוי כלי שטף משוממא אויר אא"כ נגעו וחד תוכו ולא תוך תוכו. כדפרישית לעיל וע"כ עיקר קרא לכלי שטף אתא דאי למעטוי כלי חרס שבתוך התנור ופיו
למעלה מפי התנור שיציל על האוכלין שבתוך כליהם למעטוי [מתוך:] וטמא ומוחבא תיתי לטמאיו אוכלים שבפנימי הא לאו תוכו נינהו אלא ללמד על

אם הציל. המחיצה במת החמור באהל המת שהמחיצה מפסקת וכלים שמעבר השני
טהורין דכתיב [במדבר טו] כל אשר באהל יטמא והני לאו בההוא אהל ניהו: שכן חולקין.
דרך בני אדם לחלוק אוהלין במחיצה הלכך אוהל אחרתא הוא: תציל בכלי חרס. [בתמיה
שאין חולקין כלי חרס] במחיצות הלכך תוכו קרינא ביה: התינח לרבנן. דאמרו מחיצה
לא מצלא איתא לדבר דאמר דלאו מיניה לא

מחריב ביה: אלא לר' אליעזר מאי איבא לסימיה.
לימא דרב תנאי היא: ר' אליעזר קל וחומר
קאמר. לעולם בעלמא ר' אליעזר ברב סבירא
ליה כגון חולין וקדשים אבל לענין מחיצה מקל
וחומר יליף כיון דבמת החמור מצלא קל וחומר
לכלי חרס וקל שהשרץ קל מן המת: הכי גרסינן
אלא טעמא דרב כו' אלעזר ולא יחללו את
קדשי הכי דריש ליה אין דבר אחר סבירא דאמר
קדשי בני ישראל וגזירת הכתוב היא: ופריכין
אלמא לר' אלעזר דבעית לאוקמה דלרב
אליביה אתא קרא דלא יחללו ואפקיה מקי'
דהוה לן למיירש קדשים מחולקין קדשים כו':
ה"ג ליתי תובו. קרא יתירא דדרשינן לקמן תוכו
ולא תוך תוכו [וקאמרת מקרא למידק למיירש
תוכו ולא תוך תוכו] וקאמרת סבירא דאמר
ממעט אלא תוך כלי אחר אבל מחיצה דלאו בת
מיניה לית ליה לאיחורביה אי לאו משום קל
וחומר ואמאי אמרת קל וחומר ליתי תוכו
ולפיקה דמדמעט תוך תוכו מכלל דתוכו
לעולם טמא דאי מחיצה [בעלמא] מצלא למא
לי קרא למעטוי תוך תוכו השתא תוכו מציל
תוך תוכו מבעיא והאי שבעבר המחיצה תוכו
הוא לרב דהאמרת דלאו מיניה לא מחריב ביה:
אמר לך ר' אלעזר האי תוכו דאית למעטוי תוך
תוכו ובעית למידק מיניה מחיצה לא מצלא:
מיבעי ליה לאוכלין שניבל. וחיפסן בטיט סביב
שאין השרץ יכול ליגע בהן ודכנסין לאויר
התנור והני דאיתירבו לטומאה מדרשא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דהי' יתירא דדריש
לקמן למעטוי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה נינהו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמר האילן ובגניעה לא

מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו מדין אויר: שינוי קודש. חטאת לשם עולה: שינוי
בעלים. חטאת ראוברן ששחט לשם שמעון להתכפר בה שמעון דקיל' ולקמן] דפסולה
דכתיב לכפר עליו ולא על חבירו: חטאת שחטמה לשם חטאת. חטאת חלב ששחטה לשם
חטאת דם הוא מילתא לקמן בפירקין [דף ז.ג.] והאמר רב. בשינוי בעלים חטאת ראוברן
ששחטה להתכפר בה שמעון אם שמעון מחוייב חטאת (הוה) פסולה אבל אם מחוייב
עולה ולא חטאת כשרה אלמא לאו מיניה לא מחריב ביה: התם. שחט קודש נפקא לן
ולפסולא מנשחטן אותה לחטאת שתהא שחטה לשם חטאת וכאן הרי חטאת לשם
חטאת נשחטה: חבא. בשינוי בעלים פסולה נפקא לן מעליו ולא על חבירו ודילכך חבירו
דומיא דיריה דבר מיניה הוא דמחריב ביה לבטולי שמה: **אריבעה** תוכו כתיבי. כיצד תוכו
תרי וזמני ודרוש תוך ודרוש תוכו דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתבי תוכו למיעטא וכן
מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו דהא חבא כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דהי' יתירא דדריש
לקמן למעטוי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה נינהו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמר האילן ובגניעה לא

מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו דהא חבא כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דהי' יתירא דדריש
לקמן למעטוי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה נינהו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמר האילן ובגניעה לא

מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו דהא חבא כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דהי' יתירא דדריש
לקמן למעטוי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה נינהו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמר האילן ובגניעה לא

מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו דהא חבא כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דהי' יתירא דדריש
לקמן למעטוי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה נינהו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמר האילן ובגניעה לא

מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו דהא חבא כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דהי' יתירא דדריש
לקמן למעטוי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה נינהו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמר האילן ובגניעה לא

מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו דהא חבא כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דהי' יתירא דדריש
לקמן למעטוי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה נינהו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמר האילן ובגניעה לא

מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו דהא חבא כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דהי' יתירא דדריש
לקמן למעטוי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה נינהו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמר האילן ובגניעה לא

סוברים שהציל המחיצה באוהל הקת אף על גב שהוא חמור, שכן
 חלוקה באוהליו – שכן דרך בני אדם לחלוק אוהל במחיצות, ועל
 כן כל מה שמעבר למחיצה נחשב לאוהל אחר, ואינו נטמא מחמת
 המת שבצידה האחר, וכי תציל מחיצה בכלי חרש הקל בכך שאין
 חלוקין באוהליו – שהרי אין דרך לחלוק את הכלים במחיצות, ואין
 האויר שבעבר השני של המחיצה נחשב כחור בפני עצמו, אלא
 הוא תוכו של אותו הכלי שנטמא בשיר. לפיכך אין המחיצה
 מצלת על האוכלים מפני טומאת התנור.
 חזרת הגמרא להקשות על מימרת רב לעיל, שחטאת שנשחטה
 לשם חולין כשירה. מקשה הגמרא: התינה – דברי רב אמנם עולים
 יפה לשיטת רבנן הסוברים שרק כלי מציל מאויר התנור ולא
 מחיצה, משום שהמחיצה אינה כלי ואינו ממינו של כלי החרס,
 ועל כן אינה מצילה מפניו. אך לרבי אלעזר הסובר שגם מחיצה
 מצילה מפני טומאת הכלי, מאי איכא למימר? הלא מוכח מדבריו
 שגם מה שאינו מינו מחריב בו.
 מתרצת הגמרא: רבי אלעזר קל וחומר קאמר, שאם מצילה מחיצה
 במת החמור כל שכן שיש לה להציל בכלי חרס, ורק משום קל
 וחומר זה הוא מטהר, אבל בקדשים אף הוא מודה שכל שאינו
 מינו לא מחריב בו.
 מקשה הגמרא: אי הכי, הרי נמי ליכא קל וחומר – אם כן אף
 בחטאת שנשחטה לשם חולין יש לפסול מקל וחומר. שהרי אם
 קדשים אחרים מחללין קדשים שנשחטו לשמם, חולין לא כל שכן
 שיש להם לחלל קדשים שנשחטו לשמם.
 מסיקה הגמרא: אלא טעמא דרב אינו מסברת עצמו, אלא מגזירת
 הכתוב, כדברי רבי אלעזר. ואמר רבי אלעזר, מאי טעמא דרב,
 שנאמר (ויקרא כב ט) 'ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר ירימו
 לה', ומכאן שדווקא קדשים מחללין קדשים, ואולם אין חולין
 מחללין קדשים. שכן משמעות 'לא יחללו' היא, ששום מחשבה
 לשם דבר אחר אינה מחללת קדשים, מלבד מחשבה לשם קדשים
 אחרים.
 שוב מקשה הגמרא: אלא – הרי מוכח מדין זה, דאמא קרא
 ואפיקהו – ומוציאן מידי הקל וחומר. שהרי מצד הקל וחומר יש
 להם לחולין לחלל קדשים, ובאה הדרשה האמורה ומכשירה
 קדשים שנשחטו לשם חולין. ואם כן שוב יקשה משיטת רבי
 אליעזר במחיצת תנור, הקא נמי בכלי חרס לית – יבואו 'תוכו'
 לפיקהו – ויוציאו מקל וחומר. שאף שיש ללמוד בקל וחומר מאוהל
 המת שמחיצה מצלת מפני הטומאה, מכל מקום יבוא 'תוכו' וילמד
 שכל האוכלים שבתוך התנור נטמאים, ואפילו אם הם מעבר
 למחיצה. שהרי מבואר בהמשך הסוגיא, שהיו המיזותרת בתיבת
 'תוכו' נכתבה כדי לדרוש ממנה 'תוכו' ולא תוך תוכו, שדווקא מה
 שבתוך התנור נטמא, ולא מה שבתוך כלי הנמצא בתוך התנור.
 ואם אף מחיצה בעלמא מצילה מפני הטומאה, הלא אין צורך
 בדרשה האמורה. שכן אם מחיצה מצלת על האוכלים שמעבר
 השני אפילו שהם נחשבים כמזוינים בתוך התנור, כל שכן אוכלים
 שבתוך האוכלים הפנימי ונחשבים כמזוינים בתוך תוכו של התנור ולא
 בתוכו, שהכלי מציל עליהם מפני הטומאה.
 מתרצת הגמרא: אכן לדעת רבי אליעזר לא בא 'תוכו' כדי לטהר
 אוכלים שבכלי הפנימי, אלא תאי 'תוכו' מיפעי ליה – נצרך
 לאולקין שניבלין – שביסה אותם בפיט עד שאין טומאה יכולה
 לגעת בהם, והכניסן לאויר תנור טמא, שהם טמאים. שכן לולא
 דרשת 'תוכו' ולא תוך תוכו' סלקא דעתך אמינא – היינו מעלים על
 דעתנו לומר, הוואי לאוכלים אלו כגניעה לא מפיטא – נטמאים,
 משום שאין הטומאה נוגעת בהם אלא בפיט המכסה אותם,
 לפיכך באוירן של הכלי הטמא נמי לא מפיטא וגם כן לא יטמאו.
 קא משמע לן הדרשה האמורה, שרק תוך תוכו של תנור התמעט
 מטומאה, אבל אוכלים אלו שאפילו בעודם מכוסים בפיט עדיין
 הם נמצאים בתוך התנור ולא בתוך תוכו, הרי הם טמאים.
 מפרשת הגמרא את שיטת חכמים: ורבנן הסוברים שמחיצה אינה
 מצילה בכלי חרס, ולשיטתם נצרכת דרשת 'תוכו' ולא תוך תוכו'
 ללמוד שכלי שטף שבתוך התנור מציל ומחיצה אינה מצלת,

סוברים שהקנה אוכלים שגיבלם בטיט לא צריכי קרא ללמדנו שהם
 טמאים, שכן הדבר פשוט מסברא, ונמצא 'תוכו' מיותר כדי ללמד
 על כלי שטף שהוא מציל.
 סתירת דברי רב בדיו שינוי קודש ושינוי בעלים בחטאת. רב יוסף
 בר אמי רמי מדיו שינוי קודש אדיו שינוי בעלים, ומשני מי אמר רב
 חטאת ששחטה לשם חטאת אחרת, וכגון שהקדישה על מנת לכפר
 בה על חטא אכילת חלב בשוגג, ושחטה לשם כפרת חטא אכילת
 דם, הרי היא כשירה, אבל אם שחטה לשם עולה פסולה. אלא
 שרק מחשבה לשם קרבן אחר דלא מינה, כגון עולה, מחריב בה
 בחטאת לבטל ממנה את שמה ולפוסלה. אבל מחשבה לשם קרבן
 דהוא מינה, כגון לשם חטאת אחרת, לא מחריב בה. וקשה, האמר
 רב לגבי שינוי בעלים, חטאת ששחטה שלא לשם שיחבפרו
 בעליה, אלא שתכפר על מי שהוא אחר שמהוייב חטאת, הרי היא
 פסולה משום שינוי בעלים. אבל אם שחטה על מנת שתכפר על מי
 שמהוייב עולה, הרי היא כשירה, ואינה נפסלת משום שינוי בעלים.
 אלא דווקא מחשבה לשם אדם אחר דהוא בר מינה של הבעלים
 ומחוייב חטאת כמותו מחריב בה בחטאת, אבל לשם אדם דלא בר
 מינה ואינו מחוייב חטאת כמותו לא מחריב בה. נמצא שסברת רב
 לגבי חטאת שנשחטה בשינוי קודש הפוכה מסברתו לגבי שינוי
 בעלים.
 ומשני, הרי בשינוי קודש, מקור הפסול הוא ממנה וששחט אותה
 לחטאת אחרת רבנן דרבנן – אמרה התורה, ועל כן אף אם שחטה לשם
 חטא אחר הרי חטאת לשם חטאת נשחטה. אבל הקא בשינוי בעלים,
 מקור הפסול הוא ממנה ששחטה עליו הבהן מחטאתו כתיב בפרשת
 חטאת (ויקרא ד כו) ודרשו 'עליו' ולא על חבירו. ומשמעות דרשה זו
 היא רק בשוחט לשם חבירו שהוא דומיא דיהיה בכך שהוא מחוייב
 כפרה של חטאת כמותו, אבל לשם מי שאינו מחוייב כפרה כמותו
 אינו בכלל חבירו הדומה לו, ואין המחשבה לשמו פוסלת את
 חטאתו.
 קושיא על דברי רב האמורים בשינוי בעלים, מדיו הברייתא לעיל
 בטומאת כלי חרס. רב חביבא רמי מדיו שינוי בעלים אדיו תוך תוכו
 של כלי חרס, ומשני, ומי – וכי אמר רב 'חטאת ששחטה על מי
 שמהוייב [חטאת פסולה, על מי שמהוייב] עולה כשירה'. אלא דרב
 מינה מחריב בה, אבל לא מינה לא מחריב בה. והתניא בברייתא,
 ממה שנאמר בתנור חרס (ויקרא יא לג) 'כל אשר בתוכו יטמא'
 משמע, 'תוכו' ולא תוך תוכו, ואם יש בתוך התנור כלי אחר, אפילו
 אם הוא כלי שטף (כלי מתכת או עץ) הרי הוא מציל על האוכלים
 שבתוכו בטומאת התנור, משום שאינו בתוך התנור אלא בתוך
 תוכו. הרי לנו כי אף שכלי שטף אף כלי חרס כמין התנור, מכל
 מקום הוא חוצץ בין התנור לאוכלים ומבטל מאוירו את שם תוכו
 של התנור, ולא כדברי רב שאמר 'לא מינה לא מחריב בה'.
 ומשני, אכן מצד הסברא אין לו לכלי שטף להציל מפני טומאת
 התנור לפי שאינו מינו, אלא גזירת הכתוב היא שיציל. שכן
 ארבעה 'תוכו' כתיבי בטומאת שריצים, (תוכו) 'תוך', 'תוכו', 'תוך',
 'תוכו'. שנאמר (ויקרא יא לג) 'אשר יפל מהם אל תוכו, כל אשר
 בתוכו יטמא'. ומכאן יש ללמוד ארבעה דינים, שנים משתי פעמים
 'תוכו' שנאמרו בכתוב זה, ועוד שנים מיתור הוי' שבכל אחד
 מהם, שכן לגופו של מקרא היה די לו לכתוב 'תוך' ולא 'תוכו'.
 לפיכך נדרש חד – כתוב אחד – לגופיה – לגוף הדין של כלי חרס,
 שהוא מטמא מאוירו.
 וחד – כתוב אחד – נדרש לגופיה שנה. שנאמר 'תוכו' בטומאת הכלי
 על ידי השרץ ונאמר 'תוכו' בטומאת האוכלים על ידי הכלי, כשם
 שהכלי מטמא את האוכלים מאוירו אף בלא נגיעה בהם, כמו כן
 אף נטמא מאוירו על ידי השרץ גם בלא נגיעה בו.
 וחד – כתוב אחד – בא ללמד, 'תוכו' ש' זה ולא תוכו של אחר,
 שדווקא כלי חרס נטמא ומטמא מאוירו, אבל כלי שטף אינו נטמא
 ומטמא מאוירו, אלא רק על ידי נגיעה בדפנותיו.
 ואידך – הכתוב הרביעי' מלמדנו, שדווקא מה ש'תוכו' נטמא ולא
 מה שבתוך תוכו, ואפילו כלי שטף שאינו ממינו של התנור מציל
 על האוכלים שבתוכו.

לשמה, וכי תאמר כן גם בהולכה שהיא עבודה שאפשר לבטלה.
שהרי אם שחט את הקרבן בצד המזבח, בידו לזרוק את הדם מיד
לאחר קבלתו בכלי בלא להוליכו, ומשום כן יתכן שגם באופן
ששחט ברחוק מהמזבח וצריך להוליך את הדם, מכל מקום אין
ההולכה צריכה להיעשות לשם הזבח.
משיבה הגמרא: אלא אמר קרא באברי העולה (שם א ג), והקריב
את הכל והקטיר המזבח. ואמר מר, הקרבה זו היא הולכת אברים
לבבש. ועוד נאמר בעולה (שם א ד), והקריבו בני אהרן הכהנים את
הדם, וקרקו את הדם על המזבח סביב, אשר פתח אהל מועד.
ותנא, והקריבו זו קבלת הדם. ואפילו שמשמעותה הפשוטה של
הקרבה היא הולכה, כמו שמצינו ב'הקריב' שנאמר באברי
העולה שמשמעותו הולכתם למזבח, מכל מקום הקרבה שנאמרה
בדם משמעותה קבלתו בכלי ואפי' רחמנא – והוציא הכתוב
קבלה בלשון הולכה, וכתב 'הקריבו' ולא 'קבלו', למימרא דהולכה
לא תפקה מכלל קבלה – כדי להשמיענו שהולכה אינה יוצאת
מכלל קבלה, ואף בה נאמר דין לשמה כשם שנאמר בקבלה.
מבררת הגמרא את מקור פסול שינוי בעלים שמוזכר במשנה
להלן (מב). שואלת הגמרא: ואשכחן – אכן מצאנו מקור מהדרשות
המבוארות לעיל לדין שינוי קודש, אך דין שינוי בעלים מנלן – מנין
לנו שאם נשחט הזבח שלא לשם בעליו אין הם יוצאים בו ידי
חובתם.
משיבה הגמרא: אמר רב פנחס בריה דרב אמר, אמר קרא בקרבן
תודה (שם י טו) 'ובשר זבח תודת שלמים'. וזבח' היינו מעשה הזביחה,
וכוונת הכתוב היא שתהא זביחה לשם תודה, ואם כתוב זה אינו ענין
לדין שינוי קודש, דנפקא לן מהתם – שהרי כבר למדנו זאת לעיל
ממה שנאמר בשלמים 'ואם זבח שלמים קרבנו' שצריך שתהיה
הזביחה לשם זבח זה ולא לשם זבח אחר, תנחו לכתוב שנאמר
בתודה ענין לשינוי בעלים, שאם נשחט הזבח על מנת לזרוק את
דמו שלא לשם הבעלים אינו עולה לשם חובה.
מקשה הגמרא: והאי להכי הוא דאיתא – וכי כתוב זה בא למדנו
דין שינוי קודש, הא מיבעי ליה לביתנא, ובשר זבח תודת שלמים,
אבא תני אמר משום רבי אליעזר, כתוב זה בא ללמד על תודה
ששחטה לשם שלמים שהיא בשעה ואין נפסלת משום שינוי קודש,
ואילו שלמים ששחטן לשם תודה פסולים – השלמים פסולים משום
שינוי קודש. ואם תשאל מה הוא ההפך בין זה לזה ומדוע הם
חלוקים בדיניהם, תשובת הדבר היא, שתודה קרייה 'שלמים',
ואולם אין שלמים קריין 'תודה'. אם כן אין כתוב זה מיותר ללמד
דין שינוי בעלים.
מתרצת הגמרא: אכן התיבות 'תודת שלמים' אינן מיותרות, אלא
באו להשמיענו את החידוש האמור, אך מנין מיתור תיבת 'זבח'
קאמרין ללמוד דין שינוי בעלים.
שוב מקשה הגמרא: ואבתי מיבעי ליה – ועדיין יתור זה נצרך
לדרשה אחרת, תפאת ואשם מנין לנו שהם נאכלים ביום הקרבנם
ובלילה שלאחריו ותו לא, תלמוד לומר בתודה, ובשר זבח תודה
שלמים ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר, ותיבת 'זבח' בא
לרבות אף חטאת ואשם לאכילת יום ולילה. ומאחר שאין 'זבח'
מיותר, שוב אין לנו מקור לדין שינוי בעלים.
מתרצת הגמרא: אם כן – אם בא 'זבח' ללמד רק על זמן אכילת
חטאת ואשם, נכתוב קרא 'ובשר תודת שלמים' [זבח] ביום קרבנו
יאכל, וזיה לו לסמוך את תיבת 'זבח' לזמן האכילה, מאי 'ובשר
זבח תודת שלמים'. אלא שמע מינה תרתי – את שני הדינים, מעצם
תיבת זבח למדנו זמן אכילת חטאת ואשם, ומהמקום שבו נכתבה
למדנו דין שינוי בעלים.
שואלת הגמרא: אשכחן דין שינוי בעלים בזביחה, שאם שחט על
מנת לזרוק הדם שלא לשם הבעלים אין הקרבן עולה לשם חובה,
אך בשאר עבודות הקרבן מנלן דין זה. ובי תימא לילף וללמוד
מזביחה, הלא יש לפרוך על לימוד זה, מה לזביחה שכן לא
לשם אוכלין בקרבן פסח, מה שאין כן בשאר עבודות שאין

שנינו במשנה: 'כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן לא עלו לבעלים'
לשם חובה. שואלת הגמרא: מנלן דקענין זביחה לשמה. משיבה
הגמרא: משום דאמר קרא (ויקרא ג א), 'ואם זבח שלמים קרבנו',
ו'זבח' הוא מעשה הזביחה, וכוונת הכתוב היא שתהא זביחה לשם
[שלמים].
שואלת הגמרא: וידלמא תיניו שמייהו – 'זבח שלמים' הוא עיקר
שמה של השלמים, ומנין לנו שכוונת 'זבח' היא למעשה השחיטה.
משיבה הגמרא: מדכתב (שם י ג) 'המקריב את דם השלמים ואת
החלב מגבי אהרן לו תהיה שוק הימין למנח' וכן נאמר (שם י ד)
'לכתה הורק את דם השלמים לו ידחה, ולא תניב דם זבח
השלמים', מוכח ששם קרבן זה אינו 'זבח שלמים' אלא 'שלמים'
בלבד. ומאחר דהבא בתיב 'זבח' השלמים, שמע מינה שצריך
שתהא הזביחה לשם שלמים.
שוב שואלת הגמרא: אשכחן דין לשמה בזביחה, אך בשאר עבודות
הדם, שהן קבלה הולכה וזריקה, מנלן דין זה. ובי תימא לילף –
שיש ללומדן בבנין אב מזביחה, הלא יש לפרוך, מה לזביחה שכן
נפסלת שלא לשם אוכלין בקרבן פסח, שאם שחט את הפסח לשם
חולה או וקן שאינם יכולים לאכול כזית מבשר הפסח, אפילו אם
הם בעלי הקרבן הרי הוא פסול, מה שאין כן בשאר עבודות שאינן
צריכות להיעשות לשם אוכלין בקרבן פסח, ויתכן שאף לא נאמר
בהן דין לשמה בכל הקרבנות.
משיבה הגמרא: אלא אמר קרא בקבלת הדם (שם י ג), 'המקריב את
דם השלמים', והקרבה זו היא קבלת הדם, כמבואר להלן בברייתא
בלשון הקרבה שנאמרה במקום אחר, ומיתור תיבת 'השלמים'
למדנו שצריך שתהא הקבלה לשם שלמים.
מקשה הגמרא: ולכתוב רחמנא דין לשמה רק בקבלה, ולילף שחיטה
מינה, ולמה נצרך הכתוב 'ואם זבח שלמים' ללמדנו שתהא זביחה
לשם שלמים. מתרצת הגמרא: אילו נכתב דין לשמה רק בקבלה, אי
אפשר היה ללמוד ממנה אף לשחיטה, משום דאיבא למיפרך, מה
לקבלה שכן פסולה בור ואשה, ואינה כשירה אלא בזכר כהונה
בלבד, ועל כן היא צריכה להיעשות לשם הזבח, מה שאין כן
בשחיטה שהיא כשירה בור ובאשה, ועל כן יתכן שאינה צריכה
להיעשות לשם הזבח.
עוד שואלת הגמרא: אשכחן דין לשמה בשחיטה וקבלה, אך
בזריקה של הדם מנלן דין זה. ובי תימא לילף מהני – שיש ללמוד
עליה בבנין אב משחיטה וקבלה, הלא יש לפרוך לימוד זה, מה
להני ולשחיטה וקבלה שכן מעוניות צאנו, וכן נשנן גם בפסאות
תפנימיות. מה שאין כן בזריקה שלא נאמר בה דין 'צפור', וכן אין
נזוגת וזריקת הדם על המזבח החיצון בחטאות הפנימיות אלא על
הפרוכת ועל מזבח הזהב, ועל כן יתכן שאף דין לשמה לא נאמר
בה. משיבה הגמרא: אלא אמר קרא בזריקה (שם י ד), 'הזורק את דם
השלמים', ומיתור תיבת 'השלמים' למדנו שצריך שתהא זריקה
לשם שלמים.
מקשה הגמרא: ולכתוב רחמנא דין לשמה רק בזריקה, ולילף
מינה אף לשחיטה וקבלה שהן צריכות להיעשות לשם זבח,
ולמה נצרכו הדרשות המובאות לעיל ללמדנו דין לשמה
בעבודות אלו.
מתרצת הגמרא: אילו נכתב דין לשמה רק בזריקה, אי אפשר היה
ללמוד ממנה אף לשחיטה וקבלה, משום דאיבא למיפרך, מה
לזריקה שכן תיב עליה זר שעשאה מיתה ביד שמים. מה שאין כן
בשחיטה וקבלה שאין זר שעשאן מתחייב מיתה, ועל כן יתכן שאף
אין נזוג בהן דין לשמה.
עוד שואלת הגמרא: אשכחן בולחו – בכל שלש עבודות אלו,
שחיטה קבלה וזריקה שהן צריכות להיעשות לשמה, אך בעבודת
ההולכה של הדם מנלן שיש בה דין לשמה. ובי תימא לילף
מבולחו – שיש ללמודה משלש עבודות אלו, הלא יש לפרוך
לימוד זה, מה לבולחו שכן זה עבודה שאי אפשר לבטלה, שכן לא
יתכן קרבן בלא שחיטה וקבלה וזריקה, ועל כן נאמר בהן דין

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רה

לזבחה שכן פוסל שלא לשם אוכלין בפסח. וא"ת זריקה נמי תפסול מקור דשחיטה שאינו פוסל בשינוי בעלים אלא על מנת לזרוק ופוסלת על מנת שלא לשם אוכלין ק"ו זריקה שפוסלת בזרק שלא לשם בעלים שתפסול שלא לשם אוכלין וי"ל דאיכא למיפרך מה לזבחה שכן טענה צפון וישנה בחטאות הפנימיות מיהו אביי לא קמא ליה דף פירכא עד בסמוך לכך י"ל דהכא לא יליף מזבחה אלא קבלה והולכה. ברר. ועוד נראה דבפ' תמיד נשחט (פסחים דף סא.) מנעט שאר עבודות שלא ופסול לשם אוכלין: **מה** לזריקה שכן חייב עליה זר בו. וא"ת ונילף קבלה והולכה משחיטה חזיקה וי"ל מה להנך שכן חייבין בחוץ כדלקמן בשמעתין: **דהולכה** לא תפקה מכלל קבלה. חזיקה לא אתאי מכולהו שישנן בחטאות הפנימיות: **כא** ללמוד תורה ששחיטה לשם שלמים כשרה. תימנה דבסוף הכל פסולין (לקמן דף לו.) דרשי' מנייה מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח ת"ל שלמינו פי' דנאכלין ליום ולילה וי"ל דההם דרשי' מדכבדיה גבי אכילה: **ש"מ** תרתי. וא"ת ואימא כוליה (להבין) הוא דאתא שתיא זבחה לשם תורה וי"ל דאיכא לרבוזי חטאת ואשם מדכבדיה ביה אכילה: **וישנן** לאחר מיתה. אבל שינוי בעלים אינן לאחר מיתה בפסחים (דף סא.) הקשה רבינו (דלמא מאחר) דשיעבודא לאו דאורייתא שמו כן אין שינוי קודש לאחר מיתה דמאי נפקא מינה דלא עלו לשם חובה הא לא מייחייב יורשין להביא אחר דפלוגא דהא בקדושין בפ"ק (דף ג.) גבי דאביא שחיטתא חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה דקאמר שמואל דהוא שהפרישתה מחיים ורב אשי אמר אפי' שלא הפרישתה מחיים והל"ל הבא למיד שיעבודא ולאן דאורייתא שאין שנוי קודש לאחר מיתה תרתי מיהא דחוקא ויש לומר דנפקא מינה אם הפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות ויפרש שאם אחת מהם או אבודה השניה תהיה קריבה עולה כדן הראשונה ואם קרבה הראשונה כתקונה השניה תהיה חולין וכי מתו בעלים ועשה יורש אחת שלא לשמה הרי היא כאילו נאברה וקרבה שניה תחתיה ואם עשה הראשונה כתיקנה או השניה חולין אבל אם לא פירש כלום אשתי סתם הפריש שתיים לאחריות או אפילו נעלית הראשונה כתיקנה הוי שניה רועה וזמיה קריב עולה כמו גבי מפרשי שתי חטאות לאחריות כדאיתא לקמן (דף יא.) מותר חטאת קרב עולה והכי נמי הוי בהפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות ועי"ל דלאחר מיתה הוי (איסור) בשינוי קודש כשמשנהו אבל ליכא איסורא בשינוי בעלים כיון דליכא בעלים מיהו אבתי לא ידע דרשא דמוצא שפתיך דמינה נפקא איסור לשינוי קודש מדמיתיה לה בסמוך. הגהה: **וישנן** בציבור. משא"כ בשינוי בעלים דאם שחט לשמו התמיד הרי הוא בעליו ואפי' לשם עובד כוכבים לא מיפסיל דבעינן חבירו דומיא דידיה מחייבין כפרה במתו. ברר.

מחשבה
זבחה האמורה בשינוי קודש, לא חלקת בין זבחה לשאר עבודות, אף זבחה האמורה בשינוי בעלים, לא תחלק בהן בין זבחה לשאר עבודות. איכא למיפרך מה לשינוי קודש, שכן פסולה בגופה וישנו בארבע עבודות וישנו לאחר מיתה, וישנו בציבור כפיחוד, ואף

ולא חזיקה על מנת לזרוק אין זו מחשבה דעלוי בשחטו על מנת לזרוק לשם פלוני פסול ולא חזיקה על מנת לזרוק לשם אחר: וישנו לאחר מיתה. המפריש קרבנו ומת וחזירש מקריבו שייך בו שינוי קדש אבל לא שינוי בעלים שהרי מתו בעליה: וישנו בצבור. אבל שנוי בעלים לא שייך בקרבן צבור שהרי הכל בעליה:

ואע"פ

ומנלן דבעינן זבחה לשמה. לכתחילה דאי ממוצא שפתיך ביה מיפריש ביה עבודות: מפאי דלענין שחיטה קריי זבח [דלמא] היינו שמייהו. זבח שלמים ולא נאמר זבח משום שחיטה: **מה** לזבחה שכן פוסלת שלא לשם אוכלין בפסח. שאם שחטו שלא לאוכלין כגון לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כוית פסול ואפילו הן בעליו דכתיב איש לפי אכלו אכילה בכזית ושאר עבודות לא פסלי שלא לאוכלין דכתיב תבסוס ותניא (פסחים דף סא.) רבי אומר לשון סורסי הוא זה כאדם האומר לחבירו כוס לי טלה זה וחכי אמרנין בפסחים (דף עז) דאין (מחשבה) אוכלין בזריקה: המקריב. קבלה הוא דתניא והקריבו זה קבלת הדם: שכן פסולה בזה. לאפוקי שחיטה כששירה בור כדלקמן בפרק שלשי (דף לב.) שחיטה וקבלה טעונה צפון בפ' איזהו מקומן (לקמן דף מט.) יליף להו מקרא: וישנן בהמאות הפנימיות. אבל זריקת מנחה החיצון לית בהו: זריקה זר חייב עליה מיתה. אבל שחיטה כשרה בור וקבלה והולכה אע"פ שפסולה בור אין חייב עליה מיתה כדאמר' בסדר יומא (דף כד.) ארבעה עבודות זר חייב עליהם מיתה זריקה והקטרה וניסוך המים היין דכתיב בני חורז הקרב וזמית ועברתם עבודת מותנה ודרשינן עבודת מותנה ולא עבודת סילוק ועברתם עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה והי כוליה יש אחריהם עבודה: מכלהו. במה הצד השווה שבין שחן עבודה וצריכה לשמה אף אני אביא הולכה: הולכה אפשר לבטלה. שאם רצה שוחט בצד המזבח חזיק כדנתיא במתניתין (לקמן דף יג.) והקריבו זו קבלת הדם. ושחט את בן הבקר והקריבו בני אדון הכהנים זו קבלה דהא בור שחיטה כתיב ולא אפשר לאוקומיה בהולכה ואף על גב דלשון הולכה הוא כדחזינו בהולכת אברים דכתיב ביה הקרבה ולשון הולכה היא: ה"ל ואפקיה רחמנא קבלה בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה: שינוי בעלים מנלן. שצריך לשחטו על מנת שיתכפר בו בעליו ולא שיתכפר בו אחר דקתי לקמן (דף מו.) לשם ששה דברים חזבה נזבח לשם זבח מנלן דבעינן לשם זבחה: זבח תודת שלמים. שתיא וביחתי לשם תודה: כשרה. ועלו לשם חובה: פסולה. כלומר לא עלו לשם חובה: תודה קרייה שלמים. כדכתיב תודת שלמינו כמו חטאת הקהל (ויקרא ד) תודת משה עבדי (מלאכי ג) אנן מוכח תודה קאמר'. דרשא דידן ואבא חנן מתודת שלמיה: חטאת ואשם מנין. בת"כ קתני לה גבי האי קרא ובשר זבח תודת שלמינו ביום קרבנו יאכל למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה: חטאת ואשם מנין. ת"ל זבח: א"כ. דלדך דרשא לחודיה אתא לרבות חטאת ואשם שתיא אכילתו ליום ולילה לכתוב לזבח לבסוף לגבי אכילה: לא חלקת. דהא כוליה אייתרו לעיל: שכן פסולו בגופו. לקמן מפרש לה ואילו: וישנו בדי' עבודות. שאם שחט שלא לשמו או קיבל וזרק שחט שלא לשמו אע"פ שלא חזיב אלא על השחיטה שלא לשמו פסול כדדבינן להו לעיל אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה דהא דבינן שחיטה פסול בשינוי בעלים אינו אלא כגון ששחט על מנת לזרוק והתכפר בו אחר אבל שחט שלא לשם בעליו

ולא חזיקה על מנת לזרוק אין זו מחשבה דעלוי בשחטו על מנת לזרוק לשם פלוני פסול ולא חזיקה על מנת לזרוק לשם אחר: וישנו לאחר מיתה. המפריש קרבנו ומת וחזירש מקריבו שייך בו שינוי קדש אבל לא שינוי בעלים שהרי מתו בעליה: וישנו בצבור. אבל שנוי בעלים לא שייך בקרבן צבור שהרי הכל בעליה:

ואע"פ

מחשבה בעלמא. ואפי' ידא צריך דיבור כיון דליכא מעשה הוי במחשבה בעלמא ויש תימנה דהבא משוי לזו ובפ' תמיד נשחט (פסחים סב) משמע שיש חילוק דמפרש מה בין לשמן לשלא לשמן לאוכליו ושלא לאוכליו זה פסולו בגופו זה אין פסולו בגופו וי"ל דכיון דלא מיפסיל אלא מפני שאין יכול לאכול בוית כגון לשם חולה חזק חשיב טפי פסולו בקודש מחמת דבר

אחר כיון דהא היה יכול לאכול היה כשר וקשה
דעל כרחק שלא למנוח ולעולם ולטמאין צריך
לומר דלא חשיבי פסולו בגופו כי היכי דלא
תיקש' לן נמי מה בין לשמן ושלא לשמן למנוח
ושלא למנוח ולמולין ולעולם ולטמאין ולטהורים
וי"ל דשינוי בעלים חשבינן פסולו בגופו משום
דחליו בוריקה (בכפרה) ושם בעלים ועל בכפרה
אבל שלא לאוכליו ושלא למנוחין תלוי בחשיטה
ואין שם בעלים על החשיטה אי נמי שלא
לאוכליו ושלא למנוחין יכול לקיים מחשבתו
בהיתר ובאותן שחזרו מנוחין עליו אם אינם
חולים וקשים אבל שלא לשמה אינו יכול לקיים
לכך קרי פסולו בגופו: **הנה"ח** הי"ג במגילה
(ט. ח.) מאי (משמע) אמר רב יצחק בר אבדימי:
רב אשי (אמר) מונרצה לו קאמר. תימנה למה
לי קרא לשינוי בעלים בוריקה הא אפי' שאר
עבודות לא מיפסיל אלא בשוחט על מנת לזרוק
כ"ש זורק עצמו ודבעינן שם בעלים: **שכן**
עבודה וחייבים. פירוש עבודה שחייבין עליה
בחזק: **שקולים** הם ויבאו שניהם. אע"ג
דהבא תרתי דהבא ודא חשיב לזו שקולין
והקשה הרב רבי חיים והשתא משמע דהבא
דלא ידע הי מנייהו לרבינו מרבי תרתייהו וכן
בריש ב"ק (דף ג.) דמריב מושלח שן ורגל משום
דשקולין הן וכן בפ"ק דערבין (דף ד.) גבי נפשות
ואילו בפרק כל האסורים (תמורה דף ב:) ופרק
שור שנגח ארבעה ה' (ב"ק דף מ.) דרשנין מן
הבהמה להורגא את הדובע ומן הצאן להורגא
את הנוגח וקאמר מפני שיש ברובע מה שאין
בנוגח ויש בנוגח מה שאין ברובע הוצרך לומר
רובע והוצרך לומר נוגח ותירץ והדיבא דאיבא
משמעת ריבוי מרבין כל השקולים כי הבא
דובח משמע לרבינו כעין זביחה לא שהיא
עבודה כן ושלא יש במשמע רגל וזן ונפשות
נמי משמע דכל אבל מן לא משמע למעוטי
שניהם: **איבא** היבא דשחית שלא לשמן
ליפסלו. תימנה הא בכל דוכתא בעינן בקדשים
(ושינה) לעכב דהבא לא שינה וי"ל דפרק משני
קודש דאיבא תרי קראי ואמרי לעיל אם אינו
ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים ופרק
דהשתא אימר תרתייהו בשינוי קודש וירע לעכב
וקשה מאי משני אמר קרא מוצא שפתך דלמא
דהוא קרא אתא לשינוי בעלים דלא אשכחן
ששינה בהן הכתוב ולא קשה מידי דמוצא
שפתך לא משמע שינוי בעלים. (והגיה) ונראה
דפרק מנח סבא כעין קושיא דר"ל דלקמיה
דאימא דליפסלו כיון דאמרת דלא עלו לשם
חובה או נימא דיעלו דאם כשרין הן ירצו ואם
אין מוצין למה באין (ומיהו) לא דמי דריש לקש
פרק יהו כשרין גמורין כמו שאר קדשים דלא
שנה לעכב בו ליפסלו דהבא לא היה ליה
למייפר שלא לשמה ליפסלו אלא הוה ליה
למינח וליתכשרו ויעלו לקדשה כשאר
קדשים

שלא לשמה ליפסלו. אמר קרא מוצא שפתך תשמור ועשית פאשר נדרת' וגו' האי נדרה, נדר הוא, אלא אם כמה שנדרת
עשית, יהא נדר, ואם לאו יהא נדרה. ואיצטריך מוצא שפתך, ואיצטריך זאת התורה, דאי כתב רחמנא מוצא (הוה אמנא)

ואע"ג דתרתי לאו דוקא תרתי דוקא. אע"ג דמוטבין ארבעה פרכי איבא תרתי שאנין עיקר
כדמפרש ואזיל: תרתי מיהא דוקא. והשתא מפרש אמאי תרתי לאו דוקא: ולרב פנחס ב"ר
ולקמן בשילוי שמעתין אולה לה הך פירכא דלאחר מיתה: לכפר עליו. היינו וריקא אלמא
זריקה לשם בעלים בעיא: את שעליו. כגון נדר דאמר דר' עלי עולה חייב באחיותו אם
הפריש בהמה לנדרו אם מתה או נגנבה דהכי

משמע אותו שעליו קריב אותו ונצרה לו ועל
שקירבנו לא נצרה ולא פטור: את שאינו עליו.
כגון דאמר הרי זו עולה: מונרצה לו לכפר קאמר.
דהכי משמע לו לכפר ולא לחיבה: שכן עבודה
שחייבין עליה בחזק. דכתיב (ויקרא יז) אשר
ישחט מחוץ למחנה וזורק נמי מרבין ליה לקמן
בפ' השוחט (דף קז.) דם שפר לרבות הזורק
תאמר בקבלה דהולכה שאין חייבין עליה בחזק
דתנן בפ' ברתא (שם קיב.) היורק והובל כ"ו
והמקבל דמים בחזק פטור: יעשה כלל. שיהו כל
עשיותיו לשם שלמים: וכן פירש. שחיתה הוא
דבעי לשמה: אי כתיב יעשה שלמים וכן
ברקאמרת. דמשמע כללא שיהו עשיותיו שלמים:
השתא דכתיב יעשה וכן שלמים. לא גמר הכלל
את דבריו ולא נשלם להשמיענו על מה הוזכר
כאן העשיות עד שבא וכן והפסיק את הדבר:
כלל שאינו מלא. ולא נתמלא דבריו להשלים.
מלא פיראשינין בלע"ז: לה. יעשה וכן שלמים
לה: עשיותיו. עבודות המיוחדות שחיתה וזריקה
קבלה דהולכה: שפית שירים. שנשפכין שירי
הדם ליסוד ואזרין ארבע מנות ואליה
מעבדין כפרה. הא תנא דני רבי ישמעאל ב"ר
בשיליה אלו טריפות (חולין דף סו.) גבי פרשת
חגבים: איבא למיפר הכי. עבודה וחייבין עליה
בחזק ואיתא לה זריקה: ואיבא למיפר הכי.
עבודה שטענה צפון ואיתא לה קבלה: שקולין
הן. המדות שוות ודי מנייהו מפקת אי דרשת הא
אנא דרישנא לאידך הלבך יבאו מנותם והולכה
על כרחק לא תפקה מכלל קבלה: מדרב אשי.
מונרצה לו לכפר וכלל ופרט לאיתויי קבלה דאי
לזריקה לא איצטריך: שכן יש עמו דמים אחרים.
שבאין עמו חטאת ועולה: אשכחן שלמים. בין
בשינוי קודש בין בשינוי בעלים: שכן טעונין ב"ר
ושאר זבחים יש מחן שאין טעונים סמיכה ולא
נסכים כגון בכור וזעזע ופסח ויש מחן שאין
טעונין נסכים כגון חטאת ואשם וכוכלין אין אחד
שידא טעון חזה ושוק: ליפסלו. שדאי לא נעשו
כלכלתן ואין זריקתן מותרת בשלן לאביליה:
ואיצטריך. למיכתב זאת התורה למיגמר
משלמים ולא תימא ממוצא שפתך נפקא
דלכתחילה בעינן לשמה:

הטעון צפון, וישנו בחטאות הפנימיות, אף כל הטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות, שחיתה
וקבלה אין, וזריקה לא. איבא למיפר הכי ואיבא למיפר הכי, שקולין הן, ויבאו שניהן. לישנא
אחרניא, וחדא חדא, תיקו במילתא. איבעית אימא, וזריקה מדרב אשי נפקא. אשכחן איל
נזיר, שאר שלמים מנלן. וכי תימא גילף מאיל נזיר, מה לאיל נזיר שכן יש עמו דמים
אחרים, אם כן נכתוב 'שלמים' מאי 'שלמים', לרבות כל שלמים. אשכחן שלמים, שאר כל
קדשים מנלן. וכי תימא גילף משלמים, מה לשלמים שכן טעונין סמיכה, ונסכים, ותנופת
חזה ושוק. אלא אמר קרא, זאת התורה לעולה למנחה ולחטאות ולאשם ולמילואים ולזבח
השלמים, היקישן הכתוב לשלמים, מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן
לשמה, אף כל בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן לשמה. אימא, היבא דשחית להו
מוצא שפתך תשמור ועשית פאשר נדרת' וגו' האי נדרה, נדר הוא, אלא אם כמה שנדרת
עשית, יהא נדר, ואם לאו יהא נדרה. ואיצטריך מוצא שפתך, ואיצטריך זאת התורה, דאי כתב רחמנא מוצא (הוה אמנא)

לא

מוסב על עשיה לשם שלמים אלא רק לאחר שהפסיק באמצעו
בפרט של זבח, נמצא דתהו ליה כלל שאינו מלא, כלומר כלל
שלא הושלמו דבריו אלא רק לאחר הזכרת הפרט, וכל כלל שאינו
מלא אין דנין אותו בכלל ופרט שאין בכלל אלא מה שבפרט.
רבינא מתירץ באופן אחר את קושיית רב אחא האמורה: רבינא
אמר, לעולם דנין כלל שאינו מלא בכלל ופרט, ואולם בלח"ה
שנאמר לאחר זבח שלמים חור הכתוב וכלל את כל עשיות האיל
בדין לשם בעלים.
מקשה רב אחא מדיפתי לרבינא על תירוצו: אמר ליה רב אחא
מדיפתי לרבינא, והא לא דמי – דומה – כלל קמא של יעשה
לכלל בתיא של לח, שכן כלל קמא מרבה דווקא את עשיות
ארבע עבודות הדם המעכבות בכפרה ותו לא, ואילו כלל בתיא
כולל את כל העשיות שהן לח, ואפילו את שפיכת השירים של
הדם על יסוד המזבח החיצון שאינה מעכבת בכפרה, וכן את
הקשרת האימורין על גבי המזבח.
תירץ לו רבינא: הא תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי, דריש בי
האי גוונא את מידת כלל ופרט וכלל, שאי אתה דן ממנה מלא דבר
שהוא פנין הפרט, ואם כן גם כאן יש לדרוש מיעשה זבח שלמים
לח, מה הפרט של זבח שהוא מפורש בעבודה של שחיטה ובענין
לשמן של הבעלים, אף כל עבודה כגון קבלה והולכה התרבו
מהכלל ובענין בהן לשמן, אבל עשיות שאינן מעיקר עבודות
הקרבן, לא התרבו לדין לשמה מהכלל ופרט וכלל זה.
שוב מקשה הגמרא: אי מה הפרט מפורש בעבודה של זביחה והיא
עבודה שחייבין עליה בחיין כרת, אף כל מה שהיא עבודה וחיין
עליה בחיין תהיה צריכה להיעשות לשם בעלים, ואם כן דווקא
שחיטה וזריקה אין – צריכות להיעשות לשמם, אבל קבלה והולכה
לא. אי נמי, מה הפרט מפורש בזביחה שהיא דבר המענין צפון, וכן
היא דבר שישנו גם בחטאות הפנימיות, אף כל דבר המענין צפון
וישנו בחטאות הפנימיות יהיה צריך להיעשות לשם בעלים, ואם
כן דווקא שחיטה וזריקה לא, מה האב וזריקה לא.
מתרצת הגמרא: איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי – מאחר שיש
סברא לומר שבא הפרט למעט קבלה ויש סברא לומר שבא למעט
זריקה, נמצא שזריקה וקבלה שקולין הן, ועל כן יבאון שניהן ויתרבו
מהכלל האמור, שכן אין בידינו להכריע את איזו מהן עליו
להוציא מהכלל האמור.
לישנא אחרת, וזריקה וקבלה שקולות הן, ונחא תיקו במילתא
– ועל כן כל אלה מהן תעמוד בדין האמור, ותכלל בכלל זה.
תירץ נוסף ואיבעית אימא, הרי זריקה מדרשה דרב אשי לעיל
מ'נרצה לו לכפר עליו כבר נפקא, ואין צריך לרבותה מהכלל
האמור, ואם כן בהכרח שבא לרבות קבלה.
הגמרא מביאה מקור לדין שם בעלים בשאר קרבנות. שואלת
הגמרא: אשכחן – אכן מצאנו דין לשם בעלים במיל נזיר, אך בשאר
שלמים מנלן דין זה? ובי תימא נילף במה מצינו במיל נזיר, הלא יש
לפרוך מה לאיל נזיר שכן יש עמו עוד דמים אחרים של החטאת
והעולה שהנזיר מביא מלבד איל זה, מה שאין כן בשאר שלמים
שבאים לבדם, שיתכן שאינם טעונים הקרבה לשם בעלים.
משיבה הגמרא: אם כן נכתוב זבח שלמים, ולמה נכתב זבח
שלמים. אלא מאי שלמים, לרבות כל שלמים לדין לשם בעלים.
ושוב שואלת הגמרא: אשכחן – מצאנו דין לשמה בשלמים, אך
בשאר כל קדשים מנלן. ובי תימא נילף משלמים, הלא יש לפרוך
מה לשלמים שכן הם מענינין סמיכה, ונסכים, ותנופת תהו ושוק, מה
שאין כן בשאר הזבחים.
משיבה הגמרא: אלא אמר קרא (ויקרא ז לז), זאת התורה לעולה
למנחה ולחטאות ולזאשם ולמלוואים ולזבח השלמים, הרי שהקרישין
הקטוב – את כל הקרבנות לשלמים, מה שלמים בין שינוי קודש
בין שינוי בעלים בענין לשמה, אף בכל הקרבנות בין שינוי קודש בין
שינוי בעלים בענין לשמה.
מקשה הגמרא: אימא תיבא דשחיטת לחו שלא לשמה ליפסלו לגמרי,

ואף על גב דתירתי מתוך ארבע פירכות אלו הן לאו דוקא, אולם
תירתי מתוך הן מיהא דדוקא. הפירכא מה לשינוי קודש שכן
פסולו בגופו אינה בדווקא, שכן מאי שנא שינוי בעלים שאמרנו בו
דלא הוי פסול בגופו, הלא הוא משום שמתחבה בעלמא היא ואין
בו מעשה, ואם כן שינוי קודש נמי מתחבה בעלמא הוא ואין בו
מעשה, ומדוע יחשב כפסול בגופו של זבח. אלא בהכרח בין
דאחשבה – שחיטתו לשנות את שם הזבח פסלה לזבח בגופו אף
על ידי מחשבה, הכא נמי בשינוי בעלים בין דאחשבה פסלה
בגופו. וכמו כן לרב פנחס בריה דרב מרי דאמר יש שינוי בעלים
לאחר מיתה, ואף יורשים שהקריבו את הקרבן לשם אחרים אינו
עולה לשם חובה, מסתלקת אף הפירכא מה לשינוי קודש שכן
ישנו לאחר מיתה, שהרי גם שינוי בעלים ישנו לאחר מיתה. אך
מכל מקום תירתי מיהא – את שתי הפירכות הנותרות עדיין איכא
למיפרק, מה לשינוי קודש שכן ישנו בכל ארבע עבודות וישנו גם
בקרבת ציבור, מה שאין כן בשינוי בעלים.
משיבה הגמרא: אלא אמר רב אשי, אמר קרא (ויקרא א ד) ונרצה לו
לכפר עליו, שמשמע לכפר על הבעלים ולא לכפר על חבירו,
ומאחר שהכפרה היא בזריקה, אם זרק את הדם לשם אחרים אין
הקרבן עולה לבעלים לשם חובה.
מקשה הגמרא: וכי האי עליו להכי הוא דאיתא – לשינוי בעלים
הוא בא, האי מיבעי ליה לכדתניא, ונרצה לו לכפר עליו, רבי
שמעון אומר, את שקליו חייב באחריותו, ואת שאינו עליו אינו חייב
באחריותו, שאם נזר אדם נדר לגבות בשלשן 'הרי עלי, ולאחר
שהפרישו אבד או מת, הרי הוא חייב להביא אחר תחתיה. מה
שאין כן בנדבה שאומר על בהמה 'הרי זו לקרבן, אם מתה או
שאבדה, אינו חייב להביא אחרת תחתיה. ומשמעות הכתוב היא,
שאותו קרבן שמוטל עליו – על האדם חובב ההבאה דהיינו באופן
שאמר הרי עלי, יקריב אותו ואז ירצה לו, אבל עד שיקריבו לא
נרצה ולא נפטר מחיובו. ואמר רב יצחק בר אבדימי, מאי מעמא
של חיוב אחריות זה, שמכיון דאמר 'הרי עלי, כמאן דמענין ליה
אכתפיה דמי – הרי זה כמו טעון חיוב זה על כתפי הנזיר, ואינו
נפטר ממנו עד שיקריב את קרבנו. מתרצת הגמרא: רב אשי
מ'נרצה לו לכפר' קאמר שריבה הכתוב שינוי בעלים בזריקה, שכן
משמע מהכתוב 'לו לכפר' ולא לכפר לחבירו, ואילו דרשת רבי
שמעון בברייתא היא מעליו.
הגמרא מתפשת מקור לדין שינוי בעלים בקבלה, ושואלת: אשכחן
– אכן מצאנו זביחה וזריקה שינוי בעלים פוסל בהם מהדרשות
שהובאו לעיל, אך בקבלה מנלן שהוא פוסל. ובי תימא נילף
– ללמוד במה מצינו מזביחה וזריקה, הלא יש לפרוך מה לזביחה
וזריקה החמורות שכן הן עבודה שחייבין עליה בחיין – מחוץ
לעזרהו כרת, מה שאין כן בקבלה הקלה בכך שאין בה חיוב כרת
מחוץ לעזרה.
מתרצת הגמרא: אלא אמר רב אשי, שינוי בעלים בקבלה איתא
מאיל נזיר, דכתיב בו (במדבר יז) וזאת האיל יעשה זבח שלמים,
ומכאן שצריך שתהא עשיותו לשם שלמים, ואם אינו ענין לשינוי
קודש, דנפקא ליה מהתם – שהרי כבר למדנו פסול שינוי קודש
מהדרשות המובאות לעיל (ע"א), תנהו ענין לשינוי בעלים שפוסל
בכל העבודות.
מקשה רב אחא בר אבא לרבא על דרשת רב אשי האמורה: אמר
ליה רב אחא בר אבא לרבא, אימא יעשה' הוא כלל הכולל את כל
העבודות, ואילו זבח' הוא פירוש המורה על שחיטה בלבד, והרי
כלל ופרט, אין כלל אלא מה שפירט, ואם כן יש לומר וזביחה אין
– צריכה להיעשות לשם בעלים, אבל מירי אחרתא – עבודה
אחרת לא צריכה להיעשות לשמם.
תירץ לו רבא: אי כתיב יעשה שלמים זבח, אכן יש לומר
דקראמרת, שיעשה' כולל את כל עשיות השלמים, וזבח' אינו
אלא פרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט. אבל השתא דכתיב יעשה
זבח שלמים, ולא גמר הכתוב להשלים את הכלל ולפרש שהוא

56 שְׁפָתֶיךָ ללמוד ממנו שהוא כשר כנדבה אבל אינו עולה לחובתו,
 57 כמבואר לעיל. ויש להקשות, אִמָּא דווקא קרבן הָבָא בְּנֶדְבָה וּבְנֶדְבָה
 58 שבו מדבר הכתוב האמור, לִיִּיתִי וְלֹא לִירֵצִי – דווקא הוא כשנובח
 59 שלא לשמו יקרב למזבח אך לא ירצה, כשם שהוא בא לאחר
 60 מיתה מבלי שירצה, אבל אִשֶּׁשׁ שנובח שלא לשמו לֹא לִיִּיתִי כָּלֵל
 61 – לא יקרב כלל, כשם שאינו בא לאחר מיתה.
 62 אִמָּר לֹהוּ אֲפִי לַתְּרִין את קושייתם, רִישׁ לְקִישׁ מִכָּאָה – מהכתוב
 63 הבא בַּתָּח את תשובתו. שנאמר (ויקרא ד' א') וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחַטָּאת,
 64 וכתוב זה הוא המקור לפסול חטאת שנשחטה שלא לשמה, שכן
 65 ממנו דורשת הגמרא להלן^(ט), שתהא שחיטתה לשם חטאת.
 66 ומכתוב זה משמע מיעוט, דווקא אֹתָהּ אם שחטת לְשָׁמָּה היא
 67 בְּשֶׁרָה ואם שחטת שְׁלֵא לְשָׁמָּה היא פְּסוּלָה, הָא שְׂאָר קְרָשִׁים אף
 68 שנשחטו שְׁלֵא לְשָׁמָּה בְּשֶׁרִין, ואף אשם בכלל. וְכֹל מאחר שהם
 69 קרבים אף יִרְצו ויעלו לשם חובה, תלמוד לומר מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ
 70 תשמוּר וְעֵשִׂית, ואם תעשה שלא כפי שנדרת אלא תזבחנו שלא
 71 לשמו, לא יעלה לחובת נדרך אלא יקרב כנדבה אחרת.
 72 ושוב הקשו לו: וְאִמָּא עדיין יש לומר שדווקא קרבן הָבָא בְּנֶדְבָה
 73 וּבְנֶדְבָה שנובח שלא לשמו לִיִּיתִי וְלֹא לִירֵצִי – יקרב ולא ירצה, אבל
 74 אִשֶּׁשׁ אֲרִיצוּי נִמִּי לִירֵצִי – גם ירצה ויעלה לשם חובה.
 75 אִמָּר אֲפִי, אִשֶּׁשׁ דְּמִירֵצִי לֹא מוֹצֵאת אִמָּרַת – לא יתכן לומר שאשם
 76 שנובח שלא לשמו ירצה, שהרי יש ללמוד שאינו מרצה בקל
 77 וחומר מעולה שגילה עליה הכתוב שאינה עולה לשם חובה, וְכָה
 78 עוֹלָה שְׂאָף שְׂאִינָה כְּבָבָתָה על איסורי לאה, מכל מקום אם נזבחה
 79 שלא לשמה אִינָה מוֹצֵאת, אִשֶּׁשׁ שְׂמִכְפָּר על לאוין אִינוּ דִּין שְׂאִינוּ
 80 מְרַצָּה כשנובח שלא לשמו.
 81 מקשה הגמרא: הלא יש לפרוך על קל וחומר זה, מִה לְעוֹלָה
 82 החמורה שֶׁכֵּן היא קרבה כְּלִיל על המזבח, ואין להוכיח ממנה על
 83 אשם הקל ממנה משום שאינו כליל.
 84 מתרצת הגמרא: שְׁלָמִים שאינם כליל ובכל זאת הם בכלל דרשת
 85 'מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ' ואינם עולים לשם חובה, ויכחיז על האשם שנשחט
 86 שלא לשמו, שאפילו שאינו כליל אינו עולה לשם חובה.
 87 שוב פורצת הגמרא: מִה לְשָׁלָמִים שֶׁכֵּן הם מְעוּנִין נִסְכִּין וְתַנּוּפָתָה הָיָה
 88 וְשׁוֹק, ואין להוכיח מהם על אשם הקל מהם בכך שאינו טעון
 89 נסכים ותנופה.
 90 משיבה הגמרא: עוֹלָה שאינה טעונה נסכים ותנופה תוֹכִיחַ, שאף
 91 קרבן שאינו טעון נסכים ותנופה שקרב שלא לשמו אינו מרצה.
 92 וְחֹדֶר דִּין – ושוב חזרת הפיראז מה לעולה שהיא כליל, ושוב יש
 93 להוכיח משלמים. לֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה, וְלֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה – אין
 94 חומרתו של זה בחומרתו של זה, שכן אין בשלמים את חומרת
 95 העולה שהיא כליל, ואין בעולה את חומרת השלמים הטעונים
 96 נסכים ותנופה. ובהכרח שסיבת מה שאינם מרצים אינה משום
 97 החומרא המיוחדת שיש בכל אחד מהם, אלא מחמת הצד השוה
 98 שיש בשניהם. ואם כן יש ללמוד מהצד השוה שבהם אף על אשם,
 99 שכן מה להצד הַשְׁנוּה שֶׁכֵּן, שֶׁהֵן קְרָשִׁים, וְאִם שֶׁהֵן שְׁלֵא לְשָׁמָּה
 100 הרי הם בְּשֶׁרִין וְאִין מְרַצִּין, אִף אִנִּי אִמָּא אִשֶּׁשׁ שְׂאָף הוּא בכלל
 101 הצד השוה שֶׁכֵּן הוּא קוֹדֵשׁ, וְעַל כֵּן אִם שֶׁהֵן שְׁלֵא לְשָׁמָּה הרי הוא
 102 בְּשֶׁר וְאִינוּ מְרַצָּה.
 103 שוב מקשה הגמרא: הלא עדיין יש לפרוך מִה לְהַצִּד הַשְׁנוּה שֶׁכֵּן
 104 (ו–בעולה ושלמים) שֶׁכֵּן וְשֶׁכֵּן בְּצִיבּוֹר, כגון תמידים ומוספים שהם
 105 עולות ציבור, וכבשי עצרת שהם שלמי ציבור, ויתכן שמשום
 106 חומרא זו החמירה בהם התורה שלא ירצו, ואין ללמוד מהם על
 107 אשם שהוא קרבן יחיד, ואין הציבור מביאים אותו.
 108 משיבה הגמרא: תוֹדָה תוֹכִיחַ על האשם, שאפילו שחזר באה רק
 109 על ידי יחיד ולא על ידי ציבור, מכל מקום אם נשחטה שלא לשמה
 110 אינה מרצה, והוא הדין לאשם.

1 לֹא יִדַּע בְּמָא – לא היינו יודעים לגבי מה נאמר 'מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ'
 2 תשמוּר וְעֵשִׂית כאשר נדרת, ולא היינו מפרשים את כוונת הכתוב
 3 בענין עבודות לשמה. על כן בְּתֵב רְחֻמָּא וְזֹאת הַתּוֹרָה, כדי להקיש
 4 את כל הקרבנות לשלמים שנאמר בהם דִּין לשמה. וְאִי בְּתֵב
 5 רְחֻמָּא רק וְזֹאת הַתּוֹרָה בלא 'מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ', הָיָה אִמָּא לְפִסְלוֹ
 6 – היינו אומרים שכל הקרבנות שזבחו שלא לשמם פסולים, על
 7 כן בְּתֵב רְחֻמָּא מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ כדי להשמיענו שאף שאינם עולים
 8 לשם חובה הרי הם כשרים כנדבה, כמבואר לעיל.
 9 רְמִי רִישׁ לְקִישׁ עַל מְעוּנֵיהּ בִּי מְרַצָּא וּמִקְשִׁי – שכב ריש לקיש בבית
 10 המדרש על בטנו כשפניו כלפי הקרקע, והקשה על מה ששנינו
 11 במשנתנו 'כל הזבחים שזבחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו
 12 לבעלים לשם חובה, הלא ממה נפשך, אם זבחים שזבחו שלא
 13 לשמן בְּשֶׁרִים הם, אף יִרְצו ויעלו לבעליהם לשם חובה, וְאִם אִין
 14 הם מְרַצִּין, מִמָּה הם בָּאִין כלל.
 15 אִמָּר לוֹ רְבִי (אלעזר) [וְאֶלְעָזָר] לְרִישׁ לְקִישׁ, אין סתירה בין מה
 16 שהם כשרים לבין מה שאינם מרצים, שהרי כן מצינו גם בְּקִרְבָּנוֹת
 17 הַבָּאִין לְאַחֵר מִיתָה, שֶׁהֵן בְּשֶׁרִין ובכל זאת אִין הם מְרַצִּין. דִּתְנֵן
 18 בקינים (פ"ב מ"ה) בדין יולדת המחויבת עולה וחטאת במלאת ימי
 19 טהרתה, הָאִשָּׁה שֶׁהִבִּיָּאָה חָטָאתָהּ ואחר כך מִתָּה קודם שהביאה
 20 את עולתה, יָבִיאוּ הַיּוֹדֵשִׁין את עוֹלָתָהּ. אבל אם הביאה את
 21 עוֹלָתָהּ וּמִתָּה קודם שהביאה את חטאתה, לֹא יָבִיאוּ הַיּוֹדֵשִׁין בעליה
 22 חָטָאתָהּ, שכן הלכה במשה מסיני את, שחטאת שמתו בעליה
 23 הולכת למיתה, כמבואר במשנה בתמורה (פ"ד מ"א). הרי לנו
 24 שקרבנו של אדם קרב אף מבלי שירצה לו, שהרי אין כפרה
 25 למתים, ואף על פי כן עולת יולדת קריבה לאחר מיתתה. ואם כן
 26 שוב אין להקשות איך יתכן שקרבן שנשחט שלא לשמו ואינו
 27 מרצה עדיין כשר להקרבה.
 28 אִמָּר לוֹ רִישׁ לְקִישׁ, מוֹדֵינָא – מודה אני לך בְּעוֹלָה שאם שחטה
 29 שלא לשמה תיקרב אף שאינה מרצה, שכן מצינו וְאִתָּא – שהיא
 30 באה לְאַחֵר מִיתָה, ואפילו שזבחה שאינה מרצה. אך אִשֶּׁשׁ דְּלֹא אִתִּי –
 31 שלא מצינו בשום מקום שהוא בא לְאַחֵר מִיתָה, מִנְּלֵן – מניין לנו
 32 שהוא כשר אפילו שנשחט שלא לשמו ואינו מרצה.
 33 אִמָּר לוֹ רְבִי אלעזר, הִרִי מְחֻלּוֹקֶתָךְ – שיתוך וסברתך באשם
 34 שנשחט שלא לשמו אכן שנויה בְּצִידוֹ של דִּין משנתנו. שכן שנינו
 35 בה, רְבִי אֶלְעָזָר אומר, אִף הָאִשֶּׁשׁ שנשחט שלא לשמו פסול. ואכן
 36 הוא משום שלא מצינו בו שיהיה כשר מבלי שירצה.
 37 אִמָּר רִישׁ לְקִישׁ עַל רְבִי אלעזר, וְכִי זֶה שְׂאֻמְקִין עָלָיו אָדָם גְּדוֹל
 38 הוּא, קְאָמִינָא אִנָּא מְשֻׁנָּה שְׁלִמָּה – הלא אני אמרתי להקשות
 39 מסתם משנתנו השנויה בשיטת חכמים המכשירים גם אשם
 40 שנשחט שלא לשמו, וְזֹאת אִמָּרַת לִי להביא סיוע לסברתך מדברי
 41 רְבִי אֶלְעָזָר הפוסל. הלא לשיטת חכמים עדיין קושייתו בעינה
 42 עומדת.
 43 אִלָּא אִמָּר רִישׁ לְקִישׁ, אִתָּתָהּ אִנָּא פְּתַחָא לְנִפְשָׁא – אפתח אני פתח
 44 לקושיית עצמי, מנין זבחים שזבחו שלא לשמן קרבים אפילו
 45 שאינם מרצים, ואתרצנה. נאמר בתורה 'מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ וגו' תשמוּר
 46 וְעֵשִׂית כאשר נדרת לה' אֶלְהִיךָ נְדָבָה. וְכִי הָאִי נְדָבָה היא, הלא
 47 נֶדֶר הוּא בּוֹ, אלא אם כמו שנדרת עשית והקרבתו לשמו יעלה
 48 לחובת הנדר, ואם תקריבו שלא לשמו יהיה כשר בתורת נדבה,
 49 ולא יעלה לחובת הנדר, כְּדִמְבּוּאָר לְעִיל^(ה). ומכאן שזבחים
 50 שזבחו שלא לשמן כשרים אפילו שאינם מרצים.
 51 מביאה הגמרא את קושיית רבי זירא ורבי יצחק על דברי ריש
 52 לקיש: יְתִיב – (ישבו) רְבִי וְרָא רְבִי יִתְקַן בְּרַ אִמָּא, וְיִתִּב אֲפִי נִפְיָהוּ
 53 – וישב אביי אצלם, ויְתִבִּי וְקָאמְרִי, קְשִׁיָּא לִיה לְרִישׁ לְקִישׁ אִשֶּׁשׁ
 54 דְּלֹא אִתִּי – (בא) לְאַחֵר מִיתָה מדוע הוא כשר אפילו כשנובח שלא
 55 לשמו ואינו מרצה, וְנִסְכִּי לֵה תְלֻמוֹדָא – והביא את דרשת 'מוֹצֵא

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאת לו שלוש שנים.

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רט
רש"י

לא ידעין במאי. קאמר רחמנא מוצא שפתיך תשמור דהא לא כתיב בהדי' בהאי קרא
עבודת לשמן דלמא לאו בלשמן משתעי קרא כתב רחמנא זאת התורה למילף משלמים
דמפרשה בהו לשמן. הכי גרסי רבי ריש לקיש על מעוה. שוכב על בטנו פניו (על) כלפי
קרקע: לפה חן באי. ואכתי לא קמא ליה טעמא דמתני' דילפינן ממוצא שפתיך. ואין
מריצין. שאין כפרה למותם ואף אתה אל תתמה
על אלה האשה. יולדת: לא יביאו יורשין
חטאתה. דהויא לה חטאת שמתו בעליה
והלכתא גמירי לה דלמיתה אולה. מורידא לך
בעולה. שאם שחטה שלא לשמן שתתקרב אע"פ
שאינה מרצה הואיל ומצינו שבאה לאחר מיתה
ואינה מרצה והיה לשלמים ושאר קרבנות חוץ
מחטאת ואשם מיהו דלא אתי לאחר מיתה
דקדיל (תמורה דף יד.) דכל שחטאת מות
באשם רועה מנא לן דקרב שלא לשמן הואיל
ואינו מרצה דלא אפיק תנא דמתני' אלא פסח
וחטאת: מחליקתך. וסייעתך דאיכא רבי אליעזר
דקאי כותח. משנה שלימה. סתם מתני' דלא
פסל אלא חטאת: פתחא לנפשא. מגלן דקרב
יחיב רבי יורא וכו'. וקמתנה אפירוקיה דר"ל.
וקשיא ליה לריש לקיש אשם. אמאי קרב שלא
לשמו שלא לרצות הא לא אתי לאחר מיתה:
ונסיב תלמודא. כלומר נסיב קרא לתלמודא
דמילתיה: אימא הבא בנדר ונרבה. כדמשמע
קרא ליתו ולא לירצו כו'. ריש לקיש מהבא
פתח. לה (מהבא) לא נפקא ליה ממוצא שפתיך
דליקדא אלא דלא לירצי והקרבנו מהאי קרא
ילף ושחט אותה לחטאת אותה מיעוטא הוא
אותה הוא דבעינן לשמה ואי לא פסולה
כדילפינן לקמן הא שאר קדשים כו'. ארצוי נמי
לירצי. כיון דנפקא לן הקרבנו מאותה: אינה
מרצה. כדאמר אם לאו יתא נרבה: אשם
שכפפר. על לאוין האמורים שבוועת הפקדון
והקדש ושפחה חרופה: שכן מעוניים נסכים. ולא
גרס סמיכה דאשם נמי טעון סמיכה: שלמים ישנו
בצבור. בבשי עצרת:

הקיש

לא ידע במאי. כתב רחמנא 'זאת התורה'. ואי
כתב רחמנא 'זאת התורה' הוה אמנא ליפסלו.
כתב רחמנא 'מוצא שפתיך'. רמי ריש לקיש על
מעוהו פי מורשא ומקשי, אם פשרים הם, ירצו.
ואם אין מריצין, למה פאין. אמר לו רבי (אליעזר)
[אלעזר] מצינו בבאין לאחר מיתה, שהן פשרין
ואין מריצין, דתנן האשה שהביאה חטאתה ומיתה,
יביאו יורשין עולתה. עולתה ומיתה, לא יביאו יורשין
חטאתה. אמר ליה, מורידא לך בעולה דאתיא
לאחר מיתה. אשם דלא אתי לאחר מיתה, מנלן.
אמר ליה הרי מחלוקתך בצידו, רבי אליעזר אומר,
אף האשם. אמר, והו שאומרין עליו אדם גדול
הוא, קאמינא אנא משנה שלימה, ואת אמרת לי
רבי אליעזר. אקא אמר ריש לקיש, אפתח אנא
פתחא לנפשא, 'מוצא שפתיך' וגו', האי נרבה
נדר הוא כו', פדלעיל. יחיב רבי יורא ורבי יצחק
בר אבא, ויחיב אפי' גביהו ויחיב וקאמרי, קשיא
ליה לריש לקיש, אשם דלא אתי לאחר מיתה,
ונסיב לה תלמודא 'מוצא שפתיך'. אימא הבא בנדר
ובנרבה ליתו ולא לירצי, אשם לא ליתו כלל.
אמר להו אפי', ריש לקיש מהבא פתח 'ושחט
אותה לחטאת', אותה לשמה פשרה, שלא לשמה
פסולה. הא שאר קדשים, שלא לשמן פשרין, יכול
ירצו, תלמוד לומר 'מוצא שפתיך'. ואימא, הבא
בנדר ובנרבה ליתו ולא לירצי, אשם ארצוי נמי
לירצי. אמר אפי', אשם דמירצי לא מצית אמרת. קל וחומר מעולה, ומה עולה שאינה
מכפרת אינה מרצה, אשם שמכפר אינו דין שאינו מרצה. מה לעולה שכן כליל,
שלמים יוכיחו. מה לשלמים שכן מעוניין נסכים ותנופת חוה ושוק, עולה תוכיח. והור
הדיו, לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה, הצד השווה שבהן, שהן קדשים,
ושחטן שלא לשמן פשרין ואין מריצין, אף אני אביא אשם שהוא קודש, ושחטו שלא
לשמן פשר ואינו מרצה. מה להצד השווה שבהן שכן ישנו בציבור, תורה תוכיח.

מה

קדשים שלא שנה לעכב כל כמה דאכתי לא ידע קרא דמוצא שפתיך ואי פריך ליפסלו
דנגמר מחטאת ופסחו בהיקשא דזאת התורה כדפרישית בסמוך אי במה מצינו איכא
למיפרך שכן כרת ואי בהיקשא דזאת התורה אי"כ ליכתוב חורא או לחטאת גרידא או פסח
גרידא ואי נאמר דבכל דוכתא דמערבינן שנה לעכב דהיינו מהבא ומרבינן מוצא שפתיך
וגו' אי"כ אתי שפיר את דפריך וליפסלו כו'. ע"כ
הגה: ה"ה"ה מצינו בבאין לאחר מיתה שכשרין
ואין מריצין. וא"ת מ"מ דמי הני לא עלו בבאין
לאחר מיתה עלו לגמרי לשם חובה דלמד
שיעבדא דאורייתא אם היה הקרבן נפסל היו
היושין וקוקין להביא אחר ואפילו למד לאו
דאורייתא אם הפריש שניהם לאחריו אם נפסל
הראשון חיבינן להקריב את השני נמצא בדאין
לאחר מיתה מריצין לענין שעולין לשם חובה
משא"כ בשינוי קודש י"ל דמ"מ דמיא קצת להדי
לענין דאין מריצין רציו גמור דאין כפרה למת
ולאו בר חיוב הבאה הוא אלא שנתייחד מחיים
ובשינוי קודש ובעלים נמי אין רציו גמור וא"ת
ומה ראייה מייתי מבאין לאחר מיתה אטו מ' ילפינן
מינה בכל מקום שלא שנה הכתוב דאין אלא
למצוה דנימא כשרין ולא עלו וי"ל דדוקא שני
קודש ושני בעלים דוקא מדמי דהוי באין לאחר
מיתה שאין לו בעלים וכמו שלשם כשר ואינו
מרצה כמו כן באן בשנה אותו מבעליו והוי באין
לו בעלים: עולתה ומתה לא יביאו יורשין
חטאתה. משמע אבל אם היתה יכולה להביא
חטאתה אחר עולתה לעלתה של עולתה לשם
עולה וכן משמע בתורת כהנים בפרשת אשה כי
תוריע שאם הביאה עולתה תחילה הביא חטאתה
ממין עולתה וכן במס' קנים (פ"ב) ותימה דבפרק
תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמר' זה בנין אב
שכל חטאות קדמות לעולת העוף אפי' חטאת
העוף לעולת בהמה ואפי' דיעבר קאמר דפסול
מדמשני שאני עולת מצורע דרחמנא אמר העולה
שוהלה כבר והיינו דיעבר דלכתחילה חטאת
קודמת כדכתיב בהדיא בקרא ש"מ דבעלמא
דיעבר לא ותיריך הרי חיים דה"ה דבעלמא כשר
דיעבר והא דביע קרא במצורע משום דכתיב ביה
הוויה זאת תהיה בחייו ויהא דמשמע עיכובא
כדאמר פ"ק דמנחות (דף ה.) ונראה לי דילפי'
חטאת ועולה של יולדת מחטאת ועולה של
מצורע דיגלה הכתוב דאם עשה עולה תחלה
כשירה מוהעלה כדאיתא בפ' תמיד נשחט
(פסחים נט.) ואי לא קרא דוהעלה דמכשר היה
פוסל בכל מקום מטעם דיש מחסור זמן לבו ביום
שאמר הכתוב להקריב חטאת קודם לעולה אפי'
בעלמא דליכא תהיה דמשמע עיכובא תרע דתניא בפ"ק דמנחות (דף ה.) הקדים חטאתו לאשמו לא יתא אחד ממרס בדמו אלא תצא לבית השריפה וקאמר הא דמיפסיל לאו משום תהיה
דהא לא קאי אשחיתה משום דלאו עבודה היא אלא מטעם דיש מחסור זמן לבו ביום שאמר הכתוב להקדים אשם תחילה וזה הטעם למה לא יתא גבי חטאת ועולה בעלמא ולכן איצטרך
והעלה במצורע להכשיר וגמרין מיניה בעלמא (פסחים דף נט.) להכשיר אם הקדים עולה לחטאת אבל לא גמרין מיניה בחטאת ואשם כי אם קרבנות כמותם. ברין: לא יביאו יורשין
חטאתה. הניסא משוכשת בתורת כהנים ופירשתי במנחות בפ"ק (דף ד:) אשם דלא אתא לאחר מיתה מנא לן. תימה כיון דעולה ושלמים ניתא ליה גילף אשם מנייהו בהיקשא דזאת
התורה ולמה לי מוצא שפתיך וי"ל דאדרבה הוה אמנא איפכא גנילף שאר קדשים מואשם דלא אתו כלל: אשם לא ליתו כלל. תימה הא לא איצטרך מוצא שפתיך כלל אלא לאשם
דלשאר קדשים אתו מסברא כדאמרין דלא צריכי קרא דהא אתו לאחר מיתה וי"ל דהשתא הדר ביה מהדוא טעמא דאע"ג דאמר ליה מורידא לך בעולה לא היה אומר כן אלא מתוך דוחק:
הא שאר כל הקדשים אפילו שלא לשמן כשרין. ואם תאמר ל"ל אותה הא מוצריכי קראי לעכב בפסח וחטאת מכלל דשאר קדשים כשרין וכי תימא גילף מנייהו מה להגך שכן צד כר
ובדיקשא דזאת התורה נמי לא אתו דא"כ לא ליכתוב עיכובא אלא באחד בפסח או בחטאת ואיך ליתו מהיקשא: מה לשלמים שכן טעונין נסכים. לא גרסינן סמיכה דאשם נמי טעון
סמיכה כדאמר לקמן בפירקין (דף יא.) וה"ר חיים פירש דמשום אשם מצורע מצי למינקט סמיכה למ"ד בריש כל הפסולים (לקמן דף לג.) סמיכה לאו דאורייתא: תורה ויכתיב. אע"ג דאשכחן
עולה שבאה בנדרת ציבור שמקיצין בה תן את המזבח (תורה) ושלמים לא אתו בנדרת ציבור דהא ממעטין להו בתורת כהנים בפרשת ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים:

חטאת

הרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאנעיפאליע למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגגב: (א) הצנע לכת. (ב) מעמיד עצמו בסכנה.
(ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול. (ד) עמל בטרחה גדולה. (ה) זריזות. (ו) בוטח ומקווה. (ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר
הרבה פעמים.

היום יום ג אייר

המאמ נמי מיקרב קרבה מותרה. ואפי' הכי פסולה שלא לשמה כיון דאינה באה לאחר מיתה לשם חטאת כי אם לשם עולה אשם נמי כיון דאינו קרב להדיא לשם אשם אלא לשם עולה לא דמי לשאר קדשים: [ומקשה] חטאת אע"ג דקרב מותרה מינע רחמנא הוא למסקנא זו משמע שעומד מוקשה דלימא ליה ר' אליעזר אשם נמי כו' ג"ל דגרסו חטאת בריי וכל זה מדבריו רב ששת וד"פ חטאת אע"ג דקרב מותרה מינע רחמנא הוא שלא תכשירה מדאיתא לאחר מיתה כמו מחיים ומשונה הכי אינצטריך לריש לקיש לעיל אותה והא דפרץ אשם נמי כתיב ביה הוא לאו לסתור דבריו של רב ששת קאמי אלא הכי קאמר הדיב ממועט ליה מפסול שלא לשמן מאותה הא כתיב בה הוא פסול: **מינע** רחמנא היא. בכמה מקומות משמע דמזכרתיא היא חטאת נפקא לן עיובא דלקמן בגמ' (ד"ה) דרבי אליעזר אומר אף האשם א"ל ר' יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה [וכו'] ובפ"ק דמנחות (ד"ה) חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ותימנה דלקמן בפירקין (דף טו) גמרא חוץ מן הפסח והחטאת וילוף לה מקראי אחרוני דה"ר חיים מפרש דרצ"כ תרי קראי חד לחטאת ששחטה לשם עולה חד לחטאת חלב ששחטה לשם חטאת נזיר ומצורע אע"ג דכולן שמן חטאת מ"מ פסולה כיון דאינו באין לכפר דינו כמו עולות דאמרינן לקמן ולא דמי לחטאת חלב ששחטה לשם חטאת (ד"ס) דגשרה וקצת קשה מזה דפרץ בריש מנחות (דף ג) גבי חטאת חלב חטאת נזיר ומצורע ליתכפר דכתיב בה היא תורת ומאי פירכא והלא גלי קרא דכתיב בה ואת ונראה דאינצטריך היא גבי חטאת לגלויי אמנחת חוטא ואמנחת קנאות ואשמה דכתיב בה היא וכמו בפסח (והיינו) דאמר לקמן גבי פסח אלא הוא למא לי לכדתניא כל מקום שנאמר בו הוא כו' ורינוו שיי מחוקק משום דליתיה ברייתא דלקמן ובהם מחק דשנא היא ברייתא בתוספתא ומתו קצת תימנה אמאי צריך תרי קראי חד לחטאת וחד לפסח דה"ר יצחק מפרש חד לחטאת נקבה דלא אתי מותרה גופה עולה אלא תרעה עד שתסתאב רביא בדמיה עולה ולהכי פסולה בשני קודש וחד בשעיר חטאת דהוי אור ומותרו גופיה הוא עולה כי הפריש ששים וזוהי אכילתו ואימא דלא ליפסול בשלא לשמן ויש שום צריכותא דלא מצינן למלף חד מחבירה דאי הוי כתיב בנשיא בדידה סגי וצ"ע: **הנה"ה** ניתק אין לא ניתק לא אמר קרא הוא בהיותו יא: משמע חכא וניתק לרעיה דאורייתא ותימנה דבפסחים בסוף אלו דברים (דף עג.) משמע דהוי דרבנן דמפרש להם דוקא כשטו שטם ידעבר אבל לכתחלה לא גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ולא קאמר גזירה לאחר ניתוק אטו קודם ניתוק וי"ל דה"פ בהיותו יא קודם כפרה הלכך איכא כפרה נמי בעי ניתוק מזהו אטו לפני כפרה ור"ת לא גריס כן ניתק אין לא ניתק לא וכן בפ"ק דמנחות (דף ד) ולקמן ליתיה בפ' פרת חטאת (ק"ט) ולא בתמורה פ' ואלו קדשים (דף יח) ובא עולה טעם למה הוא כשר קיים דגמרי דבאשם רועה ומפרש משום דכתיב הוא

מה לתורה שפן טעונה לחם, עולה ושלמים ויחיו.
וחור הדין לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה,
הצד השוה שבהן, שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן
כשר ואינו מרצה, אף אני אביא אשם שהוא קדש,
ושחטו שלא לשמו כשר ואינו מרצה. מה להצד
השוה שבהן שהן באין בגדר ובגדרה. אלא אמר
רבא, זאת התורה וגו', הקישו הכתוב לשלמים.
מה שלמים שהן קדשים ושחטן שלא לשמן בשרים
ואין מרצין, אף אני אביא אשם שהוא קדש כו'.
מאי הוית דאקשת לשלמים, אקיש לחטאת. הא
מינע רחמנא אותה. (סימן הג"ש בש"ר). יתיב
רב הונא ורב נחמן ויתיב רב ששת גביהו ויתבי
וקאמרי, קשויא ליה לריש לקיש, אשם דלא אתי
לאחר מיתה, לימא ליה רבי אלעזר אשם נמי אתי
לאחר מיתה. אמר להו רב ששת, אשם למאי קרב,
למותרו, חטאת נמי מיקרב קרבה מותרה. חטאת
אף על גב דקרבה מותרה, מינע רחמנא הוא.
אשם נמי כתיב ביה הוא. ההוא לאחר הקטרת
אימורים הוא דכתיב, כדתניא, אבל אשם לא נאמר
בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורים, והוא עצמו
אם לא הקטירו אימורין כשר. ואלא הוא למא
לי. לכדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר
רב, אשם שניתק לרעיה, ושחטו סתם כשר. ניתק
אין, לא ניתק לא. מאי טעמא, אמר קרא הוא,
בהיותו יא. יתיב רב נחמן ורב ששת, ויתיב רב
אדא בר מתנה גביהו, ויתבי וקאמרי הא דקאמר
רבי אלעזר מצינו בבאין לאחר מיתה שהן כשרין
ואין מרצין, לימא ליה ריש לקיש הנהו נמי ליתו
ולירצו. אמר להו רב אדא בר מתנה, יולדת, אם
היא יולדת, בניה מי ילדו. מתקיף לה רב אסי, ומאן
לימא לן דאי איכא פמה עשה גבה לא מיתכפרא,
וכיון דכי איכא פמה עשה גבה מיכפרא, וירשיה
נמי מיכפרי. למימרא דקניא להו, והאמר רבי יוחנן,
הניח מנחה לשני בניו ומת, קריבה ואין בו שותפות.
ואי סלקא דעתך קניא להו, נפש אמר רחמנא. ולא
קניא להו, והאמר רבי יוחנן, הניח פהמה לשני בניו
ומת, קריבה ואין ממירין פה. אי אמרת בשלמא קניא
להו, היינו דאין ממירין פה דהויא להו פשותפין,
ושותפין

הקיש הכתוב. אשם לשלמים ואין משיבין על ההקיש: **אקיש לחטאת.** דפסול: קשויא ליה לריש לקיש אשם משום דלא אתי לאחר מיתה לימא ליה ר' אליעזר אשם נמי אתי לאחר מיתה. שאשם שמתו בעליו רועה ודמיו נופלין לקין המזבח: לפותרו. שדמיו נופלין לנדבה כדפרשית: **חטאת נמי.** מותרו נדבה הוא כגון הפרשי שתי חטאות לאחריית מתכפר באחת באחת מזה והשניה תרעה (וימא סה). והוא קריבה לאחר מיתה בעלים שדרי נתכפר בהביריה בדיו ואין זו חטאת שמתו בעליה אלמא אתיא חטאת לאחר מיתה ואפי' הכי פסולה שלא לשמה ואשם נמי ליפסול: **מינע רחמנא הוא.** בשעיר נשיא כתיב בשחטו (ויקרא ד) ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא שישחטו לשם חטאת ואם לאו פסול דהוא משמע בהיותו יא אם בהיותו יא כשר ואם לאו פסול וימנה ילפי' פסול דחטאת לקמן בפרקין (דף יג) **אשם נמי כתיב ביה אשם הוא.** בצו את אדון והקטירו המזבח אשה לה' אשם הוא בזמן שהוא לשם אשם כשר ואם לאו פסול: **הוא לאחר הקטרת אימורין.** דלא ילפינן מינה כדתניא לקמן בפ"ק אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין וליכא למימר בהקטרה דמבעי לשמו לעכב דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר דאין כפרה אלא בדם ואע"ג דכתיב באשם קדש קדשים הוא (ויקרא ו) קודם שחטה לא ילפינן מינה דלא משמע לשמו אלא כשכתוב הוא עם שם הקרבן כגון חטאת הוא אשם הוא והוא דכתיב גבי אחת מעבודת היום: שניתק לרעיה. שמתו בעליו או שנתכפרו באחד וניתק מדין אשם לרעיה שאמרו לו ב"ד הוציא ורעה: ושחטו סתם כשר. לעולה הואיל וסופו לקין המזבח שהוא עולה ניתק אין. דמיעקר שם אשם מינה משמסר לרועה וקם סתמיה לעולה לאשם וניתק לו הוי חטאת הוא לעולה דאמר קרא אשם הוא בהיותו יא: הנהו נמי ליתו וליצו. איורשים: יולדת. עולת יולדת דאיתי ראיא מינה יביאו יורשים עולתה מאי ליתו ולירצו איכא אם היא יולדת כו' **מאן לימא דאי איכא כפה עשה גבה.** דיוולדת דלא מיכפרא עולתה עליהו אם תביא מחיים עולה מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה דחגיב עולת נדבה כתיב ונרצה לו מלמד שהמקום מרוצה לו ועל מה המקום מרוצה לו אם תאמר דברים שחביבין עליהם מיתת ב"ד מיתה בידי שמים כרת (בידי שמים) מלקות ארבעים חטאות אשמות הרי עונשן אמור הא אין עולה באה אלא על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה: למימרא דקני להו. לירשין בהמת קרבן אביהן דקפרכת תכפר עליהו: אין בה משום שותפות. דאמרינן בהמנחות והנסכים (מנחות ק"ה) הכל בא בשותפות לא חילק הכתוב אלא מנחה שנאמר בו נפש: **ה"ג [נפש] אמר רחמנא.** ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו' (ויקרא כ): דאין ממירין בה. אם המיר אינו תמורה: ושותפין

דמשמע בהיותו יא פירוש בהיותו מה שסופו להיות דהיינו עולה שסופו עומד לכך כשיסתאב ויפלו דמיו לנדבה ואין לחוש אי קרא אהלכתא דכי האי גונא אשכחן בפ' הלוקח עובר פרתו (בכורות דף טז) דאינצטריך קרא ואינצטריך להכתא והשתא הא דנקט בכל דוכתא כל שבחטאת מזה באשם רועה לא נקט רעיה אלא לפי שתיקנה חכמים וכי גמירי הכי גמירי כל שבחטאת מזה באשם קרב עולה דרעה דרבנן היא: **נפש** אמר רחמנא. ומשמע דמנפס קדריש וכן בסוף המנחות והנסכים (מנחות ק"ה) קתני הכל בא בשותפות חוץ ממנחה דכתיב נפש ותימנה דבתורת כהנים דריש נפש ולא ציבור קרבנו ולא שותפין ונראה דרישא דקרא מייחית בכל מקום: **ולא** קניא להו דהאמר רבי יוחנן. דרבי יוחנן אדרבי יוחנן הוי מצי לאקשויי: אחד

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על תאמר ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה.

שוב פורכת הגמרא: מה לתודה שכן מעונה לחם, מה שאין כן באשם
 שאינו טעון לחם.
 משיבה הגמרא: עולה ושלמים יביחו, שאפילו שאינם טעונים לחם
 אינם מציגים בשינוי קודש, והוא הדין לאשם. וקור הדין – ושוב
 חוזרת הפירכא מה לעולה ושלמים שכן ישנם בציבור, ושוב יש
 להוכיח מתורה. לא ראו זה קראו, ולא ראו זה קראו, שכן אין
 בשלמים ועולה את חומרת תורה, ואין בתורה את חומרת עולה
 ושלמים. והכרח סיבת מה שאינם מציגים אינה משום החומרא
 המיוחדת שיש בכל אחד מהם, אלא משום הצד השווה שבהם. ואם
 כן יש ללמוד מהם אף על אשם. שכן מה להצד השווה שבהם, שכן
 קרשים, ואם שחטן שלא לשמן הובח כשר ואינו מרצה, אף אני אביא
 אשם שאף הוא בכלל צד שווה זה שכן הוא קדש, ועל כן אם שחטנו
 שלא לשמו הרי הוא כשר ואינו מרצה.
 שוב פורכת הגמרא: מה להצד השווה שבהם – בעולה שלמים
 ותורה שכן באין בנדר ובנדבה, ואין ללמוד מהם על אשם שאינו
 בא בנדר ונדבה.
 מסיקה הגמרא: אלא אמר רבא, מקור מה שאשם שלא לשמו אינו
 מרצה אינו מהצד השווה האמור אלא מהדיקש, שנאמר (ויקרא ז לו)
 'ואת התורה וגו' לעלה למנחה ולחטאת ולקדש ולמלוואים ולקרב
 השלמים, והקישו הכתוב את האשם לשלמים. מה שלמים שכן
 קרשים ושחטן שלא לשמן כשרים ואין מרצין, אף אני אביא אשם
 שהוא קודש בלא אף הוא שנשחט שלא לשמו כשר ואינו מרצה.
 שואלת הגמרא: מאי הוית להקדש לשלמים אקיש לחטאת. מה
 ראית להקיש אשם לשלמים ולהכשירו כשנשחט שלא לשמו,
 הלא יש להקישו לחטאת שהיא פסולה כשנשחטה שלא לשמה.
 משיבה הגמרא: הא מיעט רחמנא ב'אותה' שנאמר בחטאת,
 שדווקא היא נפטלת בשינוי קודש ושינוי בעלים, אבל שאר
 קרבנות כשרים ואינם מרצים.
 חוזרת הגמרא לקושיית ריש לקיש ותשובת רבי אלעזר שהובאה
 לעיל (א) ודנה בדבריהם: (כ"ט ה"ג ב"ש), יתיב – [ישבו] רב הונא
 ורב נחמן, ויתבי – [ישבו] רב אבהו – [עמדם], ויתבי – [עמדם] –
 וישבו רב הונא ורב נחמן ואמרו כדברים הבאים. קשיא ליה לריש
 לקיש לעיל על תשובת רבי אלעזר, מדוע אשם דלא איתי – [בא] לאחר
 מיתה ממשיך להיקרב לאחר שנשחט שלא לשמו, הרי לא מצינו בו
 שיהיה כשר מבלי שירצה. והקשו על כך רב הונא ורב נחמן, למה
 ליה – הלא היה לו לרבי אלעזר להשיבו, שאשם נמי איתי לאחר מיתה,
 שהרי בשמות בעלי הוא רועה עד שיפול בו מום, וימכר ויביאו
 מדמיו עולה לקצין המזבח. הרי לנו שהוא קרב אפילו שאינו מרצה,
 ואם כן גם כשקרב שלא לשמו הוא כשר ואינו מרצה.
 אמר להו רב ששת, אין להוכיח מאשם שמתו בעליו על אשם
 שנשחט שלא לשמו, שכן אשם לאחר מיתה למאי הוא קרב, הלא
 אינו קרב אלא למותרו, שדמיו נופלים לעולת נדבה כאמור, אבל
 אינו קרב בתורת אשם עצמו. ואם כן שפיר הקשה ריש לקיש, שהרי
 חטאת נמי מיקרב קרבה מותרת, שכן אם הפריש אדם שתי בהמות
 לחטאתו, האחת כדי להקריבה והשניה לאחרייתו, אם קרבה
 הראשונה כהלכתה השניה תרעה עד שתסתאב ויביאו בדמיה
 עולה. ועולה זו באה אפילו לאחר שמתו הבעלים. הרי לנו, שאפילו
 שמותר החטאת קרב לאחר מיתה, מכל מקום חטאת שקרבה שלא
 לשמה פסולה, ואם כן הוא הדין לאשם, שאפילו שדמיו קריבים
 לעולת נדבה לאחר מיתה הבעלים, מכל מקום אם נשחט שלא
 לשמו בתורת אשם יש לו להיפסל.
 וסיבת מה שאכן חטאת שלא לשמה פסולה אף על גב דקרבה
 מותרת, היא משום שמינע רחמנא חטאת שלא לשמה מהקרבנה,
 ככתוב בשעיר נשיא (ויקרא כד) 'ושחט אתו במקום אשר ישחט את
 העולה לפני ה' חטאת הוא'. ומשמעות 'הוא' שבהויתו היא,
 שדווקא כל זמן שהוא בהויתו ונשחט לשם חטאת הוא כשר, ואם
 לאו הרי הוא פסול.
 מקשה הגמרא: הלא אשם נמי כתיב ביה 'הקטיר אתם הכהן
 המזבחה אשף לה' נשחט הוא', וגם בו יש לדרוש מהוא' שבהויתו
 היא, שדווקא אשף לשם אשם הוא כשר, ואם לאו הוא פסול.
 מתרצת הגמרא: מהוא' הוא' שנאמר באשם, לאחר הקטרת אומרים
 הוא דכתיב, ולא נאמר לגבי שחיטה ושאר עבודות היום, ועל כן לא

יתכן שבא הכתוב לפסולו מחמת הקטרה שלא לשמו, שהרי אין
 ההקטרה מעכבת. בכתוב לחלן (א), נאמר בפסח 'הוא' בשחיטה
 לעכב, אבל אשם לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקטרת אומרים,
 ובהקטרה לא יתכן פסול שלא לשמה, שהרי הוא (האשם) עצמו
 אפילו אם לא הקטירו את האומרים שלו כלל הוא כשר.
 הגמרא מביאה את דרשת רב מהוא' שנאמר באשם. שואלת
 הגמרא: ואלא 'הוא' שנאמר באשם למה ליה.
 משיבה הגמרא: 'הוא' זה נדרש לכדרב אמר רב. דאמר רב הונא
 אמר רב, אשם שמתו בעליו או שהתכפרו באשם אחר, שניתק מדין
 אשם לדין רעה, שאמרו לו בית דין הוציאנו לרעות עד שיפול בו מום
 ותביא בדמיו עולה, ושחטנו קדם בלא מחשבה לשם איזה זבח שהוא,
 הרי הוא כשר בתורת עולה. שכן מאחר שסופו שיפול בו מום ויביאו
 מדמיו עולת קצין המזבח, הרי הוא עומד בסתמו לעולה. ודווקא אם
 ניתק בפירוש לרעה וכובר נמסר לרועה, אין – הרי הוא כשר בסתמא,
 אבל אם לא ניתק בפירוש לרעה, לא כשר הוא בשחיטה סתם, משום
 שעדיין יש עליו שם אשם ואינו עומד בסתמו לעולה.
 וביאר רב את דבריו, מאי טעמא – מנין לנו שבלא ניתוק מפורש אינו
 כשר בתורת עולה, משום דאמר קרא באשם 'הוא', שמשמעותו
 בהויתו של אשם יהא עומד, וכל זמן שלא ניתק ממנו על ידי
 מסירתו לרועה אינו עומד בסתמו לעולה.
 חוזרת הגמרא לדברי רבי אלעזר שהובאו לעיל, ודנה האם
 מתכפרים היורשים בעולת אביהם. יתיב – [ישבו] רב נחמן ורב
 ששת, ויתבי – [ישבו] רב אבהו – [עמדם], ויתבי – [עמדם] –
 וישבו רב נחמן ורב ששת ואמרו, הא דאמר רבי אלעזר
 לתרץ על קושיית ריש לקיש 'אם אין מרצין למה באין', שכן מצינו
 גם בקרבנות הבאין לאחר מיתה שכן כשרין ואין מרצין, יש
 להקשות על כך, למה ליה – הלא היה לו לריש לקיש להשיב לרבי
 אלעזר, שאין ראיה מקרבנות הבאים לאחר מיתה שיתכן שיקרב
 הקרבן מבלי שירצה, שכן תהוה נמי ליתו ולידעו – אף קרבנות אלו
 באים ממזכיר על היורשים מהבאים אותם.
 אמר להו רב אבהו בר מתנה, הלא הוכחת רבי אלעזר היא מעולת
 יולדת, ובזילת לא יתכן שירצה קרבנה על יורשיה, שהרי אם היא
 יולדת ומתרחצת בעולה, וכי נקנה מי ילדו בכדי שיהיה שייך בהם
 רציו זה. ואם כן שפיר הוכיח רבי אלעזר משם שיתכן שיהיה
 הקרבן קרב אף מבלי שירצה.
 מתקנה לה – [הקשה] רב אפי' על תירוצו רב אבהו בר מתנה, הלא
 הלכה בידנו שהעולה מכפרת על העשה, ומאן לימא לן דאי אבא
 כמה עשה נקבה לא מתכפרת, ומי אמר לנו שאם מחויבת היולדת
 בכפרת ביטול כמה מצוות עשה שאין עולתה מכפרת לה עליהם,
 מלבד עצם הריצוי שהתחייבה בו על ידי לידתה. וכן דכי אבא
 כמה עשה נקבה מיכפרת, וירשה נמי מיכפרת – ומכיון שהיא מתכפרת
 בחייה בעולה זו על ביטול מצוות עשה שבידה, אף היורשים
 מתכפרים בה על ביטול מצוות עשה שבידם. ושוב אין להוכיח משם
 שיתכן שיהיה קרבן קרב מבלי שירצה.
 הגמרא דנה האם היורשים קונים את קרבן אביהם או לא. תמזה
 הגמרא על קושיית רב אסי: למיכרא דקניא להו – וכי יתכן לומר
 שקרבן האב נקנה ליורשים והרי הם נחשבים לבעלים עליו בכדי
 שיתכפרו בו. והאמר רבי יוחנן, אף שהלכה בידנו שאין מנחה
 באה בשותפות, אך אדם שהיה מנחה לפני שני בניו ונת קודם
 שהספיק להקריבה, הרי היא קריבה כדון מנחת יחיד, ואין בו משום
 שותפות. ואי סלקא דעתך קניא להו – ואם יעלה בדעתך לומר
 שהיורשים קונים את המנחה ונחשבים לבעלים עליה איך אפשר
 להקריב מנחה זו, הרי ונפש ה' הרי ונפש ה' קרבן מנחה' וגו' אמר
 רחמנא במנחת נדבה (ויקרא כ א), ומשם למדנו שדווקא יחיד מביא
 מנחה ולא שני שותפים.
 ושוב מקשה הגמרא על הצד השני: וכי יתכן לומר שקרבן האב לא
 קניא להו – לא נקנה ליורשים לאחר מיתתו, והאמר רבי יוחנן, אדם
 שהיה מנחה לפני שני בניו ונת קודם שהספיק להקריבה, הרי היא
 קריבה לאחר מיתתו, ואולם אין היורשים ממיירין בה. מסיקה הגמרא
 את מרשיתיה, אי איתר בשיקמא קניא להו היינו דאין ממיירין בה – אם
 תאמר שהקרבן נקנה ליורשים מובן מדוע אינם ממירים, משום
 דהויה להו בשותפות בו.

הוא כֹּהֵן, הרי כבר התכפר לו חטאו.
מקשה הגמרא: וְאֵלֶּא כֹהֵן תֹּאמַר, שֶׁלֹּא בִּיפְרוֹ, אִם כֵּן לֵאחֲרֵי
שֶׁנִּשְׁחַט הֶזְבֵּחַ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ לָמָּה הוּא קָרֵב כֻּלָּל. וּמִדּוּעַ הֻקְשָׁה לִרְבִּי
שִׁישַׁא מִדּוּבֵי דְּבֵית הַקֶּרֶן הַשֵּׁנִי יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר מִהִקְרַבַּת הַקֶּרֶן
הָרִאשׁוֹן. מִבֵּאֵרֶת הַגְּמָרָא אֶת דְּבָרֵי רַב שִׁישַׁא: אִמֵּר רַב אִשִּׁי, רַב
שִׁישַׁא בְּרִית דְּרַב אִידִי הֵכִי קָא נִשְׁיֵא לִיהּ וְכָךְ הֻקְשָׁה לוֹ, אִי אִמֵּרֶת
בְּשִׁלְמָא – אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא בִּיפְרוֹ, מִכֵּן דִּין מִשְׁנֵתִינוּ, שֶׁכֵּן קָרֵב
שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ אִפִּילוּ שֶׁאִינוֹ שֶׁכָּרֵב לִשְׁמֵךְ מִקּוֹם הוּא קָרֵב מִשּׁוֹם
שֶׁמִּכֵּן לִשְׁמוֹ קָאֵתִי – שֶׁכֵּן מִלְכַּתְחִילָה הֻקְדַּשׁ הֶזְבֵּחַ עַל מִנֵּת
שִׁיקְרָב לִשְׁמוֹ וִיכַפֵּר, וְלֵאחֲרֵי שֶׁכָּבֵר הִתְקַדַּשׁ בִּקְדוּשַׁת קָרֵבן שׁוּב יֵשׁ
לְהַקְרִיבוֹ אִפִּילוּ שֶׁאִינוֹ מִכְפֵּר. וְנוֹבֵן גַּם שֶׁנִּי לָמָּה הוּא כֹהֵן, שֶׁכֵּן הוּא
בֹּא כְּדִי לְכַפֵּר עַל הַחֲטָא, שֶׁהִי עֵדִין לֹא הִתְכַּפֵּר עַל יְדֵי הָרִאשׁוֹן.
וְאֵלֶּא אִי אִמֵּרֶת שֶׁאֵף הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמֵךְ בִּיפְרוֹ, הַקֶּרֶן
הַשֵּׁנִי לָמָּה הוּא כֹהֵן. וּמִשּׁוֹם כֵּן פֶּשֶׁט רַב שִׁישַׁא אֶת הַסֵּפֶק הָאֶמּוֹר, וְהַכְרִיעַ
שֶׁקִּרְבָנוֹת שֶׁקָּרֵב שֶׁלֹּא לִשְׁמֵךְ אִינֵם מְכַפְּרִים.
הַגְּמָרָא מִסְתַּפֶּקֶת בְּדִין כִּפְרָת עוֹלָה: אִיבְעֵיָא לָהּ, אֲעֵשֶׂה דְּלֵאחֲרֵי
הַפְּרָשָׁה מְכַפְּרָא, אוֹ לֹא מְכַפְּרָא – הָאֵם עוֹלָה מְכַפֶּרֶת לְבַעֲלֶיהָ גַם
עַל עֲבִירַת עֶשֶׂה שֶׁעָבַר לֵאחֲרֵי שִׁהֲקִידָהּ, אוֹ שֶׁאִינֶה מְכַפֶּרֶת לוֹ
אַלֵּא עַל עֶשֶׂה שֶׁעָבַר קֹדֶם שִׁהֲקִידָהּ. מִפְּרֵשֶׁת הַגְּמָרָא אֶת צִדְדֵי
הַסֵּפֶק: מִי אִמֵּרִין מִיֵּדֵי דְּהֵינָה אֲחֻסָּתָא – הָאֵם יֵשׁ לוֹמֵר שְׂדִינָה
חֲסֻטָּא הַמְכַפֶּרֶת עַל שִׁגְגַּת עֲבִירָה שִׁישׁ עַל דְּדוֹנָה כְּרַת, מִה חֲסֻטָּא
דְּוֹקָא עַל שִׁגְגַּת דְּקֹדֶם הַפְּרָשָׁה אֵין – הִיא מְכַפֶּרֶת, אֲבָל עַל חֲטָא
דְּלֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה לֹא מְכַפֶּרֶת, אֵף הֵכָּא בְּעוֹלָה נִמֵּי, עַל עֶשֶׂה דְּקֹדֶם
הַפְּרָשָׁה אֵין – הִיא מְכַפֶּרֶת, אֲבָל עַל עֶשֶׂה שֶׁעָבַר לֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה לֹא
מְכַפֶּרֶת. אוֹ דְּלִמָּא, לֹא דְּמֵיָא עוֹלָה לְחֻסָּתָא, דְּהִי בְּחֻסָּתָא עַל כָּל
חֲטָא וְחֻסָּא בְּעֵי לְאִיתֵי דְּחָא חֲסֻטָּא – צִירִךְ לְהֵבִיא חֲטָא בְּפָנֵי
עֲצֻמָּה, וְעַל כֵּן אִינֶה יְכוּלָה לְכַפֵּר עַל חֲטָא שֶׁלֵּאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה,
וְאוֹלֵם הֵכָּא בְּעוֹלָה, בִּינֵן דְּאִיכָא כְּמָה עֲשֶׂה נְפִיָּה מְכַפְּרָא, אֲעֵשֶׂה
דְּלֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה נִמֵּי מְכַפְּרָא – מֵאֲחֵר שְׁעוֹלָה אַחַת יְכוּלָה לְכַפֵּר עַל
כְּמָה עֲשִׂין, הִרִי אִיא יְכוּלָה לְכַפֵּר אֵף עַל עֲבִירוֹת עֶשֶׂה שֶׁנִּשְׁכַּחוּ
לֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה.
הַגְּמָרָא מוֹכִיחָה שֶׁאֵין הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל עֶשֶׂה שֶׁלֵּאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה:
תָּא שְׁמַע, נִמְרָא בְּעוֹלָה (וִיקָא א ד') לְסָפֵק יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֵלָּה, וְנִרְצָה
לוֹ לְכַפֵּר עָלֶיהָ, וּמִקְרָא זֶה צִירִךְ בִּיאור, וְכִי כְּמִיכָה מְכַפֶּרֶת, וְהֵלֵא
אֵין כְּפָרָה אֵלֶּא בְּדָם, שְׁנֵאמַר בִּי הָדָם הוּא בְּנִשְׁשׁ כִּיפֵר, אֲבָל
הַסְמִיכָה אִינֶה מְעַכְבֶּת אֶת הַכְּפָרָה. וְאֵלֶּא מִה תִּלְמִיד לִמֵּר לְסָפֵק
וְגו', וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלֶיהָ, שְׁאֵם עֲשֵׂאָה לְסְמִיכָה שְׁרִי מִצוּהָ, שֶׁלֹּא
נִזְכְּרָה מִצוּהָ זֶה בְּעִינֵינוּ וְשִׁירֵי אוֹתָהּ לֹא קִיַּמְנוּ, שְׁרִי עָלֶיהָ הַכְּתוּב
כִּיאִילוֹ לֹא כִיפֵר וְכִיפֵר. הַגְּמָרָא מְסִיקָה אֶת רֵאשִׁיתָהּ: מֵיָא לֹא דְּכִיפֵר
קָרֵבן עוֹלָה זֶה עַל עֶשֶׂה דְּקֹדֶם הַפְּרָשָׁה, אֲבָל לֹא כִיפֵר אֲבִיטוֹל עֲשֶׂה
דְּסְמִיכָה מִשּׁוֹם דְּהֵינָה לִיהּ עֲשֶׂה דְּלֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה, שֶׁהִי מִצְוֹת עֶשֶׂה
שֶׁל סְמִיכָה הִיא לֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה בְּשַׁעַת הַקְּרַבַּת הָעוֹלָה. וּמִכָּאֵן
שֶׁאֵין הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל עֶשֶׂה שֶׁלֵּאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה.
אִמֵּר רַבָּא לְדַחוּת רֵאשִׁיָּה זֶה, וְכִי מְעֵשֶׂה דְּסְמִיכָה קְאָמֶרֶת לְהוֹכִיחַ
שֶׁאֵין הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל עֶשֶׂה שֶׁלֵּאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה. הֵלֵא שְׁאֵין הָתָם
בְּסְמִיכָה, דְּכָל כְּמָה דְּלֵא שְׁחִיטָה בְּעָמּוֹד וְסָמוּךְ קָאֵי – שֶׁכֵּן זָמַן
שֶׁעֵדִין לֹא שִׁחַט אֶת הָעוֹלָה עֵדִין בִּידוֹ לְסָמוּךְ וְלִקְיָם אֶת מִצְוֹתָהּ,
אִמֵּת קָא הוּי עֲשֶׂה – מֵאִמֵּתִי הוּא מְבַטֵּל עֶשֶׂה זֶה, הֵלֵא רַק לֵאחֲרֵי
שְׁחִיטָה כִּשְׁכָּבֵר אֵין בִּידוֹ לְקִיַּמּוֹ, וְהִרִי עַל עֶשֶׂה שֶׁלֵּאחֲרֵי שְׁחִיטָה לֹא
קָא מִיבְעֵיָא לָן, וּפְשוּט שֶׁאֵין הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עָלֶיהָ, וְכֵן הַסֵּפֶק הוּא
רַק עַל עֶשֶׂה שֶׁבִּין הַפְּרָשָׁה לְשִׁחִטָה, וְעַל עֶשֶׂה זֶה אֵין לְהוֹכִיחַ
מִעֲשֶׂה שֶׁל סְמִיכָה כִּאֲמֹר.
הַגְּמָרָא דְּנָה בְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא הָאֶמּוֹרָה: אִמֵּר לִיהּ רַב הוּנָא בְּרִי
וְהוּדָה לְרַבָּא, לְמָה לָךְ לְפָרֵשׁ אֶת מַה שֶׁאֶמְרָה הַבְּרִייתָא 'כִּיפֵר וְלֹא
כִיפֵר' שֶׁלֹּא כִיפֵר עַל הָעֶשֶׂה שֶׁל סְמִיכָה, אִמָּא שְׁכִיפֵר עַל הַנִּבְרָא
מִכֵּל עֲבִירוֹת הָעֶשֶׂה שֶׁבִּידוֹ וּמִצִּילוֹ מִעוֹנֵשׁ יִסּוּרִים הָרָאוּ לוֹ,

וְהַחֲלָה הִיא שְׁחִיטָתָן לֹא מִצְוָה מִיֵּדֵין – אִינֵם יְכוּלִים לְהַמִּיר. וְאֵלֶּא
אִי אִמֵּרֶת לֹא קִנְיָא לָהּ – שֶׁקָּרֵבן הָאֵב אִינוֹ נִקְנָה לְיִוְרֵשִׁים, אִם כֵּן
אִמֵּרִי נִמֵּי לִימֵר – יְכוּלָו אֵף לְהַמִּיר, שֶׁהִי אֵין זֶה קָרֵבן הַשְׁוֹתָפִים.
מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: שְׁאֵין הָתָם בְּתַמּוּרָה, שְׁגוּרַת הַכְּתוּב הִיא שֶׁנִּשְׁנִים
אִינֵם מִמִּירִים, דְּהִי אִמֵּר קִנְיָא אִם הֵמֵר ימִיר, שְׁמִיתוֹר תִּיבַת 'הֵמֵר'
דְּרִשּׁוּ לְרִבּוֹת אֶת הַיּוֹרֵשׁ, וּמֵאֲחֵר שֶׁנִּאֲמַר כְּתוּב זֶה בְּלִשׁוֹן יְחִיד
לְמוֹדֵנוּ שֶׁרַק יוֹרֵשׁ אֶחָד מִמִּיר, וְאוֹלֵם אֵין שְׁנִים מִמִּירִין.
מִתְקִיף לָהּ רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוּדִי עַל תִּירְחָן זֶה, וְאֵלֶּא מִעֵתָה שֶׁמִּמָּה
שֶׁנִּאֲמַר 'הֵמֵר ימִיר' יֵשׁ לְמַעַט שְׁנֵי יוֹרֵשִׁים, אִם כֵּן לְנִי פְּדִינן מְעַשֵּׂר
שְׁנֵי דְּתַנִּים בּוֹ 'וְאֵם נִאֵל נִאֵל אִישׁ מִמַּעַשְׁרוֹ חֲמִשִּׁיתוֹ יִסֵּף עָלָיו', וְגַם
שֶׁם דְּרִשְׁנוּ מִיתוֹר תִּיבַת 'נִאֵל' לְרִבּוֹת אֶת הַיּוֹרֵשׁ לְחִיּוּב חוֹמֵשׁ, הֵכִי
נִמֵּי – וְכִי גַם שֶׁם נִאֲמַר שֶׁרַק יוֹרֵשׁ אֶחָד נִאֵל וּמוֹסִיף חוֹמֵשׁ וְאֵין
שְׁנִים נִאֵלִין וּמוֹסִיפִים חוֹמֵשׁ.
מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: שְׁאֵין (שׁוּנָה) פְּדִינן מְעַשֵּׂר שְׁנֵי דְּנִיבֵי אֲבוּהוֹן נִמֵּי
אִיתִיהּ בְּשׁוּתָפוֹת – שֶׁאֵם הִיא אֲבִיהֶם שׁוֹתֵף בּוֹ עִם אַחֵרִים הִיא חֵיִיב
לְהוֹסִיף עַל פְּדִינוֹ חוֹמֵשׁ, וְכִשֶּׁם שֶׁאֲצֵל הַבְּעֵלִים עֲצָמָם נוֹהֵג דִּין בֵּין
חוֹמֵשׁ בֵּין בְּבַעֲלִים יְחִיד וּבֵין בְּרִבִּים, גַּם בִּיּוֹרֵשִׁים נוֹהֵג דִּין זֶה בֵּין
בִּיחִיד וּבֵין בְּרִבִּים. מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּתַמּוּרָה שֶׁאֵף אֲצֵל הַבְּעֵלִים עֲצָמָם
אִינֶה נוֹהֵגֶת אֲלֵא בִּיחִיד וְלֹא בְּרִבִּים, אֵף בִּיּוֹרֵשִׁים לֹא נוֹהֵג דִּין זֶה
אַלֵּא בִּיּוֹרֵשׁ יְחִיד וְלֹא בְּרִבִּים.
אִמֵּר לִיהּ רַב אִסִּי לְרַב אִשִּׁי, וּמִינָה – מִעֲצָם דִּין תַּמּוּרַת יוֹרֵשׁ יֵשׁ
לְהוֹכִיחַ שִׁיּוּרֵשׁ חוֹנֵה. שֶׁכֵּן אִי אִמֵּרֶת בְּשִׁלְמָא קִנְיָא לָהּ, הֵינִי דְּחַד
מִיָּה מִיָּמֵר – מִיּוֹב מִדּוּעַ כְּשִׁישׁ יוֹרֵשׁ אַחַד יוּכַל הוּא לְעַשׂוֹת
תַּמּוּרָה. וְאֵלֶּא אִי אִמֵּרֶת לֹא קִנְיָא לָהּ וְאִינֵם מִתְכַּפְּרִים בּוֹ, אִם כֵּן
הֵיכִי וְאֵין יוֹרֵשׁ אַחַד מִיָּמֵר. וְהָאִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן
שֶׁלִּישָׁה דִּינִים בָּאֵדָם שְׁנוֹת מִשְׁלוֹ לְטוֹבַת חֲבִירוֹ, וְאֵלֵּו הֵם. א.
הַמְּקִדִּישׁ מוֹסִיף חוֹמֵשׁ. שֶׁהַמַּחֲלָל קָרֵבן שֶׁנִּפְל בּוֹ מוֹם עַל מַעוֹת, אִם
הַבְּעֵלִים הוּא הַמַּחֲלָל הִרִי הוּא מוֹסִיף עַל הַמַּעוֹת חוֹמֵשׁ מִשּׁוּי
קָרֵבן זֶה, אֲבָל אֵדָם אַחֵר אִינוֹ מוֹסִיף חוֹמֵשׁ אֲלֵא מִחֲלָלוֹ בְּשׁוּי.
וְחִיּוּב חוֹמֵשׁ זֶה תָּלוּי בְּמִקְדִּישׁ וְלֹא בְּמִתְכַּפֵּר, וְאֵם הַקִּדִּישׁ אֵדָם
קָרֵבן עַל מִנֵּת שִׁיתְכַּפֵּר בּוֹ חֲבִירוֹ וְנִפְל בּוֹ מוֹם, אִם הַמְּקִדִּישׁ מִחֲלָלוֹ
הִרִי הוּא מוֹסִיף חוֹמֵשׁ, אֲבָל אִם הַמִּתְכַּפֵּר בֹּא לְחַלֵּל אִינוֹ צִירִךְ
לְהוֹסִיף חוֹמֵשׁ. ב. וּמִתְכַּפֵּר עוֹשֶׂה תַּמּוּרָה. שֶׁאֵם הַקִּדִּישׁ אֵדָם קָרֵבן
עַל מִנֵּת שִׁיתְכַּפֵּר בּוֹ חֲבִירוֹ, אֵין הַמְּקִדִּישׁ מִמִּיר בּוֹ אֲלֵא הַמִּתְכַּפֵּר,
שֶׁכֵּן הוּא נִחְשָׁב לְבַעַל הַקֶּרֶן וְלֹא הַמְּקִדִּישׁ, וְרַק הַבְּעֵלִים יְכוּלִים
לְהַמִּיר. ג. וְהַתְּוֹרֵם תְּרוּמָה מִפִּירוֹת שְׁלוֹ עַל פִּירוֹת טַבַּל שֶׁל חֲבִירוֹ,
מִזִּבְחֵי הָעֹלָה שְׁלוֹ. שֶׁכֵּן אֵף שֶׁתְּרוּמָה הִיא מִמּוֹן שֶׁל שֶׁבַע הַכְּהוֹנֵה,
נִתְּנָה לְהָעֹלָה לְבַעַל הַפִּירוֹת וְלֹא חֻכּוֹת לָתֵת אוֹתָהּ לְאִיזֵה כּוֹהֵן
שִׁירִצָּה, וְחֻכּוֹת זֶה מְסוּרָה לְמִי שֶׁהִיא בַּעַל הַפִּירוֹת שֶׁנִּתְּרָמוּ, וְלֹא
לְבַעַל הַטַּבַּל שֶׁעָלִיו נִתְּרָמָה הַתְּרוּמָה.
וְהַקְשָׁה רַב אִסִּי מִהֵדִין הַשֵּׁנִי שֶׁבְּדַבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן אֵלֵּו, אִם אֲכָן אֵין
הַיּוֹרֵשׁ קוֹנֵה אֶת קָרֵבן אֲבִיו וְאִינוֹ מִתְכַּפֵּר בּוֹ, אֵיךְ הוּא יְכוּל
לְהַמִּיר, הֵלֵא דְּוֹקָא הַמִּתְכַּפֵּר עוֹשֶׂה תַּמּוּרָה.
מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מִקְּיָעָא לֹא מְכַפְּרָא, מִקְּפִיָּא מְכַפְּרָא – אִמְנָם אֵין
הַיּוֹרֵשׁ מִתְכַּפֵּר בְּקָרֵבן אֲבִיו כְּפָרָה קְבוּעָה כְּבַעֲלִים מִמֶּשׁ, אֵךְ הוּא
מִתְכַּפֵּר בּוֹ בְּכַפְרָה הַצִּפָּה וּבֹאֵה מֵאִלִּיָּה. עַל כֵּן אֵין הַיּוֹרֵשִׁים
נִחְשָׁבִים כְּבַעֲלִים עַל מִנְחַת אֲבִיהֶם בְּכַדִּי שֶׁתִּיחַשֵׁב כִּמְנַחַת
הַשְׁוֹתָפִים וְתוֹדָה מִהִקְרָבָה, אֵךְ דִּי בְּכַפְרָה זֶה כְּדִי שִׁיּוּכַל הַיּוֹרֵשׁ
לְהַמִּיר מִמְּנוּתָהּ.
הַגְּמָרָא חוֹזֵרֶת לְדוֹן בְּדִין מִשְׁנֵתִינוּ כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמֵךְ
שֶׁרִים אֲלֵא שֶׁלֹּא עֵלֹ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה: אִיבְעֵיָא לָהּ –
הַסֵּתַפְקוֹ בְּנֵי הַיִּשִּׁיבָה, הָאֵם בִּיפְרוֹ זְבָחִים אֵלֵּו שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמֵךְ
עַל מִה שְׁכָּחוּ – עַל הַחֲטָא שֶׁלְּצוֹרֵךְ כְּפָרְתוֹ הוֹפְרָשׁוּ, אוֹ שֶׁלֹּא בִּיפְרוֹ
עָלִיו קִרְבָנוֹת אֵלֵּו.
אִמֵּר רַב (שֶׁשֶׁת) [שִׁישַׁא] בְּרִית דְּרַב אִידִי, מִסְתַּבְּרָא דְּלֵא בִּיפְרוֹ
קִרְבָנוֹת אֵלֵּו כֻּלָּל. מִשּׁוֹם דְּאִי סִלְקָא דְּעֵתָהּ שִׁיפִיר, קָרֵבן שְׁנֵי לָמָּה

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" ריג רש"י

1 ושותפין לא מצו במזבח. ודנא הכל ממזירין וחוץ מן השותפים) לפי שכל הפרשה כולה
2 נאמרה בלשון יחיד כמו לא יחליפו ולא ימיר אותו ואם המיר ימיר אחד מימרו ולא שנים
3 ממזירין. שאני התם. אע"ג דלא קניא להו גזירת הכתוב הוא דשני יורשין אין ממזירין וזב
4 שותפיש אביהן; אחד מזיר. דהא דירוש ממיר בקרבן אביו מהכא נפקא לן אם המיר
5 לרבות את הירוש דהוה מצוי למיכתב אם ימיר
6 והכא נמי בלשון יחיד כתביה; אם יגאל איש
7 ממקשרו לרבות יורש. שמוסיף חומש ופודה את
8 מעשר אביו; איתיה כשותפות. דלא אשכחן
9 דמימעט שותפין מפדיון מעשר שני ותמורה
10 היינו טעמא משום דכל הפרשה נאמרה בלשון
11 יחיד: המקדיש מוסיף חומש כו'. אדם שנדר
12 קרבן והפרישו חבירו משלו להחבפר בו הנדר
13 והוסיף וכלל אל המפריש מחללו מוסיף
14 חומש ואם המחבפר מחללו אינו מוסיף חומש
15 דתלייה רחמנא לחומש במקדיש דכתיב (ויקרא
16 כו) ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסק במישיטו
17 ואם גאל יגאל את השדה והמקדיש אותו;
18 ומחבפר עושה תמורה. דאיהו הוה בעלים ידידיה
19 ובמסכת תמורה יליף טעמא בפ"ק. והתורם.
20 תרומה משלו על הכרי של חבירו טובה הנאה
21 של מפריש הוא בידו לתתה לכהן שירצה ואם
22 בא ישראל ואמר לו הילך סלע זו וזו תרומתך
23 לכן בתי כהן אותה סלע טובה הנאה של מפריש
24 הוא ויליף התם טעמא את כל מעשר תבואתך
25 נתת (דברים כו) מי שהפרישה מתבואתו בידו
26 לתתה; ושני מקיבעא א"י מכבפריא מופיא
27 מכבפריא. כפרה קבועה שיהא יורש בעליו ממש
28 אין לזון הלכך גבי מנחה כשרה ליקרב דלא
29 דשותפין היא אבל כפרה קופיא רצפה ממילא
30 יש לזון בו והלכך ממיר: קופיא לשון צף כמו
31 (חגיגה טו) אקפו ידייכו וכמו (מלכים ב' ו) ויצא
32 הברזל תרוגס וקפא ברזלא ויש לו דומה במסכת
33 יומא (דף טו); כיפירו על מה שבא. קרשים
34 שנזבחו שלא לשמן יקרב ונתן לא עלו לשם
35 חובה וצריך להביא אחר מידו מנביעה ליה אם
36 כפרו על החטא שהופרישו עליו ונפקא מניה
37 שלא ידאג מן היסורין בינתיים; אמר רב איש רב
38 שישא בריה דרב אידי. דיליף לא כיפרו מדבעי
39 לאיתווי שני. הכי קאי ליה. כהנא שני טפרי
40 מהקריב את ראשו; אי אפרת בשלמא לא כיפירי.
41 אפילו הכי מיקרב קרבי דשלא לשמו מבח לשמו
42 קאתי דמתחילתו לשמו הוקדש ושני בא לכפר
43 על החטא כגון אם עולה היא מכפרת על עשה
44 או אם אשם הוא יכפר על אשמה; אעשה דלאחר
45 הפרשה כו'. אסתם עולה קאי שנזבחו לשמן;
46 אהבא. דלא מכבפריא אלא שגגת כרת דקודם
47 הפרשה דכתיב או הודע אליו חטאתו וגו'
48 (ויקרא ד') כיון דאי איכא כמה עשה נביה
49 מכבפריא. שהרי לא חייב הכתוב להביא שותפיו
50 על כל עשה ועשה אלא דורון בעלמא וכתבי
51 ונרצה לו מלמד שנתרצה להקדוש ברוך הוא
52 (בת"כ פ' ויקרא) אלמא כולן נתכפרו: שרי
53 מצוה. שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה: כאלו
54 לא כיפר וכיפר. כלומר אף על פי כן כיפר: מאי

1 אחד מימיר ואין שנים ממזירין. משמע דלרבי יוחנן יורש מימיר ותימה דבפ' מי שהוציאוהו
2 (עירובין מו) קאמר רבי יוחנן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ובריש תמורה
3 (דף ב.) וערכין (דף ב.) פליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה וקאמר רבי יהודה יורש אינו מימיר
4 וי"ל משום דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה ובריש תמורה וערכין אמר הכל ממזירין
5 לאתווי יורש: מתכפר עושה תמורה. והא
6 דתניא בפ' קמא דתמורה (דף ט.) לא יחליפנו בשל
7 אחרים הא מפריש התם כגון דאמר מריה דבבזמא
8 דהקדש כל הוצאה להמיר בבהמתו ימיר:
9 מקופיא. מכבפריא. תימה דבפ' קמא דתמורה
10 (דף ט.) יליפין דמתכפר עושה תמורה מנזיר והדיא
11 כפרה קבועה היא וי"ל דלא יליף מנזיר אלא
12 דמפריש אינו מימיר אבל מתכפר עושה תמורה
13 אפי' מקופיא וא"ת דירוש ב"שאי גרידא קרי
14 מתכפר ומימיר וכי הוה שנים יורשים מיקרד שותפין
15 ולא ממזירין והא ביזמא פרק הוציא לו (דף ג.)
16 קבעי בפר כד'ג' שאחיו זבחים מתכפרים אי
17 בקביעותא מתכפרין דהוה שותפין ולא מצוי ממיר
18 או מקופיא מתכפרין וכולו של כזון גדול ומצי
19 מימיר דייחיד הוא אלמא לא חשיב מתכפר כשהוא
20 מקופיא דמכזון גדול מימיר ולא מיקרד שותפין מה
21 שאחיו מתכפרין בו בקופיא וי"ל דבשמתא
22 שניהם הירושין הוה מקופיא לכך מיקרד שותפין
23 ולא ממזירין אבל התם כיון דאיכא השתא בהאי
24 קרבן כפרת כזון גדול דקביעא לא חשיבא לגביה
25 אחיו כמו שותפין על ידי כפרת קופיא: דא"י סיד
26 כיפרו שני למה הוא בא. תימה כמה קרבנות אדם
27 מתנדב ומביא זה אחר זה מיד אע"פ שכפר
28 הראשון שנעשה לשמו וי"ל דפרין שני למה חייב
29 להביא ואם תאמר מאי קאמר שני למה הוא בא
30 דלמא קאתי לכפר אמחשבה דשלא לשמן דחשיב
31 עשה לאחר שחשבה כמו סמיכה דבסמוך ומיהו יש
32 לומר דמחשבה תלייה בעובד וקרבן לא מכפר
33 אלא על בעלה ונראה דמאשם קריק שאתי בא
34 נדבה: אלא מאי לא כיפרו למה הוא קרב. צ"ע
35 דהיינו קשיא דריש לקיש דאם כשירין הם ירצו
36 ואם אינן מרצין למה זון באין: או דלמא לא
37 דמיא לחטאת. תימה דנפשוט ממתני דפ"ק
38 דשבעות (דף ב.) דאפי' לר' שמעון דלית ליה (שם
39 יא) לב בית דין מתנה עליהן שעיר שער קרב עול
40 ברגל זה יקרב ברגל אחר אע"פ שמוגל שבערו
41 נתכפרו כבר אטומא מוקדש וקדושי דקודם
42 הפרשה דקאתי האי שעיר מכפר אטומא שאחר
43 כך ויש לומר כיון שאבד וקרב אחר תחתיו אינלא
44 מילתא שלא היתה הפרשתן הפרשה עד רגל אחר
45 דשחטי ליה: והלא אין כפרה אלא בדם. בפרק
46 תמיד נשחט (פסחים נט) אמרי' כל כמה דלא
47 אכלי בהנים בשר לא מצוי מכפר דכתיב ואכלו
48 אותם אשר כופר בהם מלמד שהבהנים אוכלין
49 בשר ובעלים מתכפרים אבל מכל מקום עיקר
50 כפרה אינה אלא בדם: לאחר שחטא לא קא
51 מיבעיא לן. בסוף הסוגיא בעי רבי ירמיה אפילו
52 לאחר שחטא:

כיפר ומאי לא כיפר לאו כיפר עשה קמא דקודם הפרשה ולא כיפר עשה דסמיכה דהוה ליה לאחר הפרשה: בעמוד וסמוך קאי. ואכתי כל כמה דלא שחטיה לא עבר עליה כיפר
נבאר. על כל עשה שבידו וניצל מן היסורין:

לא

רבנו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל'שם טוב: יורדת נשמה לעולם וחייה שבעים'שמונים שנה כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות.

היום יום ה' אייר

לא כיפר מתנות הראש. פי בקונט' וביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ולר' עקיבא צריך להתחיל בבהונות ותימה בדסוף הוציאו לו (וימא דף סא.) משמע דלכולי עלמא אין מתנות הראש מעכבות ואפילו נשפך הלוג דפליגי דהם ר"א ור"ש ורבנן בגתן מקצת מתנות שבבהונות ונשפך הלוג וקתני סיפא גמר מתנות שבבהונות ונשפך הלוג דברי הכל

מתנות שבבשר אין מעכבות כלל דאין צריך להביא אחר דבענין אחר אי אפשר לפרש וזהו דלא בתנאי דהבא וצ"ל דלר' יוחנן בן גורי נמי אין מעכבות כלל ואין צריך לעשותן ומעיקרא ס"ד לא כיפר קמי שמאי אפילו מה שעשה כבר כגון מתנות בהונות עצמן א"ע'פ שנתנן אין בהן ריצי' גמור לפי שחיסר מתנות הראש א"ע'ג דלא מעכבי כמו שאמר לעיל שקרבן שעשה לא כיפר קמי שמאי בשביל סמיכה ע"כ עשה א"ע'ג דלא מעכבת והדר מסיק ומתן בהונות שכבר עשה כיפר לגמרי שיש בהן ריצי' גמור אבל מתנות הראש לא כיפר קמי שמאי ואין צריך לעשותן דכתיב והנותר וגו' וכן הקרבן כשר וכיפר על כל עשה שקודם לכן אבל סמיכה לא כיפר והוא לאחר הפרשה ע"כ שביא קרבן אחר אבל קשה על זה דלא היה לתת רק ההם כתיב והנותר וגבי סמיכה לא כתיב והנותר וצ"ל דהם ה"פ מתנות הראש לא מעכבי דכיון שקיבל מום האשם ומן השמן על הבהונות אינו קרוי עוד מחוסר כפורים אלא מותר לאכול בקדשים וליכנס למקדש דמתן שמן נמי קרוי קרבן כדאמר פרק בית שמי' (לקמן מה') לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ולכן לכל הפחות צריך ליתן על הבהונות קודם שיהא מותר בקדשים. ברי'ר' וליקין ולימא ליה לקרא דכי כתיבא בזה אחר זה כתיבא. הא לא פריך דלימא ליה לקרא שלא חייב להביא שנים אלא כשהפריש בזה אחר זה אבל הפריש שנים בבת אחת ואינו חייב שזו אינו קושיא דאפי' הפריש שנים בבת אחת נזה כבשרת האחד לא מהני השני שהופרש עמו מכל מקום יכול להפריש אחר כן ולהקריב ומועיל דלעולם חייבה תורה להביא שנים אלא הכי פריך דאטו מי לימא ליה לקרא דכי משתעו ונשפך להקריב כ"ד דקא משפירש בזה אחר זה וקשה ליפרך נמי דאטו מי לימא ליה לקרא דכי משתעו ו"י לב

ב"ד ונראה דבבא קרא דהא קשיא ליה משערי עצרת שעושין כל שנה שדוחק דהא להעמיד ולומר שהיו מפרישין אותן בזה אחר זה: סבין מושכתן למה שחן. בסוף פרק קמא דשבועות (דף כ"ב) אמרין דשמואל כבר לאו דר' יוחנן דהם ובסמון מייחי לה אמר רבי יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי ר"ש אין נפדין תמימים פירוש אלא מקצין בגופן את המזבח כדקאמר דהם לר' שמעון ופי' שם בקונט' דשמואל סבר לה לאו דאמר רבי יוחנן לדברי ר"ש אין נפדין תמימים ומקצין בהן את המזבח דאמר שמואל סבין מושכתן למה שחן פי' שחשון סתם מושכתן לקרבן שהופרשו מתחילה כגון עולת תמיד לעולת קיץ א"ע'פ שאין זה אותו קרבן כיון דמעיקרא עולה והשתא עולה והשתא

קשה מאי מייחי דהם תניא נמי הכי מברייאתא הלא ממתני' דהם הוה ליה לאיתויי ועוד דבהדיא מוכח בשמעתין דמילתיה דשמואל דוקא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דאית ליה לב בית דין מתנה עליהן ויש פירושם בריש"י שמונה בהן נראה בעיני דלא גרסין הא דשמואל הכא דהא בפרק קמא דשבועות מוקמינן לה אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן וזהו דוחק למנוח כל מילתיה דשמואל מן הספרים ועוד נראה שדברי הקונטרס סותרים זה את זה שפירש סבין מושכתן למה שחן ראויין ועומדין כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן מקצין בהן את המזבח ואף על גב דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולות נדבת צבור והואיל וזה חזו לצבור קריב למאי דחושו דלכא דלא גרסי לה לאו דשמואל הכא דהא דשמואל ליה בפ"ק דשבועות (דף כ"ב) אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן:

תמידין שלא הוצרכו לצבור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן מקצין בהן את המזבח ואף על גב דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולות נדבת צבור והואיל וזה חזו לצבור קריב למאי דחושו דלכא דלא גרסי לה לאו דשמואל הכא דהא דשמואל ליה בפ"ק דשבועות (דף כ"ב) אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן:

לא כיפר קמי שמאי. לנחת רוח לקונו דלא עבד מצוה מן המובחר: אם נתן, שיריי על ראש מצורע כיפר כו' דכפרה אמתנות הראש כתיבא: שירי מצוה הן, דכתיב והנותר הלכך הוי כשפיכת שירי דהם דחטאת דלא מעכבי כדלקמן (דף נ"ב). לא כיפר מתנות הראש. וביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ולר' עקיבא צריך שיתחיל בבהונות: כבשי

עצרת שלמים ניתנו. והדיכי תנא סיפא דמילתיה על טומאת מקדש וקדושתיו והלא חובה ללחם חן באין להחרי' את החדש במקדש למנוחת ולבכורים: שעירי עצרת. גבי עצרת כתיבי שני שעירים חד בתורת כהנים ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת אחד בתומש הפקודים למוספין וקיימא לן במסכת שבועות (דף ב.) שעירי הרגלים באין על טומאת מקדש וקדושתיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף: שני למח קרב. והלא ראשון כיפר לטומאה שלפניו: בין זה לזה. קס"ד בין הקרבתו של זה להקרבתו של זה: ור"איים הוי ישראל כו'. דכל שענה בספק דחטאין קיימי: אלא שחייב הכתוב. חסך מענותיהם ולא דקדק אחריהם לפי שחש על ממונם וחבירו במסכת מנחות (דף ע"ו) מפני החיסרון ומפרש מאי מפני החיסרון התורה חסה על ממונם של ישראל: והא הכא. דטומאה שאירעה בין זה לזה עשה דלאחר הפרשה הוא שחרי מאתמול הופרשו וקתני דשני מבפר טומאת מקדש וקדושתיו עשה נמי הוא דכתיב וישלחו מן המחנה וגו' (במדבר ה' א') דאפרשינהו בבת אחת: הכי נמי. דלא מכפר שני אמדיין ואין צריך לזה: הכי במאי עסקינן. דהוצרך שני לבא דאפרשינן בזה אחר זה והאי שאורעה בין זה לזה דקתני שאורעה אתמול בין הפרשתו של זה להפרשתו של זה ולעולם אעשה דלאחר הפרשה לא מכפר: וליקוין ולימא ליה כו'. בתמיא אשה שלא בא הכתוב אלא לכך והלא בכל שנה הציצו שנים: לב בית דין. (העם) העוסקין בצרכי צבור מתנה עליהן שאפי' יפרישו הכהנים בבת אחת לא תהא הפרשת האחרון הפרשה עד סמוך להקרבתו כדי שיהא ראוי שני זה לבא על טומאה שאורעה בינתיים: קרבנות צבור סבין. השוחטין מושכתן למה שחן ראויים ועומדין ואפילו לא ידע השוחט מה זה (ואו) לב

תמידין שלא הוצרכו לצבור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן שמצוה להביא מן החדש כדאמרין בראש השנה (דף ז') שוחטין וכשרין לקיץ המזבח כדן שאר מותר תרומת כסף הנשאר בקופת התרומה כשנעמד אחד בניסן שמקצין בו את המזבח וא"ע'ג דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולת נדבת צבור כגון קיץ המזבח והואיל ולא חזו לתמידין קריב למאי דחושו דלכא ב"ד מתנה עליהן אם הוצרכו ואם לאו יקצו בהן את המזבח ונראה בעיני דלא גרסי לה לאו דשמואל הכא דהא דשמואל ליה בפ"ק דשבועות (דף כ"ב) אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן:

תמידין שלא הוצרכו לצבור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן מקצין בהן את המזבח ואף על גב דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולות נדבת צבור והואיל וזה חזו לצבור קריב למאי דחושו דלכא דלא גרסי לה לאו דשמואל הכא דהא דשמואל ליה בפ"ק דשבועות (דף כ"ב) אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן:

תמידין שלא הוצרכו לצבור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן מקצין בהן את המזבח ואף על גב דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולות נדבת צבור והואיל וזה חזו לצבור קריב למאי דחושו דלכא דלא גרסי לה לאו דשמואל הכא דהא דשמואל ליה בפ"ק דשבועות (דף כ"ב) אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן:

1 אבל לא כיפר קמי שמיא להעלות נחת רוח לקונו, משום שלא
2 עשה את המצוה מן המובחר.
3 הגמרא מביאה דוגמא נוספת לקרבן שאינו מן המובחר, שנאמר
4 עליו כיפר ולא כיפר: מי לא הני – האם לא שנינו במשנה בנגעים
5 (פי"ד מ"ו), נאמר בטהרת מצורע לאחר מתן השמן על תנוך אזנו
6 ובהונות ידו ורגלו (ויקרא יד יח), והנותר בשמן אשר על כף וגו' הכהן
7 יתן על ראש המטוהר לכפר עליו לפני ה'. אם נתן השמן על ראשו
8 כיפר לו, ואם לא נתן לא כיפר לו, ועדיין הוא מחוסר כיפורים
9 ואסור בקדשים. דברי רבי עקיבא. אבל רבי יוחנן (בן נורי) אומר,
10 נתינת השמן על ראש המטוהר שרי מצוה בלבד הן ואינה מעיקר
11 הכפרה, על כן בין אם ניתן השמן על ראשו ובין שלא ניתן כיפר
12 לו במתן בהונות בלבד, ואולם אם לא ניתן מעליו עליו כפאילו לא
13 כיפר.
14 הגמרא מפרשת את דברי רבי יוחנן בן נורי: מאי כפאילו לא כיפר?
15 אלימא דמבעי לאיתוי קרבן אחרינא – אם תאמר שאינו מתכפר
16 כלל ועליו להביא שמן אחר ולהתחיל את כל מתנותיו מחדש, הרי
17 לא יתכן לפרש כן בדברי רבי יוחנן בן נורי, דהאמרת בין אם נתן
18 השמן ובין אם לא נתן כיפר. אלא בהכרח שכוונת רבי יוחנן בן נורי
19 היא, שאמנם כיפר נכרא אף בלא מתנת הראש, אבל לא כיפר קמי
20 שמיא להעלות נחת רוח לקונו, משום שלא עשה את מצותו מן
21 המובחר. ה"א נמי בקרבן שקרב ללא סמיכה יש לפרש את מה
22 ששנינו בו 'כיפר ולא כיפר' בו, שאף שהתכפר הגברא מעבירת
23 העשה, לא העלה נחת רוח לקונו.
24 דוחה הגמרא: ה"ה בטהרת מצורע נמי כוונת רבי יוחנן בן נורי
25 היא, שכיפר מתן בהונות, אבל לא כיפר מתנות הראש, ובכדי
26 להתכפר צריך להביא שמן אחר ולתת ממנו על ראש המצורע.
27 ובא לחלוק על רבי עקיבא הסובר שאם לא ניתן משמן זה על
28 ראש המצורע, לא יצא ידי חובתו גם במתן הבהונות, אלא צריך
29 להתחיל את כל המתנות מתחילה. נמצא שאין כוונת רבי יוחנן בן
30 נורי ב'כיפר ולא כיפר' לומר שהתכפר הגברא אבל לא התכפר
31 כלפי שמיא, אלא כוונתו שבדבר אחד התכפר ובדבר אחר לא
32 התכפר. ואם כן גם בסמיכה יש לפרש על דרך זו, שאם הקריב את
33 קרבנו בלא סמיכה התכפר על הדבר שבשבילו הוקרב הקרבן,
34 אבל לא התכפר על ביטול הסמיכה.
35 הגמרא חוזרת לדון במה שהסתפקה לעיל בכפרת עשה שלאחר
36 הפרשה, ורוצה לפשוט את הספק מדברי הברייתא הבאה: תא
37 שמע, רבי שמעון אומר, כבשי עצרת (חג השבועות) למה הן פאין.
38 ומפסיקה הגמרא באמצע דברי רבי שמעון ותממה עליהם: הלא
39 כבשי עצרת שלמים נניחו (חם) ואינם באים לכפרה, ואיך השיב
40 רבי שמעון בסמוך שהם באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.
41 ומשיבה: אלא יש לגרוס בדברי רבי שמעון, שני שיערי חטאת של
42 עצרת למה הן פאין, כדי לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.
43 המשך רבי שמעון ושאל: לאחר שכבר נזרק דמו של השעיר
44 הראשון, השעיר השני למה קרב, הלא כבר כיפר הראשון על כל
45 הטומאות שאירעו לפני הקרבתו. והשיב: השעיר השני בא לכפר
46 על עבירת טומאת שארץ בין ההקרבה של זה הראשון להקרבתו
47 של זה השני. אמור מעתה, ראויין היו ישראל להקריב קרבנותיהן

48 ככל עת וכל שעה, כדי לכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאירעה
49 בכל שעה, אלא ששייך הקרבן מעוונותיהם של ישראל ולא חייבם
50 לכפר עליהם אלא בזמנים הקבועים בתורה, משום שחש על
51 ממנם.
52 הגמרא מסיקה את ראייתה: וה"א ה"א – והרי כאן בטומאה
53 שאירעה בין הקרבת שני שעירי העצרת דהיא עשה דלאחר
54 הפרשה, שהרי קודם העצרת הופרשו שני שעירים אלו, ועם כל זה
55 קא מכפרא השעיר השני על טומאה זו. הרי לנו כי הקרבן מכפר
56 אף על עבירת עשה שנעשתה לאחר הפרשתו.
57 דוחה הגמרא: אי דאפשרינהו בבת אחת, הכי נמי – אילו היו
58 מופרשים שני השעירים בבת אחת, אכן לא היה השעיר השני
59 ראוי להקרב כלל, שכן אינו מכפר על טומאה שאירעה לאחר
60 הפרשתו, ונמצא שאין בו שום תוספת כפרה על מה שכבר כיפר
61 הראשון. אולם ה"א כמאן עסקינן, דאפשרינהו – שהפריש את שני
62 השעירים בזה אחר זה. ואכן אין השעיר השני מכפר על טומאה
63 שאירעה בין הקרבת השעיר הראשון לשני, אלא על טומאה שבין
64 הפרשת הראשון לשני.
65 מקשה הגמרא על דוחה זו: וליקו ולימא ליה לקרא, דכי כתיבא בזה
66 אחר זה כתיבא – וכי ניתן להעמיד את הכתוב רק במקרה
67 שהופרשו שניהם בזה אחר זה, הלא חיוב הקרבת שני שעירי
68 עצרת הוא בכל שנה, וגם אם הפרישו את שניהם בבת אחת.
69 דוחה הגמרא את הראיה משעירי עצרת: אלא אמר רב פפא,
70 מקרבנות צבור קאמרת להוביח שהם מכפרים גם על עבירה
71 שלאחר הפרשה, שאני קרבנות צבור דלכ ביה דין הממונה על
72 צרכי הציבור קמתנה עליהן, שאפילו אם יפרישו הכהנים את שני
73 השעירים בבת אחת לא תחול הפרשת השני אלא סמוך
74 להקרבתו, כדי שיוכל לכפר על כל הטומאות שאירעו בין הפרשת
75 הראשון להקרבת השני.
76 הגמרא מביאה דוגמא נוספת לתנאי שעושים בית דין בקרבנות
77 ציבור: ותנאי זה הוא כתנאי דרב יהודה אמר שמואל. דאמר רב
78 יהודה אמר שמואל, קרבנות צבור סבין מושבתי למה שיהו, ורק
79 בשעת השחיטה נקבע שמם עליהם. שכן הלכה בידינו, שלאחר
80 אחד בניסן מצוה להביא קרבנות חובה של ציבור מתרומת
81 הלשכה של השנה החדשה. ואם לקחו קודם אחד בניסן, כבשים
82 לצורך התמיד ממעות התרומה הישנה, ועבר אחד בניסן, הרי הם
83 קרבים לקיץ המזבח בתורת עולת נדבת ציבור ולא לתמיד. ואפילו
84 שכבר הוקדשו לשם תמיד, לב בית דין מותנה שלא יקבע שמם
85 אלא רק בשעת השחיטה, שאם יהיו ראויים לתמידיים יתקדשו
86 בקדושת תמיד, ואם לא יהיו ראויים לתמיד יוקדשו לעולת נדבת
87 ציבור, ויקרבו לקיץ המזבח.
88 הגמרא דוחה את סברת רב פפא בביאור דברי רבי שמעון בשעירי
89 עצרת: אמר ליה רב יוסף בריה דרב שמואל לרב פפא, איך יתכן
90 לפרש בדברי רבי שמעון שהפרשת השעיר השני אינה חלה אלא
91 בסמוך להקרבתו, ופי' אית ליה – וכי יש לו לרבי שמעון את סברת
92 לב בית דין מתנה עליהן. והאמר רב אידי בר אבין, אמר רב עמרם,
93 אמר רבי יצחק, אמר רבי יוחנן, כבשי תמידין שלא הוצרכו לצבור,

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אייר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומי"ש מאין יבוא עזרי. הנה ידוע הפירוש ע"פ חסידות, שזהו לא רק שאלה אלא גם המענה שמאין היינו עתיקא קדישא, דלית שמאלא בהאי עתיקא ובמילא ממשך טוב מבלי העלמות והסתרים והוא הנותן עזר בכל מצב בכל זמן ובכל מקום (ראה זה הקדוש פ' בשלח ס"ד ע"ב, פ' שלח קנ"ח ע"ב) ומבואר בלקו"ת שמע"צ צ, ב.

ברבחה.

לְדַבְּרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֵין נִפְדִּין כְּבָשִׁים אֱלֹו כְּשֶׁהֵם תְּמִימִים בְּלֹא מוּם.
 אֶךְ לְדַבְּרֵי חֲכָמִים, הָרִי הֵם נִפְדִּין בְּעוֹדֵם תְּמִימִין וְיוֹצֵאִים לְחֹלֶקֶן.
 שֶׁכֵּן כִּךְ קִיבֵל רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁנִּחְלָקוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְחַכְמֵימֵי בֵּדִין כְּבָשִׁים
 אֱלֹו. שְׁלֵעֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵין אֹמְרִים שֶׁלֵּב בֵּית דִּין מִתְּנֶה עֲלֵיהֶם
 שֶׁאֵם לֹא יִצְטָרְכוּ לְצִיבּוֹר תַּפְקַע קְדוּשָׁתָם, אֲלֵא עֲדִיין קְדוּשַׁת
 תְּמִיד עֲלֵיהֶם, וְעַל כֵּן הֵם קָרִבִּים לִקְצֵי הַמִּזְבֵּחַ. אֶךְ לְדַעַת חַכְמֵימֵי
 לֵב בֵּית דִּין מִתְּנֶה עַל כְּבָשִׁים אֱלֹו שְׂבֹא מִהֲתוֹרֵמָה הִישְׁנָה, שֶׁאֵם
 לֹא יוֹכֵל לְהַקְרִיבֵם לְתַמִּיד הַשְּׁנֶה הַחֲדָשָׁה, לֹא תִּחֹל עֲלֵיהֶם
 קְדוּשַׁת הַגּוֹף שֶׁל הַתְּמִיד וְיוֹכֵל לְפַדּוֹתָם וְלִהְיוֹצֵאִם לְחֹלֶקֶן.
 וּמֵאַחֵר שֶׁחֹלֵק רַבִּי שְׁמַעוֹן עַל סִבְרַת 'לֵב בֵּית דִּין מִתְּנֶה, שׁוּב אֵי
 אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּשִׁטָּתוֹ שֶׁמִּכָּח תִּנְאִי בֵּית דִּין אֵין חֵלָה הַפְּרִשָׁת
 הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי שֶׁמִּעֲרַב הֶרְגֵּל עַד סִמּוֹךְ לִשְׁעַת הַקְּרִבָּתוֹ בִּרְגֵּל. וְאֵם
 כֵּן חֹזֶרֶת הַיּוֹכַחֵת הַגִּמְרָא לְעִיל לִמְקוֹמָהּ, שֶׁאֵם אֵין הַשְּׁעִיר מִכְפֵּר
 עַל עֲשֵׂה שֶׁלֹּאֲחֵר הַפְּרִשָׁתוֹ, אֵם הַפְּרִישׁוֹ אֵת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים בְּבַת
 אַחַת, עַל מִזֶּה מִכְפֵּר הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה הַיּוֹכַחֵת נּוֹסֶפֶת לְכָךְ שְׁעוּלָה מִכְפֶּרֶת עַל עֲשֵׂה
 שֶׁלֹּאֲחֵר הַפְּרִשָׁה: וְעִיד הַיּוֹכִיחַ לוֹ רַב יוֹסֵף בְּרִיה דְּרַב שְׁמוּאֵל לְרַב
 פִּפְא, אִפִּילוֹ אֵם נִדְחוּק וְנֹאמַר שֶׁאֵין הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי קָרֵב אֲלֵא בְּאוּפֹן
 שֶׁהַפְּרִישׁוֹ אֵת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים בֹּהַ אַחֵר הוּא, וְהַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי בֹא לְכַפֵּר
 עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה בֵּין הַפְּרִשָׁת הָרֵאשׁוֹן לְהַפְּרִשָׁתוֹ שְׁלֹו, עֲדִיין
 יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִשְׁאֵלֵת רַבִּי יִרְמְיָה לְרַב יוֹרָא שְׁעוּלָה מִכְפֶּרֶת עַל עֲשֵׂה
 שֶׁלֹּאֲחֵר הַפְּרִשָׁה. וְהָאֵם מִיָּנִיָּה רַבִּי יִרְמְיָה מְרַבִּי יוֹרָא, שְׁנֵי שְׁעִירֵי
 חֲטָאֵת שֶׁל עֲצֵרֶת שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּבַת אַחַת, וְקָבֵל אֵת דָּמָן בְּשִׁנֵּי כּוֹסוֹת,
 דָּם כָּל שְׁעִיר בְּכּוֹס בִּפְנֵי עֲצוּמָה, וְנִזְרָק דָּמוֹ שֶׁל הָרֵאשׁוֹן, דָּם הַשְּׁעִיר
 הַשְּׁנִי לְמָה הוּא בֹא וְנוֹרֵק עַל הַמִּזְבֵּחַ. הָרִי לֹא הִיתָה שְׁהוּת בֵּין
 שְׁחִטַּת הָרֵאשׁוֹן לְשְׁחִיטַת הַשְּׁנִי כְּכִי שֶׁתֹּאֲרַע טוֹמָא בִּינְיֻתִּים,
 וְנִמְצָא שֶׁכָּל הַטּוֹמָאוֹת שֶׁאֵירֵעוּ עַד לְשְׁחִיטַת הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי כְּכִי
 הַתְּכַפֵּרוֹ בּוֹרִיקֵת דָּמוֹ שֶׁל הַשְּׁעִיר הָרֵאשׁוֹן. וְהַשְּׁעִיר רַב יוֹרָא, דָּם
 הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי מִכְפֵּר עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה בֵּין [הַזְּרִיקָה שֶׁל] וְהָ
 הָרֵאשׁוֹן לְזִרְיקַת דָּמוֹ שֶׁל וְהַשְּׁנִי. [וְנִזְרָק דָּמוֹ שֶׁל שְׁנֵי לְמָה הוּא
 קָרִיבִין]. הָרִי לֹנוּ כִי לְדַעַת רַב יוֹרָא הַשְּׁעִיר מִכְפֵּר אִפִּילוֹ עַל
 טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה לְאַחַר שְׁחִיטָתוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא מִכְפֵּר עַל
 טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה לְאַחַר הַפְּרִשָׁתוֹ. וְאִפִּילוֹ רַבִּי יִרְמְיָה שֶׁהִסְתַּפֵּק
 דְּבַר, עַד כָּאֵן לֹא מִיִּצְעָא לִיהִי – לֹא הִסְתַּפֵּק אֱלֵא בְּאוּפֹן שֶׁנִּשְׁחָט
 הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי לִפְנֵי זִרְיקַת דָּמוֹ שֶׁל הָרֵאשׁוֹן, וְנִמְצָא שֶׁכָּל טוֹמָא
 שֶׁאֵירֵעָה בֵּין זִרְיקַת דָּם הָרֵאשׁוֹן לְזִרְיקַת דָּם הַשְּׁנִי הִיא עֵבִירַת עֲשֵׂה
 לְאַחֵר הַשְּׁחִיטָה שֶׁל הַשְּׁנִי, וּמִשּׁוּם כֵּן סָבַר רַבִּי יִרְמְיָה לומר שֶׁאֵין
 הַשְּׁנִי מִכְפֵּר עָלָיו. אֲבָל עַל עֲשֵׂה לְאַחֵר הַהַפְּרָשָׁה שֶׁל הַשְּׁנִי לֹא קָא
 מִיִּצְעָא לִיהִי, אֲלֵא הִיא פְּשוּטָה לֹו שֶׁהוּא מִכְפֵּר עָלָיו.
 אִמַּר לוֹ רַב פִּפְא, דְּלָמָּה בִּדְרָךְ אֵם תִּיִּצְעָא לְזִמְרָא קָאמַר רַב יִרְמְיָה אֵת
 דְּבָרָיו, וְלַעֲלוֹם הִסְתַּפֵּק גַּם עַל עֲשֵׂה שֶׁלֹּאֲחֵר הַפְּרִשָׁה. הָאֵם מִזֶּה
 שֶׁאִמַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁהַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי מִכְפֵּר עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה בֵּין
 זֶה לָזֶה, הוּא רַק עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה קוֹדֵם הַפְּרִשָׁתוֹ שֶׁל הַשְּׁנִי, אוֹ
 גַּם עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה לְאַחֵר הַפְּרִשָׁתוֹ. וְאֵם תִּרְצֶה לומר שֶׁ
 שְׁכּוּנָתוֹ אֵף עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה לְאַחֵר הַפְּרִשָׁתוֹ, עֲדִיין יֵשׁ
 לְהִסְתַּפֵּק הָאֵם הוּא מִכְפֵּר אֵף עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה בֵּין שְׁחִיטָתוֹ
 לְזִרְיקָתוֹ. וְהַשְּׁעִיר רַב יוֹרָא, שֶׁהוּא מִכְפֵּר גַּם עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה
 לְאַחֵר שְׁחִיטָתוֹ.
 הַגִּמְרָא חֹזֶרֶת לְדוֹן בֵּדִין מִשְׁנֵתִינוּ וּמְבִיאָה מַחְלּוֹקַת אִמּוּרָאִים בֵּדִין
 שִׁינֵי קוֹדֵשׁ: אִיתְמַר, תוֹדָה שֶׁשֶּׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ (בְּשִׁרָּה), רַבָּה
 אָמַר, הָרִי הִיא בְּשִׁרָּה וְעוּלָה לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוּבָהּ, וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם
 פִּסּוּל שִׁינֵי קוֹדֵשׁ. וְרַב חֲסֵדָא אָמַר, הָרִי הִיא פִּסּוּלָה מִשּׁוּם שִׁינֵי
 קוֹדֵשׁ.
 הַגִּמְרָא מִפְּרִשַׁת אֵת סִבְרַת מַחְלּוֹקָתָם: רַבָּה אָמַר בְּשִׁרָּה, מִשּׁוּם
 שֶׁתוֹדָה זוֹ לְשֵׁם תוֹדָה נִשְׁחָטָה, וְאִפִּילוֹ שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ,
 שֶׁם אַחַד שֶׁל 'תוֹדָה' יֵשׁ לְשִׁתִּיחָה. וְרַב חֲסֵדָא אָמַר פִּסּוּלָה, מִשּׁוּם
 שֶׁלְשׁוּם שְׁלָמִים יִדְּיָה נִשְׁחָטָה בְּעֵינֵי – מִשּׁוּם שֶׁצִּירֵךְ שֶׁנִּשְׁחָט לְשֵׁם
 תוֹדַת שְׁלָמִים שְׁלֹו, שֶׁנֹּאמַר 'זֹבַח תוֹדָה שְׁלָמִים', וְאֵם נִשְׁחָטָה לְשֵׁם
 תוֹדַת חֲבִירוֹ הָרִי זֶה שִׁינֵי קוֹדֵשׁ.
 מוֹכִיחַ רַבָּה כְּשִׁטָּתוֹ מְדַבֵּר בְּרִיתָא: אָמַר רַבָּה, מִנָּה אֱמִינָה לֹא –
 מִנֵּין אֵני אֹמַר שֶׁשְׁחִיטָה לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ אֵינָה נִחְשָׁבֶת לְשִׁינֵי
 קוֹדֵשׁ, מִמָּה דִּתְנָא, נֹאמַר בִּקְרָבֵן תוֹדָה (וְיִקְרָא טו) 'בְּשִׁרָּה יִזְבַּח תוֹדָתָה'

שְׁלָמִים בְּיוֹם הַקְּרִיבָה אֵת זִבְחוֹ' וְגו', אָמַר מִנֵּין אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,
 'תוֹדַת שְׁלָמִים' בֹּא לְלַמֵּד, עַל תוֹדָה שֶׁשֶּׁחָטָה לְשֵׁם שְׁלָמִים בְּשִׁרָּה,
 אֲבָל שְׁלָמִים שֶׁנִּשְׁחָטוּ לְשֵׁם תוֹדָה פִּסּוּלִים. וְאֵם תִּשְׁאֵל מָה הוּא
 הַתְּפִישׁ בֵּין זֶה לָזֶה וּמוֹדֵעַ הֵם חֲלּוּקִים בְּדִינֵיהֶם, תְּשׁוּבַת הַדִּבֵּר
 הִיא, תוֹדָה קְרִיבָה שְׁלָמִים, וְאֵין שְׁלָמִים קְרִיבִין תוֹדָה.
 מִסִּיק רַבָּה אֵת רֵאשִׁיתוֹ: מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁדוּקָא שְׁחִיטַת
 שְׁלָמִים לְשֵׁם תוֹדָה פִּסּוּלָה, הָא תוֹדָה שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדָה בְּשִׁרָּה.
 מָא לָאו – הָאֵם אֵין לְדִיִּיק מְדַבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁתוֹדָה נִשְׁחָטָה
 לְשֵׁם תוֹדָה דְּחֲבִירָה כְּשִׁירָה.
 דוּחָה הַגִּמְרָא: לֹא כִי יֵשׁ לְדִיִּיק מְדַבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֲלֵא יֵשׁ לְדִיִּיק
 שֶׁתוֹדָה שְׂבֹאָה עַל דְּבַר אַחַד שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדָה אַחֶרֶת יִדְּיָה
 שְׂבֹאָה עַל דְּבַר אַחֵר, אֵין בָּהּ מִשּׁוּם שִׁינֵי קוֹדֵשׁ וְכִשְׁרָה.
 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל דְּחִיָּה זוֹ: אֲבָל אֵם שִׁחַט לְשֵׁם תוֹדָה דְּחֲבִירָה מָא
 דִּינָה, וְכִי יִתְכַן לומר שֶׁהִיא פִּסּוּלָה, הִלָּא אֵם כֵּן אֲדִתְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 'שְׁלָמִים לְשֵׁם תוֹדָה פִּסּוּלָה', לִיָּתֵי – הִיא לֹו לְשִׁנּוֹת וְלִהְיוֹשְׁמִיעוּ
 שֶׁאִפִּילוֹ תוֹדָה שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדָה שֶׁל חֲבִירוֹ פִּסּוּלָה, וְכָל שֶׁכֵּן
 בְּשְׁלָמִים שֶׁנִּשְׁחָטוּ לְשֵׁם תוֹדָה שֶׁהֵם פִּסּוּלִים.
 וְשׁוּב דוּחָה הַגִּמְרָא, לַעֲלוֹם אֵף תוֹדָה שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ
 פִּסּוּלָה, אֲלֵא שְׁלָמִים לְשֵׁם תוֹדָה יִדְּיָה אֵיִצְמִירֵךְ לִיהִי לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 לְהַשְׁמִיעוּ שֶׁאֵף הֵם פִּסּוּלִים. מִשּׁוּם שֶׁאֵם הִיא מִשְׁמִיעוּ רַק בְּתוֹדָה
 לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ פִּסּוּלָה, מִלָּמָּה דְּעֵתָה אֱמִינָה – הִיא עוּלָה
 בְּדַעַתָּה לומר, שֶׁכֵּן תוֹדָה קְרִיבָה שְׁלָמִים, שְׁלָמִים נִמִּין קְרִיבִין
 'תוֹדָה', וְכִי שִׁחַט לְזֶה לְשֵׁם תוֹדָה לְיִצְרָה – וְכִשְׁחָטוּ שְׁלָמִים לְשֵׁם
 תוֹדָה שְׁלֹו יִדְּיָה כְּשִׁרָה, כִּשֶּׁם שֶׁשְׁחָטוּ תוֹדָה לְשֵׁם שְׁלָמִים שְׁלֹו
 כְּשִׁירָה. קָא מְשַׁמַּע לָן – לִכֵּן הַשְּׁמִיעוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁאִפִּילוֹ
 שֶׁתוֹדָה קְרִיבָה שְׁלָמִים, מִכָּל מְקוֹם אֵין שְׁלָמִים קְרִיבִים תוֹדָה.
 דְּנָה הַגִּמְרָא בֵּדִין חֲטָאֵת חֵלֵב שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם חֲטָאֵת דָּם: אָמַר רַבָּה,
 חֲטָאֵת שֶׁשֶּׁחָטָה לְשֵׁם חֲטָאֵת אַחֶרֶת, וְכּוֹנֵן חֲטָאֵת שְׁחִיטָה
 לְכַפֵּר אֲכִילַת חֵלֵב בְּשׁוּגָה שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם חֲטָאֵת הַמִּכְפֶּרֶת עַל
 אֲכִילַת דָּם, הָרִי הִיא בְּשִׁרָּה וְיוֹצֵא בָּהּ הַבַּעֲלִים יְדֵי חוּבָתָהּ, וְאֵין בָּהּ
 מִשּׁוּם פִּסּוּל שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, אֲבָל אֵם נִשְׁחָטָה לְשֵׁם עוּלָה אוֹ לְשֵׁם
 קְרָבֵן אַחֵר, הָרִי הִיא פִּסּוּלָה מִשּׁוּם שִׁינֵי קוֹדֵשׁ.
 מִפְּרִשׁ רַבָּה אֵת טַעְמוֹ: מָא מְשַׁמַּע שְׁחִיטַת חֵלֵב לְשֵׁם חֲטָאֵת דָּם
 כְּשִׁירָה, מִשּׁוּם שֶׁמִּקּוֹר דִּין לְשִׁמָּה בְּחֲטָאֵת הוּא מִמָּה שֶׁיִּשְׁחָט אֹתָהּ
 לְחֲטָאֵת אָמַר רַבָּה, וְהָרִי אֵף אֵם נִשְׁחָטָה לְשֵׁם כְּפֶרֶת עֵבִירָה
 אַחֶרֶת מִכָּל מְקוֹם חֲטָאֵת לְשֵׁם חֲטָאֵת נִשְׁחָטָה, וְדוּקָא אֵם נִשְׁחָטָה
 לְשֵׁם עוּלָה פִּסּוּלָה.
 דְּנָה הַגִּמְרָא בְּאִיזָה אִפּוֹן פּוֹסֵל שִׁינֵי בַעֲלִים: וְאָמַר רַבָּה, חֲטָאֵת
 שֶׁשֶּׁחָטָה עַל מִנַּת לְזוֹרֵק אֵת דָּמָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם הַבַּעֲלִים אֲלֵא עַל מִי
 שֶׁהוּא אַחֵר שֶׁגַּם הוּא מְחֻיִּיב חֲטָאֵת, הָרִי הִיא פִּסּוּלָה מִשּׁוּם שִׁינֵי
 בַעֲלִים. אֲבָל אֵם שִׁחַטָה עַל מִי שֶׁמְחֻיִּיב עוּלָה וְאֵינוֹ מְחֻיִּיב חֲטָאֵת,
 הָרִי הִיא בְּשִׁרָּה וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם שִׁינֵי בַעֲלִים.
 פִּירֵשׁ רַבָּה אֵת דְּבָרָיו: מָא מְשַׁמַּע שְׁחִיטָה כְּשִׁשְׁחָט לְשֵׁם אָדָם
 אַחֵר מְחֻיִּיב חֲטָאֵת הִיא פִּסּוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁמִּקּוֹר פִּסּוּל שִׁינֵי בַעֲלִים
 הוּא מִמָּה שֶׁנֹּאמַר 'לְכַפֵּר עָלָיו', וְדִרְשׁוּ עָלָיו וְלֹא עַל חֲבִירוֹ. וּפִסּוּל
 זֶה הוּא רַק כְּשִׁשְׁחָט לְשֵׁם חֲבִירוֹ שֶׁהוּא דוֹמָא יִדְּיָה – דוּמָה לוֹ,
 דְּהֵינּוּ מְחֻיִּיב בְּשִׁרָּה כְּמוֹתוֹ.
 מְבִיאָה הַגִּמְרָא דִּין נּוֹסֵף שֶׁל רַבָּה בַעֲנֵן שִׁינֵי בַעֲלִים: וְאָמַר רַבָּה,
 חֲטָאֵת שֶׁשֶּׁחָטָה עַל מִי שֶׁאֵינוֹ מְחֻיִּיב כְּלוּם, פִּסּוּלָה. וְאֵף שֶׁאֵין שִׁינֵי
 בַעֲלִים פִּסּוּל אֲלֵא בְּשׁוּחַט לְשֵׁם מִי שִׁינֵי בַכְּפָרָה זוֹ, מִכָּל מְקוֹם
 אֵף מִי שֶׁאֵינוֹ חַיִּיב חֲטָאֵת רָאוּי לְהִתְכַּפֵּר בָּהּ עַל עֵבִירַת עֲשֵׂה
 שְׁבִיד, שֶׁכֵּן אֵין לָךְ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מְחֻיִּיב בְּכַפֵּרָה בִּטּוּל עֲשֵׂה,
 וְהָרִי אָמַר רַבָּה, חֲטָאֵת מִכְפֶּרֶת עַל חֲיִיב עֲשֵׂה מִכָּח קֵל וְחֹמֶר, שֶׁכֵּן
 אֵם עַל חֲיִיב בְּרִיתוֹת הַתְּמִימִים הִיא מִכְפֶּרֶת, עַל חֲיִיב עֲשֵׂה הַקְּלִים
 לֹא קֵל שֶׁכֵּן שֶׁהִיא מִכְפֶּרֶת. נִמְצָא שֶׁכָּל אָדָם נִחְשָׁב מְחֻיִּיב כְּפָרָה
 כְּמוֹ הַבַּעֲלִים, וְעַל כֵּן חֲטָאֵת שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשִׁמּוֹ פִּסּוּלָה.
 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: לְמִיָּמָר דְּבַת מִיָּנָה הִיא – וְכִי נִתֵּן לומר שֶׁכְּפֶרֶת
 עֲשֵׂה הִיא מִמֵּין כְּפֶרֶת חֲטָאֵת, וְעַל כֵּן כָּל הַמְּחֻיִּיב בְּכַפֵּרֶת עֲשֵׂה
 נִחְשָׁב כְּכִי כְּפָרָה בְּחֲטָאֵת. וְהָאֵם רַבָּה לְעִיל, חֲטָאֵת שֶׁשֶּׁחָטָה עַל
 מִי שֶׁמְחֻיִּיב חֲטָאֵת פִּסּוּלָה, אֲבָל אֵם נִשְׁחָטָה עַל מִי שֶׁמְחֻיִּיב עוּלָה
 הִיא בְּשִׁרָּה, מִשּׁוּם שֶׁחֻיִּיב כְּפָרָתוֹ אֵינוֹ מִמֵּין כְּפָרָת חֲטָאֵת. הָרִי לֹנוּ
 שֶׁאֵין חֲטָאֵת מִכְפֶּרֶת עַל מִזֶּה שֶׁמִּכְפֶּרֶת הַעוּלָה.

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" ריזן רש"י

לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימים. דהכי גמר לרבי יוחנן מרביה דפליגי בה רבי שמעון ורבנן לרבי שמעון לית ליה לב ב"ד מתנה עליהן להכשירן לתמידי שנה הבאה (ולומרן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו ידא קדושים למינהן שיפדו אותן ממעט חלין בלא מום וירציאם לחול ויפלו דמיהם למותר תרומה ואחר כך יחזרו ויקחו אותם מתרומה חדשה

ויוכשרו לתמידין ולדברי חכמים נפדין תמימים
דאית ליה לב בית דין מתנה עליהן תנאי וזה
אלמא לית ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה
עליהן (בהך) דאי אית ליה יוכשרו לתמידין ולא
יקיעו אלא לית ליה לב ב"ד מתנה כן שמעתי
בשבוטות: ועוד. אי נמי בעית למימר דקרא דחק
ומוקי אנפשה כשהפרישן בזה אחר זה ובטומאה
דערב יום טוב קאמר מי מציט למימר דכי קתני
שאיירע בין זה לזה להפרישה קאמר רבא בעט
מיניה כו: בשתי כוסות. נשחטין כאחד ואין
שדות לאורעו טומאה בין שדשתיהן ונזרק דמו
של ראשון שני למה קרב לר' שמעון הרי אין
טומאה בין זה לזה ואמר ליה לטומאה שאורעה
בין זריקתו של זה לזריקתו של זה: ע"כ לא
מיבעיא כו: אפילו לרבי ירמיה לא מתמה אלא
אי מנפר אעשה דלאחר שחטתו אי לא מכלל
דפשיטא ליה דבין זה לזה דקאמר רבי שמעון
בטומאת י"ט קאמר בין שדשתו של זה לשחטתו
של זה: דלמא אם תמצא לומר קאמר. דלמא
תרייתו קמבעיא ליה ודכי קמבעיא ליה האי
בין זה לזה דקאמר רבי שמעון קודם הפרשה קאי
או לאחר הפרשה קאי ואם תימצי לומר אחר
הפרשה נמי קאי קודם שחטתו או אפילו לאחר
שחטתו עד זריקה ואהדר ליה איהו אפילו עד
זריקה ודלמא לא קיימא לן כר' זורא ולא
איפשיטא בעיין: תורה ששחפה לשם תורת
חבירו. לא ששחטה ע"מ שיכתפר בה מי שאינו
בעליה ואין זה שניו בעלים אלא שניו קודש
שחיתו דראובן תרדי ולשמעון תורה אחת
ושחט את תורתו של זה לשם תורתו של זה
והיה) בשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם:
כשרה. ועלה לבעלים דאפי' שניו קדש אין כאן:
פסולה. לא עלתה לבעלים דשינוי קדש הוא:
לשם שלמים דידיה בעיין: דכתיב זבח תורת
שלמים והאי דאיפלו בתורה משום דמינה מיידי
רבה סיעתא למילתיה מדאבא חנן ומידו דה"ה
לשאר זבחים: כשרה. עלתה לבעלים: פסולין. לא
עלה לא דידיה. ואע"פ שלא באו על הדייה אחת
דאירבעה עריבין להודות בדאמרינן בברכות (דף
נד:) וכתיב בהו (תהלים קו) ריובו וזבחי תורה
ושחט תורה בשעת עלייתו מן הים לשם חטאת
שחטתיה על יצירתו מבית האסורין: חטאת
ששחפה לשם חטאת. כגון חטאת חלב שנשחטה
לשם חטאת דם: כשרה. ועלתה לה פסולה.
פסולה לגמרי כדנתן חוץ מן הפסח והחטאת: על
מי שמחוייב חטאת. בשינוי בעלים על מנת לזרוק
דמה לשם חבירו המחוייב חטאת כמותו: שאינו
מחוייב עשה. שלא עבר עשה ובעשה שייך
למימר חטאת כדמפרש ואזיל: ואמר רבא חטאת
מכפרת על חייבי עשה. הלכך מחוייב כפרה
כמותו הוא: למיפריא. דעשה בת מינה דחטאת היא: והאמר רבא כו' על מי שמחוייב עולה
כשרה. אלמא לא מיניה הוא דהא עבירות עשה בידו שהפריש עולה עליהן:
מקיבעא

לְדַבְּרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִין נִפְדִּין תְּמִימִים. לְדַבְּרִי חֲכָמִים,
נִפְדִּין תְּמִימִין. וְעוֹד, הָא בְּעָא מִינֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה מְרַבִּי
זִירָא, שְׁעִירֵי עֲצֵרֶת שֶׁקָּבַל דָּמָן בְּשָׁנֵי כּוֹסוֹת, וְנוֹרֶק
דָּמוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן, שְׁנֵי לָמָּה הוּא פָּא, עַל טוֹמְאָה
שְׁאוּרָעָה בֵּין [וְזִיקָה שֶׁל] זֶה לָזֶה (נִזְרֵק דָּמוֹ שֶׁל שְׁנֵי
לָמָּה הוּא קָרִיבִין). עַד כָּאֵן לֹא מִיבַעְיָא לִיהּ אֱלָא
עֲשֵׂה דְלֵאחֶר שְׁחִיטָה, אֲבָל עֲשֵׂה דְלֵאחֶר הַפְּרִשָּׁה
לֹא קָא מִיבַעְיָא לִיהּ. דְּלָמָּא אִם תִּמְצִי לִוְמֵר קֵאמְרִי:
אֵיתְמָר, תּוֹרָה שֶׁשְּׁחָטָה לְשֵׁם תּוֹרַת חֲבִירוֹ (כְּשֶׁרָה),
רָבָה אָמַר, כְּשֶׁרָה. רַב חֲסֵדָא אָמַר, פְּסוּלָה. רָבָה
אָמַר כְּשֶׁרָה, תּוֹרָה לְשֵׁם תּוֹרָה נִשְׁחָטָה. רַב חֲסֵדָא
אָמַר פְּסוּלָה, לְשׁוֹם שְׁלָמִים דִּידֵיהּ נִשְׁחָטָה בְּעֵינָן.
אָמַר רָבָה, מָנָא אָמִינָא לָהּ, דְּתַנְיָא, 'בִּשְׂרֹר זֶכֶב תּוֹרַת
שְׁלָמִי בְיוֹם הַקְּרִיבֹו אֶת זִכְחוֹ' וְגו', אָבָא חֲנִין אָמַר
מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, כָּא לְלָמֹד, תּוֹרָה שֶׁשְּׁחָטָה לְשֵׁם
שְׁלָמִים כְּשֶׁרָה, שְׁלָמִים שְׁנִשְׁחָטוּ לְשֵׁם תּוֹרָה פְּסוּלִים.
וְכֵּן הִפְרֵשׁ בֵּין זֶה לָזֶה, תּוֹרָה קְרִיבָה שְׁלָמִים, וְאִין
שְׁלָמִים קְרִיבִין תּוֹרָה. שְׁלָמִים לְשֵׁם תּוֹרָה פְּסוּלָה, הָא
תּוֹרָה לְשֵׁם תּוֹרָה כְּשֶׁרָה. מָאי לֹא, דְּחִבְרִיהּ. לֹא,
דִּידֵיהּ. אֲבָל דְּחִבְרִיהּ מָאי, פְּסוּלָה, אֲדִיתְנִי שְׁלָמִים
לְשֵׁם תּוֹרָה פְּסוּלָה, לִיתְנִי תּוֹרָה לְשֵׁם תּוֹרָה, וְכָל
שֶׁכֶּן שְׁלָמִים לְשֵׁם תּוֹרָה. שְׁלָמִים לְשֵׁם תּוֹרָה דִּידֵיהּ
אֵינְמִירֵךְ לִיהּ, סִלְקָא דְעֵתֵךְ אָמִינָא מִדְּתּוֹרָה קְרִיבָה
'שְׁלָמִים', שְׁלָמִים נִמְי קְרִיבִין 'תּוֹרָה', וְכִי שְׁחִיט לָהּ
לְשֵׁם תּוֹרָה לִיפְשָׁרוּ, קָא מִשְׁמַע לָן: אָמַר רַבָּא, חֲטָאת
שֶׁשְּׁחָטָה לְשֵׁם חֲטָאת כְּשֶׁרָה, לְשֵׁם עוֹלָה פְּסוּלָה.
מָאי מַעְמָא, 'וְשָׁחַט אוֹתָהּ לְחֲטָאת' אָמַר רַחֲמָנָא, וְתֵרִי
חֲטָאת לְשֵׁם חֲטָאת נִשְׁחָטָה, לְשֵׁם עוֹלָה פְּסוּלָה. וְאָמַר
רַבָּא, חֲטָאת שֶׁשְּׁחָטָה עַל מִי שְׁמֹחֲוִיב חֲטָאת, פְּסוּלָה.
עַל מִי שְׁמֹחֲוִיב עוֹלָה, כְּשֶׁרָה. מָאי מַעְמָא, 'וְכָפַר עָלָיו',
עָלָיו וְלֹא עַל חֲבִירוֹ. חֲבִירוֹ דּוֹמֵינָא דִּידֵיהּ, בְּמֹחֲוִיב
כְּפָרָה כְּמוֹתוֹ. וְאָמַר רַבָּא, חֲטָאת שֶׁשְּׁחָטָה עַל מִי
שְׁאִינוֹ מֹחֲוִיב כְּלוּם, פְּסוּלָה. שְׁאִין לָךְ אָדָם בִּישְׁרָאֵל
שְׁאִינוֹ מֹחֲוִיב עֲשֵׂה. וְאָמַר רַבָּא, חֲטָאת מְכַפֶּרֶת עַל
חֲיִיבֵי עֲשֵׂה מְקַל וְחוֹמֵר, עַל חֲיִיבֵי פְרִיזוֹת מְכַפֶּרֶת,
עַל חֲיִיבֵי עֲשֵׂה לֹא כָּל שֶׁכֶּן. לְמִימָרָא דְּבֵת מִינָה
הִיא, וְהָאֵמַר רַבָּא חֲטָאת שֶׁשְּׁחָטָה עַל מִי שְׁמֹחֲוִיב
חֲטָאת, פְּסוּלָה. עַל מִי שְׁמֹחֲוִיב עוֹלָה, כְּשֶׁרָה.
מְקִיבֵעָא

מכפרא אלא דאינה מכפרא הואיל ועיקרא למילתא אחרייתא קאתיא ואחזי קל דחומר לקופיא:

וטעמא משום דבאין לכפר על [וטומאת] מקדש וקדשיו כמתניתין דהתם ובברייתא חדש
טפי ממתניתין והא דקתני שתחלתו לא בא אלא לכפר על מובח החיצון לאפקי שעיר
הפנימי דבעינן תרתי טומאת מקדש ומובח החיצון ואף על גב דמשמע התם דאי לא משום
גזירה הוי מקיצין בגופן אפי' במותר חטאת הפנימית היינו משום דהכי גמירי דמותר
חטאת צבור לעולה ורבינו חננאל מפרש כפירוש
הערוך וגריס התם תניא נמי הכי וקאי אמילתא
דריב יוחנן דאמר דלרבי שמעון מקיצין כון בטופן
הואיל ומעיקרא עולה והשאת עולה אבל לא
במותר חטאת כו' ותימה אמאי נטר עד לסוף
דלעיל הוה ליה לתאני: דלמא אם תימצא
לומר קאמר. ורבי זורא נמי שהשיב נמי לרבי
ירמיה על טומאה שאירעה בין זה לזו כמו כן אם
תימצא לומר קאמר וקושיא ראשונה ומי אית ליה
לרבי שמעון לב בית דין מתנה לא חש להרץ
דאיכא למימר דאפרישנה בזה אחר זה ואינו
חושש בקושיא דליק ולימא ליה לקרא כו' ועוד
דהיכא דלית ליה חקתא ברעיהא אית ליה לרבי
שמעון לב בית דין מתנה כדמוכח במנחות פ'
התורה (עט): ומידו לא מוכח דהיכא דאית ליה
חקתא ברעיהא לית ליה לב בית דין מתנה ובאן
אית ליה חקתא ברעיהא: תורה ששחטה לשם
תורת חבירו כשרה. ועלה לשם חובה משום
שניו בעלים לא מיפסלא דאין שניו בעלים אלא
(א"כ) בוריקא רוב חסדא אמר פסולה פירוש לא
עלתה לשם חובה משום דהוי שניו קודש
כשאמר תורת פלוני לשם תורה אחת של פלוני
אבל אמר תורה זו לשם פלוני כשרה גמורה לפי
שהוא שניו בעלים בשחטתו דכשריה גמורה:
הנה"ח רב חסדא אמר פסולה. נראה דוקא
בתורה פליג משום דכתיב בזה קרא שלמיו
ובקנטרס פירש דהוא הדין בשאר קריבנות:
אמר רבא חטאת ששחטה לשם חטאת כשרה.
פירש רבינו תם דרבה כרב חסדא סיל דהא דרבה
אידיז וטעמא דתורה משום שלמים משמע דר"ל
דאיירי ששחטה לשם חטאת חבירו ונראה דלאו
בהכי מיירי מלילא קאמר בהדיא חבירו אלא
מיירי בחטאת חלב לשם חטאת דם כדאמר רבא
לקמן בפירקין (דף טו) חטאת חלב ששחטה לשם
חטאת דם חלב עבודה וזה כשרה לשם
חטאת נזיר לשם חטאת מצורע פסולה הני עלות
נינהו ואם תאמר ותרתיה דרבה למה לי ויש לומר
דדך דהכא נקט לאשמועינן דשינוי קודש איפכא
משניו בעלים אע"ג דרבא לא פירש הפסוקם
כדבריו מדאמר בריש פירקין (לעיל דף ג) דרב
יוסף בר אמי רמי שניו קודש ומשני (והא) דלקמן
נקט דחלק בחטאות וגם משום דמיא דאחר כך
דבעי רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת
דטומאת מקדש וקדשיו מהו: חטאת ששחטה
על מי שמחוייב עולה כשרה. ובגין שלא הפרישה
עדיין דאי הפרישה הוה ליה כעל מי שאינו
מחוייב כלום אם תימצא לומר דלא מכפרא
אעשה דלאחר הפרשה דמסתמא עולה ביא
ויכפר על הכל א"נ דאמר רבי עלי עולה
דכשפרישנה יכפר על כל עשה שעבר: על מי
שאינו מחוייב כלום פסולה. אי דגרסינן ברא מימרא עולה דגבי עולה נמי כתיב לכפר עליו
דאי גרסינן הכא חטאת ליל איך מילתא דרבא דחטאת מכפרת על חייבי עשה מחכא
שמעינן לה: על חייבי עשה לא כל שכן. מהא קל דחומר דהוה לן למימר דאפילו מקיבעא

עולה

"אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", ופרשו הוד כבוד קדושת אבותינו ורבותינו הקדושים, דבר תורה כזה, שעושה אותו – את המאזין – ל'מהלך'.

היום יום ו אייר

עולה

דרון היא. אע"ג דאעשה מכפרת יותר מחטאת דהא מכפרא מקיבעא: ריב"ז
פרקליט. אע"ג דאיכא עולת זולת ומצורע וגו' דלא מית' קרבן אלא לאישתרוי
בקדשים כדאמר בפרק בתרא דבריות (דף כו.) ואפילו הם חטאתם קודמת לעולה דלא
חלקה תורה: **ואמרתם** זבח פסח. האי קרא כתיב ברישא ושמו' את חורש האביב הזה

ליה לאוקומי ובשניו בעלים באם אינו ענין אלא

משום דכיל בה כל עבודות דכתיב ועשית פסח
(דמשמע) משמטא כל עשיות הלכך מוקי ליה
לשניו קודש: פסח. בסוף התורה
(מנחות פב.) דריש לה במשנה לדבר שבחובה
(שהיא באה מן החולין) והתם בגמרא נמי מית'י
דרשא דהכא: **ומא'** נידה שלמים. דעולה ליכא
למימר דאניה באה מכל צאן ובקר כדפי' בקונטרס
דאניה באה בקרב ועוד איכא לקמן תלתא קרא
והוא דאם כשב מוכב בחיאי דהוי שלמים ועוד
דרחין קדשים קלים אצל קדשים קלים ולא אצל
קדשי קדשים כדלקמן (דף טו.) **וזבחת** פסח
לכרוב נתמן. בספרי פרשת עשר תעשר דריש
כולהו בשניו קודש דכתיב איתא תתם וזבחת אין לך
קא זבוחה שאר עבודות מנין ואשניו (קודש)
לא ת'ל ועשית יכול קא הקטר חלבו ת'ל זבחת
וקא זה בסוגיא שלנו: **הוא** לעכב בין הבא בין
הכא. בשניו קודש בכל עבודות בשניו בעלים
בזבחה אע"ג דהוא בזבחה כתיב בפרשת בא אל
פרעה וקרא דועשית בפרשת ראה אנכי ממל
מקום משמע הוא בהיותו כשדוא עשוי במצותו
כדפי' בקונטרס והשתא הא דקאמר אשכחן זבוחה
שאר עבודות מנא לן אשניו בעלים קאי עור יש
לפרש דבין בשניו קודש בין בשניו בעלים קבעי
מנא לן לעכב דהוא קאי דוקא אוביחה ומדאפקיה
רחמנא לשניו בעלים בלשון שניו קודש אית לן
לאוקומי הא דזבחה לעכב בין בשניו בעלים בין
בשניו קודש ושניויה דהואיל וגלי גלי לא ניחא
להאי פירושא כמו לפירוש קמא: **מה** שלמים בין
בזבחה בין בשאר עבודות לא חלקת בהן. ואית'
כיון דכתיב ועשית פסח לעכב בשניו קודש בכל
עשיות לשתוק קרא מזבחה ותייה משלמים דמה
שלמים לא חלקת בין בשניו קודש לשניו בעלים
למצוה אף לפסח לא תחלוף לעכב: **אלא** הוא
למה ל' לקמן בפרק בית שניא (דף לו.) ובפסחים
פרק מי שדחה טמא (דף צו.) דריש וזבחת דפסח
למעוטי מותרת פסח ותר' הוא כתיב ובפסחים
בסוף תמיד נשחט (דף סב.) דריש רבי אליעזר
מזהו דפסח לא הוא כשר לשם אחרים ולא
אחרים כשרין לשמו רבי אליעזר לטעמיה דאית'
ליה עבובא באשם ולא מוקי ליה למימר אבל
אשם לא נאמר בו הוא כו': **כל** מקום שנאמר
הוא בזבחה. פירש בקונטרס ולא גיטין ליה
משום דליתיה בברייתא דלקמן ואין לחמוק
בשביל כך הפסחים דאפשר שהיא בברייתא בשום
מקום בתוספתא:

זריקה

מקיבעא לא מכפרא, מקופיא מכפרא. **ואמר רבא**,
עולה ששחטה שלא לשמה, אסור לזרוק דמה שלא
לשמה. **איבעית אימא קרא**, איבעית אימא סברא.
איבעית אימא קרא 'מוצא שפתיך תשמור' וגו'.
איבעית אימא, סברא משום דשניו בה כו', כדריש'
פירקא. **ואמר רבא**, **עולה הפאה לאחר מיתה**, שחטה
בשניו קודש, פסולה. **בשניו בעלים**, כשרה, דאין
בעלים לאחר מיתה. **ורב פנחס בריה דרב אמי**
אמר, יש בעלים לאחר מיתה. **אמר ליה רב אשי**
לרב פנחס בריה דרב אמי, דוקא קאמר מר יש
בעלים לאחר מיתה, ובעי לאיתויי עולה אחריתי. או
דלמא, דאי איפא כפה עשה גביה מכפרא. **אמר**
ליה, דוקא קאמינא. **ואמר רבא**, **עולה דורון היא**.
היכי דמי, אי דליפא תשובה, יב' רשעים תועבה'.
ואי דאיפא תשובה, התניא, עבר על מצות עשה
ושב, לא זו ממש עד שמוחלים לו. **אלא שמע מינה**,
דורון הוא. (חטאת"ע"ל מ"י מכפ"ר עול"ה לאח"ר
דור"ן סימ"ן.) **תניא נמי הכי**, **אמר רבי שמעון**, חטאת
למה פאה. למה פאה, לכפר. **אלא למה פאה לפני**
עולה, לפרקליט שנכנס, [ריב"ז פרקליט, נכנס] דורון
אחריו: **חיוץ מן הפסח והחטאת כו'**: פסח מנולן,
דכתיב 'שמור את חדש האביב ועשית פסח', שיהו
כל עשיותיו לשם פסח. **אשפחן שניו קודש**, שניו
בעלים מנולן. דכתיב 'ואמרתם זבח פסח הוא', שתהא
זבחה לשם פסח. אם אינו ענין לשניו קודש, תנינו
ענין לשניו בעלים. **אשפחן למצוה**, לעכב מנולן. **אמר**
קרא, 'וזבחת פסח לה' אלהיך' וגו'. מתקוף לה רב
ספרא, האי 'וזבחת' להכי הוא דאיתא, האי מיפעי ליה
לכדרב נחמן, דאמר רב נחמן **אמר רבא** פר אבויא,
מנולן למותר פסח שקרב שלמים, שנאמר 'וזבחת'
פסח לה' אלהיך צאן ובקר. והלא אין פסח פא
אלא מן הכבשים ומן העזים, מפאן למותר הפסח,
שהיא לדבר הפא מן הצאן ומן הבקר. ומאי ניהו,
שלמים. **אלא אמר רב ספרא**, 'וזבחת פסח' לכדרב
נחמן, 'שמור את חדש האביב' למצוה בשניו קודש.
'ואמרתם זבח פסח' בשניו בעלים למצוה. 'הוא'
לעכב בין הקא והקא. **ואשפחן זבחה**, שאר עבודות

הואיל וגלי, גלי. רב אשי אמר,
דכתיב 'את התורה לעולה ולמנחה' וגו'. ותניא,
את קרבניהם, זה בכור ומעשר ופסח, הקישו הכתוב לשלמים. מה שלמים בין שניו
קודש בין שניו בעלים בענין למצוה, אף כל בין שניו קודש בין שניו בעלים למצוה.
וכשלמים, מה שלמים בין זבחה בין שאר עבודות לא חלקת בהן למצוה, אף פסח לא
תחלוף בו בין זבחה לשאר עבודות לעכב, (משום שנאמר 'הוא' בזבחה אינו אלא לעכב).
נאמר בפסח 'הוא' בשחטה לעכב, אבל אשם לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקטרת אימורין, והוא עצמו אם לא הקטירו
אימורין כשר: חטאת מנולן דכתיב 'ושחט אותה לחטאת', שתהא שחטה לשם חטאת. אשפחן שחטה, קבלה מנולן, דכתיב

מקיבעא לא מכפרא. חטאת אעשה: מקופיא מכפרא. הלכך על מי שמוחייב עולה כשרה
כיון (דהפריש) עולה שייכי כולוה עשה שביד אעולה ותו לא שייך חטאת גביה אבל מי
שלא הפריש כלום ועבירות עשה בידו שייך חטאת גביה דאילו הוה מחתיב חטאת מכפר
עשה מקופיא הלכך חייל שמהא חטאתו שנשחטה לשמו לפסולה: לאחר מיתה. שמת
בעליה והקריבה יהורש: פסולה. לא עלתה
וצריך יהורש להביא אחרת: יש בעלים. שהורש
הוא בעליה: דוקא קאמר מר. אי פליגי אדרבא
ובעי לאתויי אחריתי או דלמא דאי איכא כמה
עשה גביה דיהורש מכפרא אם לא שניה בה
ומיהו היכא דשני לא בעי לאיתויי אחריתי דהא
איהו לא נדר מדי: עולה דורון היא. אינה באה
לכפר על עשה כפרה ממש אלא אחר שכפרה
התשובה על העשה היא באה להקבלת פנים
כאדם שטרם מנולן וריצוהו ע"י פרקליטין
וכשבא להקבל פניו מביא דורון בידו: היכי דמי.
כלומר היכי דמי שתהא באה לכפרה: אי דליכא
תשובה. אעבירות עשה שבידו: זבח רשעים
תועבה. פסוק הוא במשלי (כא): **למה באה לפני**
עולה. כל מקום שבמביא חטאת ועולה חטאת
קודם כדילין לקמן בפרק כל תהדרין (דף פט.)
פרקליט. מליץ טוב: פסח מנולן. אבן אבנא
לעכב דקס"ד לא אתי לן כשאר זבחים משלמים
דלא כתיב בההוא קרא דזאת התורה דאיתרבי
כל זבוחים מניה למצוה: מותר הפסח. שאבד
ותכפר באחר ונמצא הראשון: לרבא **הוא** מן
הצאן ומן הבקר. היינו שלמים שהן באין מכל
צאן ומכל בקר בין זכרים בין נקבות מה שאין
בשאר זבחים שדוקבעו או מנולן אבן אבנא
ואשם דוקבעו בזכרים חטאת דוקבעו בנקבות
ודוקבעו בזכרים כגון שעיר נשיא אינו בא
בנקבה: למצוה בשניו קודש. כבולות עשיות
ילפינן מניה דהא כתיב ועשית: הוא. משמע
פסח הוא בהיותו לשמו כשר שלא לשמו פסול:
הוא. והוא. בשניו קודש ובשניו בעלים דהוא
משמע איתרויהו כשדוא עשוי במצותו משמע:
ואשפחן זבחה. בשניו קודש ובשניו בעלים:
ביום צויתו. סמוך לזאת התורה ודרשין סמוכין
ביום צויתו להקריב את קרבניהם לרבות
קרבנות שלא הזכירו במקרא בענין שלמעלה:
אף כל כו'. הלכך מצוה בפסח ילפינן משלמים
דריבין ליה ליעיל לשניו קודש ולשניו בעלים
(ועשית פסח לעכב בכל עשיותיו בשניו קודש
ואמרתם זבח פסח לעכב בזבחה בשניו
בעלים: וכשלמים. כלומר כיון דגלי קרא נעובא
בזבחה ילפינן שאר עבודות לעבובא מדוקשא
דמצוה כשלמים מה שלמים כו': הכי גסי' אלא
הוא למה לי לברתניא (וכו') אבל אבנא לא
נאמר בו ולי' כל מקום שנאמר בזבחה אינו
אלא לעכב דדך ברייתא לקמן היא בפירקין
דינא ר' אליעזר רבי יהושע ולי' ליה
לברתניא. כלומר גלוי' על הוא דגבי אשם
דלא ילפינן פסול מניה כדמהדר ליה רבי
יהושע לו' אליעזר לקמן בפירקין (דף טו.)
דורש אשם על לשמו כשר שלא לשמו פסול
וקא מהדר ליה רבי יהושע פסח נאמר בו הוא
בשחטה לפיכך שלא לשמו פסול אבל אשם
כו':

ולקח

ולקח

מכירת הגמרא: **מִקְרָאָה לֹא מִכְּפָרָא מְקוּפָּא מִכְּפָרָא** – אין החטאת
מכפרת על עבירות העשה כפרה קבועה, אלא רק כפרה הצפה
ובאה מאליה. לפיכך אם נשחטה החטאת על מי שמחויב עולה
אינו נחשב בר כפרה בחטאת זו, והרי היא כשירה. שכן מאחר
שכבר הפריש אותו אדם עולה על העשין שבידו, אינו מתכפר
עליהם בחטאת שאין כפרתה אלא מקופיא, שהרי עתיד הוא
להתכפר עליהם כפרה קבועה בעולתו. אבל אם עדיין לא הפריש
עולה על העשין שבידו, ראוי הוא להתכפר עליהם מקופיא על ידי
חטאת, ועל כן הוא נחשב לבר כפרה בחטאת, ואם נשחטה החטאת
לשמו היא פסולה.
איסור זריקה שלא לשמה אפילו לאחר שחיטה שלא לשמה: **וְאִמָּר
רַבָּא, עוֹלָה שֶׁשֶׁחֲטָה שְׂלֵא לְשִׁמְהָ, אִסּוּר לְזִרוֹק דְּמָה שְׂלֵא לְשִׁמְהָ,**
אלא יש לזרוק לשמה.
מפרש רבא את מקור איסור זה: **אִיבְעִיתִי אִימָא קְרָא, אִיבְעִיתִי אִימָא
סְכָרָא. אִיבְעִיתִי אִימָא** שמקור האיסור הוא ממה שנאמר בקְרָא
(דברים כג כד), **מִזְבֵּחַ שְׁפִתֶיךָ תִּשְׁמָר וְגו'** וְעִשִׂיתָ בְּאֶשֶׁר נִדְרָתָ לַה'
אֱלֹהֶיךָ נִדְרָה. שכן ישנם שני סוגי קרבנות שאדם מחייב את
עצמו. שאם אמר בלשון 'הרי עלי קרבן' הרי זה נדר, ואם לאחר
שהקריש בהמה לגדרו אבדה או מתה הרי הוא חייב באחריותה,
ועליו להביא אחרת תחתיה. אבל אם אמר 'הרי זו לקרבן' מיד היא
מתקדשת בקדושת מזבח, ואם מתה או אבדה אינו חייב
באחריותה. ולפי זה הכתוב האמור לאורה תמוה, מדוע התחיל
הכתוב בלשון נדר וסיים בלשון נדבה. אבל בהכרח כוונת הכתוב
היא, שאם כמו שנדרת עשית והקרבנו לשמו יעלה לך הקרבן
לשם נדרך, ואם לא תקריבנו לשמו יהיה כנדבה אחרת ולא יעלה
לשם חובת הנדר הראשון. ומכך שקרא הכתוב לקרבן שנשחט
שלא לשמו נדבה, למדנו שאסור לשנותו ולזרוק את דמו שלא
לשמו, כשם שאסור לשנות בנדבה.
אִיבְעִיתִי אִימָא, סְכָרָא היא שאסור להמשיך ולשנות במחשבה
הראויה של הקרבן, שכן משום דְּשִׁנִּי בָּהּ בּוֹ, כל הני לישני בה
ולזייל – וכי משום ששינה בה פעם אחת במחשבת השחיטה יש
לו להמשיך ולשנות בה במחשבת שאר העבודות, כְּדִרִישׁ פְּתִיקָא
– כפי שהובאו הדברים במלואם בתחילת הפרק (ב-ג).
מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בשינוי בעלים לאור מיתה:
וְאִמָּר רַבָּא, עוֹלָה שְׁמִתוֹ בְּעִלְיָה, הִבָּאָה לְאַחֵר מִיתָה על ידי
היורשים, אם שֶׁחֲטָה בְּשִׁנִּי קוֹדֵשׁ הִיא פְּסוּלָה מִלְּעוֹלוֹת לִשְׁם
חובת הבעלים, ויביאו היורשים עולה אחרת תחתיה. אבל אם
נשחטה בְּשִׁנִּי בְּעָלִים, הרי היא בְּשִׁנִּי ועולה לשם חובה, משום
דְּאִין בְּעָלִים לְאַחֵר מִיתָה, שֶׁכֵּן לֵאחֹר שְׁמִתוֹ כְּבֵר אֵינִם בְּעִלִּים על
הקרבן.
וְרַב פְּנִיחָם בְּרִיהַ דְּרַב אַמִּי אָמַר, יֵשׁ בְּעָלִים לְאַחֵר מִיתָה, שֶׁכֵּן
היורשים נחשבים לבעלי העולה.
אָמַר לִיה רַב אַשִּׁי לְרַב פְּנִיחָם בְּרִיהַ דְּרַב אַמִּי, דְּנָקָא קְאָמַר מַר יֵשׁ
בְּעָלִים לְאַחֵר מִיתָה, וְכַעַי לְאִיתוּנִי עוֹלָה אַחֲרִיתִי – האם מה שאמרת
יֵשׁ בְּעִלִּים לֵאחֹר מִיתָה? כוונתך לדין שינוי בעלים ממש, ואם
נשחט הקרבן שלא לשם היורשים צריכים היורשים להביא קרבן
אחר. או דְּלָמָא, דְּאִי אִיבָא כְּמָה עֲשֵׂה גִבִּיהַ מִכְּפָרָא – או שמא אין
כוונתך לדין שינוי בעלים דווקא, אלא לומר שהיורשים נעשים
בעלים על הקרבן ואם נשחט הקרבן לשמם מתכפרים בו על
עבירות עשה שבידם. אבל גם אם לא נשחט לשמם אינם צריכים
להביא קרבן אחר, שהרי הם לא נדרו כלום.
אָמַר לִיה רַב פִּנְחָס בֶּר אַמִּי, דְּנָקָא קְאָמַרְנָא – בדווקא אמרתי שיש
שינוי בעלים לאחר מיתה. שאם נשחט הקרבן שלא לשם היורשים
הרי הם צריכים להביא קרבן אחר.
דנה הגמרא בגדר כפרת עולה: **וְאִמָּר רַבָּא, עוֹלָה דְּזִרוֹן הִיא.** ואף
ששינוי שהיא מכפרת על עשה, עיקר כפרת העשה היא על ידי
תשובה, אלא שלאחר שכיפרה התשובה על החוטא בא דורון
העולה לרצונו לפני הקדוש ברוך הוא.

מביאה רבא את דבריו, הִכִּי דְּמִי – באיזה אופן יתכן שתכפר
העולה, הלא ממה נפשך, אִי דְּלָלָא – אם לא עשהו תְּשׁוּבָה על
עבירות עשה שבידו, הלא עדיין רשע הוא, והרי נאמר (משלי כג כו)
וְכַח שֶׁעִיִּם תִּעֲשֶׂה, ואִךָ תִּכְפֹּר לוֹ עוֹלָתוֹ. וְאִי דְּאִיבָא – ואם עשהו
תְּשׁוּבָה על עבירות אלו, הרי הוא מתכפר אף בלא עולה, דְּהִתְנָא,
עָבַר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְשָׁב, לֹא זֶה מִשָּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִים לוֹ. אִלָּא שְׁמַע
מִיָּה, שְׁעִיקָה הַכְּפָרָה הִיא בַּתְּשׁוּבָה, וְהַקְרָב לְדִירוֹן הוּא בֹא.
(חֲפָא"ת ע"ל מ"י מִכְּפָר"ר עוֹלָה לְאַחֵר דְּזִרוֹן סִימָן).
מביאה הגמרא סייע דלדברי רבא מהבירייתא: **תֵּנִי נָמִי הִכִּי, אָמַר**
רַבִּי שְׁמַעוֹן, חֲטָאת לָמָּה בָּאָה. ומפסיקה הגמרא באמצע דברי רבי
שמעון ותמוהה, מה בכלל השאלה 'חטאת לָמָּה בָּאָה', הרי חטאת
באה לְכַפֵּר. ומשיבה הגמרא, אִלָּא כִּךְ שָׁאֵל רַבִּי שְׁמַעוֹן, לָמָּה
חטאת בָּאָה לְפָנֵי עוֹלָה. והשיב, למה לדבר דומה, לְפָרְקָלִים
ו-מלִין טוב, סניגורו שְׁנַכְנַם לפני המלך לרצות על אדם שסרח
וחטא לפניו, שלאחר [שְׁעִיקָה הַכְּפָרָקִלִים, נִכְנַם] דִּירוֹן אַחֲרָיו – נכנס
אותו אדם לקבל את פני המלך כשדורון בידו. הרי מבואר בדברי
רבי שמעון שעולה היא דורון בלבד.
שינוי במשנתנו, כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים אלא
שלא עלו לבעלים לשם חובה, הוּן מִן הַפֶּסַח וְהַחֲטָאִת בּוֹ, שאם
קרבו שלא לשמם פסולים לגמרי. שואלת הגמרא: **פֶּסַח מְנַלֵּן** שאם
קרב שלא לשמו נפסל.
משיבה הגמרא: למדנו זאת ממה דְּכִתְבִּיב (דברים טו א) **שְׁמֹר אֶת הַדָּשׁ**
הָאֲבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ, ומכאן שצריך שיהיו כָּל עֲשִׂוְתָיו
לְשֵׁם פֶּסַח.
שוב שואלת הגמרא: **אֲשַׁכְּחֵן** – למדנו מהכתוב האמור דִּין שִׁנִּי
קוֹדֵשׁ בפסח, אך שִׁנִּי בְּעָלִים בפסח מְנַלֵּן.
משיבה הגמרא: למדנו דִּין שִׁנִּי בְּעָלִים בפסח ממה דְּכִתְבִּיב (שמות
יב כז) **וְאִמְרַתְּם וְכַח פֶּסַח הוּא, ומכאן שצריך שֶׁתִּהְיֶה וְכִיחָה לְשֵׁם**
פֶּסַח, ואם כתוב זה אִינוֹ עֲנִין לְשִׁנִּי קוֹדֵשׁ, שהרי כבר למדנו שינוי
קודש בפסח מ'וישחית פסח' כמבואר לעיל, תִּהְיֶה לכתוב זה עֲנִין
לְדִין שִׁנִּי בְּעָלִים בפסח.
שוב שואלת הגמרא: **אֲשַׁכְּחֵן** – אכן למדנו מהכתובים האמורים
שצריך לשחוט את הפסח לשמו ולשם בעליו לְמִצְוָה, ואם נשחט
שלא לשמם אינו עולה לשם חובה, אך לְעֵבֶב מְנַלֵּן – מנין לנו שדין
'לשמו' מעכב בו, ואם נשחט לשם זבח אחר או לשם אדם אחר
הוא פסול.
משיבה הגמרא: **אָמַר רַבָּא, וְזִבְחַת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ** וגו', ומכאן
שהוא צריך להקריב לשם פסח. ומאחר שכבר למדנו דִּין לשמה
מהדרשות הקודמות, בהכרח שבא כתוב זה ללמדנו שדין זה
מעכב בו, ואם נשחט שלא לשמו הוא פסול.
מִתְּקִיף לַה' רַב סְפָרָא על תירוץ זה, וכי הִיא וְזִבְחַת פֶּסַח לַהֲכִי הוּא
דְּאֵתָא – לדין לשמה הוא בא, והרי הִיא 'זבחת' מִכְּעִי לִיה לְכִדְרֵי
נִחְמָה, דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר דְּכָה בִּר אֲבִיתָ, מְנַן לְמוֹתֵר פֶּסַח – לשה
שהוקדש לשם פסח ונאבד והתכפרו בעליו בשה אחר, שְׁלֵאֲחֹר
שנמצא הוא קָרֵב בתורת קרבן שְׁלָמִים, שְׁנַמְרֵר וְזִבְחַת פֶּסַח לַה'
אֱלֹהֶיךָ צֵאן וְכָקְרָ. וְהִלָּא אִי אִפְשָׁר לִפְרֹשׁ אֶת הַכְּתוּב בְּפִשְׁטוֹ,
שהרי אִין פֶּסַח בָּא אִלָּא מִן הַכֶּבֶשִׂים וּמִן הָעִזִּים ולא מן הַבָּקָר. אלא
מִכָּאן לְמוֹתֵר הַפֶּסַח, שִׁיחָה קָרֵב לְדָרֵךְ הַכָּא מִן הַצֵּאן וּמִן הַבָּקָר.
וּכְמֵי הִיא, הלא הוא שְׁלָמִים בלבד. שכן אין לך קרבן שקרב מכל
סוגי הצאן והבקר בין מוכרים ובין מנקבות אלא שלמים בלבד.
ומאחר שכתוב זה נדרש לדין מותר הפסח, אי אפשר לדורשו על
דין לשמה, ואם כן מנין לנו שהוא מעכב בפסח.
מתרצה הגמרא: **אִלָּא אָמַר רַב סְפָרָא, הַכְּתוּב וְזִבְחַת פֶּסַח** אכן
נדרש לְכִדְרֵי נַחְמָה, שמוותר הפסח קרב שלמים. והכתוב 'שְׁמֹר אֶת
הַדָּשׁ הָאֲבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסַח' נדרש לְמִצְוָה בְּשִׁנִּי קוֹדֵשׁ, שכדי שיעלה
לשם חובה צריך לשחוטו לשמו ולא לשם קרבן אחר. והכתוב
'וְאִמְרַתְּם וְכַח פֶּסַח' נדרש בְּשִׁנִּי בְּעָלִים לְמִצְוָה, שצריך לשחוטו
לשם בעליו ולא לשם אחרים. וְהִיא' שנאמר בהמשכו של כתוב

וְלִקְחָהּ הִכְהֵן מִמֶּנּוּ הַחֲמִשָּׁתָא (ויקרא ד כה), ומכאן שצריך שתהא הקבלה לשם חמשתא.

שוב שואלת הגמרא: ואשכחן – אכן מצאנו מהדרשות האמורות דין שינוי קודש בשחיטה וקבלה, אך בויקרא מנול – מנין לנו דין זה. משיבה הגמרא: מקור דין שינוי קודש בוריתת החטאת הוא ממה דאמר קרא (שם ה) 'וכפר עליו הכהן חמשתא', ומכאן שצריך שתהא הכפירה שהיא הזריקה לשם חמשתא, שכן עיקר הכפירה היא בוריתת.

שוב שואלת הגמרא: אשכחן מהדרשות האמורות שנוי קדש בחטאת, אך שנוי בעלים מנול בחטאת. משיבה הגמרא: אמר קרא בחטאת, 'וכפר עליו הכהן מחטאתו', שצריך הכהן לבקש שתכפר החטאת עליו, ולא שתכפר על חבירו.

שוב שואלת הגמרא: אשכחן מכתובים אלו דין לשמה ולשם בעלים למצוה, אך לעבב מנול שאם נשחטה בשינוי קודש או בשינוי בעלים היא פסולה. משיבה הגמרא: דאמר רב הונא בריה דרב יהושע בסמוך שמכך שלא נאמר בחטאת נזיר 'חמשתא' אלא 'חמשתא' יש לרבות דין נוסף מהו'ו' היתירה, הקא נמי יש לדרוש מהכתוב 'וכפר עליו הכהן מחטאתו', שמכך שלא נאמר 'חמשתא' אלא 'חמשתא' יש ללמוד מהו'ו' היתירה ששינוי בעלים מעבב.

שוב שואלת הגמרא: אשכחן מצוה בשינוי קדש, שיש מצוה לעשות את כל עבודות החטאת לשם חטאת, וכמו כן למדנו מהו'ו' היתירה של 'חטאתו' על זריקה בשינוי בעלים, שהיא צריכה להיעשות לשם הבעלים וכן למצוה בין לעבב, אך לעבב בכל עבודות החטאת שיפסלו בשינוי קדש, וכן בשאר עבודות מלבד זריקה בשינוי בעלים, בין למצוה בין לעבב מנול, הרי 'וכפר עליו הכהן מחטאתו', לא נאמר אלא בוריקה, שכן אין כפרה אלא בוריקה. משיבה הגמרא: אמר רבי יונה, פסול חטאת שלא לשמה אף בדיעבד אתיא מחמשתא נזיר, דכתיב בה (מכדבר יט) 'והקריב הכהן לפני ה' ויעשה את חמשתא ואת עולתו', ומכאן שצריך שיהיה כל עשייתו לשם חמשתא, ומאחר שכבר נאמר בכל העבודות שהן צריכות להיעשות לשם חטאת למצוה, בהכרח ששנה הכתוב דין זה בחטאת נזיר כדי לעבב.

שוב שואלת הגמרא: אשכחן בחטאת נזיר ששינוי קדש מעבב, אך דין שנוי בעלים בחטאת מנול בכל העבודות. (אם אינו ענין לשינוי קדש תנינו ענין לשינוי בעלים אשכחן למצוה לעבב מנול). משיבה הגמרא: אמר רב הונא בריה דרב יהושע, מכך שלא נאמר בחטאת נזיר 'ועשה את החמשתא' אלא 'את חמשתא', יש ללמוד דין שינוי בעלים בחטאת.

מתקף לה רבינא על תירוצו של רב הונא, אלא מעתה אם יש לדרוש את הו'ו' היתירה של 'חטאתו', 'עולת' 'עולתו', מאי דרשת ביה – מה תדרוש מעולתו האמור בנזיר, הלא גם שם היה די שיכתוב 'את עולת' והו'ו' של 'עולתו' מיותרת.

הגמרא תמזה על קושיית רבינא: ולרבינא שהקשה על רב הונא, מדוע הקשה דווקא מהו'ו' היתירה של 'עולתו', הרי עוד נאמר בנזיר (שם י) 'ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו', ואם כן היה לו לרבינא להקשות על רב הונא גם ממה שלא נאמר 'מנחת' אלא 'ועשה הכהן את מנחתו', וכן ממה שלא נאמר בו 'נסך' אלא 'נסכו', מאי דרשת ביה. מתרצת הגמרא: ממנחתו ונסכו לא הוקשה לרבינא, שכן תהא וי' מנע' ליה, שכשם שדרשו להלן (פד) 'מנחתם ונסביהם' שנאמר בפרי חגג שהם קרבים אפילו בלילה, וכן דרשו 'מנחתם ונסביהם' שהם קרבים אפילו למחר יום הקרבת הקרבן, הוא הדין למנחת נזיר ונסכו שהם קרבים אפילו בלילה, ואפילו למחרת הקרבת קרבנותיו. שכן ממה שנאמר 'מנחתו ונסכו' משמע שלעולם הם קרובים מנחה ונסך של הנזיר, ואפילו לאחר זמן. על כן לא הוקשה לרבינא אלא רק ממה שלא נאמר 'עולת' אלא 'עולתו', מאי דרשת ביה – מה ידרוש רב הונא מו'ו' זו.

עוד מקשה הגמרא על תירוצו של הונא: ותו יש להקשות, מי נזיר מהדי – וכי אפשר ללמוד דין לשמה בחטאת אחת מחבירתה, הלא חמשתא חלב מחמשתא נזיר לא נזירה (אינה נלמדת), שכן יתכן שדווקא חלב נזיר החמורה בכך שיש עמה דמים אחרים של עולה ושלמים צריכה להקרב לשמה, מה שאין כן בחטאת חלב שהיא

באה לבדה. וכמו כן חמשתא נזיר מחמשתא חלב לא נזירה, שכן יתכן שדווקא חטאת חלב החמורה ובאה לכפר על דבר שחיבים על דונו ברת צריכה להקרב לשמה, ולא חטאת נזיר. מתרצת הגמרא: אלא אמר רבא, פסול שלא לשמה בחטאת אתיא מחמשתא מצורע, דכתיב בה (ויקרא יד יט) 'ועשה הכהן את חמשתא', ומכאן שצריך שיהיה כל עשייתו לשם חמשתא. ומאחר שכבר נאמר דין לשמה למצוה בחטאת חלב, בהכרח ששנה הכתוב דין זה במצורע כדי לעבב.

שואלת הגמרא: ואשכחן בחטאת מצורע ששינוי קדש מעבב, אך שנוי בעלים מנול – מנין לנו שהוא מעבב בכל העבודות. משיבה הגמרא: אמר קרא בחטאת מצורע (שם), 'וכפר על חמשתו' וגו', ומכאן שצריך לחשוב לשם כפרה על חמשתו הוה, ולא לשם כפרה על חמשתו חבירו שאינו בעל החטאת.

הגמרא מקשה על תירוצו רבא: ואפתי מי ילפא מהדי – וכי אפשר ללמוד חטאת אחת מחבירתה, הרי חמשתא חלב מחמשתא מצורע לא ילפא, שכן יש עמה (עם חטאת מצורע) דמים אחרים. וכן חמשתא מצורע מחמשתא חלב לא נזירה, שכן חטאת חלב באה לכפר על שגגת ברת. ומאחר שנצרך הכתוב להשמיענו דין לשמה בכל אחת מהן למצוה, שוב אין להוכיח ממה שנכתב דין זה בשתייהן שהוא מעבב. מנסה הגמרא ליישב את תירוצו רבא: מהדי לא אתיא, תיתי קרא מהדי – הרי נאמר דין לשמה בשלש חטאות, חטאת חלב חטאת נזיר וחטאת מצורע, ואף שאי אפשר ללמוד חטאת אחת מחבירתה, מכל מקום יש ללמוד אחת מהן מהשתיים האחרות, ונמצא שדין לשמה שנאמר באחת החטאות מיותר, ובא ללמד שהוא מעבב.

דוחה הגמרא תירוצו זה: ביה (אביון) מהחטאות לא ליכתוב דין לשמה למצוה. הרי אם תאמר (דלא ליכתוב) דחמשתא חלב ותייתי מהדי – וילמד במה מצינו מחטאת נזיר וחטאת מצורע, הלא יש לפרוק, מה להדין (לחטאת נזיר וחטאת מצורע) שכן יש עמהם דמים של קרבנות אחרים. ואם תאמר דלא ליכתוב דחמשתא חלב לשמה בחמשתא נזיר, ותייתי מהדי – וילמד במה מצינו מחטאת חלב וחטאת מצורע, הרי יש לפרוק, מה להדין שיש בהן חומרא, שכן אין להן שאלה – שאי אפשר להפקיע את חיובן על ידי שאלה אצל חכם, מה שאין כן בחטאת נזיר שחיובה יכול להפקע על ידי שישאל הנזיר על נזירותו אצל חכם ויפקיענה למפרע, ושמוא משום קולתה זו אף אינה צריכה להיקרב לשמה. ואם תאמר דלא ליכתוב דחמשתא חלב חטאת נזיר וחטאת מצורע, ותייתי מהדי – ותייתי מהדי (ויקרא יד לו), זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים, הקישו הכתוב (א-ת קרבן החטאת) לשלמים. מה שלמים בין שנוי קדש בין שנוי בעלים בעינן לשמן למצוה, אף חמשתא בין שנוי קדש בין שנוי בעלים בעינן לשמן למצוה. הילכך למדנו דין לשמה בחטאת למצוה משלמים, וכל הדין קרא – וכל הכתובים שנאמרו בחטאת חלב וחטאת נזיר וחטאת מצורע בשינוי קדש ובשינוי בעלים אינם נצרכים למצוה, אלא בהכרח באו לעבב. מלבד החטאות שהזכירו לעיל, חטאת חלב, חטאת נזיר, וחטאת מצורע, מצינו עוד כמה מיני חטאות, ואלו הן. א. חטאת הבאה על חטא עבודה זרה בשוגג. ב. חטאת שבעת העדות, שאם אדם משביע את חבירו שאינו יודע לו עדות ולכסוף נמצא ששיקר בשבועתו, הרי הוא חייב חטאת. ג. חטאת שבעת ביטוי, שאדם הנשבע מעצמו לשקר מתחייב חטאת. ד. אדם טמא שנכנס למקדש בשוגג, או שאכל בשוגג קדשים בטומאה, מתחייב חטאת. ושלוש החטאות האחרונות קרויות קרבן עולה ויורד, שכן חוטא עשיר מביא לחטאתו כשבה או שעירה, וחוטא עני מביא שני תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה, ודל שבדלים מביא עשירית אפילו טולת לחטאת.

שואלת הגמרא: ואשכחן פסול שלא לשמה בחמשתא חלב, משום דכתיב בה לחמשתא, שיהיו כל עשייתיה לשמה,

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכא רש"י

ולקח הכהן. לשון קבלה הוא: וכפר. היינו בוריקה הולכה לא אצטרך קרא דבכלל קבלה היא מתבריא ליה: **אשכחן למצוה בו**. ואי קשיא מצוה מודקשא דאית התורה משלמים אחיא כשאר כל הזבחים אין הכי נמי ומסקנא מזהם יליף לה לקמיה ומעיקרא הוא דמהדידין דנכתבו כולוהו בגופיה: **כדאמר רב הונא בו**. לקמן בשמעתין: **חטאתו**. וכפר

עליו הכהן מחטאתו (כשורק דמו לשמו חטאת

חטאתו) מדרוה ליה למכתב מחטאת דכתיב וי' 1

יתירא למדרש בה לשם בעלים: **אשכחן מצוה** 2

בשני קדש. בכל עבודות זריקה אשכחן בה 3

מצוה ועובד בשני בעלים דהאי מחטאתו נמי 4

בזריקה כתיב שדיא הכפרה לעבד בכל עבודות 5

בשני קדש. שלא למדנו לאחד מזן ושאר 6

עבודות לכד מזריקה בשני בעלים בין למצוה 7

בין לעבד מנלן: שיהו כל עשיותיו לשם חטאת. 8

ולמצוה לא אצטרך קרא דהא נפקא לן משאר 9

חטאות דהאי לעבובא: וז"ל בס"א **אשכחן שני** 10

קדש שני בעלים מנלן: **אמר רב הונא בו**. גבי 11

נויר כתיב ועשה את חטאתו ואת עולותו הרי 12

למצוה וכשלמים מה שלמים לא חלקת בהן בין 13

זריקה לשאר עבודות בשני בעלים למצוה אף 14

חטאת לא תחלק בין זריקה לשאר עבודות 15

לעבד הרי לך מצוה ועובד בין בשני קדש בין 16

בשני בעלים כך נ"ל וכן יש לפרש גבי חטאת 17

מצורע לקמן נ"ל: ולרבינא. דלא קשיא ליה אלא 18

עולת עולתו מנחתו ונסכו דכתיבי נמי גבי נזיר 19

אמאי לא קשיא ליה: ההוא מיבעי ליה. כי היכי 20

דדרשינן לכל מנחתם ונסכיהם בלילה ואפי' 21

למחר שיוכשרו לבא למחר לבא בלילה הכי נמי 22

דרשינן להאי ועשה את מנחתו זה זמן שיעשנו 23

הוא קרי מנחתו ונסכו של זה אע"פ שלא קרבו 24

עם זבחו: מי נפרי. שאר חטאות וחטאת נזיר 25

מהדרי דתמיצא לומר חד למצוה וחד לעבד סתם 26

חטאת קרי חטאת חלב משום דשכיחא טפי: שכן 27

כרת. מכפרת על חייב כרת אלמא לא גמרי 28

מהדדי וכוין דלא גמרי מהדדי תרומיהו למצוה 29

אצטרכי: ואשכחן שני קדש. ולעבד דהא נפקא 30

לן מצוה לעיל בשאר חטאות: וכפר על החטאת. 31

סיפיה דרעשה הכהן את החטאת הוא ועל 32

המטהר אכולוהו עשית קאי: ותי' מנהג. נזיר 33

ומצפרת על שחיב כרת אלמא לא גמרי 34

ופטור מן הקרבן: שכן אין באין בדרות גרסינן. 35

שאין חטאות יורדות בעניות להביא עוף: והנך 36

קראי לעבד. וכשלמים מה שלמים לא חלקת 37

בהן למצוה אף חטאת לא תחלוך בו לעבד וכוין 38

דכתיב עובדא בוריקה אתיא להו לכולוהו 39

עבודות בהך דרשא מודקשא ושלמים: **אשכחן** 40

חטאת חלב דכתיב ביה לחטאת. ושחט אותה 41

לחטאת בסתם חטאת כתיב אם נפש כי תחטא 42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

1 **וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאתِ שְׂתֵּהָא קִבְלָה לְשֵׁם**

2 **חֲטָאתָ. וְאַשְׁפֵּחֶן שְׁחִיטָה וְקִבְלָה, וְזִיקָה מִנָּלָן, דְּאָמַר**

3 **קָרָא וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֲטָאתוֹ, שְׂתֵּהָא פְּפֻרָּה לְשֵׁם**

4 **חֲטָאתָ. אֲשָׁפֶחֶן שְׁנַי קִדְשׁ, שְׁנַי פְּעָלִים מִנָּלָן. אָמַר**

5 **קָרָא 'עָלָיו, עָלָיו, וְלֹא עַל חֲבִירוֹ. אֲשָׁפֶחֶן לְמִצְוֶה,**

6 **לְעֵבֶד מִנָּלָן. כְּדָאמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ**

7 **'חֲטָאתוֹ, 'חֲטָאתוֹ, הֵכָא נִמְי 'חֲטָאתוֹ, 'חֲטָאתוֹ. אֲשָׁפֶחֶן**

8 **מִצְוֶה בְּשְׁנַי קִדְשׁ, וְזִיקָה בְּשְׁנַי פְּעָלִים, בִּין לְמִצְוֶה**

9 **בִּין לְעֵבֶד. לְעֵבֶד בְּכָל עֲבוּדוֹת בְּשְׁנַי קִדְשׁ, וּבִשְׁאֵר**

10 **עֲבוּדוֹת בְּשְׁנַי פְּעָלִים, בִּין לְמִצְוֶה בִּין לְעֵבֶד מִנָּלָן.**

11 **אָמַר רַבִּי יוֹנָה, אֲתֵיָא מִחֲטָאת נְזִיר, דְּכִתְיִב 'וְהִקְרִיב**

12 **הַכֹּהֵן לִפְנֵי ה', וַעֲשֵׂה אֶת חֲטָאתוֹ וְאֵת עוֹלָתוֹ, שִׁיְהוּ**

13 **כָּל עֲשִׂיּוֹתָיו לְשֵׁם חֲטָאתָ. אֲשָׁפֶחֶן שְׁנַי קִדְשׁ, שְׁנַי**

14 **פְּעָלִים מִנָּלָן. (אִם אֵינוֹ עֵנִין לְשְׁנַי קִדְשׁ, תִּגְדִּיהוּ עֵנִין**

15 **לְשְׁנַי פְּעָלִים. אֲשָׁפֶחֶן לְמִצְוֶה, לְעֵבֶד מִנָּלָן.) אָמַר רַב**

16 **הוֹנָא [בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ], 'חֲטָאתוֹ, 'חֲטָאתוֹ. מִתְקִיף**

17 **לָהּ רַבִּינָא, אֵלָּא מַעֲטָה 'עוֹלָתוֹ, 'עוֹלָתוֹ, מָאֵי דְרִשְׁתָּ**

18 **בֵּיהּ. וְלִרְבִּינָא 'מִנְחָתוֹ, 'מִנְחָתוֹ, 'סֶפֶד, 'סֶפֶד, מָאֵי**

19 **דְרִשְׁתָּ בֵּהּ. הֵהוּא מִבְּעֵי לֵיהּ, 'מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם, 'מִנְחָתָם**

20 **בְּלִילָה, 'מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם, אֲפִילוּ לְמַחֵר. אֵלָּא 'עוֹלָתוֹ**

21 **'עוֹלָתוֹ, מָאֵי דְרִשְׁתָּ בֵּהּ. וְתוֹ, מִי גָמַר מִהֲדַרִּי.**

22 **חֲטָאת חֶלֶב מִחֲטָאת נְזִיר לֹא גָמְרָה, שְׁכֵן יֵשׁ עִמָּה**

23 **דְּמִים אַחֲרִים. חֲטָאת נְזִיר מִחֲטָאת חֶלֶב לֹא גָמְרָה,**

24 **שְׁכֵן פֶּרֶת. אֵלָּא אָמַר רַבָּא, אֲתֵיָא מִחֲטָאת מְצוּרַע,**

25 **דְּכִתְיִב 'וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֲטָאתוֹ, שִׁיְהוּ כָּל עֲשִׂיּוֹתָיו**

26 **לְשֵׁם חֲטָאתָ. וְאַשְׁפֵּחֶן שְׁנַי קִדְשׁ, שְׁנַי פְּעָלִים מִנָּלָהּ.**

27 **אָמַר קָרָא וְכָפַר עַל הַמִּטְהָר 'וְגו', עַל הַמִּטְהָר זֶה,**

28 **וְלֹא עַל הַמִּטְהָר חֲבִירוֹ. וְאַכְתִּי, מִי יִלְפָּא מִהֲדַרִּי.**

29 **חֲטָאת חֶלֶב מִחֲטָאת מְצוּרַע לֹא יִלְפָּא, שְׁכֵן יֵשׁ עִמָּה**

30 **דְּמִים אַחֲרִים. חֲטָאת מְצוּרַע מִחֲטָאת חֶלֶב לֹא גָמְרָה,**

31 **שְׁכֵן פֶּרֶת. מִתְקָא לֹא אֲתֵיָא, תִּיתִי הָדָא מִתְרַתִּי. בְּהִי**

32 **לֹא לִיכְתוּב, (לֹא לִיכְתוּב) רַחֲמָנָא בְּחֲטָאת חֶלֶב וְתִיתִי**

33 **מִתְקָא, מַה לְהִנָּךְ שְׁכֵן יֵשׁ עִמָּהֶם דְּמִים אַחֲרִים. לֹא**

34 **לִיכְתוּב רַחֲמָנָא בְּחֲטָאת נְזִיר, וְתִיתִי מִתְקָא, מַה לְהִנָּךְ**

35 **שְׁכֵן אֵין לָהּ שְׂאֵלָה. לֹא לִיכְתוּב רַחֲמָנָא בְּחֲטָאת**

36 **מְצוּרַע, וְתִיתִי מִתְקָא, מַה לְהִנָּךְ שְׁכֵן אֵין בְּאֵין בְּדִלּוּת. אֵלָּא אָמַר קָרָא, 'זֹאת הַתּוֹרָה**

37 **לְעוֹלָה וְלִמְנַחֵה' 'וְגו' הִקְישׁוּ הַכְּתוּב לְשִׁלְמִים. מַה שְׁלָמִים, בִּין שְׁנַי קִדְשׁ בִּין שְׁנַי פְּעָלִים**

38 **בְּעֵינִי לְשִׁמּוֹן לְמִצְוֶה, אִף חֲטָאת בִּין שְׁנַי קִדְשׁ בִּין שְׁנַי פְּעָלִים בְּעֵינִי לְשִׁמּוֹן לְמִצְוֶה.**

39 **הִילָכֵךְ מִצְוֶה מְשֻׁלְמִים, וְהִנָּךְ קָרָא לְעֵבֶד. וְאַשְׁפֵּחֶן חֲטָאת חֶלֶב, דְּכִתְיִב בֵּהּ 'לְחֲטָאתוֹ.**

חטאת

1 **וְזִיקָה** מנלן מוכפר עליו הכהן מחטאתו. הרבה יש תימה דהני קראי דשיחטה וקבלה 1
 ושחט אותה לחטאת ולקח הכהן כתיבי בסתם חטאת כגון חטאת חלב בפרשת 2
 ויקרא גבי כשבה דהאי קרא דוכפר עליו הכהן מחטאתו כתיב בחטאת דשמיעת קול וביתוי 3
 שפתים אבל בחטאת חלב לא כתיב מחטאתו אלא על חטאתו כתיב ובתורת כהנים באותה 4
 פרשה עצמה דחטאת חלב דריש מקרא 5
 דמחטאתו אע"ג דלא כתיב בהדיא פרשתא ודו 6
 תימה דשביק קרא דעל חטאתו דכתיב בהדיא 7
 פרשתא ושמא משום דעל חטאתו לאחר הקטרת 8
 אימורים הוא דכתיב אבל תימה דלקמן משמע 9
 דכל הני קראי דהכא בחטאת חלב כתיבי דקאמר 10
 אשכחנא חטאת חלב אבל חטאת דשמיעת קול 11
 וביתוי שפתים מנא לן וי"ל דהכי קאמר לקמן 12
 אשכחנא חטאת חלב כעובד שחטה וקבלה 13
 בשני קדש ושאר עבודות גילף כדאמר לעיל מה 14
 שלמים לא חלקת בין זביחה לשאר עבודות 15
 למצוה אף באן לא תחלוך לעבד וקבלה נמי לא 16
 הוצרך לכתוב אבל שמיעת קול מנא לן דאע"ג 17
 דכתיב ביה וכפר עליו מחטאתו ודרשינן לעיל 18
 לשם חטאת היינו שני קדש בוריקה ולא חלקת 19
 לא נימא בוריקה לפי שהיא עיקר כפרה ושני 20
 בעלים בחטאת חלב נגמר משמיעת קול דליכא 21
 פירקא וי"מ דמחטאתו דקאמר היינו בשעיר נשיא 22
 דכתיב ביה נמי מחטאתו וקאי גם אחטאת חלב 23
 וקשה דכתיב לאחר הקטרת אימורים נראה לי. 24
 ברו"ך. ועוד נ"ל דלא דוה מצי למדרש מוכפר על 25
 חטאתו אשר חטא דכתיב בחטאת חלב משום 26
 דהכי קאמר על פשעו אשר חטא (ולא בשמיעת 27
 קול מיירי בחטאת קרבנו) ולא משעיר נשיא 28
 דכתיב מחטאתו ונסלח לו היינו מפשעו וחטאתו 29
 שלו ונסלח לו אבל בשמיעת קול לא כתיב זה ולא 30
 זו אלא מחטאתו היינו מקרבנו. ברו"ך: **וְזִיקָה** 31
 בשני בעלים בין למצוה בין לעבד. תימה דמהאי 32
 קרא וכפר עליו הכהן מחטאתו דרשינן תרומיהו 33
 וזריקה בשני קדש ושני בעלים ואם כן מחטאת 34
 חטאתו תיפוק ליה נמי עכובא בשני קדש כמו 35
 בשני בעלים דאתרומיהו קאי: **וְעֵשָׂה** את 36
 חטאתו שיהו כל עשיותיו לשם חטאת אשכחנא 37
 שני קדש שני בעלים מנלן אמר רב הונא בריה 38
 דרב יוחנן חטאת חטאתו. כך גרסת הקונטרס 39
 ולגירסא זו מוקי ברישא לעבד בשני קדש קודם 40
 שנעמיד למצוה בשני בעלים באם אינו ענין ואינו 41
 משמע כן בבבלי פירקא לעיל גבי שלמים ופסח 42
 דקאמר אשכחנא שני קדש שני בעלים מנא לן 43
 ומוקי ברישא בשני בעלים באם אינו ענין קודם 44
 שיעמיד קרא לעבד ומיהו י"ל דשאני הכא דכבר 45
 אשכחנא קרא לזריקה בשני בעלים ואית ספרים 46
 דגרסי אם אינו ענין לשני קדש דנפקא ליה מזהם 47
 תניהו ענין לשני בעלים אשכחנא למצוה לעבד 48
 מנא לן אמר רב הונא בריה דרב יוחנן חטאת 49
 חטאתו ולגירסא זו לא צריכין וו לקרא דלעיל 50
 בוריקה וניהא נמי הא דגרסינן לעיל כדאמר רב 51
 הונא בריה דרב יוחנן חטאת חטאתו דמשמע 52
 דעיקר מילתא לא אתמר אהדיא ודתינו משום 53
 דלבסוף לא קיימא: **מִנְחָתָם** ונסכיהם בלילה 54
 מנחתם ונסכיהם אפי' למחר. לזא מהאי קרא 55
 וקדרישו: **הִילָכֵךְ** מצוה משלמים והנך קראי 56
 57

לעבד. ואי' למד לי למכתב בבבולוה לכתוב בהך ואיך כולוהו אתו מדכתיב זאת תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות

עניין ההילוך הוא לעלות מדרגה לדרגה בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלייה זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, לעשות טובה ליהודי בגשמיות בכלל, וברוחניות בפרט.

היום יום ו אייר

לא קאי ואע"ג דבפרק דם חטאת (לקמן דף צב.) תנן תורה אחת לכל החטאות היינו במילתא דכתיבא חתם אשר זה מומה על הבגד ומיהו איכא דאית ליה חך סכרא לר' שמעון בריש מסכת מנחות (דף ג.) וא"ת למה לי למכתב בחטאת חלב עכובא בכל עבודות לכתוב בחדא ונימא מה שלמים לא חלקת למצוה אף חטאת לא תחלוך בדקאמר לעיל ד"ל דכי האי גונא

וזמנן דטרח ליה קרא וכתב א"י אתי לדרשא
אחרינא וא"ת מנא לן בחטאת נזיר עכובא בשני
בעלים ויש לומר מחטאת חטאתו אע"ג דלעיל 2
קאי עיקר פירכא סמיך אותו מי גמירי מהדרי:
חטאת דעבודה זרה אתיא מחטאת חלב שכן
כרת כמותה. יש ספרים שכתוב בהן חטאת
דעבודה זרה וטומאת מקדש וקדשיו ואינו נראה
דאע"ג דכרת כמותה מכל מקום איכא למיפיר
מה לחטאת חלב שכן אינה באה בדלות בדפריכין
לעיל גבי חטאת מצורתי: **שמיעת קול**. דלא
כתיב לחטאות גבי עבודה זרה עכובא אבל כתיב
לחטאת על דברים אחרים ואין בכך כלום: (ה"ג)
הנך כולוה אתיין במה הצד. הקשה רבינו חם
מה להנך שכן אין באין בדלי דלות תאמר בהנך
ותירץ כיון דדלי דלות גופיה פסולה שלא לשמה
היינו מנחת חוטא דפסולה שלא לשמה כדנתן
בריש מנחות (דף ב.) ומפיק לן מדכתיב כי חטאת
היא אין סכרא שמה שבאין בדלי דלות יגרום להם
בעשירות להיות כשריין שלא לשמן כיון שהדלי
דלות עצמן פסול וקשה אי כ' לעיל דפריך גבי
מצורע מה להנך שכן אינן באין בדלות תאמר
במצורע מאי קושיא והלא דלות היינו חטאת
העוף וחטאת העוף פסולה שלא לשמה כדנתן
בפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד.) ומפיק ליה
בתורת כהנים מחטאת היא וכיון דפסולה בדלות
היאך יש לה לגרום בעשירות הכשר שלא לשמה
ואם תאמר הוא בחטאת חלב למדה משלמים
בדיקש למצוה והכי ילפי' שאר חטאות במה הצד
הא בעיא היא לקמן פרק אהירו מקומן (דף א.) אי
דבר הלמנו בדיקש חזיר ומלמד בבנין גב לאו
פירכא היא כלל דכולוה חטאות נמי ילפי' למצוה
משלמים ולעכב הוא דליפנין בשאר חטאות מהנך
דכתיב עכובא בגופיהו ואם תאמר וחטאות
הצבור כגון שעירי ראשי חדשים ומועדות מנלן
הא לא אתו במה הצד דמה להנך שכן שנוי
בעלים פסול בהן מה שאין כן בקרבן צבור כדאמר

לעיל (דף ד.) דשנוי בעלים ליתא בצבור בביחיד אע"ג דלא שייך שנוי בעלים בצבור מ"מ
פירכא טובה היא כדאשכחן בפ"ק דקדושין (דף ה.) מה לכסף שכן פדיון בו הקדשות ומעשר
שני תאמר בחופה וכן פרק החובל (ב"ק דף פח.) מה לאשה שאינה במילה ועוד קשה חטאות
פנימיות דרבי שמעון דאמר כל שאינו על מזבח החיצון אין בו משום פיגול איכא למיפיר
מה להנך שכן פיגול פסול בהן תאמר בחטאות הפנימיות ויש לומר דבפר העלם דבר של
צבור כתיב חטאת הקהל היא ודרוש מינה ב"כ פסולת שלא לשמו אם כן אשכחן צבור וגם
פנימי לעכב ולמצוה ליפנין משלמים: **הנה"ח** בשאר ימות השנה לשמו פסול. היינו קודם
הפסח דבעי עקידה או כגון נדנדו בעלים לפסח שני אבל אח"כ לא דפסח בשאר ימות השנה
שלמים ושלמים לשם פסח קשיתו כדאמר בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד.) ובפ' שני דחולין
(דף ל.) ומיהו איכא למיד' ספק אלו דברים (פסחים דף עג.) דבעי עקידה: **לשמו** פסול
(כתוב) בקונטרס דלא חזי למילתיהו ורבינו ש"י הגיה כדאמר בפסחים (דף סא.) שחטו קודם

חטאת דעבודה זרה. דכתיב בפ' שלח לך ולא כתיב בהאי עניינא וכן חטאת דשמיעת
הקול לא כתיב בהחזקת עניינא דהחזקת עניינא בחטאת דשגגת כרת קיימא כדילפינן
בהריות (דף ב.) שמיעת קול. שבעת העדות ושמיעה קול אלה (שמיעת הקול) ושביעת
ביטור וטומאת מקדש וקדשיו אחד עניינא כתיב בקרבן עולה ויורד ושמיעה קול אלה או
נפש כי תשבע לבטא או נפש אשר תגע וגו'

חטאת דעבודת פוככים, דשמיעת הקול ובפוי
שפתים, וטומאת מקדש וקדשיו, דלא פתיב בהו,
מנלן. חטאת דעבודת פוככים אתיא מחטאת חלב,
שכן כרת כמותה, והנך פולח, אתיין במה הצד:
הנו רבנו, פסח בזמנו, לשמו פשר, שלא לשמו
פסול. ובשאר ימות השנה, לשמו פסול, שלא לשמו
פשר. (ש"י) קבאצ"ן מכו"ר בצ"א ב"א סימן.) מנא
הני מילי, אמר אבוי דשמואל, אמר קרא ואם
מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה', דבר הבא מן
הצאן יהא לזבח שלמים. אימא, שלמים אין, מירי
אחרינא לא. אמר רבי אילא אמר רבי יוחנן, לזבח
לרבות כל זבח. אימא, כל דשחית להו כמותה. אי
הוה פתיב לשלמים וזבח, פרקאמרת. השתא דכתיב
לזבח שלמים, לכל דשחית ליה שלמים להו. אימא
לזבח שלמים, שלמים פרט, פלל ופרט, אין פלל
אלא מה שפירט, שלמים אין, מירי אחרינא לא.
לה', הדר וכלל. מתקיף לה רבי יעקב מנהר פקוד,
הא לא דמי פללא בתרא לכללא קמא, פללא קמא
מריב וזבחים, ותו לא. פללא בתרא לה' כל דלה',
ואפילו לעופות ואפילו למנחות. הא תנא דבי רבי
ישמעאל בכללי ופרטי, דריש פי האי גוונא, פלל
ופרט וכלל, אי אתה דן אלא פעין הפרט. מה הפרט
מפורש שהוא שלא לשמו וכשר, אף כל שהוא שלא
לשמו וכשר. אי מה הפרט מפורש דבר הבא בנדר
ובנדרבה, אף כל הבא בנדר ובנדרבה, עולה ושלמים
אין, חטאת ואשם לא. אלא לזבח רבויא הוא.
אימא לכל דשחית ליה להו פוותיה. אמר רבי אבין,
רוחין

לשמו שלמים יהיה: ואימא לזבח כלל בו. אמאי דריש להאי זבח שלמים הכי דרוש הכי
דבר הבא מן הצאן יהא לכל הזבחים כלל שכשר שלא לשמו כי הדר כתב שלמים פרט
שלא הכשרתינו בעקירת שמו אלא אי כ' שחטו לשלמים אבל שחטו לשם זבח אחר פסול:
ואם לעופות. שחטו לשם חטאת עוף אף כל שהוא שלא לשמו. יצא לשמו: **חטאת ואשם**
לא. שחטו לשם חטאת ואשם יהא פסול אפילו לשלמים: **אלא לזבח רבויא הוא.** אינו
לשון כלל ולא דרשי' ליה בכלל ופרט שאין כללות ופרטות באין מרובי לשון אלא
ממשמעות המקראות וכגון (ב"ק דף סג.) בכל אשר תשחט ונפשך בכל וכן מן הבהמה כלל
בקר וצאן פרט אבל לזבח שלמים שתי חיבות דבוקות הן כאילו כתיב לזבח השלמים
וקרא יתירא בעלמא הוא דהוה מצי למכתב לשלמים וכל מקרא של לשון יתור אינו
לכלל ופרט אלא לרבות וכמאן דכתיב לשלמים וזבח דמי דאיתרבו ליה כל הזבחים:

רוחין

חצות פסול שנאמר בין הערבים וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו בארבעה עשר בין הערבים וטויה דהרש"י נמי משמע לקמן בגמרא (הפסח ששחטו שחרית דמבין הערבים נפיק ואין
לומר דנפיק מדרשין וזכא לזבח שלמים שצריך שיעקרו לזבח שלמים דדילמא הני מילי למצוה אבל לעכב לא: **ואם** מן הצאן קרבנו. פי' בקונטרס לאו קרא יתירא דריש אלא ממשמעות
דקרא משמע ליה הכי וזו תימה דאי לא מייית קרא יתירא מנא ליה לאוקומו בפסח ונראה דמיייתורא דריש דלא הוה צריך למכתב לזבח השלמים דאשלמים קאי (ועי'ל) דבסמוך דריש
כשב לרבות פסח לאיליה ופירש רבינו ש"י דמיתור דמכתב בחר הכי בשלמים ואם מן העו קרבנו מכלל דער השתא איירי בכשב דה"נ י"ל מדכתיב לעיל אם מן הבקר קרבנו מכלל דהבא
בצאן מייירא אם מן הצאן מיתור הוא למותר פסח. ברוך: **א'** הוה כתב לזבח השלמים בדקאמרת. הוה ליה למימר אי הוה כתב לזבח כדקאמרת דשלמים לא צריך כלל: **אלא** לזבח רבויא
הוה. משמע ליה לגמרא שהוא רבויא כדאמר (ב"ק דף סג.) בכל כללא כל רבויא דמשמע ליה לחלק בין כל לבכל הילכך לא דרשין ליה בכללא ופרטא אלא בריבה ומיעט ובקונטרס האריך

בפירושו:

רוחין

הזבח שלשמו נשחט. אבל השתא דתיב 'לזבח שלמים' משמע
לכל דשחט ליה שלמים להו – שלכל זבח שיזבחנו לעולם הוא
נעשה שלמים.
שוב מקשה הגמרא: מדוע נדרש 'לזבח שלמים' לרבות לשם כל
זבח, אימא ש'לזבח' הוא לכלל הכולל את כל הזבחים, ו'שלמים' הוא
פרט, והלכה בידינו שבכל מקום שנכתב בתורה כלל ולאחריו
נכתב פרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, ואם כן שלמים אין, מדי
אחרניא לא – לא הכשיר הכתוב את הפסח אלא כשנעקר לשם
שלמים, ולא כשנעקר לשם זבח אחר. מתרצת הגמרא: בכך
שנכתבה תיבת 'לה' לאחר התיבות 'לזבח שלמים' הדר (חורן)
הכתוב וכלל – את כל הזבחים, והלכה בידינו שבכל מקום שנכתב
כלל ולאחריו פרט ולאחריו עוד כלל, יש בכלל דין זה גם דברים
נוספים שהם כעין הפרט.
מתקין לה רבי יעקב מנהר פקוד, הא לא דמי כלל פתרא לכלל
קמא – הרי אין דומה הכלל האחרון לכלל הראשון, שכן כלל
קמא מרבי רק זבחים, כלומר רק קרבנות בדמה שדינם בשחיטה,
ותו לא – אבל אם נשחט הפסח לשם קרבנות אחרים שאינם
בשחיטה לא יוכשר, ואילו בכלל פתרא שנאמר ב'לה' נכללים כל
הקרבנות דהם לה', ואפילו אם קרב הפסח לשם קרבן עופות
שאינם בזביחה אלא במליקה, ואפילו אם קרב לשם מנחות, יהיה
כשר בתורת שלמים. ומאחר שאין הכלל האחרון דומה לכלל
הראשון אין לדון בכלל ופרט וכלל, אלא בכלל ופרט, שאין
בכלל אלא מה שבפרט, ושוב יקשה מנין שגם פסח שנשחט לשם
שאר זבחים נעשה שלמים.
מתרצת הגמרא: הא תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי דריש בי
הא' וזונוא כלל ופרט וכלל – הרי הברייתא דבי רבי ישמעאל
העוסקת בדרשות כללים ופרטים, דורשת את מידת כלל ופרט
וכלל גם באופן כזה שאין הכלל הראשון דומה לכלל האחרון,
ולמודים ממנה דברים נוספים חוץ מהפרט עצמו, אלא שאי אפשר
דין ממנה אלא דבר שהוא כעין הפרט. מה הפרט מפורש בפסח
לשם שלמים שהוא קרב שלא לשמו וקשר, אף כל פסח שהוא קרב
שלא לשמו אלא לשם זבח אחר וקשר.
שוב מקשה הגמרא: אי מה הפרט מפורש ב'שלמים' שהוא דבר
הקא בגדר ובגדרה, אף כל הקא בגדר ובגדרה יש לרבות מהכלל
האמור, ואם כן דווקא פסח לשם עולה ושלמים אין – יהיה כשר,
אבל אם נשחט לשם הקא ואשם שאינם באים בגדר ונדבה ואינם
דומים לפרט של שלמים, לא יכשר אפילו בתורת שלמים, שכן אין
לרבות מכלל ופרט וכלל אלא מה שהוא כעין הפרט.
הגמרא מפרשת את הדרשה האמורה באופן אחר: הכתוב 'לזבח
שלמים לה' אינו נדרש במידת 'כלל ופרט וכלל', אלא 'לזבח'
רבווא הוא. שכן היה די שיכתב 'לשלמים לה'', ומיתור תיבת
'לזבח' יש לרבות פסח שנשחט לשם כל הזבחים, ואפילו שאינם
דומים לשלמים שהזכירו בכתוב.
שוב מקשה הגמרא: אימא לכל דשחט ליה להו כנותיה – אם 'זבח'
הוא ריבוי, יש לרבות ממנו שכל קרבן שהפסח נשחט לשמו יהיה
הפסח כמותו, שאם נשחט לשם שלמים יהיה שלמים ואם לעולה
יהיה עולה. מתרצת הגמרא, אמר רבי אבין,

אך השתא דעבודת בוקבים, וכן חטאת דשמיעת הקול וחטאת
שבועת העדות, וכן חטאת של בטיי שפתיים וטומאת מקדש
וקדשיו דלא פתיב בהו – שלא כתוב בהן שתהא עשייתן לשמה,
מניין לנו ששינוי קודש ושינוי בעלים פוסלים בהן.
משיבה הגמרא: פסול שלא לשמה בהשגת דעבודת בוקבים אחרניא
(נלמד) במה מצינו טומאת חלב, שכן חטאת זו באה על שגגת
עבודה וזה שיש על זדונה כרת כמותה – כמו חטאת חלב שיש על
זדונו כרת.
והנה בולחי אחרין במה הצד – ופסול שלא לשמה בחטאת שמיעת
קול וביטוי שפתיים וטומאת מקדש וקדשיו, נלמד מהצד השווה של
חטאת חלב וחטאת נזיר ומצורע. שכן אם תפרוך, מה לחטאת חלב
שכן באה על דבר שיש על זדונו כרת, מה שאין כן בחטאות אלו,
יש להשיב, חטאת נזיר ומצורע יוכיחו שאף שאין בהן כרת שינוי
קודש ושינוי בעלים פוסל בהן. ואם תשוב ותפרוך, מה לחטאת
נזיר ומצורע שכן הן באות יחד עם קרבנות אחרים, יש להשיב,
חטאת חלב תוכיח שאף שאין עמה קרבנות אחרים שינוי פוסל בה.
הצד השווה שבהן שהן חטאות ושינוי פוסל בהן, אף אני אביא
חטאת שמיעת קול וחטאת שבועת ביטוי וחטאת טומאת מקדש
וקדשיו ושינוי פוסל בהן.
שינוי במשנה, שפסח בזמנו שנשחט שלא לשמו פסול. הגמרא דנה
בדין פסח שלא בזמנו: תנו רבנן, פסח בזמנו, אם נשחט לשמו הרי
הוא פסח, ואם נשחט שלא לשמו הרי הוא פסול. ואולם בפסח
שקרב כשאר ימות השנה היופכם של דברים, שאם נשחט לשמו
הוא פסול, ואילו אם נשחט שלא לשמו הרי הוא פסח. שכן פסח
אינו ראוי להקרבה אלא בערב פסח בין הערביים, ולא בזמן אחר.
אבל אם נשחט שלא לשמו נעקר ממנו שם פסח והרי הוא קרב
בתורת שלמים, כמבואר בסמוך.
(שלי' קבאצ'ן ממה"ד בצ"א ב"א סימן).
שואלת הגמרא: מנא הני מילי – מנין לנו דין זה שפסח בשאר ימות
השנה שנשחט שלא לשמו כשר. משיבה הגמרא: אמר אבהו
דשמואל, מקורו של דין זה הוא ממה דאמר קרא (ויקרא ג ו), ואם מן
הצאן קרבנו לזבח שלמים לה'. ומשמעות הכתוב היא, שפסח
שהוא דבר הקא מן הצאן בלבד, כשהוא קרב שלא בזמנו שלא
לשמו הוא לזבח שלמים.
שואלת הגמרא: אימא שלמים אין מדי אחרניא לא – הלא עדיין יש
לומר שדווקא אם נשחט הפסח לשם שלמים הוא כשר בתורת
שלמים, אבל מנין לנו שגם אם נשחט לשם קרבנות אחרים הוא
כשר.
מתרצת הגמרא: אמר רבי אילא אמר רבי יוחנן, תיבת 'לזבח'
מיתורת, שכן היה די שיהיה כתוב 'לשלמים' ולא 'לזבח שלמים',
וייתור זה בא לרבות, שפסח שנשחט לשם כל זבח שהוא (מלבד
פסח) הרי הוא כשר בתורת שלמים.
מקשה הגמרא: אם כן אימא כל דשחט להו כמותה – יש לומר
שכל קרבן שהפסח נשחט לשמו יהיה הפסח כמותו, ואם שחטוהו
לשם עולה יחול בו דין עולה. מתרצת הגמרא: אי הוה פתיב ואם
מן הצאן קרבנו לשלמים וזבח, אכן היה משתמע מהכתוב
בדקאמרת (כמו שאמרת), שאם נשחט לשם שלמים הרי הוא
שלמים, ואם נשחט לשם זבח אחר הרי הוא קרב בתורת אותו

עלידי הנהגה בלתי רצויה של האדם (כולל גם זה שאינו ממלא שליחותו, גם כשאינו עובר עברה) הוא עושה כביכול להקדוש-ברוך-
הוא על-דרך מה שעשו השבטים ליוסף, שמכרו אותו לעבד וזה גרם אחרי-כך שהיה גם במאסר.

ממאמר שבת פרשת אחרי-קדושים ה'תשכ"א

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 **כא.** ...אבל פֿשאין בו ענבל, מתר אף לגדול²⁰⁷ לצאת בכסותו שְהוּג אָרוּג או תפור בו, ואם הוא מְבִי
2 מְלָכִים או פּוֹצֵא בָהֶם אף אם תְּלוּי בְּצוּאָרוֹ²⁰⁶ מתר לצאת בו, ואין חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא יִפְסֵק וְיִפְלֵ ויביאנו
3 בידו, לְפִי שְׁמֵן הַסֶּתֶם כָּל זוג שֶׁל כֶּסֶף או זָהָב תּוֹקְעִין אוֹתוֹ יָפָה בְּשִׁלְשֵׁלֶת שְׁלֵא יִפְסֵק, אֲבָל זוג שֶׁל שָׁאָר
4 מִיְּמֵי מַתְכַּת אֵין כָּל אָדָם¹⁹ רְשָׁאֵי לְצֵאת בו עַד שִׁיְהִיָּה אָרוּג או תפור בכסותו¹⁸⁹ שְׁאָף שְׁאֵין לְחוּשׁ בו שְׁמָא
5 יִשְׁחָקוּ עָלָיו בְּנֵי מְלָכִים וְכּוֹצֵא בָהֶם פִּיֹן שְׁאֵין זֶה חֲשׁוֹב כָּלָל וְאֵין בו יוֹהֲרָא שְׁדָרְדָּה כָּל אָדָם לְצֵאת בו,
6 מִכְּלִמָּקוֹם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִפְסֵק וְיִפְלֵ ויביאנו בידו²⁰⁹:

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, סוף סעיף כא

ביאורי הלכה

בידים²⁰⁷.

פא תפור בכסותו - לכתחילה מותר לצאת לרשות-
הרבים בכל דבר נוי וקישוט לבגד שהוא לובש, כשהנוי
תפור לבגד, כגון סרטינוי, כפתורינוי, וסתם ציציות
(שאינן של מצוה) התפורות בבגד²⁰⁸.

עט אף לגדול - היינו לצאת בו לרשות הרבים,
והידושו הוא משום שבגדול (שלא כבקטן) ישנו חשש
שמא יפול ויביאנו בידו, אמנם בבית מותר לגדול
אפילו כשיש בהם ענבל - אם אין כוונתו לזה, כדלעיל.
פ כל אדם - 'כל אדם' היינו בני מלכים ושאר אנשים,
אבל לקטנים מותר ליתן לבוש זה, שאין זה כמאכילו

צינונים והוספות

בתכשיט שאינו ארוג מחשש שיפול ואביו יביאנו בידו,
וכבר ביארו בכ"מ שהבנתו ששוע"ר אין סובר כדעת
הריב"א בתוס', אינה מוכרחת, אלא רבינו נקט כקולת ר"י
ורייב"א (רביד השלחן סכ"ג, מכון לשבתך סכ"ג).
(208) שש"כ פ"ח אות כח (ולענין ציציות של מצוה,
וכפתורי חילוף התפורים לבגד (וכן סרטי נוי שאינם
תפורים) ראה להלן על סעיף כג וסעיף מה).
(209) עד"ז לעיל סוף ס"ב.

(206) משמעות שוע"ר שעל הגוף לעולם אין גדר של
"ארוג ותפור", ולכן אין שום היתר לצאת בתכשיט התלוי
על הגוף כשאינו של זהב או כסף. אמנם יש שדייקו (ס')
מכון לשבתך כאן) מהמילים 'תלוי בצווארו' שאם הוא
'קשור בצווארו' מותר לצאת בו, ודוחק. ולמעשה, ראה על
סעיף כב אם יש מקום להתיר תכשיט שאינו ארוג ותפור
על הבגד או על הגוף.
(207) כדלעיל, וכמובא לעיל גם מהמג"א ס"ק לב.
אמנם בתהל"ד ס"ק טו, כתב שגם לקטן אסור לצאת

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות סוכה - לפי לוח "רב יומי"

- 15 ז מחצלת של קנים ושל קש ושל גמי ושל שיפה בין שהיא
16 חלקה שראויה לשכיבה בין שאינה חלקה אם היא קטנה
17 דהיינו שאין בה אלא כדי שכיבה סתמא עומדת לשכיבה
18 וראויה לקבל טומאה אם ישכב עליה הזב ולפיכך אין
19 מסככין בה אפילו עדיין לא שכב עליה הזב אלא אם כן
20 עשאה לסיכוך או שלקחה מן האומן כדי לסכך בה שהאומן
21 עושה בסתם למכור למי שצריך להן כל אחד ואחד לפי
22 צרכו וא"כ יש לילך אחר דעת הלוקח בעת קנייתו ואם דעתו
23 לסיכוך אע"פ שיש לה שפה בענין שראויה לקבלה אע"פ
24 אינה מקבלת טומאה וקיבול זה אינו חשוב כלום כיון
25 שהמחצלת אינה עשויה לקבלה:

- 26 ח אבל אם היא גדולה יותר מכדי שכיבה סתמא עומדת
27 לסיכוך ואפילו אם ישכב עליה הזב אינה מקבלת
28 טומאה כיון שאינה מיוחדת לשכיבה ולכן מסככין בה במה

- 1 ד קנים הנבראים חלולים אע"פ שיש להן בית קבול אין
2 מקבלין טומאה לפי שלא נעשה לקבלה ולפיכך מותר
3 לסכך בהם וכן מותר לסכך בצינור לפי שלא נעשה לקבלה:
4 ה סיככה בפשתי העץ שלא דך אותן במכתשת ולא ניפץ
5 אותן במסרק כשרה שעדיין ניכרים שהן עץ אבל אם
6 דך אותן במכתשת אע"פ שלא ניפץ אותן במסרק פסולה
7 מדברי סופרים לפי שנשתנית צורתן וכאלו אינן] מגידולי
8 קרקע והוא הדין צמר גפן או קנבוס שניפץ אותן אין
9 מסככין בהם וכן נעורת של פשתן הנידק מן הפשתן אין
10 מסככין בו:

- 11 ו מסככין בחבלים של גמי ושל סיב לפי שהחבלים אין
12 מקבלין טומאה שאין להם בית קבול אבל חבלים של
13 פשתן ושל קנבוס אין מסככין בהן מפני שנשתנה צורתו
14 וכאלו אינו מגידולי קרקע:

בחתיכות בגדים המקבלין טומאה כיון שהסכך עצמו מונח
על גבי כלונסאות שאינן מקבלין טומאה וכשרים לסיכוך:

יד כל פשוטי כלי עץ הרחבים קצת וראוי להניח עליהם
דבר כגון שולחן ומגריפה ומרדה גזרו חכמים עליהם
טומאה לפי שהן דומין לבית קבול לפיכך אין לסכך בהן
וכן אין להניחן על גבי הסכך להחזיקו אפילו אם נשברו
כיון שהיו ראויים לקבל טומאה שעה אחת גזרו עליהן:

טז כל ידות האוכלין כגון קשין של שבלים וזמורות של
ענבים ומכבדות של תמרים מקבלין טומאה בשעה
שהן מחוברין לאוכל שנאמר טמא הוא לכם ודרשו חכמים
לכם לכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה דהיינו ידות הוא
מקבל טומאה כאוכל עצמו.

ואינו נקרא יד אלא שלשה טפחים בקשין של מין שבלים
הנקצין במגל (אבל מין שבלים שאין דרכן להקצר במגל
אלא עוקרין אותן ביד אין שיעור לידותיהן שאפילו הן
ארוכין הרבה הן מקבלים טומאה משום יד) וארבעה טפחים
במכבדות של תמרים ושני טפחים בזמורות של ענבים
דהיינו טפח אחד מימין האשכול התלוי בזמורה וטפח אחד
משמאלו אבל אם הן ארוכים יותר משיעור הזה אין מקבל
טומאה אלא מה שהוא סמוך לאוכל כשיעור הזה:

טז לפיכך המסכך סוכתו בקשין של שבלים ובזמורות
ובהן ענבים ובמכבדות ובהן תמרים אם אין הקשין
והזמורות והמכבדות ארוכין כל כך עד שיהא בהן רוב נגד
האוכל והיד שלו הרי היא פסולה במה דברים אמורים
כשקצר או בצר אותן לאכילה שאז צריך חיבור היד עם
האוכל לאחוז בו את האוכל אבל אם קצרן ובצרן לסיכוך
שאו אין נוח לו חיבור היד עם האוכל שהרי האוכל פוסל
סוכתו ולכן אין היד מקבל טומאה שאין היד מקבל טומאה
אלא מחמת שהוא טפל ומשמש לאוכל ונחשב כאוכל עצמו
משא"כ אוכל זה שאין צריך לו כלל לסיכוך שבשבילו קצרו
ואין היד טפל אליו ולפיכך היד מצטרף עם שאר אורך
הקשין והזמורות לבטל את האוכל ברוב:

יז ואם מתחלה קצרן ובצרן לאכילה ואח"כ נמלך עליהן
לסיכוך אין המחשבה מוציאה את הידות מידי קבלת
טומאה עד שיעשה בהן מעשה שניכר כשקצר או בצר
שרוצה אותם לסיכוך ולא לאכילה כגון שידוש אותן
במקבות או ברגלי בהמה:

יח כל שהוא מאכל בהמה ואין בני אדם אוכלין אותו אלא
לרפואה כגון פינ"ג הנקרא בערבי שומ"ר מסככין בו
לכתחלה:

יט סיכך בירקות שממהרים להתייבש תוך שבעה ימים
ולפול העלין עד שישאר אויר הרי הן חשובין כאלו
נפלו מיד אע"פ שעדיין לא יבשו ופוסלין את הסוכה אפילו
מן הצד בשלשה טפחים כדין אויר כמו שיתבאר בסי'
תרל"ב ואף על פי שהן מקבלין טומאה אין דינן כסכך פסול
שאינו פוסל אלא בארבעה טפחים באמצע הסכך דכיון
שסופן ליבול וליפול תוך החג אין שם סכך עליהן וכאלו
אינן כלל:

דברים אמורים כשאין לה שפה מקפת אבל אם יש לה שפה
מקפת (מארבע רוחותיה) בענין שראוייה לקבלה אין
מסככין בה לפי שסתמא עשויה גם לתשמיש ליתן פירות
על גבה (ואפילו אם ניטל שפתה אין מסככין בה כמו שאין
מסככים בשברי כלים כמו שנתבאר):

ט וכל זה במקום שאין מנהג מבורר בתשמישי המחצלות
אבל במקום שהמנהג של רוב בני העיר להשתמש
במחצלות קטנות לסיכוך מותר לסכך בהן אפילו בסתם
מחצלת קטנה אלא אם כן ידוע שנעשים לשכיבה ובמקום
שמנהג רוב בני העיר להשתמש במחצלות גדולות לשכיבה
כמו שהמנהג הוא במקומות האלו אין מסככין במחצלת
גדולה ואפילו אם ידוע שמחצלת זו נעשית לסיכוך אין
לסכך בה מפני מראית העין שאין הכל יודעין בזה ויאמרו
שנעשית לשכיבה כמו שהוא מנהג רוב בני העיר:

י וכן במקום שנוהגים לקבוע מחצלות בגגין כעין תקרה
אין מסככין בהן אפילו נעשו לסיכוך שאינן מקבלין
טומאה גזירה שמא ישב תחת תקרת הבית העשויה
ממחצלות שיאמר מה בין מחצלות אלו למחצלות אלו
ומחצלות של תקרת הבית פסולין מן התורה שלא הוקבעו
שם לשם צל אלא לשם דירה:

יא הסולם יש להסתפק בו אם הוא מקבל טומאה לפי
שאין בו בית קבול והרי הוא כשאר כל פשוטי כלי עץ
שאינן מקבלין טומאה או אפשר שהנקבים שהשליכות
תקועות בהן הן דומין לבית קבול ולפיכך אין לסכך בו.
ולכתחילה יש לזהר שלא להניחה על גבי הגג כדי להניח
עליו הסכך וכן שלא להניחו על גבי הסכך כדי להחזיקו
שלא יפזרנו הרוח והוא הדין שאין מחזיקין ואין מעמידין
את הסכך לכתחלה בכל דבר שראוי לקבל טומאה כגון כסא
וספסל גזרה שמא יסכך בהן:

יב במה דברים אמורים כשהסיכוך בעצמו מונח על גבי
דבר שמקבל טומאה או שדבר המקבל טומאה מונח על
גבי הסכך ממש ומחזיקו אבל אם הסכך מונח על גבי
כלונסאות או על גבי יתדות והן מונחים על גבי דבר המקבל
טומאה אין בכך כלום ומותר לעשות כן לכתחלה ואע"פ
שדבר המעמיד ומחזיק את הסכך נסמך על גבי דבר הפסול
לסיכוך אין בכך כלום שהרי כל סוכה שבעולם מעמיד
הסכך הן נסמכים על גבי קרקע עולם הפסולה לסיכוך:

יג וכל זה לכתחילה אבל בדיעבד שכבר העמיד את הסכך
עצמו בדבר המקבל טומאה מותר לישב בה לכתחלה.

ואפילו לכתחלה מותר להניח את הסכך עצמו על גבי
הדפנות אפילו אם הן מן הפסול לסיכוך כגון חומת אבנים
לפי שאין לגזור שמא יסכך סוכתו באבנים שהכל יודעין
שהאבנים פסולין לסיכוך שהרי אין זו סוכה כלל אלא כעין
בית דירת קבע.

וכן מותר לכתחילה לחבר כלונסאות הסוכה שהסכך מונח
עליה לדפנות הסוכה ע"י מסמרים של ברזל או לקשרן

47 את החבילה וכל אגד שאינו עשוי לטלטלו באגדו אינו נקרא
48 אגד כלל:

49 **כז** אבל אם קשר את החבילה באמצעה בלבד אין מסככין
50 בה מפני שהיא מיטלטלת באגד זה:

51 **כח** אם עבר וסיכך בחבילה מתיר אגדה והיא כשרה
52 ואע"פ שתחלת עשיית סוכה זו היתה בפסול אין
53 לפוסלה משום תעשה ולא מן העשוי בפסול כיון שאין
54 פיסולה אלא מחמת גזירה בעלמא כמו שנתבאר.

55 אבל חבילה שהעלה אותה ליבשה וכשהגיע החג נמלך
56 עליה לסיכך שפסולה מן התורה שהרי לא הונחה שם לשם
57 צל אין מועיל לה התרת האגד להכשירה כיון שפיסולה לא
58 היה מחמת האגד בלבד אלא הנחתה שלא לשם צל גרם לה
59 להפסל מן התורה לפיכך צריך לעשות מעשה חדש להנחתה
60 דהיינו שיגביהנו מעט ויחזור ויניחנו לשם צל וגם צריך
61 להתיר אגדה שאין מסככין בחבילה גזירה משום חבילה של
62 כל ימות החמה כמו שנתבאר:

63 **כט** נסרים שרחבן ארבעה טפחים אסור לסכך בהן לפי
64 שרוב תקרת הבית עשויות מהן ויש לחוש שמא ישב
65 תחת תקרת ביתו ויאמר מה לי לסכך בנסרים אלו מה לי
66 לישוב תחת תקרת ביתי אף היא מנסרים עשויה ותקרת הבית
67 היא פסולה מן התורה מטעם שנתבאר בס"י תרכ"ו:

68 **ל** ואפילו אם לא הטיל רוחב הנסרים על גבי הסוכה אלא
69 הפכן והשכיבן על צידן שהוא פחות מארבעה טפחים
70 אף על פי כן פסולה דכיון שיש שם פסול עליהן נעשו
71 כשפודין של מתכת הפסולין לסכך בכל ענין שהופכן:

72 **לא** אבל מותר לסכך בנסרים שאין רחבן ארבעה טפחים
73 ואפילו אם הם משופין ודומין לכלים ואע"פ שהן
74 ראויים לשיבה [ג]הן ראוין להשתמש בהן להניח פירות
75 וככרות על גביהן שהרי הן רחבין קצת אעפ"כ אינן מקבלין
76 טומאה אם אינן מיוחדין לא לשיבה ולא לשום תשמיש
77 אלא עומדין לבנין או לסתירה:

78 **לב** ועכשיו בזמן הזה שמסככין הבתים בנסרים שאין בהן
79 שלשה טפחים יש לפסול סוכה המסוככת אפילו
80 בנסרים שאין ברחבן שלשה טפחים משום גזרה שמא ישב
81 תחת תקרת ביתו העשויה מנסרים כאלו.

82 אבל מותר לסכך בנסרים קצרים מאד שקורין (לאטי"ש או
83 שינדלי"ן) שאין דרך לעשות תקרת הבית מנסרים קצרים
84 כאלו ומכל מקום צריך ליהרר לעשות הסכך עראי וקל בענין
85 שיוכלו הגשמים לירד בתוכו כמו שיתבאר בס"י תרל"א
86 ולפיכך נהגו העולם שלא לסכך בהן כלל שמא יטעו לסכך
87 בענין קביעות שלא יוכלו הגשמים לירד בתוכו:

88 **לג** ובשעת הדחק שאין להם במה לסכך מסככין בנסרים
89 אפילו יש בהם ארבעה טפחים אם אי אפשר בענין
90 אחר והוא הדין בכל דבר האסור משום גזרה:

91 **חסר**

1 **כ** כל דבר המחובר לקרקע אין מסככין בו לפי שאינו
2 דומה לפסולת גורן ויקב שהם תלושים מן הקרקע ואם
3 סיכך במחובר ואחר כך קצצו פסול שנאמר חג הסכות
4 תעשה כו' תעשה ולא מן העשוי בפסול שהעשייה הראשונה
5 שהיא בפסול אינה חשובה עשייה כלל כאלו לא עשה
6 מאומה ומה שאחר כך מכשירו על ידי קציצת האילן אין זו
7 חשובה עשייה כיון שאינו עושה מעשה חדש בהסכך דהיינו
8 שאינו סותרה כלל לפיכך אין לו תקנה אלא אם כן ינענע
9 כל הסכך הפסול שקצצו דהיינו שמגביהו מעט וחוזר ומניחו
10 שבשעה שמגביהו נתבטלה עשייה הראשונה שהיתה בפסול
11 ואח"כ כשמניחן הוא עושה מעשה חדש בגוף הסוכה:

12 **כא** יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהן לכתחלה והם
13 מיני עשבים שריחם רע אע"פ שאינן ראויין לאכילה
14 ואין מקבלין טומאה וכן מיני סנה שעליהן נושרין תמיד
15 אע"פ שלא בשעת הרוח לפי שאנו חוששין שמא מתוך
16 שריחן רע או מתוך שעליהן נושרין יצא מן הסוכה ואם עבר
17 וסיכך בהן כשרה ומותר לישוב בה לכתחלה:

18 **כב** חבילי קש וחבילי עצים אין מסככין בהן כשהן אגודין
19 מפני שפעמים שאדם בא מן השדה בערב בכל ימות
20 החמה וחבילתו על כתיפו ומניחה על גבי סוכתו שיש לו
21 כל ימות החמה למקנהו כדי ליבשה ולא לשם סכך
22 וכשמגיע החג נמלך עליה לסיכך והתורה אמרה תעשה ולא
23 מן העשוי בפסול וחבילה זו שהונחה שם שלא לשם סכך
24 אפילו לצל אלא כדי ליבשה אין שם סכך עליה ונמצא
25 שעשייתה של סוכה זו היא בפסול לפיכך גזרו חכמים שלא
26 יסככה בחבילות אפילו הוא מטילה על הסוכה לשם מצות
27 סוכת החג גזירה משום חבילות של כל ימות החמה:

28 **כג** וכיון שלא אסרו אלא מפני גזירה זו לא הוצרכו לאסור
29 אלא בחבילה שדרך ליבשה דהיינו שיש בה לא פחות
30 מן עשרים וחמשה קנים אבל חבילה שאין בה עשרים
31 וחמשה קנים מותר לסכך בה:

32 **כד** ואם עשרים וחמשה קנים או יותר יוצאין מגזע אחד
33 והן מפורדין בראשן השני ואגדן שם אף על פי כן כיון
34 שעיקרן אחד אינו דומה לחבילה שדרך ליבשה ולכן מותר
35 לסכך בה ואם אגד עמהן קנה אחד שאינה מחוברת עמהן
36 בעיקר אחד אם יש בחבילה זו עם קנה זה עשרים וחמשה
37 קנים נקראת חבילה ואין מסככין בה:

38 **כה** קנים שעושין אותן חבילות חבילות כדי למכרן בשוק
39 במנין וכשקונה אותן הלוקח מתיר אגדן מיד מותר
40 לסכך בהן ואין בהן משום גזירת חבילה של כל ימות החמה
41 כיון שחבילה זו אין דרך להצניעה באגדה והלוקחה כדי
42 לייבשה מתיר אגדה מיד:

43 **כו** חבילות שעושין מערבה וראשיהן הגסים לצד אחד
44 וראשיהן הדקין לצד אחר ודרבן לקושרן בשני ראשיהן
45 כיון שהתיר קשר שבראש הגס מותר לסכך בהן משום
46 שהקשר שלצד האחר אינו חזק כל כך שיתקיים אם יטלטל

גמור:

- 12
 13 ד ואם רוב סכך צלתה מרובה מחמתה שתי משהוין
 14 שהאור שבו הוא מועט מאד ומיעוט הסכך חמתו
 15 מרובה מצלתו משהו בענין שאם נצרך החמה והצל של כל
 16 הסיכוך יהיה צלתו מרובה מחמתו משהו הרי זו כשרה
 17 ומותר לישב אפילו תחת מיעוט הסכך שחמתו מרובה לפי
 18 שהוא בטל לגבי רוב הסכך שצילתו מרובה מכל מקום אם
 19 מיעוט הסכך שחמתו מרובה יש בו שבעה טפחים על שבעה
 20 טפחים כדי שיעור הכשר סוכה אין לישב תחתיו לפי שהוא
 21 מקום חשוב ואינו בטל לגבי שאר הסכך שצלתו מרובה:
 חלק ד סימן תולא סוכה שחמתה מרובה מצלתה ויתר דיני הסכך:

- 1 א היה הסכך כיוסי דק מאד שיש בו אויר הרבה אלא
 2 שאין שלשה טפחים אויר במקום אחד ובין הכל צלתו
 3 מרובה מחמתו שהסכך היא מרובה מן האויר הרי זו כשרה:
 4 ב אבל אם אין הסכך מרובה מן האויר אלא הן שוין
 5 פסולה לפי שהחמה הנכנסת באויר הסיכוך כשהיא
 6 מגיעה לקרקעית הסוכה היא מתפשטת יותר ממה שהיא
 7 למעלה באויר הסיכוך ונמצא שהסוכה למטה בקרקעיתה
 8 היא חמתה מרובה מצלתה:
 9 ג אבל אם למטה בקרקעיתה היא חמתה וצלתה שוין
 10 כשרה לפי שידוע שלמעלה בהסכך האויר הוא מועט מן
 11 הסיכוך וצלתה למעלה היא מרובה מחמתה והרי זה סכך

‘לקוטי תורה’ פרשת אחרי – הפרשה החסידית

פי ביום הזה יכפר [ב]

- 23 להחיותו הוא מבחינת אחריים, דהיינו "כמאן דשדי
 24 בתר כתריו", שנותן לשונאו, שאינו נותנו ברצון גמור,
 25 רק כמי שמוכרח להשפיע, ואין השפעה זו מבחינת
 26 פנימיות ועיקר רצונו.
 27 אבל לצדיק בא ההשפעה מבחינת פנימיות רצונו,
 28 שנותן ברצון גמור ובהארת פנים, "בשמחה ובטוב לבב"
 29 (דברים כח, מז), ברוב עוז וחדוה.
 30 ועל דרך זה יובן גם כן ענין התשובה, כי הנה בתיב
 31 (דמיון ב, כז): "פי פנו אלי עורף", פירוש "פי פנו אלי",
 32 שפונים אליו יתברך בקיום תורתו ומצותיו, אבל מכל
 33 מקום אין זה אלא בבחינת "עורף", שאינו מבחינת
 34 פנימית הרצון, מאהבה ותשוקה, אלא "מצות אנשים
 35 מלומדה" (ישעיהו כט, יג), והולך בקרירות. והתשובה היא
 36 החזרת 'פנים בפנים' – להיות פנימיות רצונו וחפצו
 37 בתורת ה' ומצותיו "בשמחה ובטוב לבב מרוב כל"².
 38 אף איך תהיה בחינה זו קבוע בנפש האדם?
 39 צריך להקדים תחילה מאמר רז"ל: "גדול תלמוד
 40 שמביא לידי מעשה" – מכלל ש"המעשה הוא העיקר",
 41 והתלמוד אינו גדול אלא במה שמביא לידי מעשה,
 42 ואמרו רז"ל: "הלומד שלא לעשות מוטב שנהפך לו
 43 שלייתו וכו'".
 44 ובירושלמי אמרו על פסוק (משלי ח, יא): "וכל חפצים לא

- 1 "ביו ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל
 2 חטאתיכם, לפני ה' תטהרו" (ויקרא טו, ל):
 3 להבין כפל לשון "לטהר" ו"תטהרו", צריך לבאר ענין
 4 עשרת ימי תשובה;
 5 ולמה הוקבעו עשרה ימים דוק, ו"היום הזה" – הוא
 6 יום העשירי – "יכפר עליכם", הלא כל זמן שעושים
 7 תשובה היה צריך שיומחל להם מיד!
 8 אף הענין הוא, כי ענין התשובה הוא להשיב פנים
 9 בפנים אליו יתברך. כי הלא התשובה הוא לשוב
 10 ולהתקרב אליו יתברך, ולכאורה לא שייך לשון זה לגבי
 11 הקדוש ברוך הוא דכתיב ביה (דמיון כג, כד): "את השמים
 12 ואת הארץ אני מלא", ולמה צריך לשוב ולהתקרב אליו
 13 יתברך – ובמה נתרחק?
 14 אלא הענין הוא, במשל ב' בני אדם שעומדים זה
 15 אצל זה רק שחזרים עורף זה מזה, אין לה ריחוק גדול
 16 מזה, ואין קירוב אלא בהחזרת פנים אל פנים. וכך הנה
 17 בתיב (שמות לג, כג): "וראית את אחורי ופני לא יראו", שיש
 18 בחינת פנים ואחריים למעלה.
 19 ובתיב (במדבר ו, כה): "יאר ה' פניו אליך", פירוש:
 20 שההשפעה תהיה בבחינת הארת פנים מפנימיות רצונו,
 21 כדכתיב (מלאכי א, ב): "ואזהב את יעקב". ובתיב (שמות יו, יד):
 22 "כי מזה אמהה כו'", ולכן ההשפעה שמשפיע לו

1. (נאמר שבת פרשת וילך, שובה, ו' תשרי תק"ע).

2. (וענין מה שנתבאר מזה על פסוק "שובה ישאל").

והנה על ידי התשובה, שהיא החזרת פנים בפנים כנ"ל, על

ידי זה נמשך גם כן מלמעלה ענין "ישר יחזו פנימו" (תהלים יא,
 ז) הקבוצה במקום אחר – סוף דבור הפתיחיל "כי תשמע בקול", גבי
 "לעשות ה' ישר".

בלבד ולא כל היום, ואיך נאמר "ודברת בם בשבתך
בביתך, ובלכתך כו", דמשמע כל היום וכל הלילה תמיד
לא יחשה, בין "בשבתך בביתך", בין "בלכתך בדרך כו"?
אלא "ודברת בם" – בדברי תורה כתיב, ואם בן צריך
להבין מהו "הדברים האלה" דמשמע דקאי על הדברים
האמורים למעלה – "אחד – ואהבת כו"⁹.

אך הנה נודע פירוש מלת "אחד", שהוא לבדו הוא
בשמים וארץ וד' רוחות העולם, כמו שהיה לבדו קודם
בריאת העולם. וכמו שכתוב (מלאכי ג, ו): "אני ה' לא
שניתני", משום ד"כולא קמיה בלא – ממש – חשיב", ואין
העולמות תופסים מקום כלל, רק "ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד", "מלכותך מלכות כל עולמים"
(תהלים קמה, יג), שמבחינת מלכותו נתהווה בריאת
העולמות מאין ליש, וכמאמר: "יחיד חי העולמים מלך".
דהא ד"כולא קמיה בלא חשיב" היינו "קמיה" דוקא, מה
שאין בן בבחינת "מלכותו" – הוא שכינת עוזו השוכנת
בתחתונים, והיינו על ידי רבוא רבבות צמצומים שיהא
נגלה כבוד מלכותו יתברך¹⁰.

ואי לזאת "ואהבת את ה' אלהיך" (דברים ו, ה) ממש,
דהיינו להיות האהבה ורעותא דלבא להבטל אליו
יתברך ממש, להיות נפשו נכללת ובטלה במציאות באור
אינסוף ברוך הוא ממש, ד"כולא קמיה בלא – ממש –
חשיב".

וזהו "אחד – ואהבת", שמבחינת "אחד" נמשך להיות
האהבה ורעותא דלבא בנפש האדם, להיות "היה" ממש
אלהיך. והיינו על ידי עסק התורה, דכתיב (תהלים
קד, ב): "עוטה אור בשלמה", שאור התורה עוטה הקדוש
ברוך הוא "בשלמה", שאור אינסוף ברוך הוא ממש
מתלבש בהתורה¹¹.

ועל זה נאמר (דניאל ז, ט): "לבושיה כתלג חזיר"¹², כי
תחלת היות השלג הוא מן המים שנקרשו ונגעשו שלג,
ואחר כך כשנפטר ונמס, חוזר למים. כך היות לבוש
התורה הוא מבחינת המים, שהיא בחינת חכמה עילאה

ישוה כה" – "אפילו חפצי שמים, שכל המצות אינן כדאי
אפילו לדבר אחד של דברי תורה", שמעלת עסק
התורה יתירה על מעלת קיום המצות.

וגם בגמרא שלנו (במועד קטן, דף ט', עמוד ב') רמו קראי
אהדי:

כתיב (משלי ג, טו): "וכל חפצך לא ישוה כה"¹³, "חפצך"
ולא "חפצי שמים"¹⁴. וכתיב: "וכל חפצים לא ישוה כה" –
אפילו חפצי שמים, ומשני: "כאן במצוה שאי אפשר
לעשותה על ידי אחרים, וכאן במצוה שאפשר לקיימה
על ידי אחרים", שמצוה שאפשר לקיימה על ידי אחרים
יניחנה ויעסוק בתורה.

ולכאורה אינו מובן, שהרי כל התורה אינו רק פירוש
וביאור כיצד תהא המצוה נעשית, ואיך ילמוד הוא
פירוש וביאור המצוה, והמצוה עצמה תיעשה על ידי
אחרים?

וגם להבין מאמר רז"ל: "כל העוסק בתורת עולה
באלו הקריב עולה", ו"העוסק בתורת מנחה באלו
הקריב מנחה". והלא הקרבנות תלויים בבית המקדש
ובמזבח, וההקדבה תלויה בפנהים דוקא. והיאך "מעלה
עליו הכתוב באלו הקריב" והוא איש זר אשר לא מבני
הפנהים? וגם אין כאן לא בית המקדש ומזבח!

ויוכן כל זה על פי ביאור ענין מעלת התורה בכללה,
שהיא מצוה לכל אחד ואחד ללמוד כל הלכות התורה,
אפילו הלכות שאינן צריכות לכל אדם. כגון דיני הוראת
איסור והיתר, שאינה מסורה אלא למורי הוראות, וכגון
משפטים שבין איש לרעהו, שאינן מסורים אלא לדיינים,
ואף על פי כן המצוה היא על כל אדם, אפילו מי שאינו
רוצה להיות דיין ומורה הוראה בישראל:

ב והענין הוא:

כי הנה כתיב (דברים ו, ז): "והיו הדברים האלה וגו",
ודברת בם בשבתך בביתך וגו", דלכאורה פירוש
ה"הדברים האלה" היינו האמורים בקריאת שמע דעלה
קאי, ובאמת, מצות קריאת שמע היא בשחרית וערבית

3. (שתבטל כל חפצך בשביל שתעסוק בתורה. רש"י).

4. (כלומר, שאם יש לך לעסוק במצוה, תבטל תלמוד-תורה ועסוק במצוה. רש"י).

5. (לא דמבטל מצוה ועוסק בתלמוד תורה. רש"י).

6. ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "וידבר אלקים כו" לאמר אנכי כו".

7. "אשר לא יקרב איש זר אשר לא מנרע אהרן הוא". במדבר יז, ה.

8. (ועיין מה שנתבאר מזה גם בן במקום אחר – בדבור המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע").

9. 'כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכרים את ה' אל דמי לבם'. ישעיהו סב, ו.

10. (ועיין מענין "על לבבך" ברבות, בקהלת, בפסוק (א, ז) "כל הנחלים הולכים אל הים". ובפסוק (א, טז) "דברתי אני עם לבי").

11. (ועיין מה שנתבאר מזה: על פסוק "שיר השירים". ועל פסוק "צאינה וראינה", "לא זז מחבקה כו").

12. (ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "ועשו להם ציצית". ועיין עוד מזה ובהרה: בפ'שית תולדות קמ"ב, ב'. תרומה, קס"ד. בפ'שית פנחס, רמ"ה, ב').

13. (לבושו כשלג לבן).

ג וּכְאֲשֶׁר יִשְׁכַּל וַיִּתְּבוֹנֶן הָאָדָם בְּנַפְשׁוֹ אִיךָ שָׁעַל יְדֵי
סְלִסּוּל הַלְכוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה תִּתְרוֹמֵם נַפְשׁוֹ לַעֲלוֹת לְאוֹר
אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא מִמֶּשׁ, מִמִּילָא יִגִּיל וַיִּשְׂמַח בְּחִדּוֹת ה',
הוּא אֹר אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, מְקוֹר הַחַיִּים, מְקוֹר
הַתַּעֲנוּגִים – יוֹתֵר "מְרוֹב כֹּל" (דְּבָרִים כח, מז), אֲפִילוּ מִחַיֵּי
עוֹלָם-הַבָּא, גִּן-עֵדֶן תַּחְתּוֹן וְעֵלְיוֹן, שָׁאִין זֶה אֱלֹא זֵיו כו',
וְגַם בְּבַחֲנֵת זֵיו הִזָּה אֲמָרוּ עַל "אֲחֵר" (חֲגִיגָה טו, ב): "מוֹטֵב
לְדִידֵינִיָּה כו'¹⁸". וּמִכָּל שָׁכָן וְקָל וְחֹמֶר שִׁישִׁים נִפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ
לַהֲיוֹת כָּל יִשְׁעוֹ וְכָל חֲפָצוֹ בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, לַהֲתַעֲנֵג עַל
ה' מִמֶּשׁ, שְׁהוּא מְקוֹר הַחַיִּים וּמְקוֹר הַתַּעֲנוּגִים.

וְאִף שָׁאִין הַתַּעֲנוּג הִזָּה נִרְאָה וְנִגְלָה בְּהַתְּגַלּוּת, הֵיִינוּ
מִשׁוֹם שְׁגוּל כֹּחַ הַתַּעֲנוּג הַזֶּה שָׁאִין הַעוֹלָמוֹת יוֹכֵלִים
לְסוּבְלוֹ, וְלָכֵן אֵינוּ בֹא לְיַד גִּילּוֹי בְּהַשְׁגַּת הַנִּבְרָאִים.
וְאִדְרָבָה, כָּל שָׁכָן וְקָל וְחֹמֶר הַשְׂמִיחָה גְדוּלָּה יוֹתֵר
לְאֵלֵהִם, בְּהַתְּבוֹנְנוֹת נַפְשׁוֹ שְׁבוּדָאֵי שׁוֹרָה עֲלֵיו גִּילּוֹי
הַעוֹנֵג הַעֲלִיֹן בְּרוּךְ-הוּא, מַה שְׁאֵינוּ נִתְפָּס וְנִקְלָט בְּשׁוֹם
הַשְׁגָּה, וְ"לִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בִּיה".

וְכֵן בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, שְׁהִיא בַּחֲנִת "לְבוּשִׁיהָ כְּתֵלָג
חִיּוּר", הִנֵּה נִודַע, שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה וְהַדִּיבּוּר שֶׁל הָאָדָם הֵן
בַּחֲנִת לְבוּשִׁים: מַחֲשָׁבָה – לְבוּשׁ הַפְּנִימִי, וְדִבּוּר – לְבוּשׁ
הָאֻמְצָעִי. וְאִם כֵּן, בְּשִׁנְפִּשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְּלַבֶּשֶׁת בְּמַחֲשָׁבָה
וְדִיבּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה, הִנֵּה הִיא מִתְּלַבֶּשֶׁת בְּלְבוּשׁוֹ שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא – "לְבוּשִׁיהָ כְּתֵלָג חִיּוּר" מִמֶּשׁ – וְאִין
קִרְבַּת ה' מִמֶּשׁ יוֹתֵר מִזֶּה, כִּמּוֹ עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל שְׁנַיִם
שְׁמוֹתֵכֶס בְּטִלִּית אַחַד²⁰.

וְבִזָּה יוֹכֵן מַה שְׁבִפְרָשָׁה שְׁנִיָּה שֶׁל קְרִיאַת-שְׁמַע
אוֹמְרִים (דְּבָרִים יא, טו): "וְנִתְּנִי מִטֵּר אֶרְצְכֶם וְכו', וְנִתְּנִי עֶשֶׂב
בְּשִׂדְךָ כו'", כֹּאֲלוֹ מְדַבֵּר בְּעֵדוֹ, וְכֹאֲמַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא,
הוּא הַנּוֹתֵן. וּמִשָּׁה רַבִּינוּ עֲלִי-הַשְּׁלוֹם אָמַר זֶה – לְפִי
שְׁ"שְׁכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל מִשָּׁה, וְזֶהוּ מֵאֲמַר
הַשְׁכִּינָה שְׁבִגְרוֹנוֹ שְׁאוֹמֶרֶת "וְנִתְּנִי", אֲבָל מַה שְׁאֲנַחְנוּ
אוֹמְרִים גַּם כֵּן "וְנִתְּנִי" אֵינוּ מוֹכֵן לְכֹאֲרָה.

אֱלֹא הֵיִינוּ עַל יְדֵי שְׁאוֹמְרִים תַּחֲלָה (דְּבָרִים יא, יג):
"לְאֵהָבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם, וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל
נַפְשְׁכֶם", וְהֵיִינוּ מְסִירַת-נַפְשׁ, וְלֹא בְּשִׁבִּיל שֶׁלֹּא יֵהָא בּוֹפֵר
בִּה' מִמֶּשׁ, אֱלֹא הֵיִינוּ בִּישׁוּל הֵיִשׁ וְגִסּוֹת הָרוּחַ שְׁבִאָדָם,
שְׁאֲמָרוּ רַז': "כָּל מִי שִׁישׁ בּוֹ גִּסּוֹת הָרוּחַ רָאוּי לְגִדְעוֹ

– "חֲכִים וְלֹא בְּחֻכְמָה יִדְעָא". וּמִזָּה נִמְשָׁךְ גַּם כֵּן בַּתּוֹרָה
גְּשָׁמִיּוֹת שְׁלִפְנֵינוּ, לַהֲיוֹת גִּילּוֹי בַּחֲנִת חֻכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ
יִתְבָּרֵךְ. וְזֶהוּ "חֻכְמָה בְּרֹאשׁ וְחֻכְמָה בְּסוֹף"¹⁴.

וְהִנֵּה בְּתִיב (דְּנִיָּאל שָׁם): "שְׁעַר רִישִׁיהָ כְּעֶמֶר נִקָּא"¹⁵, אֱלֹ
הֵן הַמִּשְׁכּוֹת כָּל פְּרָטֵי הַהֲלָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוּ:
"קוֹרְצוֹתֵינוּ תִּתְלָלִים וְגו'" (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, יא) – "תִּילֵי תִלִּים
שֶׁל הַלְכוֹת", שֶׁהֵן הַמִּשְׁכּוֹת מְבַחֲנֵת שְׁעֵרוֹת בְּלָבָד, שֶׁהֵם
בַּחֲנִת הָאֶרֶץ מְצוּמָצֵמֶת וּמוֹעָטֶת מַעַט מַזְעִיר, עַל יְדֵי
צְמֻצִּיּוֹת רַבִּים וְשׁוֹנִים,

כִּמּוֹ שְׁכַתּוֹב (תַּהֲלִים מ, ו): "נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחֲשׁוֹבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ
אֵין עֶרוֹךְ, אֱלִיךָ אֲגִידָה וְאִדְרָבָה, עֲצָמוֹ מִסְפֵּר" – שְׁלֵהִיּוֹת
הַמִּשְׁכָּת "נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחֲשׁוֹבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ", בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה
שְׁלִפְנֵינוּ הַמְּלוּבֶשֶׁת בְּגִשְׁמִיּוֹת, "עֲצָמוֹ מִסְפֵּר"
הַצְּמֻצִּיּוֹת רַבִּים, רִיבּוֹא רַבּוֹת מְדֻרְגּוֹת עַד אֵין מִסְפֵּר¹⁶,
כִּי אֵין עֶרוֹךְ אֱלִיו יִתְבָּרֵךְ כָּלָל.

וְכִמּוֹ שְׁנוֹדַע פִּירוּשׁ עֶרֶךְ בְּמִסְפֵּר, שְׁאֲפִילוֹ אַחַד לְגַבִּי
אֶלף אֲלָפִים וּרַבּוֹת נִקָּא בְּשֵׁם עֶרֶךְ – שֶׁהֵם מִסּוּג אַחַד,
שֶׁהִבֵּל נּוֹפֵל תַּחַת סוּג הַמִּסְפֵּר. מַה שָׁאִין כֵּן לְגַבִּי אֹר
אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא – שְׁכַשְׁמוֹ כֵּן הוּא אֵין לוֹ סוֹף כו' – לֹא
שִׁיָּךְ עֶרֶךְ כָּלָל.

וְהִנֵּה בְּתִיב (מְשִׁלֵּי ה, ח): "סְלִסְלָה וְתוֹרִמְמָךְ", פִּירוּשׁ
"סְלִסְלָה": לְסִלְסֵל וְלַהֲפִירֵד הַשְּׁעֵרוֹת שֶׁלֹּא יֵהִיוּ
מְעוֹרְבִים וּמְבּוֹלְבָלִין. כִּמְאֲמָר רַז': "לֹא יִדְעוּ רַבָּן מֵאִי
סְלִסְלָה", עַד דְּשִׁמְעִי וְכו' דִּהּוּה מִהֲפָךְ בְּמִזְיָה כו'.
שֶׁהַסְּלִסּוּל הוּא בְּשְׁעֵרוֹת לַהֲפִירֵד שֶׁלֹּא יֵהָא עִירּוֹב
נִימָא בְּחִבְרָתָהּ, וְכִךְ צְרִיךְ לַהֲפִירֵד כָּל הַהֲלָכוֹת
שְׁבִגְמָרָא, שֶׁלֹּא יֵהִיה עִירּוֹב וּבִלְבּוֹל בֵּין הַלְכָה לַהֲלָכָה.
וְכִמּוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּכֻמָּה מְקוֹמוֹת בְּתִלְמוּד דְּקֶאֱמָרִי "וּרְמִינָהוּ
וְכו'", וּמִשְׁנֵי: "לֹא קִשְׂיָא הָא רַבִּי מֵאִיר כו'" – שְׁמַבְרִינן
וּמְלַבְנִין כָּל הַלְכָה לַעֲצָמָה שֶׁלֹּא תֵהָא הַלְכָה אַחֲרַת
סוֹתֶרֶת אוֹתָהּ וּמְבַלְבֵּלָתָהּ.

וְהִנֵּה בְּבַחֲנִת סְלִסּוּל הִזָּה בְּתִיב: "וְתוֹרִמְמָךְ", שְׁנַפֵּשׁ
הָאָדָם מִתּוֹרִמְמָת עַל יְדֵי זֶה לְבַחֲנִת "שְׁעַר רִישִׁיהָ כְּעֶמֶר
נִקָּא", וְהוּא מְקוֹר הַתּוֹרָה, שֶׁהַתּוֹרָה הִיא רַק בַּחֲנִת לְבוּשׁ
עוֹטָה אֹר כְּשִׁלְמָה, מַה שָׁאִין כֵּן הַתּוֹרִמְמוֹת זֶה הִיא
לְמַעַלָּה מְבַחֲנִת לְבוּשׁ, שְׁהִיא נּוֹגַעַת לַעֲצָמִיּוֹת אֹר
אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא מִמֶּשׁ¹⁸.

14. (וְזֶה חֲלָק א כו, ב).

15. (וְשִׁעַר רֹאשׁוֹ כְּצֶמֶר לָקוֹ).

16. (וְעֵינִין מַה שְׁנִתְבָּאָר מִזָּה עַל פְּסוּק "וְהִי מִקֵּין").

17. (מְגִילָה יח, א וְרַשִׁי: "לֹא הוּוּ יִדְעִי רַבָּן מֵאִי סְלִסְלָה וְתוֹרִמְמָךְ". שְׁמַעֲיָה
לֹאֲמַתָּא דְּבִי רַבִּי דְּהוּוֹת אֲמַרָה לְהַחֲזִיא גִבְרָא דִּיהוּדָה מִהֲפָךְ בְּמִזְיָה, אֲמַרָה לִיה:
עַד מִתִּי אַתָּה מִסְלָסֵל בְּשְׁעֶרְךָ". (לְמִדְנָה שֶׁהַסְּלִסּוּל לְשׁוֹן חִפּוּשׁ וְחִפּוּךְ)).

18. (וְעֵינִין מַה שְׁנִתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר עַל פְּסוּק "הַנּוֹתֵן שֶׁלְּךָ כְּצֶמֶר",
מַעֲנִין "לְבוּשִׁיהָ כְּתֵלָג", וְ"שְׁעַר רִישִׁיהָ כו").

19. ("וְלִיתִי לְעִלְמָא דַּתִּי", לְפִי שְׁכָל יוֹסִירִי גִיְהֵם כְּדִאי לוֹ, בְּשִׁבִּיל שִׁקְבָל אַחֵר
כִּךְ עוֹנֵג הַעֲלִיּוֹן).

20. (וְעֵינִין מַה שְׁנִתְבָּאָר סוֹף דִּבּוּר הַמּוֹתְחִיל "וְאִשָּׁה כִּי תִדּוֹר").

הָאֱלֹהִית מִתְחַלֶּקֶת לְעֶשֶׂר כַּחוֹת – שְׁלֹשָׁה שְׂכָלִים וְשִׁבְעַת
מִדּוֹת וְדִקְדּוּשָׁה, כִּי יֵשׁ גַּם בֵּן בְּקָלִיפָה:
כִּמּוֹ חֲכֵמָה־דִקְדּוּשָׁה יֵשׁ בְּנִגְדָה חֲכֵמָה־דְקָלִיפָה –
"חֲרָטוּמֵי מִצְרַיִם" (בראשית מא, ח), וְכֵן "חֲכָמִים הָמָּה לְהָרַע"
(בִּידְמִיָּה סִימָן ד', כבו), וְכִיּוֹצֵא בְשָׂאֵר כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ. וְהוּא בָּלָל:
שֶׁבִסְטָרָא־דִקְדּוּשָׁה הִכָּל בְּבַחֲנִית בִּיטוּל אֱלִיּוֹ יִתְבָּרַךְ,
חֲכֵמָה – כַּחֲמָה. מֵה שְׁאִין בֵּן חֲכֵמָה־דְקָלִיפָה הִיא בַּחֲנִית
יֵשׁ²⁵.
וְהוּא מֵאֲמַר רז"ל: "יִשְׂרָאֵל שִׁבְחוּךָ לְאַרְץ כ"ו"²⁶, כִּי
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת "אֶרֶץ פְּנֵעַן" – לְשׁוֹן הַכְנָעָה
וּבִיטוּל²⁷. מֵה שְׁאִין בֵּן כְּשֶׁהוּא בְּבַחֲנִית גִּסּוֹת הָרוּחַ וְיֵשׁ,
הוּא כִּמּוֹ "עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים"²⁸ בְּתַהֲרָה הֵם, שְׁעִנָּן
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת²⁸, הוּא כִּמּוֹ שְׂכָתוּב (דְּבָרִים ד', יט):
"וְרֵאִיתָ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת הַיָּרֵחַ כִּי, וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם כִּי".
וְהִנֵּה בְּתִיב (דְּבָרִים לג, יד): "מִמָּגֵד תְּבוֹאוֹת שְׁמִשׁ",
שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מִשְׁפִּיעַ לְתְּבוֹאוֹת הָאֶרֶץ. וְכֵן כָּל צָבָא הַשָּׁמַיִם,
שֶׁהֵם הַמִּזְלוֹת, "אֵין לָךְ עֶשֶׂב מִלְמַטָּה שְׁאִין לוֹ מִזֶּל
מִלְמַעְלָה כ"ו"²⁹. אֲלֵא שֶׁהִשְׁתַּחֲוִיָּה לָהֶם אֲסוּר, מִפְּנֵי
שִׁמְחָשְׁבִים אוֹתָם לֵישׁ וְדָבָר, שֶׁהֵם הַמִּשְׁפִּיעִים. וּבִאֲמַת
אֵין הַשְּׁפָעֶתֶם מִצַּד עֲצָמָם, אֲלֵא שֶׁהֵם כְּלִי הַהִשְׁפָּעָה
שֶׁבָּהֶם וְעַל יָדָם עוֹבְרֵת הַהִשְׁפָּעָה. וְכֵן כָּל עֲבוֹדַת
כּוֹכָבִים²⁸ – שְׁעוּשָׁה עֲצָמָה לֵישׁ וְדָבָר, אֲלֵא "דִּקְרוּ לִיה
אֱלֹהָה דְּאֵלְהָא". מֵה שְׁאִין בֵּן סְטָרָא־דִקְדּוּשָׁה הִיא
בְּבַחֲנִית בִּיטוּל, שְׁ"אֵין עוֹד מִלְבָּדוֹ" (דְּבָרִים ד', לח).
וְאִם כֵּן, מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֵר גִּסּוֹת רֹחוֹ לְהַחֲשִׁיב עֲצָמוֹ
לֵישׁ הָרִי הוּא "כְּעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים"²⁸ בְּתַהֲרָה. דְּהֵינּוּ,
מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֵר בְּגִיד כְּבוֹד לְהַתְפָּאֵר בְּפָנֵי בְּנֵי אָדָם, כִּי
"כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ" (מִשְׁלֵי ג, לח) בְּתִיב; "וְעִשִּׂיתָ בְּגִיד קֹדֶשׁ
לְאַהֲרֹן אֲחִיקָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת" (שְׁמוֹת כח, ב), שֶׁהַכְּבוֹד
הַנִּמְשָׁךְ לְבַחֲנִית חֲכֵמָה – כַּחֲמָ"ה הוּא בְּבַחֲנִית בִּיטוּל.
מֵה שְׁאִין בֵּן שָׂאֵר כְּבוֹד שֶׁל עוֹלָם־הָהָה שֶׁהוּא יֵשׁ, הוּא
מִסְטָרָא־דְקָלִיפָה.
וּבִזָּה יוֹכֵן מֵה שְׁאֲמָרוֹ רז"ל (אָבוֹת ג, ד): "כִּי הוּא³⁰ דִּרְכָּה
שֶׁל תּוֹרָה – פֶּת בְּמִלַּח כ"ו"³¹, אִם אֲתָה עוֹשֶׂה בֵּן [..] אֲשֶׁרִיק
בְּעוֹלָם־הָהָה כ"ו"³². וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן מֵהוּ הָעוֹלָם־הָהָה
בְּזָה?

כַּאֲשֶׁר־הָ" (בְּסוּטָה דף ה', עמוד א'), שֶׁהוּא בְּבַחֲנִית אֲשִׁירָה
מִמֶּשׁ – שְׁעוּשָׁה אֶת עֲצָמוֹ לֵישׁ וְדָבָר נִפְרָד מִיחּוּדוֹ
יִתְבָּרַךְ, וְצִרִיף לִהְיוֹת בְּבַחֲנִית בִּיטוּל וּמִסִּירַת־נֶפֶשׁ לָהּ.
וְהֵינּוּ כִּמּוֹ שְׁנוּדָע מִמֵּאֲמַר "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ" –
שֶׁהַהוֹדָאָה הִיא אֱלִיּוֹ יִתְבָּרַךְ ד' כּוֹלָא קָמִיָּה כְּלָא חֲשִׁיב",
וְכָל מֵה שֶׁלְמַטָּה מִטָּה הוּא יוֹתֵר כְּלָא, וְלֵא כִּמּוֹ שְׁנִרְאָה
בְּעֶרְכָּנוּ שֶׁהַבְּרִיאָה הִיא יֵשׁ מֵאִין, וְנִרְאָה לְעֵינֵינוּ גִּשְׁמִיּוֹת
הָעוֹלָם לֵישׁ וְדָבָר נִפְרָד כו'. כִּמּוֹ שְׁנִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר.
וְעַל יְדֵי בִיטוּל זֶה, נִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלֶּה יַחּוּד אֲוִר אֵין־סוּף
בְּרוּךְ־הוּא מִמֶּשׁ בְּנֶפֶשׁוֹ, וְכֹל לֹמֵר "וְנִתְתִּי", שְׁאֲוִר
אֵין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא הַמִּתְגַּלֶּה בּוֹ הוּא הוּא הַמְדַּבֵּר בּוֹ³¹.
וְהוּא כְּעֵנָן "וְדִכְרִי אֲשֶׁר שְׁמִתִּי בְּפִיר" (יִשְׁעִידוּ נט, כא), שְׁדִּבֵּר
ה' מִמֶּשׁ הוּא בְּפִיו.
וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, תִּמְצָא בְּמֵאֲמַר רז"ל (עֵירוּבִין יג, ב): "אֲלוֹ
וְאֲלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים", שְׁמָה שְׁבִית שְׁמָאֵי אוֹמְרִים,
וּבֵית הֵלל אוֹמְרִים, וְכֵן דְּבָרֵי אֲבִי וְרַבָּא אֵין זֶה דְּבָרֵיהֶם
מִמֶּשׁ, אֲלֵא דְּבַר ה' שְׁבִפִּיהֶם. וּכְמוֹ שְׁאֲמַר הַמַּגִּיד לָהּ בֵּית
יוֹסֵף: "אֲנִי הַמִּשְׁנֶה הַמְדַּבֵּרֶת בְּפִיר". וְהוּא עֵנָן הַתּוֹרָה.
אֶף הַמִּצְוֹת הֵם בְּקִיּוֹם "מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ" דִּקְא. וְהִנֵּה,
מִבְּחִינַת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא חַיּוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּעַלִּי
גְּבוּל בְּמָקוֹם וּבְזֶמֶן – "מַלְכוּתוֹת מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים,
וּמִמְשָׁלְתָן בְּכָל דּוֹר וָדֹר" (תְּהִלִּים קמז, יג): "כָּל עוֹלָמִים" –
בַּחֲנִית מָקוֹם, "דּוֹר וָדוֹר" – בַּחֲנִית זְמַן. וְאֵין בַּחֲנִית מָקוֹם
וּזְמַן שִׁיּוֹר אֲלֵא בְּבַחֲנִית מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ – מֶלֶךְ, מֶלֶךְ,
וְיִמְלוֹךְ²². אֲבָל בְּאֵין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא עֲצָמוֹ לֹא שִׁיּוֹר
בַּחֲנִית זְמַן וּמָקוֹם כְּלָל²³.
וְהִנֵּה עֶסֶק הַתּוֹרָה נִקְרָא "בְּצִלְמֵנוּ" (בְּרֵאשִׁית א, כו), שֶׁהוּא
בְּבַחֲנִית לְמַעְלָה מִן הַזְּמַן. מֵה שְׁאִין בֵּן הַמִּצְוֹת, שֶׁהוּא
בְּבַחֲנִית מַלְכוּת נִקְרָא "בְּדִמּוּתֵנוּ" (בְּרֵאשִׁית א, כו), וְשִׁיּוֹר בָּהֶם
לְשׁוֹן הַזְּמַן. לְכֵן קִיּוֹם הַמִּצְוֹת תְּלוּי בְּזֶמֶן, וְקִרְבָּנוֹת תְּלוּיִן
בְּזֶמֶן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. מֵה שְׁאִין בֵּן עֶסֶק הַתּוֹרָה אֵינוֹ תְּלוּי
בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְכֵהָ, וּבְגִיד כְּהוֹנָה כְּלָל. וְאֶף שֶׁהַתּוֹרָה
הוּא פִּירוּשׁ הַמִּצְוֹת, מִכָּל מָקוֹם בְּמַחֲשָׁבָה וְדַבּוּר עֲדִין
הוּא בְּבַחֲנִית רֹחוּנִיּוֹת. אֲבָל הַמִּצְוֹת הֵם בְּמַעֲשֵׂה הַגּוֹף
בְּפוֹעַל מִמֶּשׁ.
ד' וְהִנֵּה "זֶה לְעוֹמֶת זֶה עֲשֵׂה אֱלֹהִים"²⁴: שְׁכֵמוֹ שְׁנֶפֶשׁ

28. (עֲבוּדָה וְרָחֵם).
29. (הַמִּכָּה בּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ גְּדִל).
30. (הִיא).
31. (תֵּאכֹל, וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה, וְעַל הָאֶרֶץ תִּישָׁן, וְחֵדִי צֶעַר תִּחַיֶּה, וּבִתּוֹרָה
אֲתָה עֲמִל).
32. (אִם אֲתָה עֹשֶׂה בֵּן אֲשֶׁרִיק וְטוֹב לָךְ) (תְּהִלִּים קכח, ב) – "אֲשֶׁרִיק
בְּעוֹלָם־הָהָה, וְטוֹב לָךְ לְעוֹלָם־הַבָּא".

21. וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר – בְּפִרְשֵׁת וְאִתְחַנּוּ, גְּבִי קְרִיאַת־שְׁמַע.
22. (י' מֶלֶךְ; ה' מֶלֶךְ; ה' יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד).
23. (וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאֵר ב"סֹפֵר שֶׁל בִּינוּנִים" חֶלֶק ב', פֶּרֶק ז').
24. (קִהְלָה ז, יד. וְשֵׁם הָאֱלֹקִים).
25. וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאֵר עַל פְּסוּק (בְּמִדְבָּר כא, כח) "בְּעַלְי בְּמוֹת אֲרֻנוֹן".
26. ("עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה בְּתַהֲרָה חָן", עֲבוּדָה זָרָה ח, א).
27. (עֵינִי מֵה שְׁנִתְבָּאֵר סוּף דַּבּוּר הַמִּתְחִיל "וְהִי בִשְׁלַח פְּרָעָה").

38 שְׁהִלְבִּישׁ נִפְשׁוֹ בַּחֲכָמָה דְּקָלִיפָּה שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת יֵשׁ, עַל
39 דֶּרֶךְ מַה שֶּׁתּוֹב (מְשַׁלֵּי כו, יב): "רְאִיתִי³⁶ אִישׁ חָכֵם בְּעֵינָיו,
40 תִּקְוָה לְכַסִּיל מִמֶּנּוּ יָבֵא" לְבַחֲנִינֵת בִּיטוּל – בַּחֲמָה, עַד
41 שְׁבִימִים עֲשִׂירֵי הוּא יוֹם כִּיפּוּר נִתְקַן בַּחֲנִינֵת הַתְּנַשְׁאוֹת.
42 וְעַל דְּבַר הַנֶּ"ל נִקְרָא 'עֲלִיית הַמַּלְכוּת', שֶׁהוּא מַה
43 שֶׁתּוֹב (דְּבַרֵי הַיָּמִים א' כט, יא): "לֶךְ ה' הַמִּמְלָכָה" – בַּבְּחִינֵת
44 בִּיטוּל.

45 לְכֵן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים "אָסוּר בְּאִכְלָה וּשְׁתִּיָּה, וּנְעִילַת
46 הַסַּנְדָּל", שֶׁהֵן הַכֹּל בַּחֲנִינֵת הַלְבָּשֶׁת הַיֵּשׁ. וְלִהְיוֹת בַּבְּחִינֵת
47 בִּיטוּל מִמֶּשׁ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הֵן כָּל הַכְּרִיעוֹת
48 וְהַשְׁתַּחוּאוֹת שְׁבִימִים כְּפוּר, שׁוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם לִהְיוֹת
49 בַּבְּחִינֵת בִּטוּל.

50 וְהִנֵּה יֵשׁ ב' מִינֵי גִסוֹת הָרוּחַ: בַּחֲנִינֵת חִיצוֹנִיּוֹת, שְׂוִידֵעַ
51 בְּעֵצְמוֹ עֲרֹכוֹ הַשִּׁפְלָה, וְאֵף עַל פִּי כֵן מַחֲשֵׁב אֶת עֵצְמוֹ לֵישׁ
52 וְדָבָר בְּעֵינֵי הַכְּרִיעוֹת. וְיֵשׁ בַּבְּחִינֵת פְּנִימִיּוֹת, שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת
53 עֲצָמִיּוֹת הַגִּסּוֹת, שֶׁדִּרְכוֹ דָּשָׁר בְּעֵינָיו³⁷, וְהוּא בְּאֵמֶת חָשׁוּב
54 גַּם בְּעֵינֵי עֵצְמוֹ.

55 וְהִנֵּה עַל בַּחֲנִינֵה הָא' נֶאֱמַר: "כִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר
56 עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם" – "עֲלֵיכֶם" דִּיִּיקָא, דִּהְיִינוּ מַה
57 שֶׁעֲלֵיכֶם מִבְּחוּץ. וְעַל הַבַּחֲנִינֵה הַב' אָמַר "מִכֹּל
58 חֲטָאֵיכֶם", דִּהְיִינוּ חֲטָאֵת פְּנִימִיּוֹת שְׁלָכֶם – "לִפְנֵי ה'
59 תִּטְהָרוּ". פִּירוּשׁ "לִפְנֵי ה'" – קוֹדֶם בַּחֲנִינֵת הַיָּוִה. כִּי
60 הַתּוֹרָה הִיא שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא, יו"ד הִיא
61 חֲכָמָה, "אוֹרֵייתָא מַחֲכָמָה נִפְקֵת",

62 אָבֵל עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מַעֲוִמָּקָא דְּלִיבָא, "מִמַּעֲמָקִים
63 קָרְאֵתִיךְ ה'" (תְּהִלִּים קל, א), שֶׁמִּמְשִׁיךְ בַּחֲנִינֵת הַיָּוִה, וְאִזּוֹ
64 "תִּטְהָרוּ" מִסְטֵר־אֲדָקְלִיפָה בְּכַדִּי שֶׁלֹּא יֵהֵא הָעֵלֶם
65 וְהַסֵּתֵר מֵאוֹר אֵיין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא ה'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין.

66 וְזֶהוּ שְׁנֵתָנוּ לִחוֹת אַחֲרוֹנוֹת בְּיוֹם כִּיפּוּר – גִּילוי אֲנָכִי
67 ה' אֵלֵהִיךְ" (שְׁמוֹת כ, ב), "אֲנָכִי" מִמֶּשׁ. וּבָזֶה "לֹא יִהְיֶה לָךְ
68 אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי" (שְׁמוֹת כ, ב), פִּירוּשׁ: שֶׁזֶּהוּ הַבְּטָחָה
69 שֶׁלֹּא יִהְיֶה "אֱלֹהִים אֲחֵרִים" מַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת
70 בַּחֲנִינֵת פְּנִימִיּוֹת, כִּי עֲוֹנוֹתֵיכֶם מִבְּדִילִים כִּי³⁸.

71 אֵף בְּיוֹם כִּיפּוּר הוּא בְּהָעֵלֶם, כִּי לִחוֹת אַחֲרוֹנוֹת נִתְּנוּ
72 בְּצִנְעָה. אָבֵל הַגִּילוי הוּא בְּשִׁמְחַת־תּוֹרָה, שְׂמִיחָה שֶׁל
73 תּוֹרָה, דִּהְיִינוּ גִילוי מְקוֹר הַתּוֹרָה, וְהוּא גִילוי עֲוֹנֵי
74 הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ־הוּא. :

1 אֵלָּא הָעֲנִין, שְׂכָאֲשֶׁר יֵשִׁים אֶל לְבוֹ הַהֲכָנָעָה וּבִיטוּל
2 אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, שְׂבֻזָּה שׁוֹרָה עָלָיו עֲוֹנָה עָלִיּוֹן כִּי"ל, אֵין לָךְ
3 עוֹלָם־הַזֶּה גְּדוֹל מְזֶה. וְעַל זֶה אָמְרוּ "יִפָּה שְׂעָה אַחַת
4 כִּי³³". אָבֵל בְּשִׁנְמִשָּׁךְ אַחֵר תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם־הַזֶּה, הָרִי
5 מִמְּשִׁיךְ עָלָיו סְטֵר־אֲדָקְלִיפָה, וּמִלְבִּישׁ אֶת עֵצְמוֹ בְּגָדִים
6 צוּאִים. וּכְשִׁישִׁים אֶל לְבוֹ שֶׁהִקְלִיפּוֹת סִבְבוּהוּ לֹא יִהְיֶה
7 לוֹ תַעֲנוּג מִעוֹלָם־הַזֶּה כָּלֵל. מַה שְּׂאִין כֵּן בְּשִׁפְתַּת בְּמִלַּח
8 תֹּאכֵל כִּי"ל יִשְׁמַח לְבוֹ וְיִגַּל, כִּי אֵין לוֹ לְבוֹשׁ מִסְטֵר־אֲ
9 דְּקָלִיפָה וּמִבְּגָדִים הַצּוּאִים.

10 אֵף מִי שֶׁפָּגַם וְהִעֲבִיר אֶת הַדֶּרֶךְ בְּהַמְשִׁיךְ אֶת לְבוֹ
11 אַחֵר הַיֵּשׁ וְהַגִּסּוֹת, הָעֵצָה הִיעֲצָה: לְצַעֲקֹק אֶל ה' בְּצַר
12 לוֹ³⁴, "צַעֲקֹ לָבֶם" (אִיכָה ב, יח) – שִׁיחָא הַלֵּב צוֹעֵק בְּקָרְבוֹ,
13 מִ"קָּרֵב אִישׁ לִבּוֹ עִמּוֹק" (תְּהִלִּים סד, ז), אֵיךְ לֹא שֶׁם לְנֶגֶד
14 עֵינָיו אוֹר אֵיין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא ה'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין שְׁלִפְנֵי
15 "בַּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה" (תְּהִלִּים קלט, יב), וְרוּחוֹנוֹת וּגְשָׁמִיּוֹת שׁוֹיִן,
16 וְיִמְלָא בּוֹשָׁה וּבְלִימָה. וּכְמוֹ שְׂאוּמֵרִים: "וְלֹא נְבוֹשׁ
17 לְעוֹלָם וָעֶד".

18 וּכְמִשְׁלֵם מִי שֶׁהוֹלֵךְ עֲרוֹם, כֹּלֵא הוֹדֵעַ לוֹ שִׁישׁ אֲנָשִׁים
19 רֹאִים אוֹתוֹ, וְאַחֵר כֵּךְ בְּשׁוּרָאָה שֶׁהָאֲנָשִׁים רֹאִים אוֹתוֹ
20 יִתְמַלֵּא בּוֹשָׁה, כֵּן וְיוֹתֵר מִכֵּן יֵשׁ לִיבוֹשׁ מֵאוֹר אֵיין־סוֹף
21 בְּרוּךְ־הוּא ה'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין דְּכְתִיב בִּיה (יִרְמְיָהוּ כג, כד):
22 "אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מִלֵּא"³⁵.

23 וְעַל זֶה נֶאֱמַר (שְׁמוֹת לג, כ): "כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחִי" –
24 בַּחֲנִי אֵינוֹ רֹאֶה אָבֵל בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ רֹאֶה. וְהִינֵנוּ, כְּדִי
25 שִׁיתְמַלֵּא בּוֹשָׁה וּבְלִימָה בְּרֹאוֹתוֹ ה' נֶצֶב עָלָיו" (בְּרֵאשִׁית
26 כח, יג) וְרֹאֶה בְּמַעֲשָׂיו, וְעַל יְדֵי זֶה יִשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה שְׁלִימָה
27 לִפְנֵי: "אֶת פְּנֵי ה' אֲבַקֵּשׁ" (תְּהִלִּים כו, ח), דִּהְיִינוּ לְבַקֵּשׁ
28 פְּנִימִיּוֹת ה' – גִּילוי אוֹר אֵיין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא מִמֶּשׁ, דִּהְיִינוּ
29 לְהַחֲזִיר פָּנִים־בְּפָנִים כִּי"ל, וְ"כַמִּים הַפָּנִים" (מְשַׁלֵּי כו, יט),
30 כְּתִיב (יִחְזָקְאֵל לו, כח): "וְנִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים" – "י"ג
31 מִכִּלְיִן דְּרַחֲמִי" שֶׁהֵם בַּחֲנִינֵת פְּנִימִיּוֹת, וְזֶה מְקוֹר הַתּוֹרָה,
32 וְלִכְךָ מִמֵּלֵא כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַם בַּתּוֹרָה. כְּמוֹ שֶׁתּוֹב:
33 "אֲנִתָּה הוּא מִמֵּלֵא כָּל שְׂמֻחָה, וְאַנְתָּה הוּא שְׁלִימוֹ דְּכוּלָּהוּ",
34 וְעַל יְדֵי זֶה "וּטְהַרְתֶּם".

35 וְהִנֵּה, עַל בַּחֲנִינֵת הַחֲזוֹת פָּנִים־בְּפָנִים נִתְקַנו כָּל עֲשָׂרַת
36 יְמֵי תְשׁוּבָה – בְּנֶגֶד עֶשֶׂר כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁכָּל יוֹם נִתְקַן
37 כַּח אֶחָד. שְׁבִימִים רֹאשׁוֹן נִתְקַן בַּחֲנִינֵת הַחֲכָמָה, דִּהְיִינוּ מַה

36. (רִאיוֹת).

37. (עַל פִּי מְשַׁלֵּי יב, טו דֶּרֶךְ אֱוִיל יִשָּׁר בְּעֵינָיו וְשָׁמַע לְעֵצָה חָכֵם. מְשַׁלֵּי כא, ב: כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו).

38. ("כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מִבְּדִילִים בֵּינֵכֶם לְבִין אֱלֹקִים". יִשְׁעִיָּהוּ נט, ב).

33. ("יִפָּה שְׂעָה אַחַת בַּתְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם־הַזֶּה, מִקֵּל חַיִּי הָעוֹלָם־הַבָּא. אֲבוֹת ד, יז).

34. ("וְיִשָּׁב בְּצַר לוֹ עַל ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, וּבִקְשָׁהוּ וּמִצָּא לָהֶם". דְּבַרֵי הַיָּמִים ב' טו, ד).

35. (וְעֵינִן מַה שְׁנִתְבָּאָר מְזֶה בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "מְנוּרַת זָהָב").

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

אור ממקור כח השכל שבעצמו הנפש עד שיכוין
לעומק הנעלם מהשגתו ואמנם לא בא לבחי' גילוי
א"פ שיוכל להסביר רק בשעה שמנגן שורה עליו
בבחי' מקיף ונדמה לו כאילו משיגו ממש וד"ל. וגם
אנו רואים בחוש ששרש הניגון למעלה גם מן הרצון
והתענוג שנמשך מעצמות הנפש שהרי כל דאגה וצער
היפך העונג יבטל השיר וגם כל עונג יבוטל לגבי עונג
שבשיר כידוע המופת ע"ז מדבר והיפוכו שיש בשיר
חדוה ומרירות שגם אם יהיה האדם בהתפעלות תענוג
וחדוה בלתי מוגבל כאשר ישיר שיר של עוצב בקול
ערב היוצא מנקודת הלב או בכלי שיר טוב יבוטל
החדוה והעונג ויפול לבו בעוצב וצער עד שיבכה וכן
להיפך אם האדם בצער ועוצב גדול כשישמע קול שיר
של חדוה ועונג יתפעל בחדוה ותענוג עד שירקד כו'
ומזה נראה שהעונג והצער שבכלי שיר למעלה מעונג
וצער שבנפש עד אשר מושלים בהם כרצונם להפוך
מצער שבנפש לתענוג ומתענוג לצער כו' אין זה רק
מטעם ששרש הניגון מגיע בעצם הנפש שנקרא יחידה
שם בחי' העונג והצער בחי' מקור עצמי ולא בחי'
התפשטות הארה לבד כידוע. וראי' לכל זה ממה
שמצינו בנביאים שכאשר ינגן המנגן דוקא והיתה עליו
יד ה' שהוא בחי' גילוי אלקות על בחי' יחידה שבו כו'
וכן מצינו בדוד שהיה מנגן לשאול וסר מעליו רוח
הרעה כו' וד"ל ובכל זה הרי יובן ג"כ ענין כל בעלי
השיר יוצאין בשיר הנ"ל שזהו בחי' עליות הנשמות
ומלאכים מנמוך לגבוה כמו מבריא לאצי' שהוא ע"י
הניגון דוקא בהיות שע"י הניגון תגיע הנפש לבחי'
עצמות' ממש שהוא בחי' יחידה כי כל כחות הנפש
רצון ושכל כו' מתכללים ויוצאין מבחי' הגבלתם
להכלל רק בבחי' נקודה העצמי' דבחי' יחיד' שזהו
בחי' ראשית התהוות עיקר הנשמה ממקור חוצבה כו'
וכאשר צריך להיות' עליות עצמות הנשמה שהוא בחי'
יחידה ממקור חוצבה הראשון הגבה למעלה ממקור
חוצבה שזהו ענין היציא' ממהות למהות גבוה הימנו
אינו אלא ע"י בחי' הניגון שהוא בעצמות דיחידה דוקא
כנ"ל והוא המוליך ומעלה לעצם הנפש שתצא מנרתקה
הראשון לגמרי ולעלות ולהדבק וליכלל למעלה במקור
הגבוה ממקור חוצבה הראשון מטעם הנ"ל שהניגון
הוא בעצם הנפש ע"כ ביכולתו להפשיט גם את העצם
ולהעלותו במקור הגבוה מן הראשון וזהו כל בעלי
השיר יוצאין ממקור הראשון למקור הגבוה הימנו ע"י

(כ) בכל זה יובן מה שמצינו בר"מ דר"מ היה מנגן
בצלוחת בכל מיני ניגון כו'. כי הנה כל מה
שמבואר למעלה בענין עליות הנשמות לאשתאבא
בגופא דמלכא שזהו בחי' השתחואה דאברהם ויצחק
בגלותא דאדום וישמעאל כו' הרי כל בחי' עליות הללו
מכללות נשמות ישראל בגופא דמלכא הוא ע"י בחי'
הניגון בצלוחת דוקא כידוע בפע"ח דבש"ע הוא בחי'
ההשתחואה באצילות כו' והטעם שעל ידי הניגון
דוקא כי כל עליה מנמוך לגבוה לצאת ממהות למהות
גבוה הנעלה הימנו אינו אלא ע"י הניגון דוקא וכידוע
שזהו שרמזו רז"ל במשנה כל בעלי השיר יוצאין בשיר
כו' פי' כל בעלי השיר כמו המלאכים והנשמות
שאומרים שירה בכל יום וכמ"ש וקדושים בכל יום
יהללוך כו' בעילוי אחר עילוי וכנ"ל בבחי' קירוב
ודביקות דאהבה דאברהם כו' הנה בעלי השיר הללו
יוצאין בשיר פירוש יוצאין מבחי' כלי הגבלתם
בבריא ופולין ונכללים בבחי' האצי' ממש שזהו
לאשתאבא בגופא דמלכא ממש כנ"ל. וביאור הדבר
הנה יש להקדים תחלה בשרש ענין הניגון בהיות שאנו
רואים בחוש בכל ניגון שעיקרו ושרשו מגיע בעצם
הנפש דוקא שהוא בחי' יחידה שבה השורה בבחי'
נקודה פנימיות שבעומק הלב שלמעלה מן השכל
לגמרי והמופת ע"ז כאשר אדם מנגן בכלי שיר
באופנים שונים המורים השכלות מופלאות כמו נגוני
מזמורי תהלים שהיה דוד מנגן כו' הנה ודאי אותו
המכוון בעומק ההשגה הנפלאה אשר לא יוכל לגלותו
כלל בדיבור בפה לזולתו הוא מביא לידי גילוי אותו
אור עומק המכוון הזה בניגון זה ולא עוד אלא גם מה
שלא השיג עדיין בכלי השכל שבמוחו לעוצם עומקו
והעלמו הנפלאה הימנו הנה בכלי שיר ידמה לו שמכוין
לעומקו ממש כמו שהוא וכאלו משיגו בעיני שכלו
ממש על ידי הניגון הזה אע"פ שבאמת עדיין אין
עמקות המכוון נתפס בהשגה שבמוחו כי הרי לא יוכל
עדיין להסביר לזולתו כלל רק בשעה שמנגן נדמה לו
כאלו משיג היטיב לעומק המכוון וכן בבחינת שירה
שבפה כשהוא מנגן בפיו מפני שיוצא מנקודת לבבו
מבחי' יחידה ששורה שם כנ"ל ע"כ גם בשכל הנפלא
הימנו יכוין לעומק כאילו משיגו ממש אעפ"י שבאמת
אינו משיגו עדיין וכל זה מפני ששרש הניגון מגיע
בבחי' יחידה שבנפש שלמעלה מן כח השכל המאיר
מן הנפש דבחי' הארה בעלמא ולזאת ע"י הניגון יאיר

ועולה למעלה הימנו בהשתחוואה זאת וזהו כמו ענין
עליות הנשמות מג"ע התחתון לג"ע העליון מידי חודש
ושבת שהוא ע"י שיר דוקא והוא בחי' ההשתחוואה
לפני ה' לאשתאבא בגופא דמלכא ממש כנ"ל וד"ל:

שנר התשובה. איתא בר"מ. לד"ר

השיר דוקא שזהו ענין לאשתאבא בגופא דמלכא
בהשתחוואה כנ"ל וכמו בכל חודש ושבת שיבא כל
בשר להשתחוות לפני ה' בבחי' ביטול במציאו' דהיינו
שיוצא מופשט מהגבלתו הראשון במקורו הראשון

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו

שיהי' רק רצון א' לאבינו שבשמים שגם בנה"ב לא
יהי' שום רצון אחר וזהו מצד שרש הנשמה, כי מצד
נשמה שמאיר בגוף הנה זלעז"ז עשה האלקי'. וזהו
ענין שעת צלוחת שעת קרבא וזהו ענין המלחמה
שנה"א רוצה כך היינו הרצון לאלקות ונה"ב רוצה
באופן אחר רק לילך אחר תאות גשמי', ואחר נצוח
המלחמה היינו כשמחבר שרש הנשמה שיתגלה בגוף
אזי הוא רק רצון א' לאביהם שבשמים בלי שום מונע,
וזהו בחי' ישראל.

אין עומדין להתפלל

וזהו ענין סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה
כך הוא ענין התפילה הוא ג"כ כמו סולם שראש
א' בארץ וראש השני הוא בשמים כך הוא ענין סדר
התפילה מתחילה הודו לה' קראו בשמו ואח"כ פסוד"ז
וזהו כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים שזהו
רק בחי' הוד וזיו, ואח"כ ק"ש שזהו ענין בחי' גבוה
שזהו שמע ישראל, כי עד ק"ש הוא בחי' יעקב ובק"ש
הוא בחי' ישראל שר אל שזהו לשון שררה והשתררות
של נה"א על נה"ב להפוך אותו מקצה אל הקצה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

הנה ל' מראות הוא ל' רבים והיינו שיש שני בחי'
מראות שהם אספקלריא המאירה ואספקלריא
שאינה מאירה, פי' אספקלריא המאירה היינו זכוכי'
בהירה אשר ע"י יכולי' לראות מרחוק בבחי' אור ישר.
והענין הוא דהנה ארז"ל צדיקי' יושבי' ונהנין מזיו
השכינה שענין הזיו הוא בחי' הארה מא"ס ב"ה
ומתענגי' הנשמות בג"ע שמשגי' איזהו הארה מהזיו,
והזיו הוא הארה מא"ס בלי גבול, ולכן אף שבכלל יש
רק ב' בחי', ג"ע עליון בבריאה, וג"ע תחתון ביצוי',
אבל בפרטיות יש השגות בלי גבול וכמארז"ל צדיקי'
אין להם מנוחה כו' שנא' ילכו מחיל אל חיל אשר
נשמתם מתעלה בעילוי אחר עילוי כי אין מספר
להשגות אור וזיו אשר הוא הארה מא"ס ב"ה. וכל
זמן שהנשמה צריכה להתעלות מג"ע לבחי' שלמעלה
הימנו צ"ל מקודם טבילה בנהר דינור בכדי לבטל
ולשכח כל השגות הקודמות, וכענין ר"ז צם מאה
תעניתא כי היכי דלישכח תלמוד בבלי כו', וכמו"כ
בג"ע כי השגה הקודמת נגד השגה שלמעלה ממנה אין

וישם את הכיור בין אוהל מועד ובין המזבח ויתן
שמה מים לרחצה ורחצו ממנו משה אהרן ובניו
את ידיהם ואת רגליהם, שזה הי' ביום שמיני למילואי'
שהושו משה אהרן ובניו, והרחיצה היתה מן הכיור.
ולהבין שורש ענין הרחיצה צ"ל ענין הכיור, שהכיור
הי' מנחשת וכמ"ש ויעש את הכיור ואת כנו נחושת
במראות הצובאות אשר צבאו פתח אוה"מ (ויקהל ל"ח
ח') ומ"מ פי' רש"י והוא ממד"ת בנות ישראל הי' בידן
מראות שרואות בהן כשהן מתקשטות, אף אותן לא
עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והי' משה מואס בהן
מפני שעשוי' ליצה"ר, א"ל הקב"ה קבל כי אלו חביבין
עלי מן הכל שע"י העמידו הנשים צבאות הרבה
במצרי' וכו' וזהו שנא' במראות הצובאות ונעשה הכיור
מהם לשום שלום כו' להשקות כו' ותדע לך שהן
מראות ממש שהרי נא' ונחושת התנופה שבעים ככר
ויעש בה וגר', וכיור וכנו לא הוזכרו שם שלא הי'
נחושת של כיור מנחשת התנופה, וא"כ צ"ל מדוע נא'
נחושת סתם.

14 חשיב כל היסורי גיהנם, שגם יסורי איוב ע' שנה אינם
15 כדאי נגד שעה א' מגיהנם, מ"מ כדאי כל יסורי גיהנם
16 נגד התענוג שבג"ע התחתון וכ"ש לגבי ג"ע העליון,
17 וכן מג"ע התחתון לגן עדן עליון כדאי הכל בכדי לבוא
18 לזה, להיות כי התענוגי שנמשכו מאוא"ס מקור כל
19 התענוגי הם בלי גבול, וכמו שרואי בחוש שאף מה
20 שנפל בשבירת הכלי תענוגי גשמי שהם מוגבלי הוא
21 ג"כ אין שיעור, כי יש כמה מיני תענוגי לאין מספר,
22 א"כ עאכ"כ השורש ומקור לזה תענוגי רוחני אף
23 מגעה"ת הוא בלי גבול מא"ס, וגבול לגבי בבע"ג הוא
24 אין ערוך כלל, ובכלל ענין ההשגה שנהנין מזיו
25 השכינה הוא השגת מהות ועצמיות התפשטות החיות
26 אלקות בבחי' גילוי.

וישם את הכיור

בס"ד. (ש"פ פקודי, ל"ב).

1 ערוך כלל והיא בטילה לגמרי נגדה, אחרי שהשגות
2 הנ"ל הוא להיות משיג השגה הארה מאוא"ס ב"ה,
3 א"כ כל השגה יתירה שמשיג מהאור הנה השגה
4 שלמטה בטלה נגדה, ולבעבור זה כל צדיק נכוה
5 מחופתו של חברו, היינו מבחי' השגה החופף על
6 חברו מאחר שאין השגתן אחד ויש לכל אחד השגה
7 אחרת אשר נהנה מזיו השכינה המאיר עליו. וזהו
8 וקדושי' בכ"י יהללך סלה, קדושי' היינו בחי' הנשמות
9 שיושבי' בג"ע שנק' קדושי' הנה הם יהללך סלה כל
10 מקום שנא' סלה הוא בלי גבול אשר תמיד מתחדשי'
11 השגתם מאוא"ס ב"ה אשר הוא בלי גבול. ולכן ארז"ל
12 מוטב דלידייני וליתי לעלמא דאתי שכדאי כל יסורי
13 גיהנם בכדי שיבוא להשגה שבג"ע להיות כי כלא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

22 גילוי אור רב והוא שמאיר שם הדקות והעילוי של
23 השכלי - בחכמה נרגש יותר האור וטהרת הענין,
24 ובחשנת הענין (בינה) מתעלם האור בו, כלומר פחות
25 נרגש העונג והרגשת ההברקה כפי שהיתה בעת נקודת
26 ההשכלה, אלא יותר האותיות והביאור של הענין.
27 הרי כל זה מכל מקום מהות אחת וההבדלים הם רק
28 בריבוי ומיעוט בלבד, שהכל הוא בחינת שכלי, שהרי
29 גם נקודת ההשכלה היא בחינת שכלי בו. - השגה
30 שכלית באופן של נקודה והשגה שכלית באופן של
31 הרחבה, היא אותה מהות שכל, אלא שההבדל הוא
32 באופן התגלותו, אם באופן של נקודה או באופן של
33 הרחבה. אך כל זה אינו הבדל עצמי אלא בריבוי ומיעוט
34 בלבד.
35 ואינו דומה להמעלה ומטה דחכמה ובינה שבעצם
36 מדרגתן דחכמה הוא בחינת ראייה והתאמתות וההנחה
37 שבנקודת ההשכלה, ובינה היא רק השגה לכד שבזה הם
38 מחולקים בעצם מהותם בו. - כלומר בתוך נקודת
39 ההשכלה של החכמה מלוכש משהו הרבה יותר גבוה
40 מענין של השגה, והוא שבחכמה רואה את הדבר והדבר
41 מתאמת ומונח אצלו למעלה מענין של השגה, שכאן
42 ההבדל הוא מהותי, ראייה התאמתות והנחה (חכמה)

1 ועל דרך ההחילוק כהבדל בין ב' בני אדם להבדל בין
2 אדם ובהמה, שב' בני אדם גם אם אחד למד יותר ואחד
3 פחות, ההבדלים ביניהם אינם במהות אלא רק בגילוי
4 החכמה, שהרי גם החכם הקטן יכול להיות להיות
5 בדרגת החכם הגדול אחרי לימוד נוסף ולכן ההבדלים
6 ביניהם הם רק בריבוי ומיעוט, לעומת זאת ההבדל בין
7 אדם לבהמה הוא הבדל מהותי.
8 וממחיש לנו הרבי נ"ע ביחסי החכמה ובבינה, מה
9 ההבדל בין מעלה ומטה באופן של ריבוי ומיעוט לבין
10 מעלה ומטה בעצם המדרגה:
11 ונקודת הביאור בזה, דכיון שבחכמה יש ב' חלקים (א).
12 ההנחה והתאמתות שבה, ב. הנקודה השכלית) לכן גם
13 ביחסי החכמה והבינה יש ב' אופנים. יחסי הגומלין בין
14 נקודת ההשכלה של החכמה לבין הרחבתה בבינה, אינם
15 הבדלי מהות אלא רק ריבוי ומיעוט, שהרי ההרחבה
16 מתבססת על הנקודה. ואילו יחסי הגומלין בין הבחינה
17 של הראייה וההתאמתות שבחכמה לבין הבינה - הם
18 הבדלי מהות¹⁸.
19 ובלשונו של הרבי נ"ע:
20 וכמו בחכמה ובינה בחינת המעלה ומטה שבבחינת
21 ריבוי ומיעוט הוא שבנקודת ההשכלה (חכמה) מאיר

18. וראה מה שנתבאר לעיל בארוכה פרק עג.

ההשגה שבבינה, ולאחר שהתבררו כל הפרטים ועושה
סיכום של נקודת התמצית הרי האור שם יותר זך
ומבורר, היינו שיש יותר ענין של קליעה לאמת ולדיקו.
נמצא שהמעלה בחכמה היא שהאור מאיר שם באופן
דק יותר (היינו בריכוז של עוצמה גדולה) אך החסרון
שיש בתוך זה פרטים שאינם מבוררים עדיין, ואילו
המעלה בנקודת התמצית של הבינה שהרעיון זך ובהיר
וקולע לאמת יותר, למרות שמבחינת הרגשת האור
נעשתה ירידה.
כמו שנתבאר במקום אחר ונתבאר לעיל פרק ל"ג, - שם
נתבאר, ההבדל בין חכמה לבינה ביחס של אור (הרעיון
השכלי) וכלי (האותיות המגלות אותו). דכלי החכמה
דקים יותר מכלי הבינה, שבחכמה אין 'הרבה אותיות'
ובגלוי מאיר שם רק נקודה כללית, ולכן האור שם
עוצמתי יותר. ואילו בבינה שיש הרבה השגה ואותיות,
יש התעלמות של האור. ומבאר שם, כי נקודת התמצית
של הבינה נקראת 'יש שנעשה אין', ואילו החכמה היא
'אין שקדם ליש'. ובכל זאת, בנקודת התמצית יש מעלה
"בזכות ובירור השכלי ובבחינת התיישבות".
הרי המסקנה היא שיכול להיות התרחבות ב'ו', - גם
בנקודת התמצית של הבינה יכול להאיר אור רב ורחב
כמו שהוא בנקודת החכמה (אלא שבאופן אחר, ולכל
אחד יש מעלה כנ"ל), והיינו לפי שהוא אותו המהות
ב'ו'.
דבזה שהן מחולקים בעצם מהותם - בדרגה של החכמה
והבינה שמחולקים במהות, כלומר ענין הראיה
וההתאמתות של החכמה מול ההשגה של הבינה, הנה
במדריגה התחתונה (הבינה) לא יהיה לעולם המהות
דמדריגה העליונה (החכמה) ב'ו', והיינו דבחינת
התאמתות דחכמה שבזה היא מחולקת במהות מהבינה
לא יהיה בבינה כמה שיהיה התרחבות האור דבינה ב'ו',
- כלומר, אם ההבדל בין נקודת ההשכלה להתרחבה של
הבינה היה הבדל מהותי ממש ולא רק בריבוי ומיעוט
האור, לא היה יכול להאיר האור בבינה באופן רחב כמו
שבבינה, ורק כאשר אנו מתמקדים בהבדל ביניהם
שהוא רק בריבוי ומיעוט יכול להיות מצב של
התרחבות האור בבינה כמו בחכמה.
ובכל זאת, אומר הרבי נ"ע, ישנו אופן של התאמתות
גם בבינה: רק שעל ידי הקדמת ההשגה של הבינה
באופן של הרחבת הפרטים כשבא אחר כך אל נקודת
התמצית שמסכמת את כל ההרחבה ועל ידי העמקת
הדעת בהנקודה של התמצית איך ומה היא יכול לבוא
לידי התאמתות בהענין ב'ו' כמו שנתבאר במקום אחר¹⁹,

מול השגה (בינה), שבבינה לא שייך ענין של ראייה
התאמתות והנחה אלא השגה בלבד, ולכן הבדל זה הוא
מהותי.
אבל בבחינת ריבוי ומיעוט שבהם - אם אנו רוצים
לבחון את ההבדל בין חכמה לבינה בענין של ריבוי
ומיעוט לבד, כלומר יחס בין נקודת ההשכלה של
החכמה (מבלי להתייחס לראיה ולהנחה שבה) לבין
הרחבה ההשגה בבינה, הרי הם מהות אחת כי שתיהן
הן מהות שכל, רק שבנקודת ההשכלה האור בריבוי
ובהשגה האור במיעוט, אבל עצם מהותם אחת הוא,
ששניהם ענין של השגה, אלא שזהו באופן של כלל
ופרט.
ומילא יכול להיות התרחבות בבחינת המיעוט שיהיה
גם בן בבחינת ריבוי אור ב'ו'. - כיון שהם אותה מהות,
יכול להיות התרחבות בהשגת הבינה שמצד עצמה היא
במיעוט, כמו האור הרב השורה בנקודת ההשכלה.
מתי ישנה כזו התרחבות? וכמו בבינה אחר רוחב
ההשגה שמשגיג את הענין לאשורו הרי בנקודת התמצית
מאיר האור גם בן בגלוי אור רב כמו בנקודת ההשכלה
ב'ו', - כלומר, יתכן מצב שלאחר שהאור התמעט בבינה,
האדם חוזר ומסכם את כל ההרחבה של הבינה לתוך
נקודה המתמצתת את הכל, ואז מאיר שם אור רב כמו
שהיה בנקודת ההשכלה.
ועם היות דבנקודת ההשכלה האור ברקות יותר לפי
שזהו עדיין קודם שבא להשגה ונקודת התמצית הוא
שבא מההשגה ב'ו', - כלומר, גם לאחר שמאיר אור רב
בנקודת התמצית יש הבדל בין אור זה לבין האור
שהאיר בנקודת ההשכלה של החכמה, שהרי בחכמה זה
היה אור לפני שהתלבש בהשגה, ואילו בנקודת התמצית
זה כבר לאחר שהאור ירד לדרגת ההרחבה שבהשגה.
הרי נגד חסרון זה שבנקודת התמצית יש יתרון בנקודת
התמצית בזכות ובהירות האור ב'ו', - יש מעלה בחכמה
שהאור דק יותר, אך בנקודת התמצית של הבינה האור
זך ובהיר יותר.
ביאור הענין בדרך אפשר:
בדרגת החכמה האור דק יותר, כיון שבשעה שהרעיון
מבריק, הרי יש בזה עוצמה גדולה שמצד התענוג
והחידוש שבדבר, ואילו בירידה לפרטי ההשגה של
הבינה, עוצמת האור מתמעטת.
לעומת זאת בנקודת התמצית של בינה, לאחר כל פרטי
ההשגה, ישנה מעלה שהאור זך ובהיר יותר. והוא, כיון
שבתוך כל רעיון שכלי יש איזה פסולת נסתרת הצריכה
להתברר על ידי הקושיות והסתירות וכו' ושאר פרטי

שמעל ההשגה, אך באמת לא יתכן שישאר ברובד
ההשגה בלבד (בינה) ויגיע להתאמתות.
והיינו לפי שאינו אותו המהות בו' - הסיבה שחייבים
לומר שכאשר הגיע לידי התאמתות, הרי הוא עזב את
דרגת ההשגה, כיון שההתאמתות וההשגה הם בהבדלי
מהות ולא רק ריבוי אור.

בסוכות תשנב

ולכאורה איך זה מתיישב עם מה שנתבאר שבכינה לא
תהיה התאמתות, כיון שזה מהות אחרת לגמרי? - על
זה אומר הרבי נ"ע - ואז כשבא לידי בחינת ההתאמתות
הרי הוא למעלה מהשגה בו', כלומר, אמנם יתכן שאדם
יגיע להתאמתות על ידי התבוננות שכלית, אבל ברגע
שהגיע לדרגת ההתאמתות הוא בעצם עלה למקום

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - אידיש (מתורגם)

[אייר ה'תד"ש]

אכילת אדם היא אכילה גשמית ואכילת מזבח היא
אכילה רוחנית.
יתירה מזו: להשוות במובן הנעלה ביותר של כפור,
מחילה, שכשם שהמזבח כיפר בזמן שבית המקדש היה
קיים, כך גם עתה בגלות השולחן מכפר?
אלא שר' יוחנן ור' אליעזר אומרים "שולחנו של אדם
מכפר עליו".
יש להבין מה כוונתם בביטוי 'שולחנו' ואינם אומרים
את הביטוי 'סעודתו' או 'אכילתו'.
לכאורה היה עליהם לומר אחד מהלשונות 'סעודה' או
'אכילה', והם אומרים את הביטוי 'שולחן', שבדאי יש
בזה כוונה.
בכל מילה של חז"ל יש רמז לרעיון עמוק והבנה
אלקית, שזוהי פנימיות התורה, הנשמה של כל סוגייה
וכל הלכה בכלל.
כשם שכל גוף חי מהנשמה שמחיה אותו, כך יש גם
בתורה גוף ונשמה³. הגליא שבתורה שהיא הגוף של
התורה, מקבלת חיות מפנימיות התורה שזוהי הנשמה
של תורה.
כך הוא בכל ההלכות וסוגיות התורה, ובפרט באגדות,
שחז"ל אומרים שהפשט עצמו הוא רמז, שאת הפשט
הפשוט ביותר מוכרחים להבין ולפרש כרמז, והרמז של
אגדות חז"ל הוא רזין דאורייתא, כפי שהרבי⁴ אומר
באגרת הקודש סימן כ"ג⁵ שבאגדה גנוזים רוב סודות
התורה. לכן, כאשר לומדים אגדות בעין יעקב במנין
עשרה, הלימוד מכפר עונותיו של אדם.

"המזבח עץ שלוש אמות גבוה, וארכו שתי אמות,
ומקצועותיו לו, וארכו וקירותיו עץ, וידבר אלי זה
השלחן אשר לפני ה'".¹
יחזקאל הנביא מוסר לנו, ליהודי הגלות, את הנבואה,
שה' יתברך הודיע לנו, שלאחר שנסבול את העונש
שלנו בגלות המרה, ה' יתברך יאסוף אותנו, כל בני
ישראל, מכל ארצות הגלות, על-ידי משיח גואל-צדק
לארץ ישראל, מבלי להשאיר אף יהודי אחד, איש או
אשה, באיזו שהיא ארץ מארצות הגלות, וה' יתברך
יבנה את בית המקדש.
יחזקאל הנביא מתאר את בנין בית המקדש כפי שה'
יתברך הראה לו בנבואה.
כאשר יחזקאל מתאר את ההיכל הוא מדבר בפסוק
אודות מזבח הזהב שעשוי עץ ומצופה זהב, ואודות
השולחן שעליו היה מונח לחם הפנים.
שואלת הגמרא², הפסוק מתחיל במזבח ומסיים
בשולחן?! והגמרא עונה - ר' יוחנן ור' אליעזר
אומרים שניהם, שבזמן בית המקדש, המזבח - הכוונה
לקרבנות - כיפר על בני ישראל, וכעת בגלות שולחנו
של אדם מכפר עליו.
צריך להבין את ההשוואה שר' יוחנן ור' אליעזר משוים
את שולחנו של אדם - הכוונה לאורחים שהוא מביא
לשולחנו - עם המזבח שעליו הקריבו קרבנות או עם
המזבח הפנימי שבהיכל שעליו הקטירו קטורת:
איך אפשר כלל להשוות בין אכילת אדם לאכילת
מזבח?

(4) אדמו"ר הזקן.
(5) קלז, ע"ב.

(1) יחזקאל מא, כב. ראה ספר המאמרים תרע"ח ע' 295.
(2) ברכות נה, ע"א.
(3) זוהר, חלק ג קנב ע"א.

התורה מורה לנו לא רק מה מותר ומה אסור לאכול,¹³
אלא גם איך יהודי צריך לאכול, כי כללות המהות של
יהודי היא¹⁴ גם בן וגם עבד ה'.
קיצור. מבאר את הנבואה האלקית של בית המקדש
שיהיה כאשר משיח יבוא. בפסוק מסופר אודות מזבח
הקטורת ושולחן הפנים, והגמרא אומרת שבזמן הבית
המזבח היה מכפר וכעת בגלות השולחן של האדם
מכפר. שואלים: (א) מה ההשוואה בין "שלחנו של
אדם" למזבח? (ב) מה הפירוש "שלחנו של אדם" (ג)
מהו הביטוי "שלחן" ולא "סעודה" או "אכילה"?
באגדה יש פשט ורמז. דרכי התורה באכילה.

גם מהלשון שאומרת הגמרא⁶ "והמאריך על שלחנו",
ולא "והמאריך בסעודתו" או "באכילתו", יש ללמוד
מכאן שזהו דיוק.
הענין בזה:
באכילת מזבח – קרבנות – האכילה עצמה גם היא
עיקר, "כל חלב להוי"⁷. הקרבן צריך להיות מהשמן
והמשובח.
באכילת אדם העיקר הוא אריכות השולחן.
עיקר האכילה צריך להיות התועלת שמהאוכל. לא
העונג שבאכילתו⁸, אלא להבריא גופו כפי שחכמינו
ז"ל אומרים⁹ "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל
כר".

ב.

בבוקר או כשמתעוררים משינה וביציאה ממקומות לא
נקיים, והן הנטילה לסעודה?
מדוע בכלל לרחוץ ידיים ומה החילוק בין נטילת ידיים
שחרית כו' ונטילת ידיים לסעודה? שנטילת הידיים
לסעודה היא כסדרן, לא בסירוגין, ובשני האופנים יש
לקחת את הכלי של המים ביד הימנית, וגם צריך
לרחוץ תחילה את היד הימנית ואחר-כך את
השמאלית.
גם צריך להבין: מדוע הרחיצה נקראת בשם "נטילת
ידיים" ולא "רחיצת ידיים" או "שטיפת ידיים", שהם
ביטויים היותר מתאימים לתיאור הפעולה של ניקוי
הידיים מאשר הביטוי "נטילת ידיים" שמשמעו אינו
אלא רק ניקוי ורחיצת הידיים.
המילה 'נטילה' משמעה לקיחה או הרמה, וכן היא
מתפרשת כמו המילה 'נטלא' בארמית, שהוא כלי
המים שממנו רוחצים את הידיים.
כל שלושת הפירושים הללו – לקיחה, הרמה וכלי
המים – עדיין אינם מתארים את הפעולה הנכונה
והפשוטה כמו "רחיצה" או "שטיפה", שהם מתאימים
ומובנים היטב?
מכך שהברכה על רחיצת ושטיפת ידיים היא בנוסח
"נטילת ידיים", בהכרח שאף כי הכוונה היא לרחיצה
או שטיפה, ובכל זאת נוסח הברכה הוא רק "על נטילת
ידיים" ולא "על רחיצת ידיים" וכן לא "על שטיפת
ידיים", הדבר מלמד שהכוונה בכך היא ששטיפת הידיים

לפני האכילה צריך לרחוץ את הידיים, מה שנקרא
'נטילת ידיים'¹¹.
בנטילת ידיים יש שני אופנים. אופן אחד הוא נטילת
ידיים שחרית, כאשר קמים מהשינה, והאופן השני הוא
נטילת ידיים לסעודה.
אף שנטילת הידיים שווה בשני האופנים, גם כשרות
המים שצריכים להיות נקיים ולא עשו בהם מלאכה,
גם נוסח הברכה שווה בשני האופנים, וכן האופן שבו
המים צריכים להקיף את הידיים, שווה בשני האופנים
של נטילת ידיים, בכל זאת יש חילוקים בין נטילת ידיים
שחרית ונטילת ידיים לסעודה.
חילוק אחד הוא באופן שפיכת המים על הידיים,
ששפיכת המים בנטילת ידיים שחרית עם הקימה
מהשינה צריכה להיות שלוש פעמים על כל יד
לסירוגין. לוקחים את כלי המים ביד הימנית, מעבירים
לשמאלית ושופכים את המים על היד הימנית ואחר-כך
על היד השמאלית, וכך עושים שלוש פעמים בדילוג.
גם נטילת הידיים לסעודה היא שלוש פעמים, אבל לא
בסירוגין אלא כסדרן. לוקחים את כלי המים ביד
הימנית ומעבירים לשמאלית ונוטלים את היד הימנית
שלוש פעמים רצופות ואחר-כך שלוש פעמים את היד
השמאלית, ואז, בעוד הידיים רטובות, יש לשפשף יד
ביד, להרים את שתי הידיים ולברך את הברכה "על
נטילת ידיים".
צריך להבין: מהו ענין התקנה של נטילת ידיים, הן

(9) פרקי אבות פרק ו, משנה ד.

(10) ראה תניא פרק מא (נז ע"א).

(11) בכל זה ראה שו"ע אדה"ז, או"ח סימן ד. קנט. קסב. ספר

המנהגים – חב"ד ע' 1. 21.

(6) ברכות נד, ע"ב.

(7) ויקרא ב, יז.

(8) דרך מצותיך, סג ע"א. ספר המאמרים תרע"ח, ע' רצה.

ספר המאמרים – קונטרסים, חלק ב ע' 596. שב, ע"א. התמים,

חלק א כט ע"א.

קיצור. מבאר שני אופנים בנטילת ידים: (א) בבוקר או
בקימה משינה. (ב) לפני הסעודה. החילוק העיקרי הוא
באופן הרחיצה. בבוקר וכו' הוא בסירוגין ולסעודה
הוא כסדרן. לנטילה יש שלושה פירושים: לקחת,
להגביה, וכלי-מים. שואל: (א) מה הכוונה בנוסח
הברכה "נטילת ידים" ולא "שטיפת ידים" או "רחיצת
ידים"? (ב) מה היא חשיבות הכלי שעליו להיות שלם
ובעל קיבולת? (ג) מדוע נחנך כוח-גבורה של בר-דעת?

1 ואפילו רחיצתן, עדיין לא מספיקות, אלא העיקר הוא
2 שאופן הרחיצה יהיה בדרך נטילה.
3 משמעות הדבר – שני אופנים שונים בשטיפת ורחיצת
4 הידים: אופן אחד של רחיצה הוא בדרך לקיחה,
5 והאופן השני של הרחיצה הוא בדרך הרמה.
6 כמו כן, נטילת הידים צריכה להיות מנטלא – שכלי
7 המים צריך להיות שלם ושיהיה לו תוך המקבל,
8 ושפרכת המים צריכה להיות בכוח גברא¹², כלומר,
9 בכוחו של בר-דעת.

ג.

לשפוך מים¹⁷ – הכוונה שכל – כדי לנקות את המידות
מהתכונות הדוקרניות והלוהטות שלהן, שהמידות יהיו
תחת השפעת השכל.
רחיצת המידות קיימת בשני אופנים:
אופן אחד הוא נטילת ידים שחרית, שכוונתה היא
לנקות את הידים מהרוח הרעה שבאה מהחושך של
הנהגות העולם.
אופן רחיצה זה הוא בסירוגין, לאט לאט, לנקות מעט
את המידה הזו, מעט את המידה האחרת, לפי הסדר,
עד שרוחצים ומנקים את כל המידות.
האופן השני הוא נטילת ידים לסעודה.
כאן הדבר כסדרן, כי ענין הנטילה אינו לנקות ולהסיר
את הרע אלא לקדש את המידות. כאן זה צריך להיות
כסדרן והשפשוף הוא התכללות המידות.
בקדושה כל המידות צריכות להיות מידה אחת.
במידת האהבה או במידת היראה לא די. כל המידות
צריכות להיות תחת השפעת השכל, ואז הן כולן
מעורבות, הן משפיעות זו על זו לטובה, שאז היא
שלימות מעלת האדם.
אברהם אבינו היה אוהב ה'¹⁸. לאחר ניסיון העקידה
כתוב¹⁹ "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה". על-ידי
ניסיון העקידה הגיע אברהם אבינו לשלימות של מידת
היראה²⁰, התכללות אהבה ויראה מביאה את השלימות
הגדולה ביותר של האדם.
לכן נוסח הברכה על רחיצת הידים הוא "על נטילת
ידים", להשמיענו את שני האופנים איך לתקן את
המידות:
נטילת ידים שחרית, שענינה העברת הרוח הרעה

19 הלכות נטילת ידים הן הלכה ערוכה ומסודרת בגליא
20 שבתורה, וכל הענינים ישנם בעבודה בנפש האדם
21 שהם הפנימיות והנשמה של ההלכה בגליא שבתורה.
22 הלכות פסוקות הן ש"אדם מועד לעולם בין שוגג ובין
23 מזיד בין ער ובין ישן"¹³ ו"ידים עסקניות הן"¹⁴.
24 "אדם מועד לעולם" – הדרגה אדם¹⁵ בתפקיד האדם
25 היא, שהוא אחראי למעשיו תמיד, ללא חילוק אם
26 בשוגג או במזיד, אם ער או ישן.
27 "ידים עסקניות הן" – הכוונה שתכונת הידים היא שהן
28 עסקניות ופעילות. לאצבעות הידים יש צפרנים, ותחת
29 הצפרנים מתקבץ לכלוך.
30 הזוהר הקדוש¹⁶ אומר "בטופרהא אחידן" – לקליפות
31 יש אחיזה בצפרנים.
32 ענין נטילת ידים – רחיצת הידים – הוא, שלקליפות לא
33 תהיה אחיזה בצפרנים.
34 החיות בצפרנים היא חיות מצומצמת, לכן יכול להיות
35 שם מקום אחיזה לקליפות, ובפרט כאשר מתקבץ שם
36 לכלוך, שאז הלכלוך הוא חיות לקליפות, ואז גם נטילת
37 ידים לא מועלת.
38 נטילת ידים בבוקר, ונטילת ידים לסעודה, נוטלים רק
39 כאשר הצפרנים נקיות.
40 משמעות הדברים: ידים הן מידות, ולמידות יש
41 צפרנים, שזהו אחד החילוקים באופן הפעולה של שכל
42 ומידות.
43 השכל מבאר בהגיון ובמתינות, ואילו מידות קורעות
44 ודוקרות. באיזו מידה שהאדם נמצא, הן באהבה והן
45 בשנאה, הכל בא בדוקרנות ובלהט.
46 זו הכוונה בנטילת ידים.

17 לדוגמה במשלי יח, ד [הערת כ"ק אדמו"ר].
18 ישעיהו כב, יח. בראשית רבה, פרשה מא, ח.
19 וירא כב, יח.
20 אגרת הקודש יג (קט, ע"ב). וראה לעיל ע' 73.

12 ראה דרך מצותיך, סג, ע"א.
13 בבא קמא כו, ע"א.
14 שבת קיד, ע"א.
15 ראה לוח "היום יום...", ד' אלול.
16 חלק ג ס, ע"ב.

אלקית – עם זאת התוקף צריך להיות מצד מוח הדעת,¹⁵
 אשר מוח הדעת הוא שלימות המוחין.¹⁶
 זהו שבזמן הבית המזבח היה מכפר, וכעת דוקא¹⁷
 "שולחנו של אדם". שלימות המוחין המשפיעים על¹⁸
 המידות מכפר עליו.¹⁹
 קיצור. מבאר שכל פרטי הדינים של נטילת ידיים²⁰
 קיימים בעבודה אלקית, שהם הנשמה של ההלכה²¹
 בגליא שבתורה. מבאר את ההלכות "אדם מועד" ו"ידיים²²
 עסקניות". ידיים – מידות. הצפרנים הן מקום האחיזה²³
 של הקליפות והלכלוך תחת הצפרנים הוא חיותם.²⁴
 נטילת ידיים של שחרית היא כדי להסיר את הרוח הרעה²⁵
 של הנחות העולם. לכן אופן העבודה הוא בסירוגין,²⁶
 ולסעודה – הקידוש צריך להיות כסדר. המים – שכל²⁷
 אלקי שבא ממוח הדעת, וזהו "שולחנו של אדם" דוקא.²⁸

המזבח עץ שלש אמות

הנעשית מהחשיכה הנובעת מהנהגה לפי הנחות¹
 העולם, פירושה – לקחת את המידות הטבעיות²
 והרגילות של הנחות העולם;³
 נטילת ידיים לסעודה, פירושה – להרים את המידות,⁴
 כמו שכתוב "שאו ידיכם קדש"²¹.⁵
 המים בהם רוחצים את הידיים צריכים להיות כשרים⁶
 על-פי התורה וצריכים להיות בכלי שלם, הכלי צריך⁷
 להיות לו תוך ומוכרחים לשפוך את המים על הידיים⁸
 בכוחו של אדם בר-דעת;⁹
 השכל המטהר ומעלה את המידות צריך להיות שכל¹⁰
 אלקי של שלימות המוחין, עם תוך פנימי, שכלי¹¹
 ההשגה האלקית נוגע בעבודה.¹²
 אף שהרחיצה, הן באופן הטהרה והן באופן ההעלאה,¹³
 צריכה להיות בכוח גברא, כלומר, בתוקף של השגה¹⁴

(21) תהלים קלד, ב.

ספר השיחות – ה"ש"ת"ש"א בלה"ק

טז. חוב גמור על בני תורה בכלל ותלמידי¹
 הישיבות בפרט לאגד אגודות נוער ולדבר אתם על²
 שמירת המצוות המעשיות, טהרת המשפחה, מקוה³
 כשרה, אכילת כשר וחינוך הכשר.⁴
 בני תורה מוכרחים לפעול ביהודי אמריקה את⁵
 ההכרה, שבראש ובראשונה הם יהודים מלידה, ורק⁶
 לאחר מכן אמריקאיים, וגם בזה רק תושבי אמריקה.⁷
 יז. אחת ממעלותיהם של יהודי ארץ זו, מה שהם⁸
 מתייחסים ומתגאים בבית העתיק. הורים מספרים⁹
 בגאון לילדיהם, וילידי אמריקה לילדיהם על היחוס¹⁰
 שלהם מהבית הישן.¹¹
 הבית העתיק, הרבנים, השוחטים, המלמדים¹²
 והחזנים ויהודי בית הכנסת הם נושאי היחוס של¹³
 היהודים הטובים יותר באמריקה. הסוחר העסוק¹⁴
 ביותר יתייחס בסבו ואב סבו מהבית הישן, זה עצמו¹⁵
 הוא מעלה בלתי מוערכת.¹⁶
 מדה טובה יהודית מושרשת זו של יחס המשפחה¹⁷
 ודרך ארץ בפני מקיימי תורה ומצוות, הם החלק¹⁸
 האמיתי הבריא בכל יהודי, על ידם יכולים לפעול,¹⁹
 פחות או יותר, על כל בן יהודי או בת יהודית להיות²⁰
 יהודים שומרי מצוה.²¹
 בפועל, הרי במשך השנים מאז ביקורי הראשון²²
 כאן עד עתה, יש ב"ה שינוי גדול לטוב בחיים²³

יד. בשנות ילדותי שמעתי מר' אהרן מדוקשיץ¹
 בשם דודו זקנו ר' ירוחם הזקן, מה ששמע מזקני²
 החסידים, שכאשר בא הוד כ"ק רבנו הזקן ממזריטש,³
 אמר, ששלושת הסימנים, רחמנם, ביישנים, גומלי⁴
 חסדים³ הם סימני הנשמה. רחמנים יהודים מרחמים⁵
 מתביישים מהנפש האלקית שהיא חלק אלוקה⁶
 ממעל. וגומלי חסדים עם הגוף ששרשו העליון הוא⁷
 מדרגת הסובב כולא עלמין.⁸
 לשמחתי הרבה פעלו ב"ה דברי ההתעוררות שלי,⁹
 בזכות אבותי הקדושים, במדה מסויימת בכלל ועל¹⁰
 אנ"ש בפרט. החלו לחיות חיים חסידיים.¹¹
 טו. בין חסידי חב"ד מתהלכת אימרת עבודה¹²
 עתיקה: קשה לדבר, אך מר לשתוק.¹³
 אני אומר זאת בנוגע למה שחסידי חב"ד¹⁴
 מרגישים, שבאמריקה פעלו חסידי חב"ד רבות לפי¹⁵
 ערך מצב המקום, ובפרט בעשר-אחת עשרה השנים¹⁶
 מאז ביקורי הראשון במדינה זו עד עתה, אך אין זה¹⁷
 מספיק. אמריקה מוכרחה להיעשות בע"ה למקום¹⁸
 תורה וחסידות.¹⁹
 בלתי שום ספק וספק ספיקא, שבזכות הוד כ"ק²⁰
 אבותינו רבותינו הקדושים, נצליח, שבקרוב ממש²¹
 נראה פרי טוב בעבודתנו, אך מן ההכרח שתהיה²²
 עבודה במסירות נפש.²³

21 ומוסר את הכסף לקופה החסידית, שלאחר מכן היו
22 שולחים אל הוד כ"ק רבנו הזקן.
23 ר' משה, חסיד של הרבי, השתדך עם ר' מאיר
24 נתן מסולצק, מגדולי המתנגדים, עשיר גדול ולמדן
25 מפורסם. בבואו לחתונה התגאה ר' מאיר נתן
26 בלמדנותו ובעשירותו.
27 החסיד הר' אייזיק אמר כדרכו עניני בדחנות
28 וכיוון שהיה זה קרוב לפסח דיבר הר' אייזיק על
29 משמעות חמץ ומצה, בשפה החסידים-חב"דית,
30 במדות והנהגת האדם. דיבוריו של הר' אייזיק פעלו
31 רבות על ר' מאיר נתן והוא הלך אל הוד כ"ק רבנו
32 הזקן לליאדי, וכאשר הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי
33 התיישב בליובאוויטש, היה ר' מאיר נתן אחד מגדולי
34 החסידים.
35 כ. הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי אמר להר' אייזיק:
36 אתם חסיד של אבי, עליכם ללמוד מה הוא ענינו של
37 ביטול עצמי, אנחה חסידית על מה שחסר בעבודה,
38 ואת האנחה החסידית יכולים ללמוד אצל החסיד ר'
39 ישראל יצחק מדריבין, שהיה במזריטש ולאחר מכן
40 אצל הרבי בליאזנא.

אחרון של פסח בסעודת ויום

1 היהודיים כאן, ודבר ברור הוא שאם יתמסרו לעבודת
2 ההתעוררות על החזקת היהדות וחינוך הכשר יצליחו
3 הצלחה רבה.
4 יח. בהזדמנות מסויימת בעסקנות הכלל הביע הוד
5 כ"ק אדמו"ר הרה"ק החלטתו התקיפה נגד דיעות
6 שונות, ואמר: עלינו לנהוג בחוזק ובתקיפות, לא
7 להיכנס לשום ויכוחים והסברים, אלא לומר
8 בתקיפות לא! זוהי הדרך האמיתית והישרה, וסוף
9 סוף זה מצליח. זוהי רפואה מרה אבל בטוחה.
10 יט. המאמר⁴ כבריינו של עולם ברישא חשוכא
11 והדר נהורא, הוא סדר של תורה בהנהגה של
12 התועדות חסידית. בתחילה צריכים לדבר על הלא-
13 טוב ואין הן דרכי הרפואה, הן במציאות הלא-טוב
14 והן בריפוי, לאחר מכן מתחיל הסדר של ועשה טוב.
15 החסיד הר' אייזיק מהומיל סיפר, כשהיה אברך
16 צעיר חיבב מאד את החסידים שעמלו להשיג סכומים
17 גדולים לשלוח לרבי עבור פדיון שבויים והחזקת
18 יושבי ארץ הקודש.
19 הר' אייזיק היה בעל חושים גדולים, היתה לו
20 התכונה לומר בדחנות. בשמחות היה משמיע בדחנות

(4) שבת עז, ב.

אגרות קודש

[תרצ"א]

16 ובחמלתו המרובה עלינו מלמדנו דעת בקנין מדות טובות
17 בארחות חיי יושר ובהנהגה ישרה בין איש לרעהו.
18 כאשר האחד עושה שלא כהוגן לחבירו, היחיד או
19 לרבים, הן בדבר הנוגע בממון או בגוף או בנשמה, התורה
20 אומרת לא תשנא את אחיך לדבר אתו בכעס ורוגז, אלא
21 הוכיח תוכיח אותו בדרכי נועם, לשאול אותו מדוע ככה
22 עשית ולהסבירו ההיזק גשמי או מוסרי שגורם במעשיו,
23 וגודל החטא, ובה שיבאר לו הכל, אם איש כשר הוא
24 ההולך עפ"י התורה ישוב ויתודה על חטאו, ולא ישוב
25 לכסלה עוד ויהי שלום על ישראל.
26 שמוע שמעתי אשר בקרב אזרחי עיר... ישנם
27 המחשבים עצמם על דגל החסידים, בהיותם בני וגזע
28 חסידים ואנשי מעשה נ"ע, ואינם רוצים לקיים מילי
29 דאבותיהם החסידים נ"ע, ומתנגדים לאנ"ש שי חסידי
30 חב"ד, בעיני הרבנות וההנהגה.
31 ידעתי כי יש בקרבכם אנשים קשים בעלי נצחון,
32 הבוטחים במעמדם וגם המעיזים בהוותם, אמנם להיות

1 בדרכי ומשפטי התורה נאמר דרכי דרכי נועם וכל
2 נתיבותי שלום, זאת אומרת כי כל הנהגה שהיא עפ"י
3 התורה היא רק בדרכי נועם ובנתיבות שלום.
4 כתיב (ויקרא יט יז) לא תשנא את אחיך בלבבך,
5 הוכיח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא.
6 שלשה אזהרות בארחות חיים מזהירנו הקב"ה בכתוב
7 (זה, א) לא תשנא את אחיך בלבבך, כי השונא את חבירו
8 עובר בלאו, והאוהב לו מקיים עשה, ב) הוכיח תוכיח את
9 עמיתך, ג) ולא תשא עליו חטא.
10 וכך מפרש הרמב"ן (כתוב זה, א) לא תשנא את אחיך
11 בלבבך, בעשותו לך שלא כרצונך, ב) הוכיח תוכיח את
12 עמיתך, מדוע ככה עשית, ג) ולא תשא עליו חטא, לכסות
13 שנאתו בלבך ולא תגיד לו, כי בהוכיח אותו יתנצל לך,
14 או ישוב ויתודה על חטאו ותכפר לו.
15 אלקינו ואלקי אבותינו באהבתו האמיתית אלינו

- 1 כי בעורקכם נוזל דמי אבות אבותיכם החסידים אשר
 2 מסרו נפשם ללכת בדרכי החסידות, הנה מאשר יקר לי
 3 מנוחת נשמתם בעולם האמת, אינני מתחשב עם כל
 4 הנעשה עד כה, וקורא אני אליכם בקריאה של חיבת
 5 נשמת אבות אבותיכם צור מולדתכם, נ"ע.
- 6 שובו שובו מדרכיכם אלו ובהטבת דרכיכם תעשו
 7 טובה לעצמכם ולבני ביתכם יחיו בגוף ובנפש, ותעשו נח"ר
 8 לנשמת אבות אבותיכם נ"ע, ומכלל הן כו'.
- 9 כבד לי לדבר באותה השפה שצריכי לדבר אליכם, כי
 10 אדיר חפצי לראות רק בטוב ישראל בגשמיות וברוחניות
 11 בכלל ובאנ"ש שי' וגזע החסידים בפרט, אמנם אם תרפו
- ידכם מהנצחון המאוס, ותשימו אל לבכם ככל שהנני
 דובר אליכם בזה, תבינו כי טובתכם וטובת בני ביתכם
 יחיו הוא, ואלקי אבותיכם יחוננכם דעה ויתן לכם לב טוב
 ללכת בדרכי מסורת אבות, ותתברכו ברוב טוב.
- ובזה הנני לעודד ולחזק את ידידנו אנ"ש שי' ההולכים
 בדרכי יושר ומחזיקים את כבוד הרה"ג החסיד ובעל
 מדות נשגבות מוהר"ר... שי', ומקרב ולב עמוק הנני
 לברכם בתוככי קהל עדת ישראל שי' אשר בעי"ת ... יע"א,
 ברוב טוב בבריאות הנכונה ובפרנסה בריחה, ויריס השי"ת
 קרן התורה וקרן בית ישראל בגו"ר.

אג"ק מוהרי"צ כרץ יז

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, תשי"ג

ברוקלין.

אנ"ש במעלבורן ובפרט הנהלת אהלי יוסף יצחק אשר שם

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מכ"ג ניסן... מה שמוכרח תומ"י היא בקורת על אופן ההתעסקות בהתפתחות
 הישיבה והנהלתה עד עתה, ובקורת אמיתית אליבא דאמת, ומוכרח אשר יקחו בזה בחשבון, שאין זה
 מוסד פרטי שלהם, אלא שזהו מוסד הראשון של ליובאוויטש שנוסד במדינת אוסטרליה, און ווי מען
 שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאס, ובמילא תקותי חזקה שכל אחד ואחד יסלק לגמרי הצטדקות עצמו
 ופניית עצמו, ויבקר את הענין כפי דרישת טובת המוסד, אשר באמת לאמיתו זהו ג"כ טובת אנ"ש
 בכלל והמתעסקים והנהלת הישיבה בפרט, ולא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות וכמבואר בכתבים
 אשר גם לאחר שהיתה ליעקב ההבטחה שהשכינה יורדת עמו למצרים ובמילא בטוח הי' שיעלה הוא
 וזרעו ממצרים, כיון שגלו למצרים שכינה עמהם, בכ"ז בא זה לידי פועל עי"ז ששלח את יהודא לפניו,
 להורות לפניו וכדרז"ל לתקן לו בית תלמוד.

ובהתאם לתוצאות הבקורת הנ"ל, יתחזקו כולם בשיפור המצב, ובטוח אני אשר כמו עד עתה
 הנה כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל ישפיע הצלחה וברכה וכו'...

נדבר פה בהתועדות, שאע"פ שאם הראשונים כמלאכים כו' אם הראשונים כבני אדם כו'. בכ"ז
 מה שזכה דורנו זה היינו שעליו הוטל הענין דגמר עבודת הברורים והענין דמכה בפטיש, וידוע פסק
 רז"ל אשר המצוה נקראת ע"ש גומרה ובמילא דעת גם לא לנבון נקל גודל האחריות המוטלה עלינו
 משני הצדדים, הן מצד זה דגמר עבודת הברורים והכאה בפטיש ולאידך גיסא שכל העבודה נקראת
 על שמנו, ובמילא איני יודע אם נצרך דוקא מס"נ בכדי לדון אמת'דיג על דבר המצב, ובפרט שזכות
 אבותינו ונשיאנו קדוש ישראל כ"ק מו"ח אדמו"ר מסייעתם.

המחכה לבשו"ט ומברכם שמתוך הצלחה במעשי ידיהם ימלאו שליחותם ומתוך הרחבת
 הדעת והרחבה בגשמיות.

פרק ב' משנה א

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. והיו מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, וישכר עברה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

נקודות משיחות קודש

מלמעלה. ואילו עבודת חודש אייר היא ספירת העומר, עבודת האדם בבירור וזיכוך הנפש הבהמית; ונקודה זו מתאימה לפרק שני, "שיבור לו האדם".

לפי האמור יש לבאר גם המשך המשנה - "והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה", שיש לדקדק בזה: לכאורה אין כאן מילי דחסידותא? אלא, התנא אינו מדבר מצד קבלת עול, שלגבה אין הבדל בין קלה לחמורה, אלא מצד השכל והרגש, שלגביהם יש הבדל בין קלה לחמורה; והוא מלמדנו, שאמנם זו קלה וזו חמורה, אך למרות זאת יש לזהר בקלה כבחמורה, שכן שלימות העבודה היא כאשר גם השכל והרגש חדורים עם קבלת עול.

והנה, בעומק יותר יש לומר, שב"בור לו האדם" עצמו ישנן שתי דרכים כלליות, היינו שניתן לזכך את הנפש הבהמית ולהגיע לדרגת "בור לו האדם" בשני אופנים, והדרך הישרה היא - "כל שהיא תפארת לעושי".

דרך אחת היא - שהאדם נלחם בחושך של נפשו הבהמית, באמצעות תעניות וסיגופים וכיוצא בהם, המחלישים ומבטלים את התאוה לתענוגי העולם, ומביאים לזיכוך הגוף והנפש הבהמית. דרך זו היא אמנם דרך על פי תורה, אולם איננה "דרך ישרה", בבחינת "אשר עשה האלקים את האדם ישר"⁴ שכן היא תוצאה של חורבן (בית המקדש). ובלשון הרמב"ם⁵ שסיבת התעניות היא "הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" על החטאים שגרמו לחורבן. ואף בתענית פרטית כך - יש לצום "בזמן שתבוא צרה", הבאה "כגלגל מעשיהם הרעים"⁶. וכדברי הרמב"ם⁷, שמי שאומר ש"לא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה" - הרי זו "דרך רעה ואסור לילך בה"⁸.

הדרך השני, שהיא דרך ישרה, היא - הוספת אור וטוב וקדושה. האדם אינו עוסק רק בשבירת הגוף והנפש הבהמית בלבד, אלא הוא מסביר להם כיצד שמירת התורה והמצוה טובה בשבילים ("תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם"), עד שגם הם יבינו וירגישו זאת, והוא מנצל אותם להוספה בעבודת ה' (כגון באכילה לשם שמים וכיוצא בזה). ואז נדחה בדרך ממילא החושך והרע של הנפש הבהמית, והיא מתבררת. וכמבואר בחסידות⁹ שבדורות אלו אין להרכות בתעניות, אלא "עזוב תעזוב עמו"¹⁰. וחסידות מסבירה את יוקר התורה ונחיצותה כך שגם הנפש הבהמית מסוגלת להבין זאת. הדרך הישרה היא, איפוא, שבמצבו בהווה (עם גוף ונפש בהמית שעדיין לא נתבררו) - יעסוק אדם בתורת החסידות, ולימוד זה יתן לו את ההסברים הנכונים, כך שגם גופו ונפשו הבהמית ירגישו שהתורה היא דרך טובה וישרה¹¹.

השאלות במשנתנו: א. "איזו היא דרך ישרה" - הרי מובן מאליה שהדרך הישרה היא דרך התורה, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "כי ישרים דרכי ה'". ב. "שיבור (שיבור, רע"ב) לו האדם" - כלום זהו דבר שניתן לאדם עצמו לברר ולהחליט בשכלו? הרי על זה ניתנה לנו התורה! ג. "כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם" (שיהא נוח לו ויהיו נוחין בני אדם ממנו, רע"ב) - כיצד אפשר לומר שבחירה והחלטה זו תלוי בכך שאדם מרגיש שהנהגה מסוימת יפה, טובה ונוחה (לו ולאחרים). ומה גם שרבי² מדייק "כל שהיא תפארת", שמשמעו שכל דבר שהוא "נוח לו" הוא הדרך הישרה!

והביאור:

איזו היא דרך ישרה - מהי השלימות בקיום המצוות, שהן דרך ישרה ("כי ישרים דרכי ה'"),

שיבור לו האדם - כאשר האדם בוחר בהן, הוא מקיים אותן לא רק מתוך קבלת עול, אלא הוא מבין בשכלו כיצד הן "דרך ישרה" ובוחר בהן. שכן, למרות שיסוד כל התורה הוא קבלת עול מלכות שמים, בזה בלבד עדיין לא די, אלא על האדם להבין ולהרגיש בשכלו ומדותיו את הטוב, היוקר והנחיצות של התורה. וגם נפשו הבהמית צריכה להבין ולהרגיש זאת, כנאמר³ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (בשני יצריך, רש"י).

כל שהיא תפארת לעושי - יש לקיים את התורה כך שיהי ניכר שהיא מפארת ומאירה את מקיים המצוה.

ותפארת לו מן האדם - החיות והטוב טעם בעסק התורה והמצוה צריכים להיות עד כדי כך, שגם האנשים שסביבו רואים על ידו את יופי התורה.

והנה, ענין זה (שגם השכל יבין את יוקר התורה) הוא שלב שני; ראשית חכמה היא קבלת עול, ורק לאחר מכן יש להשתדל להגיע לידי הבנה שכלית. וזהו אחד הרמזים בכך שמשנתנו מופיעה בתחילת פרק שני: התחלת פרק ראשון היא "משה קבל תורה מסיני", שבזה מודגש קיום התורה מתוך קבלת עול, היות שכך קבל משה מסיני; ולאחר מכן בא השלב השני, בחירה שכלית בתורה - "שיבור לו האדם".

לפי זה יומתק מה שפרק ראשון נלמד בכל שנה בחודש הראשון, ניסן (בשבת האחרונה של חודש זה), ואילו פרק שני נלמד בחודש השני, אייר (בשבת הראשונה שבו). שכן, הנושא המרכזי של חודש ניסן הוא - יציאת מצרים, שבאה מלמעלה, לא על ידי עבודת האדם; וזה מתאים לנקודה המודגשת בתחילת הפרק הראשון, "משה קבל תורה מסיני", קיום התורה מצד ציווי

(1) הושע יד, י. (2) להעיר שבמשנה הבאה נקרא רבי יהודה הנשיא (ראה שבת לב, ב שרבי יהודה הנשיא היינו רבי). ואכ"מ. (3) ואתחנן ו, ה. (4) קהלת ז, כט. (5) הלכות תעניות רפ"ה. (6) שם רפ"א. (7) הלכות דעות רפ"ג. (8) ומה שמצינו בצדיקים מסוימים (שעבודתם היתה בדרך ישרה) שפרשו מכמה עניני העולם - יש לומר, שפרישות זו אינה צער אצלם, אלא חלק מטבעם. (9) אגה"ת פ"ג. (10) ראה הוספת לכתר שם טוב סט"ז. (11) ספה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 419.

פרשת אחרי

טז » וידבר יהוה אל-משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני-יהוה ומתו: ^א ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אל-פני הכפרת אשר על-הארן ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת: ^ב ונזאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה: ^ג בתנת-כד קדש ילבש ומכנסים-כד יהיו על-בשרו ובאבגט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם: ^ד ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: ^ה והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו: ^ו ולקח את-שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: ^ז ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות וגרל אחד ליהוה וגרל אחד לעזאזל: ^ח והקריב אהרן את-השעיר אשר עלה עליו הגרל ליהוה ועשהו חטאת: ^ט והשעיר אשר עלה עליו הגרל לעזאזל יעמד-חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: ^י והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את-פר החטאת אשר-לו: ^{יא} (וישראל) ^{יב} ולקח מלאת-המחתה גחלי-אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפזיו קמרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: ^{יג} ונתן את-הקמרת על-האש לפני יהוה וכפה ^{יד} ענן הקמרת את-הכפרת אשר על-העדות ולא ימות: ^{טו} ולקח מדם הפר והזה באצבעו על-פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע-פעמים מן-הדם באצבעו: ^{טז} ושחט את-שעיר החטאת אשר לעם והביא את-דמו אל-מבית לפרכת ועשה את-דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו

על-הכפרת ולפני הכפרת: ^{יז} וכפר על-הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל-חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: ^{יח} וכל-אדם לא-יהיה ^{יט} באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד-צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל-קהל ישראל: ^כ (ע"כ בחול) ^{כא} ויצא אל-המזבח אשר לפני-יהוה וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על-קרנות המזבח סביב: ^{כב} והזה עליו מן-הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: ^{כג} וכלה מכפר את-הקדש ואת-אהל מועד ואת-המזבח והקריב את-השעיר החי: ^{כד} וסמך אהרן את-שתי כתיב ידו קרי ידיו על-ראש השעיר החי והתודה עליו את-כל-עונת בני ישראל ואת-כל-פשעיהם לכל-חטאתם ונתן אתם על-ראש השעיר ושלח ביד-איש עתי המדברה: ^{כה} ונשא השעיר עליו את-כל-עונתם אל-ארץ גזרה ושלח את-השעיר במדבר: ^{כו} ובא אהרן אל-אהל מועד ופשט את-בגדי הפר אשר לבש בבאו אל-הקדש והניחם שם: ^{כז} ורחץ את-בשרו במים במקום קדוש ולבש את-בגדיו ויצא ועשה את-עלתו ואת-עלת העם וכפר בעדו ובעד העם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ב ע' 92)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' (טז, א)

מספר בחסידות שבני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד נעלית בקרבכם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, ובאו ל"כלות הנפש" ממש, שיצאה נשמתם. ובכל-זאת באה התורה - אחרי מות - עם ציונים ואזהרות נוספות, לומר, שגם לאחר הדרגה הנעלית ביותר של בני אהרן, צדין יש מקום לעלות בדרגות נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

שני כה ואת חלב החטאת יקטיר המזבח: ^{כח} והמשלח את-השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-

אֲשֶׁר הֵם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תְּהִי־זֹאת
לָהֶם לְדֹרֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ג ע' 987)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו (טז, א)
יש להקשות מהו כפל הלשון - 'אחרי מות... וימתו'?
וזה לבאר על-פי פרוש התסידות, מה היה חטאם של בני
אהרן: בני אהרן התעללו לדרך נעלית מאד, שהביאה אותם
לקרבה ואהבה עצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם לכלות
הנפש, ביציאת הנשמה מן הגוף. וחטאם היה שאין זה רצון
הקב"ה, רצון הקב"ה הוא שבני ישראל ישתקקו ויתקרבו
אל הקב"ה, אך יחד עם זה שישארו בעולם הזה, ויהפכו
אותו לדידה לקב"ה. על פי זה מובנת הפלילות בפסוק, מות
שני בני אהרן הגיע כתוצאה מ'בקרבכם לפני ה' וימתו',
ה'ימתו' מתאר את חטאם של בני אהרן, שהתקרבו לה' עד
שיצאה נשמתם.

שלישי ה' ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל
ומן-הגֵּר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה
אויבם: ואל-פתח אהל מועד לא יביאנו
לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו:
ואיש איש מבית ישראל ומן-הגֵּר הגֵּר בתוכם
אשר יאכל בל-דם ונתתי פני בנפש האכלת
את-הדם והכרתי אתה מקרב עמך: כי נפש
הבשר בדם הוא ואני נתתי לכם על-המזבח
לכפר על-נפשותיכם כיהם הוא בנפש יכפר:
על-כן אמרתי לבני ישראל בל-נפש מכם
לא-תאכל דם והגֵּר הגֵּר בתוכם לא-יאכל
דם: ואיש איש מבני ישראל ומן-הגֵּר הגֵּר
בתוכם אשר יצוד ציד חיה או-עוף אשר יאכל
ושפך את-דמו וכסוהו בעפר: כי-נפש כל-
בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם
כל-בשר לא תאכלו כי נפש כל-בשר דמו הוא
כל-אכליו יכרת: וכל-נפש אשר תאכל נבלה
וטִרְפָּה באֶזְרַח ובגֵּר וכבש בגדיו ורחץ במים
ומָאָה עֲדֵה־עֶרֶב וטָהַר: ואם לא יכבש ובשרו
לא ירחץ ונשא עונו: פ יח וידבר יהוה

המחנה: ואת פר החטאת ואת שְׁעִיר
החטאת אשר הובא את-דמם לכפר בקדש
יוציא אל-מחוץ למחנה ושרפו באש את-עֲרֹתָם
ואת-בָּשָׂרָם ואת-פְּרָשָׁם: כה והשרף אתם וכבש
בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא
אל-המחנה: כה והיתה לכם לחקת עולם בחדש
השביעי בעשור לחדש תענו את-נפשותיכם
וכל-מלאכה לא תעשו האֶזְרַח והגֵּר הגֵּר
בתוכם: כי-כיום הזה יכפר עליכם לטהר
אתכם מפל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו:
א שבת שבתון היא לכם ועניתם את-
נפשותיכם חקת עולם: ז וכפר הכהן אשר-
ימִשַׁח אותו ואשר ימלא את-ידו לכהן תחת
אביו ולבש את-בגדי הַכֹּהֵן בגדי הקדש: ח וכפר
את-מקדש הקדש ואת-אֹהֶל מוֹעֵד ואת-המזבֶּחַ
יכפר ועל הכהנים ועל-כל-עם הקהל יכפר:
ט והיתה-זֹאת לכם לחקת עולם לכפר על-בני
ישראל מפל-חטאתם אחת בשנה ויעש באשר
צוה יהוה את-מֹשֶׁה: פ יז וידבר יהוה
אל-מֹשֶׁה לאמר: ד דבר אל-אהרן ואל-בָּנָיו ואל
כל-בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר-
צוה יהוה לאמר: ז איש איש מבית ישראל
אשר ישחט שור או-כֶּשֶׂב או-עז במחנה או
אשר ישחט מחוץ למחנה: ח ואל-פתח אהל
מועד לא יביאו להקריב קרבן ליהוה לפני
משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך
ונכרת האיש ההוא מקרב עמו: ה למען אשר
יביאו בני ישראל את-זבחייהם אשר הם זבחים
על-פני השֹׁדֶה ויביאים ליהוה אל-פתח אהל
מועד אל-הַפֶּתַח וזבחו זבחי שלמים ליהוה
אותם: ו וזרק הכהן את-הדם על-מזבח יהוה
פתח אהל מועד והקטיר תחלב לריח ניחח
ליהוה: ו ולא-יזבחו עוד את-זבחייהם לשעירים

בזאת יבוא אהרן אל הקדש (טז, ג)

בזאת: גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לפית

הראשון (רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם" (ל'אחר חטא העגל), אומר רש"י: עדין לא שמענו שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח, והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם. ועל-דרך-זה בענייננו, הרמז שבפסוק, ארבע מאות ועשר - רמז לבית ראשון, הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו, תבטל ההגבלה של מספר השנים, ובית המקדש הראשון ישאר נצחי.

רביעי: ואת-זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה הוא: ובכל-בהמה לא-תתן שכבתך לממאה-בה ואשה לא-תעמד לפני בהמה לרבעה תבל הוא: אל-תטמאו בכל-אלה כי בכל-אלה נטמאו הגוים אשר-אני משלח מפניהם: ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקא הארץ את-ישוביה: ושמרתם אתם את-חקתי ואת-משפטי ולא תעשו מפל התועבת האלה האזרח והגר הגר בתוכם: כי את-כל-התועבת האל עשו אנשי-הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ: ולא-תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את-הגוי אשר לפניכם: כי כל-אשר יעשה מפל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם: ושמרתם את-משמרתی לכלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה אלהיכם: פפפ

פ' פסוקים, כ"ב כ"ל סימן. עד"ו סימן.

פרשת קדושים

יט «וידבר יהוה אל-משה לאמר: בדבר אל-כל-עדת בני-ישראל ואמרת אלהם קדושים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם: ג איש אמו

אל-משה לאמר: בדבר אל-בני ישראל ואמרת אלהם אני יהוה אלהיכם: ג במעשה ארץ מצרים אשר ישבתם-בה לא תעשו וכמעשה ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו: ג את-משפטי תעשו ואת-חקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם: ג ושמרתם את-חקתי ואת-משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ס איש איש אל-פל-שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה: ס ערות אביו וערות אמו לא תגלה אמו לא תגלה ערותה: ס ערות אשת-אביו לא תגלה ערות אביו הוא: ס ערות אחותו בת-אביו או בת-אמו מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה ערותו: ס ערות בת-בנו או בת-בתו לא תגלה ערותו כי ערותו הנזה: ס ערות בת-אשת אביו מולדת אביו אחותו הוא לא תגלה ערותה: ס ערות אחות-אביו לא תגלה שאר אביו הוא: ס ערות אחות-אמו לא תגלה פיר-שאר אמו הוא: ס ערות אחי-אביו לא תגלה אל-אשתו לא תקרב דדתו הוא: ס ערות כלתו לא תגלה אשת בנו הוא לא תגלה ערותה: ס ערות אשת אחיו לא תגלה ערות אחיו הוא: ס ערות אשה ובתה לא תגלה את-בת-בנה ואת-בת-בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנזה ומה הוא: ג ואשה אל-אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה: ג ואל-אשה בנות טמאתה לא תקרב לגלות ערותה: ג ואל-אשת עמיתך לא-תתן שכבתך לזרע לממאה-בה: ג ומורעך לא-תתן להעביר למלך ולא תחלל את-שם אלהיך אני יהוה:

וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: ^א אֶל־תִּפְּנוּ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה
 לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^ב וְכִי תִזְבְּחוּ
 זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ: ^ג בְּיוֹם
 זִבְחֲכֶם יֹאכֵל וּמִמַּחֲרֵת וְהַנּוֹתָר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 בָּאֵשׁ יִשְׂרָף: ^ד וְאִם הָאֵכָל יֹאכֵל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה: ^ה וְאִכְלוּ עֹנֵו וְשָׂא כִּי־אֵת־
 קֹדֶשׁ יְהוָה חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמּוּתָהּ:
^ו וּבִקְצֹרְכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת
 שְׂדֶךְ לַקִּצֹּר וְלִקְטַת קִצִּירֶךָ לֹא תִלְקֹט: ^ז וּבִרְמֹךְ
 לֹא תַעֲזֹלֵל וּפְרֹט בְּרִמּוֹךְ לֹא תִלְקֹט לְעֹנֵי וּלְגֹר
 תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^ח לֹא תִגְנְבוּ
 וְלֹא־תִכְחֲשׂוּ וְלֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: ^ט וְלֹא־
 תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקֹר וְחָלַלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ
 אֲנִי יְהוָה: ^י לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל
 לֹא־תִלְוִן פַּעֲלַת שְׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֶּקֶר: ^{יא} לֹא־
 תִקַּל חֵרֶשׁ וּלְפָנֶי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וְיִירָאתָ
 מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 124)

וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֵל אֶרֶץ גְּזֵרָה . . . בְּיוֹם
 הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם (טו, כבל)
 שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מְכַפֵּר עַל הַעֲבֻרוֹת הַקְּלוֹת, גַּם אִם הָאָדָם
 עֲצֹמוֹ לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה (לְדַעַת הַרְמֵב"ם). וְאֵלּוּ עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם
 הַכַּפּוּר מְכַפֵּר וְכִּי אִם הָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, וְהַחֲלוּק בִּיגִינָהּ,
 כִּפֶּרֶת שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח הִיא עַל הַעֲבֻרוֹת עֲצֹמָן, לְכֵן לֹא
 זְקִיקִים לְתִשְׁבּוּת הָאָדָם. אֲךָ כִּפֶּרֶת יוֹם כַּפּוּר הִיא עַל הָאָדָם,
 וְלְכֵן אִם הָאָדָם מִתְּנַגֵּד לְכִפְּרָה זוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה, לֹא
 מוֹעִילָה כִּפֶּרֶת יוֹם כַּפּוּר.

חמישי ^{טו} לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט לֹא־תִשָּׂא פְּגִי־דָל
 וְלֹא תַהֲדִיר פְּגִי גָדוֹל בַּצֹּדֵק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:
^{טז} לֹא־תִלְוֶה רֵכִיל בַּעֲמִידָה לֹא תַעֲמֹד עַל־דָּם רֵעֶךָ
 אֲנִי יְהוָה: ^{יז} לֹא־תִשָּׂא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הוֹכֵחַ
 תּוֹכִיחֶהוּ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:
^{יח} לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תִטּוֹר אֶת־פְּנֵי עֲמִידָה וְאֶהְבֵּתָ
 לְרֵעֶךָ כְּמוֹךְ אֲנִי יְהוָה: ^{יט} אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ליל י"א ניסן תשמ"א, ע"פ ביאורי

החומש)

וְזֶרֶק הַכֶּהֱן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקִּטִּיר
 הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַה' (יז, ו)
 הַדָּם וְהַחֵלֶב אֲסוּרִים בְּכָל שְׁמוּשׁ, מְלֵכֵד עֲלִיתָם לְקִרְבֵּן
 לַה' בַּמִּזְבֵּחַ. בַּאֲוֵר הַעֲנִין בַּעֲבוּדַת הַבּוֹרָא: הַחֵלֶב מִסְמַל אֶת
 כַּחַת הַתַּעֲנוּג שְׂבָאָדָם, וְהַדָּם מִסְמַל אֶת הַלֵּהט וְהַהֲתַלַּהּבוֹת
 שֶׁבוֹ. הַיָּצֵר הָרַע יְכוּל לְטַעַן כְּלָפִי הָאָדָם, אֵין סִפֵּק שְׂצָרִיךְ
 לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַתַּעֲנוּג וְהַהֲתַלַּהּבוֹת שְׂבָאָדָם לְדַבְּרִים
 שְׂבָקֻדְשָׁה, אֲךָ מִתֵּר גַּם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעִנְיֵי רִשׁוּת, וְעִנְיֵי
 הַעוֹלָם הַזֶּה. עַל כֵּן מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה, אֶת הַדָּם וְהַחֵלֶב
 מִבִּיבִים לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ - אֶת הַתַּעֲנוּג וְהַהֲתַלַּהּבוֹת

שְׂבָאֲדָם יֵשׁ לְשֹׁמֵר אֶף וְרַק לְדֹכְרִים שְׂבָקִדְשָׁהּ, וְלֹא לְשׁוֹם מִשְׁרָה אַחֲרָת.

שִׁי י. וְכִי־יִגְדֹר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנֶנּוּ אֹתוֹ:
 כ. בְּאַזְרוֹחַ מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אֶתְכֶם
 וְאַהֲבֵת לוֹ כְּמוֹד כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאַרֶץ מִצְרַיִם
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ד. לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט
 בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה: ו. מֵאֲזִי צֶדֶק אֲבִי־
 צֶדֶק אֵיפֹת צֶדֶק וְהֵן צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאַרֶץ מִצְרַיִם:
 ז. וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי
 וְעִשִּׂיתֶם אִתָּם אֲנִי יְהוָה: פ. כ. וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ד. וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ
 אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר | הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר יִתֵּן מוֹרְעוֹ לַמִּלֵּךְ מוֹת יוֹמֶת עִם הָאָרֶץ
 יִרְגְּמֻהוּ בָּאֲבֵן: ז. וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת־פְּנֵי בָּאִישׁ הַהוּא
 וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי מוֹרְעוֹ נָתַן לַמִּלֵּךְ
 לְמַעַן טַמֵּא אֶת־מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת־שֵׁם קְדֹשִׁי:
 ח. וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוֹ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם
 מִן־הָאִישׁ הַהוּא בָּתַתּוּ מוֹרְעוֹ לַמִּלֵּךְ לְבִלְתִּי
 הָמִית אֹתוֹ: ט. וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת־פְּנֵי בָּאִישׁ הַהוּא
 וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת | כָּל־הַזִּנִּים
 אַחֲרָיו לְזִנוֹת אַחֲרֵי הַמִּלֵּךְ מִקֶּרֶב עַמָּם: י. וְהִנָּפֵשׁ
 אֲשֶׁר תִּפְגַּח אֶל־הָאֲבֵל וְאֶל־הַיְדֵעִים לְזִנוֹת
 אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־פְּנֵי בִנְפֹשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי
 אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: יא. וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהָיִיתֶם קְדָשִׁים
 כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוסי שיחות ח עמ' 130)

אֶפְשִׁי, וְמָה אַעֲשֶׂה שְׂאֵבִי שְׂבִשְׂמִים גֵּד עָלַי (רש"י כ, כו)
 כַּתֵּב הַרְמָב"ם, שֶׁהַדְּכָרִים אֲמֹרִים רַק בְּחֻקִּים (כְּגוֹן חֲזִיר
 וְכֻלָּאִים), אֲכַל בְּדִבְרֵי שֶׁהוּא רַע גַּם מִצַּד הַשְּׂכָל (כְּגוֹן גִּנְבָה
 וְרִצְיָה) יֵשׁ לוֹמֵר "אִי אֶפְשִׁי". וְלִפִּי זֶה אֶפְשֶׁר לְבָאֵר מַה
 שְׂאֵמְרוּ רַז"ל "אֶלְמָלִי לֹא נִתְּנָה תוֹרָה, הֵינֵנוּ לְמַדִּים צְנִיעוּת
 מִחֻתוֹל", דְּלִכְאוּרָה, "לְמֵאִי נִפְקָא מִינָהּ"? אֵלָּא לְלַמֶּדֶךָ, שִׁישׁ
 לְקִים אֵת הַמִּצְוֹת הַקְּשׁוּרוֹת בְּצִנִּיעוּת בְּאֶפֶן כְּזֶה שֶׁהָאָדָם
 רוֹצֶה בְּכָף מִצַּד עֲצוּמוֹ, "אִי אֶפְשִׁי".

שְׂבִיעִי ח. וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקְתִּי וְעִשִּׂיתֶם אִתָּם אֲנִי
 יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם: ט. כִּי־אִישׁ אִישׁ יִקְלַל אֶת־
 אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוֹמֶת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דָּמִיו
 כּו. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף
 אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוֹמֶת הַנָּאֹף וְהַנָּאֶפֶת:
 יא. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֲרוֹת אָבִיו
 גָּלָה מוֹת־יוֹמֶתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם: יב. וְאִישׁ אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמֶתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּכַל עָשׂוֹ
 דְּמִיהֶם בָּם: יג. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זִכְרֵ
 מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמֶתוֹ
 דְּמִיהֶם בָּם: יד. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה
 וְאֶת־אִמּוֹ זָמָה הוּא בְּאֵשׁ יִשְׂרָפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֵן
 וְלֹא־תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם: טו. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן
 שְׂכָבְתּוֹ בְּבַהֲמָה מוֹת יוֹמֶת וְאֶת־הַבְּהֵמָה
 תִּהְרֹגוּ: טז. וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה
 לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגִּתָּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה
 מוֹת יוֹמֶתוֹ דְּמִיהֶם בָּם: יז. וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח
 אֶת־אֶחָתָּו בֶּת־אָבִיו אוֹ־בֶת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־
 עֲרוֹתָהּ וְהָיָה־תִּרְאָה אֶת־עֲרוֹתוֹ חֶסֶד הוּא
 וְנִכְרְתוֹ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרוֹת אֶחָתָּו גָּלָה עוֹנוֹ
 יִשָּׂא: יח. וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגָלָה
 אֶת־עֲרוֹתָהּ אֶת־מִקְרָהּ הֵעִירָה וְהָיָה גָּלָתָה
 אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:
 יט. וְעֲרוֹת אֶחָתָּו אִמּוֹ וְאֶחָתָּו אָבִיד לֹא תִגָּלָה
 כִּי אֶת־שָׂאֲרוֹ הֵעִירָה עוֹנָם יִשָּׂאוּ: כ. וְאִישׁ אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתּוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גָּלָה חֲטָאֵם יִשָּׂאוּ
 עֲרִירִים יָמָתוֹ: כא. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ
 אֶחָיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אֶחָיו גָּלָה עֲרִירִים יִהְיוּ:
 כב. וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי
 וְעִשִּׂיתֶם אִתָּם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לְשִׁכְתָּ בָּהּ: כג. וְלֹא
 תִּלְכּוּ בְּחֻקֵּי הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלַּח מִפְּנֵיכֶם כִּי
 אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי עָשׂוֹ וְאֶקֶץ בָּם: כד. וְאָמַר לָכֶם

שְׁלֹשָׁה לַשּׁוֹן הָרַע הוֹרֶגֶת: "הָאוֹמְרוֹ וְהַמְקַבְּלוֹ זֶה שְׁאוֹמֵר עָלָיו" (רמב"ם)
 יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת: מִדּוּעַ הוֹרֶגֶת לַשּׁוֹן הָרַע גַּם אֵת "זֶה שְׁאוֹמֵר עָלָיו", וְהִיא הוּא לֹא נִטֵּל כָּל חֵלֶק בַּמַּעֲשֶׂה? וַיֵּשׁ לוֹמַר: תִּכְנִיתוֹ שֶׁל הַדְּבֹר הַיָּא לְגַלוֹת דְּבָרִים שֶׁהֵיוּ קִנְדָם לְכֵן נִסְתָּרִים. וְלִכֵּן, כְּאִשֶּׁר שְׁנֵי אֲנָשִׁים מִדְּבָרִים עַל תְּכֻנוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁל אָדָם שְׁלִישִׁי - הֵם גּוֹרָמִים בְּכָף שְׁתֻכּוֹנוֹת אֵלּוּ בְּזֹאת לִידֵי גְלוּי, וּבְכָף נִגְרָם לוֹ נֶגֶךְ.

מִפְטִיר כֹּה וְהַבְדִּילָתָם בֵּין-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין-הָעוֹף הַטָּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא-תִשְׁקָצוּ אֶת-נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-הַבְדִּילָתִי לָכֶם לַטְּמֵא: כֹּה וְהִייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאֶבְדֵּל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: כֹּה וְאִישׁ אוֹ-אִשָּׁה כִּי-יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם: פַּפֵּה

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~
 בְּזֶמֶן שְׁקוּרָאִים וְלוֹמְדִים פְּרָשִׁיּוֹת "אַחֲרֵי-קְדוּשִׁים", יֵשׁ בָּהֶן הוֹרָאָה בְּחַיִּים לְכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל - מִבְּעָלֵי מְדִרְיָנָה גְבוּהָה, שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ דֵּי לְהַתְעַלּוֹת בַּעֲבוּדָתָם; וְלֵאלּוּ הַרְחוּקִים מֵאֵד מְדִרְיָנָה זֹאת, שֶׁאֵל יָפְלוּ בְּרוּחָם שֶׁלֹּא יִכְלּוּ לַעֲלֹת בְּקוֹדֶשׁ כָּל-כָּף וְיִשְׁאַרוּ בְּמְדִרְיָנָתָם הַתַּחְתּוֹנָה, אֲלֵא שֶׁגַּם הֵם יְכוּלִים לַעֲלֹת בְּעִלּוּי אֲחֵר עִילּוּי וְעַד לֵאין-עֲרוֹף, וְעַד לְדִרְגָּה שֶׁ"קְדוּשָׁתִי לְמַעְלָה" - (הִיא) מְקוֹדֶשֶׁתָּם - כַּפְרוֹשׁ הַיָּדוּעַ בָּזֶה, וְעַל-דֶּרֶךְ הַפִּירוּשׁ, דַּע מַה לְמַעְלָה מִמֶּךָ. פִּירוּשׁ: דַּע, כָּל מַה שֶׁלְּמַעְלָה - הֵכֵל הוּא מִמֶּךָ.

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י וז"ב סימן.

אֹתָם תִּירָשׁוּ אֶת-אֲדָמָתָם וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לָרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זִכַּת חֶלֶב וְדִבְשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הַבְדִּילָתִי אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים: כֹּה וְהַבְדִּילָתָם בֵּין-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין-הָעוֹף הַטָּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא-תִשְׁקָצוּ אֶת-נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-הַבְדִּילָתִי לָכֶם לַטְּמֵא: כֹּה וְהִייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאֶבְדֵּל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: כֹּה וְאִישׁ אוֹ-אִשָּׁה כִּי-יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם: פַּפֵּה

★ ★ ★
 חצי קריש

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אִמֵּן בְּעֵלְמָא דִּי כְּרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֵגְלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן יְהֵא שְׁמֵה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵה דְקֻדְשָׁא בְּרִיד הוּא. אִמֵּן לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְיִשְׁרָתָא, תִּשְׁבַּחְתָּא וְנִחְמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן

★ ★ ★

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת ח"ה ע' 45, ע"פ בִּיאורֵי הַחֲזוֹנִשׁ)

לֹא תֵלֵךְ רֶכֶל בְּעֶמְקָךְ (יט, טז)

בַּעַת הַגְּבִהַת הַסֵּפֶר תּוֹרָה וְאִמְרֵת וְזֹאת הַתּוֹרָה – אֵין מִנְהַגְנוּ לְהִרְאוֹת בַּאֲצַבַּע. * מִנְהַגְנוּ: מִגְבִּיָּה הַסֵּפֶר תּוֹרָה וְלֹאֲחֲרֵי שְׁמֵרָא אוֹתָהּ לְקַחַל חֲזוֹר וּמִנִּיחָה עַל הַבִּימָה וּגּוֹלְלָהּ בַּעֲצָמוֹ. וְאִזּוּ יוֹשֵׁב עַל הַסֵּפֶסֶל וְאַחֵר כּוֹרֵךְ הַמִּפָּה (= חוֹגֵר בַּאֲבִנֵּט וְעוֹטֵף בַּמַּעֲיֵל). * כַּשִּׁמְגִבְיָהִין הַסֵּפֶר תּוֹרָה לְהִרְאוֹת הַכְּתָב לַעֵם, כָּל אָדָם יִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב עַצְמוֹ לְבִימָה כְּדִי שִׁיכּוֹל לְקַרֵּא מַה שֶׁכְּתוּב בַּסֵּפֶר תּוֹרָה בַּעַת הַגְּבִהַת הַסֵּפֶר תּוֹרָה, וַיֹּאמֶר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר-שָׁם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲזַרְחִיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מְאֹשֶׁר. דְּרִכָּיָה דְּרַכֵּי-נַעַם, וְכִלְגִּיתִיכְתִּיָּה שְׁלוֹם. אֶרֶךְ יָמִים בְּיִמִּנָּהּ, בְּשִׂמְלָאָהּ עֲשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מִדִּיִּיקִים לְגַלּוֹל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נֶגֶד הַתֵּפֶר, שִׁמְקוֹם הַתֵּפֶר יִהְיֶה בַּאֲמָצַע הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. * הַאֲבִנֵּט חוֹגְרִים בַּתְּחִילַת שְׁלִישׁ הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנִּנְאָמְרִים בְּאַמֶּת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֵמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזיזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

ז הלוא כבני כשנים הנפדים תמיד על ידי שחרות עולם, פן אתם לי בני ישראל הנם שתגלו ותתעקבו בין העמים, תמיד תהיו נפדים, כי אתם לי נאם יי הוה והראיה לזה הלוא את ישראל אחר ימים רבים של גלות ושעבוד, העליתי מארץ מצרים מופרד וניכר בשמו וביוסו. ופולשתיים

ז) כבני כשנים אתם לי, כמו בני כשנים שהם עבדים לאדוניהם עבדות עולם, פן אתם עבדים לי כל ימי עולם. הלא את ישראל העליתי מארץ מצרים, שחרי העליתי אתכם מארץ מצרים מבית עבדים, לכן אתם לי לעבדים. ופולשתיים מפפתור וארם מקיר, וכי אעלה את הפלשתיים

וכי העליתי אותם מפפתור וארם

מקיר בתמינה? הלא בגלותם יתעקבו

עם העמים ויתפסלו בתוכם: ח הנה

עיני אדני יהוה בממלכה

החטאה מלכות אפרים והשמדתי

אתה את המלכות מעל פני

האדמה אפס כי לא השמיד

אשמיד את בית יעקב את המון

העם של אפרים, הנם שיענשו, יהיו

תמיד בית יעקב נפדים בין הגוים

נאם יי הוה: ט כיהנה אנכי

מצוה והנעוטי להגלותם ולהנעם

בכל הגוים את בית ישראל

כאשר ינוע בפברה

להפיל העפר, פן ישראל יתנענו

ויטלטלו בכל הגוים ולא יפול צרור

הנרענים מלאים מקנות, הם הצדיקים

המלאים בתורה ומצוות, לא יפלו ארץ

וישארו באמנותם: י בחרב ימותו

כל חטאי עמי האמרים לא

תגיש לא מתקרב ותקדים ולא

ימחר לבוא בעדינו הרעה להעניש

אותנו כי הכל ענין מקרה: יא ביום

ההוא ביום הנאולה אקים את

סבת דוד הנפלת אחורי המלוכה

לבית דוד אשר נפלה והשפלה בימי

הגולה וגדרתי אבנה את פריציהן

הפטרה לפרשת אחרי-מות לשנים מקרא

ואחד תרגום ולקריאה בציבור עמוס פרק ט

ט ז הלוא כבני כשנים אתם לי בני

ישראל נאם יי הוה הלוא את ישראל

העליתי מארץ מצרים ופולשתיים

מפפתור וארם מקיר: ח הנה עיני

אדני יהוה בממלכה החטאה

והשמדתי אתה מעל פני האדמה

אפס כי לא השמיד אשמיד את בית

יעקב נאם יי הוה: ט כיהנה אנכי מצוה

והנעוטי בכל הגוים את בית ישראל

כאשר ינוע בפברה ולא יפול צרור

ארץ: י בחרב ימותו כל חטאי עמי

האמרים לא תגיש ותקדים בעדינו

הרעה: יא ביום ההוא אקים את סבת

דוד הנפלת וגדרתי את פריציהן

שי למורא

שמוצאם מפפתור וגלו מארץ פלשתיים

למקומות אחרים, וכי אעלה אותם

ממקום גלותם. וארם מקיר, וכשבא

מלך אשור והגלה את ארם ל"קיר"

(כמו שכתוב במלכים י"ב, ט"ז), וכי

אעלה אותם משם. ורצה לומר, הואיל

ולא עשיתי ולא אעשה לאמה אחרת

כפי שעשיתי עמכם, לכן קנויים אתם

לי לעבדים. ח) בממלכה

החטאה, היא המלכות של אפרים.

את בית יעקב, את המון העם לא

אשמיד לגמרי, אלא את המלוכה בלבד

אשמיד. ט) והנעוטי, מלשון הנעה

ונגוד. בפברה, מין נפה להפדרת

עפר ופסקת מנגיני החטה. ולא

יפול צרור ארץ, שנגיני החטה

הטובים וכן צרור שהוא עבה מנכבי

הפברה אינם נופלים לארץ. פן יתנענו

ישראל ויטלטלו בכל הגוים, ולא יפלו

לארץ אלא חטאים שבהם הדומים

לעפר ולפסלה. י) לא תגיש, לא

תתקרב. ותקדים, ולא תמחר.

בעדינו, בעד מעשינו, שהם אמרים

מקרה הוא בעולם. יא) ביום

ההוא, ביום הנאולה את סבת

דוד, את מלכות דוד. ונקראת "סבה"

כי היא סוככת על העם. הנפלת,

עטרת מרים

שי למורא

הפדקים והרסתיו אקים ובגיתיה לחיות בני ומתיוקן בימי עולם שתתיה מלכות קבועה במקום: יב למען יירשו ישראל את־שארית אדום כי רוב בני אדם יפלו או במלחמת גוג ומגוג וכל־הגוים אשר־נקרא שמי עליהם שהם יכירו שם ה' ויכבדו אמונת האמת, כל אלה יהיו וירשה למשיח

אשר נפלה והשפלה בזמן הגלות. ונדרתי את פריציהן, שלא יהיה מלך אחר על שבטים אחרים, שלא תהיה שום פריצה במלכות בית דוד. והרסתיו אקים, ההרסה שהיתה במלכות בית דוד כל ימי הגלות שלא מלכו כלל, הרי אז אקים אותה. בימי עולם, כמו שהיתה מאז בימי דוד עצמו. יב) למען

יירשו וגו', הפסוק כמו הפוך, "למען

יירשו אשר נקרא שמי עליהם, את

שארית אדם וכל אויביהם הגוים".

יג) ונגש חורש בקצור, כלומר,

הרבה תבואה תצמח, ויהיו עוסקים

בקצירה עד זמן המרישה, ותחורש

ותקוצר יפגשו זה בזה. ודרך ענבים

במושב הנער, ויהיו עוסקים

בדריכת הענבים עד הזריעה. והטיפו

ההרים עסים, רבוי צמיחת ענבים

ושאר הפרות, כאלו יזוב מההרים יין

טוב וקטוק ושאר משקים של פרות.

עסים, ענין כתישה וסחיבת פרות.

מלשון "ועסותם רשעים" (מלאכי

ג.כא). תתמוגגנה, על דרך משל,

כאלו הנבעות נמנו ונמסו מרובי החלב

שזב עליהן מן הצאן. ואף על פי שלא

נזכר החלב בפסוק, כך היא הכוונה,

כדרך המקרא לקצר במקום המיוכן

מאליו או מקום אחר, וכן נאמר

"יטפו ההרים עסים ותנבעות תלכנה

חלב" (ויאזק ד.יח). יד) ושבת,

אעמיד בהשקט ומרגוע. כמו "בשובה ונחת תישעון" (ישעיה 30.2). את שבות עמי, את בני השבי של בני עמי ישראל, שהיו שוממות בזמן

הגלות. ושתו את יינם, כלומר, שלא יהיה יגיעם לריק, ולא יבואו אויבים עליהם. טו) ונטעתים, אני אטעם, קעץ הטוע היטב, שלא יזוז מקוממו,

כלומר, שלא יגלו עוד מארצם. אמר ה' אללהיך, ככה הוא מאמר הקב"ה לנביא עמוס.

והרסתיו אקים ובגיתיה בימי עולם:

יב למען יירשו את־שארית אדום וכל־

הגוים אשר־נקרא שמי עליהם נאם־

יהוה עשה זאת: יג הנה ימים באים

נאם־יהוה ונגש חורש בקצור ודרך

ענבים במושב הנער והטיפו ההרים

עסים וכל־הנבעות תתמוגגנה:

יד ושבתו את־שבות עמי ישראל ובנו

ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים

ושתו את־יינם ועשו גנות ואכלו את־

פריהם: טו ונטעתים על־אדמתם ולא

ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי

להם אמר יהוה אללהיך:

נאם־יהוה עשה זאת: יג הנה

ימים באים נאם־יהוה ונגש

חורש בקצור ולא יספיקו לחרוש עד

שיבא הקציר ודרך ענבים במושב

הנער ולא יספיקו לכצור עד שיבא

עת הנדע והטיפו ויזלו ההרים

עסים מרבש הפרות, וכאלו וכל־

הנבעות תתמוגגנה תתמוגגנה,

מרב מרעה השמן שלהם, ותחלב הזב

מן הצאן: יד ושבתו את־שבות

עמי ישראל מעלהם ומדרגתם ובנו

ערים נשמות שהיו שוממות בעת

הגולה וישבו ונטעו כרמים ושתו

את־יינם ועשו גנות ואכלו את־

פריהם ולא יגלו עוד ממנה כי שמה

ישבו עד עולם: טו ונטעתים על־

אדמתם יהיו קעץ הטוע במקומו

שאי אפשר לעקרו מאדמתו ולא

ינתשו עוד מעל אדמתם אשר

נתתי להם לא ילכו עוד גלות

לעולם אמר יהוה אללהיך:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אללהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,

האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שפל דבריו אמת וצדק:

נאמן, אתה הוא יי אללהינו ונאמנים דברייך, ודבר אחד מדברייך אחור לא

ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל

דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלוכת נפש תושיע ותשמח במהרה

במינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

עטרת מרים

בַּיּוֹמִי דְבִרְיָהוּתָהּ אֵלַי לֵאמֹר: גְּבֻרָתְךָ דְּבָר אֶתְּזַקְנִי וְיִשְׂרָאֵל
וְאִמְרַתְּ אֱלֹהִים כֹּה אִמְרֵי יְהוָה הַלְדָּרְשׁ הָאֵם לְדָרְשׁ אֹתִי בְּתַפְלָה
אַתָּם בָּאִים חִי־אֲנִי דְעוּ חֲרִי נִשְׁבַּע אִם-אֲדָרְשׁ אֲהִיה נִדְרֵשׁ לָכֵם אֲקַבֵּל
תַּפְלַתְכֶם נָאִם אֲדָנִי יְהוָה: ר אֵם לֹא בָאתִם לְדָרְשׁ ה' רַק שֶׁהִנְבִּיא יִשְׁפּוֹט
אוֹתָם הַתְּשַׁפֵּט אֹתָם הָאֵם תַּתְּנוּכָה

עֲקָהֶם לְהוֹדִיעַם שְׁחָדִין עֲקָרִי
הַתְּשַׁפּוֹט בְּנֵי-אָדָם אֵם תַּרְצֶה
לְשֹׁפּוֹט אוֹתָם בְּרִשְׁעֻתָם, הוֹכֵחַ אוֹתָם
עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְגַם אֶת-תּוֹעֲבֹת
אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם: ה וְאִמְרַתְּ
אֱלֹהִים כֹּה-אִמְרֵי אֲדָנִי יְהוָה
בַּיּוֹם בְּחָרִי פֶּאֶשׁ בְּחֲרִיתִי בְּיִשְׂרָאֵל
בַּחֲיוֹתָם בְּמַצְרִים, אִזּוּ וְאִשָּׁא יְדִי
בִּשְׂבִיעָה לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאוֹדַע
לָהֶם נִדְרַעְתִּי לָהֶם עַל יְדִי נִבִּיא
שֶׁשְׁלַחְתִּי לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי אֲהִיה לְמִנְהַג וּמִשְׁנֵית
עֲלֵיכֶם: ו אִזּוּ בְּיָוֵם הַהוּא שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי
לָהֶם שֶׁאֲהִיה לָהֶם לְמִנְהַג וּמִשְׁנֵית, אִזּוּ
נִשְׁאֲתִי יְדִי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ אֲשֶׁר-
תִּרְתִּי חֲפֹשִׁית אוֹתָהּ לָהֶם שְׂהִיא
זִכַּת חֵלֶב וּדְבַשׁ וְגַם צִבִּי הַמְּפֹאֶרֶה
הִיא לְכָל-הָאֲרָצוֹת: ז וְאִמְרֵי
אֱלֹהִים עַל יְדִי אֲהִרֵן (שֵׁם-א ב כו
רש"י) אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו שְׁעִינִי
מֵרָאוֹת לוֹ הַשְּׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלִי
מִצְרַיִם אֶל-תַּטְמָאוֹ לְלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, וְעַן אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קֹדֶשׁ אֲנִי: ח וְיִמְרִירְכִי הָרַעֲשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל שְׁמוֹתוֹ בְּשִׁלְשֵׁת יָמִי אֶפְלָה

שי למורא

ג) הַלְדָּרְשׁ אוֹתִי אַתָּם בָּאִים, הָאֵם בָּאתֶם לְדָרְשׁ אוֹתִי בְּתַפְלָה.
אֵם אֲדָרְשׁ לָכֵם, אִם אֲהִיה נִדְרֵשׁ לָכֵם לְקַבֵּל אֶת תַּפְלַתְכֶם.
ד) הַתְּשַׁפֵּט אוֹתָם, הָאֵם תַּתְּנוּכָה עֲקָהֶם לְהוֹדִיעַם שְׁחָדֵךְ עִם ה' /
(וּכְפֹל הַלְשׁוֹן לְחִיוָק). בְּנֵי אָדָם, בְּנוֹי לִיחְזָקָל הַנְּבִיא. אֶת תּוֹעֲבוֹת
אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם, וְאֵת עֲשֵׂה,
הוֹדִיעַם גַּם אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם
עִם מִה שֶׁהוֹסִיפוּ הֵם. (ה) וְאִשָּׁא
יְדִי לָהֶם, כְּמוֹ "נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם".
ו) אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם, אֲשֶׁר
חֲפֹשִׁית אוֹתָהּ לָהֶם. צִבִּי הִיא,
תַּפְאֶרֶת וְחִמּוּדָה הִיא. ז) וְאִמְרֵי
אֱלֹהִים, אֲהִרֵן נָבִיא לָהֶם נְבוּאָה זוֹ
קֹדֶשׁ שֶׁנִּגְלָה הַקִּבֹּץ עַל מִשָּׁה בְּסִנְיָה.
שְׁקוּצִי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוּ, הַשְּׁלִיכוּ
אֶת הַשְּׁקֵץ וְהַתְּעוּב שֶׁעֵינֵיכֶם מֵרָאוֹת
לָכֵם. כִּי הָעֵינִים הֵם סִרְסוּרִים

הפטרה לפרשת קדושים לשנים מקרא

ואחד תרגום ביחזקאל פרק כ

כ בַּיּוֹמִי דְבִרְיָהוּתָהּ אֵלַי לֵאמֹר: גְּבֻרָתְךָ

דְּבָר אֶתְּזַקְנִי וְיִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֱלֹהִים כֹּה

אִמְרֵי אֲדָנִי יְהוָה הַלְדָּרְשׁ אֹתִי אַתָּם בָּאִים

חִי־אֲנִי אִם-אֲדָרְשׁ לָכֵם נָאִם אֲדָנִי יְהוָה:

ד הַתְּשַׁפֵּט אַתָּם הַתְּשַׁפּוֹט בְּנֵי-אָדָם אֶת-

תּוֹעֲבֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם: ה וְאִמְרַתְּ אֱלֹהִים

כֹּה-אִמְרֵי אֲדָנִי יְהוָה בַּיּוֹם בְּחָרִי בְּיִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יְדִי לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב

וְאוֹדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ו בַּיּוֹם הַהוּא נִשְׁאֲתִי יְדִי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ

אֲשֶׁר-תִּרְתִּי לָהֶם זִכַּת חֵלֶב וּדְבַשׁ צִבִּי הִיא לְכָל-הָאֲרָצוֹת: ז וְאִמְרֵי

אֱלֹהִים אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלִי מִצְרַיִם אֶל-תַּטְמָאוֹ אֲנִי יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם: ח וְיִמְרִירְכִי וְלֹא אָבוֹ לְשִׁמְעַי אֵלַי אִישׁ אֶת-שְׁקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא

מִצְרַיִם אֶל-תַּטְמָאוֹ לְלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, וְעַן אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קֹדֶשׁ אֲנִי: ח וְיִמְרִירְכִי הָרַעֲשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל שְׁמוֹתוֹ בְּשִׁלְשֵׁת יָמִי אֶפְלָה

עטרת מרים

שי למורא

ולא אבן ולא רצו לשמע אלי איש את־שקוצי עיניהם לא השליכו ואת־גלולי מצרים לא עזבו ואמר בעבור זה חשבתי לשפד חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים: ט ואעש אבל עשיתי למען שמי לבלתי החל ויחל לעיני הגוים אשר־המה בתוכם

באמרם מבלי יכולת ה' להוציאם, אשר נודעתי אליהם לישראל לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: י ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל־המדבר ששם הורה להם חוקי ה' ומצותיו, ושם ראו השכינה והנסים המתמידים: יא ואתן להם את־חקותי ואת־משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם בחיים הנשמים והרוחניים: יב וגם את־שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם שהנחלתי להם יום מנוחתי למנוחה היא לאות בינינו על השקנחה והשראת האלהות עליהם מצדי, לדעת כי אני יהוה מקדשם שהם מצדם צריכים להתקדש מענינים הבשריים אל הרוחניים והקדושה: יג וימרו־בי בית־ישראל במדבר בחקותי לא־הלכו נסו אותי בעגל ובכרפדים מלקבל את התורה ודחותי מן המן ואת־משפטי מאסו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ואת־שבתתי חללו מאד שצאו ללקוט המן ואמר לשפד חמתי עליהם במדבר לכלותם: יד ואעשה למען שמי לבלתי החל לכל יחל לעיני הגוים המצרים אשר הוצאתים לעיניהם: טו וגם־אני נשאתי ידי בשבועה להם במדבר בדבר המרגלים לבלתי הביא

לעברה. יג) ואת שבתותי חללו מאד, לפי שבשבת ראשונה נאמר "ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט" (שמות 16,17), ושבת שניה חלל מקדש העצים, כמו שכתוב "וימצאו איש מקדש עצים ביום השבת" (במדבר 12,10). יד) לבלתי החל, שלא יחלל. טו) לבלתי הביא אותם אל הארץ, זה היה בעבור עון המרגלים. טז) אחרי גלוליהם, אחרי העבודות הנורות שעברו במצרים.

השליכו ואת־גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפד חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך

ארץ מצרים: ט ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר־המה בתוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: י ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל־המדבר: יא ואתן להם את־חקותי ואת־משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: יב וגם את־שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת כי אני יהוה מקדשם: יג וימרו־בי בית־ישראל במדבר בחקותי לא־הלכו ואת־משפטי מאסו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ואת־שבתתי חללו מאד ואמר לשפד חמתי עליהם במדבר לכלותם: יד ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: טו וגם־אני נשאתי ידי להם במדבר לבלתי הביא אותם אל־הארץ אשר־נתתי ובה חלב ודבש צבי היא לכל־הארצות: טז יען במשפטי מאסו ואת־חקותי לא־הלכו בהם ואת־שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לפם הלך: יז ותחס עיני עליהם משחתם ולא־עשיתי אותם כלה במדבר: יח ואמר אל־בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל־תלכו ואת־משפטיהם אל־תשקרו ובגלוליהם אל־תטמאו: יט אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת־משפטי שמרו ועשו אותם: כ ואת־שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

אותם אל־הארץ אשר־נתתי ובה חלב ודבש צבי היא לכל־הארצות והיה הטעם כי...: טז יען במשפטי מאסו ואת־חקותי לא־הלכו בהם ואת־שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם העבירהם בעבורם במצרים לפם הלך: יז ותחס עיני חמתי עליהם משחתם מהיות משחית אותם ולא־עשיתי אותם כלה במדבר כי השארתי בניהם אתריהם להביאם אל הארץ: יח ואמר אל־בניהם במדבר הבנים של הדור שצאו ממצרים, בחוקי אבותיכם שקדו מלכם אשר לא צוה ה' אל־תלכו ואת־משפטיהם אל־תשקרו ובגלוליהם אל־תטמאו: יט אני יהוה אלהיכם ולכן שמעו אל בחקותי לכו ואת־משפטי שמרו ועשו אותם: כ ואת־שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

קריאת התורה למנחת שבת־קודש
כא » ויאמר יהוה אל־משה אמר אל־הכהנים
בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא־יטמא בעמיו: כפי אם־לשארו תקרב אליו לאמו

וְלֹאֲבִיו וְלִבְנוֹ וְלִבְתּוֹ וְלֹאֲחָיו: ג וְלֹאֲחֵתוֹ
הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הִיְתָה לְאִישׁ
לָהּ יִטְמָא: ד לֹא יִטְמָא בְּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ:
ה כְּתִיב לֹא־יִקְרָחָה קְרִי לֹא־יִקְרָחוּ קְרָחָה בְּרֹאשָׁם
וּפֹאֶת זִקְנָם לֹא יִגְלָחוּ וּבְכֶשֶׁרָם לֹא יִשְׁרְטוּ
שְׂרָטָת: ו קְדָשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יַחֲלֹלוּ
שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשִּׁי יִהְיֶה לָחֶם אֱלֹהֵיהֶם
הֵם מְקַרְיָם וְחָיו קֹדֶשׁ: ז (לוי) וְאִשָּׁה זֹנָה וְחֻלְלָה
לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ
כִּי־קֹדֶשׁ הוּא לֵאלֹהָיו: ח וְקֹדֶשְׁתּוֹ כִּי־אֶת־לֶחֶם
אֱלֹהֶיךָ הוּא מְקַרֵּיב קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לְךָ כִּי קֹדֶשׁ
אֲנִי יִהְיֶה מְקֹדְשְׁכֶם: ט וְכֵת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תַחֵל

לְזָנוֹת אֶת־אֲבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת פָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ס
וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֲחָיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֹאשׁוֹ |
שָׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֹּא אֶת־יָדָיו לְלִבָּשׁ אֶת־
הַבְּגָדִים אֶת־רֹאשׁוֹ לֹא יַפְרֹעַ וּבְגָדָיו לֹא יַפְרִם:
י וְעַל כָּל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ
לֹא יִטְמָא: יא וּמִן־הַמְּקֹדֶשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלֹל
אֶת מְקֹדֶשׁ אֱלֹהָיו כִּי גֹזֵר שָׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו
עָלָיו אֲנִי יְהוָה: (ישראל) יב וְהוּא אִשָּׁה כְּבַתּוּלָה
יִקַּח: יג אֶלְמָנָה וְגְרוּשָׁה וְחֻלְלָה זֹנָה אֶת־אֶלֶּה
לֹא יִקַּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מַעֲמִיו יִקַּח אִשָּׁה:
יד וְלֹא־יַחֲלֹל זֶרַעוֹ בְּעַמּוֹ כִּי אֲנִי יְהוָה
מְקֹדְשׁוֹ: ס

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז ניסן, תשי"ג
ברוקלין.

הנהלת חברת קופת בחורים דישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם ובו תאור עבודתם ודו"ח, ויהי"ר מהשי"ת אשר יצליחו בעבודתם
בגשמיות וברוחניות גם יחד.

מה שמפליא הוא שמוסד הקשור עם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הנה יצמצם
כ"כ הוצאתו שלא תהי' יותר על ההכנסה, וכמדומה לי שזהו המוסד היחידי בד' אמות של ליובאוויטש
המתנהג ככה. לא הייתי מתערב בזה לולי החשש שיש אצלי, שמפני שיטה זו לא להרבות ההוצאה על
ההכנסה, מצמצמים בעבודתם גם במקום נחיצות בה, ובודאי למותר לעורר ע"ד מדת הבטחון בכלל,
ולא באתי בזה אלא בהערה ובהארה שכדאי להשתמש במדת הבטחון גם בענין פרטי זה ולהיות רואים
אשר אם יגדילו ההוצאה לפי"ע, הרי בודאי יומצא להם מקורי הכנסה יותר גדולים, ואפשר אדרבה זהו
הדרך, וכמבואר בחסידות בהחילוק דאברים וכלים, אשר אברים הם לא רק מקבלים החיות אלא גם
ממשיכים החיות, אשר מזה מובן שכשיגדילו צנורי האברים ממשיכים חיות יותר גדול.

ובהתאם לכל הנ"ל שיהי' האמצעים להשתמש בהם במקום ובמקרה של דעפיציט, הרי
מוסג"פ גמ"ח מאחת הקופות אשר אצלי בסך מאתיים שקל, ובמילא הרי יש בידם להגדיל ההוצאה
תומי"י עכ"פ במאתיים שקל יותר מההכנסה.

בברכה לכל המתעסקים בקופה זו המשתתפים והמסייעים בידם, אשר השי"ת יזכה את בית
חב"ד שיוכרחו לנתינת גמ"ח לא מפני ההכרח בגשמיות אלא רק כדי להיות עי"ז מרכבה לספירת חסד
דאצילות וכמוספר בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר (תשי"א).

בברכת הצלחה וכ"ט.

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי־קדושים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:13	6:06	8:50	8:45	9:25	9:21	10:32	10:29	19:09	19:13	19:36	19:40	18:52	19:51
חיפה (ק)	6:11	6:04	8:48	8:43	9:24	9:19	10:30	10:27	19:13	19:17	19:37	19:42	18:47	19:53
ירושלים (ק)	6:11	6:04	8:48	8:43	9:23	9:19	10:30	10:27	19:13	19:17	19:35	19:39	18:36	19:50
תל אביב (ק)	6:12	6:06	8:49	8:44	9:25	9:21	10:32	10:28	19:10	19:14	19:37	19:41	18:54	19:52
אוסטריה, וינה (ק)	6:05	5:54	8:39	8:31	9:28	9:22	10:38	10:34	19:45	19:54	20:20	20:30	19:34	20:44
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:46	6:52	8:55	8:56	9:31	9:33	10:29	10:30	17:55	17:47	18:22	18:14	17:30	18:25
אוקראינה, אודסה (ק)	6:11	6:00	8:45	8:38	9:32	9:26	10:42	10:37	19:45	19:53	20:18	20:27	19:33	20:41
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:40	5:29	8:14	8:06	9:03	8:56	10:13	10:08	19:19	19:27	19:54	20:03	19:08	20:18
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:50	5:39	8:24	8:16	9:13	9:07	10:24	10:19	19:31	19:39	20:06	20:15	19:20	20:30
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	6:13	6:00	8:45	8:37	9:37	9:30	10:48	10:43	19:59	20:09	20:36	20:47	19:49	21:02
אוקראינה, קייב (ק)	6:05	5:52	8:37	8:29	9:30	9:23	10:41	10:36	19:52	20:02	20:29	20:40	19:42	20:55
איטליה, מילאנו (ק)	6:38	6:28	9:13	9:06	9:59	9:53	11:09	11:04	20:11	20:19	20:42	20:51	20:00	21:04
אקוודור, קיטו (ח)	6:11	6:10	8:42	8:40	9:10	9:09	10:13	10:12	18:17	18:16	18:40	18:38	17:58	18:47
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:17	7:22	9:28	9:30	10:03	10:05	11:01	11:02	18:31	18:24	18:57	18:50	18:07	19:01
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:16	8:22	10:20	10:22	10:58	11:01	11:55	11:56	19:14	19:05	19:44	19:35	18:49	19:47
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:29	6:21	9:06	9:00	9:46	9:41	10:54	10:51	19:44	19:50	20:14	20:20	19:31	20:32
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:17	6:08	8:53	8:47	9:35	9:29	10:43	10:39	19:35	19:41	20:05	20:12	19:22	20:25
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:18	6:09	8:54	8:48	9:35	9:30	10:44	10:40	19:36	19:42	20:06	20:13	19:23	20:25
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:51	6:42	9:27	9:21	10:10	10:05	11:19	11:15	20:14	20:21	20:45	20:52	20:01	21:05
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:55	6:48	9:31	9:27	10:06	10:02	11:13	11:10	19:49	19:53	20:15	20:19	19:35	20:29
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:21	6:14	8:58	8:53	9:35	9:30	10:42	10:39	19:23	19:28	19:51	19:56	19:09	20:07
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:58	6:52	9:34	9:31	10:07	10:04	11:13	11:11	19:44	19:47	20:09	20:12	19:29	20:23
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:12	6:03	8:48	8:42	9:30	9:25	10:39	10:35	19:32	19:38	20:03	20:10	19:19	20:22
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	6:42	6:33	9:18	9:12	9:59	9:54	11:07	11:04	19:59	20:05	20:29	20:36	19:46	20:48
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:10	6:01	8:46	8:40	9:29	9:23	10:37	10:33	19:32	19:38	20:03	20:10	19:19	20:22
בוליביה, לה-פס (ח)	6:41	6:42	9:05	9:04	9:35	9:35	10:35	10:35	18:24	18:20	18:47	18:44	18:03	18:53
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:48	6:35	9:20	9:11	10:13	10:06	11:24	11:19	20:38	20:48	21:16	21:27	20:29	21:43
בלגיה, בריסל (ק)	6:48	6:36	9:21	9:12	10:14	10:07	11:25	11:20	20:38	20:48	21:15	21:26	20:28	21:42
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:20	6:23	8:40	8:40	9:11	9:12	10:11	10:11	17:57	17:52	18:17	18:12	17:35	18:22
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:08	6:10	8:28	8:28	8:59	9:00	9:59	9:59	17:41	17:36	18:06	18:01	17:19	18:10
בריטניה, לונדון (ק)	6:05	5:52	8:37	8:28	9:31	9:24	10:42	10:37	19:59	20:09	20:35	20:46	19:52	21:02
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	6:09	5:56	8:40	8:29	9:38	9:30	10:50	10:44	20:10	20:21	20:50	21:02	20:04	21:19
גרמניה, ברלין (ק)	6:09	5:56	8:41	8:31	9:36	9:29	10:48	10:43	20:06	20:17	20:44	20:56	19:57	21:12
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:33	6:21	9:06	8:57	9:57	9:51	11:08	11:03	20:19	20:29	20:56	21:06	20:09	21:22
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:23	6:26	8:41	8:42	9:13	9:14	10:12	10:13	17:58	17:52	18:16	18:11	17:35	18:21
הודו, מומבאי (ח)	6:22	6:17	8:57	8:54	9:28	9:25	10:33	10:31	18:56	18:58	19:20	19:22	18:39	19:31
הודו, פונה (ח)	6:18	6:14	8:53	8:50	9:24	9:22	10:29	10:27	18:52	18:53	19:15	19:17	18:35	19:27
הונגריה, בודפשט (ק)	5:56	5:44	8:30	8:22	9:18	9:12	10:28	10:23	19:33	19:41	20:07	20:17	19:22	20:31
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:22	5:13	7:58	7:52	8:39	8:34	9:48	9:44	18:40	18:46	19:10	19:17	18:27	19:30
יוון, אתונה (ק)	6:50	6:42	9:27	9:21	10:06	10:01	11:14	11:10	20:01	20:06	20:30	20:36	19:47	20:48
מולדובה, קישינב (ק)	6:17	6:06	8:52	8:44	9:39	9:33	10:49	10:45	19:53	20:01	20:27	20:36	19:42	20:50

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
קנסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:18	6:14	8:54	8:51	9:25	9:22	10:30	10:28	18:54	18:55	19:18	19:20	18:37	19:29
ניו-זילנד, קרייטסצ'רץ' (ח)	7:04	7:12	9:03	9:06	9:45	9:48	10:41	10:43	17:54	17:44	18:26	18:16	17:27	18:29
נפאל, קטמנדו (ח)	5:39	5:33	8:16	8:12	8:50	8:46	9:56	9:53	18:28	18:32	18:54	18:58	18:13	19:08
סין, בייג'ין (ח)	5:37	5:28	8:14	8:08	8:54	8:49	10:02	9:58	18:52	18:58	19:22	19:29	18:37	19:41
סינגפור, סינגפור (ח)	7:01	6:59	9:32	9:30	10:01	9:59	11:03	11:02	19:09	19:08	19:31	19:30	18:50	19:39
פולין, ורשא (ק)	5:39	5:26	8:11	8:01	9:06	8:59	10:18	10:12	19:34	19:44	20:13	20:24	19:25	20:41
פרו, לימה (ח)	6:13	6:14	8:39	8:39	9:09	9:08	10:10	10:09	18:03	18:00	18:26	18:23	17:42	18:32
צרפת, ליאון (ק)	6:55	6:45	9:30	9:23	10:16	10:10	11:26	11:21	20:27	20:35	21:00	21:09	20:16	21:23
צרפת, פריז (ק)	7:00	6:49	9:34	9:26	10:24	10:17	11:34	11:29	20:44	20:53	21:18	21:28	20:33	21:43
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:50	5:48	8:22	8:20	8:51	8:49	9:54	9:53	18:03	18:03	18:26	18:25	17:45	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:35	6:25	9:11	9:04	9:54	9:49	11:04	10:59	20:04	20:11	20:33	20:41	19:52	20:54
קנדה, מונטריאול (ק)	6:09	5:58	8:44	8:37	9:30	9:24	10:39	10:35	19:42	19:49	20:14	20:22	19:30	20:36
קפריסין, לרנקה (ק)	6:14	6:06	8:51	8:46	9:28	9:23	10:35	10:32	19:18	19:22	19:45	19:51	19:04	20:02
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	5:54	5:40	8:23	8:11	9:23	9:16	10:36	10:30	20:00	20:11	20:41	20:54	19:51	21:12
רוסיה, מוסקבה (ח)	5:25	5:10	7:53	7:41	8:56	8:48	10:09	10:03	19:39	19:51	20:18	20:32	19:31	20:50
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	5:34	5:23	8:08	8:00	8:56	8:49	10:06	10:01	19:10	19:18	19:44	19:53	18:59	20:07
שווייץ, ציריך (ק)	6:38	6:27	9:12	9:05	10:00	9:54	11:10	11:06	20:19	20:28	20:49	20:58	20:08	21:13
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:05	6:02	8:40	8:37	9:10	9:07	10:14	10:12	18:31	18:32	18:55	18:56	18:14	19:05

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV



הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00624
15/04/2018

P.P.

שולם

1949

תל אביב



2 3 0 4 - 3 3 7 7

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

